

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Verwijzingsbevoegdheid in de Militaire Rechtspleging

door

J. MAES,

substituut-krijgsauditeur te Antwerpen.

In het Militair Rechtelijk Tijdschrift van januari 1957 ¹⁾ verscheen een enquête-vraag naar de inzichten van de lezers over sommige hoofdbeginselen van welke bij het ontwerpen van een nieuw wetboek van militaire strafvordering moet worden uitgegaan. Na eerst, zoals het past, de belangstellenden in Nederland aan het woord gelaten te hebben en ons gewaagd te hebben aan het leveren van een korte bijdrage ter betere bepaling van de begrippen „Krijgstucht” en „Tuchtrecht” ²⁾ hebben wij het thans aangedurfd een der enquête-punten van wat naderbij te onderzoeken en onze keuze viel hierbij op het probleem van de verwijzingsbevoegdheid en de daaraan verbonden hantering van het opportuniteitsbeginsel.

* * *

Het is de lezer ongetwijfeld bekend dat in België de beslissing tot verwijzen naar de krijgsraad berust in handen van de Auditeur-Militair ³⁾ en de Auditeur-Generaal ⁴⁾. Aan de Militaire Overheid werd nochtans jarenlang het vermogen gelaten ⁵⁾ de Auditeur-Militair of de Auditeur-Generaal tot het instellen van vervolgingen te verplichten al bleef het Openbaar Ministerie ter zitting vrij zodanige vordering ten gehore te geven als in geweten gepast geoordeeld ⁶⁾. Wat echter minder bekend zal zijn, maar de tegenstelling met Nederland nog ver groot, is het bestaan van het recht aan ieder benadeelde derde erkend om een militair rechtstreeks voor de Krijgsraad te dagvaarden ten einde hem, na toepassing van de strafwet, te doen veroordelen tot herstel van de veroorzaakte schade ⁷⁾.

¹⁾ M.R.T., deel L, afl. 1, blz. 1.

²⁾ M.R.S., deel LI, afl. 6, blz. 337.

³⁾ Artikel 76 van de wet van 15 juni 1899 houdende titels I en II van het Wetboek van Militaire Strafrechtspleging.

⁴⁾ Artikel 122 van zelfde wet.

⁵⁾ Niet bij wettelijke beschikking maar ingevolge onderrichtingen gegeven door de Minister van Oorlog in zijn dd. 15 maart 1909 verschenen „Instruction sur le service judiciaire” gepubliceerd in de Pasinomie, jaargang 1907, blz. 353-365 en in de Pandectes Belges, deel 118, verbo „Tribunaux militaires”. Deze onderrichting kwam de leemten aanvullen ontstaan in de nieuwe wet van 1899 door het feit dat de wetgever slechts over de twee eerste titels van het ingediende wetsontwerp had gestemd en de bespreking van de andere titels voor onbepaalde tijd had verdaagd. Zopas werd de „Instruction sur le service judiciaire” ingetrokken en vervangen door een nieuwe „Onderrichting over de gerechtelijke dienst” in voege sedert 5 april 1957. Het klachtsysteem kan er niet in teruggevonden worden.

⁶⁾ Krachtens het princip: „La plume est serve, la parole est libre”.

⁷⁾ Arresten Militair Gerechtshof dd. 3 maart en 18 juli 1947 onuitgegeven doch vermeld in de „Chronique annuelle de jurisprudence militaire” door eerste substituut auditeur generaal J. Gilissen in de „Revue de Droit pénal et de Criminologie” juli 1955.

Voor Dr. ROLLIN COUQUERQUE, naar wiens gezagvol oordeel ook wij steeds met veel eerbied luisteren, heeft de Militaire Overheid in België zich ten onrechte de verwijzingsbevoegdheid en de daarmee verbonden hantering van het opportuniteitsbeginsel uit de handen doen nemen om ze te laten overdragen aan burgerlijke ambtenaren afhankelijk niet van de Minister van Landsverdediging maar van de Minister van Justitie ⁸⁾).

Deze stellingname had ons ten zeerste getroffen en mede de keuze bepaald van het onderwerp van dit kort opstel. In de bladzijden die volgen hebben wij getracht te beschrijven hoe men in België ertoe gekomen is een zozeer van Nederland verschillend rechtssysteem toe te passen, vervolgens na te gaan hoe het vervolgingsbeleid in sommige buitenlandse militaire wetgevingen wordt geregeld en opgevat om ten slotte, bij wijze van besluit, over een en ander enkele strikt persoonlijke gedachten naar voor te brengen.

* * *

Het zal wellicht eenieders verwondering wekken te vernemen dat het initiatief om de verwijzing te onttrekken aan de Militaire Overheid grotendeels uitging van de Militaire Overheid zelf, althans de Minister van Oorlog. Bij Ministerieel aanschrijven in datum van 3 april 1834 ⁹⁾ kwam de toenmalige Minister van Oorlog, generaal Baron EVAÏN, op tegen wat hij noemde „het recht" dat sommige officieren zich zouden toegekend hebben „te oordelen over de aard der feiten gepleegd door „hun ondergeschikten" en tegen „het hinderen" van de normale gang van de justitie „door deze feiten wanneer zij inbreuken op de Strafwet „vormden, disciplinair te beteugelen". Zodoende immers betraden deze officieren, nog steeds volgens de Minister, het terrein uitsluitend voorbehouden aan de Auditeur-Militair en stoorden zij hem in de uitoefening van zijn recht tot onderzoek en vervolging van alle strafrechtelijk strafbare feiten, recht hem toegekend door artikel 316 van het Wetboek van Rechtspleging bij de Landmacht.

Aan onze meest gezagvolle en zeker meest vruchtbare rechtsschrijver uit de vorige eeuw ¹⁰⁾, de substituut-auditeur-generaal GERARD, die in 1866 tot Auditeur-Generaal zou benoemd worden ¹¹⁾ kwam deze beslissing van de Minister van Oorlog gegrond voor in rechte, maar in feite overdreven, omdat zij de macht van de commanderende officieren maar al te zeer beknotte in zake zuiver militaire delikten. In dit opzicht moest de Militaire Overheid volgens GERARD almachtig blijven en hij geeft daarvoor o.i. de enig juiste reden op: „Il n'y a aucune „raison pour que l'Auditeur militaire dans ce cas poursuive d'office: „la société n'y est pas directement intéressée" ¹²⁾. Hij houdt evenwel

⁸⁾ M.R.T., deel L, blz. 292.

⁹⁾ Afgedrukt in Gerard „Corps de Droit pénal militaire" blz. 344.

¹⁰⁾ Zie J. Gilissen, eerste substituut auditeur generaal in M.R.T., deel L, afl. 1, blz. 5.

¹¹⁾ Almanach Royal 1867, blz. 231.

¹²⁾ Gerard, op. cit., blz. 346.

niet op in de verschillende andere delen van zijn rechtswerk te betogen dat de Auditeurs-militair agenten zijn van de uitvoerende macht, onderworpen aan de Minister van Justitie en handelend onder toezicht van de Auditeur-Generaal¹³⁾; dat hun ambtsverrichtingen voortaan ontsnappen aan de controle van het Hoog Militair Gerechtshof en de daarop betrekking hebbende artikels 59 der Provisionele Instructie en 297 van het Wetboek van Militaire Strafrechtspleging moeten beschouwd worden als stilzwijgend afgeschaft door de Grondwet van 1831¹⁴⁾ en tenslotte dat de Auditeurs-militair uit de Wet zelf hun bevoegdheid tot onderzoek en vervolging putten, namelijk in de artikelen 77, 143, 296, 316, 317 en 318 Wetboek Militaire Strafrechtspleging¹⁵⁾ en de Auditeur-generaal uit artikel 84 Provisionele Instructie.

Ofschoon GERARD dus wel gedeeltelijk schijnt aangevoeld te hebben dat iets haperde aan deze door de Minister van Oorlog in 1834 bevolen koerswijziging, staat het voor hem toch buiten kijf dat Auditeur-generaal en Auditeur-militair het recht bezitten „ex officio” alle inbreuken op de militaire of gewone strafwet, door militairen gepleegd, na te sporen, te onderzoeken en te vervolgen, zelfs indien de Militaire Overheid de zaak niet naar de Krijgsraad verwezen had of een disciplinaire betuigeling voldoende had geoordeeld.

Tot zijn verdediging menen wij te moeten aanvoeren dat de door hem geciteerde artikelen, wanneer zij losgerukt worden uit het geheel der Wet, voor oningewijden, de indruk kunnen verwekken dat de Auditeur werkelijk bekleed is met de macht alle inbreuken motu proprio na te sporen, te onderzoeken en te vervolgen¹⁷⁾. Wetgeving en rechtspraak uit die periode kwamen bovendien en misschien wel onverwacht steun verlenen aan zijn betoog. Een der eerste bekommernissen van de jonge Belgische wetgever blijkt immers geweest te zijn het ontvangen van de eed der Auditeurs-militair op te dragen aan de President van het Hoog Militair Gerechtshof¹⁸⁾ en het ambt van van Auditeur-generaal en Auditeur-militair te voorzien van een wettelijk statuut¹⁹⁾. Ogenschijnlijk onbelangrijke hervormingen, ware het niet dat in het Besluit van 18 maart 1831 het paralelisme tussen de functies van Auditeur-generaal en Auditeur-militair enerzijds en de

¹³⁾ Gerard, op. cit., blz. 133.

¹⁴⁾ Gerard, op. cit., blz. 360.

¹⁵⁾ ibid., blz. 221, 367, 368.

¹⁶⁾ ibid., blz. 154.

¹⁷⁾ Herlees bij voorbeeld art. 316 Rechtspleging Landmacht. Ook in Nederland heeft de bepaling van artikel 316 in de praktijk tot de opvatting geleid dat de Auditeur-militair zelfstandig vervolgingen kon inspannen. Zie de Memorie van toelichting bij het nieuwe wetsontwerp Rechtspleging Landmacht aangehaald door Westermann in „De Rechtspleging bij de Landmagt en de Zeemagt” uitgegeven in 1914, blz. 35. Ook Colette en Van Dijk spraken zich uit in dien zin in hun „Handleiding” verschenen in 1901.

¹⁸⁾ Besluit van 18 maart 1831 (Pasinomie 1831, blz. 261).

¹⁹⁾ Decreet van de Nationale Vergadering van 14 april 1831 (Pasinomie 1831, blz. 333). Wetten van 19 febr. 1834 (Pasinomie 1834, blz. 51) en van 25 dec. 1834 (Pasinomie 1834, blz. 288).

functies van Procureur-generaal en de andere leden der rechterlijke orde anderzijds, fel op de voorgrond treedt en dat het decreet van 14 april 1831 en de wetten van 1834, waarbij o.a. de wedden van Auditeur-generaal en Auditeur-militair worden vastgesteld, artikel 102 van de nieuwe Grondwet inroepen en zodoende duidelijk te kennen geven dat het hier gaat om wedderegeling van functies behorende tot de rechterlijke orde. Achter deze teksten schuilt o.i. het bewijs dat Auditeur-generaal en Auditeurs-militair zegevierend de omwenteling van 1830 hebben overleefd en bij die gelegenheid zelfs hun intrede deden in de grote familie der rechterlijke macht, die, samen met de „wet-„gevende" en de „uitvoerende", de machten uitgaande van de Natie uitoefent²⁰⁾. Deze hervormingen getuigen in alle geval van de overtuiging dat de Auditeur-generaal en de Auditeurs-militair, voor de toepassing der strafwet op militairen, dezelfde machten bezitten als de Procureur-generaal en de Procureur des Konings²¹⁾ voor de toepassing der strafwet op burgers. De rechtspraak van het Hoog Militair Gerechtshof sloeg trouwens dezelfde weg in en bij Arresten van 8 juni 1834²²⁾ en 20 december 1839²³⁾ hield dit Hof uitdrukkelijk voor recht dat de Auditeur-militair niet gebonden was door de inhoud der klacht (of verwijzingsbeschikking) maar zijn recht tot nasporing, onderzoek en vervolging van ambtswege mocht uitoefenen omtrent alle strafbare feiten, die te zijner kennis mochten komen²⁴⁾.

Het kan nochtans niet betwijfeld worden dat een zo onderlegd jurist als GERARD de economie van de wet van 1814 volledig kende en volkomen beheerste en het kan hem zeker niet ontgaan zijn wat o.m. daarin voorgeschreven werd betreffende de rechten en plichten van de commanderende officieren (in titel I), van de garnizoenscommandant (in artikel 19) of van de commanderende generaal te velde (artikel 27) of in een berende stad. Hij beklaagt er zich trouwens over dat de commanderende officieren maar al te lichtvaardig en zonder voldoende onderzoek zaken naar de Krijgsraad verwijzen zonder na te gaan of een disciplinaire afdoening niet had kunnen volstaan²⁵⁾ en hij herinnert aan het bestaan van het Koninklijk Besluit van 16 november 1818²⁶⁾, thans in België nog steeds in voege geacht²⁷⁾, waardoor de commanderende officieren verplicht worden het advies van de auditeur-militair in te winnen alvorens een verdachte te doen overbrengen naar de militaire gevangenis ten einde vervolging. Wij begrijpen echter zeer goed dat rekening houdend met de vooraanstaande en zelfstandige positie door de auditeur-militair, daarin geholpen door wetgever

²⁰⁾ Grondwet van 1831, art. 30 en 25.

²¹⁾ In Nederland: officier van Justitie.

²²⁾ Afgedrukt in Bosch: „Droit pénal et discipline militaire", uitg. 1837, blz. 136, nr. 36 en vermeld in Gerard, op. cit., blz. 15.

²³⁾ Vermeld in Gerard, op. cit., blz. 221.

²⁴⁾ In een arrest van 13.12.1832, overgenomen in Bosch, op. cit., blz. 116, had het Hoog Militair Gerechtshof reeds impliciet dit recht erkend.

²⁵⁾ Gerard, op. cit., blz. 189, nota onder art. 10.

²⁶⁾ Gerard, op. cit., blz. 193, nota onder art. 12.

²⁷⁾ Gilissen in M.R.T., deel L, afl. 1, blz. 9.

en rechter, in België verworven sedert 1830, hij minder het accent legde op al wat deze toestand kon aftakelen dan wel op al wat hem kon verstevigen. Van een ondergeschikt ambtenaar was de Auditeur-militair immers een van de Militaire Overheid onafhankelijk magistraat geworden, die in naam van de Koning de hoge hand hield aan de Justitie in het leger, zoals weleer in lang vervlogen tijden, zijn naamgenoot onder de Spaanse koningen ²⁸⁾ en vóór deze de provoosten en de maarschalk ²⁹⁾. Tegenspraak hoefde GERARD van de zijde zijner collega's niet te vrezen, terwijl de andere rechtsbeoefenaars, weinig vertrouwd met de militaire strafwetgeving, waarvan zij de in het Hollands gestelde tekst of de weinig accurate franse vertaling slecht verstonden of niet kenden ³⁰⁾, zich onthielden kritiek uit te oefenen op wat een bijna meer dan veertigjarige praktijk geleidelijk als algemeen gangbaar ingang had doen vinden ³¹⁾. Het mocht derhalve verwacht worden dat zijn opvolger, de Auditeur-Generaal TEMPELS, weinig en zelfs geen weerstand zou ondervinden om de gevolgde praktijk, die de positie van de Auditeur-militair zeer gunstig was en die hij overgenomen had in zijn „want-projet" dat tot grondslag zou dienen van de gedeeltelijk in 1899 doorgevoerde hervorming, te laten zegevieren ³²⁾. Bij de bespreking van het nieuwe wetsontwerp in de Kamer van Volksvertegenwoordigers liet de verslaggever evenwel aan de oude wet recht wedervaren door op het stuk dat ons thans onledig houdt de draagwijdte van de teksten voor de eerste maar ook de laatste maal korrek te belichten ³³⁾.

De wet van 15 juni 1899, houdende titel I en II van het nieuwe wetboek van Militaire Strafrechtspleging, bezegelde voor de Auditeur-Generaal en de Auditeur-Militair in artikels 122 en 76 het onbeperkt recht tot nasporing en vervolging van alle inbreuken op de strafwet, waarvan de kennisneming aan het Militair Gerechtshof of de Krijgsraad behoorde. Zonder in de wet uitdrukkelijk vermeld te worden

²⁸⁾ De Robaulx de Soumoy „Etude historique sur les Tribunaux Militaires en Belgique", blz. 39 en volgende.

²⁹⁾ La Grande Encyclopédie sub verbis Maréchal en Prévot; Glossarium van Ducange sub verbo Marescalcus, V, blz. 274.

³⁰⁾ Auditeur-Generaal Tempels, geciteerd in De Groote „Code de Procédure pénale militaire" blz. 15 en Parlementaire Annalen zitting 2.12.1898, blz. 160.

³¹⁾ Zie Pandectes Belges, deel II, uitgegeven in 1884, sub verbis Auditeur-Général en Auditeur militaire. In zijn in 1872 verschenen „Manuel de Procédure militaire" is Gerard geen duimbreed afgeweken van zijn vroeger ingenomen standpunt ten overstaan van het hier besproken vraagstuk. Een arrest van het Cassatiehof van 1 september 1871 (Pasicrisie 1871, I, 303) had hem nogmaals in het gelijk gesteld.

³²⁾ Parlementaire documenten, Kamer van Volksvertegenwoordigers 1894-1895, blz. 416.

³³⁾ „Dans le système du Code de procédure actuel (te weten de Reclitspleging Landmacht 1814) l'instruction . . . est confiée à une commission . . . mais il importe de remarquer qu'aux termes des dispositions légales la seule autorité qui décide c'est le commandant de place. Le rôle de l'auditeur militaire se borne à celui de simple greffier . . . il n'a aucun droit, aucune décision à prendre . . . le commandant de place seul décide de la mise en jugement. . ." Bijvoegsel n° 153 in Documents parlementaires 1891-1892, blz. 213. Ook aangehaald in De Groote, op. cit., blz. 91.

behiel nochtans de militaire overheid het vermogen zelf het initiatief tot verwijzen naar de Krijgsraad te nemen ³⁴). Door de in de aanvang van deze studie geciteerde „Onderrichting betreffende de gerechtelijke dienst" werd in 1907 de uitoefening van dit vermogen nader bepaald en met een schijn van wettelijkheid overgoten door beroep te doen op de artikels 12 en 19 van de Wet van 1814 ³⁵). Gewoonlijk is de Auditeur-militair echter de Militaire overheid vóór, zodat aan deze laatste niet veel kans gelaten wordt van dit vermogen gebruik te maken.

Gedurende ongeveer een eeuw heeft de Auditeur-militair de verwijsbevoegdheid uitgeoefend en heeft hij alleen steeds geoordeeld over de opportuniteit der vervolging totdat, in 1947, ofschoon niets aan de Wet gewijzigd was geworden, een nieuwe partij kwam opdagen. In zijn arresten van 5 maart 1947 en 18 juli 1947, reeds hoger vermeld, erkende het Militair Gerechtshof, op gelijkkluidend advies van de Auditeur-generaal, aan iedere benadeelde derde — burger of militair — het recht om, binnen de perken gesteld door artikel 182 van het gewoon Wetboek van Strafvordering, de militair, die hem wegens een strafbaar feit schade heeft berokkend, rechtstreeks te dagvaarden voor de Krijgsraad ³⁶). De rechtsleer had steeds het tegendeel voorgehouden ³⁷). Een van de minst verwachte gevolgen van de „recht-„streekse dagvaarding" was wel dat de gedaagde militair zich ter zitting door tegeneis kon keren tegen de dagende derde wegens „roeke-„loos en tergend geding" en de Krijgsraad desgevallend de burger zou kunnen veroordelen tot schadevergoeding ten voordele van de vrijgesproken militair. Maar een hoger Officier kan niet rechtstreeks voor het Militair Gerechtshof gedagvaard worden omdat de gewone strafvordering zulks dan weer niet voorziet ³⁸).

Zover staan wij op het dit ogenblik in België op het gebied van de

³⁴) Verslag van de extra-parlementaire commissie in „Parlementaire documenten „Kamer van Volksvertegenwoordigers", 1894-1895, blz. 432.

³⁵) „Onderrichting betreffende de gerechtelijke dienst", in *Pasinomie* 1907, blz. 362. Bij de bespreking van de Wet van 15 juni 1899 was uitdrukkelijk gezegd geworden dat voor alle door deze wet niet geregelde kwesties, men ten rade moest gaan bij de gewone strafrechtspleging, in voege voor de burgerlijke Strafrechtbanken (Parlementaire annalen, zitting Kamer van Volksvertegenwoordigers, 19.1.1899, blz. 390). Deze zienswijze van de toenmalige Minister van Justitie werd in de Kamer door niemand tegengesproken en bevestigd door het Cassatiehof in haar Arrest van 7.12.1903, *Pasicrisie* 1904, I, blz. 77. Geen acht jaar later grijpt men reeds terug naar de wet van 1814. *Natura non facit saltus!*

³⁶) Dit rechtsinstituut is onbestaand in de Nederlandse Rechtspleging Zeemacht of Landmacht en voor zover wij weten in het Nederlands Wetboek van Strafvordering vervangen door de beklagprocedure geregeld bij artikel 12 en volgende.

³⁷) Voor zoveel hier van rechtsleer mag gesproken worden. In de periode tussen de twee wereldoorlogen verscheen slechts compilatiewerk in de *Pandesctes Belges* en de *Répertoire pratique* (zie Gilissen, M.R.T. 1957, afl. 1, blz. 6). Het bedoelde twistpunt wordt even aangeroerd in het *Repertoire pratique*, sub verbo *Justice Militaire* nr 343. Ook Goedseels in zijn *Manuel de procédure pénale militaire*, uitgegeven in 1916, had er enkele regels aan gewijd (blz. 24) maar vooral verwezen naar de besprekingen in de Senaat, zitting van 16.3.1899, *Parlementaire annalen*, blz. 24.

³⁸) Dit en veel van hetgeen wij hoger hebben beschreven moge dienen ter

verwijzing en de hantering van het opportunititeitsbeginsel. In principieel beslist de Auditeur-militair over het inspannen van vervolgingen. Tot in 1957 kon de Militaire Overheid door het indienen van een formele klacht de vervolgingen nog in gang zetten, maar, zoals hoger aangegeeft, werd dit klachtsysteem niet meer gehandhaafd in de nieuwe „Onderrichting over de gerechtelijke dienst” door de Minister van Landsverdediging uitgevaardigd. Het exclusief vervolgingsrecht van de Auditeur-militair wordt enkel nog maar getemperd door een in feite zeer beperkte tussenkomst van de benadeelde derde ³⁹⁾. Gans het vervolgingsbeleid berust dus heden ten dage in handen van de Auditeur-militair. Er mag zeker gezegd worden dat het verschil met Nederland opvallend groot is geworden, al hebben beide wetgevingen dezelfde oorsprong, maar de evolutie van het formeel militair strafrecht stond in België veel meer dan in Nederland in het teken van een geleidelijke gelijkenschakeling met het *jus commune* ⁴⁰⁾.

* * *

Wat kan er op het stuk van de verwijzing zoal aangetroffen worden in enkele buitenlandse militaire wetgevingen?

In Frankrijk wordt de rechtspleging bij de landmacht geregeld door de wet van 9 maart 1928 en de rechtspleging bij de zeemacht door de wet van 13 januari 1938. Het opsporen van de delikten waarvan de kennisname behoort aan de militaire rechtbanken is opgedragen aan de commanderende generaals van de militaire gebieden (art. 23 Lm) en aan de „*préfets maritimes*” (art. 32 Zm), bijgestaan in deze taak door de officieren van gerechtelijke politie, waaronder wij aantreffen de officieren en onderofficieren van de „*gendarmerie*” en in geval van betrapting op heterdaad de „*commissaires du gouvernement*” en de „*juges d'instruction militaires*” (art. 25 Lm — 34 Zm). Wanneer de commanderende generaal of de „*prefet maritime*” van oordeel zijn dat de zaak naar de Krijgsraad dient verwezen te worden, dan verlenen zij een „*ordre d'informer*” (art. 24 Lm) (art. 33 Zm) aan de „*commissaire du gouvernement*” die op zijn beurt de „*juge d'instruction militaire*” vordert een onderzoek te openen (art. 42 Lm — 50 Zm) ⁴¹⁾. Na het sluiten van dit onderzoek verleent de „*juge d'instruc-*

illustratie van de „*situation chaotique*” die heerst in de belgische militaire strafrechtspleging en met die woorden aangeklaagd werd door de eerste substituut auditeur generaal Gilissen in het Jubileum nummer van de *Revue de Droit pénal* et de *Criminologie* 1957, blz. 344.

³⁹⁾ In Nederland: de beledigde partij, art. 332 Strafvordering.

⁴⁰⁾ Gilissen in *M.R.T.*, deel L, afl. 1, blz. 34.

Cassiers in *Revue de Droit pénal* et de *Criminologie* 1952-1953, blz. 372 en Gilissen in het geciteerd Jubelnummer dezer revue 1957, blz. 346.

⁴¹⁾ Wij onthouden ons in details te treden. Zo kan bv. in minder erge gevallen de militaire overheid na overleg met de „*commissaires du gouvernement*” beslissen dat in de zaak geen informatie gehouden zullen worden door de militaire onderzoeksrechter en het „*ordre d'informer*” wordt dan vervangen voor een „*ordre de citation directe*”. (Art. 42 bis Lm.-50 bis Zm.). Het kan misschien sommige lezers interesseren te vernemen dat in Frankrijk ook de Minister van Landsverdediging beschikt over de macht een „*ordre d'informer*” te verlenen. (Art. 42 Lm.-50 Zm.).

„tion” een bevelschrift door hetwelk hij, volgens het geval, hetzij de beklagde buiten zaak stelt omdat het feit niet onder toepassing valt van de wet of omdat het onderzoek niet toeliet voldoende bezwaren te ontdekken, hetzij de zaak naar de militaire overheid terugzendt omdat de militaire rechtbank niet bevoegd is, hetzij de zaak naar de militaire rechtbank verzendt. Indien echter het ten Iaste geleigde feit een misdaad ⁴²⁾ is — d.w.z. strafbaar met de dood, dwangarbeid of opsluiting — moet de militaire onderzoeksrechter het dossier overmaken, via de „commissaire du gouvernement” aan de Procureur-Generaal bij het Hof van Appel (art. 66 LM — 74 Zm). Deze laatste zal op zijn beurt de zaak aan de Kamer van Inbeschuldigingstelling van dit Hof voorleggen voor verwijzing naar de Militaire rechtbank en voor die gelegenheid zal in deze kamer een van de raadsheren vervangen worden door een Kolonel of door een Luitenant Kolonel of door een hoger Officier van de Marine, aangeduid voor één jaar resp. door de Commanderende Generaal of de „prefet maritime” (art. 68 Lm — 77 Zm) 43). Wij zien dus dat, eens het „ordre d’informer” gegeven, generaal of „prefet” niet meer meester blijven over het verder gevolg aan de zaak voorbehouden maar dat dit afhankelijk wordt van de beslissing van de militaire onderzoeksrechter of de Kamer van Inbeschuldigingstelling. Tegen de beslissingen van de militaire onderzoeksrechter kan de generaal, prefekt of „commissaire du gouvernement” evenwel verzet aantekenen bij de Kamer van Inbeschuldigingstelling, samengesteld als hoger gezegd (art. 66 Lm — 74 Zm), maar van werkelijk hanteren van het opportuniteitsbeginsel door generaal of prefekt kan in de franse wetgeving bezwaarlijk iets teruggevonden worden. De tussenkost in de meest ernstige gevallen van een niet zuiver militair justitieel organisme als de Kamer van Inbeschuldigingstelling schijnt ons bovendien de goede en vooral snelle gang van zaken eerder te moeten verhinderen. Op grond van welk principie deze tussenkost verrechtvaardigd wordt is ons onbekend.

De Zwitserse militaire strafrechtspleging wordt geregeld door de wet van 28 juni 1889 gewijzigd in 1937 en 1941 44). Hier is het opnieuw zoals in Frankrijk de Commanderende Officier die het rechtsapparaat in werking stelt door het verlenen van een „ordonnance „d’enquête”. Vanaf dit ogenblik evenwel gaat het gerecht gewoon zijn

⁴²⁾ In Frankrijk en België worden de inbreuken op de strafwet ingedeeld volgens de aard en ernst van de bedreigde straf in misdaden, wanbedrijven en overtredingen. In Nederland worden zij ingedeeld in misdrijven en overtredingen. Op dit verschil in terminologie dient gelet om alle misverstand te vermijden.

⁴³⁾ Deze artikelen worden in oorlogstijd niet toegepast. De voorziene procedure wordt vervangen door de beslissing van de onderzoeksrechter (art. 125 bis Lm.-154 Zm.). Ook niet aan boord van de oorlogsvaartuigen alwaar een „Tribunal maritime de cassation” in de plaats treedt van de Kamer van Inbeschuldigingstelling behoudens uitzonderingen (art. 147 Lm.-154 Zm.).

⁴⁴⁾ „Das Schweizerische Militär-Strafgesetz” door Dr. Comtesse, Zurich 1946. Over de militaire strafrechtspleging bestaat ook nog een uitstekend commentaar door de Bundesrichter Dr. A. Stoss, „Kommentar zu der Militärstrafgerichtsordnung”, uitgegeven bij Stamfli & Co te Bern in 1915.

gang en over de opportuniteit der vervolgingen zal, na afloop van het onderzoek geleid door een militair onderzoeksrechter, geoordeeld worden door de in deze fase der procedure tussenkommende „militaire^v auditeur. Indien deze van oordeel is dat vervolgingen moeten ingespannen worden, dan stelt hij de Akte van Beschuldiging op. Indien hij integendeel beslist niet te vervolgen, dan moet hij deze beslissing onderwerpen aan de bekrachtiging van de „Auditeur en Chef" met rang van Kolonel-Brigadier. Wij zien dus ook hier weer de tussenkoms van de rechtstreekse oversten van de delinkwent tot het uiterste beperkt. De Instanties die over de vervolgingen beslissen zijn weliswaar Militaire Overheden, al staan zij reeds ver van de levende werkelijkheid.

In de Nieuwe Italiaanse wetgeving⁴⁵⁾, gedecreteerd de 22 februari 1941, wordt in vredestijd niet de minste tussenkoms voorzien van de Militaire overheid, *sensu stricto*, inzake verwijzing naar de Krijgsraad. Deze berust bij de „procuratore *militare*" en de „giudice istruttore „militare". Na afloop van het onderzoek is het deze laatste, die op vordering van de eerste, beslist over de verzending van de zaak naar de Krijgsraad (art. 343). Het openen van het onderzoek, het in beweging zetten van de publieke vordering, behoort uitsluitend tot de bevoegdheid van de „procuratore militare" ongeacht de wijze waarop hij van de feiten kennis kreeg (art. 290).

De lezer zal onmiddellijk in dit systeem kenmerken teruggevonden hebben van de Zwitserse en Franse wetgevingen. In Italië immers bestaat ook een korps van militaire magistraten (*corpo della giustizia militare*) die zoals in Zwitserland en Frankrijk werkelijk militairen zijn maar met juridische vorming. Dit neemt echter niet weg dat in oorlogstijd, volgens de *Codice penale militare di guerra*, eveneens gedecreteerd de 22 februari 1941, de Militaire overheid, *sensu stricto*, terug medezeggenschap krijgt vermits volgens artikel 245 van dit laatste wetboek, de strafvordering slechts zal mogen uitgeoefend overeenkomstig de voorschriften van de Commandant der legerenheid bij dewelke een krijgsraad werd opgericht. Afwijkende bepalingen zijn bovendien ook voorzien voor wat betreft de uitoefening der strafvordering aan boord van oorlogsbodems.

In de Spaanse militaire strafwetgeving, waarover wij zo pas de studie beginnen⁴⁶⁾, treffen wij ook een „Cuerpo Juridico-Militar" aan. Tot dit Korps behoren de „Auditores" en de „Secretarios de Justicia" maar de „Auditores" oefenen slechts de rol uit van juridische raadgevers, met beroep op de rechter, indien hun besluiten niet gevolgd worden door de Militaire Overheden bekleed met de rechterlijke macht. Ter zitting van de krijgsraad wordt de functie van Openbaar Ministerie niet

⁴⁵⁾ Zie „*Codici penali militari di pace di guerra*" van aantekeningen voorzien door Saverio Malizia, te Milano in 1956, door de Edizione Giuffrè uitgegeven.

⁴⁶⁾ „*Leyes Penales militares*", door R. Diaz-Llanos Lecuona, La Coruña, 1952. De „*Código de Justicia militar*" bestaat uit 1072 artikelen, maar bevat tegelijkertijd de voorschriften betreffende het materieel, het formeel en het tuchtrecht, in menig opzicht zeer verschillend van onze opvattingen.

vervuld door de „Auditor" maar wel door een „Fiscal" terwijl een „Auditor" als „Vocal Ponente" deel uitmaakt van de Krijgsraad zelf. De verwijzing berust bij de Militaire Overheid, maar wordt uitgeoefend in de praktijk door de „Juez Instructor", een militair.

In de Angelsaksische wetgevingen treffen wij een gans andere toestand aan. Daar zijn het de hiërarchisch rechtstreekse oversten ⁴⁷⁾ van de delinkwent, die over de verwijzing beslissen. In algemene regel gaat het zo ⁴⁸⁾: de commanderende officier doet de aangeklaagde feiten onderzoeken en wanneer hij in het bezit gesteld wordt van de resultaten van dit onderzoek, dan oordeelt hij over de verwijzing en kan desgewenst juridische voorlichting bekomen bij de officieren van de „legal branch". Is er geen voldoende bewijs voorhanden of is het aangeklaagde feit geen inbreuk op de wet of wordt bestraffing ongewenst bevonden, dan ontslaat hij de betrokkene van alle verdere vervolging. Indien hij echter bestraffing noodzakelijk acht, het ten laste gelegde feit voldoende bewezen zijnde en bovendien strafbaar, dan gaat hij na of de hem toegekende macht (heel wat groter dan die onze officieren met gelijken rang) voldoende beteugeling van het gepleegde feit mogelijk maakt. Zo ja, dan legt hij zelf een straf op, zo niet, dan verwijst hij de zaak naar een krijgsraad, indien hij daartoe bevoegdheid bezit. Indien hij deze bevoegdheid niet bezit dan legt hij de zaak voor aan de hiërarchisch hoger geplaatste overheid, bekleed met de macht een krijgsraad bijeen te roepen („Convening authority"). Volledigheidshalve weze hier aan toegevoegd dat de delinkwent in bepaalde gevallen mag vragen eerder door een krijgsraad geoordeeld te worden dan door zijn commanderende officier, „exercising summary „court-martial jurisdiction". Dit rechtsinstituut heet de „election of trial by Court-Martial" ⁴⁹⁾. Al ligt het buiten het raam van deze korte studie de principes te onderzoeken die het Angelsaksisch militair repressief stelsel beheersen, menen wij toch de aandacht van de lezer te mogen trekken op enkele bijzondere kenmerken ervan: deze wetgeving is oud en dat zou nu precies niet als een hoedanigheid moeten aangezien worden, ware het niet dat zij regelmatig wordt bijgewerkt en „à jour" gehouden; zij is bovendien praktisch en afgestemd op oorlogstoestanden, want zij wordt meestal gebruikt op oorlogs-

⁴⁷⁾ Voor de belangstellenden weze gezegd dat de Minister van Defensie, en in de Verenigde Staten zelfs de President, beschikt over de vervijzingsbevoegdheid.

⁴⁸⁾ De grondig onderzochte wetgevingen zijn:

Voor Groot-Brittannië: De „ARMY ACT 1955" sections 77, 78, 79, 80 - De „NAVAL DISCIPLINE ACT 1922" section 58.

Voor de Verenigde Staten: De „ACT OF 5 MAY 1950" containing the UNIFORM CODE OF MILITARY JUSTICE, articles 22, 23, 24.

Voor Canada: de „NATIONAL DEFENCE ACT 1950" sections 136, 137, 138.

⁴⁹⁾ Deze keuze aan de delinkwent gelaten, onder bepaalde voorwaarden, in de Canadese en Engelse wetgevingen, doet ons in enige mate terugdenken aan de „purge" proceduur, geregeld door Artikel 52 Provisionele Instructie Hoog Militair Gerechtshof, afgeschaft in Nederland door de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht van 5.7.1921, indien wij ons niet vergissen en in België door de rechtspraak niet erkend. (Cass., 27 nov. 1834 - PAS., I - 1832-1834, blz. 322). Op te merken dat de Amerikaanse wetgeving op dit punt verschilt van de Britse.

tonelen, verspreid over gans de wereld. Dit is trouwens conform met de Engelse traditie, die in vreedstijd geen uitzonderingswetgeving dult en geen manschappen onder de wapens wenst. Indien de omstandigheden toch het behoud van een leger in vreedstijd noodzakelijk maken, dan wordt op vrijwilligers beroep gedaan. Dit laatste is een factor, die niet mag verwaarloosd worden bij een vergelijking tussen het Angelsaksisch repressief systeem en het continentaal waar de legers hoofdzakelijk gevormd worden met dienstplichtigen. De Angelsaksische wetgeving kan dan ook wel eens harder genoemd worden dan de onze, juist omdat zij toegepast wordt op personen die haar vrijwillig hebben aanvaard maar aan de andere kant mag het ook wel eens gezegd worden dat onze militaire strafwetgeving hervormd werd door wetgevers die niets afwisten van oorlogvoeren en waarvan de overgrote meerderheid niet eens soldaat was geweest daar zij leefden in de gezegende tijd gedurende welke een ganse generatie van oorlogsgeweld gespaard bleef.

* * *

Na dit overzicht van enkele buitenlandse wetgevingen die ons leren dat verwijzing en hantering van het opportuniteitsbeginsel heel verschillend kan worden opgevat zonder dat a priori kan gezegd worden dat het ene systeem beter of doelmatiger werkt dan het andere, zullen wij thans trachten enkele gedachten naar voor te brengen in verband met de in de enquête gestelde vraag: „Is het wenselijk de verwijzing (en daarmee: de hantering van het opportuniteitsbeginsel) in vreedstijd in handen te laten van de openbare aanklager (militair openbaar ministerie)?”

Alle op deze vraag ingezonden antwoorden en opgenomen in het Militair Rechtelijk Tijdschrift — opvallend veel van marinezijde — spreken zich resoluut uit voor het behoud der verwijzingsbevoegdheid aan de vlootvoogd of commanderende officier⁵⁰⁾. Deze antwoorden steunen deels op zakelijke vaststellingen, zoals b.v. het feit dat de commanderende officieren (C.O.) het tot nu toe zo slecht niet deden, deels op principiële argumenten. In 't kort kunnen deze laatste als volgt weergegeven worden. De *C.O.* hebben tot plicht orde en tucht te handhaven onder de manschappen waarover zij bevel voeren. Zij zijn over het vervullen dezer plicht persoonlijk verantwoordelijk verschuldigd aan de Regering. Als corollarium dezer plicht moeten aan de C.O. het recht voorbehouden worden de middelen tot handhaving van tucht en orde naar goeddunken te hanteren. Aan hen, die zouden opwerpen dat dit aanvaard kan worden voor wat betreft de tekortkomingen aan de tucht maar niet de inbreuken op de algemene straf-

⁵⁰⁾ M.R.T. 1957, afl. 3, blz. 152 (Lt. ter zee Vaandrager),
M.R.T. 1957, afl. 5, blz. 294 (Dr. Rollin Couquerque),
M.R.T. 1957, afl. 5, blz. 305 (Kpt. ter zee Keyser),
M.R.T. 1957, afl. 6, blz. 375 (Lt. ter zee Van Leeuwen),
M.R.T. 1957, afl. 8, blz. 513 (Lt. Kol. Dr. de Vlucht),
M.R.T. 1957, afl. 10, blz. 657 (Kpt. Luit. ter zee Krauss),
M.R.T. 1958, afl. 1, blz. 1 (Brig. Gen. De Zeeuw),
M.R.T. 1958, afl. 3, blz. 145 (Kol. Barendrecht).

wet, wordt geantwoord dat deze laatste ook een krijgstuuchtelijk aspect vertonen, dat de bij de wet vastgestelde coördinatie tussen tuchtrecht en strafrecht vereist dat de keuze van strafvervolging en disciplinaire afdoening in één hand, nml. die van de C.O., zou berusten en trouwens de C.O. alleen beschikken over het inzicht en de gegevens nodig om het vervolgingsbeleid af te stemmen op hetgeen de situatie eist.

Al bevinden allen die in deze zin geantwoord hebben zich in het uitgelezen gezelschap van Dr. ROLLIN COUQUERQUE ⁵¹⁾ toch kan niet verzwegen worden dat andere uitmuntende nederlandse rechtsbeoefenaars helemaal anders denken over het venvijzingsvraagstuk en dat reeds geruime tijd gezocht wordt naar een middel om beide standpunten dichter bij elkaar te brengen ⁵²⁾.

In zijn proefschrift „Militaire Procedures” suggereerde Dr SPRUYT zowel aan de militaire gezagdrager als aan de Auditeur-militair het recht toe te kennen om, in geval van meningsverschil over de verwijzing, de beslissing van het Hoog Militair Gerechtshof uit te lokken ⁵³⁾ en in zijn „Proeve van een ontwerp voor een wetboek van Militaire „Strafvordering” trachtte onlangs nog Jhr. VAN DEN BOSCH beide standpunten zeer handig te verzoenen door voor te stellen dat de commanderende gezagdrager tot verwijzen bevoegd deze bevoegdheid zou overdragen aan de Auditeur-militair, rechtsgeleerde maar tevens officier ⁵⁴⁾.

In zijn merkwaardige studie over de „Militair-rechtelijke organisatie „1795—1955” oppert Mr DE GRAAFF tegen deze laatste oplossing geen principiële bedenkingen al bestaan dan ook weer bezwaren van praktische aard ⁵⁵⁾ en dit alles leidt ons tot het besluit dat er in Nederland geen eensgezindheid meer bestaat over het toegepaste verwijzingsstelsel dat in handen berust van de Militaire Overheid en dat meer dan eens een lans gebroken wordt om de verwijzing over te dragen aan de Auditeur-militair.

Naar onze bescheiden mening dient in het gestelde vraagstuk niet alleen een kwestie gezien te worden van militair belang of militair-rechtelijke organisatie, maar men moet het ook vastknopen aan de opvatting, die men zich vormt over wezen en doel van de krijgsraad, mitsdien ook de uitgestrektheid zijner bevoegdheid en niet in het minst aan de op een hoger vlak gelegen beginselen die het bestaan beheersen, zowel van een bijzonder militair strafrecht, als van een bijzondere militaire rechtspraak.

Het bestaan van deze laatste kan wellicht het gemakkelijkst verantwoord worden omdat het, op het eerste gezicht, niet schijnt te steunen op principiële gronden maar wel op motieven ontleend aan de

⁵¹⁾ M.R.T., deel XLIX, blz. 50 en volgende.

⁵²⁾ Mr. van Panthaleon baron van Eck in M.R.T., deel 39, blz. 138 en volgende; Van Bemmelen in M.R.T., deel XL, blz. 668.

⁵³⁾ Mr. Spruyt „Militaire Procedures”, blz. 199.

⁵⁴⁾ Jhr van den Bosch „Proeve van een ontwerp voor een Wetboek van Militaire Strafvordering”, blz. 23 en volgende.

⁵⁵⁾ Mr. de Graaff „De Militair-rechtelijke organisatie en haar verband met de bevelsverhouding bij de Landmacht 1795-1955”, blz. 361 en 374 en volgend.

noodzakelijkheid en de praktische onmogelijkheid deze rechtspraak over te laten aan de gewone rechter. Wij achten het onnodig hier te herhalen wat anderen voor ons met heel wat meer gezag geschreven hebben ⁵⁶). De noodzakelijkheid van militaire rechtbanken werd zelfs erkend door de in het Frans schrijvende Engelse rechtsfilosoof JEREMIAS BENTHAM, die nochtans geen voorstander was van uitzonderingsrechtbanken: „La discipline dans une armée, dans une flotte, repose sur la „prompte obéissance des soldats, qui ne sont dociles qu'autant qu'ils „voient dans l'officier qui les commande, le juge, qui peut les „punir” ⁵⁷).

Indien er echter geen andere redenen bestaan dan deze ontleend aan de noodwendigheid — en voorlopig zien wij er geen anderen — dan dient er ook gezegd met de hertog DE BROGLIE: „Les tribunaux „militaires sont légitimes, puisqu'ils sont nécessaires; où cette nécessité „cesse, cesse aussi la légitimité” ⁵⁸).

He: mag dan ook betwijfeld worden dat de militaire jurisdictie zich te bemoeien heeft met de beteugeling van door militairen gepleegde commune delikten, telkens de gewone rechter dit kan doen. Hier betreden wij een gans ander terrein, dat nml. van de bevoegdheid en van het zeer moeilijk te maken onderscheid tussen de militaire en de gemeenrechtelijke delikten.

In verband met dit laatste onderdeel van het vraagstuk vragen wij ons af of het wel mogelijk is dit onderscheid scherp door te voeren en onder woorden te brengen? In België is men daarin noch in 1870 (Militair Strafwetboek), noch in 1899 (Wetboek Militaire Rechtspleging) gelukt, ofschoon in het Parlement daarover duchtig werd gedebateerd ⁵⁹) en ook later is men daarin niet geslaagd. Deze mogelijk-

⁵⁶) O.a. Mr. A. F. Steffen: „Overzicht van de Militaire Rechtspleging”, blz. 4; Jhr van den Bosch: „Proeve van een ontwerp voor een wetboek van militaire strafvordering”, blz. 8 e.v.

⁵⁷) Jeremias Bentham: „Traité d'organisation judiciaire”, deel V. Ten tijde van de Republiek vielen de Romeinse militairen onder de jurisdictie van de tribunen en consuls, die in tijd van oorlog ook normaal hun aanvoerders waren. Dion Cassius stipt evenwel aan dat Keizer Augustus hierin verandering bracht: de beteugeling der militaire delikten werd te Rome en in Italië overgedragen aan de prefectus praetorius, terwijl in de keizerlijke provincies de zware delikten aan de kennisname van de gouverneur der provincie werden gereserveerd en de minder erge delikten aan die van de laegatus Caesaris (Dion Cassius, LX 22). In de Senaat-provinciën oordeelden over de militaire delikten enkel de pro-consuls, hiervoor met speciale volmacht door de Keizer bekleed. Een begin van codificatie van het militair recht treffen wij slechts aan onder de keizers van Byzantium. In het tweede boek van de Codex van Theodosius lezen wij: „Miles enim non nisi coram iudicibus militaribus, tam in civilibus quam in criminalibus causis, conveniendus est et coram iudice pagano conventus vel productus, cum elogio sive informationibus et processu ad proprium iudicem militem remittendus est”. Dit in het voordeel van gans de militaire stand en niet de enkeling geschapen voorrecht (Liber 58, jus publicum) schijnt vooral ingegeven te zijn door het opportunistisch motief de militair niet te pas of te onpas te zien onttrekken aan zijn dienst: „ne a castris advocatur”.

⁵⁸) De hertog van Broglie in de Chambre des Pairs te Parijs, naar aanleiding van de bespreking der militaire strafwetgeving (Moniteur 1829, eerste semester).

⁵⁹) Parlementaire Annalen, Kamer van Volksvertegenwoordigers, zittingen van 2 en 7 december 1898, blz. 165 en 190 en volgende.

heid moet nochtans overbrugbaar zijn, vermits men in het Angelsaksisch recht er wel is kunnen toe komen een onderscheid te maken tussen de „military offenses” en de „civil offenses”, de eerste zijnde alle met straf bedreigde wederrechtelijke daden, die rechtstreeks de tucht of de goede faam van het leger aanranden en daarom gegroepeerd werden in het militair strafwetboek, de tweede zijnde de gewone inbreuken, die vermeld staan in de „Criminal Code” en waarvan de militaire rechter slechts kennis zal nemen onder de dubbele voorwaarde dat de gewone rechter daarover eerst zal geoordeeld hebben en deze delikten, in om ’t even welke mate, hoe gering ook, storend hebben ingewerkt op het leger⁶⁰). Veel dieper wensen wij echter op dit onderdeel van het vraagstuk thans niet in te gaan, omdat wij verkiezen het te laten aanrijpen, maar men zal het waarschijnlijk met ons wel willen eens zijn, om te zeggen dat deze beweerde onmogelijkheid geen wetenschappelijk verantwoorde stelling is waarop de bevoegdheid van een uitzonderingsrechtbank, zoals de krijgsraad, kan gegrondvest worden.

Betreffende de bevoegdheid zelf, zal misschien ten huidige dage niet meer het gevaar bestaan de militair, door hem te onttrekken aan de gewone rechter, te zien vervreemden van de gemeenschap, zoals dit het geval schijnt geweest te zijn op het einde van de XVIIIde eeuw⁶¹) ofschoon het niet uitgesloten is dat een verdere uitwerking van de NATO organisatie mogelijkheden zal bieden tot het instellen van supra nationale rechtbanken, waarvan vooralsnog niet kan gezegd worden of dit een goed of een kwaad zal zijn op gebied van nationaal gevoel en/of internationaal samenhangen. Het gevaar dat op dit ogenblik echter schuilt in een al te grote toekenning van bevoegdheid aan de krijgswetraden komt, volgens ons, uit een andere hoek en de geschiedenis geeft ons daarin weer een les. Naar het voorbeeld misschien van de Oostenrijkse bewindvoerder in het Zuiden, hadden de militaire rechters in het Noorden zich op het einde van de XVIIIde eeuw „langzamerhand „in het hoofd gesteld dat hunne jurisdictie niet was een exceptioneel „maar een universeel oorspronkelijke evenals die van den burgerlijke „rechter^m 62), maar zij ondervonden zoveel tegenkantsing dat zij bij de

⁶⁰) Zie ook de indeling van de delikten in het Zwitserse Militair Strafwetboek, in:

1. rein militarischen Verbrechen oder Vergehen,
2. uneigentlichen militarischen Verbrechen oder Vergehen,
3. gemeinen Verbrechen oder Vergehen.

De eerste „schützen den spezifisch soldatischen Pflichtenkreis”. De tweede hebben ook een „militärische Schutzobjekte” maar kunnen in tegenstelling met de eerste door burgers bedreven worden. De derde zijn de in het Militair Strafwetboek hernomen inbreuken uit het Gewoon Strafwetboek, op enkele uitzonderingen na. — Comtesse, op. cit., blz. 148 en blz. 31.

⁶¹) In het manifest van de Staten van Henegouwen, van 12 december 1789, beklagen deze Staten er zich over dat: „Depuis l’édit de Charles VI, du 3 mars 1736, qui met les troupes des Pays-Bas sur le pied des troupes allemandes et qui les exempte des juges ordinaires, la milice nationale se regarda comme étrangère à la patrie”, geciteerd door Carton de Wiart, in het debat voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers, zitting van 2.12.1898, Parlementaire Annalen, blz. 163.

⁶²) Pols, „Het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Lande”, blz. 32.

Resolutie van de Staten-Generaal van 24 december 1783 ⁶³⁾, „hun „pretense Collegie, zich noemend den Hoogen Krijgsraad“, definitief zagen afgeschafft worden en de jurisdictie van de gewone krijgsraden beperkt tot zuiver militaire delikten.

Dit laatste principe vinden wij terug in een waardevol juridisch monument, het „Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor „de Militie van Staat“, opgesteld door de welbekende friese jurist WIERDSMA en op 26 juni 1799 door het Uitvoerend Bewind van de Bataafse Republiek gepubliceerd. Het vindt, zeer ongewild misschien, steun in niemand minder dan Napoleon zelf, die zeker niet van antimilitarisme kan verdacht worden, wanneer hij zich in de zitting van de Staatsraad op 21 februari 1809, als volgt uitdrukt: „La justice est une „en Francr, on est citoyen Français avant d'être soldat; si dans l'intérieur un soldat en assassine un autre, il a sans doute commis un crime „militaire, mais aussi un crime civil. Il faut donc que tous les délits „soient soumis d'abord à la juridiction commune, toutes les fois qu'elle „est présente“ ⁶⁴⁾.

Zonder te willen beweren dat Napoleon in de leer zou geweest zijn bij zijn engelse vijanden, ofschoon het fas est ab hoste doceri, is het toch opvallend dat dit principieel bijna altijd de engelse militaire wetgeving, en door de engelse gans de angelsaksische wvtgeving beheerst heeft. „A man who joins the army, whether as an officer or as a soldier, „does not crase to be a citizen. With a few exceptions his position „under the ordinary law of the land remains unaffected. If he commits „an offence against the civil law, he can be tried and punished for it „by the civil courts“ ⁶⁵⁾.

In België schijnt de wetgever onlangs een stap in die richting gewaagd te hebben, want in het ontwerp tot wijziging van de eerste titel van de wet van 15 juni 1899 ⁶⁶⁾, wordt de bevoegdheid van de krijgsraad in zekere mate beperkt tot de delikten „die afbreuk doen aan de „tucht van het leger“.

In Frankrijk hebben honderd jaar lang, zonder succes, de meest vooraanstaande juristen steeds dezelfde stelling verdedigd ⁶⁷⁾, tot uiteindelijk bij de nieuwe wet van 9 maart 1928 (Landleger), de bevoegdheid van de Krijgsraad beperkt werd tot de militaire delikten. Ook in Nederland, Duitsland en België, gingen stemmen op in dien zin ⁶⁸⁾.

⁶³⁾ Groot Placaatboek van Holland, enz., deel IX, blz. 761-762.

⁶⁴⁾ Locré, „La Législation ... de la France“, boekdeel 29, blz. 137, Code pénal.

⁶⁵⁾ Manual of Military Law - Part I-1956, blz. 1, par. 2 en section 133 Army Act 1955, section 101 Naval Discipline Act, section 62 (Canadian) National Defense Act en blz. 17 van de Manual for Courts Martial United States 1951.

⁶⁶⁾ Parlementaire Documenten - Senaat, 1951-52, nr. 240.

⁶⁷⁾ Chaveau et Hélie, 2 éd. belge, deel I, blz. 40-49. Legraverend, „Traité de législation criminelle“, deel II, blz. 432.

Berenger, „De la justice criminelle“, blz. 47.

Boitard, „Leçons sur le Code pénal“, 1e uitg., blz. 67.

De Montreux, „Observations sur les lois existantes“.

Dupin, „Discours à la Chambre des Députés“, 1e 28.2.1837.

⁶⁸⁾ Den Tex, Nederlandse Jaarboeken voor Rechtsgeleerdheid, N, blz. 5.

Mittermaier: „Neues Archiv des criminelles Recht“, deel V, blz. 50.

Wat nu ten slotte het bestaan betreft van een bijzonder militair strafrecht, is dit misschien wel het moeilijkst te ontleden aspect van het gestelde vraagstuk. Waarom beschikt het leger over een eigen Tucht- en Strafrecht? In een vorig opstel⁶⁹⁾ hebben wij getracht een eerste bijdrage te leveren ter voorbereiding van het op deze vraag te geven antwoord en wij hebben ons gewaagd aan een ontleding van de begrippen Tucht, Krijgstucht, Militair Tuchtrecht, Militair Strafrecht, Gewoon Strafrecht. Voorlopig zijn wij tot het besluit gekomen dat er tussen het Militair Tuchtrecht en het Militair Strafrecht enkel een kwantitatief verschil bestaat en dat zij hetzelfde doel nastreven: behoud van de orde in het leger. Wij zijn eveneens van gevoelen dat er tussen de tuchtvoordering en de militaire strafvoordering, in zoverre deze beperkt is tot zuivere militaire delikten, geen principieel verschil bestaat en dat met hetzelfde voorbehoud, de tweede slechts de verlenging is van de eerste, zoals de tussenkomst van de Krijgsraad zelf, die maar in actie treedt wanneer de met strafbevoegdheid beklede officier over niet voldoende macht beschikt om het gepleegde feit te beteugelen⁷⁰⁾. In dit opzicht kan het als volkomen verantwoord voorkomen dat de commanderende officier, die verantwoordelijk is voor het behoud der tucht in zijn eenheid, de verwijzingsbevoegdheid zou bezitten en beschikken over de mogelijkheid het opportunitetsbeginsel te hanteren, al sluit de concentratie in één hand van deze machten niet uit dat daarop toezicht uitgeoefend wordt én door zijn hiërarchische oversten én door een van het commando onafhankelijk orgaan. Hoe het toezicht door dit laatste kan georganiseerd worden zonder ergernis te verwekken laten wij hier buiten bespreking, al weze gezegd dat wij veel sympathie voelen voor het in Nederland bestaande beroep op de militaire rechter, ingeval van meningsverschil.

Maar dat legt nog niet uit waarom het leger beschikt over een bijzonder Tucht- en Strafrecht. Wij kennen in België tot nu toe naast het leger slechts één sociale of professionele groep die ook over een bijzonder Tucht- en Strafrecht beschikt: nml. de Koopvaardij en Zeevisserij⁷¹⁾. In beide groepen sanctionneert dit recht bijzondere plichten waarvan de tekortkoming niet uitsluitend de goede werking van de groep hindert maar ook de openbare orde raakt, zij het dan ook dat het „Tuchtrecht“ zich beperkt tot de alweer „kwantitatief“ minder

Bosch: „Droit pénal et discipline militaire“, blz. 70.

De Wetsvoorstellen van Dumorlier (23.2.1936), Orts (23.12.1953), Carton de Wiart (2.12.1898), Fonteyne (21.1.1948).

Contra: Gerard: „Corps de droit pénal militaire“, blz. 84, de Robaulx, „Etude historique sur les tribunaux militaires“, page 142.

⁶⁹⁾ M.R.T., deel L 1, blz. 337 en Rechtskundig Weekblad, jg. 21, nr. 30.

⁷⁰⁾ Zie ook het Commentaar van Dr. Comtesse, op. cit., blz. 303 en 384.

⁷¹⁾ Wet van 5.6.1928 (Staatsblad 26.7.1928). De omvang der plichten aan zee-
lieden opgelegd is veel groter dan die vande gewone beroepsstanden wegens de
gevaren dat het beoefenen van dit beroep op zee medebrengt. Historisch is het
bestaan van dit bijzonder Tucht- en Strafrecht ook te verklaren doordat koop-
vaardij en krijgsvloot lange tijd slechts één lichaam vormden, blootgesteld aan
dezelfde gevaren vanwege kapers en zeeroovers.

erge tekortkomingen, wier invloed op het behoud der openbare orde zich practisch niet doet voelen, terwijl het „Strafrecht“ zich uitstrekt tot de tekortkomingen, die evenzeer de goede werking van de groep als de openbare orde aantasten. Wij vragen ons dan ook af of het nodig is beroep te doen op de bijzondere functie die een leger in de Staat vervult om het bestaan van een bijzonder militair repressief recht uit te leggen? Zou deze rechtvaardiging niet eenvoudigweg kunnen gevonden worden in de opdracht van de Staat deze openbare orde te beschermen en derhalve bijzondere sancties te voorzien tegen al wie tengevolge van tekortkomingen aan bijzondere plichten deze openbare orde bedreigt?

Dit aangenomen blijkt het nodig de kwestie van de verwijzingsbevoegdheid te herzien: want indien de Militaire Overheid deze bevoegdheid opeist, op grond van haar verplichting de orde te handhaven in het leger, dan kan dit motief moeilijk ingeroepen worden wanneer het de openbare orde is, die gestoord werd. De zorg voor het behoud van deze laatste berust immers niet bij de commanderende officier maar wel, mutatis mutandis, bij de Procureur-Generaal. Dit is nog veel meer het geval wanneer, zoals tot nu toe, onze krijgswaarden bevoegd zijn om ook kennis te nemen van alle inbreuken door militairen gepleegd, op de gewone strafwet (behoudens onbelangrijke uitzonderingen), inbreuken die uit hun aard zelf nog veel meer de openbare orde storen dan de zuiver militaire inbreuken.

In dit stadium krijgt het optreden van een Auditeur-militair, zoals in België opgevat, zijn volle betekenis. Bekleed met machten, gelijk aan die van een Procureur des Konings, en beschouwd als een onafhankelijk magistraat, zal hij het zijn die over de verwijzing in dat soort zaken zal beslissen en deze beslissing, zo zij rekening houdt met de eisen van een welbegrepen tucht, zal ook en vooral beheerst worden door de impratiëren ener welbegrepen algemene preventie.

Er kan weliswaar opgeworpen worden dat de inbreuken op de gewone strafwet door een militair gepleegd meestal — doch niet altijd — een disciplinair karakter vertonen en de militaire overheid, krachtens het hoger vermeld principieel, derhalve ook moet beschikken over de verwijzingsmacht. Wij willen dit niet betwisten, maar zou het dan ook niet logisch zijn dat de militaire overheid haar tussenkomst zou beperken tot dit disciplinair aspect? In dezelfde orde van gedachte zijn wij geneigd aan te nemen dat wanneer het gepleegde feit een inbreuk vormt op de militaire strafwet en dus ongetwijfeld een disciplinair karakter vertoont, ditmaal bij voorrang het woord zou gelaten worden aan de Militaire Overheid, mitsdien in de moeilijk af te wegen mate dat deze inbreuk ook de openbare orde stoort, de Auditeur-militair medezeggenschap krijgt ⁷²⁾.

* * *

⁷²⁾ In de Angelsaksische systemen, waar de verwijzing uitsluitend schijnt te berusten bij de Commanderende officieren, bestaat er niettemin ook een belangrijk correctief doordat de hlinister van Defensie — een politiek staatsorgaan — over de verwijzingsbevoegdheid beschikt.

Bij wijze van besluit menen wij te mogen schrijven dat het laatste woord over hei verwijzingsvraagstuk nog niet werd gesproken. In het eerste deel van dit opstel hebben wij getracht een beeld op te hangen van de geleidelijke machtstoename van de belgische Auditeur-militair. Van juridische raadgever is hij stilaan uitgegroeid tot een met beslissingsmacht bekleede magistraat. Wij denken dat in deze evolutie de bevoegdheid van de kriegsraad in zake commune delikten en het niet betwistbaar feit dat het plegen van zuivere militaire delikten ook de openbare orde treft, een determinerende rol hebben gespeeld. Of het wenselijk is de kriegsraad te blijven belasten met de kennisname van commune delikten telkens de gewone rechter ter plaatse aanwezig is, is een andere kwestie die wij slechts even hebben aangeraakt en die trouwens verband houdt met een herziening van het materieel militair strafrecht. Of de Auditeur-militair zoals in België alleen moet blijven beslissen over de verwijzing van zuiver het leger aanbelangende delikten, verdient nog verder van naderbij onderzocht te worden. Misschien zou een begin van oplossing kunnen gevonden worden in het toekennen aan Militaire Overheid er! aan Auditeur-militair van een recht van beroep op de rechter in geval van meningsverschil, met dien verstande dat ieder voor zijn verantwoordelijkheid geplaatst zou worden en over de verwijzing op de eerste plaats zou beslist worden door degene die verantwoordelijk is voor het vervolgingsbeleid en het daarvan in ruime mate afhankelijk behoud van de tucht. Ook nog zo aandacht mogen verdienen: verwijzingsmogelijkheid op een lager echelon dan thans in Nederland in voege, verruiming van de krijgstuchtelijk afdoenbare delikten en minstens mogelijkheid alle militaire delikten krijgstuchtelijk te kunnen afdoen, vermeerdering van de beteugelende macht van de officier vanaf een hogere rang.

Verzekering van de geheimhouding ?

door

Mr J. M. J. A. DIETEREN.

Ingevolge artikel 73, eerste lid, van de Ambtenarenwet 1929 is het administratief orgaan, hetwelk in een administratiefrechtelijke procedure als verweerder optreedt, verplicht ter griffie van het gerecht in te zenden alle zich onder zijn berusting bevindende tot de zaak betrekkelijke stukken, met uitzondering alleen van de zodanige, tegen welke inzending het openbaar belang zich bepaaldelijk verzet. Het tweede lid van dat artikel voegt daar aan toe, dat de voorzitter van het gerecht voor zover nodig maatregelen ter verzekering van de geheimhouding neemt. Voorts kunnen volgens artikel 75, derde lid, van die wet maatregelen ter verzekering van de geheimhouding worden genomen door de voorzitter van het gerecht — ingevolge artikel 81 heeft ook het lid-commissaris, aan wie een voorbereidend onderzoek is opgedragen, de bevoegdheden van de voorzitter, bedoeld in artikel 75 — die van zijn

bevoegdheid gebruik heeft gemaakt om aan het administratief orgaan, hetwelk partij in het geding is, of aan andere administratieve organen te vragen schriftelijk inlichtingen te verschaffen en onder hen berustende of te hunner beschikking staande stukken, voor zover deze laatste niet reeds onder artikel 73 vallen, en voorwerpen in te zenden. Ten slotte bevat het tweede lid van artikel 52 van de Ambtenarenwet 1929 de bepaling, dat voor zover nodig de voorzitter maatregelen ter verzekering van de geheimhouding neemt in het geval, dat de belanghebbenden bij de uitslag van een twistgeding ter griffie afschrift wensen te nemen of te bekomen van de aldaar berustende processtukken.

Waar de hiervoren vermelde bepalingen als rakende de openbare orde bepaaldelijk niet zonder importantie zijn, zou het voor de hand liggend zijn geweest, dat de wetgever zich niet ertoe had beperkt in de Ambtenarenwet de mogelijkheid tot het treffen van maatregelen ter verzekering, van de geheimhouding slechts te vermelden, doch tevens tot uitdrukking had gebracht, waaruit de maatregelen zouden kunnen bestaan of op welke wijze die maatregelen eventueel zouden moeten worden gehanteerd. Evenwel noch uit de wet zelf noch uit de schriftelijke en mondelinge beraadslagingen, welke aan de totstandkoming van de wet zijn voorafgegaan, kan ter zake enige aanwijzing worden verkregen. Men zou met deze situatie vrede kunnen hebben, als uit andere hoofde afdoende zou vaststaan, wat onder het nemen van maatregelen ter verzekering van de geheimhouding moet worden verstaan. Met name de oude Beroepswet (Stb. 1902, 208) zou ter zake uitkomst kunnen bieden, aangezien de Ambtenarenwet in belangrijke mate de bepalingen betreffende het procesrecht aan die wet ontleent. De beroepswet van 1902 bevatte evenwel op dit stuk geen bepalingen, hetgeen op zichzelf niet verwonderlijk is, waar de wet blijkens de considerans en het eerste artikel tot uitvoering strekte van artikel 81 van de Ongevallenwet 1921 en als zodanig zich niet met deze materie behoefde in te laten. Daarentegen is het wel opmerkelijk, dat de nieuwe Beroepswet (Stb. 1955, 47), waarin wordt uitgegaan van de omstandigheid, dat verschillende wetten administratieve rechtspraak opdragen of zullen opdragen aan de Raden van Beroep en/of aan de Centrale Raad van Beroep. en waarin wat de systematiek betreft nauw aansluiting is gezocht bij de Ambtenarenwet 1929, geen bepalingen betreffende het nemen van maatregelen ter verzekering van de geheimhouding bevat, zulks ondanks het feit, dat in de nieuwe Beroepswet in de artikelen 98 en 136 enerzijds en in artikel 101 anderzijds soortgelijke bepalingen zijn opgenomen, als in de Ambtenarenwet zijn neergelegd in onderscheidenlijk artikel 73, eerste lid, en artikel 75, eerste en tweede lid. In dit verband verdient het de aandacht, dat bij de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer der Staten-Generaal van een tweetal amendementen-VAN RIJCKEVORSEL, strekkende tot een vervanging van de in de ontwerp-artikelen 98 en 136 gebezigde terminologie door een aan artikel 73 van de Ambtenarenwet ontleende ruimere formulering, de toenmalige Minister van Justitie opmerkte, dat hij het logisch achtte, dat, wanneer men naar analogie van de

Ambtenarenwet een ruimere formulering wenste, men ook de bepaling, welke in de Ambtenarenwet aan die ruimere formulering is verbonden, opnam. De bewindsman gaf toe, dat de beperking „met uitzondering „alleen van de zodanige (stukken), tegen welke inzending het openbaar belang zich brpaaldelijk verzet" bij de Ambtenarenwet veel meer beteltenis had dan bij de sociale verzekeringswetten, doch aan de andere kant achtte de bewindsman het niet wenselijk de formulering van de Beioepswet nog ruimer te maken dan die van de Ambtenarenwet. De Ministeriële opmerking had weliswaar tot gevolg, dat in de amendementen alsnog vorengenoemde beperking werd aangebracht — welke toevoeging ook in de huidige artikelen 98 en 136 voorkomt — maar over het opnemen van de mogelijkheid tot het treffen van maatregelen ter verzekering van de geheimhouding werd niet gerept.

In het door Mr H. J. VAN URK en Mr. TH. G. DONNER onder toezicht van Prof. Mr Dr J. H. P. M. VAN DER GRINTEN verzorgde commentaar op de Ambtenarenwet 1929, gepubliceerd in 1931, wordt te dezer zake volstaan met de opmerking, dat de vraag, welke maatregelen de voorzitter wil nemen, aan des voorzitters prudentie is overgelaten. Volgens genoemde commentatoren zou een gevolg van het niet in acht nemen van geheimhouding kunnen zijn toepassing van artikel 29, zesde lid, ingevolge welk artikel het gerecht kan weigeren bepaalde personen, die van het verlenen van rechtsgeleerde hulp hun beroep maken en niet advocaat of procureur zijn, als gemachtigden of raadslieden toe te laten. Ten aanzien van de ambtenaar, die het klaagschrift inzond, zou onder omstandigheden artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht gelden. Alhoewel het niet oninteressant is na te gaan, of aan het niet in acht nemen van geheimhouding een sanctie kan worden verbonden, ware het wellicht aanbevelenswaardiger geweest aan te geven, of en zo ja, welke maatregelen ter verzekering van de geheimhouding de voorzitter ten dienste staan.

Bij een onderzoek naar de ratio van de genoemde bepaling van de artikelen 52, 73 en 75 van de Ambtenarenwet 1929 is men aanvankelijk geneigd tot de vooronderstelling, dat de wetgever voor de administratieve organen, welke tot inzending van stukken en voorwerpen en tot verschaffing van inlichtingen kunnen worden verplicht, de mogelijkheid heeft willen openen ook die stukken, voorwerpen en inlichtingen vrijelijk aan het Ambtenarengerecht over te leggen, tegen welke inzending het openbaar belang zich weliswaar niet bepaaldelijk verzet, doch die van zodanig vertrouwelijke aard zijn, dat het bepaaldelijk ongewenst moet worden geacht, dat daarvan kennis wordt gekregen door andere personen (met name kan dit vooral gelden ten opzichte van de ambtenaar-klager) dan door de leden van het Ambtenarengerecht. Alhoewel zulks in principe de mogelijkheid van benadeling van de rechten van de klager kan inhouden, dient aan de andere kant niet uit het oog te worden verloren, dat de rechter in ambtenarenzaken beslist niet lijdelijk is en dat het openbaar belang of het belang van de klager zelf het treffen van deze maatregel noodzakelijk kan maken. Wat hiervan zij, de wetgever heeft deze interpretatie zeer problema-

tisch gemaakt door in artikel 98 van de Ambtenarenwet te bepalen, dat het gerecht de uitspraak in een twistgeding uitsluitend grondt op hetgeen ter terechtzitting heeft plaats gehad en op die stukken, ten aanzien waarvan de voorschriften van artikel 87 zijn toegepast d.w.z. die stukken, welke gedurende ten minste zes dagen ter griffie, of indien de terechtzitting buiten de standplaats wordt gehouden, in het gerechtsgebouw op de zittingsplaats, zijn nedergelegd geweest ter kosteloze inzage van belanghebbenden.

De opvatting, dat de maatregelen ter verzekering van de geheimhouding verband houden met de mogelijkheid om tijdens de terechtzitting over te gaan tot het sluiten van de deuren, blijkt — afgezien van de omstandigheid, dat die redenering niet opgaat in het geval, genoemd in artikel 52 — niet aannemelijk, vermits de openbaarheid van de terechtzittingen is geregeld in artikel 40, in welk artikel in het tweede lid de redenen zijn vermeld op grond waarvan kan worden afgeweken van de regel, dat de terechtzittingen openbaar zijn. In die opvatting zou overigens de maatregel ter verzekering van de geheimhouding geen effect sorteren ten opzichte van de partijen.

De vraag lijkt gerechtvaardigd of de wetgever wellicht onbewust met het opnemen in de Ambtenarenwet van de mogelijkheid tot het treffen van maatregelen ter verzekering van de geheimhouding niet in de eerste plaats een beroep blijkt te hebben gedaan op des voorzitters prudentie maar op deszelfs vindingrijkheid. Daarbij zal naar de mening van schrijver dezes wel eens kunnen blijken, dat de wetgever op de vindingrijkheid van de voorzitter van het gerecht een wissel heeft getrokken, waarvan de acceptatie zal moeten worden geweigerd, omdat de wetgever bij het opnemen in de wet van de mogelijkheid tot het nemen van maatregelen ter verzekering van de geheimhouding in de administratiefrechtelijke procedure heeft nagelaten voorzieningen te treffen, welke het de voorzitter van het gerecht mogelijk maken om in de praktijk deze mogelijkheid te realiseren.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 22 mei 1958.

President: Mr A. J. Veldman (plv.); *Leden:* Kapt. t. Zee J. N. J. van der Meij, Kol. Mars. T. J. Rijkers, Kapt. Lt. t. Zee (A) A. L. Vriens en Luit. t. Zee (AR) 1e kl. A. M. N. Kuiters.

Twee beklagden, beide electromonteur, hebben (zoals uit de memorie van appèl van de fiscaal blijkt) na inklimming aan boord van een op 's Rijkswerf liggend schip zich de heerschappij verschaft over een doos met dopsleutels en twee electrische kachels, naar verklaring van beklagden: met het doel de dopsleutels bij hun werk te gebruiken en de kachels te gebruiken om zich te verwarmen.

Krijgsraad: bewezen verklaard, met uitzondering van het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening. Het bewezenverklaarde levert een eigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp op. Terugverwijzing.

Fiscaal (zie memorie van appèl, achter het vonnis): De omstandigheden: inklimming, verbreking, (tijdelijke) heerschappij voor onbepaalde tijd, het onttrekken der goederen aan de macht van 's Rijks-werf en het brengen van de goederen naar een schip van de vloot, bewijzen het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening.

Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie, hierna tevens opgenomen): Geen oogmerk van wederrechtelijke toeëigening zodat, wegens gemis van een element van het ten laste gelegde misdrijf (diefstal), algehele vrijspraak had moeten volgen. De gedragingen echter, welke aan de tenlastelegging ten grondslag liggen, leveren een eigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp op; mitsdien terugverwijzing naar de commanderende officier.

(W.K. art. 2. 58; R.Z. art. 185; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen: (1) A. A., oud 19 jaar en (2) B. B., oud 18 jaar, gerequireerden, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende respectievelijk als electromonteur der 1e klasse en der 2e klasse,

Gezien: enz.;

Gezien de bevelen tot bijeenkomst van de Krijgsraad dd. 5 mei 1958, aan de voet van welke stukken door de Fiscaal aan de beklagden A. A. en U. B. respectievelijk wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 januari 1958 aan boord van Hr. Ms. „„O. 21” te den Helder tezamen en in vereniging handelende met „B. B., met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weg-„genomen 21 dopsleutels en twee elektrische kachels, alles toebe-„horende aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander of aan „anderen dan aan hem, beklagde, en/of genoemde B. B.”;

en

„dat hij ” (enz., mut. mut. gelijkkluidend aan bovenstaande tenlastelegging — *Red.*):

Gezien: enz.;

Overwegende dat de zaken tegen A. A. en B. B. op dezelfde terechtzitting afzonderlijk zijn aangebracht, doch dat er een zodanig verband hiertussen bestaat dat de Krijgsraad heeft beslist, dat zij in het belang van het onderzoek gevoegd aan het oordeel van de Krijgsraad zullen worden onderworpen;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1. A. A., oud 19 jaar, als beklagde:

dat hij op 7 januari 1958 aan boord van Hr. Ms. „O 21”, liggende op de Rijkswerf te Den Helder, tezamen met de electromonteur der 2e klasse B. B., uit het compartiment voorbatterij van dat schip heeft

weggenomen twee elektrische kachels en een doos met 21 dopsleutels, met de bedoeling deze aan boord van Hr. Ms. „Van Zijll”, eveneens liggende op de Rijkswerf te Den Helder en aan boord van welk schip zij dienden, te gebruiken en wel de dopsleutels bij hun werk aan boord als monteur en de kachels om zich te verwarmen, aangezien het aan boord erg koud was omdat het schip in het dok lag; dat zij korte tijd tevoren hadden afgesproken aan boord van Nr. Ms. „O 21” te gaan en te kijken of daar voor hen nog iets te versieren was; dat deze goederen noch aan hem noch aan B. B. toebehoorden en dat zij van niemand toestemming hadden gekregen die goederen aldaar weg te nemen; dat het tot een gebruik van de goederen niet is gekomen; dat zij de goederen hadden opgeslagen in de bergplaats van de electromonteurs; dat hij zich het hoofd er niet over heeft gebroken wat zij later met de goederen zouden doen;

2. B. B., oud 18 jaar, als beklaagde:

dat hij op 7 januari 1958 aan boord van Hr. Ms. „O 21”, liggende op de Rijkswerf te Den Helder, tezamen met de electromonteur der 1e klasse A. A., uit het compartiment voorbatterij van dat schip heeft weggenomen twee elektrische kachels en een doos met 21 dopsleutels, met de bedoeling deze aan boord van Hr. Ms. „Van Zijll”, eveneens liggende op de Rijkswerf te Den Helder en aan boord van welk schip zij dienden, te gebruiken en wel de dopsleutels bij hun werk aan boord als monteur en de kachel om zich te verwarmen, aangezien het aan boord van dat schip erg koud was omdat het in het dok lag; dat zij korte tijd tevoren hadden afgesproken aan boord van Hr. Ms. „O 21” te gaan en te kijken of daar voor hen nog iets te versieren was; dat deze goederen noch aan hem noch aan A. A. toebehoorden en dat zij van niemand toestemming hadden gekregen die aldaar weg te nemen en zich toe te eigenen; dat zij de goederen hebben geplaatst in de store, een bergplaats aan boord, waar deze ongeveer twee dagen hebben gelegen totdat zij daar ontdekt werden; dat het tot een gebruik van de goederen niet gekomen is; dat hij zich er het hoofd niet over heeft gebroken, wat zij later met de goederen zouden doen;

3. H. S. van der Blom, oud 30 jaar, als getuige:

dat hij sedert augustus 1957 belast is met de functie van Hoofd Bedrijfsdienst bij de Rijkswerf te Den Helder; dat hij als zodanig belast is met het beheer van en de verantwoordelijkheid over alle gereedschappen en alle inventarisgoederen die op de Rijkswerf aanwezig zijn, daaronder begrepen de gereedschappen en inventarisgoederen die door het personeel van de Rijkswerf aan boord van schepen der Koninklijke Marine, die zich op de werf bevinden, worden gebruikt; dat deze gereedschappen en inventarisgoederen op leenbon of tegen afgifte van een penning door de kasbaas van de Rijkswerf worden verstrekt; dat onder de gereedschappen en inventarisgoederen onder meer voorkomen dopsleutels en elektrische kachels; dat omstreeks 8 januari 1958 hem werd gevraagd op het bureau van de officier van politie op de Rijkswerf te komen, waar zich een aantal in beslag genomen goederen bevond, welke vermoedelijk van diefstal afkomstig waren; dat zich

onder deze goederen onder meer een doos met 21 dopsleutels en twee elektrische kachel? bevond; dat hij deze artikelen toen positief heeft herkend als behorende tot gereedschappen en inventarisgoederen toebehorende aan het Rijk der Nederlanden; dat hij aan niemand toestemming heeft gegeven deze goederen weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de beklaagden in hun verweer hebben verklaard dat zij de dopsleutels en de elektrische kachels hebben weggenomen slechts met de bedoeling deze te gebruiken bij hun werk aan boord; dat zij er niet over hebben nagedacht wat zij later met die goederen zouden gaan doen, doch dat het zeker niet in hun bedoeling heeft gelegen eventueel later wanneer zich daartoe een gelegenheid bood deze goederen van boord mede te nemen teneinde deze te verkopen, weg te geven of weg te gooien;

dat dit betoog noch door de manipulaties van de beklaagden met de betreffende goederen noch door de omstandigheden waaronder deze zijn begaan, onaannemelijk wordt gemaakt;

dat wat betreft het opbergen van de goederen in de bergplaats van de monteurs aan boord van Hr. Ms. „Van Zijll”, uit niets is gebleken dat deze daar heimelijk waren opgeborgen of dat deze bergplaats slechts toegankelijk was voor de beklaagden; dat voorts het oogmerk tot een, zij het ook ongoorloofd, gebruik van de betreffende goederen voor doeleinden waarvoor zij door de eigenaar zijn bestemd n.l. om te dienen bij werkzaamheden aan schepen liggende op de Kijkswerf te Den Helder, niet noodzakelijk medebrengt het oogmerk tot wederrechtelijke toeëigening hetwelk insluit het oogmerk tot uitoefening der uitsluitende en onbeperkte heerschappij over deze goederen;

Overwegende, dat mitsdien door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — wordende de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebruikt tegen hem, die haar heeft afgelegd — ten aanzien van ieder der beklaagden is bewezen met de schuld van ieder der beklaagden daaraan;

„dat hij op of omstreeks 7 januari 1958 aan boord van Hr. Ms. „O 21” te Den Helder tezamen en in vereniging handelende met „B. B. respectievelijk met A. A. heeft weggenomen 21 dopsleutels en „twee elektrische kachels, alles toebehorende aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem beklaagde „en/of aan genoemde B. B. respectievelijk A. A.”;

Overwegende, dat de Krijgsraad ten aanzien van ieder der beklaagden niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft kunnen putten, dat zij het ieder hunner ten laste gelegde feit hebben begaan met „het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening” en dat de beklaagden mitsdien wegens het ontbreken van strafbepalende elementen ieder terzake van het hem te laste gelegde feit dienen te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat echter het bewezen, niet in enige strafwet omschreven feit onbestaanbaar is met de militaire tucht en orde en mitsdien oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 der Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving aangezien

beklaagden hoogst vrijpostig zonder enige officiële instantie daarin te kennen gereedschappen en inventarisgoederen hebben weggenomen van een plaats waar zij op dat oogenblik administratief aanwezig dienden te zijn ten einde deze op een andere plaats te gaan gebruiken, zodat de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde commanderende officier behoort te worden verwezen;

Gezien de artikelen: enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het de beklagden ten laste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hen daaraan schuldig;

Verklaart het bewezene niet strafbaar;

Bevindt dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 der Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving oplevert;

Verwijst onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Spreekt hen vrij van hetgeen hen meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen.

MEMORIE VAN APPÈL

inzake de Fiscaal bij de Krijgsraad voor de Zeemacht te 's-Gravenhage, appellant q.q., contra A. A., electiomonteur der 1e klasse en B. B., electromonteur der 2e klasse, geïntimeerden.

1. De ogenschijnlijk eenvoudige aard der onderhavige zaken zoals deze zich aftekenden uit de bijlagen van de rapporten ex artikel 8 RZ van de commandant van Hr. Ms. „Van Zijll” van 20 januari 1958 no. 28/20/58, deed appellant q.q. ertoe besluiten aan geïntimeerden slechts diefstal in vereniging van de rijksgoederen met de hoogste geldswaarde te laste te leggen en daarbij — teneinde de juiste maat te betrachten — de inklimming en de verbreking voorbij te gaan.
2. Formeel beschouwd is het bewijs dier „diefstal door twee of meer „verenigde personen” reeds geleverd door de verklaringen van geïntimeerden voor de officier-commissaris afgelegd, welke verklaringen weder aansloten op die, door hen afgelegd ten overstaan van beampten van het Marine Wakerskorps. Appellant q.q. zal hieronder echter uitgaan van hun afwijkende verklaringen ter terechtzitting nopens hun „oogmerk” afgelegd, nl. dat zij slechts beoogden de onderhavige goederen aan boord van Hr. Ms. „Van „Zijll” te gebruiken en wel de dopsleutels bij hun werk aan boord als monteur en de twee elektrische kachels om zich te verwarmen, aangezien het aan boord erg koud was.
3. Hij acht dan een strooptocht als de onderhavige, *onder andere* naar Hr. Ms. „O 21”, waar men gaat inklimmen en vervolgens na verbreking gaat bijeengaren wat van zijn gading is, niet wijzen op een voornemen tot zodanig gebruik sec.

4. Ook het feit, dat de volgende dag de goederen aan boord van Hr. Ms. „Van Zijll” bleven liggen, zonder dat deze werden gebruikt, wijst z.i. niet op zodanig voorgenomen gebruik, bijzonder niet ten aanzien van de electricische kachels, die immers zouden hebben moeten dienen om geïntimeerden de door hen zo zeer ontbeerde warmte te verschaffen.
5. Het zich tijdelijk de feitelijke heerschappij verschaffen over eens anders goed, onder de omstandigheden, dat geïntimeerden zich op onoirbare wijze toegang tot de goederen hadden vrschaft en dat zij voornemens waren over die goederen voor onbepaalde (langere) tijd als heer en meester te beschikken, maakt dat naar appellants mening toeëigening plaats vond in de zin van artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht. Hij moge in dit verband verwijzen naar het arrest van de Hoge Raad der Nederlanden van 10 december 1957 (N.J. 1958 no. 49).
6. Voorts moge nog dienen (dit naar aanleiding van het betoog van de verdediger in deze zaken, nl. dat de goederen zijn gebleven binnen de machtsfeer van de eigenaar, te weten de Koninklijke Marine) dat in het ten laste gelegde niet over de Koninklijke Marine wordt gerept, doch over het Rijk der Nederlanden. In casu verdwenen de goederen uit de machtsfeer van de Rijkswerf te Den Helder (een zelfstandig bedrijf) naar een schip van de vloot, waarover die werf geen zeggenschap heeft.
7. Resumerend vermeent appellant **q.q.** dat in casu de door geïntimeerden gepleegde feiten voor ieder hunner opleveren „diefstal „door twee of meer verenigde personen” en dat voor ieder hunner een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden met aftrek van voorlopig arrest voor de duur van vijf dagen, vooral gelet op hun jeugdige leeftijd en hun „onbekend in het strafregister” zijn, in goede verhouding staat tot de ernst van de gepleegde feiten.

's-Gravenhage, 10 juni 1958.

De appellant **q.q.:**

Mr N. B. SPOOR.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 8 juli 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Lt.-Generaals van der Kroon, Mr Schepers en Commandeur Bakker (plv.).
Raadsman: Lt. t. Zee 2e kl. (O.C.) C. L. Dekking.

(Zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

in de zaak van de Fiscaal bij de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, ap-

pellant, tegen A. A. ¹⁾, geboren 27 mei 1938. electromonteur 1 e klasse, geïntimeerde;

Gezien: enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand;

Overwegende, dat het Hof het vonnis, waarvan beroep, vernietigt, o.m. omdat:

1. de Krijgsraad, van oordeel dat niet is bewezen dat beklaagde bij het wegnemen van de in de telastelegging omschreven goederen het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening had, beklaagde van het tenlastegelegde *in zijn geheel* had moeten vrijspreken. nu immers een element van het tenlastegelegde misdrijf van diefstal door twee of meer verenigde personen niet als bewezen werd aangenomen;
2. de Krijgsraad, het bewijs dat beklaagde tesamen en in vereniging handelde met zijn medebeklaagde B. B. heeft aangenomen uitsluitend op grond van de eigen verklaring van beklaagde, zodat de bewezenverklaring zoals die in het vonnis is vermeld, niet voldoende met redenen is omkleed;

Overwegende, dat aan beklaagde is tenlastegelegd:

„dat hij op of omstreeks 7 januari 1958 aan boord van Hr. Ms. „„O. 21” te Den Helder tezamen en in vereniging handelende met „B. B. met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen 21 dopsleutels en 2 electrische kachels. alles toebehorende „aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander of aan anderen „dan aan hem, beklaagde, en/of genoemde B. B.”;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een hem betreffend uittreksel uit het stamboek der Koninklijke Marine afgegeven op 20 januari 1958 op gemeld tijdstip sedert 12 oktober 1954 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem tenlastegelegde heeft begaan, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, te dien aanzien, dat het Hof met name niet bewezen acht dat beklaagde bij het wegnemen van de in de telastlegging bedoelde dopsleutels en kachels het oogmerk had van wederrechtelijke toeëigening;

Overwegende echter, dat het Hof bevindt, dat de gedragingen van beklaagde, die aan de telastlegging ten grondslag liggen, strijdig zijn met de militaire tucht en orde, en derhalve opleveren een krijgstuhtelijk vergrijp, zoals dat is omschreven in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht, de zaak onder mededeling van alle stukken, ter verdere

¹⁾ Op gelijke datum en met gelijke samenstelling wees het Hof een mut. mut. gelijkkluidende sententie in de zaak contra B.B., medebeklaagde in eerste aanleg; zie vonnis hiervóór. (*Red.*).

behandeling niot worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklagde;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan hoger beroep, en opnieuw recht-doende:

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklagde.

NASCHRIFT.

In bovenstaande sententie heeft het H.M.G. duidelijk zijn standpunt bepaald ten aanzien van de vragen, welke Mr J. P. VAN ERK in zijn uitvoerige studie terzake van de toepassing van artikel 58 W.K. (M.R.T. XLVIZ, 1954, blz. 433 e.v.) aan de orde heeft gesteld.

VAN ERK had er reeds bezwaren tegen, de (oneigenlijke) vrijspraak, welke ontleend werd aan de beperkte keuze van artikel 1851194 R.Z./R.L., in het vonnis op te nemen. Inderdaad zal het voor een beklagde vaak moeilijk te verteren zijn om, als het vonnis uitgesproken wordt, eerst „vrijspraak” aan te horen en vervolgens, in één adem, te vernemen dat zijn commandant de zaak opnieuw zal behandelen, zonder aan die (oneigenlijke) vrijspraak gebonden te zijn. In geval van een (oneigenlijke) vrijspraak zal het echter nog wel mogelijk zijn de man duidelijk te maken dat de (oneigenlijke) vrijspraak slechts een formeel vereiste van het dictum is, hetwelk staat naast een bewezenverklaring van een gedeelte van het ten laste gelegde complex van gedragingen.

In bovenstaand vonnis heeft de Krijgsraad zich niet aan de keus van artikel 1851193 R.Z./R.L. gebonden geacht en heeft de vrijspraak buiten het dictum gehouden, waardoor het hierboven beschreven psychologische bezwaar bij het aanhoren van het vonnis omzeild wordt, gelijk ook door VAN ERK t.a.p. (blz. 454/455) aanbevolen wordt.

Het Hof aanvaardt klaarblijkelijk dit bezwaar. Het vordert zelfs, bij het niet-bewezen zijn van één element van het ten laste gelegde strafbare feit, (volledige) vrijspraak en doet vervolgens, met de ingenieuze toverformule van de laatste rechtsoverweging, uit de door de (volledige) vrijspraak van de tafel geveegde tenlastelegging, een krijgstuchtelijk vergrijp opstaan.

Na de breed gedocumenteerde studie van VAN ERK, hierboven aangeduid, mag deze sententie wel als toonaangevend voor de toepassing van artikel 58 W.K. worden beschouwd.

W. H. V.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 12 juni 1958.

President: Mr A. J. Veldman (plv.); *Leden:* Kapt. t. Zee J. N. J. v. d. Mey, Kol. Mars. T. L. Rijkers, Kapt. Lt. t. Zee (A) A. L. Vriens en Lt. t. Zee (AR) 1e kl. C. M. N. Kuiters.

Raadvrouw: Mej. Mr J. B. A. Markus.

Wegneming, uit de blauwgoedkast aan boord, van een jekker, uitsluitend met het doel deze terzake van plunjeinspectie aan zijn baksmeester te tonen, waartoe beklagde wel het ingenaaide nummer en het onderscheidingssteken van die jekker tornde, doch het in de binnenzak ingestempelde nummer onaangetast liet.

Geen oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, resp. (voor de subsidiair ten laste gelegde verduistering) geen wederrechtelijke toeëigening.

Wel een eigenlijk krijgstuuchtelijk vergrijp en verwijzing van de zaak naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 58; R.Z. art. 185; W.Sr. art. 310, 321).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. V. D. V., oud 21 jaren, gerequireerde. laatstelijk vóór de verwijzing gediend hebbende als zeemilicien-matroos der 3e klasse,

Gezien: enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 27 mei 1958 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 20 maart 1958 aan boord van Hr. Ms. „Soemba” te Den Helder met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een pijjekker, toebehorende aan B. H. M. van der Velden, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde;

„of, zo het vorenstaande niet tot zijn veroordeling, mocht leiden:

„dat hij op of omstreeks 20 maart 1958 te Den Helder, althans elders in Nederland, opzettelijk een aan B. H. M. van der Velden, althans aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklagde. toebehorende pijjekker, welke jekker hij enige tijd tevoren aan boord van Hr. Ms. „Soemba” te Den Helder uit een der blauwgoedkasten zonder voorkennis van de eigenaar had medegenomen om tijdelijk te gebruiken en uit dien hoofde, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. J. V. D. V., oud 21 jaar, als beklagde:

dat hij op 20 maart 1958, toen hij diende als zeemilicien-matroos der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Tromp^v en was gelegerd aan boord

van Hr. Ms. „Soemba” re Dan Helder, in verband met het feit dat hij de volgende dag zou worden overgeplaatst naar de Marinekazerne te Amsterdam, plunje-inspectie kreeg van zijn baksmeester; dat zijn baksmeester hem vroeg waar zijn pijjekker was; dat hij niet in her bezit was van een pijjekker; dat zijn pijjekker, in de maand augustus 1957 toen hij diende aan boord van Hr. Ms. „Friesland”, uit de blauwgoedkast aldaar was verdwenen; dat hij in strijd met de waarheid zijn baksmeester heeft geantwoord dat hij wel een pijjekker had maar dat hij deze had uitgeleend aan zijn passagiermaat, de matroos der 2e klasse Melkert; dat zijn baksmeester hem daarop zeide dat hij zijn pijjekker die middag na theedrinken aan hem moest laten zien; dat hij dat niet had verwacht; dat hij voor de moeilijkheid stond tijdig een pijjekker ergens vandaan te krijgen; dat hij met Melkert heeft overlegd, wat hij zou doen; dat Melkert er niet voor voelde diens pijjekker aan hem uit te lenen omdat dan het marinenummer uit diens pijjekker verwijderd zou moeten worden aangezien zijn baksmeester een pijjekker met een vreemd marinenummer erin niet zou accepteren en vermoedelijk meteen zou doorlopen naar de onderofficier van politie; dat hij verwachtte dat wanneer hij deze een pijjekker zonder marinenummer zou tonen, deze misschien nog wel zou geloven, dat die pijjekker van hem was en dan geen nader onderzoek zou instellen; dat toen Melkert diens pijjekker niet wilde lenen, hij besloot een willekeurige pijjekker uit de blauwgoedkast aan boord van Hr. Ms. „Soemba” weg te nemen en deze na theedrinken aan zijn baksmeester te laten zien; dat hij daarop uit de blauwgoedkast aan boord van Hr. Ms. „Soemba” een korte marinejekker heeft weggenomen; dat hij zag dat op de linker binnenzak van die jekker het marinenummer 22273 met witgaren was aangebracht en dat zich op de linker bovenmouw het onderscheidingsteken van matroos 2e klasse bevond; dat hij niet wist aan wie die jekker toebehoorde; dat hij die jekker niet wegnam met de bedoeling zich die toe te eigenen, maar met de bedoeling die jekker te tonen aan zijn baksmeester en daarna weer terug te hangen in de blauwgoedkast; dat aangezien hij niet aan kon komen met een jekker met een verkeerd marinenummer hij ter plaatse in het bijzijn van de matroos Melkert het marinenummer 22273 en het onderscheidingsteken van matroos der 2e klasse heeft losgetornd en verwijderd; dat hij na theedrinken deze jekker aan zijn baksmeester heeft getoond en deze heeft verteld dat die jekker zijn eigendom was; dat hij, toen zijn baksmeester hem vroeg waarom zijn jekker niet was genummerd, heeft geantwoord, dat hij deze jekker pas had gekocht van de zeemilciën matroos met groot verlof Broos; dat deze laatste ergens in het zuiden van het land woonachtig is, dat hij vertrouwde dat men bij deze geen navraag zou doen; dat hij het verhaal dat hij die jekker had gekocht heeft volgehouden omdat hij van mening was dat hij niet meer terug kon; dat hij erbij blijft dat het nimmer zijn bedoeling is geweest die jekker voor zichzelf te behouden;

2e. **G. Melkert**, oud 18 jaar, als getuige:

dat hij op 20 maart 1958, toen hij diende als matroos der 2e klasse

aan boord van Hr. Ms. „Tromp” en was gehuisvest aan boord van Hr. Ms. „Soemba” omstreeks theedrinken de zeemilicien matroos J. V. D. V. aan boord van Hr. Ms. „Soemba” ontmoette; dat V. hem vertelde dat deze plunje-inspectie had gekregen en dat deze daarbij zijn jekker niet had kunnen tonen omdat deze diens jekker was kwijtgeraakt; dat deze verder vertelde tegen diens baksmeeester te hebben gezegd diens jekker te hebben uitgeleend aan hem, Melkert; dat hij zag dat V. uit de blauwgoedkast in het verblijf aan boord van Hr. Ms. „Soemba” een jekker wegnam en onmiddellijk begon het marinenummer en het onderscheidingsteken daarvan te verwijderen; dat V. tegen hem zei: „Ik laat deze jekker aan mijn baksmeeester zien en dan „ben ik zo klaar”, of woorden van dergelijke strekking;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat de krijgsraad niet uit de aanwezige wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft kunnen putten dat beklaagde het hem primair dan wel subsidiair ten laste gelegde heeft begaan; dat met name de krijgsraad niet bewezen acht wat betreft het primair ten laste gelegde dat hij het oogmerk had van wederrechtelijke toeëigening en wat betreft het subsidiair ten laste gelegde dat hij de in de dagvaarding bedoelde pijekker zich wederrechtelijk heeft toegeëigend; mitsdien hij wegens het ontbreken van strafbepalende elementen zowel terzake van het hem primair als subsidiair ten laste gelegde dient te worden vrijgesproken;

Overwegende, naar aanleiding van het vorenstaande:

dat de beklaagde in zijn verweer heeft verklaard dat hij de jekker heeft weggenomen slechts met de bedoeling deze voor korte tijd te laten doorgaan voor zijn jekker teneinde op deze wijze het gemis van een eigen jekker bij zijn baksmeeester te verhelen en zodoende te ontkomen aan de opdracht om zich op korte termijn een jekker te kopen met als gevolg voor hem een financieel nadeel; dat het verder zijn bedoeling is geweest om deze jekker, na deze op vooromschreven wijze te hebben gebruikt, weer terug te hangen in de blauwgoedkast;

dat, nu beklaagde het oogmerk om zich deze jekker wederrechtelijk toe te eigenen ontkent, de krijgsraad heeft onderzocht of dit oogmerk al of niet uit de omstandigheden was af te leiden; dat beklaagde wel is waar het met garen op de rechter binnenzak aangebrachte marinenummer en het onderscheidingsteken op de inouw daarvan heeft verwijderd maar dat hieruit niet zonder meer een toeëigeningshandeling met de „animus sibi habendi” is te concluderen daar de beklaagde, wanneer hij de jekker wilde gebruiken met het door hem opgegeven oogmerk, dit oogmerk alleen kon trachten te verwezenlijken door de kentekenen, althans de meest in het oog vallende kentekenen, dat deze jekker aan iemand anders toebehoorde, van deze jekker te verwijderen; dat daarbij opvalt dat het met stempelinkt op de voering van de linker binnenzak aangebrachte marinenummer niet door beklaagde werd verwijderd, zijnde dit het kenmerk dat alleen door beschadiging van de voering van de jekker kan worden verwijderd; dat voorts beklaagde deze jekker niet heimelijk heeft weggenomen maar in het bijzijn van de matroos

Melkert; dat het niet waarschijnlijk is dat beklagde in diens bijzijn ertoe zou zijn overgegaan een jekker weg te nemen met de bedoeling deze voor goed voor zichzelf te behouden; dat de krijgsraad het niet onaannemelijk acht dat beklagde inderdaad van meet aan de bedoeling heeft gehad de jekker tijdelijk — zij het ongevraagd en zonder toestemming te lenen; — dat dit door beklagde opgegeven oogmerk tot een tijdelijk, zij het ook ongeoorloofd, gebruik van de betreffende jekker, niet noodzakelijk mede brengt het oogmerk tot wederrechtelijke toeëigening, hetwelk insluit het oogmerk tot uitoefening van de uitsluitende en onbepaalde heerschappij; dat weliswaar beklagde in het vooronderzoek aan de hem verhorende sergeant-majoor van speciale diensten Spruyt tenslotte heeft erkend het oogmerk tot toeëigening van de pijjekker te hebben gehad, doch de krijgsraad ter terechtzitting niet de indruk heeft gekregen dat beklagde bij dat verhoor de draagwijdte van zijn verklaring voldoende heeft begrepen, in ieder geval de krijgsraad de verklaring voor de Officier-Commissaris en ter terechtzitting laat praevaleren;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen ten aanzien van beklagde slechts werd bewezen:

„dat hij op of omstreeks 20 maart 1958 te Den Helder, een aan „B. H. M. van der Velden toebehorende pijjekker uit een der blauw-„goedkasten aan boord van Hr. Ms. „Soemba” te Drn Helder, zonder „voorkennis van de eigenaar heeft weggenomen om tijdelijk te ge-„bruiken”;

Overwegende, dat het bewezene wel is waar geen strafbaar feit oplevert maar onbestaanbaar is met de militaire tucht en orde en mitsdien oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 nr. 1 der Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving, aangezien beklagde op onbehoorlijke wijze een jekker van een kameraad heeft weggenomen teneinde deze tijdelijk te gebruiken bij een plunje-inspectie om het gemis van een eigen jakker aan zijn baksmeester te verhelen, zodat de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde commanderende officier behoort te worden verwzen;

Gezien de artikelen 2 no. 1 en 58 van de Wet op de Krijgstucht, 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het de beklagde ten laste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Verklaart het bewezene niet strafbaar;

Bevindt dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 der Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving oplevert;

Verwijst onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen.

NASCHRIFT.

Hoewel het dictum van bovenstaand vonnis gelijkloidend is aan dat van het hiervóór blz. 21 e.v. afgedrukte vonnis in de zaken tegen de electromonteurs A. A. en R. B., wijken de rechtsoverwegingen af,

Dáár werd, de bewoordingen van de tenlastelegging volgende, het wegnemingsgebeuren bewezen verklaard, met uitzondering van het ten laste gelegde oogmerk van wederrechtelijke toeëigening en dit wegnemingsgebeuren werd een krijgstuchtelijk vergrijp geacht.

Hier wordt eerst overwogen dat niet bewezen is dat beklagde het ten laste gelegde heeft begaan. Daar wordt aan toegevoegd dat met name (het oogmerk van) de wederrechtelijke toeëigening niet bewezen is. Vervolgens wordt aangegeven wat wél bewezen is, doch daarbij wordt de tekst van de tenlastelegging verlaten. Er wordt met name niet volstaan met vermelding van het bewezen-verklaarde residu van de tenlastelegging, doch de bewezenverklaring bevat elementen, welke de tenlastelegging niet bevat. Déze omschrijving dan wordt geacht het krijgstuchtelijke vergrijp op te leveren, waarvoor de verwijzing naar de commanderende officier volgt.

Het lijkt alsof de sententie van 8 juli 1958 (hiervóór, blz. 26 e.v.) haar schaduw vooruit heeft geworpen!

W. H. V.

Zeekrijgsraad in Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 23 september 1958.

(Uitgespr. 23 sept. 1958; Fiat-executie 29 sept. 1958).

President: Kapt. t. Zee H. M. v. d. Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. v. d. Hoeden, Kapt. Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven; Lt. Kol. Mars. J. A. v. Reijn en Luit. t. Zee (A) 1e kl. W. v. d. Braak.
Raadsman: Maj. Mars. A. C. Dijkhoorn.

Feitelijke insubordinatie: beklagde had de matras van zijn in bed liggende meerdere aangegrepen en daartegen geduwd, tengevolge waarvan die meerdere op de grond kwam te vallen.

Meerdere: beklagde was marinier-zeemilicien 3de klasse; de meerdere was marinier 1e klasse, bij beschikking van de commandant aangewezen als dienstdoend korporaal in zijn functie van A(automatisch)-G(eweer)-ploegcommandant. Als zodanig had die A.G.-ploegcommandant beklagde onder zijn bevelen. De taak van de A.G.-ploegcommandant strekt zich niet alleen uit tot de dienst te velde doch volgens gevestigd gebruik ook tot toezicht op netheid, militaire tucht en orde etc. ten bate van de paraatheid van de groep.

Openlijke uitlezing van het vonnis.

(W.M.Sr. art. 67 (3), 117; R.Z. art. 204).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NIEUW GUINEA,
in de zaak van de Fiscaal tegen A. J. T., oud 21 jaren, gerequireerde,

laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier-zeemilicien 3e klasse,

Gezien: enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 16 september 1958, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Kaimana, althans in Nederlands Nieuw-Guinea, dienende „als marinier zeemilicien derde klasse bij de marinierskazerne Kai-„mana, op of omstreeks 25 juni 1958 in een der slaapzalen van die „kazerne opzettelijk de marinier zeemilicien eerste klasse, J. Labots, „welke door of namens de commandant van de marinierskazerne „Kaimana bij beschikking was aangewezen tot dienstdoend korporaal, „belast met de functie van o.a. AG-ploegcommandant, aldus — aan-„gezien hij, beklagde, tot die AG-ploeg behoorde — zijn meerdere, „heeft aangevat en van diens bed heeft gestoten”;

Gezien: enz.;

dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. A. J. T., oud 21 jaar, als beklagde:

dat hij sedert 1 november 1957 dient bij de manniërskazerne te Kaimana in Nederlands Nieuw Guinea;

dat hij op of omstreeks 25 juni 1958 ten ca. 22.45 uur naar bed wilde gaan in slaapzaal 2; dat, toen hij zijn kleding wilde ophangen aan de roede, die naast het bed van de marinier 1 Labots is bevestigd, Labots tegen hem zei, dat hij het wat zachter moest doen; dat hij (beklaagde) hierop tegen de matras van Labots duwde, waardoor deze gedwongen werd zijn bed uit te gaan; dat hij (beklaagde) er van op de hoogte was, dat de marinier 1 z/m Labots zijn AG-ploegcommandant is, in welke functie hij (Labots) hem (beklaagde) onder zijn bevelen heeft; dat hij in het geheel niet de bedoeling had zijn meerdere het bed uit te gooien, doch dat het meer bedoeld was als optreden tegen iemand, die zich met zaken bemoeide, waarvan hij (beklaagde) in zijn overmoed (door een biertje) dacht, dat hij (Labots) daar niets mre te maken had;

2e. Jan Labots, oud 20 jaar, als getuige:

dat hij sedert 27 mei 1958 dient bij de marinierskazerne te Kaimana in Nederlands Nieuw Guinea als o.a. AG-ploegcommandant, in welke functie hij de marinier 3 z/m T. onder zijn bevelen heeft; dat hij in deze functie bij bekendmaking commandant NR/45/58 is aangewezen als dienstdoend korporaal; dat hij genoemde bekendmaking vóór het gebeurde met T. op het publicatiebord bij de cantine heeft gezien en gelezen; dat op 25 juni 1958 omstreeks 23.00 uur, toen hij (getuige) op zijn bed lag, T. naast zijn (van getuige) bed kwam staan, om zijn kleding op de naast zijn bed bevindende roede te hangen; dat dit met vrij veel lawaai gepaard ging; waarop hij T. waarschuwde het zachter te doen, daar er reeds verschillende mensen sliepen; dat hij (T.) hierop enkele dreigementen uitte, o.a. dat hij hem (getuige) van zijn bed wilde smijten; dat hij (getuige) hem waarschuwde, dit aan de onderofficier van de wacht te rapporteren; dat T. zijn matras pakte en met geweld

begon te duwen, waarbij hij (getuige) op de grond terecht kwam;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen Bekendmaking NR. 45/58/KAİM d.do. 29 mei 1958 van de commandant marinierskazerne te Kaimana, zakelijk inhoudende, dat met ingang van 29 mei 1958 tot dienstdoend Korporaal der Mariniers is aangewezen de marinier der eerste klasse zeemilicien J. Labots (102731), met bepaling dat genoemde schepeling kan worden belast met de functies van AG-ploegcommandant en onderofficier van de wacht, en voorts met de bepaling, dat gedurende de tijd, dat de schepeling vernoemd met de functies van AG-ploegcommandant c.q. onderofficier van de wacht is belast, hij de overige schepelingen zonder rang, voor zover en zolang deze in enige dienstverhouding tot hem als AG-ploegcommandant of onderofficier van de wacht komen te staan, onder zijn bevel heeft.

Overwegende ten aanzien van de door de raadsman opgeworpen vraag, of de marinier 1e klasse zeemilicien (dienstdoend korporaal) J. Labots ten tijde van het plegen van het in de telastelegging omschreven feit wel als meerdere van beklagde kan worden beschouwd:

dat J. Labots bij beschikking van de commandant van de marinierskazerne Kaimana was aangewezen tot dienstdoend korporaal, met bepaling dat hij kon worden belast o.m. met de functie van **A.G.** (automatisch geweer) ploegcommandant en dat gedurende de tijd dat hij met die functie belast zou zijn, hij de overige schepelingen zonder rang, voor zover en zolang deze in enige dienstverhouding tot hem als **AG**-ploegcommandant zouden komen te staan, onder zijn bevelen zou hebben;

dat J. Labots inderdaad belast was met de functie van AG-ploegcommandant, terwijl beklagde bij die ploeg was ingedeeld en bekend was met voormelde beschikking en de functie van J. Labots als commandant van zijn AG-ploeg;

dat de taken van een AG-ploegcommandant t.a.v. de militairen van zijn ploeg zich niet alleen uitstrekken tot de dienst te velde, doch volgens gevestigd gebruik ook tot andere facetten van de militaire dienst, inhoudende o.a. medeverantwoordelijkheid — als van een baksteester — voor netheid, militaire tucht en orde etc., alles met name ten bate van de paraatheid van zijn groep;

dat het besef van deze taken en medeverantwoordelijkheid van de AG-ploegcommandant in het algemeen, bij de tot zijn groep behorende militairen aanwezig mag worden geacht;

dat uit het bovenstaande voortvloeit dat de hoedanigheid van J. Labots als meerdere van de tot zijn AG-groep behorende militairen, niet alleen bestond tijdens o.a. lessen en oefeningen, doch te allen tijde van dag of nacht, en de door de raadsman opgeworpen vraag derhalve in bevestigende zin dient te worden beantwoord;

Overwegende, dat de krijgsraad het wenselijk oordeelt dat het in deze zaak te vellen vonnis openlijk zal worden uitgelezen bij alle inrichtingen en aan boord van alle schepen der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld daaraan, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd");

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als: „*feitelijke insubordinatie*”;

overwegende derhalve, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een militaire detentie van twee maanden passend is;

Overwegende, dat er termen aanwezig zijn om een gedeelte van deze straf, groot een maand, voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet; enz. [De krijgsgaad beveelt voorts dat het vonnis zal worden uitgelezen aan boord van alle schepen en bij alle inrichtingen der zeemacht in Ned. Nieuw Guinea — *Red. J.*]

Krijgsgaad te Velde Oost.

Vonnis van 31 januari 1957

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaf; *Leden:* Kolonel E. E. Boers en Luitenant-Kolonel G. J. van Dijk.

Raadsman: Iste Lt. M. Walraven.

Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog: beklagde, sergeant en tijdens intergeallieerde luchtverdedigingsoefening hoofd van de „link-afdeling”, was bekend met de instructie, welke inhield dat 's nachts steeds één van de twee militairen van de bezetting van de „link-apparatuur” wakend moest blijven. Niettemin was hij, wetende dat (ook) de bij de „link-apparatuur” ingedeelde korporaal zich ter ruste begaf, gaan slapen.

(W.M.Sr. art. 114, 129).

DE KRIJGSGAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsgaad, eiser, tegen A. W. K., geb. 26 september 1932, sergeant, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Lucht-, „macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 21 „september 1956, derhalve in tijd van oorlog, te Nieuw-Milligen, ge- „meente Apeldoorn, in elk geval in Nederland, opzettelijk heeft na-

*) Het wil ons voorkomen dat niet bewezen is dat beklagde zijn meerdere heeft aangevat, voordat of terwijl hij die meerdere uit het bed stootte. Overigens is wel te verdedigen, dat het aangrijpen van de matras, waarop een meerdere rust en het daartegen duwen, waardoor die meerdere op de grond komt te vallen, oplevert een „feitelijk aanranden” in de zin van artikel 117 W.M.Sr. (*Red.*).

„gelaten te gehoorzamen aan het hem op of omstreeks 19 september 1956 aldaar door zijn meerderen de tweede-luitenant A. Plaisier en de adjudant-onderofficier H. G. J. A. van Wezel gegeven bevel om gedurende de oefening(en) „Stronghold” en „Whipsaw” tezamen met korporaal A. J. Hulzinga op de voor hem aangewezen uren tezamen dienst te doen bij de zgn. „link apparatuur” en daarbij zorg te dragen, dat steeds een van hen in wakende toestand bij de apparatuur bleef, zijnde hem voormeld bevel op genoemde datum gegeven door middel van een door eerstgenoemde meerdere getekend „dienstrooster link”, krachtens hetwelk beklagde tezamen met voornoemde Hulzinga onder meer op vrijdag 21 september 1956 van 01.00 uur tot 08.00 uur dienst moest doen bij genoemde „link apparatuur” en een bespreking tussen voornoemde beide meerderen en hem, beklagde, omtrent de instructie verbindingdienst voor oefening „Stronghold” en „Whipsaw” en de mededeling door eerstgenoemde meerdere aan hem, beklagde, dat steeds een man van een twee man tellende mon-teursploeg wakker moest blijven, hebbende hij toen aldaar opzettelijk in strijd met voormeld bevel zich ontkleed en zich naar bed begeven en zijnde hij vervolgens gaan slapen, in elk geval in slaap gevallen, terwijl hij wist of begreep dat voornoemde Hulzinga zich terzelfder tijd eveneens naar bed begaf en ging slapen en zijnde vervolgens beklagde en Hulzinga terzelfder tijd in voormeld tijdvak van 01.00 uur tot 08.00 uur op voormelde 21 september 1956 in slapende toestand in bed aangetroffen”

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hem op 19 september 1956, terwijl hij als sergeant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht en wel bij het Verbindings Squadron van het Navigatie Station „V” te Nieuw-Milligen, door zijn meerdere, de hem als zodanig bekende adjudant-onderofficier H. G. J. A. van Wezel, op het verbindingsbureau van dat Navigatiestation de op 18 september 1956 door de commandant van het Verbindings Squadron vastgestelde instructie verbindingdienst voor de op 21, 22 en 23 september 1956 te houden luchtmachtoefening „Stronghold” en de op 26, 27 en 28 september 1956 te houden luchtmachtoefening „Whipsaw” werd medegedeeld, in welke instructie onder meer werd bevolen dat de link-afdeling, waarvan beklagde toen chef of z.g. „hoofd van dienst” was, gedurende de tijd, dat genoemde oefeningen plaatsvonden, door twee man wakend bezet moest zijn; dat hij tegen zijn meerdere, de hem als zodanig bekende luitenant Plaisier, verbindingsofficier van opgemeld squadron, omdat zijn afdeling slechts vier man telde, bezwaren heeft geuit, waarop de luitenant Plaisier de instructie in zoverre wijzigde, dat inplaats van dat de „link” door twee man wakend bezet moest zijn, wèl twee man die „link” moesten bezetten, maar dat gedurende de nachturen één van de twee mocht slapen, maar de andere dan in wakende toestand bij de apparatuur moest blijven; dat hij daarna een „dienstrooster link” heeft opgesteld, welk

dienstrooster door de luitenant Plaisier, ten bewijze van zijn goedkeuring, is ondertekend; dat volgens genoemd rooster de korporaal **A. J. Hulzinga** van zijn afdeling en hij, beklaagde, zelf op vrijdag 21 september 1956 gedurende de oefening „Stronghold” dienst moesten doen bij de „link-apparatuur” en wel vanaf 01.00 uur Nederlandse tijd tot 08.00 uur op genoemde dag; dat hij zich willens en wetens, wetend dat of de korporaal Hulzinga of hijzelf wakker moest blijven, op genoemde dag gedurende die dienst te omstreeks 02.15 uur in het z.g. „linkgebouw” van het Navigatiestation heeft ontkleed, naar bed begeben en is gaan slapen, terwijl hij tevens wist, dat ongeveer op hetzelfde moment de korporaal Hulzinga zich eveneens naar bed begaf en ging slapen; dat hij, en ook de korporaal **A. J. Hulzinga**, op 21 september 1956 te ongeveer 02.40 door de sergeant P. van der Plas van het luchtmachtbewakingskorps in dat „link-gebouw”, beiden slapend werden aangetroffen; dat hij begrijpt, dat de luitenant Plaisier hem, door het tekenen van het dienstrooster, een dienstbevel gaf betreffende de bezetting van de „link-apparatuur” gedurende voormelde oefeningen;

Overwegende, dat Aart Plaisier, geboren op 30 november 1929, 2de luitenant, registratienummer 20.11.30.140, ingedeeld bij het Verbindings Squadron van het Navigatie Station „V” te Nieuw-Milligen, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 19 september 1956 aanwezig was in het vertrek, alwaar te Nieuw-Milligen, de adjudant-onderofficier H. G. J. A. van Wezel aan de chefs van de verschillende afdelingen onder wie beklaagde de door de commandant van het Verbindings-Squadron van het Navigatiestation opgestelde instructie voor de oefeningen van de intergeallieerde luchtverdediging „Stronghold” en „Whipsaw”, welke respectievelijk van 21 tot 23 september 1956 en van 26 tot 29 september 1956 zouden worden gehouden en aan welke oefeningen het Verbindings-Squadron zou deelnemen, ter kennis bracht; dat beklaagde daarna op hem toekwam en bezwaren opperde tegen de bepalingen in deze instructie, dat de „link-afdeling” gedurende bovenvermelde oefeningen door twee man wakend bezet moest zijn; dat hij, in zijn functie van dienstdoende verbindingsofficier, aan beklaagde toen toestemming heeft gegeven om één van de twee in de instructie bedoelde mensen te laten slapen, maar dat de andere dan wakker moest blijven; dat beklaagde, vóór de oefening „Stronghold” begon, in zijn hoedanigheid van chef van de „link-afdeling” aan hem, getuige, een dienstrooster ter goedkeuring heeft voorgelegd betreffende de dienst van de „link-afdeling” gedurende voormelde oefeningen, met welk dienstrooster hij, getuige, accoord ging en dat hij ten bewijze daarvan heeft ondertekend en volgens welk rooster beklaagde en de korporaal **A. J. Hulzinga** op 21 september 1956 vanaf 01.00 uur Nederlandse tijd tot 08.00 uur dienst moesten doen bij de „link-apparatuur” in het z.g. „link-gebouw” te Nieuw-Milligen;

Overwegende, dat Abel Jan Hulzinga, geboren op 12 juli 1935,

korporaal bij het Verbinding-Squadron van het Navigatie Station „V” te Nieuw-Milligen bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad, als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 21 september 1956 vanaf 01.00 uur tot 08.00 uur Nederlandse tijd tezamen met beklaagde dienst moest doen bij de „link” tijdens de eerste nacht van de oefening „Stronghold”; dat op genoemde dag te 01.00 uur beklaagde en hij in het z.g. „link-gebouw” te Nieuw-Milligen aanwezig waren en de „link-apparatuur” tot omstreeks 02.00 uur helemaal hebben doorgetest; dat te omstreeks 02.15 beklaagde en hij zich hebben uitgetkleed en zijn gaan liggen slapen op de in het „link-gebouw” aanwezige bedden, op welke bedden liggend zij tussen 02.30 en 02.45 uur in die nacht door sergeant Van de Plas van het Luchtmachtbewakingskorps slapend zijn aangetroffen;

Overwegende, dat Pieter van der Plas, geboren op 25 maart 1926, sergeant van het Luchtmachtbewakingskorps, registratienummer 26.03.25.072, bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 21 september 1956 te Nieuw-Milligen te omstreeks 02.40 uur Nederlandse tijd in het z.g. „link-gebouw” twee personen, deels ontkleed, op aldaar aanwezige bedden heeft zien liggen slapen; dat hij na ongeveer vijf minuten gewacht te hebben, deze personen heeft gewekt, waarna hem bleek, dat deze personen waren sergeant A. W. K. en de korporaal A. J. Hulzinga;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelgd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als sergeant in werkelijke dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, op 21 september 1956, derhalve in tijd van oorlog, te Nieuw-Milligen, gemeente Apeldoorn, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem op of omstreeks 19 september 1956 aldaar door „zijn meerdere de tweede-luitenant A. Plaisier gegeven bevel om gedurende de oefening „Stronghold” tezamen met korporaal A. J. Hulzinga op de voor hem aangewezen uren tezamen dienst te doen bij „de zgn. „link-apparatuur” en daarbij zorg te dragen, dat steeds een „van hen in wakende toestand bij de apparatuur bleef, zijnde hem „voormeld bevel gegeven door middel van een door genoemde meerdere getekend „dienstrooster link”, krachtens hetwelk beklaagde tezamen met voornoemde Hulzinga op vrijdag 21 september 1956 van „01.00 uur tot 08.00 uur dienst moest doen bij genoemde „link-apparatuur” en een bespreking tussen voornoemde meerdere en „hem, beklaagde, omtrent de instructie verbindingdienst voor oefening „Stronghold” en de mededeling door genoemde meerdere aan hem, „beklaagde, dat steeds één man van een twee man tellende monteursploeg wakker moest blijven, hebbende hij toen aldaar opzettelijk in „strijd met voormeld bevel zich ontkleed en zich naar bed begeven en „zijnde vervolgens in slaap gevallen, terwijl hij wist of begreep dat

„voornoemde Hulzinga zich terzelfder tijd eveneens naar bed begaf en „ging slapen en zijnde vervolgens beklaagde en Hulzinga terzelfder „tijd in voormeld tijdvak van 01.00 uur tot 08.00 uur op voormelde „21 september 1956 in slapende toestand in bed aangetroffen“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 lid I en lid II van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren, en geldboete (onvoorwaardelijk) van f 100, subs. 40 dagen hechtenis — *Red. J.*]

NASCHRIFT.

Zoals in de praktijk bij de Luchtmacht ook met betrekking tot de „Permanent Flying Order“ geschiedt ¹⁾ is hier een verzuim, hetwelk „dem Wesen nach“ niet een overtreding van artikel 114 W.M.Sr. oplevert, als opzettelijke ongehoorzaamheid geconstrueerd. Dit leidt tot overspanning van de delictsomschrijving. Zie het Redactionele artikel „Dienstbevel of dienstvoorschrift“ in M.R.T. XLIX, 1956, blz. 1 e.v.

Het wil mij voorkomen dat het aan beklaagde gemaakte verwijt zijn omschrijving vindt, althans behoort te vinden, in artikel 129 W.M. Sr.; een onderbrengen in artikel 114 doet gekunsteld aan.

W. H. V.

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 12 augustus 1958.

President: Mr Doornbos; Leden: Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaals Van der Kroon, Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Tijdens een onderzoek, gehouden door een tweede-luitenant, zijn waarnemend compagniescommandant, een zeer onkrijgstuchtelijke houding aangenomen door op een aanmerking van die officier te antwoorden: „Ik vind het lullig dat het bij een kapitein wel op een „menschelijke manier kan en bij een tweede-luitenant niet.“

Aangezien over een deel van de omschrijving der strafreden onzekerheid bestaat, beslist het H.M.G. ten gunste van klager, dat hem daarvoor geen straf moet worden opgelegd.

Voorts houdt het Hof, bij het bepalen van de straf, rekening met de goede staat van dienst van klager.

¹⁾ Zie o.a. Krr. t. V. Luchtmacht Zuid, vonnis van 29 juli 1954, M.R.T. XLVII, 1954, blz. 698 e.v.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard: straf verlicht, *strafreden* gewijzigd.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 13 juli 1958 van P. J., (? , Red.), dienende bij de 3e instructie compagnie van het regiment infanterie „Chassé” te Maastricht, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van het regiment infanterie Chassé over de straf van vier dagen verzuwaard arrest hem opgelegd door de tweede luitenant P. J. Jansen, waarnemend commandant van de 3e instructie compagnie van voornoemd onderdeel wegens:

„Tegenover een groot aantal recruten die tijdens een inspectie over „nachtleger en PSU-artikelen aanmerkingen hadden gekregen een op-„voedkundige maatregel — corveewerkzaamheden — toegepast. Toen „hij hiervoor op een bepaald tijdstip op rapport diende te verschijnen „deze opdracht niet uitgevoerd voorwendende deze opdracht niet ge-„hoord te hebben. Voorts tijdens het onderzoek een zeer onkrijgs-„tuchtelijke houding aangenomen door o.m. te antwoorden: „Ik vind „„het lullig dat het bij een kapitein wel op een menselijke manier kan „„en bij een 2e luitenant niet”. Althans woorden van gelijke strek „king.”;

bij welke beschikking, op 10 juli genomen en op 12 juli 1958 ter kennis van klager gebracht, het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„In de functie van C.S.M. tegenover een groot aantal recruten, die „tijdens een inspectie over nachtleger en PSU-artikelen aanmerkingen „hadden gekregen, in strijd met de bestaande orders, een opvoedkun-„dige maatregel toegepast in de vorm van corveewerkzaamheden, zon-„der tevoren zijn waarnemend compagniescommandant te raadplegen. „Voorts tijdens het onderzoek een zeer onkrijgstuchtelijke houding „aangenomen door de opmerking te maken: „Ik vind het lullig, dat „„het bij een kapitein wel op een menselijke manier kan en bij een „„2e luitenant niet, althans woorden van gelijke strekking.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuigen onder ede de kapitein L. H. F. Wolfs, de 2e luitenant P. J. Jansen en de sergeant-majoor Th. H. van Hedel;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij als CSM regelmatig in de namiddag een lijst op het C-bureau deponeerde, waarop de namen waren vermeld van recruten met de door hen begane tekortkomingen, alsmede de corveediensten die hij hen in verband daarmee na de dienst wilde laten verrichten;

dat hij mocht aannemen dat zijn compagniescommandant zulks goedkeurde indien hij niets hoorde;

dat hij op dezelfde wijze gehandeld heeft met de lijst waarop hij de corveewerkzaamheden vermeldde in de omschrijving van de strafreden bedoeld;

dat hij deze lijst op 23 juni om 16.30 uur op de schrijftafel van de 2e luitenant Jansen, toen waarnemend compagnies-commandant, heeft gelegd;

dat de corveewerkzaamheden die dag om 19.30 aanvingen zoals op die lijst vermeld, omdat hij toen over die lijst geen aanmerkingen had ontvangen en derhalve overeenkomstig de gewoonte bij de compagnie, aannam dat zijn waarnemend compagniescommandant de lijst accoord had bevonden; dat hem echter daags daarna door zijn waarnemend compagniescommandant werd verweten corveewerkzaamheden te hebben doen verrichten naar aanleiding van geconstateerde tekortkomingen zonder diens toestemming;

dat zijn waarnemend compagniescommandant zeide dat hij, klager, er meer van zou horen;

dat hij begreep dat zijn waarnemend compagniescommandant hem wilde straffen; dat hij dit onbillijk achtte;

dat hij toen kwaad werd en de opmerking maakte in de omschrijving van de strafreden vermeld;

Overwegende, dat de 2e luitenant Jansen voornoemd als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij de lijst, vermeldende de namen van de manschappen, bij wie klager tekortkomingen had geconstateerd en aan wie klager op grond daarvan had opgedragen om 's avonds corveediensten te verrichten, eerst de volgende morgen van klager ontving;

dat hij toen niet gevraagd heeft waarom hij die lijst niet eerder te zien had gekregen;

dat hij wist dat dergelijke lijsten werden opgemaakt en op het compagniesbureau werden gedeponereerd;

dat het hem niet bekend was dat corveediensten werden uitgevoerd naar aanleiding van zulke lijsten;

dat hij aan klager zijn afkeuring te kennen gaf over het feit dat klager zonder zijn toestemming deze corveediensten had opgedragen;

dat hij erover dacht klager te straffen en daarom tot klager zeide dat deze er nader over zou horen;

dat klager daarop zeide: „Ik snap wel waar u naar toe wilt, maar „ik vind het lullig dat het bij een kapitein wel op een menselijke manier „kan en bij een 2e luitenant niet“;

Overwegende, dat de kapitein Wolfs voornoemd als getuige o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij in juni 1958 compagniescommandant van klager was;

dat klager, als dienstdoend CSM in de namiddag een lijst op het compagniesbureau placht over te leggen waarop namen van recruten met de door hen begane tekortkomingen waren vermeld alsmede de

opvoedkundige maatregel die klager in verband daarmee wilde toepassen;

dat hij, getuige, deze lijst met klager besprak indien hij zich er niet geheel mee kon verenigen, doch dat klager indien hij niet meer hoorde mocht aannemen dat de lijst door zijn compagniescommandant accoord bevonden was;

dat de lijst, welke tijdens zijn afwezigheid de waarnemend compagniescommandant, de 2e luitenant Jansen, van klager heeft ontvangen, niet afwijkt van die welke klager ook aan hem, getuige, placht over te leggen;

dat hij naar alle waarschijnlijkheid deze lijst goedgekeurd zou hebben;

dat klager zijn dienst uitstekend verricht;

Overwegende, dat de verklaring van de 2e luitenant Jansen en die van klager onderling tegenstrijdig zijn ten aanzien van het tijdstip waarop klager de corveelijst ter kennis van zijn waarnemend compagniescommandant heeft gebracht, daar deze lijst volgens klager in de namiddag voordat de corveediensten werden verricht op het compagniesbureau zou zijn gedeponneerd en naar de 2e luitenant Jansen zich meende te herinneren eerst de volgende morgen aan hem ter hand zou zijn gesteld;

Overwegende, dat het Hof, in aanmerking nemende dat de lijst voor de tweede luitenant Jansen niet de betekenis had die daaraan door de compagniescommandant en klager werd gehecht omdat genoemde luitenant niet wist dat op grond daarvan corveediensten werden verricht, ten aanzien van de omtrent dit tijdstip bestaande onzekerheid ten gunste van klager moet beslissen;

Overwegende, dat het Hof derhalve moet aannemen dat klager ten aanzien van het opdragen der corveediensten, in de beschrijving van de strafreden bedoeld, gehandeld heeft in overeenstemming met de opvatting van zijn compagniescommandant en overeenkomstig hetgeen bij zijn compagnie gebruikelijk was, weshalve hem te dezer zake geen straf moet worden opgelegd;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de beschikking waarvan beklag, voor zover deze betrekking heeft op het aan klager door de eerste strafoplegger verweten verzuim om tijdig op het rapport te verschijnen;

Overwegende, dat klager door tegenover zijn meerdere zijn ongenoegen kenbaar te maken in de bewoordingen, in de omschrijving van de strafreden vermeld, zich aan een ernstig vergrijp tegen de krijgstucht heeft schuldig gemaakt, doch het Hof bij het bepalen van de straf welke hem daarvoor toekomt rekening houdt met zijn goede staat van dienst;

Overwegende, dat het Hof in verband met het bovenstaande de aan klager opgelegde straf te hoog acht terwijl de omschrijving van de strafreden zal moeten luiden zoals hierna zal worden vermeld;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Wijzigt de aan klager opgelegde straf in die van vier dagen licht arrest;

Bepaalt, dat deze straf geacht moet worden te zijn tenuitvoergelegd door het ondergaan van de straf waarvan beklag;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden:

„Tijdens een onderzoek, gehouden door een tweede luitenant, zijn „waarnemend compagniescommandant, een zeer onkrijgstuchtelijke „houding aangenomen door op een aanmerking van die officier te „antwoorden: „Ik vind het lullig dat het bij een kapitein wel op een „„menselijke manier kan en bij een 2e luitenant niet.“;

Bepaalt, dat vorenstaande straf en omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden ingeschreven in plaats van die waarvan beklag, welke in klagers straflijst zullen worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 19 augustus 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals Van der Kroon Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers, Commandeur Bakker.

Klager, dpl. soldaat, diende beklag in over de hem opgelegde straf van plaatsing in de tuchtklasse voor de tijd van 6 maanden. De beklag meerdere verklaarde dat beklag ongegrond.

Het H.M.G. achtte een straf van plaatsing in de tuchtklasse voor de duur van 3 maanden een passende correctie voor klagers wangedrag. Daar deze straf klager te zwaar zou treffen — gezien de lange duur van het arrest van rechtswege, gevolg van omstandigheden buiten de schuld van klager, en ondergaan in de vorm van streng arrest — gaf het Hof last tot ontslag van klager uit dat arrest, verklaarde voort: het beklag gedeeltelijk gegrond en wijzigde de opgelegde straf in 14 dagen streng arrest, welke straf moest worden geacht te zijn ondergaan door de tijd van rechtswege in arrest doorgebracht.

(W.K. art. 20, 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 15 juli 1958 van A. H. W. W. dienstplichtig soldaat, registratienummer 38.07.03.426, dienende bij de A-compagnie van het 47 bataljon infanterie van de 43 gevechtsgroep van de 1e divisie „7 december" te Steenwijkerwold, waarbi

deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant 1e divisie „7 „december“ over de straf van plaatsing in de tuchtclassé voor de tijd van zes maanden hem opgelegd door de commandant van de 43 gevechtsgroep wegens:

„Ondanks de vele vermaningen, welke hem zijn toegediend en de „opvoedkundige maatregelen en de straffen welke op hem werden „toegepast, wederom blijkt gegeven zich niet te willen aanpassen aan „de eisen, welke het normale militaire milieu stelt, door tijdens het „ondergaan van een hem door zijn compagniescommandant opgelegde „straf van 3 (drie) dagen streng arrest, te ontvluchten. Bij de bepaling „van de strafmaat is rekening gehouden met de omstandigheid, dat „betrokkene een slechte invloed uitoefende op zijn kameraden en zijn „meerderen telkenmale overlast aandeed“,

bij welke beschikking — 12 juli 1958 genomen en op 14 juli 1958 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de beschikking waarvan beklag behalve ten aanzien van de opgelegde straf;

Overwegende, dat klager zich terzake van het onderhavige feit van rechtswege sedert 26 juni 1958 in arrest heeft bevonden, ondergaan in de vorm van streng arrest, totdat hij op 19 augustus 1958 op last van het Hof daaruit werd ontslagen;

Overwegende, dat de lange duur van dit arrest het gevolg is geweest van omstandigheden buiten de schuld van klager;

Overwegende, dat het Hof plaatsing in de tuchtclassé voor de duur van drie maanden een passende correctie zou hebben geacht voor klagers wangedrag, doch van oordeel is dat deze straf de klager — gezien de duur van genoemd arrest en de vorm waarin dit werd ondergaan — te zwaar zou treffen;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de aan klager opgelegde straf in veertien dagen streng arrest, welke straf geacht moet worden te zijn ondergaan door de tijd die Mager van 26 juni 1958 af van rechtwege in arrest heeft doorgebracht;

Bepaalt, dat deze straf zal worden ingeschreven in plaats van die waarvan beklag, welke in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bevestigt de beschikking waarvan beklag voor het overige met overneming der gronden;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT

Klager was op 26 juni 1958 gestraft met plaatsing in de tuchtclassc voor de tijd van 6 maanden. Vanaf die dag bevond hij zich ingevolgt art. 20 W.K. van rechtswege in arrest; blijkens bovenstaande beschikking „in de vorm van streng arrest“, d.w.z. in de cèl.

In het tijdvak 28 juni—1 juli d.a.v. heeft hij zich over deze strafoplegging beklaagd. Ongeveer 2 weken later, 14 juli 1958, verklaarde de beklagmeerdere het beklag ongegrond.

*Op 15 juli 1958 riep klager de eindbeslissing in van het **H.M.G. Ruim** 1 maand later, op 19 augustus 1958, gelastte het Hof het ontslag van klager uit het arrest, verklaarde te zelfder tijd het beklag gedeeltelijk gegrond en wijzigde de opgelegde straf in 14 dagen streng arrest, welke straf werd geacht te zijn ondergaan door het ondergane arrest van rechtswege van 26 juni—19 augustus.*

Hoewel de theorie van het tuchtrecht leert, dat een straf zo snel mogelijk op een vergriep dient te volgen, evenals een beslissing op een beklag over een opgelegde krijgstuchtelijke straf, blijkt dat zulks in de praktijk niet altijd het geval is. Toch zal de beklagtuchtrechter zo snel mogelijk een beslissing op een beklag dienen te nemen, opdat de strafoplegging, zoals in het onderhavige geval, niet mede tot een onjuiste en niet bedoelde correctie en tot een niet verdiend leed uitgroeit.

Het doel van de bestraffing, om klager door plaatsing in de tuchtclassc tot een ordentelijk militair op te voeden, is in het onderhavige geval volkomen mislukt. In plaats daarvan heeft deze ongeveer 8 weken in de cel doorgebracht. Van militaire vorming zoals deze in de tuchtclassc plaats heeft, was daarin uiteraard geen sprake. Wel bestaat daarentegen de waarschijnlijkheid dat de man aldus verbitterd werd met alle gevolgen daaraan verbonden.

Het H.M.G. overweegt wel dat de lange duur van het arrest het gevolg is geweest van omstandigheden buiten de schuld van klager. Waar de oorzaak van de trage gang van de beklagbehandeling, althans van het niet wijzigen van het arrest van rechtswege ligt, blijft onbesproken. Wij wijzen erop, dat het Voorschrift nr 27-1, Aanwijzingen voor de commandanten bij de toepassing van het militaire tuchtrecht, het militaire strafprocesrecht, enz. in pt 15 blz. 21 ¹⁾ vermeldt: „Dit arrest (van rechtswege A. F. S.) is aan geen bijzondere voorschriften gebonden doch moet uiteraard zodanig zijn, dat het aan het doel (o.a. voorkomen van ontvluchting) beantwoordt. Het is geen straf en wordt niet op de straflijst vermeld. Ook hier zal het wel niet „altijd noodzakelijk zijn dit arrest in een cel te doen „ondergaan.“ (Spat. A. F. S.) enz.

Voorts leert deze zaak, dat het nuttig zou kunnen zijn, indien het H.M.G. niet alleen afschriften van zijn beschikkingen doet uitreiken aan de daarin volgens vast schabloon genoemde autoriteiten, doch deze

¹⁾ Overeenkomstig de M.v.T. op art. 20 W.K.; van der Hoeven. Militair Strafen Tuchtrecht III, blz. 251.

in voorkomend geval ook zou doen uitreiken aan de Chef van de Generale Staf.

*„De Chef van de Generale Staf tevens Bevelhebber der Landstrijd-
„krachten treedt op als Commanderende Generaal en stelt uit dien
„hoofde het beleid inzake de vervolging vast. Hij is verantwoordelijk
„voor een juiste gang van zaken op het gebied van het militair straf-
„en tuchtrecht en het handhaven van de krijg~tucht.”(art. 14 Vredes-
instructie Chef van de Generale Staf, art. 243, 249, 254 R.L., enz.).*

*Teneinde deze verantwoordelijkheid te kunnen dragen, heeft hij de
beschikking over de diensten van de Directeur van de Militair Juri-
dische Dienst en de Verwijzingsofficier. Indien de beklagbeschikkingen
in voorkomend geval óók zouden worden uitgereikt aan deze opperste
militaire chef bij de landmacht zou deze daarvan officieel kunnen
kennis nemen en naar aanleiding daarvan eventueel datgene kunnen
doen, hetwelk deze voor een goede tuchthandhaving dienstig zou
achten. Hetzelfde geldt mutatis mutandis ten aanzien van de Chef
Luchtmachtstaf en de Chef Marinestaf.*

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 2 september 1958.

*President: Mr Doornbos; Leden: Luitenant-Generaals Van der Kroon,
Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers, Com-
mandeur Bakker.*

*Tijdens een gevechtspatrouille-oefening ondoordacht een in bedrijf
zijnd aggregaat, hetwelk naar hij meende tot de tegenpartij behoorde,
tot stilstand gebracht door de benzinetankdop alsmede het oliefilter
te verwijderen, deze onderdelen in de onmiddellijke omgeving van het
aggregaat onbeschermd op de grond te leggen en zand in het inwendige
te gooien, waardoor dit aggregaat werd verontreinigd en beschadigd,
waardoor hij als patrouillecommandant een slecht voorbeeld heeft
gegeven aan zijn ondergeschikten, die van deze handeling getuige
waren.*

*Het H.M.G. neemt bij de bepaling der straf in aanmerking, dat
klagers optreden mede aanleiding is geweest, dat hij voor een benoe-
ming tot reserve-tweede-luitenant niet werd voorgedragen en werd
teruggesteld tot dpl. sergeant.*

*Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard: straf verlicht, strafreden ge-
wijzigd.*

(W.K. art. 2 3°, 68; W.Sr. art. 350).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 28 juni 1958 van W. H. C. W.,
registratienummer 36.02.20.425, destijds als dienstplichtig vaandrig
dienende bij de infanterieschool te Harderwijk, inmiddels teruggesteld
tot dienstplichtig sergeant en dienende bij het 14 bataljon infanterie

te Arnhem, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de waarnemend commandant van de infanterieschool over de straf van tien dagen streng arrest hem opgelegd door de commandant van de demonstratiecompagnie van voormeld onderdeel wegens:

„Gedurende een oefening in het lopen van gevechtspatrouilles, ge-
„tracht een in werking zijnd aggregaat tot stilstand te brengen door
„zand in het inwendige te gooien, waardoor dit aggregaat onherstel-
„baar werd vernield en waardoor een schade werd veroorzaakt van
„ongeveer f 1230”,

bij welke beschikking — op 26 juni 1958 genomen — het beklag ongegrond werd verklaard met wijziging van de omschrijving van de strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Tijdens een gevechtspatrouille-oefening ondoordacht een in bedrijf
„zijnd aggregaat van de tegenpartij tot stilstand gebracht door de ben-
„zinetankdop alsmede het oïeluchtfILTER te verwijderen, deze onder-
„delen in de onmiddellijke omgeving van het apparaat onbeschermd
„op de grond te leggen en zand in het inwendige te gooien, waardoor
„dit aggregaat ernstig werd verontreinigd en beschadigd, waardoor hij
„tevens als patrouillecommandant een slecht voorbeeld heeft gegeven
„aan zijn ondergeschikten, die bij de handeling getuige waren”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de Mager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Land-
macht;

Gelet op het door de raadsheer-commissaris de luitenant-generaal
Mr J. D. Schepers gehouden onderzoek, waarbij behalve Mager nog
als getuigen onder ede werden gehoord de kolonel der infanterie B.
Klomp, de luitenant-kolonel der infanterie W. F. H. Beck en de Kapi-
tein der Limburgse Jagers P. H. A. A. de Bakker;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is komen vast te
staan dat klager in de nacht van 20 op 21 mei 1958, als commandant
van een gevechtspatrouille, daarmede optrad als tegenpartij bij een
bataljonsoefening; dat hij opdracht had de vijand zoveel mogelijk af-
breuk te doen o.m. door krijgsgevangenen te maken, telefoonlijnen
door te knippen en materieel buit te maken, doch niet door bepaalde
apparaten te vernielen of onbruikbaar te maken; dat hij tijdens de
oefening op een gegeven ogenblik een aggregaat hoorde lopen dat
zich in de onmiddellijke omgeving van de oefenende tegenpartij be-
vond; dat hij, dit aggregaat dat naar zijn mening behoorde tot de
vijandelijke troepen, hetgeen echter niet het geval was, daar het in feite
behoorde bij de oefeningsleiding, tot elke prijs wilde stilzetten, en
getracht heeft dit te bereiken door de benzinekraan daarvan af te
sluiten; dat dit echter niet gelukte, dat hij vervolgens de benzineta-
ndop met filter heeft verwijderd en zand en andere ongerechtigheden in
de benzinetaank heeft gedeponneerd; dat hij, toen ook dit geen resultaat
opleverde het luchtfILTER heeft verwijderd en ook daarin zand heeft

gegooid waarna het aggregaat stopte; dat hij de verwijderde onderdelen in de omgeving van het aggregaat heeft gedeponeed; dat het aggregaat tengevolge van klagers handelwijze werd beschadigd;

Overwegende, dat blijkens schrijven van 18 augustus 1958 van de commandant infanterieschool aan de griffier van het Hof het bedrag der schade door klagers handelingen aan het in de omschrijving van de strafreden bedoelde aggregaat toegebracht op f 1230 werd gesteld blijkens een voorlopig „Schade- en Verschillenrapport“, hetwelk later werd vernietigd om — nadat de beschikking waarvan beklag reeds was genomen — te worden vervangen door het „Schade- en Verschillenrapport“, bij genoemd schrijven aan het Hof overgelegd, gedateerd 2 juli 1958 en vermeldende een schade van in totaal f 54.38;

Overwegende, dat klager zich door bovenomschreven handelingen te plegen ondoordacht en onbeheerst heeft gedragen en als patrouillecommandant een slecht voorbeeld heeft gegeven aan zijn ondergeschikten die van zijn handelingen getuige waren, doch dat het Hof, in aanmerking nemende, dat de schade zeer veel lager blijkt te zijn dan aanvankelijk werd aangenomen, dat klager de schade heeft vergoed, dat hij uit — zij het te ver gaand — enthousiasme heeft gehandeld en dat zijn optreden mede aanleiding is geweest dat hij voor een benoeming tot reserve-tweede-luitenant niet werd voorgedragen en werd teruggesteld tot dienstplichtig sergeant, de opgelegde straf te zwaar acht;

Overwegende voorts, dat de omschrijving van de strafreden wijziging behoeft, in voege, als hieronder te vermelden;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzig de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Tijdens een gevechtspatrouille-oefening ondoordacht een in bedrijf zijnd aggregaat, hetwelk naar hij meende tot de tegenpartij behoorde, tot stilstand gebracht door de benzinetankdop alsmede het olie'uchtfilter te verwijderen, deze onderdelen in de onmiddellijke omgeving van het aggregaat onbeschermd op de grond te leggen en zand in het inwendige te gooien, waardoor dit aggregaat werd verontreinigd en beschadigd, waardoor hij tevens als patrouillecommandant een slecht voorbeeld heeft gegeven aan zijn ondergeschikten, die van deze handeling getuige waren“;

Wijzig de aan klager opgelegde straf in zes dagen licht arrest, die geacht moeten worden te zijn ondergaan door de door klager reeds onderganc straf van tien dagen streng arrest;

Bepaalt, dat bovengenoemde straf en de daarbij behorende omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden ingeschreven in plaats van die waarvan beklag, welke in klagers straflijst moeten worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Het hierbedoelde (strafbare) feit valt o.i. onder de bepaling van art. 350 W.Sr. (zaakbeschadiging). Ingevolge art. 2, 3° W.K. mag dat feit slechts dan krijgstuchtelijk worden afgedaan, indien het naar het oordeel van de tot straffen bevoegde meerdere onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, doch tevens van zó lichte aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan.

De autoriteiten hebben deze zaakbeschadiging zéér ernstig opgenomen en hebben mede daarin aanleiding gevonden om de vaandrig, klager, niet voor te dragen voor een benoeming tot (tijdelijk) reserve-tweede-luitenant en om hem terug te stellen tot dienstplichtig sergeant.

Mede daaruit kun o.i. blijken dat de autoriteiten deze misdraging niet hebben beschouwd als te zijn van lichte aard.

In verband daarmee bevreemdt het, dat het H.M.G. aan de in art. 2, 3° W.K. gestelde vereisten voor krijgstuchtelijke afdoening dezer zaak geen bijzondere overweging heeft gewijd. Zolang art. 2, 2°—6° W.K. in haar huidige vorm is geredigeerd, zal de tuchtrechter (beklag-rechter) de inhoud van dit wetsvoorschrift hebben in acht te nemen.

Ook valt het op dat het Hof geen afschrift van deze beschikking heeft doen uitreiken aan de Commanderende Generaal (art. 243, 249, 254 R.L.).

A. F. S.

BURGERLIJKE STRAFRECHTSPRAAK.

Arrondissementsrechtbank te Arnhem (Strafkamer).

Vonnis van 12 november 1957.

Voorzitter: Mr van Nispen tot Pannerden; *Leden:* Mrs Van den Berg en Duisterwinkel.

Raadsman: Mr R. Lion.

Bedrog bij levering van helmen.

„In tijd van oorlog” in de zin van art. 105 W.Sr. en art. 87 W.Sr.

Betekenis van „bijlevering” in art. 332 W.Sr.

Motivering van de opgelegde straf.

De Rb. acht niet bewezen, dat verd. het primair telastegelegde heeft begaan, vermits op onderstaande gronden met name niet is bewezen, dat verd. de hem in dit onderdeel der t.l.l. verweten bedriegelijke handelingen heeft begaan in tijd van oorlog, hetwelk een der elementen is van het in art. 105 W.Sr. omschreven misdrijf. In art. 105 W.Sr. is het begrip „in tijd van oorlog”, dat geheel en alleen door art. 87 W.Sr. wordt beheerst, een geobjectiveerde begeleidende omstandigheid waarvan het bestaan objectief moet worden vastgesteld en door omstandigheden en feiten, die door een ieder kunnen worden gekend en van algemene bekendheid zijn, moet worden bewezen. De aanwezigheid van gevaar voor een oorlog, waarin Nederland zal worden betrokken, is daartoe niet voldoende, de bedreiging moet zo nabij zijn, dat een

aanranding als concreet **m** onmiddellijk aanwezig te verwachten is. Nu de Nederlandse overheid op geen enkele wijze kenbaar heeft gemaakt, dat zij een oorlog dreigende acht, doch zij enkel zorgt voor een bewapening teneinde bij een eventueel conflict, welke een oorlog kan doen ontketenen, paraat te zijn, terwijl verscheidene ernstige internationale conflicten door overleg konden worden en ook zijn opgelost, is het nog niet voor het grootste gedeelte van de Nederlandse bevolking, waarvan niet verondersteld kan worden dat zij een diepgaand inzicht heeft in de internationale politieke verhoudingen, zonder meer duidelijk en was dit ook in dec. 1956 niet het geval, dat concreet een dreiging van een oorlog voor Nederland bestond. Nu voorts sinds jan. 1953 geen dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst waren opgeroepen of buitengewoon in werkelijke dienst werden gehouden, kan ook op die grond geen „tijd van oorlog” in de zin van art. 87 **W.Sr.** worden aangenomen.

Het bewezene levert op het in het eerste lid van art. 332 **W.Sr.** omschreven misdrijf: „Bij levering van benodigdheden ten dienste van „de vloot of het leger enige bedriegelijke handeling plegen, tengevolge „waarvan de veiligheid van den Staat in tijd van oorlog kan worden in „gevaar gebracht”. De Rb. heeft zich allereerst afgevraagd of op het bewezenverklarde wel kan worden toegepast het in art. 332 **W.Sr.** omschreven misdrijf, omdat, zoals uit de aantekeningen 2 en 3 ad art. 105 **W.Sr.** Noyon-Langemeijer zou kunnen blijken, het eerste lid van dit artikel alleen zou gelden voor de leverancier en niet voor degene, die geen leverancier zijnde of met de uitvoering van de leverantie belast bij de levering van benodigdheden ten behoeve van de krijgsmacht bedriegelijke handelingen pleegt. De Rb. is van oordeel, dat, omdat in het eerste lid van art. 332 **W.Sr.** een ieder, die bij levering, waaronder de Rb. verstaat bij gelegenheid van levering en tijdens de levering, van bedoelde benodigdheden bedriegelijke handelingen pleegt, met straf wordt bedreigd, indien daardoor een bepaald gevolg kan intreden, terwijl het tweede lid slechts degene, die, met het opzicht over de levering der goederen belast, de bedriegelijke handelingen opzettelijk toelaat, met straf bedreigt, onder de strafbepaling van het eerste lid ook valt een ieder, die niet leverancier is en ook niet met de leverantie is belast, bij gelegenheid van en tijdens de levering van bedoelde benodigdheden bedriegelijke handelingen pleegt.

De Rb. acht het hierboven bewezen en strafbaar verklaarde hoogst ernstig. De tijd sinds het einde van de tweede wereldoorlog tot heden toe is steeds vol internationale spanningen geweest, met als gevolg, dat iedere natie zich bewapent om in geval van oorlog paraat te zijn. Het in paraatheid brengen van de Nederlandse Krijgsmacht vraagt grote offers van de Nederlandse bevolking, terwijl de paraatheid van de krijgsmacht vereist, dat de militairen worden uitgerust met de beste wapenen en beste beschermingsmiddelen als mogelijk is. Verd. heeft in ernstige mate dit gefrusteerd door bewust in te gaan tegen hem gegeven opdrachten omtrent het doen geschieden van de afnamekeuring en omtrent de resultaten van de keuring onjuiste gegevens op de ge-

wichtenstaten te vermelden en daaromtrent onjuist te rapporteren met als gevolg dat aan het Rijk zijn geleverd helmen, die voor de Nederlandse militairen niet voldoende bescherming bieden. Op grond daarvan en vergelijkende de strafmaxima van de mtt. 105 en 332 W.Sr. acht de Rb. na te melden strafoplegging een, weliswaar strenge, doch juiste correctie. Knoeierijen in leveranties van benodigdheden ten behoeve van de Nederlandse Krijgsmacht moeten worden tegengegaan; de bestraffing der Rb. van de onderhavige knoeierijen moge daartoe afschrikwekkend werken. (Gevangenisstraf van 2 jaar met aftrek opgelegd, Red.).

(W.Sr. artt. 105, 87, 332; W.Sv. art. 359).

Aan verd. (L. B. te D.) is **bij** dagv. te laste gelegd:

dat hij in of omstreeks 1956 en begin 1957 in tijd van oorlog te D., althans in Nederland,

zijnde hij alstoen in dienst bij het Directoraat Materieel van de Landmacht (D.M.L.) als technische kracht bij de Stafafdeling Techniek, althans als arbeidscontractant in dienst bij het Ministerie van Oorlog dan wel het Rijk der Nederlanden,

en als zodanig belast met de productiebewaking van de N.V. Blikfabrieken te D., A. en K., voor zover deze productie geschiedde ten behoeve van genoemd Ministerie,

waarbij hij meer speciaal belast was met de keuring en **contrôle** op deugdelijkheid en gewicht van door de Blikfabrieken aan het Rijk der Nederlanden ten dienste van de vloot en van het leger te leveren en geleverde buitenhelmen (troepenhelmen),

en met de leiding der afnamekeuring, of met de afnamekeuring dezer helmen,

bij de levering van deze helmen opzettelijk een bedriegelijke handeling of bedriegelijke handelingen heeft gepleegd, bestaande deze bedriegelijke handeling of handelingen hierin:

I. dat hij aan het Hoofd van genoemde Stafafdeling in strijd met de waarheid schriftelijk heeft gerapporteerd bij schrijven d.d. 19 dec. 1956,

dat van de door de N.V. Blikfabrieken te leveren en geleverde partijen helmen, genommrd 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119 en 120, resp. 3, 5, 2, 0, 2, 1, 3 en 0 stuks wegens te licht aan gewicht (variërend van 945 tot 985 gram) waren afgekeurd en niet in de partijen waren opgenomen, daarmede te kennen gevend of de indruk wekkend dat de overige helmen in die partijen wel aan het vereiste minimumgewicht van 1040 gram voldeden, of tenminste zwaarder waren dan 985 gram;

dat voorts van elk, althans van een aantal, van bovengenoemde partijen (waarvan telkens over de eerste 100 helmen staten van gewichten waren bijgevoegd), de resterende 900 stuks ook waren gewogen,

zulks terwijl hij. verd., wist of begreep, dat deze resterende **helmen** niet, in elk geval niet allen, gewogen waren, dat veel meer dan de genoemde „stuks" een lichter dan het vereiste gewicht hadden

en terwijl hij eveneens wist of begreep, dat een aantal dezer resterende helmen zelfs gewichten van slechts 985 gram en minder hadden;

II. en dat hij aan het Hoofd van genoemde Stafafdeling valselijk opgemaakte en/of vervalste staten met gewichten van geleverde en te leveren troepenhelmen d.d. 17 dec. 1956, handelende over de partijen helmen no's 113, 14, 115, 116 en 117 serie II, heeft ingezonden,

hebbende hij bedriegelijk de door de weger C. V. toezichhoudend werkmán, opgemaakte en aan hem, verd., verstrekte staten met de door V. geconstateerde werkelijke gewichten der gecontroleerde helmen verkeerd overgenomen,

en vervolgens op staten aan het Hoofd van deze Stafafdeling doen toekomen,

waardoor dit Hoofd in de waan werd gebracht, dat die helmen gewichten hadden van minimaal 1040 gram, dan wel gewichten die dichter onder 1040 gram lagen dan in werkelijkheid het geval was;

door het opzettelijk bedriegelijk verstrekken en doen toekomen van onjuiste gegevens omtrent de gewichten der helmen, de aantallen gewogen en de aantallen te licht bevonden helmen, konden deze partijen door de N.V. Blikfabrieken geleverd worden, en zijn zij ook geleverd;

deze leveringen konden door of namens het Ministerie van Oorlog, althans het Rijk der Nederlanden, slechts, althans mede, daarom geaccepteerd worden, en zijn ook slechts, of mede, daarom geaccepteerd, omdat het Hoofd van de Stafafdeling Techniek door deze bedriegelijke handelingen van hem, verd., in de waan was gebracht, dat de gewichten der helmen niet lager dan 1040 gram lagen en in elk geval voor vele helmen hoger lagen dan in werkelijkheid het geval was;

of, zo het bovenstaande niet tot veroordeling mocht leiden:

dat hij in of omstreeks 1956 en begin 1957 te D., althans in Nederland,

zijnde hij alstoen in dienst bij het Directoraat Materieel Landmacht @.M.L.) als technische kracht bij de Stafafdeling Techniek, althans als arbeidscontractant in dienst bij het Ministerie van Oorlog dan wel het Rijk der Nederlanden,

en als zodanig belast met de productiebewaking van de N.V. Blikfabrieken te D., A. en K., voor zover deze productie geschiedde ten behoeve van genoemd Ministerie,

waarbij hij meer speciaal belast was met de keuring en contrôle op deugdelijkheid en gewicht van door de Blikfabrieken aan het Rijk der Nederlanden ten dienste van de vloot en van het leger te leveren en geleverde buitenhelmen (troepenhelmen), en met de leiding der afnamekeuring, of met de afnamekeuring dezer helmen,

bij de levering van deze helmen opzettelijk een bedriegelijke handeling of bedriegelijke handelingen heeft gepleegd, bestaande deze bedriegelijke handeling of handelingen hierin:

I. dat hij aan het Hoofd van genoemde Stafafdeling in strijd met de waarheid schriftelijk heeft gerapporteerd bij schrijven d.d. 19 dec. 1956,

dat van de door de N.V. Blikfabrieken te leveren en geleverde par-

tijen helmen, genummerd 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119 en 120 resp. 3, 5, 2, 0, 2, 1, 3 en 0 stuks wegens te licht aan gewicht (variërend van 945 tot 985 gram) waren afgekeurd en niet in de partijen waren opgenomen,

daarmede te kennen gevend of de indruk wekkend, dat de overige helmen in die partijen wel aan het vereiste minimumgewicht van 1040 gram voldeden, of tenminste zwaarder waren dan 985 gram;

dat voorts van elk, althans van een aantal, van bovengenoemde partijen (waarvan telkens over de eerste 100 helmen staten van gewichten waren bijgevoegd), de resterende 900 stuks ook waren gewogen.

zulks terwijl hij, verd., wist of begreep,

dat deze resterende helmen niet, in elk geval niet allen, gewogen waren,

dat veel meer dan de genoemde „stuks” een lichter dan het vereiste gewicht hadden,

en terwijl hij eveneens wist of begreep,

dat een aantal dezer resterende helmen zelfs gewichten van slechts 985 gram en minder hadden;

II. en dat hij aan het Hoofd van genoemde Stafafdeling valselijk opgemaakte en/of vervalste staten met gewichten van geleverde en te leveren troepenhelmen d.d. 17 dec. 1956, handelende over de partijen helmen no's 113, 114, 115, 116 en 117 serie II, heeft ingezonden,

hebbende hij bedriegelijk de door de weger C. V., toezichhoudend werkman, opgemaakte en aan hem, verdachte, verstrekte staten met de door V. geconstateerde werkelijke gewichten der gecontroleerde helmen verkeerd overgenomen,

en vervolgens op staten aan het Hoofd van deze Stafafdeling doen toekomen.

waardoor dit Hoofd in de waan werd gebracht dat die helmen gewichten hadden van minimaal 1040 gram, dan wel gewichten, die dichter onder 1040 gram lagen dan in werkelijkheid het geval was;

door het opzettelijk bedriegelijk verstrekken en doen toekomen van onjuiste gegevens omtrent de gewichten der helmen, de aantallen gewogen en de aantallen te licht bevonden helmen, konden deze partijen door de N.V. Blikfabrieken geleverd worden, en zijn zij ook geleverd;

deze leveringen konden door of namens het Ministerie van Oorlog, althans het Rijk der Nederlanden, slechts, althans mede, daarom geaccepteerd worden, en zijn ook slechts, of mede, daarom geaccepteerd, omdat het Hoofd van de Stafafdeling Techniek door deze bedriegelijke handelingen van hem, verd., in de waan was gebracht, dat de gewichten der helmen niet lager dan 1040 gram lagen en in elk geval voor vele helmen hoger lagen dan in werkelijkheid het geval was;

de aldus te leveren en geleverde te lichte helmen hadden een mindere beschermende waarde en werden bij beschieting gemakkelijk doorboord en dieper ingedeukt, met het gevolg dat de militairen en militaire onderdelen, aan wie deze helmen van overheidswege zouden worden verstrekt, in tijd van oorlog bij beschieting eerder en in groter aan-

tallen ernstige en dodelijke hoofdverwondingen konden oplopen, hetwelk hun gevechtswaarde, zowel in de voorste linie als in het achterland, zeer sterk kon doen dalen;

zodat tengevolge van zijn, verd.'s, bovenomschreven bedriegelijke handelingen bij de levering dezer helmen de veiligheid van de Staat in tijd van oorlog op bovenomschreven wijze of anderszins in gevaar kon worden gebracht.

Het onderzoek in de zaak tegen voornoemde verd. heeft plaats gevonden op de terechtzitting van voornoemde Rb. op dinsdag, de 29 okt. 1957, op welke terechtzitting de O. v. J. de zaak heeft voorge dragen en in zijn requisitoir heeft gevorderd, dat verd. wegens het hem primair te laste gelegde zal worden veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier jaren en de verd., in persoon op die terechtzitting verschenen, zijn verdediging heeft gevoerd, waarin hij werd bijgestaan door zijn raadsman.

T.a.v. het aan verd. primair te laste gelegde:

De Rb. acht naar aanleiding van het onderzoek t. t.r.z. rechte ns niet bewezen, dat verd. dit onderdeel der t.l.l. heeft begaan, vermits op onderstaande gronden met name niet is bewezen, dat verd. de hem in dit onderdeel der t.l.l. verweten bedriegelijke handelingen heeft begaan in tijd van oorlog, hetwelk een der elementen is van het in art. 105 W.Sr. omschreven misdrijf, welk misdrijf dit onderdeel der t.l.l. kennelijk inhoudt.

Omtrent het begrip „tijd van oorlog” in art. 105 W.Sr. bepaalt art. 87, lid 3, W.Sr., dat onder tijd van oorlog wordt begrepen de tijd waarin oorlog dreigende is, terwijl tijd van oorlog mede wordt geacht te bestaan zodra dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst worden opgeroepen en zo lang zij buitengewoon in werkelijke dienst worden gehouden.

Dit begrip omvat nu allereerst het begrip „geval van oorlog” (o.a. genoemd in de artt. 200, 201 lid 3, 202 Grondwet). Dit begrip is feitelijk en geeft alleen weer de tijd, waarin tussen partijen de oorlogstoestand, d.i. de rechtstoestand van staten die elkander met gebruikmaking van hun gewapende macht bestrijden, bestaat. Nu op 26 juli 1951 het Ministerie van Buitenlandse Zaken bekend heeft gemaakt dat met ingang van die datum te 12 uur de „staat van oorlog” (hetgeen te verstaan is als „status belli”) tussen Nederland en Duitsland was beëindigd, terwijl bovendien een desbetreffend K.B. van 23 juli 1951 (S. nr. 317), waaraan het karakter van een proclamatie was gegeven, was uitgegeven en de Nederlandse wetgever bij de op 29 mei 1952 in werking getreden wet van 24 mei 1952, tot goedkeuring van het op 8 sept. 1951 gesloten en op 17 juni 1952 in werking getreden vredesverdrag van San Francisco dit vredesverdrag met Japan heeft geratificeerd (Tractatenblad 1951, 134), was in dec. 1956, waarin de met name in dit onderdeel der t.l.l. onder I en II omschreven bedriegelijke handelingen zouden zijn begaan, t.a.v. Nederland geen sprake meer van „geval van oorlog”? als bovenbedoeld, vermits Nederland

toen in geen enkel ander gewapend conflict betrokken was.

Het begrip „tijd van oorlog" omvat echter niet het zuiver staatsrechtelijk begrip „oorlogsgevaar", immers dit geeft weer de bijzondere staatsrechtelijke rechtstoestand, waarbij bij de wet bepaalde bevoegdheden vrijkomen, waarvan gebruik kan worden gemaakt naar gelang de omstandigheden dit vereisen, zodra op grond van art. 201, laatste lid, Grondwet door de Koning is beslist „dat er oorlogsgevaar in de „zin waarin dit woord in 'sLands wetten voorkomt, aanwezig is", ook al is er van feitelijk gevaar voor een oorlog geen sprake, doch dit begrip doet zonder meer niet een andere rechtstoestand intreden. De termen „staat van oorlog" en „staat van beleg" in de wet op de Staat van Oorlog en Beleg van 23 mei 1899 S. 128 hebben uitsluitend betrekking op bijzondere rechtstoestanden en niet op een militaire situatie, al kan het intreden van die rechtstoestanden met militaire maatregelen gepaard gaan, maar dan beslissen die militaire maatregelen of „tijd van oorlog" moet worden aangenomen.

Ingevolge art. 87, lid 3 W.Sr. omvat het begrip „tijd van oorlog" in art. 105 W.Sr. wel de tijd waarin oorlog dreigende is. De O. v. J. heeft in zijn requisitoir zich geconformeerd aan de Sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 14 april 1953¹⁾, waarin het navolgende is overwogen:

„dat onder dreigende oorlog in de zin van art. 87 W.Sr. moet worden verstaan een tijd waarin dreigend oorlogsgevaar in feitelijke zin „aanwezig is (in tegenstelling tot „oorlogsgevaar in de zin waarin dat „„woord in 'sLands wetten voorkomt" waarvan de aanwezigheid blijkens het laatste lid van art. 194 Grondwet voor het Koninkrijk der „Nederlanden slechts op formele gronden mag worden aangenomen;

„dat zulks o.m. blijkt uit de geschiedenis van het W.v.Sr., dat in het „„Oorspronkelijke Regeringsontwerp" in enige delictsomschrijvingen „de uitdrukking „tijd van oorlog of bij dreigend oorlogsgevaar" als een „element van feitelijke aard bevatte, terwijl het tegenwoordig derde „lid van art. 87 W.Sr. ontbrak, waarna in het „Gewijzigd Ontwerp" en „in de definitieve tekst de woorden „of bij dreigend oorlogsgevaar" „uit de afzonderlijke delictsomschrijvingen vervielen maar tegelijk door „toevoeging van het derde lid van art. 87 het begrip „tijd van oorlog" „werd uitgebreid tot „de tijd waarin oorlog dreigende is", teneinde ook „de toestand van „dreigend oorlogsgevaar" te omvatten.

„dat volgens de Krijgsraad van een dreigende oorlog niet kan worden „gesproken nu Nederland met alle staten, die het land met een oorlog „zouden kunnen bedreigen, normale diplomatieke betrekkingen onder„houdt, welke opvatting echter onhoudbaar is sedert Duitsland een „groot aantal landen, waarmee het normale diplomatieke betrek„kingen onderhield, onverhoeds overviel, terwijl er geen enkele waar„borg bestaat dat deze wijze om een oorlog te beginnen in de toekomst „geen navolging meer zou vinden;

„dat door tal van omstandigheden (bijv. de intensieve bewapenings-

¹⁾ M.R.T. XLVI (1953), blz. 332, 334. (Red. M.R.T.).

„wedloop tussen twee groepen van staten, die reeds in een „koude
„„oorlog" tegenover elkaar staan, de gewapende conflicten in Oost-
„en Zuid-Oost-Azië, de toestand in de z.g. satellietlanden, de ver-
„deling van Duitsland) zodanige spanningen in de internationale ver-
„houdingen zijn ontstaan, dat met de mogelijkheid van een algemene
„oorlog waarin Nederland wederom betrokken zal worden, thans zo
„ernstig rekening gehouden moet worden, dat een „tijd waarin oorlog
„„dreigende is" geacht moet worden aanwezig te zijn”;

De Rb. kan zich vooral met de laatste van de hierboven aangehaalde overwegingen van het H.M.G. niet verenigen. Nog afgezien van de omstandigheid, dat het militaire strafrecht andere omstandigheden als „tijd van oorlog" kent en enkel voor de toepassing van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren en van de Wet voor het **reserve**-personeel der krijgsmacht „oorlogsgevaar" begrepen is in de term „tijd „van oorlog" in die laatstgenoemde wetten voorkomende (bijgevolg alleen voor de toepassing van deze laatstgenoemde 2 wetten, zodra „oorlogsgevaar" bij K.B. is afgekondigd, „tijd van oorlog" in de zin van die wetten aanwezig is) en in zoverre een uitbreiding is gegeven aan het eveneens in het militaire strafrecht geldende begrip van „tijd „van oorlog" in art. 87 W.Sr., in art. 105 W.Sr. is dit begrip, dat geheel en alleen door gemeld art. 87 W.Sr. wordt beheerst, een ge-objectiveerde begeleidende omstandigheid, waarvan het bestaan objectief moet worden vastgesteld en door omstandigheden en feiten, die door een ieder kunnen worden gekend en van algemene bekendheid zijn, moet worden bewezen. De door het H.M.G. als vaststaande aangenomen omstandigheden, op grond waarvan ernstig rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid van een algemene oorlog, waarin Nederland wederom zal worden betrokken, duiden nu niet aan een reëel en concreet bestaan van een toestand, welke dreigende is voor 's lands defensie (naar luidt art. 73 Onteigeningswet). De aanwezigheid van gevaar voor een oorlog, waarin Nederland zal worden betrokken, is daartoe niet voldoende, de bedreiging moet zo nabij zijn, dat een aanranding als concreet en onmiddellijk aanwezig te verwachten is. Nu in de afgelopen twaalf jaren na de tweede wereldoorlog verscheidene ernstige conflicten, ook waarin wapengeweld is gebezigd, door overleg in de bestaande internationale organisaties zijn geregeld, wettigen de bij zeer velen bestaande vrees voor een komende oorlog en de spanningen in de internationale verhoudingen (in of omstreeks dec. 1956 betreffende Hongarije en het Suezkanaal) nog niet om een tijd, waarin een oorlog voor Nederland dreigende is, aan te nemen. Nu de Nederlandse overheid op geen enkele wijze kenbaar heeft gemaakt, dat zij een oorlog dreigende acht, doch zij enkel zorgt voor een bewapening teneinde bij een eventueel conflict, welke een oorlog kan doen ontketenen, paraat te zijn, terwijl verscheidene ernstige internationale conflicten door overleg konden worden en ook zijn opgelost, is het nog niet voor het grootste gedeelte van de Nederlandse bevolking, waarvan niet verondersteld kan worden dat zij een diepgaand inzicht heeft in de internationale politieke verhoudingen, zonder meer duidelijk en was

dit ook in dec. 1956 niet het geval, dat concreet een dreiging van een oorlog voor Nederland bestond.

Nu voorts sinds jan. 1953 geen dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst waren opgeroepen of buitengewoon in werkelijke dienst werden gehouden, kan ook op die grond geen „tijd van oorlog” in de zin van art. 87 W.Sr. worden aangenomen.

Voor zover een argument om ook thans „tijd van oorlog” aan te nemen zou kunnen worden ontleend aan het navolgende: dat ingevolge de Kegtspleging bij de Landmacht vonnissen van de krijgsraden te velde niet appellabel waren; dat bij de wet van 30 nov. 1939 S. 206 art. 210 R.L. werd gewijzigd en de mogelijkheid van hoger beroep van de vonnissen door de krijgsraden te velde gewezen werd ingevoerd, waarvan echter werden uitgezonderd de vonnissen gewezen bij de krijgsraden te velde ter zake van strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan; dat bij het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde S. E 67 wederom krijgsraden te velde werden ingesteld en bij de wet van 3 juli 1947 S. H 221, welke wet is uitgegeven onder de omstandigheid, dat dienstplichtigen buitengewoon in werkelijke dienst werden en waren opgeroepen en buitengewoon in werkelijke dienst waren, werd bepaald, dat in afwijking van art. 210 R.L. ook van vonnissen, gewezen bij de krijgsraden te velde ter zake van strafbare feiten, in tijd van oorlog begaan, hoger beroep op het H.M.G. open stond, terwijl voorts bij die wet de Kroon bevoegd werd verklaard de mogelijkheid van hoger beroep uit te sluiten of te beperken ten aanzien van een of meer krijgsraden, welke onder feitelijke oorlogsomstandigheden dan wel buiten het Rijk in Europa optreden; dat dit Organisatiebesluit Rechtspleging te velde E. 67 en genoemde wet van 3 juli 1947 H 221 ook thans nog worden toegepast; merkt de Rb. op het navolgende:

De Considerans van het Besluit E 67 luidt: „O. dat het dringend „noodzakelijk is met het oog op de buitengewone omstandigheden, „welke zich bij de bevrijding van het grondgebied van het Rijk in „Europa zullen voordoen, ten aanzien van de instelling van krijgsraden „te velde en derzelve rechtsmacht bijzondere voorzieningen te treffen”; terwijl de Considerans van de wet H 221 luidt: „Alzo Wij in over„weging genomen hebben, dat het onder de huidige omstandigheden „gewenscht is, dat in beginsel ook hoger beroep openstaat van de „vonnissen, bij de krijgsraden te velde gewezen van strafbare „feiten, in tijd van oorlog begaan;”. Voormeld Besluit E 67 en voormelde wet H 221 nu zijn gegeven onder omstandigheden, die als „tijd „van oorlog” in de zin van art. 87 W.Sr. zijn aan te merken. De toepassing hiervan thans duidt echter niet aan dat op grond daarvan thans „tijd van oorlog” in bovengenoemde zin moet worden aangenomen, vermits het onder bepaalde omstandigheden uitgeven van wettelijke voorschriften nog niet meebrengt, dat bij toepassing van die voorschriften geruime tijd na de in werking treding daarvan op dat latere tijdstip die omstandigheden nog aanwezig zijn. Uit de geschiedenis van de tot stand koming van de wet van 30 nov. 1939 S. 206 blijkt voorts, dat het begrip „tijd van oorlog”, zoals dit toen in de tekst van art. 210

R.L. werd opgenomen, moet worden opgevat naar zijn eigenlijke betekenis, zodat daarvan alleen sprake kan zijn wanneer Nederland op enigerlei wijze in een oorlog is geraakt. Volgens de geschiedenis van de tot stand koming van de wet van 3 juli 1947 S. H 221 is het kenmerk de bedoeling van de Regering en de Kamer bij de behandeling van het ontwerp van deze wet geweest aan het in die wet opgenomen begrip „tijd van oorlog" dezelfde betekenis toe te kennen als aan dat begrip in art. 210 Rechtspleging Landmacht.

T.a.v. het subsidiair aan verd. te laste gelegde:

Dienaangaande hebben t. t.r.z. der Rb. verklaard:

1. L. B. voornoemd als verd.:
2. C. V. als getuige:
3. Ph. J. H., opperwachtmeester der Kon. Marechaussee, als getuige:
4. M. C. P. als getuige:

T. t.r.z. zijn als stukken van overtuiging aanwezig de navolgende schriftelijke bescheiden met de navolgende inhoud:

- 1.
- 2.

Het p.-v. Nr P. 36/57, door Ph. J. H., Opperwachtm. der Kon. Marechaussee, C. A. v. d. H., Wachtm. 1e klasse der Kon. Marechaussee en A. P. J. v. O., Majoor der Kon. Marechaussee, op afgelegde ambtseed opgemaakt, ondertekend en gesloten te 's-Gravenhage op 10 sept. 1957, houdt in:

dat A. P. J. v. O., Majoor der Kon. Marechaussee, op 17 mei 1957 te 's-Gravenhage als getuige hoorde: E. J. C. v. H., Kolonel van de Generale Staf, die verklaarde:

„Ik ben hoofd van de Sectie G. 3 van de Generale Staf en als zodanig belast met het opmaken der operatieplannen voor de Bevelhebber Landstrijdkrachten voor geval van oorlog en het toezicht op de uitvoering hiervan.

„U zegt mij, dat U uit genomen schietproeven op buitenhelmen is gebleken, dat bij de thans ten behoeve van de Nederl. Krijgsmacht in gebruik zijnde helmen, naar mate hun gewicht afneemt, de doorboringsmogelijkheid toeneemt. U vraagt mij, in dit verband, welke invloed dit kan hebben op de veiligheid van de Staat in oorlogstijd.

„Ter beantwoording van Uw vraag, verklaar ik het navolgende:

„Met het afnemen van de beschermende waarde van troepenhelmen, hetgeen onder andere zou kunnen blijken uit het toenemen van het percentage doorboringen bij beschieting, zal de gevechtswaarde van een militair onderdeel door verliezen niet slechts afnemen doch zelfs zeer progressief dalen. Het is mogelijk en zelfs zeer waarschijnlijk dat een onderdeel als gevolg hiervan sneller dan normaal uit de voorste linie zal moeten worden teruggenomen. Een dergelijke oorspronkelijk niet te verwachten noodzaak tot aflossing van troepen in de voorste linie kan leiden tot een ernstig gevaar van vijandelijke doorbraak,

„waardoor de veiligheid van de Staat in tijd van oorlog in gevaar kan worden gebracht.

„In het achterland acht ik dit gevaar voor de veiligheid in gelijke mate aanwezig met betrekking tot het optreden van territoriale troepen tegen mogelijke vijandelijke luchtlandingen, dan wel een landing op de kust.

„Hierbij dient nog bedacht te worden, dat ongeacht rang, functie of opdracht van personeel van de Nederlandse Krijgsmacht een ieder met dezelfde helm is uitgerust.”

Door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, opleverende de redengevende feiten en omstandigheden waarop na te melden beslissing steunt, heeft de Rb. de overtuiging verkregen en acht Zij wettig bezeugen, dat verd.

in 1956 en omstreeks begin 1957 te D., zijnde hij alstoen in dienst bij het Directoraat Materieel Landmacht (D.M.L.) als technische kracht bij de Stafafdeling Techniek en als zodanig belast met de leiding der afnamekeuring van door de N.V. Blikfabrieken aan het Rijk der Nederlanden ten dienste van de vloot en van het leger te leveren buitenhelmen (troepenhelmen), bij de levering van deze helmen bedriegelijke handelingen heeft gepleegd, bestaande deze bedriegelijke handelingen hierin:

I. dat hij aan het Hoofd van genoemde Stafafdeling in strijd met de waarheid schriftelijk heeft gerapporteerd bij schrijven d.d. 19 dec. 1956, dat van de door de N.V. Blikfabrieken te leveren partijen helmen genummerd 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119 en 120 resp. 3, 5, 2, 0, 2, 1, 3 en 0 stuks wegens te licht aan gewicht (variërend van 945 tot 985 gram) waren afgekeurd en niet in de partijen waren opgenomen, daarmede te kennen gevende of de indruk wekkend, dat de overige helmen in die partijen wel aan het vereiste minimum-gewicht van 1040 gram voldeden, of tenminste zwaarder waren dan 985 gram; dat voorts van elk, althans van een aantal, van bovengenoemde partijen (waarvan telkens over de eerste 100 helmen staten van gewichten waren bijgevoegd), de resterende 900 stuks ook waren gewogen, zulks terwijl hij, verd., wist of begreep dat deze resterende helmen niet, in elk geval niet allen, gewogen waren, dat veel meer dan de genoemde „stuks” een lichter dan het vereiste gewicht hadden,

en terwijl hij eveneens wist of begreep, dat een aantal dezer helmen zelfs gewichten van slechts 985 gram en minder hadden;

II. en dat hij aan het Hoofd van genoemde Stafafdeling valselijk opgemaakte en/of vervalste staten met gewichten van te leveren troepenhelmen d.d. 17 dec. 1956, handelende over de partijen helmen no's 113, 114, 115, 116 en 117 serie II, heeft ingezonden, hebbende hij bedriegelijk de door de weger C. V., toezichhoudend werkmans, opgemaakte en aan hem, verd., verstrekte staten met de door V. geconstateerde werkelijke gewichten der gecontroleerde helmen verkeerd overgenomen en vervolgens op staten aan het Hoofd van deze Stafafdeling doen toekomen, waardoor dit Hoofd in de waan werd gebracht dat die helmen gewichten hadden van minimaal 1040 gram,

dan wel gewichten, die dichter onder 1040 gram lagen dan in werkelijkheid het geval was;

door het opzettelijk bedriegelijk verstrekken en doen toekomen van onjuiste gegevens omtrent de gewichten der helmen, de aantallen gewogen en de aantallen te licht bevonden helmen, konden deze partijen door de N.V. Blikfabrieken geleverd worden en zijn zij ook geleverd;

deze leveringen konden door of namens het Ministerie van Oorlog, althans het Rijk der Nederlanden, slechts mede daarom geaccepteerd worden en zijn ook mede daarom geaccepteerd, omdat het Hoofd van de Stafafdeling Techniek door deze bedriegelijke handelingen van verd. in de waan was gebracht, dat de gewichten der helmen niet lager dan 1040 gram lagen en in elk geval voor vele helmen hoger lagen dan in werkelijkheid het geval was;

de aldus geleverde te lichte helmen hadden een mindere beschermende waarde en werden bij beschieting gemakkelijker doorboord en dieper ingedeukt, met het gevolg dat de militairen en militaire onderdelen, aan wie deze helmen van overheidswege zouden worden verstrekt, in tijd van oorlog bij beschieting eerder en in groter aantallen ernstige en dodelijke hoofdverwondingen konden oplopen, hetwelk hun gevechtswaarde, zowel in de voorste linie als in het achterland, zeer sterk kon doen dalen;

zodat tengevolge van zijn, verd.'s, bovenomschreven bedriegelijke handelingen bij de levering dezer helmen de veiligheid van de Staat in tijd van oorlog op bovenomschreven wijze of anderszins in gevaar kon worden gebracht.

De Rb. heeft zich allereerst afgevraagd of op het hierboven beezenverklaarde wel kan worden toegepast het in art. 332 W.Sr. omschreven misdrijf, omdat, zoals uit de aantekeningen 2 en 3 ad art. 105 W.Sr. Noyon-Langemeijer zou kunnen blijken, het eerste lid van dit artikel alleen zou gelden voor de leverancier en niet voor degene, die geen leverancier zijnde of met de uitvoering van de leverantie belast bij de levering van benodigdheden ten behoeve van de krijgsmacht bedriegelijke handelingen pleegt. De Rb. is van oordeel, dat, omdat in het eerste lid van art. 332 W.Sr. een ieder, die bij levering, waaronder de Rb. verstaat bij gelegenheid van levering en tijdens de levering, van bedoelde benodigdheden bedriegelijke handelingen pleegt, met straf wordt bedreigd, indien daardoor een bepaald gevolg kan intreden, terwijl het tweede lid slechts degene, die, met het opzicht over de levering der goederen belast, de bedriegelijke handeling opzettelijk toelaat, met straf bedreigt, onder de strafbepaling; van het eerste lid ook valt een ieder, die niet leverancier is en ook niet met de leverantie is belast, bij gelegenheid van en tijdens de levering van bedoelde benodigdheden bedriegelijke handelingen pleegt.

De raadsman van verd. heeft betoogd, dat, zoals uit het onderzoek t. t.r.z. en met name uit de bij de stukken aanwezige processen-verbaal is gebleken, verd., nadat hem was opgedragen de afname-keuring te doen geschieden met inachtnemino van de gewichtsgrenzen van min. 1040 en max. 1170 gram en betreffende iedere partij van 1000 helmen

een gewichtenstaat van 100 helmen bij te voegen, de afname-keuring van 12 partijen van elk 1000 helmen heeft laten geschieden zoals voordien met toestemming en medeweten van zijn superieuren was geschied ten aanzien van circa 400.000 door de Blikfabrieken geleverde helmen, bijgevolg niet plotseling de afname-keuring in strijd met voormelde opdracht en het omtrent die keuring onjuiste gegevens verstrekken en onjuist te rapporteren het gevolg kon hebben dat daardoor de veiligheid van de Staat in tijd van oorlog in gevaar werd gebracht.

De Rb. verenigt zich niet met dit betoog.

Het onderzoek t. t.r.z., met name de verklaring van getuige H., heeft doen blijken, dat, naargelang het gewicht van de complete buitenhelm minder en lager dan de minimum gewichtsgrens was, het percentage doorboringen der helmen bij beschieting groter werd. Wanneer nu ten aanzien van de vóór de partijen nos. 109 t/m 120 geleverde circa 400.000 buitenhelmen de afname-keuring niet is geschied met inachtneming van de minimum gewichtsgrens, dan kon dit reeds het gevolg meebrengen, dat de veiligheid van de Staat in tijd van oorlog in gevaar werd gebracht, vermits de militairen van de Nederlandse Krijgsmacht, die ongeacht hun rang, functie of opdracht met deze helmen worden uitgerust, door de te lichte helmen niet worden beschermd als nodig is voor een juiste krijgsvordering; immers zij kunnen, omdat zij zijn uitgerust met helmen waarvan de kans op doorboring door het lichtere gewicht groter is, veel spoediger ernstige hoofdwonden oplopen met als gevolg een snellere dan normale daling van de gevechtswaarde van onderdelen in voorste linie en in het achterland. Door de afname-keuring der helmen van de partijen 109 t/m 120 te laten geschieden zonder inachtneming van de gestelde minimum gewichtsgrens en dus helmen te doen goedkeuren, die een minder gewicht hadden dan die minimum gewichtsgrens, en daaromtrent onjuiste gegevens te verstrekken op gewichtenstaten betreffende 100 helmen van iedere partij en onjuist te rapporteren omtrent de resultaten van de afname-keuring van de partijen 113 t/m 120, welke handelingen de Rb. bedriegelijk acht, omdat zij op zulk een wijze waren ingericht, dat zij in hun uitwerking geacht kunnen worden dusdanig misleidend te zijn, dat alleen een dieper onderzoek, waartoe de gegeven voorstelling van zaken niet van zelf leidt, de waarheid van de opgewekte schijn zou doen onderscheiden, heeft verd. de situatie, welke als gevolg kon hebben het in gevaar brengen van de veiligheid van de Staat in tijd van oorlog, doen voortduren en mitsdien kon ook door de bedriegelijke handelingen van verd. bij gelegenheid van en in de levering van de helmen als benodigdheden ten dienste van de Nederlandse Krijgsmacht het in gevaar brengen van de veiligheid van de Nederlandse staat in tijd van oorlog ten gevolge hebben.

De Rb. acht het hierboven als bewezen aangenomene strafbaar en dit levert op het in het eerste lid van art. 332 W.Sr. omschreven misdrijf: „Bij levering van benodigdheden ten dienste van de vloot of het

„leger enige bedriegelijke handeling plegen, tengevolge waarvan de „veiligheid van den Staat in tijd van oorlog kan worden in gevaar ge- „bracht“.

Verd. is wegens dit feit strafbaar, vermits geen omstandigheden zijn gebleken op grond waarvan verd. niet strafbaar zou zijn.

De Rb. acht het hierboven bewezen en strafbaar verklaarde hoogst ernstig. De tijd sinds het einde van de tweede wereldoorlog tot heden toe is steeds vol internationale spanningen geweest, met als gevolg, dat iedere natie zich bewapent om in geval van oorlog paraat te zijn. Het in paraatheid brengen van de Nederlandse Krijgsmacht vraagt grote offers van de Nederlandse bevolking, terwijl de paraatheid van de krijgsmacht vereist, dat de militairen worden uitgerust met de beste wapenen en beste beschermingsmiddelen als mogelijk is. Verd. heeft in ernstige mate dit gefrusteerd door bewust in te gaan tegen hem gegeven opdrachten omtrent het doen geschieden van de afname-keuring en omtrent de resultaten van de keuring onjuiste gegevens op de gewichtenstaten te vermelden en daaromtrent onjuist te rapporteren met als gevolg dat aan het Rijk zijn geleverd helmen, die voor de Nederlandse militairen niet voldoende bescherming bieden. Op grond daarvan en vergelijkende de strafmaxima van de artt. 105 en 332 W.Sr. acht de Rb. na te melden strafoplegging een, weliswaar gestreng, doch juiste correctie. Knoeierijen in leveranties van benodigdheden ten behoeve van de Nederlandse Krijgsmacht moeten worden tegengegaan; de bestraffing der Rb. van de onderhavige knoeierijen moge daartoe afschrikwekkend werken.

De Rb. grondt deze strafoplegging op de artt. 27 en 332 W.Sr.

T.a.v. het de verd. primair en subsidiair te laste gelegde:

Op grond van vorenstaande overwegingen en beslissingen komt de Rb. tot de navolgende uitspraak:

Rechtdoendc:

Verklaart niet bewezen hetgeen verd. primair is te laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verklaart bewezen hetgeen verd. subsidiair is te laste gelegd in voege als dit hierboven als bewezen is aangenomen;

Verklaart dit feit, als opleverende het misdrijf in voege als hierboven is vermeld, en verd. deswege strafbaar;

Veroordeelt verd. te dezer zake en op grond van de hierboven aangehaalde wetsartikelen tot een gevangenisstraf voor de tijd van: twee jaren, met aftrek van de tijd door de veroordeelde vóór deze uitspraak in voorlopige hechtenis doorgebracht;

Verklaart niet bewezen hetgeen verd. subsidiair meer of anders is te laste gelegd dan hierboven bewezen is verklaard;

Spreekt verd. vrij van dat hem subsidiair meer of anders te laste gelegde.

(Overgenomen (met weglating van de inhoud der bewijsmiddelen) uit „Nederlandse Jurisprudentie“, 1958, No. 561).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

17 juli 1958.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff
en Mr J. P. A. A. Lens.

M.A.W. 1958/K 3.

Het is niet in strijd met het V.B.O., een kapitein, die, wegens zijn beperkte vooropleiding, voor de rang van majoor alleen in een instructieve functie geschikt wordt geacht, aan de voorzijde der beoordelingslijst te waarden met „voor bevordering beperkt aan te bevelen”. Aan de juistheid van dat oordeel doet niet af, dat betrokkene in zijn huidige rang geen werk in een staf heeft verricht en voor bureauwerk met „ruim voldoende tot goed” is gewaardeerd, daar aannemelijk is, dat hij, die onder meer de moderne talen niet beheerst, voor dergelijk werk in de rang van majoor niet geschikt wordt geacht. Niet doorslaggevend is, dat hij in feite werk doet, waaraan de majoorrang is verbonden, gezien het gebrek aan bepaalde categorieën van officieren. Ten aanzien van de beoordeling van een majoor worden zwaardere maatstaven aangelegd dan ten aanzien van een kapitein, ongeacht of beiden dezelfde functie bekleden.

(V.B.O.).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake K., wonende te H., gemeente Woensdrecht, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzittingen van 13 mei 1958 en 26 juni 1958, bijgestaan door zijn raadman Mr A. Th. E. Kastein, advocaat te Amsterdam, tegen: de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter genoemde openbare terechtzittingen als gemachtigde is opgetreden H. Staring, kolonel buiten dienst, hoofd van het bureau beoordeling officieren en onderscheidingen van het Ministerie van Oorlog, wonende te Rijswijk.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, enz.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat over klager, reserve-kapitein (lang verband) bij de Koninklijke luchtmacht, met betrekking tot het tijdvak 1 januari 1955 tot 1 januari 1957 een beoordeling, gedagtekend 8 januari 1957, is uitgebracht, waarbij, voorzover te deze in hoofdzaak van belang, op de voorzijde der beoordelingslijst was gesteld: „Voor bevordering: „beperkt aan te bevelen, zie nota”, terwijl een bij die beoordelingslijst door de commissie van beoordelaars gevoegde nota aldus luidde: „Gezien de schoolopleiding en militaire vorming van betrokkene is de commissie van oordeel dat betrokkene wel voor een hogere rang bij „het commando Luchtvaarttroepen in aanmerking komt”;

Overwegende dat klager, die tegen genoemde aantekening en genoemde nota bezwaar had, daaromtrent een bezwaarschrift bij verweerder heeft ingediend, waarop verweerder het gevoelen heeft ge-

vraagd van een commissie, als bedoeld in punt 38 van het te dezen toepasselijke „Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren „bij de Koninklijke landmacht“, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948, Stb. I 161, hierna te noemen: het V.B.O.;

dat genoemde commissie in haar rapport d.d. 31 juli 1957 als haar oordeel te kennen heeft gegeven, dat de betrokken beoordelingslijst niet kon worden gehandhaafd, en dat het beter ware geweest, indien de beoordelaars op de voorzijde der beoordelingslijst hadden aangekend „voor bevordering: nog niet aan te bevelen wegens nog aan te „vullen tekortkomingen“ en in een bijgevoegde nota tot uiting hadden gebracht, dat klager een goed kapitein is, die echter én door zijn summier schoolopleiding én door een tekort aan officiersvorming thans nog niet ten volle geschikt is voor de rang van majoor;

Overwegende dat verweerder vervolgens, onder dagtekening 24 januari 1958, een besluit heeft genomen, waarbij ter kennis van klager werd gebracht, dat door de aangevochten beoordeling hem geen onrecht was gedaan, maar dat deze enige aanvulling behoeft, en dat met name de bij de beoordelingslijst gevoegde nota dient te worden gelezen als volgt: „De commissie acht beoordeelde *beperkt* aan te „bevelen omdat zij hem uitsluitend geschikt acht voor een instructieve „functie (recrutenopleiding) en niet voor een functie in een staf of op „een bureau“;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig beroep heeft ingesteld bij de Raad en op bij klaagschrift aangevoerde gronden heeft verzocht dat besluit te vernietigen c.q. te doen vernietigen en het daaraan te willen doen leiden, dat zijn beoordeling over de periode 1 januari 1955 tot 1 januari 1957 opnieuw in beschouwing zal worden genomen inzake de nota en de kwalificatie „beperkt aan te bevelen“;

Overwegende dat verweerder bij contra-memoriet op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht het door klager ingestelde beroep ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad uit de gedingstukken en het te zijner terechtzittingen verhandelde is gebleken, dat klager door zijn superieuren wordt beoordeeld als een goed officier, die echter tengevolge van het feit, dat hij een in vergelijking met andere officieren beperkte vooropleiding heeft genoten, niet geschikt wordt geacht voor de rang van majoor, tenzij in een zuiver instructieve functie;

Overwegende dat deze mening in de onderhavige beoordelingslijst — waarbij klager in zijn rang wordt beoordeeld met: goed — en de daarbij gevoegde nota, zoals deze door hrt bestreden besluit is komen te luiden, op duidelijke en niet met het V.B.O. strijdige wijze is uitgedrukt;

Overwegende dat de Raad, gelet op de voor de Commissie van advies en te zijner terechtzittingen door klagers meerderen afgelegde verklaringen, geen reden heeft te twijfelen aan de juistheid van vermeld standpunt;

Overwegende dat namens klager weliswaar is aangevoerd, dat het in de genoemde nota neergelegde oordeel, dat hij niet geschikt is voor

een functie (in de rang van majoor) in een staf of op een bureau, geen steun vindt in het aan de binnenzijde der beoordelingslijst gestelde, waar achter „geschiktheid voor een staffunctie" een liggende streep is geplaatst, en achter „geschiktheid voor een bureaufunctie" de kwalificatie „ruim voldoende tot goed";

dat echter de Raad met verweerder van oordeel is, dat — ook al zijn, blijkens het daaromtrent door de getuige M. ter 's Raads terechtzitting van 13 mei 1958 verklaarde, omtrent stafwerk van klager geen positieve gegevens beschikbaar, reden waarom de beoordelaars daaromtrent geen negatief oordeel wilden geven — zeer aanvaardbaar is, dat klager, die onder andere de moderne talen niet beheerst, voor staf- en bureauwerk in de rang van majoor niet geschikt is geacht, welk oordeel zeer wel kon worden gegeven, ook al heeft klager geen stafwerk verricht en al is zijn bureauwerk in zijn rang van kapitein bevredigend;

dat namens klager mede is aangevoerd, dat hij in feite is tewerkgesteld in een functie, waaraan de rang van majoor verbonden is, maar dit op zich zelf geen aanleiding geeft klagers grieven juist te achten, waar — naar de Raad is gebleken — het bestaande tekort aan bepaalde categorieën van officieren ook in vele andere gevallen noodzaakt tot het bezetten van bepaalde posten met officieren, die de voor die posten vereiste bekwaamheden niet of nog niet ten volle bezitten;

dat ook geen doorslaggevende betekenis kan worden toegekend aan de omstandigheid, dat klager, een majoorfunctie vervullend, bij de onderhavige beoordeling als „goed" is gekenschetst, aangezien toch deze beoordeling in de eerste plaats het oog heeft op klagers rang, en bij de beoordeling van een kapitein minder zware maatstaven worden aangelegd dan bij de beoordeling van een majoor, ongeacht of beiden dezelfde functie bekleden;

dat — waar vaststaat, dat klager in zijn rang goed voldoet — ook niet van belang is, dat hem omtrent zijn wijze van dienstuitoefening zelden of nooit aanmerkingen zijn gemaakt;

dat de Raad niet voorbijziet, dat de getuige M. zowel van de onderhavige commissie van beoordelaars deel uitmaakte als van die, welke over klager, eveneens in de rang van kapitein, maar toen bij de infanterie, een oordeel had te geven voor wat betreft de periode van 14 september 1953 tot 1 januari 1955, over welke periode klager werd beoordeeld met: „Voor bevordering: aan te bevelen", terwijl op geen van beide lijsten de getuige M. van een afwijkend oordeel deed blijken;

dat toch de getuige, die heeft verklaard klager in beide tijdvakken slechts enkele maanden te hebben meegemaakt, aannemelijk heeft gemaakt, dat voor het geven van een afwijzend oordeel geen aanleiding bestond;

dat voorts de juistheid van de beoordeling over laatstvermelde periode niet in het geding is;

Overwegende dat tenslotte nog opmerking verdient hetgeen met name door de getuige-deskundige T. is verklaard, dat hij klager in staat acht zich alsnog een vorming eigen te maken, die voor de rang van majoor voldoende moet worden geacht;

Overwegende dat de door klager aangevoerde grieven derhalve geen doel kunnen treffen en — waar ook overigens niet is gebleken, dat het aangevallen besluit strijdt met enig algemeen verbindend voorschrift, noch dat verweerder bij het nemen van dat besluit van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt, dan tot de doeleinden waartoe die bevoegdheid is gegeven — het onderhavige beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het door klager ingestelde beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

14 oktober 1958.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr Mr C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

M.A.W. 1958/K 5.

Het is niet in strijd met het V.B.O. — gezien ook de door dat voorschrift (ten aanzien van beoordelaars) gegeven bepalingen — dat in een beoordelingscommissie leden zitting hebben, die vroeger deel hebben uitgemaakt van beoordelingscommissies, wier beoordelingen ten aanzien van dezelfde officier vernietigd werden. Ook het als adviseur horen van een opperofficier, die van genoemde commissies deel had uitgemaakt, is niet ongeoorloofd, veeleer gewenst geacht.

(V.B.O.).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake X., wonende te B., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr A. Th. E. Kastein, advocaat te Amsterdam, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden E. J. Steen, hoofdcommies bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat over klager, luitenant-kolonel, onder dagtekening 25 februari 1957 een beoordelingslijst is opgemaakt, het tijdvak van 1 december 1953 tot 1 december 1955 betreffende, waartegen klager een bezwaarschrift heeft ingediend bij verweerder, met toepassing van punt 37 van het „Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke landmacht“, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948, Stb. I 161 (hierna te noemen: het V.B.O.);

Overwegende dat verweerder terzake van genoemd bezwaarschrift, gezien het advies van een commissie van onderzoek, als bedoeld in punt 38 en volgende van het V.B.O., bij besluit van 20 maart 1958

aan klager heeft medegedeeld, dat hem door genoemde beoordeling niet in alle opzichten recht was wedervaren en dat die beoordeling op verschillende punten in voor klager gunstige zin werd gewijzigd;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig beroep heeft ingesteld bij de Raad en bij klaagschrift in hoofdzaak heeft aangevoerd:

dat op 22 januari 1954 aan hem ter tekening is toegezonden de op hem betrekking hebbende beoordelingslijst over het tijdvak van 1 december 1951 tot 1 december 1953;

dat klager bij bezwaarschrift van 3 februari 1954 bezwaar tegen de over hem gemaakte beoordeling bij Zijne Excellentie de Minister van Oorlog heeft ingediend;

dat na behandeling door de Commissie voor de behandeling van bezwaarschriften deze beoordeling is vernietigd, omdat in dezen aan klager niet in alle opzichten recht was wedervaren en de beoordelingslijst rechtens niet juist was opgemaakt;

dat daarna wederom, doch thans over het tijdvak van 1 december 1951 tot 1 december 1955, een beoordeling is opgemaakt, welke op 5 april 1956 aan klager ter inzage en ter tekening is verstrekt;

dat klager tegen deze beoordeling op 2 mei 1956 een bezwaarschrift heeft ingediend bij Zijne Excellentie de Minister van Oorlog;

dat klager heeft moeten ervaren, dat hij op 19 juni 1956, derhalve circa zes weken na het indienen van het laatstgenoemde bezwaarschrift, krijgstuchtelijk is gestraft met de straf van vier dagen licht arrest wegens: „Het indienen van een door hem tot de Minister van Oorlog gericht bezwaarschrift betreffende een te zijnen aanzien uitgebrachte „beoordeling, waarvan de inhoud in strijd is met de eisen, welke daar„aan uit krijgstuchtelijk oogpunt zijn te stellen, hebbende hij daarin de „objectiviteit en goede trouw van een tweetal door hem met name „genoemde leden van de beoordelingscommissie ten onrechte in twijfel „getrokken“;

dat klager zich over de hem opgelegde straf bij de Nederlandse Territoriale Bevelhebber heeft beklagd, die bij beschikking van 17 juli 1956 het beklag ongegrond heeft verklaard;

dat klager tijdig de eindschikking van het Hoog Militair Gerechts-hof naar aanleiding van deze beklagbeschikking heeft ingeroepen;

dat het Hoog Militair Gerechtshof bij sententie ¹⁾ van 25 september 1956 het beklag gegrond heeft verklaard, de beschikking waarvoor beklag, heeft vernietigd, alsmede de aan klager opgelegde straf even eens heeft vernietigd, met bepaling, dat de vermelding in de straflijst geheel onleesbaar zal worden gemaakt;

dat hierna het onderzoek van het bezwaarschrift tegen de beoor-deling door de Commissie voor de behandeling van bezwaarschriften is ter hand genomen, waarna bij beschikking van 29 januari 1957 ook deze over klager opgemaakte beoordeling is vernietigd, aangezien aan klager niet in alle opzichten recht was wedervaren, terwijl de desbetreffende beoordelingslijst niet juist was opgemaakt;

¹⁾ Bedoeld is kennelijk „beschikking“ als in art. 68 W.K. bepaald. (Rec M.R.T.).

dat hierop de op 25 februari 1957 tot stand gekomen beoordeling is opgemaakt, welke onderwerp is van de beschikking van de Minister van Oorlog van 20 maart 1958, waarvan thans beroep;

dat tenslotte een vierde beoordeling over klager is uitgebracht over het tijdvak van 1 december 1955—1 december 1957, opgemaakt op 16 december 1957, derhalve nog voordat klagers bezwaarschrift tegen de vorige beoordeling in behandeling was genomen;

dat klager op 19 februari 1958 ook tegen deze beoordeling wederom een bezwaarschrift bij Zijne Excellentie de Minister van Oorlog heeft ingediend;

dat klager in zijn bezwaarschrift van 1 mei 1957 tegen de derde over hem opgemaakte beoordeling d.d. 25 februari 1957 bezwaren heeft gemaakt van tweeërlei aard;

dat toch in de eerste plaats deze beoordeling in nog sterkere mate dan de voorafgaande vernietigde beoordelingen, een in alle opzichten onrechtvaardige, krenkende en onjuiste diskwalificatie van de persoon en de prestaties en de bekwaamheden van klager behelst en zelfs concludeert tot zijn ongeschiktverklaring voor bevordering;

dat klager daarmede ernstige bezwaren heeft geuit tegen de samenstelling van de beoordelingscommissie en tegen de wijze, waarop deze beoordeling is tot stand gekomen;

dat toch, naar zijn overtuiging het opmaken van een beoordeling door dezelfde personen, die hun eerdere beoordeling op dezelfde gronden als bovengenoemd, vernietigd zagen, in strijd is met ieder rechtsbeginsel, aangezien toch deze beoordelaars welhaast niet in staat moeten worden geacht een nieuw, objectief en rechtvaardig oordeel over klager te geven nu het tevoren door hen uitgesproken oordeel is vernietigd;

dat deze aangevoerde bezwaren gelden ten aanzien van de beoordelaars, de brigade-generaal D. en de kolonels U. en D., doch bovendien ten aanzien van de door deze beoordelaars geraadpleegde adviseur de generaal-majoor K., die één der beoordelaars was bij de beoordeling over het tijdvak van 1 december 1951 tot 1 december 1953, die eveneens is vernietigd;

dat op grond van de door klager aangevoerde bezwaren tegen deze beoordeling van 25 februari 1957 in ieder geval aan klager geen recht is wedervaren, terwijl de beoordelingslijst rechtens niet juist is opgemaakt, zodat dit tot algehele vernietiging van deze beoordeling had behoren te leiden;

dat in de beschikking van de Minister van Oorlog van 20 maart 1958 over het bezwaar van klager tegen de samenstelling van de beoordelingscommissie in het geheel niet wordt gerept en slechts wordt geconstateerd, dat aan klager niet in alle opzichten recht is wedervaren, zodat de beoordeling, zoals deze over klager is uitgebracht, nader moest worden gewijzigd;

dat klager zich met deze beschikking van de Minister niet kan verenigen;

weshalve hij heeft verzocht het bestreden besluit „te vernietigen en

„alsnog rechtdoende te bepalen, dat aan Mager door de op 25 februari 1957 opgemaakte beoordeling niet in alle opzichten recht is weder-
varen, terwijl de beoordelingslijst als zijnde rechtens niet juist opge-
maakt, zal worden vernietigd”;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorïe, op de daarin ontwikkelde gronden, heeft verzocht het beroep van klager ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad in de eerste plaats de vraag zal beantwoorden of klagers grieven, dat de commissie van beoordelaars, welke de thans in het geding zijnde beoordelingslijst heeft opgemaakt, niet op juiste wijze zou zijn samengesteld, benevens dat die commissie de generaal-majoor K. ten onrechte als adviseur zou hebben geraadpleegd, gegrond zijn;

Overwegende daaromtrent, dat deze commissie was samengesteld uit de brigade-generaal D. — die ook zitting had gehad in een commissie welke over klager op 20 februari 1956 een later door verweerder vernietigde beoordeling had opgemaakt —, de kolonel-arts F. — die tevoren niet als beoordelaar van klager had gefungeerd —, de kolonel U. — die eveneens lid was geweest van de commissie, welke de beoordeling van 20 februari 1956 opstelde —, en de kolonel D. — die lid was geweest zowel van de laatstelijk genoemde commissie als van de commissie, welke op 11 december 1953 een, door verweerder later vernietigde, beoordelingslijst omtrent klager had opgemaakt —;

dat de Raad aan een bezwaar als dat van klager, dat drie leden der commissie, welke op 25 februari 1957 over hem oordeelde, deel hadden uitgemaakt van een of meer commissies, wier vroegere beoordelingen achteraf waren vernietigd, in het algemeen niet alle betekenis wil ontzeggen, maar dit bezwaar althans in het onderhavige geval niet van zo doorslaggevend gewicht acht, dat reeds uit hoofde daarvan de thans in het geding zijnde beoordelingslijst nietig zou moeten worden verklaard;

dat toch het V.B.O., met name in de punten 9 en volgende, voor de samenstelling ener beoordelingscommissie regels geeft;

dat voor de beslissing van het onderhavige geding in het midden kan blijven, in hoeverre hier van imperatieve voorschriften sprake is en in hoeverre van niet meer dan richtlijnen;

dat toch ook voorzover het laatste het geval is, bijzondere redenen moeten bestaan om zich niet naar deze bepalingen te gedragen;

dat nu de Raad geenszins de overtuiging heeft gekregen, dat de beoordelaars — die niet minder dan zeven personen als adviseur hebben geraadpleegd — niet met de nodige objectiviteit te werk zouden zijn gegaan, terwijl de samenstelling der commissie — naar door klager overigens niet is bestreden — ook in formeel opzicht niet in strijd was met het V.B.O.;

dat ook het door de commissie als adviseur horen van de generaal-majoor K. — die deel had uitgemaakt van de hierboven genoemde commissies, welke op 11 december 1953 en 20 februari 1956 beoor-

delingen omtrent klager hadden opgemaakt —, door de Raad niet kan worden aangemerkt als een factor, die tot nietig-verklaring van de aangevallen beoordeling zou moeten leiden, waar het raadplegen van genoemde opperofficier, onder wie klager in het beoordelingstijdvak gediend had, geenszins onredelijk of onwenselijk kan worden genoemd, zijnde veeleer het tegendeel het geval;

dat voorts opmerking verdient, dat twee officieren, ten aanzien van wie klager het gewenst had geoordeeld — naar door hem ter 's Raads terechtzitting nog werd bevestigd — dat zij geraadpleegd zouden worden, inderdaad bij de beoordeling betrokken zijn geweest, namelijk de kolonel-arts F. als lid der beoordelingscommissie en de kolonel K. als adviseur;

dat derhalve de thans besproken grieven van Mager geen doel kunnen treffen en de in de eerste rechtsoverweging weergegeven vraag ontkennend moet worden beantwoord;

Overwegende met betrekking tot klagers bezwaren tegen de inhoud der beoordelingslijst, zoals die tengevolge van het bestreden besluit is komen te luiden, dat de Raad geen termen aanwezig acht aan te nemen, dat die beoordelingslijst onjuiste kwalificaties zou bevatten, gelet op het uitvoerig rapport, hetwelk de commissie van onderzoek, na vele personen te hebben gehoord, aan verweerder heeft uitgebracht, met de conclusie waarvan verweerder zich heeft verenigd;

dat de Raad hierbij nog wil opmerken, dat de hierboven genoemde kolonels F. en K., beiden door de commissie van onderzoek gehoord, evenmin als de overige door de commissie van onderzoek gehoorde personen iets hebben verklaard, dat aan de juistheid der beoordeling gerechtvaardigde twijfel zou kunnen doen rijzen;

Overwegende dat derhalve ook de tegen de inhoud der beoordelingslijst door klager aangevoerde bezwaren ongegrond moeten worden geoordeeld;

Overwegende dat eveneens voor het overige de Raad niet is gebleken, dat het bestreden besluit strijdt met enig algemeen verbindend voorschrift, noch dat verweerder bij het nemen van dat besluit van zijn bevoegdheid een ander gebruik zou hebben gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het door klager ingestelde beroep ongegrond.

BOEKBESPREKING.

Dr J. W. EGGINK: „De geschiedenis van het Nederlandse gevangeniswezen“, 289 blz., van Gorcum & Comp. N.V., Assen, ing. f 12,25, geb. f 14,50.

Als deel No. 58 verscheen in Van Gorcum's historische bibliotheek dit academische proefschrift, waarin Dr EGGINK de geschiedenis van het gevangeniswezen vanaf de oudste tijden weergeeft. De materie kan

in twee onderdelen gescheiden worden: de oude geschiedenis en de periode 1813 tot 1953.

De oude geschiedenis wordt door de Schrijver verdeeld in de voor-geschiedenis (waarbij ook de Bijbel tot bron gestrekt heeft), de grote ommekeer (te beginnen bij het Amsterdamse rasphuis van 1596) en de Franse tijd na 1810.

De behandeling van deze oude geschiedenis, welke bij 1813 een einde neemt, beslaat 33 bladzijden van het werk; de periode van 1813 tot heden de rest. Aan deze recente geschiedenis is dan ook het grootste deel van het werk gewijd en het boek eindigt met de tekst van de Beginselenwet 1951 en van de Gevangenismaatregel 1953.

Het boek bevat een schat van gegeven; het is echter geen boek dat men gemakkelijk doorleest. Men krijgt zelfs, bij het lezen, vaak de indruk dat het de Schrijver moeite gekost heeft, alle gegevens, welke hij verwerken wilde, binnen deze bladzijden plaats te doen vinden. De stijl is kort en maakt vaak de indruk van telegramstijl.

De stof wordt, voor wat de recente geschiedenis betreft, onder-werpsgewijs behandeld. Een zaakregister ontbreekt aan het boek zodat men het onderwerp waaromtrent men meer wil weten, via de inhouds-opgave voorin het boek kan opzoeken.

W. H. V.

WETGEVING.

Wijziging van de Dienstplichtwet en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht.

Nr. 1

KONINKLIJKE BOODSCHAP

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van Wet tot wijziging van de Dienstplichtwet en de Wet voor het reserve-perso-neel der krijgsmacht.

De toelichtende memorie, die het Wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

Soestdijk, 5 september 1958.

JULIANA.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Nr. 2

ONTWERP VAN WET

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen *te* weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het in verband met

het vervallen van de artikelen 198 en 199 van de Grondwet wenselijk is de Dienstplichtwet en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht te wijzigen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

De Dienstplichtwet (*Stb.* 1948, I 284) wordt gewijzigd als volgt:

A

In artikel 32 wordt de punt aan het eind van het eerste lid vervangen door een kommapunt en wordt toegevoegd:

„g. in geval van dienst buiten Nederland, voor ten hoogste vier maanden, indien onvoorziene omstandigheden zijn terugkeer in Nederland verhinderen. .

B

Artikel 33 vervalt.

Artikel II

De Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht (*Stb.* 1954, 576) wordt gewijzigd als volgt:

1. In artikel 4 wordt de punt aan het eind van het eerste lid vervangen door een kommapunt en wordt toegevoegd:

„e. in geval van dienst buiten Nederland, voor ten hoogste vier maanden, indien onvoorziene omstandigheden hun terugkeer in Nederland verhinderen.“

2. Het vierde lid van artikel 4 vervalt.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister voor Defensie,

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

Bij de rijkswet van 23 augustus 1956 (*Stb.* 435) zijn de artikelen 198 en 199 van de Grondwet komen te vervallen. Artikel 198 bepaalde onder meer, dat de dienstplichtigen ter zee bestemd waren om te dienen in en buiten Europa; artikel 199 schreef voor, dat de dienstplichtigen, niet vallende onder artikel 198, zonder hun toestemming niet dan krachtens een wet naar Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen mochten worden gezonden.

Artikel 33 van de Dienstplichtwet vormt echter een beletsel voor hetgeen met het schrappen van artikel 199 van de Grondwet werd beoogd, immers, het eerste lid van artikel 33 van de Dienstplichtwet heeft nagenoeg dezelfde inhoud als het vervallen grondwetsartikel.

Het onderhavige ontwerp van wet heeft ten doel dit beletsel weg te nemen.

Artikel I

In artikel 32, eerste lid, van de Dienstplichtwet is de bevoegdheid neergelegd om in een aantal duidelijk omschreven gevallen de dienstplichtigen, als zij voor groot verlof in aanmerking komen, in werkelijke dienst te houden. Artikel 33, derde lid, van de Dienstplichtwet geeft een overeenkomstige bevoegdheid, voor zover betreft dienstplichtigen van de zeemacht, die voor diensten buitenslands bestemd zijn.

Aangezien, zoals hierna zal blijken, het eerste, tweede en vierde lid van artikel 33 kunnen vervallen, verdient het naar het oordeel van de ondergetekende aanbeveling, de in artikel 33, derde lid, neergelegde bevoegdheid — uitgebreid tot de dienstplichtigen van de gehele krijgsmacht en zij het in enigszins andere bewoordingen — regeling te doen vinden in artikel 32, eerste lid.

Voor het doen vervallen van het eerste en het tweede lid van artikel 33 gelden dezelfde argumenten als die, welke hebben geleid tot schrapping van de artikelen 198 en 199 van de Grondwet (zie wetsontwerp **4023**, R. 10).

Met betrekking tot het vierde lid van artikel 33 diene het volgende.

Alhoewel de Regering, ter gelegenheid van de bovengenoemde wijziging van de Grondwet, in haar tot de Eerste Kamer gerichte Memorie van Antwoord (blz. 4) heeft medegedeeld, dat haars inziens geen aanleiding bestond te veronderstellen, dat het vierde lid van artikel 33, inzake de aanspraak op verhoogde inkomsten gedurende verblijf tussen de keerkringen, niet behouden zou blijven, is sindsdien bij de voorbereiding van de onderhavige wetswijziging onderkend, dat een zodanige bepaling in wezen niet thuishoort in de Dienstplichtwet.

In de eerste plaats behoort een bepaling inzake inkomsten van militairen naar haar aard niet in de Dienstplichtwet, doch in de algemeen voor militairen geldende bezoldigingsregelingen te worden opgenomen. Voorts komt het onlogisch voor, in deze wet een garantiebepaling betreffende het in bepaalde omstandigheden genieten van verhoogde inkomsten op te nemen, waar daarin omtrent de normale, niet verhoogde inkomsten geen enkele bepaling voorkomt.

De ondergetekende is dan ook van mening, dat het vierde lid van artikel 33 eveneens kan vervallen, te meer daar een garantiebepaling als vorenbedoeld voor de dienstplichtigen van de zeemacht reeds is vastgelegd in het — inmiddels daartoe bij Koninklijk besluit van 15 april 1958 (Stb. 225) gewijzigde — artikel 5 van de algemene maatregel van bestuur van 6 februari 1954 (Stb. 50), terwijl een zodanige bepaling voor de weddegenietende, onderscheidenlijk soldijgenietende dienstplichtige militairen van de land- en luchtmacht voorkomt in artikel 7 van de algemene maatregel van bestuur van 6 februari 1954 (Stb. 51), onderscheidenlijk in het — eveneens inmiddels bij Koninklijk besluit van 28 maart 1958 (Stb. 169) gewijzigde — artikel 3 van de algemene maatregel van bestuur van 24 april 1957 (Stb. 151).

Artikel II

Het vierde lid van artikel 4 van de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht, zoals dit thans luidt, sluit aan op het huidige derde lid van artikel 33 van de Dienstplichtwet. De voorgestelde wijziging heeft ten doel eerstgenoemde bepaling uit te breiden tot het reservepersoneel der gehele krijgsmacht en voorts de vorenbedoelde samenhang te behouden, thans echter met artikel 32, eerste lid, onder g (nieuw).

*De Minister voor Defensie,
C. STAF.*

No. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Bij de behandeling van het onderhavige wetsontwerp werd in de vaste Commissie voor Oorlog en Marine algemeen de vraag gesteld, of de Minister een verklaring kan geven over het gebleken gebrek aan zorgvuldigheid, waar men op zijn departement heeft nagelaten de gevolgen van een grondwetswijziging op de organieke wetten, welke in het bijzonder zijn ministerie betreffen, na te gaan. Heeft de Minister ter zake maatregelen genomen?

Algemeen had men er zich over verbaasd, dat de memorie van toelichting geen andere dan juridisch-technische beweegredenen voor de indiening van dit wetsontwerp geeft. Men achtte dit in strijd met de feitelijke omstandigheden, waaronder dit nu wordt ingediend. De memorie van toelichting is dan ook te summier.

Op welke wijze denkt de Minister gebruik te maken van de algemene machtiging, welke hij door deze voorgestelde wijziging van de Dienstplichtwet en de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht krijgt?

Men sprak de hoop uit, dat de Minister de Staten-Generaal ten deze niet voor verrassingen zal stellen, dit te minder waar dit soort verrassingen wel zeer kostbare consequenties zou kunnen hebben. Wanneer geen inlichtingen omtrent troepenendingen in het openbaar kunnen worden gedaan, wil de Minister dan tijdig de betrokken vaste commissies inlichten?

De Minister zal de garantiebepalingen inzake de hogere inkomsten gedurende het verblijf tussen de keerkringen in een algemene maatregel van bestuur vastleggen; zal dit o.m. geschieden om de bezoldiging soepel te kunnen aanpassen aan de omstandigheden, wanneer deze zich tijdens dit verblijf zouden wijzigen?

Aldus vastgesteld 13 oktober 1958.

ROOSJEN, VAN DIS, KORTHALS, E. A. VERMEER, GOEDHART,
FOKKEMA, KOERSEN, VAN VLIET, FENS, BLOM, VISCH,
CALMEIJER, WIERDA.

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden bij brief van 6 december 1958)

De ondergetekende is zich ervan bewust, dat door de late aanbieding van het onderhavige wetsontwerp de indruk kan zijn ontstaan van een gebrek aan zorgvuldigheid bij de onder hem ressorterende departementen inzake het onderkennen van de gevolgen, welk de grondwetswijziging van augustus 1956 zou moeten hebben voor de organieke wetten, welke in het bijzonder de Ministeries van Oorlog en van Marine betreffen. Hij maakt gaarne gebruik van de hem geboden gelegenheid deze indruk weg te nemen en moge daartoe het volgende opmerken.

Reeds kort na de grondwetswijziging van 23 augustus 1956 is bij de genoemde ministeries nagegaan, welke wijzigingen in de Dienstplichtwet daaruit zouden moeten voortvloeien. Hierbij bleek in de eerste plaats, dat het gewent zou zijn de eerste twee leden van artikel 33 dier wet te doen vervallen. Tevens kwam echter de vraag aan de orde of het vierde lid van artikel 33, luidende: „Zolang de dienstplichtigen „binnen de keurkringen dienen, moeten zij verhoogde militaire inkomsten”, zou moeten worden gehandhaafd, nu de Grondwet niet meer eist, dat deze bepaling bij de wet wordt vastgesteld. Het overleg over deze vraag heeft veel tijd gekost, mede doordat daarbij ook andere ministeries moeten worden betrokken. Ten slotte werd op grond van overwegingen, neergelegd in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp, besloten, dat niet de voorkeur verdiende het genoemde vierde lid te doen vervallen. Hieraan moesten echter wijzigingen van de bezoldigingsvoorschriften van zee-, land- en luchtmacht voorafgaan, waardoor in deze voorschriften de thans in de Dienstplichtwet voorkomende garantie van verhoogde inkomsten zou worden opgenomen.

De vrij langdurige procedure tot vaststelling van de desbetreffende algemene maatregelen van bestuur kreeg haar beslag bij de Koninklijke besluiten van 28 maart 1958 en 15 april 1958, waarbij onderscheidenlijk de soldijregeling voor de dienstplichtigen van land- en luchtmacht en de bezoldigingsregeling voor het militaire personeel der zeemacht werden gewijzigd. Eerst nadat deze besluiten in het *Staatsblad* waren gepubliceerd — resp. op 15 april 1958 (*Stb.* 169) en 13 mei 1958 (*Stb.* 225) — kon de procedure, voorafgaande aan de aanbieding van het wetsontwerp tot wijziging van de Dienstplichtwet aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, worden voortgezet.

Alhoewel ondergetekende meent in het vorenstaande een verklaring te hebben gegeven van de vertraging, die zich heeft voorgedaan, betreurt hij het, dat de gang van zaken niet meer is bespoedigd. De Regering is zich er voortdurend van bewust geweest, dat zich omstandigheden zouden kunnen voordoen, waarin het gewent zou blijken, dat het eerste lid van artikel 33 reeds, in overeenstemming met de gewijzigde Grondwet, was vervallen. Zij meende evenwel, dit punt niet te moeten losmaken van de andere, door de grondwetsherziening noodzakelijk of gewent geworden wijzigingen van de Dienstplichtwet, en was voor-

nemens, indien zich intussen een dringende noodzaak zou voordoen, gebruik te maken van de in het bestaande artikel 33 geopende mogelijkheid tot uitzending van dienstplichtigen krachtens een afzonderlijke wet.

Uit de vorenstaande uiteenzetting moge zijn gebleken, dat er geen verband bestaat tussen de thans bestaande feitelijke omstandigheden en het tijdstip, waarop het wetsontwerp werd aangeboden. Indien de vermelde complicaties zich niet hadden voorgedaan, zou het ontwerp reeds een jaar geleden zijn ingediend. Er was dan ook geen reden in de memorie van toelichting een verband als vorenbedoeld aan de orde te stellen.

De ondergetekende beschouwt de voorgestelde wijziging van de Dienstplichtwet slechts als een juridisch-technische aanpassing aan de wijziging van de Grondwet, waardoor de mogelijkheid geopend wordt ook dienstplichtigen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht naar het grondgebied van het Koninkrijk buiten Europa uit te zenden, zoals zulks thans reeds voor het overige deel van de wereld het geval is.

Het ligt — dit in antwoord op de daarop betrekking hebbende vraag — niet in de bedoeling de Staten-Generaal voor verrassingen te stellen. De ondergetekende heeft het stellige voornemen, indien naar de mening der Regering, anders dan ter vervanging, eenheden van de krijgsmacht buiten Nederland dienen te worden geplaatst, de daartoe geëigende instanties van de beide Kamers der Staten-Generaal tijdig in te lichten.

De garantiebepalingen inzake hogere inkomsten gedurende het verblijf tussen de keerkringen zijn reeds, zoals uit de memorie van toelichting bij het wetsontwerp en uit het bovenstaande blijkt, in algemene maatregelen van bestuur vastgelegd. De bepaling, dat de vaststelling van de *hoogte* dier inkomsten aan de ondergetekende wordt overgelaten, heeft inderdaad tot doel de bezoldiging soepel te kunnen aanpassen aan de vigerende omstandigheden.

*De Minister voor Defensie,
C. STAF.*

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Krijgslist en misbruik van militaire uniformen.

In zijn brochure „Nogmaals: de wisseling in het Opperbevel van „Land- en Zeemacht“, 1946, refereert Generaal I. H. REYNDERS, oud-Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht op p. 21 aan een beschouwing in „Koningin en Vaderland“ van 18 Januari 1946, waarin gewezen wordt op „den Amsterdamschen politie-inspecteur M. J. M. „GEMMEKE, die tot over de ooren betrokken was in de uniform-„smokkelarij naar Duitschland“.

Het gebruik van Nederlandse militaire uniformen door Duitsers en hun handlangers bij de verraderlijke overval op Nederland schijnt te worden bevestigd en niet te worden afgekeurd of als een strafbare handeling te worden aangemerkt door Paul LEVERKÜHN, voormalig leider van de „Dienststelle Istanbul“ en van de „Kriegsorganisation

„Naher Osten“ van de Duitse „Abwehr“, voorts verdediger van veldmaarschalk von Manstein in het proces tegen de bevelhebbers der Duitse Wehrmacht voor het Internationale Militaire Gerechtshof te Neurenberg.

Uit zijn boek „Der geheime Nachrichtendienst der deutschen Wehrmacht im Kriege“ (Verlag für Wehrwesen, Bernard & Graefe, Frankfurt am Main, 1957) citeren wij het volgende:

(p. 41) „Heute scheint festzustehen, dass die holländischen und „belgischen Missionen in Deutschland vor dem Frankreichfeldzug mit „den japanischen Missionen zusammengearbeitet haben und das sie „von ihnen über die wahrscheinlichen Daten und über das endgültige „Datum des Beginnes der Offensive im Westen unterrichtet worden „sind, ohne dass sie freilich Konsequenzen daraus gezogen hätten“.

(p. 72 e.v.) „Von weit grösserer Bedeutung waren die Vorarbeiten „gegenüber Frankreich. In Frankreich und den Niederlanden sollte die „von *Canaris* auf- und ausgebaute Abwehr im Feldzug 1940 auf eine „harte Probe gestellt werden. Hier wurde auch zum ersten Male die „Abwehrabteilung II (Sabotage-einsätze und andere Sonderaufgaben) „zur Unterstützung einer militärischen Operation eingesetzt.

„Bei den operativen Planungen des überraschenden Einmarsches „deutscher Truppen in Belgien, Holland und Luxemburg spielte die „Frage eine grosse Rolle, ob es möglich sein wurde, die Maas- und „Albert-Kanalbrücken unzerstört in Besitz zu nehmen, denn nur dann „war ein rasches Gewinnen der Peel-Stellung in Holland und in „weiterer Folge ein schneller Entsatz der im Raume von Rotterdam „luftgelandeten Verbände gewährleistet.

„Bereits im November 1939 fanden über dieses Thema in der Reichs- „kanzlei unter dem Vorsitz von HITLER Besprechungen statt mit dem „Ergebnis, dass die Abwehr beauftragt wurde, Unternehmen vorzu- „bereiten, um durch Anwendung von Kriegslisten, nämlich den Ge- „brauch *belgischer* und holländischer Uniformen, sich der wichtigen „Maasbrücken bei Maastricht — zwei Strassen- und eine Eisenbahn- „brücke — und Gennep — eine Eisenbahn- und Strassenbrücke — zu „bemachtigen.

„Bei der Vorbereitung gab es gleich zu Beginn eine uble Panne. „Die Agenten, die die „*Musteruniformen*“ beschaffen sollten, wurden „mit den Uniformen in Belgien aufgegriffen. Eine flamische Zeitung „brachte im Zusammenhang mit dem mysteriösen Uniformdiebstahl „eine Karikatur Görings, wie er sich in der Uniform eines Brüsseler „Strassenbahnschaffners vor den Spiegel stellt. Darunter war zu lesen: „„„Steht mir gut!“

„Umso verwunderlicher bleibt es, dass weder Hollander noch Belgier „durch diese Episode misstrauisch wurden und ihren Grenzwach- „keinerlei vorsorgliche Instruktionen gaben. Denn hätten die Hol- „länder in der Richtung eines nach diesem Vorfall immerhin mög- „lichen Missbrauchs ihrer Uniformen besser aufgepasst, wäre ihnen „auch die Uberrumpelung von Gennep erspart geblieben und damit „den Deutschen ein Aufenthalt an der Maas bereitet worden, der

„zwar nicht das Schicksal des Westfeldzuges, wohl aber jenes der im „Rücken der Holländer luftgelandeten Truppen und Fallschirmjäger „besiegelt hätte.

„Die Aktion gegen die Brücken von Maastricht wurde nicht von „Brandenburg, sondern von einem Freiwilligenverband der Abwehr- „stelle Breslau (Baon zbV. 100) durchgeführt.

„Eine Vorausabteilung, der einige „*falsche Holländer*“ beigegeben „waren, fuhr in den frühen Morgenstunden des 10. Mai 1940 auf „Rädern, von Norden kommend, über Sittard nach Maastricht. Was „dort geschah, ist — wenigstens allgemein — bisher nicht bekannt „geworden. Sicher scheint nur zu sein, dass die eine nach Maastricht „führende Strassenbrücke zwar besetzt, aber nicht mehr entschärft „werden konnte. Nach einer wilden Schiesserei, die auch den Führer „der falschen Holländer, Lt. HOCKE, das Leben kostete, gingen alle „drei Brücken in die Luft.

„Das Unternehmen Maastricht war völlig misslungen.

„Und es war für den wenige Stunden später eintreffenden Chef der „Abwehr ein deprimierendes Bild, aufgestaute Kolonnen von Panzern „und motorisierten Fahrzeugen auf der nach Maastricht führenden „Strasse auf die Fertigstellung der in grösster Eile geschlagenen Kriegs- „brücke warten zu sehen. Denn gerade dieser Zeitverlust im „Blitz- „krieg“ sollte ja durch das „Unternehmen Maastricht“ vermieden „werden.

„Aber die von einer Einheit des damaligen „Bau- und Lehrbaon „„zbV. 800“, also von Brandenburgern unter Führung des Oblt. „WALTHER bei Gennep durchgeführte und geglückte Aktion wog das „Missgeschick von Maastricht in hohem Masse auf. Denn nach dem „Bekanntwerden der Inbesitznahme der unversehrt gebliebenen Stras- „sen- und Eisenbahnbrücke bei Gennep konnte Generaloberst von „REICHENAU, damals Oberbefehlshaber der 6. Armee, die sich durch „den engen Raum zwischen Roermond und Lüttich hindurchzwängen „musste, sofort Teile der bei Maastricht festgefahrenen Kolonnen über „Gennep umdirigieren.

„Das Unternehmen Gennep war sehr gründlich vorbereitet und in „Halbtarnung durchgeführt worden. Die *Kriegslist* bestand darin, dass „ein Spährupp, getarnt als deutsche Gefangene, die von Holländern „eskortiert waren, sich der Brücke noch vor der X-Stunde bemächtigte.

„Als die Holländer sich von ihrer Überraschung erholt hatten, „rollte bereits ein deutscher Panzerzug über diesen wichtigen Maas- „übergang. Die angeblichen Gefangenen waren Soldaten von Branden- „burg, die unter ihren Mänteln Eierhandgranaten und MPI's (Maschine- „pistolen) trugen; die als holländische Grenzwache Verkleideten da- „gegen waren *holländische V-Leute aus der Mussert-Bewegung*.

„Die Koppelung einer rein militärischen Aktion mit einem geheim- „dienstlichen Unternehmen, also die taktische Zusammenarbeit von „Soldaten mit Agenten, wurde bei Gennep erstmalig mit Erfolg durch- „geführt. Half auf diese Weise Abwehr II der kämpfenden Truppe,

„die Tore ins Feindesland zu öffnen, so begleiteten die Ier, die für „aktive Erkundung verantwortlich waren, den Vormarsch.

„Am Tage der Feldzugsbeginns im Westen, dem 10. Mai 1940, erhielt „der Korvettenkapitan KILWEN den Befehl, in Köln ein Abwehrkommando der Marine aufzustellen und zu der in Holland vorgehenden „Armee zu stossen. Erfahrungen, wie ein solches Kommando zusammenzustellen und auszurüsten sei, lagen nicht vor, ausser bei den Abwehrkommandos, die von Abwehr III (Abwehr feindlicher Spionage und „Sabotage) im Polen-Feldzug eingesetzt worden waren und auch die „vorgehende Truppe im Westen begleiteten. Das Kommando sollte in „einzelnen Trupps mit der kämpfenden Truppe in die einzunehmenden „und zu besetzenden Häfen und Küstenplätze eindringen, dort alles „erreichbare Geheimmaterial erfassen, in kürzester Zeit sichten und „das taktisch verwendbare der operativen Führung zuleiten; alles „andere war durch Kurierfahrzeuge bis zum nächsten Flugplatz „zurückzuschaffen und mit Flugzeug an das Amt Ausland/Abwehr „weiterzuleiten.

„Wesentlich war daher die Ausstattung mit einer ausreichenden „Zahl von Personenkraftwagen.

„Verstärkt wurde das Kommando durch einen motorisierten Trupp „der Geheimen Feldpolizei und einen Funker mit Agentenfunkgerät.

„Während des Vormarsches erweiterte sich der Aufgabenbereich „dadurch, dass an den wichtigsten Hafenplätzen sofort kleine Dienststellen als Geheimer Meldedienst eingerichtet wurden.

„Nach 3 Tagen, am 13. Mai, konnte der Vormarsch beginnen.

„Der erste Einsatz fand im Kampfgebiet von Rotterdam statt. Das „Kommando gelangte mit der kämpfenden Truppe in die Stadt.

„Besonderer Wert wurde darauf gelegt, das sogenannte Gaussing-Gerat in die Hand zu bekommen, eine Erfindung, durch die die „Wirkung der deutschen Magnetminen ausgeschaltet werden sollte. Es „fand sich an Bord von mehreren Schiffen. Teile wurden abmontiert „und zurückgeschickt. In einer Werft fanden sich die Konstruktionsunterlagen für die gesamte Apparatur.

„Rotterdam blieb vorläufiger Stützpunkt. Ein Trupp ging zur Übergabe „von Den Helder, ein anderer mit der Truppe gegen Antwerpen vor."

(p. 161) „Kriegsorganisation-Leiter in den Niederlanden war Major „— später Oberstleutnant — Meyer-Zermatt."

(p. 193) „General Oster war mit dem niederländischen Militärattaché Sas befreundet. Dieser hatte Anfang Mai 1940 aus japanischer „Quelle die Zeit des Angriffs erfahren. Er fragte Oster, ob das richtig „sei und dieser gab spontan die Antwort, dass dies der Fall sei."

Het lijkt wel, dat de verklaring van den getuige-deskundige P. LEVERKÜHN met betrekking tot o.m. misdrijven tegen de veiligheid van de Nederlandse Staat niet kan worden misverstaan (vide art. 5, lid 1, W.v.S., junctis in het bijzonder de artt. 101 en 102, W.v.S.).

Mr W. H. KEUCHENIUS.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

„Ik zweer trouw aan de Koningin”.

(Enige staatsrechtelijk-historische beschouwingen naar aanleiding van het woord „Koningin” in de officierseed, o.m. betreffende de uitzending van militairen buiten het Rijk in Europa) *

door

J. O. DE LANGE,
Kapitein der Infanterie.

I. De kwestie „STIELTJES”.

„Geen officier wordt als zodanig tot de uitoefening van de militaire „dienst toegelaten dan na in handen van de bevoegde autoriteit de eed „(belofte) als officier te hebben afgelegd.” ¹⁾

Bij Souverein Besluit van 26 Februari 1814, nr 86, art. 1 stelde Prins WILLEM het „formulier van eed voor de militie van staat” vast: „Ik zweer trouw aan den Souvereinen Vorst, gehoorzaamheid aan de „wetten en onderwerping aan de Krijgstucht.” „Zo waarlijk helpe mij „God almachtig” ²⁾. Sedertdien is niets in dit eedsformulier gewijzigd dan bij troonswisselingen de aanduidingen van de persoon, aan wie trouw werd gezworen: Souverein Vorst, Koning, Koning WILLEM II, Koning, Koningin ³⁾.

Door vele jonge officieren wordt deze eed afgelegd tijdens een met rijk ceremonieel omgeven plechtigheid, maar weinige onder hen zullen er zijn, die zich de historische en huidige betekenis van de eed zullen realiseren. En als zij dit pogen te doen, dan stuiten zij op een veelheid van meningen, die reeds in 1848 werd geconstateerd: „Vereenig alle „jonge officieren, die met U de heilige belofte aflegden, vraag hun „oordeel over de verbindtenis die zij aangingen, en dat oordeel zal bij „ieder van hun verschillend zijn. Zelfs indien gij het oordeel raad- „pleegdet der oudere officieren, die voorwaar reeds tijd genoeg hadden „er over na te denken, dan nog zoudt gij eene groote verscheidenheid „in hunne opiniën waarnemen” ⁴⁾.

Deze woorden werden geschreven in het voor de staatkundige ontwikkeling van ons land zo belangrijke jaar 1848. Fel was de strijd tussen de conservatieve en liberale groeperingen over de gewenste grondwetsherziening. Na een langdurig slepend proces „diende op 8

*) Zie ook „De officierseed” door Dr Mr J. H. ZEEMAN, Luitenant ter zee der 1e klasse, M.R.T. XXXIII, blz. 145 (Red.).

¹⁾ Regl. Mil. Ambtenaren Kon. Landmacht, K.B. 22-8-1931, Stbl. 378, art. 6. Regl. Rechtstoestand Mil. Zeemacht, K.B. 22-8-1931, Stbl. 377, art. 6.

²⁾ 7e B.U. (Beknopte Uitgave Legerorders) p. 1.

³⁾ Ibid.

Recueil Militair, 1841, 133-134.

Proclamatie van 23 Maart 1849. Recueil Militair, 1849, p. 32.

Schrijven van M.v.O. aan Autoriteiten Landinacht dd. 2-12-1890, 7e B.U. 35. Eveneens wet van 22 Juni 1891, Stbl. 125.

⁴⁾ J. C. J. KEMPEES, Holloway Pillen voor een jong officier, 1848, p. 25.

„Maart 1848, dus kort na de Februari-staking in Frankrijk, de rege-
ring 27 ontwerpen tot verduidelijking en wijziging der grondwet in" ⁵⁾.
De liberalen waren teleurgesteld en hadden — vooral gezien de ge-
beurtenissen in Frankrijk — meer tegemoetkoming aan hun wensen
verwacht. Doch op 13 Maart d.a.v. brak de revolutie te Wenen uit.
Koning WILLEM II ontbood de Voorzitter der Tweede Kamer en vernam
van hem de ongunstige ontvangst van de door de regering ingediende
ontwerpen. De koning verklaarde zich bereid tot verdere concessies
en nodigde de Kamer uit haar wensen kenbaar te maken.

De Kamer reageerde op topsnelheid. Doch ook de pennen in dag-
bladen en tijdschriften kwamen in beweging en een der veelbeschreven
onderwerpen was de betekenis, welke aan het woord „Koning" in de
officierseed diende te worden toegekend. KEMPEES schreef in deze
dagen zijn boven geciteerde „Holloway Pillen voor een jong officier"
en mede door de reacties op de door hem gegeven interpretatie van
„trouw aan den Koning", blijkt de diepe kloof, die ook het officiers-
korps verdeelde in een conservatief en een liberaal kamp. Laten wij
de publicaties in de meest gezaghebbende tijdschriften volgen, waarin
KEMPEES naast „ongevergde toejuiching" tevens de felste critiek ont-
vangt. Hij schrijft ⁶⁾: „'k Zweer trouw aan den Koning, dat is: eene
„onvoorwaardelijke trouw, onder alle omstandigheden, wat er ook
„gebeuren moge, in welke toestand de Koning of het leger ook ver-
„keere; eene trouw onafhankelijk van gevaren en omwentelingen, van
„in- en uitwendige Staatsgebeurtenissen, zelfs van eigene politieke
„denkbeelden en beginselen." KEMPEES wijst erop, dat dit tot zeer
scherpe gevolgen kan leiden: „De geschiedenis, vooral die van Frank-
„rijk, leert ons, dat een Koning dermate de liefde zijner natie kan
„verbeuren, dermate hare regten kan schenden, dat hij onwaardig ge-
„oordeeld wordt nog langer te regeren. Dat oordeel der natie kan
„billijk en gegrond zijn; het kan dus gebeuren, dat de officier het
„ondanks zichzelf deelt. Hij is dan zeer zeker in eenen moeilijken
„toestand tussen neiging en plicht; maar nochtans, hij heeft trouw aan
„den Koning gezworen, en al ware het tegen de gevoelens zijns harten
„aan, die eed verbindt hem op een onverbreekelijke wijze met zijnen
„Vorst." In deze geest doorredenerend vervolgt KEMPEES: „Welligt
„zult gij mij tegenwerpen, dat het leger een nationaal ligchaam is,
„door de natie gevoed, betaald, onderhouden, en dus bestemd om die
„natie te verdedigen, niet alleen tegen den vijand van buiten, maar
„ook tegen den vijand van binnen, zelfs indien de Vorst zelf die vijand
„kon zijn; dat het leger zamengesteld is uit de zonen onzer mede-
„burgers en dat dus het leger tot het beschermen van de natie verplicht
„zou zijn, indien, hetgeen God verhoede, eene scheuring tussen haar
„en den Koning ontstaan kon. Neen, en nogmaals neen. Gij hebt trouw
„aan den Koning gezworen; in dien eed is geen sprake van trouw aan
„de natie, of trouw aan het vaderland, en dat kan ook niet, want dat

⁶⁾ KEMPEES, t.a.p., p. 26 ev.

⁵⁾ v. d. POT, Handboek Nederlands Staatsrecht, 1957, p. 75.

„zou in tijden van verdeeldheid en onrust beteekenen: gelijktijdige „trouw aan verschillende, onderling vijandige factiën." KEMPEES besluit zijn beschouwing over de trouw aan den Koning, als hij tevens de gehoorzaamheid aan de wetten bespreekt: „Wel heb ik soms met „schijnbare scherpzinnigheid hooren beweren dat er dan een tegen„strijdigheid tussen dit en het voorgaande gedeelte van den eed be„staat, en dat het soms onmogelijk kan worden, tevens trouw aan den „Koning en gehoorzaam aan de wetten te zijn. Die tegenstrijdigheid ; bestaat echter niet: immers geen wet is van kracht, zolang haar het „zegel des Konings ontbreekt; heeft zij dit dan kan de gehoorzaamheid „aan die wet onmogelijk strijden met de trouw aan den Koning zelf, „die haar gaf. Maar, vraagt gij welligt, indien de Koning zelf de wetten „schond, — immers is hiervan de laatste Fransche Koning beschul„digd? — Ook dan nog ziet de Officier zich door den eens gezworen „eed zijnen pligt ten scherpste afgebakend; het staat hem niet vrij, te „kiezen tussen Regering en Oppositie; dat is, met andere, meer juiste „woorden, hij is ongerechtigd door den doemwaardigsten meened het „vonnis te vellen over zijnen eenigen onschendbaren meester; hij heeft „aan zijnen eed van trouw geenerlei voorwaarden gebonden: trouw „aan den Koning, quand même."

Deze gloedvolle woorden vragen om reactie. En deze kwam, ook al schreef de redactie van de Militaire Spectator: „Aan casuïstische na„pluizers onzer eedsformule zou het misschien gelukken om hier nog „eenige aanmerkingen te maken, maar de schr. treedt niet in eene „beoordeling dier formule" 7). Dat echter KEMPEES' gevoel in deze periode van polemiek over de officierseed wel eens de overhand kreeg over bezadigde en verstandige overweging van het onderwerp, moest hijzelf kort nadien, onder druk van de critiek en aandrang zijner vrienden⁸⁾, toegeven. In de tweede aflevering van zijn werk komt hij terug op het onderwerp en bekent: „Het is waar, na aandachtige herlezing „moet ik gul uit bekennen, dat een enkele mijner pillen bij het draaien „de nodige lijvigheid heeft verloren" ⁹⁾. KEMPEES werd ervan beschuldigd zichzelf te hebben tegengesproken in de bewering, dat een officier uitsluitend aan den Koning trouw heeft gezworen en op andere plaatsen erkend te hebben het Vaderland te dienen. Hij repliceert: „Ja, broe„ders, wel degelijk dien ik het Vaderland, maar ik begrijp tevens dit „het best, zelfs niet anders te kunnen dienen, dan door onvoorwaarde„lijke trouw aan den Koning te zweren." En verder: „Wel dient het „leger, en dus ook de officier, het Vaderland; maar datzelfde Vader„land moet in welbegrepen eigenbelang deze strijdkrachten aan de „wilskracht eens enkelen onderwerpen. Alleen derhalve door den „Koning trouw te blijven tot in den dood, vervult de Officier den „heiligsten pligt jegens zijn geboortegrond" ¹⁰⁾.

Een der vrienden, op wier aandrang KEMPEES deze bekentenis deed,

7) De Militaire Spectator, 1848, nr. 10, p. 213.

8) Ibid., nr. 11, p. 231.

9) KEMPEES, t.a.p., p. 45.

10) KEMPEES, t.a.p., p. 47.

was de 2e-Luitenant G. KUIJPER Hz. Deze reageerde met een ingezonden stuk in de Militaire Spectator op een der critieken, verschenen in de liberale „Arnhemse Courant” van 24 Mei 1848: „Thans echter „nu de aanval eenen vriend geldt, die door mijnen raad tot de uitgave „van zijn handschrift is gesteld, gevoel ik mij zedelijk verplicht mijne „stem tegen genoemd dagbladartikel te verheffen, en den handschoen „op te vatten voor hem en zovele anderen, die er met mij eenen eer „in stellen, ten minsten in den geest een volbloed-militair te zijn „ „¹¹⁾). Deze verdediging van KEMPEES’ geschrift zou op zichzelf niet zo belangrijk zijn, ais niet tevens de redactie van de gezaghebbende Militaire Spectator in het nawoord stelling nam in de strijd over het eedsformulier. KUIJPER schrijft o.m.: „Naauw toch was door Zijnen „Majesteit onzen geëerbiedigden Koning het sein gegeven, dat het „Hem aangenaam zou wezen, met overleg der Staten Generaal tot een „spoedige verbetering onzer grondwettelijke instellingen te geraken, of „sommige dagbladen vulden achtereenvolgens hunne kolommen met „artikels over het Nederlandsche Krijgswezen, die soms alleen be- „lagchelijk, dikwerf in strekking en vorm met recht laakwaardig ge- „heeten mogten worden.” Na getuigd te hebben van de afkeer van — volgens KUIJPER — de meerderheid der officieren tegen dergelijke artikelen, vervolgt hij: „’tGeen echter, getuige ondermeer de in andere „dagbladen opgenomen antwoorden en daarin aangewezen betuigin- „gen, ’t meest de verontwaardiging gaande maakte, was de zo onridder- „lijke aandrang tot wijziging van den Eed. Deze toch moest voortaan „alleen luiden: ik zweer trouw aan de grondwet, naar men zeide, om „de mogelijkheid te voorkomen, dat de Officier, en dus ook het leger, „gebezigd werd tot handhaving en willekeur van het gezag.” In het nawoord verklaart de redactie: „Volgaarne ruimen wij een plaats in „aan het bovenstaande ; het was ons des te meer welkom, daar „de Schr. eene stelling verdedigt, voor wier behoud ook wij geijverd „hebben en voortdurend zullen ijveren”¹²⁾).

In het voorafgaande nummer van de Militaire Spectator had de redactie reeds partij gekozen in het geschil. In een beschouwing over „Het ontwerp van grondwet” schreef Wl.: „In de woorden „trouw „„aan den Koning” ligt de geheele waarde, de geheele verbindende „kracht van onzen eed, en aan deze woorden moeten wij tegenover- „stellen de getrouwheid of gehoorzaamheid aan de Grondwet”¹³⁾. Schrijver verwerpt de eed op de grondwet op verschillende gronden: „Men zal al dadelijk opmerken, dat iedere Nederlander even veel en „zelfs meer gehoorzaamheid aan de Grondwet verschuldigd is dan aan „de gewone wetten, en dat derhalve een eed op de Grondwet alweer tot „de onschadelijke formaliteiten, en dus voor de denkenden eigenlijk „gelijkstaat met het afschaffen van den eed.” Als volgend, m.i. meer steekhoudend argument, voert de schrijver aan: „Men zou dus bij het

¹¹⁾ Militaire Spectator, 1848, Nr. 11, p. 230 ev.

¹²⁾ Ibid., Nr. 11, p. 232.

¹³⁾ Ibid., Nr. 10, p. 199.

„doen van eenen eed op de Grondwet door niets gehouden zijn dan „door de wetten in het algemeen en door de krijgstucht. maar door de „aard onzer instellingen, wel het meest door het laatste. Nemen wij nu „aan, dat er onverhoopt verwikkelde politieke toestanden aanwezig „waren, die juist haren oorsprong vonden in de uitleg van enig Grond- „wetsartikel, hoe ligt kunnen dan velen niet tot verzaking van hunnen „pligt gebracht worden, wanneer slechts een kwalijk onderrigte of „kwalijkgezinde den invloed aanwendt, die de krijgstucht hem over „zijn minderen geeft. Wanneer er niets gesteld is boven de gehoor- „zaamheid aan de Grondwet en de andere wetten, en boven de onder- „werping aan de krijgstucht, waartoe iedere militair overal en altijd „ook zonder eed gehouden is, dan loopt men ook gevaar, van in „dergelijke gevallen, of door onwetendheid, of door kwalijk onder- „rigten meegesleept te zijn, zijne eer en goede naam voor altijd te ver- „liezen." Het derde argument, dat de eed op de grondwet aanleiding zou kunnen zijn tot de mening „dat zij door hunnen eed scheidsmannen „zijn geworden tussen de regering en de Grondwet, en dat zij, bij in- „wendige ongeregelheden, eerst hebben te onderzoeken, of de hun „gegeven bevelen wel in overeenstemming zijn met de Grondwet ; „maar tot hoeveel aarzeling en tot hoeveel mistasting zal zulks geen „aanleiding geven bij de groote menigte, en hoevelen, die dachten wél „te doen, zullen niet met een bezoedelde eer en een knagend geweten „uit dien maalstroom te voorschijn treden". leidt tenslotte tot schrij- ver's conclusie: „Wij zijn voor de eed van getrouwheid aan den Ko- „ning; die eed wordt gevorderd door het algemeen belang en dus ook „door het onze." In verband met het hierbovenbeschreven derde argu- ment licht de schrijver zijn conclusie nader toe: „Om nu de aarzeling „te beletten en zeker te zijn dat alle genomen maatregelen met eenheid „tot hetzelfde doel medewerken, moet er iets staan boven de krijgs- „tucht en boven de gehoorzaamheid aan alle mogelijke wetten, en dit „kan nooit iets anders wezen dan de trouw aan het Hoofd van de „Staat". „De Koning zweert de handhaving der Constitutie, en hierin „ligt een voldoende waarborg dat wij nimmer tegen de belangen, regten „en vrijheden van het Vaderland zullen strijden."

Ook de militaire medewerker van „De Gids" mengde zich in de strijd in zijn recensie van KEMPEES' boek. W. J. KNOOP koos hierin de zijde van KEMPEES: „Wij stemmen ten volle in met die gevoelens, in „zoo krachtige, wegslepende taal uitgedrukt." En verder: „Daarom is „het nodig, dat bij ons leger de trouw en gehoorzaamheid aan den „Koning, als Hoofd der regering, als uitvoerder der wetten, een be- „ginsel blijve, waarvan men nooit mag afwijken. Wij spreken hier vol- „strekt niet van de bijzondere gehechtheid, die het leger voedt voor „het huis van Oranje, een stamhuis, welks geschiedenis als het ware „met die van Nederland is zamengeweven; wij stellen dit op zijde; wij „zeggen dat zelfs, wanneer dit niet zoo was, zelfs wanneer hier het „stamhuis niet regeerde, waaraan Holland zoo veele groote mannen, „zoo veel kampvechters en martelaars voor zijn vrijheid heeft te dan- „ken gehad; zelfs wanneer hier de volkswil een vorst op de troon had

„verheven, die ons geheel vreemd was, die, om met SCHILLER te „spreken, niet jong was met onze jongelingen, en wien onze woorden „het hart niet treffen, dat wij, zelfs dan, de pligt van ons leger niet „veranderd zouden achten; en indien wij onder zulk een regering officier bleven, zouden wij zelfs dan ons door onzen eed van trouw ver- „bonden rekenen tot stipte opvolging en nakoming der ontvangen „bevelen”¹⁴⁾. KNOOP propageert hier dus ook de onvoorwaardelijke trouw aan den persoon van den Koning. De door sommigen gewenste eed op de Grondwet ter voorkoming van strijdigheid tussen de trouw aan den Koning en de gehoorzaamheid aan de wetten, verwerpt hij, omdat dit ook volgens hem zou zijn, niet een wegnemen, maar een verplaatsen van deze tegenstrijdigheid.

Een geheel ander geluid laat de „Nieuwe Spectator” horen in een ingezonden artikel, waarmede de redactie zich verenigt¹⁵⁾. De schrijver verwijt hierin aan KEMPEES en aan de Militaire Spectator het tweede en derde deel van de eed ondergeschikt te maken aan de trouw van den Koning. Hij concludeert: „niet tevergeefs is de gehoorzaamheid „aan de wetten in de eed der officieren opgenomen. Die gehoorzaam- „heid sluit reeds de trouw aan den Koning in zich, binnen de grenzen „door de Grondwet gesteld. Wanneer die Grondwet ophoudt te werken, „is het land in revolutie, en een Koning, die de Grondwet zou schen- „den, verbeurt daardoor alle regt op de regering. Voor die buiten- „gewone gevallen is het uiterst moeielijk vaste regels te stellen voor „het gedrag der officieren; liet geweten zal dan aan ieder zijn pligt „moeten voorschrijven; maar bij duidelijke, stellige en groote ver- „krachting der Grondwet zou ik het land en de wetten boven den „Koning stellen.” Als tegenhanger van de stellingen van KEMPEES c.s. citeert de schrijver THORBECKE: „Wanneer de Engelschen zeggen: de „koning kan niet dan goed doen, strekt dit niet tot waarborg bovenal „van den persoon des Konings, maar van het regt en den staat. Het „beteekent niet, al wat de Koning doet is regt; het beteekent, waar „onregt is gehandeld handelde de Koning niet; het Koninklijk individu, „dat onregt pleegde, houdt op Koning te zijn. Een persoon kan de „hoogste magt slechts onder de voorwaarden bezitten, dat hij regt „doe”¹⁶⁾.

Ziehier dus de meningen: enerzijds de conservatieve groep van KEMPEES, KUIJPER en KNOOP en de „Militaire Spectator” die onvoorwaardelijke trouw aan de persoon van den Koning op de voorgrond plaatsen; anderzijds de liberale groep, zich o.m. uitend in de „Nieuwe „Spectator”, die onder Koning verstaat: de Konng, binnen de Hem door de Grondwet gestelde grenzen, en uit dien hoofde wil deze groep de eed op den Koning gewijzigd zien in een eed op de Grondwet.

Onder deze omstandigheden werd — overeenkomstig een K.B. van

¹⁴⁾ De Gids, 1848, II, p. 256 ev.

Ook: KNOOP, Krijgs- en Geschiedkundige geschriften, 1861, p. 149 ev

¹⁵⁾ De Nieuwe Spectator, 1848, Nr. 10, p. 525 ev.

¹⁶⁾ THORBECKE, Aanteekening op de Grondwet, 1841, dl. I, p. 110.

14 October 1848¹⁷⁾ — de grondwetswijziging¹⁸⁾ op 3 November d.a.v. afgekondigd en trad de gewijzigde Grondwet op die datum in werking. De nieuwe artikelen 53 en 54 brachten de invoering van de algehele verantwoordelijkheid der ministers.

Voor de interpretatie, die de officieren zochten voor het woord „Koning^u in hun eed, bracht deze wijziging echter geen oplossing. Deze zou pas in het volgende jaar door THORBECKE worden geforceerd.

Op 17 Maart 1849 overleed Koning WILLEM II Prins WILLEM volgde Hem op als Koning WILLEM III. Bij proclamatie van 21 Maart d.a.v.¹⁹⁾ aanvaardde deze de regering en bevestigde o.m. „alle officieren van het leger, de vloot en van de schutterij, van welke rang zij „ook mogen zijn, in hunne betrekkingen." In een Legerorder van 23 Maart d.a.v.²⁰⁾ nodigde de Minister van Oorlog alle officieren uit de eed op den Koning te „vernieuwen". De liberale groep moet in de bevestiging van de officieren door den nieuwen Koning en in de order de eed op den Koning te vernieuwen, een erkenning gezien hebben van de leer, dat de officierseed hen had gebonden aan de persoon van den Koning, van welke eed zij derhalve ontslagen waren door de dood van dien persoon. Het was dan ook één hunner, die zich al direct na de dood van Koning WILLEM II in een adres van 21 Maart wendde tot de 2e Kamer der Staten Generaal „met liet verzoek aan deze te „willen medewerken tot de daarstelling van een constitutioneel formulier „voor den eed" ²¹⁾. De adressant, de 2e-Luitenant P. J. STIELTJES²²⁾ voerde twee gronden aan tot wijziging van de eedsformule: „Maar door „den onverwachten dood van een' Vorst, waarvan wij dezer dagen het „treffend voorbeeld hebben gezien, is dan het leger ontslagen van zijn' „eed en nog niet verbonden aan den troonsopvolger." En verder: „Elk „leger is uit den aard der zaak lijdelijk gehoorzaam. Nu komt het slecht „met dien aard eens legers overeen, trouw te zweren aan zaken, die „onderling in strijd kunnen komen. Daardoor dwingt men het leger „om te beraadslagen, dat is: men ontbindt het" ²³⁾. Na de order van den Minister tot vernieuwing van de eed, richtte STIELTJES zich op 27 Maart tot zijn Korpscommandant en uitte de wens, dat hij „gaarne, „alvorens den eed af te leggen, zou willen afwachten de beraadsla- „gingen, die welligt in de Tweede Kamer der Staten Generaal daarover „zullen plaats hebben" ²⁴⁾. De Minister antwoordde op zijn verzoek op 29 Maart d.a.v. en eindigde „met het dreigen met ontslag uit de dienst,

¹⁷⁾ Stbl., 1848, Nr. 71.

¹⁸⁾ Stbl., 1848, Nr. 59 t/m 70.

¹⁹⁾ Stbl., 1849, Nr. 7.

²⁰⁾ Recueil Militair, 1849. p. 32.

²¹⁾ P. J. STIELTJES, Hoe een Nederlandsch ministerie over eeden denkt, 1849, 3. 13.

²²⁾ STIELTJES is later bekend geworden door publicaties op militair-technisch gebied. In de „Nederlandsche Spectator" van 1862, Nr. 51, p. 402 ev. trekt Kap. L. MULDER een vergelijking tussen de geschriften van STIELTJES en de bovengenoemde Gen. Majoor W. J. KNOOP.

²³⁾ STIELTJES, t.a.p., p. 13, noot 6.

²⁴⁾ Ibid., p. 14.

„zoo niet onmiddellijk de eed (zonder verklaring van den zin) werd „afgelegd²⁵⁾. Na volharding in zijn weigering werd STIELTJES bij schrijven van 21 April medegedeeld, dat hij was ontslagen²⁶⁾. In een tweede adres aan de Tweede Kamer deelde STIELTJES dit ontslag, gegeven zonder het predicaat „eervolⁿ, mede en herhaalt nogmaals zijn bezwaren tegen de geldende officierseed.

Op 18 Mei komen zijn adressen aan de orde in de Tweede Kamer. De Commissie voor de verzoekschriften rapporteert erover bij monde van den heer WINTGENS²⁷⁾. Deze deelt mee, dat de Commissie van mening is dat de geopperde bezwaren „tot geene beslissing van wege „deze Vergadering kunnen leiden, als niet behoorende tot den kring „van hare bevoegdheid." Wel adviseert de Commissie nederlegging van de adressen ter griffie, „Vermits evenwel de vraag omtrent het formulier van den eed voor officieren vast te stellen, bij vervolg in deze „Kamer in overweging zoude kunnen komen, wanneer eene wet op de „inrigting der militie en schutterijen zal worden voorgedragen." Dan vraagt THORBECKE het woord. De zaak is volgens hem „alleszins de „aandacht en een onderzoek waardig"²⁸⁾. „Hij kan niet inzien, waartoe „over het algemeen, tenzij bijzondere omstandigheden het soms ge„bieden, de eed, bij eene nieuwe troonsbeklimming, telkens opnieuw „aan het leger wordt geboden; als of met den dood van een Koninklijk „individu de verbindtenis van trouw aan den Koning had opgehouden." Over de verschillende opvattingen, die omtrent de betekenis van de eed bestaan, zegt THORBECKE: „Bovenal is echter het eeds„formulier zelf, en de twijfel daarover, van gewicht. Het geldt de be„trekking van de gewapende magt tot de Grondwet. Men kan vooraf „vragen: welk gezag behoort zoodanig formulier vast te stellen? Kan, „mag dat zijn hetzelfde gezag, aan hetwelk de eed wordt afgelegd? Is „het de wet, dan zal er niet slechts meer waarborg zijn tegen wille„keurige verandering, maar ook, tengevolge der openbare behande„ling, minder aanleiding tot twijfel over de beteekenis der gebezigde „woorden. Zulk een twijfel is des te noodlottiger, hoe meer aan den „eed wordt gehecht. En niet alleen twijfel, maar strijd is er werkelijk „in ons leger gerezen." Over de waarde der onderscheidene delen van de eed zegt THORBECKE: „Aangenomen, dat onder de wetten in de „eerste plaats aan de Grondwet moet worden gedacht, kan de vraag „ontstaan, of de gehoorzaamheid aan de wetten, door de trouw in de „eerste plaats aan den Koning te zweren, soms enige beperking onder„gaat. In welke betrekking staan de onderscheiden, inzonderheid de „eerste delen van het formulier tot elkander?" „Evenwel kan spreker „niet gelooven, dat de minister van oorlog thans eenige de minste „zwarigheid zal maken, om te verklaren, dat wanneer trouw wordt „gezworen aan den Koning, daarmee bedoeld wordt de constitutionele

²⁵⁾ Ibid., p. 7 jo. 14.

²⁶⁾ Ibid., p. 8.

²⁷⁾ Verslag der Handelingen van de Tweede Kamer der Staten Generaal, 1848-1849, p. 493 ev.

²⁸⁾ Ibid. en tevens: THORBECKE, Parl. Redevoeringen, 1840-1849, I, p. 202 ev.

„Koning, handelende binnen de grenzen zijner grondwettelijke bevoegdheid; zodat getrouwheid aan den Koning rust op getrouwheid aan de Grondwet." GROEN VAN PRINSTERER steunt SHORBECKE „omdat hij ook hier toegepast wenscht te zien het beginsel: le Roi est mort, vive le Roi." Het streven om de eed van trouw aan den Koning te wijzigen in een eed op de grondwet, welke kwestie THORBECKE niet rechtstreeks had besproken, verwierp hij: hij was „van oordeel, dat die eed wel degelijk aan den Koning moet worden afgelegd, omdat Hij „het Oppergezag heeft over de militaire magt. Overigens is hij van „oordeel, dat men het woord van Koning niet anders kan en mag „opvatten dan constitutioneel Koning." Ook VAN ZUIJLEN VAN NYVELT stelt zich achter de vraag van THORBECKE.

De Minister verklaarde als antwoord op de gevraagde explicatie: „In de formule van eed is niets begrepen, dat zou strijden met de voorschriften der Grondwet. Men zweert trouw aan den Koning, gehoorzaamheid aan de wetten en onderwerping aan de krijgstucht. De Grondwet en de Koning maken één geheel uit." SHORBECKE vindt dit antwoord niet duidelijk en concreet genoeg: „Nu geldt het hier juist, „twijfel en verschil van begrip op te ruimen." Hij herhaalt zijn vraag. De Minister antwoordt dan tenslotte aan het einde van zitting: „Wij „kennen in Nederland slechts één Koning, dat is de constitutionele „Koning."

THORBECKE heeft den Minister niet meer ter verantwoording geroepen over het feit, dat deze verklaard had onder „Koning" alleen te kunnen verstaan „constitutionele Koning" en desondanks op 23 Maart 1849 order had gegeven, dat alle officieren hun eed zouden vernieuwen. Wel deed dit de heer VAN VERSCHUER op 25 Mei d.a.v. in de Eerste Kamer²⁹⁾: „ brengt mij nog tot eene vraag aan de heeren „Ministers, welke ik van groot belang acht na hetgeen onlangs in de „Tweede Kamer is behandeld. Dat de Nederlandsche land- en zeemagt, „zoals zij nu bestaat een gedeelte van het Nederlandsche Volk uitmaakt, „behoeft wel geen betoog; evenmin dat bij de inhuldiging, de „Volksvertegenwoordiging namens het geheele Nederlandsche Volk „den Koning met plechtigen eede gehuldigd heeft. Welke redenen „hebben het Ministerie genoopt om bij de nieuwe troonsbestijging den „eed door het leger te doen hernieuwen?" De Minister van Marine antwoordde: „De regering trok geenszins in twijfel dat de Volksvertegenwoordiging ook de land- en zeemagt vertegenwoordigt, maar er „was een bijzondere omstandigheid die tot de eedsaflegging van het „leger bij de troonsbestijging van Koning WILLEM III aanleiding gaf. „Toen Koning WILLEM PP den troon besteeg, werd, daar zijn voorganger „nog leefde, door het leger de eed van trouw aan Koning „WILLEM II afgelegd, en om nu alle misvattingen te voorkomen heeft „men gemeend, bij de troonsbestijging van Koning WILLEM III de „eedsaflegging te moeten herhalen. Men heeft echter thans den eed „van trouw aan den Koning in het algemeen laten afleggen, zodat bij

²⁹⁾ Verslag Handelingen Eerste Kamer der Staten Generaal, 1849, p. 65 ev.

„latere troonsverandering geene nieuwe eedsaflegging meer noodig zal „zijn." De overtuigingskracht van deze woorden vond de Minister van Oorlog zo groot, dat hij er nog aan toevoegde: „De noodzakelijkheid „tot het bij de laatste troonsbestijging hernieuwd afleggen van den „eed, kan wel niet in twijfel worden getrokken", waarna zijn ambtgenoot van Marine nog toelichtte: „De Ministers hebben gemeend „dadelijk na het overlijden van Koning WILLEM II allen grond tot „twijfel, of het leger ook trouw verschuldigd was aan Koning WILLEM „III, te moeten wegnemen."

Men beriep zich dus op de eedsformule van 1840. De Directeur-Generaal van Oorlog schreef toen na de abdicatie van Koning WILLEM I: „Wij zijn dus ontslagen van onzen eed van trouw aan Koning „WILLEM I. Laat ons dan den eed overbrengen aan Hoogstdezelfs „oudsten Zoon en wettigen Opvolger, den Prins van Oranje, die de „troon aanvaardt onder den naam van WILLEM II en zweert met mij „trouw aan Koning WILLEM II" ³⁰⁾. Opgemerkt zij, dat het tot 1840 gebruikte eedsformulier niet vermeldde „trouw aan Koning WILLEM „I", doch „Koning" zonder nadere aanduiding, zodat — aannemende dat men reeds toen onder „Koning" verstonde „constitutionele Koning" — deze eedsvernieuwing niet nodig was geweest. Uit de terminologie van bovengemeld schrijven blijkt m.i. daarom duidelijk, dat aangenomen werd een door de eed gevestigde band tussen officieren en Koning, zolang Deze regeerde, welke band door de abdicatie op 7 October 1840 ³¹⁾ verbroken werd en derhalve door vernieuwing van de eed diende te'worden overgebracht op de persoon van den nieuwen Koning, nadat Deze de officieren op dezelfde datum bij publicatie ³²⁾ in hun betrekkingen had bevestigd. Verder levert het bovengenoemd argument van den Minister van Marine: dat in 1840 de eed aan Koning WILLEM II werd afgelegd, „daar Zijn voorganger nog leefde" zo niet een bewijs van, dan toch zeker een reminiscentie aan deze opvatting. De in 1840 vastgestelde term „trouw aan Koning WILLEM II" bood inderdaad aan den Minister in 1849 een mogelijkheid de door hem bevolen eedsvernieuwing te verdedigen, doch ik kan mij — bij lezing van de verslagen van de betreffende zittingen van de Eerste en Tweede Kamer — toch niet aan de indruk onttrekken, dat dit argument, reeds door STORM VAN 'S GRAVESANDE genoemd ³³⁾, meer gezien moet worden als camouflage van de nederlaag welke hij in de volksvertegenwoordiging leed, dan als steekhoudende verdediging van een staatsrechtelijke inconsequentie.

In enkele handboeken wordt „de kwestie STIELTJES" indirect of direct genoemd. HEEMSKERK ³⁴⁾ vermeldt de verklaring van den Minister van Marine in de Eerste Kamer, bij zijn behandeling van art. 50 van de Grondwet (beëdiging en inhuldiging van den Koning): „Naar

³⁰⁾ Recueil Militair, 1841, p. 133-134.

³¹⁾ Stbl., 1840, Nr. 63.

³²⁾ Stbl., 1840, Nr. 65.

³³⁾ Verslag Handelingen 2e Kamer, 1849, p. 493 ev.

³⁴⁾ HEEMSKERK, De practijk onzer Grondwet, 1881, p. 45-46.

„ons staatsrecht is, ook vóór en zonder het afleggen van den Kronings-
„eed, de Grondwet voor den Koning verbindend.”

DE SAVORNIN LOHMAN ³⁵⁾ schrijft over deze beëdiging: „De ver-
„plichtingen in den eed vermeld vloeien, evenals het recht van op-
„volging zelf, voort uit de grondwet, indertijd door WILLEM I zelf
„vastgesteld. Het kan daarom nooit eene vraag zijn of men, b.v. als
„militair, den eed doet aan den Koning persoonlijk, of aan den „Con-
„stitutionel Koning”. De een is niet van den ander te scheiden ”

OUD ³⁶⁾ noemt STIELTJES bij name en schrijft over de continuïteit
van ons Koningsschap: „In deze proclamatie ³⁷⁾ door alle ministers
„ondertekend, bevestigt de Koning alle ambtenaren en militaire offi-
„cieren in hun betrekkingen. Een dergelijke bevestiging heeft WILLEM
„II op 7 October 1840 (Stbl. 65) verleend. Bij den overgang der troon
„in 1890 ontbreekt zij. Terecht, want zij is met het beginsel der con-
„tinuïteit van de Koninklijke waardigheid in strijd. Men zou dan even-
„zeer de wetten en besluiten onder vroegere koningen uitgevaardigd
„kunnen doen bevestigen.”

Evenals de bevestiging, bleef in 1890 ook de eedsvernieuwing
achterwege.

II. De Minister had dus, onder druk van THORBECKE, moeten ver-
klaren, dat wij slechts één Koning kennen: de Constitutionele Koning;
de Koning, handelende binnen de Hem door de Grondwet gestelde
grenzen. Dit begrip heeft zich echter sinds de Grondwet van 1815 in
steeds meer liberaliserende zin ontwikkeld. Het zou — in het kader
van deze studie — te ver gaan deze ongetwijfeld fascinerende ont-
wikkeling, welke uitdrukking vond in de grondwetwijzigingen van
1840 en 1848, op de voet te volgen ³⁸⁾. Het autocratisch bewind van
Koning WILLEM I, vooral diens financieel beleid, wekte tegenstand,
vooreerst reeds in het Zuiden, en na 1830, door de langdurige en kost-
bare oorlogshandelingen en 's Konings halstarrige houding in de Bel-
gische kwestie, ook in het Noorden. De invloed der liberalen, wier eisen
werden geformuleerd door THORBECKE ³⁹⁾, bracht in 1840 de straf-
rechtelijke en in 1848 — onder druk van de revolutionaire storm, die
over Europa woedde — de algehele politieke verantwoordelijkheid der
ministers voor het gevoerde regeringsbeleid. De ministers waren van
toen af geen „dienaren des Konings” meer ⁴⁰⁾, maar persoonlijk ver-
antwoordelijk voor de doelmatigheid van al hun doen en laten. Deze
verantwoordelijkheid, gekoppeld aan de parlementaire gebeurtenissen
van 1866-1868, waardoor het parlementair stelsel in de praktijk van

³⁵⁾ DE SAVORNIN LOHMAN, Onze Constitutie, 1926, p. 82.

³⁶⁾ OUD, Const. Recht, I, p. 100-102.

³⁷⁾ OUD bedoelt de bovenvermelde proclamatie van Koning Willem III van
21 Maart 1849, Stbl. 71.

³⁸⁾ Zie o.a. van der POT, Handboek Nederl. Staatsrecht, 1957, p. 57-95.
KRANENBURG, Het Nederl. Staatsrecht, 1958, p. 106 e.v.

³⁹⁾ THORBECKE, Aanteekening op de Grondwet, 1839: 2e dr. 1841. Proeve van
Herziening der Grondwet, 1840.

⁴⁰⁾ van der POT, t.a.p., p. 190.

ons staatsrecht werd bevestigd, gaf echter een geheel andere inhoud aan de positie van den Koning, aan wien de officieren in hun eed trouw zweren. Deze nieuwe plaats van het koningschap in het toen gevestigde staatsbestel wordt wel zeer verscheiden gewaardeerd. KRABBE leert, dat „sinds 1848 de werking van de koninklijke macht „naar elders is overgebracht" ⁴¹⁾, waardoor — volgens KRANENBURG — „de functie van de monarch in plaats van een legislatieve en executieve — een meer juridicieel karakter heeft gekregen" ⁴²⁾. De werkelijke regeermacht zou — in de mening van VAN APELDOORN — bij hen zijn, die voor de uitoefening ervan verantwoordelijk zijn ⁴³⁾. Op deze wijze kan men tot de door KRABBE getrokken conclusie komen, dat de aloude emblemen van Kroon en Schepter „symbolen zijn geworden „van een macht, die onherroepelijk tot het verleden behoort" ⁴⁴⁾. Toch is in deze materie een kentering merkbaar. Of het nu komt door de steeds meer verder in het verleden terugzakkende herinnering aan de strijd tegen de persoonlijke heerschappij van de eerste Oranjekoningen, of dat de steeds meer onder het verzwakkende regiem van de politieke partijen komende ontwikkeling van het parlementaire stelsel sterker de behoefte doet gevoelen aan een centrale, boven de partijen staande figuur in het practische regeringsbeleid, of dat men de oorzaak moet zoeken in de wijze waarop, vooral Koningin WILHELMINA in de meest moeilijke omstandigheden haar bovenmenselijk zware roeping is trouw gebleven en daardoor nieuwe inhoud heeft gegeven aan de waarde van en waardering voor het koningschap ⁴⁵⁾, onmiskenbaar is, dat de meeste huidige schrijvers het standpunt hebben verlaten, waarop vroegere geleerden meenden het koningschap te moeten reduceren tot een staatkundige instelling, welke uit het oogpunt van traditie en sentiment gehandhaafd werd, maar in het practische staatkundige leven tot louter een symbool was geworden. STELLINGA waarschuwt, dat men „te ver is gegaan door de betekenis van het Koningschap in het „staatsrecht te gaan onderschatten" ⁴⁶⁾. VAN DER POT noemt den Koning een „centraal element in de staat van overwegende betekenis" en kwalificeert het als „onjuist, om de invloed van den minister als dermate overwegend te beschouwen, dat hij eigenlijk de „rechten van de Kroon zou uitoefenen en 's Konings medewerking een „formeel karakter zou dragen" ⁴⁸⁾. Ook OUD veroordeelt de conclusie uit de ministeriële verantwoordelijkheid en het voorschrift van de contra-seign, dat „de Koning persoonlijk aldus alle zeggenschap over „het regeerbeleid mist" ⁴⁹⁾. Bij verschil van inzicht tussen Koning en minister laat VAN DER POT de mening van de verantwoordelijke mi-

⁴¹⁾ KRABBE, Staatsrechtelijke opstellen, I, p. 123.

⁴²⁾ KRANENBURG, Inleiding vergelijkende staatswetenschap, p. 57.

⁴³⁾ van APELDOORN, Inleiding studie Nederl. recht, p. 261.

⁴⁴⁾ KRABBE, t.a.p., p. 145.

⁴⁵⁾ Aldus Staatsraad Mr. van SCHAICK in zijn radiorede op 31 Aug. 1957.

⁴⁶⁾ STELLINGA, Grondtrekken Nederl. Staatsrecht, p. 34.

⁴⁷⁾ v. d. POT, t.a.p., p. 152.

⁴⁸⁾ Ibid., p. 227.

⁴⁹⁾ OUD, Const. recht, dl. I, p. 179.

nister prevaleren ⁵⁰), doch KAMPHUIZEN laat dit van de aard van de beslissing afhangen ⁵¹). Ook ROMME verzet zich tegen de gebruikelijke voorstelling van de passiviteit van het koningschap en ontkent, dat uit de regel, dat geen beleid mag worden gevoerd „tegen wat naar „'s Konings inzicht het algemeen belang vordert." Hij acht het zelfs een plicht van den Koning om — met dit algemeen belang voor ogen — „zich onverbiddelijk te laten gelden, wanneer het mondige Volk de „grens dreigt te overschrijden, waarbuiten naar zijn, 's Vorsten, inzicht „wezenlijk gevaar voor dat volk in heden of toekomst aanwezig is" ⁵²). Inderdaad, want binnen de ministeriële verantwoordelijkheid en het parlementaire stelsel is nog alleszins ruimte voor den Koning, om persoonlijke invloed op liet regeerbeleid te kunnen uitoefenen. In welke mate dit echter zal geschieden, hangt af van de kracht van de Koninklijke persoonlijkheid en van de aard van het onderwerp.

Indien men nu de officierseed gaat projecteren tegen de achtergrond van de staatsrechtelijke ontwikkeling van het Koningschap, komt men tot een kwestie van terminologie, waarover strijd bestaat. Indien vast staat dat de officier in zijn eed trouw zweert aan den „constitutionelen Koning", dient men dan hieronder te verstaan: „de „persoon van den Koning, handelende binnen de Hem door de Grondwet gestelde grenzen" of leze men hier: „Koning en ministers"? Deze laatste omschrijving heeft steeds meer veld gewonnen onder de invloed van het verschuiven van het Koningschap naar een ondergeschikte staatsrechtelijke positie. VAN DER POT noemt deze terminologie „niet „gelukkig" ⁵³), terwijl OUD deze qualificeert als onjuist en niet die van de Grondwet ⁵⁴). Voor de Grondwet is de Koning nooit iets anders dan een enkele persoonlijkheid, die echter niet anders kan regeren dan samen met de ministers, die het vertrouwen dienen te bezitten van het parlement. Al zou men m.i. de term „Koning en ministers" als interpretatie van de grondwettelijke begrenzing kunnen bezigen, formeel en in de terminologie van de Grondwet lijkt zij mij inderdaad onjuist.

III. Naar aanleiding van de term „handelende binnen de door de „Grondwet gestelde grenzen" komt men tot de vraag, welke waarde aan de materiële grondwetsinhoud moet worden toegekend. THORBECKE, onder invloed staande van zijn streven het autocratisch beleid van den Koning in te dammen achter de begrenzendende bepalingen van de Grondwet, meende dat de Koninklijke macht wordt bepaald door optelling van de haar, in de Grondwet gegeven, rechten ⁵⁵). Uitoefening van bevoegdheden, waarin niet in de Grondwet was voorzien, bestempelde hij derhalve als ongrondwettig. KRABBE ⁵⁶) echter noemt de Grondwet

⁵⁰) v. d. POT, t.a.p., p. 228.

⁵¹) KAMPHUIZEN, Koning en Ministers, p. 67 ev.

⁵²) ROMME, Erfelijk Nationaal Koningschap, p. 29-32.

⁵³) v. d. POT, t.a.p., p. 152.

⁵⁴) OUD, t.a.p., dl. I, p. 183.

⁵⁵) THORBECKE, Bijdrage tot herziening der Grondwet, 1848, p. 17.

⁵⁶) de Gids, 1912, dl. IV, p. 26.

juist een rem, omdat deze door haar speciale wijzigingsprocedure, de doorvoering van het recht, gevormd door de rechtsovertuiging van de meerderheid, tegenhoudt. STRUIJCKEN⁵⁷⁾ kwam tot een meer realistische beschouwing: de waarde van de grondwettelijke bepalingen kan men pas beoordelen tegen de achtergrond van de geschiedenis. De Grondwet is een product van staatkundige ontwikkeling en de totstandkomitig en wijzigingen zijn als momentopnamen in deze ontwikkeling te beschouwen. Sloot de opvatting van THORBECKE c.s.⁵⁸⁾ alles uit, wat niet uitdrukkelijk in de Grondwet was genoemd, de historische opvatting leert dat wij handelingen en besluiten van de uitvoerende macht alleen dan ongrondwettig mogen noemen als de geschiedenis ons aanwijst, dat het de bedoeling van de grondwetgever is geweest, juist die maatregelen positief uit te sluiten⁵⁹⁾.

Naar aanleiding van de uitzending van Nederlandse militairen naar Korea in 1951 is het verschil van mening tussen de onderscheiden standpunten ten aanzien van de grondwetsuitlegging tot uiting gekomen in een interne departementale discussie over de vraag, of art. 192 (Gw 1948) uitzending naar Korea van reserveofficieren op basis van verplichting al of niet toeliet. Houdt het artikel de volledige bevoegdheid in, die de Koning heeft t.a.v. het uitzenden van dienstplichtigen of dient men het te interpreteren als een beperking van de uitzendingsbevoegdheid zodanig, dat alleen de uitzending naar de genoemde gebieden aan beperkende bepalingen werd gebonden. Enerzijds werd het argument aangevoerd, dat wanneer de Grondwet beperkende bepalingen stelt t.a.v. uitzending van dienstplichtigen naar de overzeese gebieden, voor de uitzending naar andere delen van de wereld dan toch zeker de nodige prudentie is vereist en deze bevoegdheid van den Koning zeer sterk wordt betwijfeld, terwijl anderzijds de mening had postgevat, dat er nergens in de Grondwet een bepaling staat die zulk uitzenden verbiedt en een beroep op de oude geschiedenis wordt afgeraden. Voor een zuivere interpretatie van de draagwijdte van art. 192 (Gw 1948) is het noodzakelijk de geschiedenis van dit grondwetsartikel na te gaan; te onderzoeken dus in welke verhouding dit artikel staat tot de krijgsmacht en onder welke omstandigheden en om welke redenen het in de Grondwet is opgenomen en waarom het in de loop van de vorige en deze eeuw werd gewijzigd.

De Staatsregeling van 1801 bevatte in art. 17 lid 2 het voorschrift dat „geen gewapend Burger immer wordt genoodzaakt tot den dienst „buiten het grondgebied van het Gemeenebest“. Zelfs voor dienst buiten zijn Departement was nodig een Decreet van het Wetgevend

⁵⁷⁾ STRUIJCKEN, Grondwet, haar karakter en waarde, 1914, p. 6.

⁵⁸⁾ o.a. OOSTERWIJK-BOISSEVAIN, de Gemeentewet, 1864, p. 459.
Mr. LOEFF, Handelingen 2e Kamer, 1911-1912, p. 2632.
IDSINGA in Ibid., p. 2450.

⁵⁹⁾ In deze zin ook: HUART, Grondwetswijziging 1917, 1922, p. 334-336.
FOKKER, Hand. Ned. Jur. Ver., 1917, p. 156-166.
FRIJDA, Ibid., p. 296-300.
STELLINGA, Grondlijnen Nederl. Staatsrecht, p. 110.

Lichaam en dat was alleen mogelijk „bij eenen vijandelijken aanval“.

In de Schets van VAN HOGENDORP ⁶⁰⁾, welke gediend heeft als werkbasis voor de Grondwetscommissie van 1814, werd met geen woord gerept over de „Defensie“. REPELAER stelde voor, „betreffende eene „zo gewichtige zaak, als in zijn oog de verdediging van den Staat is“, een artikel in de Grondwet te plaatsen, waarbij de „gewapende magt“ verdeeld zou worden in een „staande armée, uit vrijwilligers en „corpsen vreemde troupes tezamen gesteld. Dezelve dient in en buiten „Europa, tenzij speciale bedingen zulks beletten.“ Daarnaast „eene „landmilitie, meer bepaald tot verdediging van het territoir van den „Staat geschikt“ en tenslotte „gewapende burgerijen in de steden in „tijden van vrede“. „Bij eenen landoorlog wordt die burgerij in eenen „landstorm veranderd“ ⁶¹⁾. Na de discussies omtrent dit voorstel worden REPELAER en ROËLL benoemd om de redactie van een afzonderlijk hoofdstuk over de „Defensie“ te verzorgen, waarvan VAN HOGENDORP een ontwerp overlegt. Hierin wordt voorgesteld een militaire organisatie, in grote trekken overeenkomend met de idee van REPELAER ⁶²⁾. In de Grondwet is dan ook in het Zesde Hoofdstuk bepaald (art. 121 t/m 126), dat het „ten allen tijde eene der eerste zorgen van „den Souvereinen Vorst is, dat er eene toereikende Zee- en Landmagt „onderhouden worde, aangeworven uit vrijwilligers, hetzij inboorlingen of vreemden, ten einde te dienen in of buiten Europa naar de „omstandigheden“ en verder „eene Nationale Militie“ en „Schutterijen, opgericht tot behoud der inwendige rust“ en welke „dienen in „tijden van oorlog en gevaar tegen de aanvallen van den vijand. In dit „geval worden er ook Schutterijen ten platten lande ingesteld, welke „gezamenlijk met die der Steden dienen als een Landstorm tot verdediging des Vaderlands“ ⁶³⁾. Het „staande leger“ („toereikende zee- en landmagt“) was inmiddels opgericht bij Besluit van de Souvereinen Vorst van 19 Januari 1814, Nr 1. De wervingsresultaten waren echter zeer gering ⁶⁴⁾. Als gevolg hiervan werd reeds bij wet van Februari 1815 ⁶⁵⁾ de „Nationale Militie“ opgericht, die naast het „staande leger“ zijn plaats zou vervullen.

Bij de Grondwetsherziening van 1815 werd de bestaande Grondwet van 1814 als werkbasis genomen. Bij de bespreking van „Defensie“ richt VAN HOGENDORP nogmaals toe ⁶⁶⁾, dat de „staande armée zowel als de zeemagt overal kunnen worden gezonden, waar de dienst van den Staat het vereischt, zelfs naar de buitenlandsche bezittingen“. Ten aanzien van de landmilitie is er sinds de vorige Grondwet een wet gemaakt (ter uitvoering van art. 126 Gw 1814), waarin werd bepaald, dat „dezelve nimmer in de Koloniën, en niet ⁶⁷⁾ buiten 's lands dan

⁶⁰⁾ COLENBRANDER, Onstaan der Grondwet, I, p. 1-14.

⁶¹⁾ Onstaan der Grondwet, I., p. 423.

⁶²⁾ Ibid., I., p. 428.

⁶³⁾ Ibid., I, p. 466.

⁶⁴⁾ UYTERSCHOUT, Nederl. krijgsgeschiedenis, 1936, p. 232.

⁶⁵⁾ Stbl., 1815, Nr. 19.

⁶⁶⁾ Onstaan der Grondwet, II, p. 293.

⁶⁷⁾ In „Onstaan der Grondwet“ staat „met“ i.p.v. „niet“.

„met voorkennis der Staten Generaal gebruikt mag worden" ⁶⁸⁾. VAN HOGENDORP stelt voor deze bepaling in de Grondwet op te nemen ⁶⁹⁾. Zo kwamen in de Grondwet van 1815 de artikelen 210 en 211, waarin de genoemde beginselen werden vastgelegd.

Na 1815 het jaar van Waterloo, verflauwde de belangstelling van het volk voor de krijgsmacht en de Staat hielp mee door verregaande bezuiniging. Om aan de ongunstige toestand een einde te maken werd bij K.B. van 8 October 1815 besloten, elke drie bataljons Nationale Militie met een bataljon infanterie van het staande leger te verenigen ⁷⁰⁾. Deze samenvoeging betekende de eerste en beslissende stap naar opheffing van het staande beroepsleger ⁷¹⁾, dat uiteindelijk als kaderleger in de militie zou opgaan.

Hoewel THORBECKE ⁷²⁾ vaststelt, dat „de veronderstelling dat eene „vaste landmagt buiten de nationale militie besta" reeds vervallen is. handhaaft de regering deze terminologie in de voorstellen tot Grondwetswijziging van 1840.- Wat betreft de uitzending van troepen naar het buitenland worden geen veranderingen voorgesteld. Wel komt deze kwestie ter sprake n.a.v. een voorstel, dat van „de militie zoo noodig „jaarlijks een gedeelte (zal) worden gebruikt ter aanvulling van de „zeemagt van den Staat" ⁷⁴⁾. In de afdelingen verzet men zich echter en wenst de indeling bij de zeemacht te laten afhangen van de keuze der miliciens en de daaraan verbonden consequenties, o.a. gebruik buiten de grenzen en in de koloniën, bij de wet te bepalen ⁷⁵⁾. Op deze bedenkingen antwoordt de regering, dat het niet de bedoeling was geweest al direct een zeemilitie vast te stellen, maar alleen de weg daar toe te openen, als in de toekomst „daartoe noodzakelijkheid mogt „wezen" ⁷⁶⁾. Zij stelt daarom voor achter het woord „gedeelte" in te voegen „kunnen". De meerderheid der kamerleden vindt deze toevoeging echter onvoldoende. De regering trok daarop het voorstel in er nam dat van een der leden over ⁷⁷⁾ en diende dit in bij de Kamer ⁷⁸⁾ Bij de beraadslagingen hieromtrent ontmoeten wij enkele opmerkelijke overwegingen: de strekking van art. 7 van het voorstel: „De „militie, voor zo ver dezelve tot de dienst te lande bij de wet bestemd „wordt, zal nimmer en in geen geval naar de koloniën worden ge „zonden" vond men te bedenkelijk om het te kunnen steunen. Algemeen voelde men nog het meest voor handhaving der bestaande Grondwetsbepalingen, welke tot waarborg dienden tegen „een oorlogszuch

⁶⁸⁾ Zie voor gebruik van Nederl. troepen bij Waterloo: wet van 27 Mei 1815 Stbl., 1815, Nr. 36.

⁶⁹⁾ Ontstaan der Grondwet, II, 294.

⁷⁰⁾ Zie ook wet van 28 Nov. 1818. Ook: BUIJS, Grondwet, II, p. 640 ev.

⁷¹⁾ UYTERSCHOUT, t.a.p., p. 280.

⁷²⁾ Aanteekening, 1839, p. 292.

⁷³⁾ Handelingen, 1840, I, p. 158.

⁷⁴⁾ Ibid.

⁷⁵⁾ Ibid., I, p. 166, 175, 186, 194.

⁷⁶⁾ Ibid., I, 224.

⁷⁷⁾ Ibid., I, p. 279, 180

⁷⁸⁾ Ibid., I, p. 332.

„tige Koning of een Vorst, die tuk is op veroveringen" ⁷⁹⁾). Anderen verklaarden zich niet te kunnen verenigen met het vervallen van het oude art. 211 (gebruik van de militia buiten de grenzen niet dan met bijzondere toestemming van de Staten Generaal), „aangezien, naar „hunne mening, de verplichting der ingezetenen tot het dragen der „wapenen grondwettig behoort te worden bepaald bij de handhaving „der onafhankelijkheid van den Staat en de beveiliging van deszelfs „grondgebied, maar niet moet worden uitgestrekt tot eenige buiten- „landsche dienst" ⁸⁰⁾). De regering wijzigde opnieuw het voorstel door deze beperking van art. 211 weer op te nemen ⁸¹⁾). Bij de behandeling in de Kamer werd op deze beperking nog wel enige critiek gehoord: het beperkt de tactische mogelijkheden van den opperbevelhebber bij een dreigende aanval ⁸²⁾, maar algemeen was toch de mening, dat men de vrijheid van het individu niet moest opofferen aan de plichten als staatsburger. Het voorstel werd desondanks met ruime meerderheid verworpen ⁸³⁾, en de bestaande redactie van de Grondwet gehandhaafd.

In de 2e druk van zijn „Aanteekening" trekt THORBECKE de conclusie, dat „in de verdediging der koloniën dus (zal) moeten worden „voorzien door vrijwilligers. De Grondwet van 1815 onderstelde, dat „het geschiedde door de vaste krijgsmagt, die zij in art. 102 ⁸⁴⁾ ver- „ordent." Naai aanleiding van de gehandhaafde beperking voor het gebruik der militia buiten de grenzen, wijst THORBECKE op Engeland, waar de militia uitsluitend dient voor de binnenlandse verdediging en deze niet buiten het Koninkrijk wordt gezonden ⁸⁵⁾, welke beperking voor ons echter zal moeten vervallen „bij de onmogelijkheid om eene „vaste landmagt buiten de nationale militia op te richten" ⁸⁶⁾.

In het „ontwerp der negen-mannen" van 1844 werd dan ook voorgesteld art. 202 van de geldende Grondwet betreffende de „vaste zee- „en landmagt" en de beperking van het gebruik van de militia buiten de grenzen (art. 209) te laten vervallen en hiervoor in de plaats een nieuw artikel op te nemen, waarbij de „verpligte dienst ter zee" bij de wet wordt geregeld ⁸⁷⁾. In de M.v.T. wijzen de „negenmannen" erop, dat art. 202 den Koning „eene zorg oplegt, die het onmogelijk is te „volbrengen". Door het ontbreken van belangstelling voor het beroepsleger, gaat de „gehele Krijgsmagt te land in militia" bestaan en „wordt deze van anderen aard, dan 't geen de Grondwet onder militia „bedoelt, en mag het gebruik. dat de Koning noodig acht er van te „maken, niet binnen de naauwe grenzen, welke artikel 209 trekt, in-

⁷⁹⁾ Ibid., I, p. 343-344.

⁸⁰⁾ Ibid., I, p. 346-347.

⁸¹⁾ Ibid., I, p. 334.

⁸²⁾ Ibid., II, p. 257.

⁸³⁾ Ibid., II, p. 284.

⁸⁴⁾ Gw, 1840.

⁸⁵⁾ Aanteekening, 1841, p. 260.

⁸⁶⁾ Ibid.

⁸⁷⁾ Handelingen, 1845, p. 24-25.

„gesloten blijven”⁸⁸). De negenmannen willen dus aan den Koning een ruimer gebruik van de militie toestaan, nu er geen vrijwilligerscorps overeenkomstig art. 202 samengesteld kan worden. Bedoelt men echter dat „binnen en buiten Europa” dan ook op de militie moet worden toegepast, zodanig dat het verbod de militie naar de koloniën te zenden, een beperking van het begrip „buiten Europa” betekent, of moet de term „buiten Europa” vereenzelvigd worden met „naar de koloniën”, zodat het ruimere gebruik van de militie alleen tot „Europa” zou worden uitgestrekt? M.i. is de laatstgenoemde interpretatie de meest aannemelijke. Hiervoor pleit o.m. de vermelding van een Besluit van 15 Januari 1815 (alleen voor de „Landmagt, aangeworven ten einde te dienen in of buiten Europa”) voor het Noord-Nederlandse leger, „waarbij alle korpsen, zowel die welke bestemd zijn voor de „dienst hier te lande als voor die in de koloniën, een doorlopend nummer kregen”⁸⁹). Voor wat betreft de dienst „buiten Europa” wordt hier dus alleen gesproken over „bestemd voor de dienst in de koloniën”. Het is bovendien begrijpelijk, want in de jaren 1815 had Nederland buiten Europa geen andere belangen dan de overzeese bezittingen.

In het V.V. keert de Kamer zich tegen de voorgestelde opheffing van de „staande armée”, die men gehandhaafd wil zien als een parate eenheid van cavalerie, artillerie en genie (de infanterie was reeds in de militie opgenomen) en als kaderleger voor de militie. Ook kan men zich niet verenigen met het doen vervallen van de beperkende bepaling van het gebruik van de militie buiten de grenzen⁹⁰). Enkele leden zouden dit wel willen beperken tot de „militie te land” om daardoor de oprichting van de „militie ter zee” mogelijk te maken. Verder vraagt men zich af in verband met de opheffing van de „staande armée” en het verbod de militie naar de koloniën te zenden, welke troepen dan wel onze koloniën zouden moeten verdedigen. Deze vraag lijkt mij of te formeel, of een bewijs van onbekendheid met de feitelijke toestand. Hoewel bij K.B. van 14 September 1814, Nr 60, de sterkte van de „Indische „Brigade” was vastgesteld⁹¹) en werd benadrukt dat de uit te zenden troepen zouden worden beschouwd „als een corps d’armée, van het „Nederlandsche Leger gedetacheerd”, is reeds na enkele tientallen jaren de feitelijke toestand zo geworden, dat gesproken moet worden van twee gescheiden legers, waarvan het leger in Indië vanuit Nederland met individuele vrijwilligers werd aangevuld en niet meer met georganiseerde onderdelen van het Nederlandsche Leger⁹²). Begrijpelijkwijze stellen de negenmannen dan ook, dat dit door vrijwilligers dienst te geschieden en zij interpreteren het verbod de militie naar de koloniën te zenden, in een nieuw artikel: „De lotelingen bij de militie „te land mogen niet dan met hun toestemming naar de Overzeese

⁸⁸) Ibid., p. 98.

⁸⁹) WÜPPERMANN, Vorming Nederl. Leger van 1813, 1900, p. 18.

⁹⁰) Handelingen, 1845, p. 151.

⁹¹) Zie voor deze sterkte: UYTERSCHOUT, t.a.p., p. 278.

⁹²) Encyclopedie Ned. Indië, dl. II, p. 546 ev.

„bezittingen worden gezonden”⁹³), teneinde ook voor vrijwilligers onder de miliciens uitzending mogelijk te maken. Voor wat betreft de bezwaren tegen de opheffing van de „staande armée”, volhardten zij, omdat zij het stelsel van de Grondwet: de militie, naast de vaste zee- en landmacht, als hulpleger voor territoriale verdediging, onder de huidige omstandigheden irreëel achten en de militie het eigenlijke en enige leger is geworden⁹⁴). Ook de verruiming van het gebruik buiten de grenzen wensden zij gehandhaafd om geen ongelijkheid te scheppen tussen de militeplichtigen ter zee en te land. In de gewijzigde voorstellen nemen zij dan ook alleen de bovengenoemde redactiewijziging van art. 208 op. In het Algemeen Verslag wordt dit „insequent” genoemd. Als men de „militie ter zee” wel kan uitzenden naar de koloniën, dan bestaan er ook geen principiële bezwaren om de „militie „te land” tot dienst in de Overzeese bezittingen te verplichten⁹⁵). Tot een behandeling van de ontwerpen zelf kwam men echter tijdens de mondelinge behandeling niet meer, daar het algemeen voorstel tot grondwetsherziening, uitgaande van de Kamer, werd verworpen⁹⁶).

Bij de 27 ontwerpen van grondwetswijziging, die de regering in Maart 1848 aanbood, bevatte ontwerp XXII de invoering van de „dienstplicht ter zee”, waarvoor dan de beperkende bepalingen van art. 208 en 209 niet zouden gelden⁹⁷). De regering zegde daarbij wel toe, dat deze materie bij speciale wet zou worden geregeld⁹⁸). De eerder beschreven gebeurtenissen van 12 Maart 1848⁹⁹) leidden tot een nieuw ontwerp voor den Koning. Hierin waren de sporen van THORBECKE duidelijk te zien: opheffing van de „vaste zee- en land-„magt” en vervanging door een militie, samengesteld uit vrijwilligers en zo nodig voltallig gemaakt door lotelingen, en bestemd om te dienen zowel ter zee als te land¹⁰⁰). De lotelingen bij de militie te land mogen alleen met hun toestemming naar de overzeese bezittingen; de verplichte dienst ter zee wordt door de wet geregeld en de beperkende bepaling van art. 209 vervalt¹⁰¹). In het regeringsontwerp worden deze voorstellen overgenomen met uitzondering van de opheffing van de „vaste zee- en landmagt”¹⁰²). In het verslag van de commissie van rapporteurs wordt deze handhaving om zuinigheidsredenen bestreden, terwijl ook de militie der zee weer zware tegenstand ontmoet en enige leden ook art. 209 behouden wilden zien¹⁰³). In de M.v.A. bepleitte de regering de handhaving van de krijgsmacht als een paraat leger in liet belang van orde en rust en als kern voor de burgerbewapening in

⁹³) Handelingen, 1845, p. 212, 246.

⁹⁴) Ibid., p. 211.

⁹⁵) Ibid., p. 254.

⁹⁶) Ibid., p. 648 en 659.

⁹⁷) Handelingen, 1848, I, p. 52.

⁹⁸) Ibid., p. 70.

⁹⁹) Zie boven, p. 81-82.

¹⁰⁰) Handelingen, 1848, I, p. 189.

¹⁰¹) Ibid., p. 190.

¹⁰²) Ibid., p. 381.

¹⁰³) Ibid., p. 482-484.

tijd van oorlog ¹⁰⁴). Ten aanzien van de zeemilitie en de daartegen gemaakte bezwaren, merkt de regering op dat in de „voorgedragen wijziging in de Grondwet het beginsel is aangenomen, dat de Koloniën „zijn integrerende delen van den Staat, waarvan de verdediging als „een grondwettelijke verplichting op de Nederlanders rust. De Koloniën „zijn eigendommen van den Staat en maken als zodanig een gedeelte „van den Staat uit. Het Staatsbelang had dus moeten medebrengen, „om afdoende middelen tot behoud in de Grondwet op te nemen, om „aan de wetgever over te laten of er al dan niet manschappen, die den „lande dienstplichtig zijn, ter verdediging naar de Koloniën zouden „kunnen worden uitgezonden" ¹⁰⁵). Op het gewenste behoud van art. 209 reageerde de regering niet. In her Algemeen Verslag blijkt de Kamer meer oog te hebben voor de bezuiniging dan voor de argumenten voor instandhouding van een parate krijgsmacht: om de Grondwet geen rem te doen zijn de bezuiniging door te voeren, wenste men alleen de vaststelling van algemene beginselen in de Grondwet en verdere detailverzorging in een gewone wet. In een „nota van wijzigingen" werd het regeringsvoorstel nog zodanig gewijzigd, dat de militie niet „dan met hunne toestemming naar de Koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddelen mogen worden gezonden" ¹⁰⁶). In het kamerdebat wijst een der leden erop, „hoe noodig „het is ten allen tijde te kunnen beschikken over genoegzame goede „en biuikbare zeelieden, opdat de onafhankelijkheid en het grondgebied van den Staat ook in andere werelddelen gehandhaafd worden" ¹⁰⁷). Ook hier spreekt men v.w.b. „buiten Europa" weer alleen van „het grondgebied van den Staat in andere werelddelen". Art. 7 van het ontwerp wordt door een der sprekers gekenschetst als „de „prohibitieve bepaling tegen het zenden van miliciens buiten het Moederland" ¹⁰⁸). De Minister van Binnenlandse Zaken spreekt in dezelfde geest als hij naast de verplichting tot de verdediging van ons eigen grondgebied — in verband met de zeemilitie — zegt: „maar ook „in andere werelddelen verheugen wij ons in uitgestrekte koloniën. Op „deze vaste wil hebben wij onze onafhankelijkheid en onzen roem te „handhaven". Het wetsontwerp wordt vervolgens aangenomen evenals later in de Eerste Kamer en in de zittingen van de dubbele Kamers.

De inrichting van onze defensie bestond dus nog steeds uit een „vaste zee- en landmagt", om te dienen in en buiten Europa, en een „militie te land", die na 1840 in het geheel niet en na 1848 niet dan met hun toestemming uitgezonden mocht worden naar de koloniën en andere overzeese bezittingen; tenslotte de facultatieve „militie ter „zee", op wie deze beperking niet van toepassing zou zijn. De beperking van art. 209 (Gw 1840) voor het gebruik van militie buiten de grenzen van het Rijk, omgrenst volgens art. 1, is vervallen. Om nu

¹⁰⁴) Ibid., p. 562.

¹⁰⁵) Ibid., p. 563-564.

¹⁰⁶) Ibid., p. 616.

¹⁰⁷) Ibid., II, p. 504.

¹⁰⁸) Ibid., II, p. 512.

hieruit te concluderen, dat dus de militia naar alle werelddelen behalve de koloniën verplicht uitgezonden zou kunnen worden ¹⁰⁹⁾, lijkt mij echter wel wat voorbarig en misschien in strijd niet met de letter, maar met de geest van de Grondwetswijziging, die spreekt uit bovenstaande, aan het einde van de vorige alinea genoemde, citaten uit het kamerdebat.

De Staatscommissie voor de grondwetswijziging van 1887 stelde voor — teneinde de samensmelting van de „vaste Landmagt” en „militie” ook in de Grondwet te doen uitkomen — de term „vast” en „om te dienen in of buiten Europa” in art. 178 (Gw 1848) te doen varvallen ¹¹⁰⁾. De regering nam dit voorstel over met de inleiding dat de zee- en landmacht dienden tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk, verdediging van het grondgebied en handhaving van de inwendige rust ¹¹¹⁾. In het V.V. meenden de leden, dat het onnodig was het doel van zee- en landmacht te vermelden: een opsomming zou dan vollediger moeten zijn. Bovendien konden de woorden „handhaving „der inwendige rust” aanleiding zijn tot binnenlands optreden van het leger buiten het burgerlijk gezag om. Daarom stelde men voor het artikel zodanig te redigeren, dat er een zee- en landmacht zou zijn „tot bescherming der belangen van den Staat” ¹¹²⁾; welk voorstel door de regering werd overgenomen ¹¹³⁾ en ook in die vorm in art. 181 van herziene Grondwet staat vermeld.

Ten aanzien van art. 185 (Gw 1848) stelde de commissie voor, teneinde misverstanden in de uitlegging te voorkomen, dit te wijzigen in: „de dienstplichtigen te land mogen niet dan met hun toestemming „buiten Europa worden gezonden” ¹¹⁴⁾. De regering wenste echter dat dit krachtens een wet zou kunnen geschieden ¹¹⁵⁾. Groot was de tegenstand in de afdelingen: „Het is geheel iets anders zich aan te gorden „ter verdediging van de vaderlandschen grond, dan te strijden „voor het behoud van kolonien en bezittingen.” De meeste leden wilden dan ook het voorstel van de commissie ongewijzigd handhaven ¹¹⁶⁾. De regering echter week niet ¹¹⁷⁾. Ook in de herziene Tweede Kamer maakten de meeste leden in het V.V. weer bezwaren tegen de opnieuw ingediende voorstellen betreffende wijziging van art. 185 (Gw 1848) ¹¹⁸⁾. Hoewel er leden waren, die de regering steunden, meenden de meeste leden toch wel, dat „de voorgedragen bepaling tot aanvulling der „koloniale krijgsmacht geenszins noodig scheen. Daartoe kon worden „volstaan met uitzending van vrijwilligers en mariniers.” Bij de behandeling werd nog eens gewezen op de onzekerheid van uitleg van

¹⁰⁹⁾ Bijv. **HEEMSKERK**. Practijk onzer Grondwet, p. 133.

¹¹⁰⁾ Handelingen. 1887. I, p. 9 jo 69 (Uitgave A. R. Arntzenius).

¹¹¹⁾ Ibid., I, p. 81.

¹¹²⁾ Ibid., II, p. 413.

¹¹³⁾ Ibid., III, p. 100, 108.

¹¹⁴⁾ Ibid., I, p. 69.

¹¹⁵⁾ Ibid., II, p. 81.

¹¹⁶⁾ Ibid., p. 417-418.

¹¹⁷⁾ Ibid., III, p. 98.

¹¹⁸⁾ Ibid., IV, p. 167.

het geldende artikel 185, waarbij uitzending naar de koloniën werd beperkt, maar niets wordt geregeld omtrent uitzending naar andere gebieden dan de koloniën¹¹⁹⁾. Voorafgaande aan de beraadslaging werd door de C.v.R. een amendement ingediend, waarbij — behoudens de term „dienstplichtigen” — de oude tekst van art. 185 werd gehandhaafd¹²⁰⁾. In de toelichting op dit amendement zegt. VAN DER FELTZ¹²¹⁾, dat de verplichting, neergelegd in het gewijzigde art. 180 (Gw 1887), n.l. medewerking tot handhaving der onafhankelijkheid van het grondgebied, niet moet leiden tot de bepaling van andere verplichtingen, „die met de verdediging van het land geen verband houden, en dat men niet zover zou gaan, dat men de dienstplichtigen zou „kunnen dwingen om tegen hun zin naar de Nederlandsche bezittingen „in Azië of elders gezonden te worden.” Belangrijk is de volgende toelichting: de term „uitzending buiten Europa” werd in het amendement niet gebezigd, „omdat wij de moeilijkheid niet hebben willen veroorzaken, dat men, in een buitenlandschen oorlog gerakende, daarvoor „onze dienstplichtigen niet zoude kunnen gebruiken”¹²²⁾. HEEMSKERK, Minister van Binnenlandse Zaken, wijst erop, dat „de Staatscommissie „en ook de Regering de voorkeur (hadden) gegeven aan de uitdrukking: „buiten Europa”. Ik meen, dat zij in het systeem der heeren „juister paste. Stel bijv., hoe onwaarschijnlijk het geval ook moge zijn, „dat bij een eventueel geschil met Venezuela, landmilitie noodig ware, „dan zouden die wel naar Caracas, maar niet naar Curacao kunnen „zenden”¹²³⁾. HEEMSKERK had hierop reeds gewezen¹²⁴⁾. Het amendement werd echter aangenomen en kwam als art. 184 in de Grondwet.

Vast staat nu, daar de spreker van de C.v.R. op de reden der redactiewijziging heeft gewezen en de Minister van Binnenlandse Zaken de consequenties hiervan duidelijk heeft doen uitkomen, dat het na 1887 mogelijk is, dienstplichtigen — onder bepaalde omstandigheden — over de gehele wereld uit te zenden¹²⁵⁾, maar dat voor transport naar de koloniën, in 1922 gewijzigd in „Nederlandsch Indië, Suriname „en Curacao”¹²⁶⁾ hun toestemming vereist was.

In afwijking van art. 192 (Gw 1938), werd bij Besluit van 22 Juni 1944, Nr. E 45, bepaald, dat dienstplichtigen van de Koninklijke landmacht „van Onzentwege” „kunnen worden uitgezonden naar elke „plaats, waar hun aanwezigheid door Ons noodzakelijk wordt geacht „in belang van het Koninkrijk.” Het is opmerkelijk, dat in dit Besluit wordt gesproken over uitzending niet alleen naar gebieden, genoemd in art. 192, maar naar elke plaats ter wereld. Wellicht wenste men

¹¹⁹⁾ Ibid., VIII, p. 22.

¹²⁰⁾ Ibid., VIII, p. 127.

¹²¹⁾ Ibid., VIII, p. 128 ev.

¹²²⁾ Ibid., VIII, p. 132.

¹²³⁾ Ibid., VIII, p.

¹²⁴⁾ Zie noot 109.

¹²⁵⁾ Ook: SYBENGA, Grondwet, 1887, p. 421.

¹²⁶⁾ Gw, 1922, art. 186.

GW, 1938, art. 192.

elke — overigens onder die omstandigheden sinds 1887 ontorechte — twijfel ten aanzien van dit punt te voorkomen.

in 1945 verklaarde de regering dat „de Koninklijke Besluiten, die „in normale omstandigheden bij de wet geregeld zouden zijn, recht- „geldig zijn tot stand gekomen, gezien de noodtoestand waarin het „Koninkrijk verkeerde, en nadere bekrachtiging niet behoeven" ¹²⁷⁾. Mr. DONKER echter betwijfelde dit en wees in dit verband op de strijdigheid van Besluit E 45 met art. 192 Gw ¹²⁸⁾. Op 2 Mei 1946 diende de regering op verzoek van de Tweede Kamer dan ook een voorstel in tot grondwetswijziging, betrekking hebbend op genoemd artikel ¹²⁹⁾, en bepalend dat de dienstplichtigen voortaan zonder hun toestemming niet dan krachtens een wet naar Nederlands Indië, Suriname of Curacao gezonden konden worden. Nog diezelfde dag kwam het eindverslag gereed en werd het voorstel aangenomen. Behoudens een kleine redactiewijziging in 1948 was dit het artikel, dat in 1951, bij de reeds genoemde departementale discussie, aan verschillende uitleg onderhevig was.

Volgens de leer van THORBECKE zou uitzending naar andere dan de in art. 192 genoemde gebieden ongrondwettig zijn, omdat de Grondwet een dergelijke bevoegdheid niet uitdrukkelijk aan den Koning verleent. De historische ontwikkeling van het artikel leert, dat de redactie in 1887 juist zodanig gekozen was, dat uitzending naar die andere gebieden — onder bepaalde omstandigheden — juist wel mogelijk zou zijn. Daarom was het Besluit E 45, voorzover het betrekking had op die uitzending, dan ook overbodig.

Dit alles kan mij echter nog niet tot de overtuiging brengen, dat de genoemde uitzending in 1951 van dienstplichtigen, onder welke categorie ook de reserve-officieren vallen, naar Korea zonder meer mogelijk zou zijn geweest op andere basis dan vrijwilligheid. Immers in 1887 werd steeds de nadruk gelegd op de omstandigheid „oorlog" (VAN DER FELTZ) en „geschil!" (HEEMSKERK), waarin Nederland betrokken zou zijn. Dat was bij het uitvaardigen van het Besluit E 45 inderdaad het geval, maar men kan toch niet zeggen, dat Nederland partij was in het geschil tussen Noord- en Zuid-Korea. Ook de traditionele taak van het leger veroorlooft m.i. geen gedwongen uitzending van dienstplichtigen naar een strijd, die niet — direct of indirect — als inzet heeft de in art. 187 (Gw 1948) genoemde „handhaving der „onafhankelijk van het Rijk en verdediging van het grondgebied". Het zou nog een vraagstuk van practisch regeringsbeleid kunnen zijn in

¹²⁷⁾ Van WELDEREN-RENGERS, V, p. 109.

¹²⁸⁾ Van WELDEREN RENGERS, V, p. 111; Verslag Hand. 2e Kamer, 1945-1946. II, p. 183.

¹²⁹⁾ Ibid., p. 257. — In 1956 is het besproken art. 192 (Gw, 1948, 1953) vervallen bij Rijkswet van 23 Aug. 1956, S 435. Ondanks het opruimen van deze grondwettelijke hindernis, ligt nog in art. 33, lid 1 van de Dienstplichtwet jo. art. 215 van de grondwet, een belemmering voor verplichte uitzending naar andere gebieden dan de in dit art. genoemde. Voor de verplichte uitzending van dienstplichtigen naar de genoemde gebieden: zie de wet van 3 Aug. 1947, S.H. 293, waarvan art. 1 laatstelijk gewijzigd is bij de wet van 29 Dec. 1950, S.K. 564.

hoeverre het besluit van de Veiligheidsraad van 17 Juni 1950, dat de Verenigde Naties steun zouden verlenen aan Zuid-Korea, ook Nederland, als lid van deze organisatie, tot partij in het geschil maakte en in hoeverre de ideologische achtergronden een bedreiging vormden voor de „onafhankelijkheid van het Rijk”. Zou echter de regering een dergelijke opvatting zijn toegedaan, dan zijn het toch nog steeds de Staten Generaal, die hierover het laatste en beslissende woord hebben te spreken ¹³⁰⁾.

In 1946 is bij de bovenbeschreven Grondwetswijziging door de toenmalige Minister van Binnenlandse Zaken een mening verkondigd, die ik behalve realistisch, toch ook enigszins gevaarlijk zou willen noemen: „hoezeer ik ook persoonlijk een terugblik wenselijk acht bij de be-„studerig van vraagstukken, meen ik toch. dat bij dit vraagstuk de „blik gericht moet worden op het heden en de toekomst” ¹³¹⁾. Een dergelijk uitgangspunt zou een richtingsaanwijzer kunnen zijn naar een opvatting, die een tegenpool zou vormen van de grondwetsinterpretatie van THORBECKE, en dan ook als zodanig in de aanhef van deze paragraaf genoemd staat: de Koning mag alles, behalve wat hem in de Grondwet uitdrukkelijk is verboden. Dit kan leiden tot een practijk van grondwetsinterpretatie, die zich strikt houdt aan de letter van de Grondwet, maar de geest ervan, die uit de historische ontwikkeling tot ons spreekt, verontachtzaamt, of tenminste ondergeschikt maakt aan de noden van het ogenblik. Op die wijze zou in ons staatsrecht een practijk binnensluipen, die opmerkelijk veel overeenkomst vertoont met de „fraus legis” van het burgerlijk recht en een langzame, maar zekere ondermijning zou kunnen betekenen van de draagwijdte en waarde van onze grondwettelijke waarborgen.

Een enkel woord ten aanzien van de positieve bepalingen van de Grondwet. Het genoemde Besluit E 45 was, voor wat betreft de uitzending naar de overzeese gebiedsdelen, in flagrante strijd met art. 192 van de Grondwet. Deze strijdigheid werd en wordt met een stilzwijgend beroep op de „noodtoestand” terzijde geschoven ¹³²⁾. Dit staatsnoodrecht, dat voorzieningen treft in omstandigheden die de wetgever niet voorzien heeft, werd reeds door KRABBE als juist erkend op grond van zijn leer van de rechtssouvereiniteit ¹³³⁾ en wordt thans — met verschillende gevoelens overigens — evenals overmacht en noodweer in het burgerlijk recht (art. 1281 BW) en het strafrecht (art. 40, 41 Sr) algemeen aanvaard. Waar ligt echter de grens van de in te roepen noodtoestand? Voor enkele gevallen, o.a. oorlogsgevaar en de staat van oorlog en beleg, zijn de afwijkingen van de bestaande rechten en plichten reeds in de wet geregeld ¹³⁴⁾, maar voor het inroepen van het „subjectieve staatsnoodrecht”, het beginsel „salus populi suprema lex”,

¹³⁰⁾ Dit besluit van de V.R. hield in een „aanbeveling”; geen „beslissing”, welke o.g.v. art. 25 Ch.U.N. voor de leden bindende kracht bezit.

¹³¹⁾ Verslag Hand. 2e Kamer, 1946-1947, dl. 1, p. 119.

¹³²⁾ v. d. POT, t.a.p., p. 513.

¹³³⁾ KRABBE, Ongezonde lectuur, p. 48.

¹³⁴⁾ v. d. POT, t.a.p., p. 519 ev.

bestaan geen scherp af te lijnen normen. KRANENBURG ¹³⁵⁾ vermeldt de verdediging, die Pres. LINCOLN, beschuldigd van constitutionele maatregelen tijdens de Secessie-oorlog, voerde voor zijn beleid: „Ik voelde „dat maatregelen, die anders constitutioneel zouden zijn, rechtmatig „zouden worden, wanneer zij onvermijdelijk worden voor de bewaring „van de Constitutie door de bewaring van de natie.”

Teneinde de begrenzing van deze studie niet al te zeer geweld aan te doen, wil ik afzien van de vragen, of een dergelijk, onder de kracht van het subjectief staatsnoodrecht genomen besluit, dat strijdig is met de bestaande wetten, achteraf bekrachtigd dient te worden door de wetgever en of zo'n besluit, zijnde niet tot stand gekomen overeenkomstig art. 119 van de geldende Grondwet, onderworpen is aan het toetsingsrecht van den rechter. Daar dit toetsingsrecht door de Hooge Raad tot een minimum wordt beperkt ¹³⁶⁾, wil ik hier slechts — met KRANENBURG — wijzen op het grote gevaar, dat dit staatsnoodrecht zou kunnen betekenen in handen van een „minder gewetensvol en betrouwbaar „regeerder“ ¹³⁷⁾. De gebeurtenissen in Oost-Europa wijzen ons erop. Van de Staten Generaal moet dan ook de grootste waakzaamheid worden gevraagd tegen maatregelen, die gebaseerd worden op een of andere vorm van staatsnoodrecht, opdat niet — onder druk van mischien inderdaad moeilijke omstandigheden — de regering te snel overgaat tot maatregelen, die onze grondwettelijke waarborgen tot een minimum reduceren.

Uit bovenstaande beschouwingen moge blijken, tot welke gecompliceerde overwegingen de officierseed kan leiden. Men zal mij misschien verwijten, dat ik op voorgaande bladzijden gepoogd heb de officierseed te relativieren en los te maken van de Persoon van de Koningin en er op deze wijze de gloed aan te ontnemen. Dit m.i. wat al te onzakelijke en onverdiende argument heeft mij echter niet kunnen weerhouden om — zoals ook de soldaten gewezen worden op de verwerping van het beginsel „Befehl ist Befehl” — voor wat betreft de consequenties van de officierseed afstand te nemen van al te onberedeneerde en radicale volgzaamheid. Met Prof. MEKKES ¹³⁸⁾ ZOU ik willen zeggen: „gij hebt goed en conscientieus te denken en gij kunt „U niet achter de krijgstucht dekken om gedachtenloos alles te doen „wat men van U zou kunnen vragen. Gij draagt in uw bevelsvoerings- „gebied een eigen rechtstreekse verantwoordelijkheid.”

¹³⁵⁾ KRANENBURG, *Grondslagen rechtswetenschap*, p. 97.

¹³⁶⁾ N.J., 1946, nr. 737.

¹³⁷⁾ KRANENBURG, *l.a.p.*, p. 97.

¹³⁸⁾ *Mil. Spectator*, 1957, Nr. 8, p. 342.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 24 juli 1958.

President: Mr A. J. Veldman (plv.); *Leden:* Kol. Mars. T. J. Rijkers, Kapt. Lt. t. Zee (A) F. O. van Kregten, Lts. t. Zee 1e kl. J. S. Snellen van Vollenhoven en P. T. Plaatsman.

Raadsman: Luit. t. Zee 3e kl. (KMR) N. T. Kappeyne van de Coppello.

Noodweer-exces.

Beklaagde heeft getracht het gevecht te ontlopen, terwijl van der Wissel van zijn kant getracht heeft een gevecht met beklaagde aan te gaan, hetgeen hem tenslotte is gelukt. Beklaagde heeft weliswaar de grenzen van de noodzakelijke verdediging overschreden, maar de Krijgsraad neemt aan dat deze overschrijding het onmiddellijke gevolg is geweest van een hevige gemoedsaandoening, door de aanranding veroorzaakt.

Beklaagde niet strafbaar; vrijspraak.

(W.Sr. art. 41, 300).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen H. V., oud 22 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als machinist der 2e klasse,

Gezien: enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 7 juli 1958 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 21 januari 1958 te Den Helder opzettelijk gewelddadig met een zijner geschoeide voeten een manspersoon, B. J. van der Wissel genaamd, een schop tegen het bovenlichaam heeft gegeven, waardoor deze Van der Wissel hevige pijn ondervond;

„2e. dat hij op of omstreeks 31 januari 1958 te Den Helder, toen een manspersoon, B. J. van der Wissel genaamd, met wien hij in een gevecht was gewikkeld, op de grond kwam te vallen, opzettelijk gewelddadig genoemde Van der Wissel met een zijner geschoeide voeten in de nek heeft getrapt en opzettelijk gewelddadig met kracht enige vuistslagen in het gelaat heeft toegediend, door welk een en ander deze Van der Wissel bloedend werd verwond en veel pijn ondervond”;

Gezien: enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot bewezenverklaring van het de beklaagde ten laste gelegde alsmede zijn schuld eraan, qualificatie daarvan als: „mishandeling, tweemaal „gepleegd" en veroordeling deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van 14 dagen enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft kunnen putten dat beklaagde het hem onder 1e ten laste gelegde feit heeft begaan;

Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde onder 2e ten laste gelegde:

dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. H. V., oud 22 jaar, als beklaagde:

dat hij op 31 januari 1958 te omstreeks 01.00 uur te Den Helder de hem bekende Van der Wissel opzettelijk gewelddadig een schop in de nek heeft gegeven en hem daarna opzettelijk gewelddadig met kracht enige vuistslagen in het gezicht heeft toegediend; dat Van der Wissel hem had aangevallen en hem in het gezicht had willen trappen waardoor hij blind van woede was;

2e. P. B. A. van Stralen, oud 25 jaar, als getuige:

dat hij op of omstreeks 31 januari 1958 te circa 01.00 uur zich in gezelschap van de machinist der 2e klasse V. bevond in het chinees restaurant „Hongkong“ in de Keizerstraat te Den Helder; dat achter hen aan een tafeltje twee burgers zaten waaronder degene van wie hij nu weet dat deze Van der Wissel is geheten; dat deze Van der Wissel opstond, bij hen kwam staan en tegen V. zei: „Wat je mij de vorige „keer hebt geflikt, dat zul je mij niet meer flikken“; dat er een woordenwisseling ontstond tussen Van der Wissel en V. waaruit hij opmaakte dat deze kort tevoren handgemeen waren geweest; dat, omdat hij V. kende en bang was dat er tussen deze en Van der Wissel opnieuw een handgemeen zou ontstaan, waaruit voor V. allerlei moeilijkheden zouden kunnen voortvloeien, hij V. heeft overreed zich rustig te houden en even naar het toilet te gaan; dat hij terwijl V. naar het toilet was naar Van der Wissel is toe gegaan en tegen deze heeft gezegd dat hij V. kende en dat hij deze sterk aanraadde om met V. geen vechtpartij te beginnen; dat Van der Wissel daarop antwoordde dat hij daarmede allemaal niets te maken had en dat deze diens mannetje wel stond; dat daarop omzittenden uit het publiek zich met de zaak begonnen te bemoeien en Van der Wissel begonnen op te hitsen onder andere door tegen hem te zeggen: „Trek je jas uit en vecht het uit“; dat hij toen zag dat Van der Wissel eerst diens regenjas uittrok en vervolgens diens colbertjasje en handschoenen; dat omdat hij die vechtpartij wilde voorkomen hij tegen V., toen deze aan hun tafeltje terugkeerde, heeft gezegd: „Kom, we gaan weg“; dat hij deze diens jekker heeft helpen aantrekken en hem naar buiten heeft geloodst; dat V. voor hem uitliep; dat toen hij op de drempel van de deur stond hij zag dat Van der Wissel hem voorbij liep en zich achter op V. wierp; dat tengevolge daarvan deze op de straat kwam te vallen; dat zij al vechtend over de grond rolden; dat hij op een gegeven moment zag dat Van der Wissel onder lag en dat V. boven op hem zat; dat hij vervolgens zag dat V. Van der Wissel verschillende malen met diens gebalde vuisten in het gezicht sloeg waardoor het gezicht van Van der Wissel bloedend werd verwond; dat hij V. van Van der Wissel wist af te trekken; dat terwijl hij dit deed hij nog zag dat V. Van der Wissel met een van diens ge-

schoeide voeten een trap gaf; dat hij echter niet heeft gezien waar die trap precies aankwam; dat zij daarna zijn teruggekeerd naar boord;

3. B. J. van der Wissel, oud 34 jaar, als getuige:

dat hij zich op 31 januari 1958 te omstreeks 01.00 uur bevond in het chinees restaurant „Hongkong^v in de Keizerstraat te Den Helder; dat hij tevoren verscheidene glazen bier en genever had gedronken en behoorlijk onder de invloed daarvan verkeerde en vrolijk gestemd was; dat op enige afstand van hem enige marineschepelingen zaten, onder wie de hem bekende V.; dat toen hij deze zag, hij zich kwaad maakte over het feit dat deze hem een dag of tien tevoren toen zij een meningsverschil met elkaar hadden een schop had gegeven; dat hij besloot die zaak even met V. recht te zetten; dat hij deze op diens schouder tikte en tegen hem zei dat hij het een laffe streek vond dat deze hem die schop in zijn rug had gegeven; dat een aantal omstanders en de eigenaresse van het restaurant de zaak nog probeerden te sussen; dat hij echter niet voor rede vatbaar was en zijn jas uittrok met de bedoeling om met V. op de vuist te gaan; dat hij niet heeft verstaan wat V. allemaal tegen hem heeft gezegd, dat hij daarvoor „veel te ver „wegⁿ was; dat hij zag dat V. op een gegeven moment het restaurant verliet; dat hij deze direct volgde; dat hij zag dat V. op straat op hem stond te wachten; dat zij gelijktijdig op elkaar af vlogen; dat het eerste wat hij voelde was dat hij een klap in zijn nek kreeg waardoor hij een beetje versuft raakte; dat terwijl hij probeerde zich een beetje te herstellen hij een paar vuistslagen op zijn beide ogen kreeg waardoor hij op straat viel; dat er op een gegeven ogenblik enige mensen tussen beide kwamen en hem het restaurant indroegen; dat zijn gezicht met bloed was bevekt, zijn gezicht blauw was opgezwollen en zijn voorhoofd geschaafd; dat hij tengevolge van de van V. ontvangen vuistslagen veel pijn heeft ondervonden;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklagdes schuld eraan hetgeen hem onder ten 2e is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „mishandeling“;

Overwegende, ten aanzien van de vraag of beklagde terzake van dit feit strafbaar is:

dat beklagde heeft verklaard het hem onder ten 2e ten laste gelegde feit te hebben gepleegd in blinde woede omdat Van der Wissel hem had aangevallen en omdat deze had getracht hem in het gezicht te trappen;

dat door bovenstaande bewijsmiddelen eveneens is gebleken dat beklagde het gevecht met Van der Wissel steeds heeft getracht te ontlopen;

dat Van der Wissel van zijn kant heeft getracht een gevecht met beklagde aan te gaan hetgeen hem ten slotte is gelukt;

dat beklagde wel is waar bij de verdediging van eigen lijf tegen de aanval van Van der Wissel de grenzen van de noodzakelijke verdediging heeft overschreden, maar dat de Krijgsraad gelet op de om-

standigheden zoals deze uit de bewijsmiddelen blijken het alleszins aannemelijk acht dat deze overschrijding het onmiddellijk gevolg is geweest van een hevige gemoedsaandoening van de kant van beklaagde door deze aanranding veroorzaakt;

dat beklaagde derhalve terecht een beroep op noodweerexces heeft gedaan zodat hij niet strafbaar is en behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 41 en 300 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde onder 1e is ten laste gelegd;

Verklaart het de beklaagde 2e ten laste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem echter niet strafbaar en spreekt hem daarvan vrij;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hoger werd aangegeven.

NASCHRIFT.

In de gedrukte tekst van het vonnis zijn van de woorden „Verklaart „hem daaraan schuldig” de laatste twee doorgehaald en vervangen door „echter niet strafbaar en spreekt hem daarvan vrij”.

Dit is m.i. minder juist. Beklaagde was wèl „schuldig” aan het bewezen-verklaarde. „Schuldig” betekent hier immers „dader”. De straffeloosheid van de dader is een onderwerp, welke haar behandeling vindt bij de vraag van de op te leggen straf.

Juister ware m.i. dan ook geweest het dictum:

„Verklaart hem daaraan schuldig,

„Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als „hoger werd aangegeven,

„Verklaart beklaagde niet-strafbaar en spreekt hem vrij.”

W. H. V.

Zeekrijgsraad in Ned. Nieuw-Guinea.

Vonnis van 18 december 1957.

(Uitgespr. 18 dec. 1957 — Fiat Executie 28 dec. 1957).

President: Kapt. t. Zee H. M. van den Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. van der Heden, Kapt. Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven, Maj. Mars. J. A. van Reijn en Luit. t. Zee (A) 1e kl. W. van den Braak.

Raadsman: Luit. t. Zee 3e kl. P. C. Binnendijk.

Desertie: opzettelijk zijn schip achterzeild: wetende dat het schip te omstreeks 19 uur zou vertrekken, te omstreeks 18 uur het schip ongeoorloofd verlaten en te omstreeks 21 uur, toen het schip vertrokken was, aangehouden?.

Wegneming van een (waardeloos) boek, volgens zeggen van be-

klaagde met het oogmerk om het de volgende dag terug te brengen en aldus met de eigenares in contact te komen. Uit geen omstandigheden blijkt voldoende van een ander oogmerk. Vrijpraak.

Wegneming, na inklimming, van een fototoestel, een casuarismes, twee vulpenhouders, een klokje, een thermometer, een vulpootlood en een elektrische fan. Soortgelijk verweer als hoger vermeld gaat hier niet op, o.m. omdat het begerenswaardige voorwerpen betreft, en beklagde een deel der goederen onmiddellijk aan een ander geschonken heeft.

(W.M.Sr. art. 98, W.Sr. art. 311(5)).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NED. NIEUW-GUINEA,

in de zaak van de Fiscaal tegen, J. A. J., oud 19 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 3e klasse,

Gezien: enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 9 december 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„I. dat hij te Biak, althans in Nederlands Nieuw-Guinea, op 28 juni 1957, dienende als matroos 3e klasse a/b van Hr. Ms. „Johan „„Maurits van Nassau“, opzettelijk ongeoorloofd zich te ongeveer „18.00 uur van genoemde bodem heeft verwijderd en, ofschoon hem „bekend was dat die bodem op die dag te ongeveer 19.00 uur naar „zee zou vertrekken voor een reis, sedertdien opzettelijk voortdurend „zonder vergunning afwezig is gebleven tot hij op 28 juni 1957 te Biak „te omstreeks 21.00 uur door een marinepatrouille is aangehouden, „tengevolge van welke afwezigheid in tijd van vrede hij die reis van „dat schip, aangevangen 28 juni 1957 te omstreeks 19.00 uur, niet „althans niet geheel heeft medegemaakt;

„II. dat hij te Sorong, althans in Nederland Nieuw-Guinea, op of „omstreeks 25 juli 1957 met het oogmerk van wederrechtelijke toe- „eigening heeft weggenomen een boekwerk, toebehorende aan M. „Groeneveld, althans aan een ander dan aan hem, beklagde;

„III. dat hij te Sorong, althans in Nederlands Nieuw-Guinea, op of „omstreeks 5 september 1957, uit een kamer van het Missie-Internaat, „tot welke kamer hij zich de toegang had verschaft door middel van „inklimming door een openstaand raam, met het oogmerk van weder- „rechtelijke toeëigening heeft weggenomen een fototoestel met tas, een „casuarismes, twee vulpenhouders, een wekkerklokje, een thermo- „meter, een vulpootlood en een elektrische fan, al welke goederen toe- „behoorden aan J. M. Halkes, althans aan een ander dan aan hem, „beklaagde“;

Gezien: enz.;

Overwegende aangaande het aan beklagde onder I ten laste ge-
legde:

dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard, Jacobus An-
tonius J., oud 19 jaar, matroos 3e klasse, als beklagde:

dat hij te Biak op 28 juni 1957 te ongeveer 17.30 uur van passagieren te terugkeerde aan boord van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau” alwaar hij diende als matroos 3e klasse; dat hij aan boord vernam dat het schip die dag te ongeveer 19.00 uur voor een reis naar zee zou vertrekken; dat hij te ongeveer 17.45 uur het schip via het halfdek verliet hoewel hij daartoe geen toestemming had; dat na enige tijd de leerling van de wacht bij hem kwam en hem aanzegde direct naar boord terug te keren omdat het schip ging vertrekken; dat hij daaraan geen gevolg gaf; dat hij reeds uit de dagelijkse orders van 27 juni 1957 wist dat het schip op de platvoet van 28 juni 1957 naar zee zou vertrekken; dat hij diezelfde avond omstreeks 23.00 uur te Biak door een MP-patrouille werd aangehouden;

dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. een uittreksel uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau”, houdende o.m.:

„Reewacht van 28 juni 1957:

„18.45 ontmeren. Mankerend sedert 18.15 de matroos 3e klasse „J. A. J.”; verliet het schip via het halfdek. De officier van de wacht „gaf de leerling van de wacht opdracht de matroos 3e klasse J. A. J. „te achterhalen, welke weigerde mee terug te gaan naar boord, na er „op gewezen te zijn dat het schip te 18.30 naar zee zou vertrekken”;

b. een rapport van de afdeling Marinepatrouille, groep Biak, opgemaakt te Biak op 1 juli 1957 door de korporaal der mariniers F. J. Bouten en de marinier der eerste klasse R. de Boer, houdende o.m.:

dat zij op 28 juni 1957 te omstreeks 20.50 uur in het Chinees restaurant aan de havenweg te Biak een persoon zagen, gekleed in de uniform der Koninklijke Marine, welke bleek te zijn de matroos der derde klasse Jacobus Antonius J.;

Overwegende aangaande het aan beklagde onder II en III re laste gelegde:

dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard, Jacobus Antonius J., oud 19 jaren, als beklagde:

a. dat hij omstreeks 25 juli 1957 te Sorong ging passagieren; dat hij in een toko de matroos J. Halfmouw ontmoette; dat zij voorbij een huis kwamen in de deuropening waarvan hij twee vrouwen zag staan; dat hij uit een kamer van dat huis een boek met een harde kaft van een tafel meenam met de bedoeling het de volgende dag weer terug te brengen om zodoende met een dier vrouwen in contact te komen; dat dit boekwerk hem niet toebehoorde en niemand hem toestemming had gegeven dit weg te nemen;

b. dat hij omstreeks 5 september 1957 met de matroos J. Halfmouw ging passagieren te Sorong; dat zij langs een gebouwencomplex kwamen waarin zij o.a. een paar inheemse meisjes zagen; dat hij in een dier gebouwen een open venster ontdekte; dat hij door dat venster naar binnen klom; dat hij uit die kamer enige voorwerpen meenam, te weten een camera, een elektrische fan, twee vulpennen, een thermometer, een vulpootlood, een soort mes en een klokje; dat het zijn bedoeling was om deze voorwerpen later weer terug te brengen teneinde

contact te krijgen met een der meisjes; dat hij, buiten gekomen zijnde, de clectrische fan en later ook het vulpootlood aan de matroos J. Halfmouw gaf; dat zij zich met die voorwerpen aan boord begaven; dat de genoemde voorwerpen hem niet toebehoorden en niemand hem toestemming had gegeven die weg te nemen;

Post alia:

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, voor zover betreffende het onder I telastegelegde, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde onder I telaste is gelegd, zomede zijn schuld eraan;

Overwegende ten aanzien van het onder II telastegelegde:

dat beklaagde verklaard heeft, bij het wegnemen van het boekwerk slechts het voornemen te hebben gehad dit boekwerk de volgende dag terug te brengen teneinde zodoende contact op te kunnen nemen met een bewoonster van het huis;

dat de getuige Halfmouw heeft verklaard, dat beklaagde dit voornemen terstond na het wegnemen tegenover hem heeft bevestigd; dat het boekwerk weliswaar geruime tijd na het wegnemen nog in het bezit van beklaagde werd aangetroffen, doch dat anderzijds, noch uit de aard van het weggenomen voorwerp, zijnde een gedeeltelijk ingevuld havenjournaal, noch uit enige andere omstandigheid in voldoende mate het tegendeel blijkt van beklaagde's bewering, dat hij bij het wegnemen slechts de bedoeling had het weggenoinene de volgende dag weer terug te brengen;

Overwegende derhalve, dat de Krijgsraad door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, voorzover betreffende het onder II telastegelegde, wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde onder II telaste is gelegd, met zijn schuld eraan, met uitzondering van de woorden: „Met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening”;

Overwegende, dat het bewezene niet onder artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht kan worden gesubsumeerd en al evenmin in enige andere wet of verordening strafbaar is gesteld,

dat beklaagde mitsdien terzake dient te worden vrijgesproken;

Overwegende ten aanzien van het onder III telastegelegde:

dat beklaagde ook dienaangaande verklaarde, bij het wegnemen van de diverse voorwerpen slechts het voornemen gehad te hebben die voorwerpen later weer terug te brengen teneinde zodoende contact op te kunnen nemen met een bewoonster van het huis; dat aan deze bewering echter geen geloof kan worden gehecht; dat immers, ware deze reeds op zichzelf weinig geloofwaardige bewering juist, niet valt in te zien waarom beklaagde een achttal voorwerpen wegnam *in*stede van een, terwijl beklaagde daarvoor geen andere redelijke verklaring heeft gegeven; dat beklaagde in dit geval na het wegnemen der voor hem, qua aard der voorwerpen, begerenswaardige zaken, zijn beweerde voornemen niet tegen getuige Halfmouw heeft geuit; dat beklaagde bovendien na het wegnemen der voorwerpen, twee daarvan terstond heeft weggegeven; dat derhalve naar 's Krijgsraads oordeel reeds bij

de handeling van het wegnemen bij beklagde de bedoeling voorzat om zich die voorwerpen toe te eigenen;

Overwegende derhalve, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, voorzover betreffende het onder III telastegelegde, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde onder III telaste is gelegd, zomede zijn schuld eraan;

Overwegende, dat het ten aanzien van I en III bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als

1. „*Desertie, in tijd van vrede gepleegd*”;
2. „*Diefstal, waarbij de schuldige zich de toegang tot de plaats des misdrijs heeft verschaft door middel van inklimming*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder zij zijn begaan en de persoon van beklagde — waarbij de Krijgsraad de jeugdige leeftijd en de door omstandigheden nog weinig stabiele persoonlijkheid van beklagde in aanmerking neemt — een gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden passend is;

Overwegende, dat terzake termen aanwezig zijn om een gedeelte dezer straf, groot drie maanden, voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet; enz. [*Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 24 januari 1957.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kolonel G. C. Berenschot en Kolonel L. E. Brouwer.

Raadsman: Kapitein H. J. Zimmerman te 't Hasde.

Diefstal met gebruikmaking van valse sleutels: het slot van een sigaretten-automaat geopend met daartoe niet bestemde Duitse 5-Pfennig-stukken.

(W.Sr. art. 90, 310, 311(5)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H., geboren 27 augustus 1935, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 10 oktober 1956 te Groningen, althans in „Nederland, nadat hij enige vijf-pfennigmunten in de gleuf van een „sigarettenautomaat had geworpen, welke vijf-pfennigmunten niet be„stemd waren tot opening van het slot van die automaat, dit slot daar„mede heeft geopend waarna hij de schuiflade van die automaat kon „opentrekken en heeft opengetrokken en vervolgens daaruit met het „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een pakje sigaretten toe„behorende aan S. de Boer, althans aan een ander dan aan hem, be-

„klaagde, heeft weggenomen, althans zo op het voorgaande geen ver-
oordeling kan of mocht volgen, terzake dat hij alstoen aldaar met
„het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een pakje sigaretten,
„toebehorende aan S. de Boer, althans aan een ander dan aan hem,
„beklaagde, heeft weggenomen”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

dat hij in de nacht van 9 op 10 oktober 1956 een Nederlands
kwartje en drie Duitse 5-pfennigmunten heeft geworpen in de gleuf
van een voor het winkelpand van de Diephuisstraat no. 2 te Groningen
staande sigarettenautomaat; dat hij door genoemde geldstukken in de
gleuf van die automaat te werpen, in staat was de schuiflade van die
automaat te openen; dat hij, toen hij die schuiflade had opengetrokken,
daaruit een pakje sigaretten, merk Lexington, toebehorende aan S. de
Boer, heeft weggenomen; dat hij daarbij de bedoeling had deze sigar-
retten zelf op te roken en dit ook heeft gedaan; dat hij van S. de Boer
geen recht of toestemming had gekregen om dat pakje sigaretten met
gebruikmaking van slechts een kwartje uit meerbedoelde automaat te
halen; dat het hem duidelijk is, dat de door hem gebruikte 5-pfenning-
stukken niet bestemd waren om het slot in die automaat los te maken,
doch dat dit door het inwerpen van vier Nederlandse kwartjes diende
te geschieden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, door de wachtmeester
der Koninklijke Marechaussee Rinze Teye Agrocila, op 25 oktober
1956 op afgelegde ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal
nr. P. 244156 van de Brigade Groningen der Koninklijke Marechaus-
see, onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van Simon de
Boer, geboren te Groningen op 30 oktober 1898:

dat hij tegen de voorgevel van het door hem bewoonde perceel No.
2 in de Diephuisstraat te Groningen een sigarettenautomaat heeft
hangen; dat deze automaat in werking treedt door inwerping van vier
Nederlandse munten ter waarde van vijf en twintig cent; dat hij op 9
oktober 1956 te omstreeks 23.50 uur uit bedoelde automaat alle zich
daarin bevindende munten heeft weggenomen; dat hij op 10 oktober
1956 omstreeks 08.30 uur de geldlade van de automaat weer heeft
leeggehaald; dat zich toen in die lade een Nederlands kwartje en drie
Duitse munten, elk ter waarde van 5-pfennig bevonden; dat hij tevens
bemerkte, dat er voor deze munten een pakje sigaretten uit de auto-
maat was weggenomen; dat dit pakje sigaretten hem in eigendom toe-
behoorde en dat hij aan niemand recht of toestemming heeft gegeven
om zonder volledige betaling een pakje sigaretten uit de automaat weg
te nemen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
staande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen
aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij op 10 oktober 1956 te Groningen nadat hij enige vijf-pfennig-
„munten in de gleuf van een sigarettenautomaat had geworpen, welke

„vijf-pfennigmunten niet bestemd waren tot opening van het slot van „die automaat, dit slot daarmee heeft geopend waarna hij de schuiflade kon opentrekken en heeft opengetrokken en vervolgens daaruit „met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een pakje sigaretten toebehorende aan S. de Boer heeft weggenomen“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van valse sleutels*“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 311 sub 5e juncto artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat nu de Krijgsraad het aan beklagde primair ten laste gelegde bewezen acht, het subsidiair ten laste gelegde als niet ten laste gelegd is te beschouwen;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen — *Red.J.*

NASCHRIFT.

Bij het lezen van het vonnis rijst de vraag of de handeling van het inwerpen van kwartjes in een automaat is het openen van een slot met daartoe bestemde werktuigen en of niet veeleer sprake is van kopen en betalen. Bij het openen van een slot past toch niet het ten gunste van de eigenaar van het slot opofferen van de sleutel!

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 31 januari 1957

President: Kol. Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Kol. G. C. Berenschot en Maj. C. L. W. M. Baron van Voorst tot Voorst.

Het als wachtmeester (als passagier) deelnemen aan een zwarte rit door een korporaal. Voorts: het helpen uitladen van betontegels, welke die korporaal tevoren wederrechtelijk had weggenomen.

(W.M.Sr. art. 48; W.Sr. art. 48, 310; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. B., geboren 18 april 1931, wachtmeester, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 10 april 1956 opzettelijk wederrechtelijk als passagier is medegereden met een aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, toebehorende auto en dit motorvoertuig aldus heeft gebruikt over verschillende voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen van 's-Gravenhage naar Schiedam en vandaar naar Rotterdam en Dordrecht en vandaar naar Utrecht;

„2e. dat hij op of omstreeks 11 april 1956 te Ermelo, althans in Nederland, in het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, tezamen en in vereniging met L. van 't Oever en met C. J. C. Schouten, althans alleen, een hoeveelheid tegels toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklagde, of een of meer zijner mededaders, heeft weggenomen, althans zo op het bovenstaande geen veroordeling kan of mocht volgen, terzake dat hij alstoen aldaar toen L. van 't Oever met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een hoeveelheid tegels toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans toebehorende aan een ander dan aan genoemde van 't Oever en (of) hem, beklagde, wegnam, daarbij opzettelijk behulpzaam is geweest door te helpen die tegels uit te laden uit de auto waarmede die gestolen tegels werden vervoerd, althans zo op het voorgaande geen veroordeling kan of mocht volgen, terzake dat hij alstoen aldaar als wachtmeester in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, opzettelijk heeft toegelaten dat de korporaal 1e klasse k. van 't Oever met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een hoeveelheid tegels toebehorende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan genoemde van 't Oever en (of) hem, beklagde, heeft weggenomen, althans opzettelijk heeft nagelaten tegen die van 't Oever de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem onder 2 primair ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan dient te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij op 10 en 11 april 1956, terwijl hij als wachtmeester in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, als passagier is meegereden in een aan de Staat der Nederlanden toebehorende en alstoen door de korporaal der 1e klasse L. van 't Oever bestuurde militaire auto, een volkswagenbusje, over verschillende voor het openbaar verkeer openstaande wegen van 's-Gravenhage via Rotterdam, Schiedam, Rotterdam en Dordrecht naar Utrecht; dat hij heel goed wist, dat van 't Oever en hij zelf van niemand recht of toestemming hadden gekregen om met bedoeld volkswagenbusje over eerderbedoelde wegen te rijden; dat hij op 11 april 1956 tussen Ermelo-Harderwijk heeft gezien, dat van 't Oever het door hem bestuurde volkswagen-

busje tot stilstand bracht en toen met de tevens als passagier daarin meerijdende dienstplichtige wachtmeester Schouten naast de rijweg opgestapelde trottoirtegels wegnam en in het volkswagentje laadde; dat het voor hem toen duidelijk was, dat van 't Oever en Schouten toen bezig waren die tegels, die waarschijnlijk van het Rijk waren, maar in ieder geval niet aan van 't Oever of Schouten of aan hem zelf in eigendom toebehoorden, weg te nemen en zich toe te eigenen; dat èn van 't Oever èn Schouten daarna met dat volkswagenbusje met daarin de weggenomen tegels, naar de woning van van 't Oever te 't Harde zijn gereden; dat hij samen met van 't Oever en Schouten die tegels heeft uitgeladen en heeft neergezet langs de weg bij het huis van van 't Oever; dat hij en van 't Oever en Schouten van niemand recht of toestemming hebben gekregen om eerder bedoelde tegels weg te nemen, in te laden, te vervoeren en daarna uit te laden;

Overwegende, dat Laurens van 't Oever, korporaal der 1e klasse, in zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd, dat hij op 10 april 1956 met een door hem bestuurd en aan de Staat der Nederlanden in eigendom toebehorend militair motorrijtuig, een volkswagenbusje, terwijl toen ook beklaagde en de wachtmeester C. J. Chr. Schouten daarin zaten, heeft gereden over verschillende voor het openbaar verkeer openstaande wegen van 's-Gravenhage via Rotterdam, Schiedam, Rotterdam, Dordrecht en Utrecht naar 't Harde; dat hij en beklaagde en de wachtmeester Schouten aldaar op 11 april 1956 te omstreeks 03.30 uur aankwamen; dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen om met eerderbedoeld motorrijtuig van 's-Gravenhage over Rotterdam, Schiedam en Dordrecht te rijden; dat hij even voorbij Ermelo in de richting van Harderwijk, heeft gestopt en samen met Schouten een 40-tal naast de weg liggende trottoirtegels in het volkswagenbusje heeft geladen; dat hij daarna met beklaagde en Schouten met het volkswagenbusje naar zijn woning te 't Harde is gereden waar die tegels zijn-uitgeladen en door hem en door beklaagde en Schouten op het trottoir van zijn woning zijn gezet;

Overwegende, dat Pieter Boddigius, geboren op 15 oktober 1907 te Wemeldinge, in zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd, dat hij in zijn hoedanigheid van Waterstaatkundig Hoofdamtenaar 1e klasse bij de Rijkswaterstaat en als zogenaamd direct wegbeheerder van de Rijksweg van Ermelo naar Harderwijk omstreeks januari 1956 ten behoeve van de Rijkswaterstaat een aantal cementbetontepels heeft aangekocht, bestemd voor de verbreding van een rijwielpad langs genoemde rijksweg; dat de werkzaamheden aan dat rijwielpad onder zijn leiding geschiedden: dat bedoelde tegels na levering langs genoemde rijksweg zijn geplaatst; dat hij van een onder hem staande kantonnier der Rijkswaterstaat heeft vernomen, dat er in totaal 85 van die tegels zijn weggenomen; dat hij aan niemand recht of toestemming heeft gegeven om van die langs bedoelde rijksweg

staande tegels, die aan de Staat der Nederlanden in eigendom toebehoorden, tegels weg te nemen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend „motorrijtuig op een weg gebruiken“;

2. „medeplichtig zijn aan diefstal“,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1e. artikel 37 van de Wegenverkeerswet;

2e. artikel 310 jo artikel 48 van het Wetboek van Strafrecht:

overwegende, dat nu de Krijgsraad het aan de beklaagde onder 2e subsidiair ten laste gelegde bewezen acht, het meer subsidiaire als niet ten laste gelegd dient te worden beschouwd;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de begane misdrijven, ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren en, onvoorwaardelijk, tot een geldboete van f 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 25 dagen; voorts: ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het valt op dut de tenlastelegging zowel terzake van het eerste feit als terzake van het tweede feit de Rechter niet de gelegenheid heeft gelaten, de strafverzwarende omstandigheid van artikel 48 W.M.Sr. toe te passen. Dit artikel is nog steeds het stiefkind van de Auditeurs-Militair.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 7 februari 1957

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor Mr J. H. Dambrink en Kapitein F. B. M. Werps.

Raadsmansman: Kapitein W. G. Tibben.

„Joy-riding“ op een motorrij wiel en rijden zonder rijbewijs.

Beklaagde ontoerekeningsvatbaar geacht. Vrijspraak en voorwaardelijke terbeschikkingstelling van de regering.

(W.Sr. art. 37; W.V.W. art. 9, 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M., geboren 15 september 1937, soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke luchtmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 25 juli 1956 in Gelderland, althans in Nederland,

„1e. opzettelijk wederrechtelijk een tweewielig motorrijwiel, toebehorende aan L. Buitenhuis, in elk geval aan anderen of een ander, dan aan hem, beklaagde, heeft gebruikt — als bestuurder daarmede „rijdende — op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „wegen de Rijksweg Arnhem-Nijmegen en de Arnhemseweg te Nijmegen;

„2e. als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel daarmede heeft „gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „weg of wegen de Rijksweg Arnhem-Nijmegen en/of de Arnhemseweg „te Nijmegen, terwijl aan hem niet door de Commissaris van de Koninkingin in de provincie Noord-Brabant, waarin zijn woonplaats was „gelegen, een toen voor het besturen van voormeld motorrijwiel geldig „rijbewijs was afgegeven”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verklaring, op 22 augustus 1956 opgemaakt en getekend door de commandant van het 5e Squadron van de Luchtmacht Technische School onder meer blijkt, dat beklaagde sedert 2 januari 1956 in werkelijke dienst was bij de Koninklijke luchtmacht als militair, wiens vrijwillig dienstverband bij de krijgsmacht hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, dienende hij als zodanig in de stand van soldaat en uit een eveneens ten processe aanwezig uittreksel strafregister, onder meer blijkt, dat beklaagde bij vonnis van de Krijgsraad te Velde-„Zuid" van 25 juli 1956, onherroepelijk geworden op 3 augustus 1956, is ontslagen uit de militaire dienst zonder ontzegging van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 25 juli 1956, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke luchtmacht, in Gelderland als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel, merk Sparta, dat motorrijwiel heeft gebruikt door daarmede te rijden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, de grote weg Arnhem-Nijmegen en op een weg te Nijmegen waarvan hij de naam niet weet en op welke laatste weg hij een aanrijding met die motor heeft gehad, van welk ongeluk hij zich niets meer kan herinneren; dat hij nu weet, dat dat motorrijwiel aan L. Buitenhuis toebehoorde; dat hij, wetend, dat hij noch van die Buitenhuis noch van iemand anders recht of toestemming had gekregen om dat motorrijwiel te gebruiken zoals hij heeft gedaan, toch daarmede is gaan rijden; dat hij bedoeld motorrijwiel had weggenomen uit de stalling bij barak 59 in het kamp Groot Heidekamp te Schaars-

bergen; dat, toen hij op genoemde datum op genoemde wegen reed, de Commissaris van de Koningin in de provincie Noord-Brabant, in welke provincie zijn woonplaats Helmond was gelegen, hem geen rijbewijs had afgegeven, dat toen, op 25 juli 1956 geldig was voor het besturen van dat motorrijwiel;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — elk der bewijsmiddelen slechts bezigend ten aanzien van de feiten of het feit waarop het betrekking heeft en de schriftelijke verklaring van de Provinciale Griffie van Noord-Brabant slechts bezigend in verband niet de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke luchtmacht op 25 juli 1956 in Gelderland

„1e. opzettelijk wederrechtelijk een tweewielig motorrijwiel, toebehorende aan L. Buitenhuis heeft gebruikt — als bestuurder daarmede „rijdende — op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „wegen de Rijksweg Arnhem-Nijmegen en de Arnhemseweg te Nijmegen;

„2e. als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel daarmede heeft „gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „weg of wegen de Rijksweg Arnhem-Nijmegen en de Arnhemseweg „te Nijmegen, terwijl aan hem niet door de Commissaris van de Koningin in de provincie Noord-Brabant, waarin zijn woonplaats was „gelegen, een toen voor het besturen van voormeld motorrijwiel geldig „rijbewijs was afgegeven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „*Het opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend „motorrijtuig op een weg gebruiken*”

II. „*Overtreding van artikel 9 lid 1 sub van de Wegenverkeerswet*”: voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. artikel 37 van de Wegenverkeerswet”

II. artikel 9 lid 1 sub 3 juncto artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde niet strafbaar is, zijnde gebleken van feiten en omstandigheden, die zijn strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende, te dien aanzien, dat een door de kapitein-arts J. A. C. de Kock van Leeuwen, zenuwarts en de reserve-1e-luitenants-arts W. Kluytmans op 4 januari 1957 omtrent beklagde uitgebracht psychiatrisch rapport zakelijk inhoudt, als conclusie, dat beklagde tijdens het bedrijven van de bewezen verklaarde feiten, lijdende was aan een ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens in de vorm van psychopathiform gedrag op basis van encephalopathie en het door dr. J. C. Gathier, zenuw-arts, Chef van de afdeling Neurologie van het Centraal Militair Hospitaal te Utrecht, op 6 februari 1957 uitgebracht rapport deze diagnose bevestigend, daaraan de conclusie verbindt, dat beklagde ontoerekeningsvatbaar is, welke conclusie de Krijgsraad overneemt en tot de zijne maakt;

Overwegende, dat beklagde mitsdien niet strafbaar is en van het hem tenlastegelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad echter van oordeel is, dat het belang van de openbare orde bepaaldelijk vordert, dat beklagde ter beschikking van de Regering zal worden gesteld, teneinde van harentwege te worden verpleegd, welke terbeschikkingstelling echter nog voorwaardelijk kan geschieden;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten;

Verklaart beklagde echter niet strafbaar;

Spreekt hem vrij;

Stelt beklagde ter beschikking van de Regering teneinde van harentwege te worden verpleegd;

Beveelt, dat deze terbeschikkingstelling niet zal worden tenuitvoergelegd.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 oktober 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel

P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Mr H. J. J. v. d. Biesen.

Beklaagde, die door twee opsporingsambtenaren in verdachte houding bij een geparkeerde auto was aangetroffen en was staande gehouden, had een valse naam opgegeven en had zich vervolgens losgerukt.

Krijgsraad: Geen wederspanningheid omdat in de tenlastelegging niet is omschreven dat de agenten waren in de rechtmatige uitoefening van hun bediening, noch dat zij hun vordering krachtens wettelijk voorschrift hebben gedaan, nu in de tenlastelegging niet is omschreven dat zij beklagde op heterdaad hebben betrapt. Vrijspraak.

H.M.G.: Het element „heterdaad” is voldoende feitelijk omschreven. dn casu is echter van betrappen op heterdaad geen sprake geweest, nu de agenten beklagde eerst zagen toen hij de poging om de auto binnen te dringen reeds opgegeven had. Vrijspraak.

Krijgsraad: „door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd een „valse naam opgegeven”. Geldboete f 10 en strafklasse 6 maanden.

H.M.G.: Door de in de tenlastelegging vermelde zinsnede: „. . . . „hebbende hij voorts bij zijn eerste aanhouding door voormelde politieambtenaren, naar zijn naam gevraagd, opzettelijk in strijd met de „waarheid opgegeven” vóór „naar” geplaatste komma, sluit de tenlastelegging niet uit dat beklagde door een ander dan door de

agenten naar zijn naam is gevraagd, welke twijfel niet aanwezig zou zijn geweest indien die komma daar niet ware geplaatst zoals in de officiële tekst var, de ivet hst geval is, komende in de uitgave van Fruin's Wetboeken wèl een komma voor „naar” voor). Nu niet blijkt dat beklagde door het bevoegde gezag naar zijn naam is gevraagd moet hij ook te dezen aanzien worden vrijgesproken.

(W.Sr. art. 180, 184, 435).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen G. S., geboren 25 januari 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Regiment Veldartillerie „Prins Frederik” op of omstreeks 4 augustus 1957 te Baarn, toen de in uniform geklede, zich ter surveillance op de openbare weg, de Laanstraat, bevindende hoofdagent van politie en agent te Baarn, M. Oskam en C. W. Schothorst, beiden tevens onbezoldigd gemeenteveldwachters te Baarn, hem op heterdaad hadden betrapt bij een poging zich toegang te verschaffen tot een afgesloten auto en na hem te hebben gefouilleerd en een schroevendraaijer en een staafzaklantaarn op hem gevonden te hebben, van hem bij monde van agent Schothorst gevorderd hadden hem te volgen naar het politiebureau opzettelijk niet aan deze vordering heeft voldaan, immers zich heeft losgerukt van de agent Schothorst, die hem aan een arm vasthad, onder het roepen van de woorden: „Dan zal je moeten lopen” en de vlucht heeft genomen en deze heeft voortgezet ondanks de met de woorden „Sta of ik schiet” door Schothorst herhaalde vordering, waarna hij eerst, nadat een waarschuwingsschot door genoemde Schothorst was gelost, in een nis is gedoken en kon worden gearresteerd, hebbende hij voorts bij zijn eerste aanhouding door voormelde politieambtenaren, naar zijn naam gevraagd, opzettelijk irrischheid met de waarheid opgegeven te zijn geheten: Kraai, woonachtig in de Sparrenlaan”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 21 augustus 1957 opgemaakt door de wnd. Commandant 2e Instructie Batterij Regiment Veldartillerie Prins Frederik te Bergen op Zoom blijkt, dat beklagde op gemeld tijdstip sedert 12 juni 1957 als militair in werkelijke diens was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Regiment Veldartillerie „Prins Frederik”, op 4 augustus 1957 te omstreeks 02.00 uu op de openbare weg, de Laanstraat, stond; dat hij juist bezig was te pogen zich toegang te verschaffen tot een aldaar geparkeerde en afgesloten personenauto, merk Ford; dat hij met een van zijn handen stonk te drukken tegen het tochtruitje; dat er toen twee in uniform geklede agenten van gemeentepolitie op hem afkwamen, die later bleken te zijn

de hoofdagent van politie M. Oskam en de agent van politie C. W. Schotlorst, beide van de gemeentepolitie te Baarn; dat zij hem ter plaatse fouilleerden, waarbij zij een schroevendraaier en een staafzaklantaarn op hem aantroffen; dat die agenten hem toen in verband met het vorenstaande vroegen naar zijn naam, waarop hij in strijd met de waarheid hen heeft opgegeven te zijn geheten: Kraai, woonachtig in de Sparrenlaan; dat vervolgens de agent Schothorst van hem vorderde dat hij de agenten onmiddellijk zou volgen naar het politiebureau; dat hij toen aldaar niet aan deze vordering heeft voldaan, doch zich losgerukt heeft van de agent Schothorst, die hem aan een arm vast had; dat hij daarbij riep: „Dan zal je moeten lopen” en dat hij daarbij toen de vlucht nam; dat Schothorst hem achterna riep: „Sta of ik schiet”, maar dat hij verder wegluchtte; dat hij toen achter zich een schot hoorde lossen; dat hij naar aanleiding van dit schot linksaf een steegje in is gevlucht, maar dat dat steegje een doodlopende nis bleek te zijn; dat hij toen daar is blijven staan, waarop de agenten hem hebben gearresteerd;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 5 augustus 1957, opgemaakt en gesloten door Margarethus Oskam en Cornelis Wilhelmus Schothorst, eerstgenoemde hoofdagent van gemeentepolitie te Baarn, tevens onbezoldigd rijksvddwachter, laatstgenoemde agent van politie te Baarn, tevens onbezoldigd veldwachter der gemeente Baarn, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij in de nacht van 3 op 4 augustus 1957 te ongeveer 1.50 uur zagen, terwijl zij op surveillance waren, dat een hen onbekende man zich op verdachte wijze ophield bij een vierwielig motorrijtuig, merk Ford, gekentekend RG 79-32, dat voor perceel Laanstraat 101 te Baarn geparkeerd stond: dat zij zich onmiddellijk naar genoemde man begaven en bij monde van eerste verbalisant aan deze man vroegen wie hij was, waarop genoemde persoon antwoordde: „Ik ben Kraai uit de „Sparrenlaan”; dat deze persoon hen mededeelde dat hij getracht had die auto open te krijgen; dat zij, verbalisanten, daarop genoemde man hebben onderzocht op braakvoorwerpen en een schroevendraaier en een staafzaklantaarn aantroffen; dat verbalisant Schothorst daarbij genoemde man met de linkerhand bij diens rechterarm hield; dat Schotlorst daarop tegen genoemde man zei: „Je zal toch even voor onderzoek mee naar het bureau moeten”; dat de man toen zei: „Dan zal „je hard moeten lopen”, zich losrukte en de Nieuwstraat te Baarn inrende en vervolgens de Leestraat; dat verbalisant bij een onmiddellijk ingezette achtervolging, aan het begin van genoemde Leestraat met luide stem riep: „Sta, kerel, of ik schiet”; dat genoemde man echter doorrende in de richting van hen af; dat hij, Schothorst, daarop een waarschuwingsschot loste met zijn, Schothorst's, dienstpistool; dat genoemde man daarop in een donkere nis dook, waarop zij, verbalisanten, hem vastgrepen en hem overbrachten naar het bureau van politie te Baarn, alwaar genoemde man opgaf te zijn genaamd: Geert S., geboren te Baarn op 25 januari 1938;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd een valschen „naam opgeven“,

voozien en strafbaar gesteld bij artikel 435 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde niet tevens oplevert het delict voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 180 of artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde niet inhoudt, dat de hoofdagent van politie M. Oskam en de agent van politie C. W. Schothorst werkzaam waren in de rechtmatige uitoefening van hun bediening noch dat zij hun vordering krachtens wettelijk voorschrift hebben gedaan nu in het bewezenverklaarde niet is omschreven, dat zij beklagde op heterdaad bij het plegen van een strafbaar feit hebben betrapt en derhalve niet is bewezen dat zij handelden op grond van de onder meer aan een opsporingsambtenaar bij artikel 53 van het Wetboek van Strafvordering gegeven bevoegdheid;

Overwegende nog dat daarmee niet onverenigbaar is dat het bewezenverklaarde wel inhoudt het delict als boven gequalificeerd, aangezien bedoelde betrapting en het aantreffen op beklagde van een staafzaklantaarn en een schroevendraaier voldoende feiten en omstandigheden opleveren om een redelijk vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit of een poging daartoe te doen ontstaan, waaruit volgt dat de bedoelde opsporingsambtenaren op grond van artikel 52 van het Wetboek van Strafvordering bevoegd waren verdachte naar zijn zijn naam te vragen;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 10, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 2 dagen; voorts plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 6 maanden — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 10 december 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Lt. Generaal Van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Lt. Generaal-VI.-Waarn. Zegers.

Raadsman: Mr H. J. J. v. d. Biesen, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl vanwege de Advocaat-Fiscaal aan de beklagde betekend;

Gezien het vonnis in eerste aanleg gewezen;

Gehoord de beklaagde, zo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door de raadsman aangevoerd;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, met inarreststelling bij uitspraak;

Overwegende, dat het Hof het vonnis, waarvan beroep, vernietigt, omdat de Krijgsraad:

1. niet artikel 180 of 184 van het Wetboek van Strafrecht van toepassing heeft geacht, daar de telastlegging geen feitelijke omschrijving zou bevatten van de tenlastegelegde betrapping van beklaagde „op „heter daad“;

2. beklaagde heeft veroordeeld wegens het begaan van de overtreding, strafbaar gesteld bij artikel 435 aanhef en sub 3e van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende ten aanzien van het onder 1 gestelde, dat de uitdrukking „op heterdaad betrappen“, naast de ruimere strekking, daaraan door de wetgever en de jurisprudentie toegekend, ook de feitelijke — meer beperkte — betekenis heeft van: „terwijl hij bezig is, gedurende „het bedrijven der daad“ (van Dale's Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, 7e druk, blz. 365, en de Krijgsraad, bij gebrek aan een nadere feitelijke omschrijving, deze uitdrukking naar haar feitelijke betekenis had moeten opvatten;

Overwegende ten aanzien van het onder 2 gestelde, dat het Hof artikel 435 aanhef en sub 3e van het Wetboek van Strafrecht evenmin van toepassing acht omdat weliswaar de Krijgsraad terecht van oordeel is, dat de hoofdagent van politie Oskam en de agent van politie Schot-horst als opsporingsambtenaren bevoegd waren om beklaagde naar zijn naam te vragen, doch de telastlegging — voor zover hiervan belang luidende: „ hebbende hij voorts bij zijn eerste aanhouding „door voormelde politieambtenaren, naar zijn naam gevraagd, op „zettelijk in strijd met de waarheid opgegeven te zijn genaamd: Kraai, „woonachtig in de Sparrenlaan“ — niet uitsluit dat een ander dan deze beide politieambtenaren of één hunner, hem naar zijn naam heeft gevraagd;

Overwegende, dat zulks anders zou zijn geweest indien niet voor het woordje „naar“ in deze aanhaling uit de telastlegging een komma zou zijn geplaatst, waardoor de tekst bovendien in overeenstemming zou zijn geweest met de tekst van laatstgenoemde wetsbepaling, die volgens het staatsblad 1881 nr. 35 onder meer luidt: „door het be- „voegd gezag naar zijn naam gevraagd“, in tegenstelling tot de tekst voorkomende in de uitgave: „Nederlandse Wetboeken“ door Fruin, waarin abusievelijk voor „naar“ een komma is geplaatst, welke in het zinsverband van de wetstekst niet, doch in dat van de onderhavige telastlegging wel een andere betekenis teweeg kan brengen;

Overwegende in verband met het bovenstaande, dat, nu uit de telastlegging niet blijkt dat beklaagde door het bevoegd gezag naar zijn

naam is gevraagd, het bewezenverklaarde evenmin het strafbare feit, omschreven in artikel 435 aanhef en sub 3e van het Wetboek van Strafrecht inhoudt;

Overwegende, dat aan beklaagde is tenlastegelegd: [zie vonnis];

Overwegende, dat het Hof de telastlegging aldus leest, dat beklaagde is gedagvaard:

- I. terzake van het misdrijf omschreven in artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht;
- II. terzake van het opgeven van een valse naam, onder de omstandigheden in de dagvaarding vermeld;

Overwegende ten aanzien van het sub I bedoelde feit, dat het Hof niet bewezen acht dat beklaagde het tenlastegelegde misdrijf heeft begaan, omdat van betrappen op heter daad — in feitelijke zin — geen sprake is, nu uit de verklaring van de politieambtenaren, die beklaagde bij de auto aantroffen, blijkt, dat zij beklaagde eerst zagen nadat hij zijn poging om in de auto te komen had opgegeven — immers zij constateerden slechts dat hij zich daarbij op verdachte wijze ophield en beklaagde deelde hen mede, dat hij „getracht had” om de auto open te krijgen;

Overwegende ten aanzien van het sub II tenlastegelegde:

dat beklaagde blijkens een hem betreffende, op 21 augustus 1957 door de waarnemend commandant van de 2e instructiebatterij van het regiment veldartillerie „Prins Frederik” afgegeven justitiële verklaring, op gemeld tijdstip sedert 12 juni 1957 als militair in werkelijke dienst was;

dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het regiment veldartillerie „Prins Frederik” op 4 augustus 1957 omstreeks te 02.00 uur te Baarn door twee in uniform geklede politieagenten werd aangehouden;

dat deze agenten hem toen naar zijn naam vroegen en hij hen in strijd met de waarheid heeft opgegeven te zijn genaamd Kraai, wonende aan de Sparrenlaan;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 5 augustus 1957, opgemaakt door Margarethus Oskam en Cornelis Wilhelmus Schothorst, respectievelijk hoofdagent van gemeentepolitie, tevens onbezoldigd rijksveldwachter en agent van politie, tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter, beiden te Baarn, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij in de nacht van 3 op 4 augustus 1957, beiden in uniform gekleed, te omstreeks 01.50 uur te Baarn een man hebben aangehouden; dat zij die man naar zijn naam vroegen waarop die man hen opgaf te zijn genaamd: Kraai, wonende aan de Sparrenlaan; dat deze man hen nadien opgaf te zijn genaamd Geert Smeecker, geboren te Baarn, 25 januari 1938;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met zijn schuld daaraan dat beklaagde, dienende als dienstplichtig soldaat bij het regiment veld-

artillerie „Prins Frederik" op of omstreeks 4 augustus 1957 te Baarn bij zijn aanhouding door de in uniform geklede hoofdagent van politie en agent van politie te Baarn M. Oskam en C. W. Schothorst, naar zijn naam gevraagd, opzettelijk in strijd met de waarheid heeft opgegeven te zijn geheten: „Kraai, woonachtig aan de Sparrenlaan";

Overwegende, dat het bewezenverklaarde niet oplevert een feit, bij enige wettelijke bepaling strafbaar gesteld, zodat beklagde van het hem tenlastegelegde, hierboven sub II bedoeld, moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN !

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

A. Terzake van het tenlastegelegde, hierboven sub I bedoeld:

Verklaart niet bewezen het aan beklagde tenlastegelegde misdrijf;

Spreekt hem daarvan vrij;

B. Terzake van het tenlastegelegde, hierboven sub II bedoeld:

Verklaart bewezen hetgeen als zodanig is aangenomen met beklagdes schuld daaraan;

Verklaart het bewezenverklaarde niet op te leveren een strafbaar feit;

Spreekt beklagde daarvan vrij.

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Territoriaal Commandant Noord Brabant.

Kolonel P. W. van Duin.

Beschikking van 16 oktober 1958.

In zijn functie van materieelbeheerder belast zijnde met de uitvoering van een transport van 5 halftracks, als commandant van dat transport zelf een der halftracks bestuurd zonder dat hij in het bezit was van het daarvoor vereiste militaire rijbewijs D, en 2 der overige halftracks doen besturen door chauffeurs die evenmin in het bezit waren van dat rijbewijs. Beklag gedeeltelijk gegrond; straf verlicht, strafreden gewijzigd.

(W.K. art. 61, 62, 65, 66).

De Kolonel, Territoriaal Commandant Noord Brabant,

Gezien het beklag van de wachtmeester Van N., dienende als materieelbeheerder in her Mob. Complex , in onderhoud gesteld bij de Stafcompagnie houdende de op 6 oktober 1958 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de straf van acht dagen verzuwaard arrest met de daarbij behorende strafreden: „Als wachtmeester „der Cavalerie tevens beheerder, bij een tanktransport aangehouden „door de Koninklijke Marechaussee en niet in het bezit bevonden van „het voorgeschreven rijbewijs D. Onvoldoende maatregelen getroffen „teneinde personeel te verkrijgen, wel in het bezit van dit rijbewijs.",

hem op 4 oktober 1958 opgelegd door de Majoor B., Commandant Stafcompagnie . en hem op dezelfde datum ter kennis gebracht:

Gehoord de klager en de strafoplegger, en als getuige de Eerste-Luitenant K.;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard dat hij, door de Koninklijke Marechaussee tijdens een onder zijn leiding uitgevoerd transport van vijf „halftracks” gerapporteerd wegens het niet in het bezit zijn van het daarvoor vereiste militaire rijbewijs D, terwijl tevens twee der overige chauffeurs evenmin dat rijbewijs hadden, tegen krijgstuchtelijke bestraffing hiervoor geen bezwaar zou hebben gemaakt, indien de straf aanmerkelijk lichter en de omschrijving van de strafreden juist zouden zijn geweest;

dat namelijk de strafoplegger bij het bepalen van de zwaarte van de straf naar zijn gevoelen geen rekening heeft gehouden met de omstandigheden en met het feit, dat hij aldus heeft gehandeld in het belang van de dienst;

dat de zaak zich als volgt heeft toegedragen:

op de avond vóór de uitvoering van het transport, kreeg de klager van de luitenant K., commandant van de werkplaats 3e Divisie TD onderhoudsgroep, de mededeling dat de vijf onder zijn beheer staande halftracks naar de VCA moesten worden gebracht voor modificatie (aanbrenging dubbele achterverlichting en remlamp); het betrof hier de uitvoering van een reeds in mei ingediende modificatie-aanvraag Aangezien deze halftracks echter in gereedheid moesten zijn voor de herhalingsoefeningen, welke binnenkort zouden aanvangen, en de radio's daarvoor reeds waren ingebouwd, maakte klager hiertegen bezwaar, waarop de luitenant K. hem naar zijn, klagers, chef, de Luitenant-Kolonel C., verwees; klager heeft de Overste C. dadelijk opgebeld, doch deze had geen tijd en verwees hem naar zijn „tweede man” de ritmeester S.; toen klager vervolgens van deze ritmeester voor hel bespreken van deze zaak geen gelegenheid kreeg, heeft hij de VCA werkplaats zelf opgebeld. Hierbij kreeg hij te horen, dat de wagens op tijd klaar zouden zijn, mits ze terstond gebracht werden. Daar er dus haast bij was, heeft klager toen, zonder erbij stil te staan dat voor het besturen van deze halftracks het rijbewijs B en ook het rijbewijs voor tankbesturing, dat hij zelf bezit, niet voldoende was, bij de MTO van de Vaste Kampstaf nog twee chauffeurs geleend: zelf had hij met inbegrip van hemzelf, drie chauffeurs met ervaring in het besturen van halftracks ter beschikking. Van de vijf bestuurders van dit transport dat overigens over korte afstand plaatsvond (naar de VCA werkplaats te Dinther, nog geen 30 KM), waren er dus twee met rijbewijs D, twee met rijbewijs B en een, klager zelf, met de rijbewijzen B en D/E (voor tanks);

dat strafoplegger hem heeft verweten, dat hij niet heeft getracht chauffeurs met rijbewijs D te krijgen, doch dat het in de practijk zeer dikwijls gebeurt dat halftracks worden bestuurd door chauffeurs met rijbewijs B en het besturen van deze voertuigen niet moeilijker is dan

dat van 3-tonners, terwijl een aanvraag voor bevoegde chauffeurs bij de Divisie, — indien men hem daar al niet zou hebben gezegd het transport dan maar uit te voeren met de aanwezige chauffeurs met rijbewijs B — zeker enige dagen vertraging zou hebben veroorzaakt, en hem niet bekend was, dat hij hiervoor bij de Luitenant K., — met wie hij overigens wat de dienst betreft niets te maken heeft —, terecht had gekund;

dat hij de Overste C. direct van de aanhouding door de Koninklijke Marechaussee op de hoogte heeft gesteld, waarop deze hem geruststelde; dat hij er dan ook van overtuigd is dat, indien de zaak door de Overste C. zou zijn behandeld, van krijgstuchtelijke bestraffing geen sprake zou zijn geweest;

Overwegende dat de strafoplegger nog heeft verklaard:

dat hij deze zaak heeft behandeld, omdat klagers „technischeⁿ chef, de Luitenant-Kolonel C., op herhalingsoefeningen in Duitsland is;

dat hij klager, die nogal eigenwijs is en graag tegen de draad ingaat, heeft gestraft omdat hij, wetende dat rijbewijs D vereist is voor het besturen van halftracks, op eigen houtje met drie chauffeurs zonder dat rijbewijs op weg is gegaan, zonder tevoren getracht te hebben bevoegde chauffeurs te krijgen, waartoe hij, zoals hij wist, althans had kunnen weten, zich in het kamp slechts tot de luitenant K., die hem de opdracht tot het transport had overgebracht, had behoeven te wenden, of telefonisch tot de Majoor S.;

dat hij klager zwaar heeft gestraft omdat door zijn toedoen nog twee andere chauffeurs van het transport eveneens zijn gerapporteerd;

Overwegende dat de eerste-luitenant K., als getuige gehoord, heeft verklaard dat hij aan klager de opdracht tot het uitvoeren van het transport naar de VCA-werkplaats te Dinther heeft overgebracht;

dat hij, toen klager de volgende dag zou vertrekken en hem op zijn vraag antwoordde dat hij voldoende chauffeurs had, nadat hij twee chauffeurs bij de Vaste Kampstaf had „geleend“, zich erover verbaasd had dat er bij de Kampstaf chauffeurs met rijbewijs D waren;

dat klager, indien deze hem hierom verzocht had, van getuige, met inbegrip van hemzelf, drie chauffeurs met rijbewijs D had kunnen krijgen;

dat het transport dan ook later door hem, getuige, en, behalve de twee chauffeurs met rijbewijs D, die de halftracks hadden weggebracht, nog twee andere chauffeurs met dat rijbewijs is teruggehaald;

dat hij zelf en de beide door hem geleverde chauffeurs weliswaar nog nooit met halftracks hadden gereden, doch hiermede geen moeite hebben gehad, nadat klager aanwijzingen betreffende het rijden in de bochten had gegeven;

dat vermoedelijk wel een week zou zijn gemoeid geweest met het voldoen aan een aanvraag voor chauffeurs bij de Divisie;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken, dat door strafoplegger niet voldoende rekening is gehouden met de enigszins moeilijke situatie waarvoor klager zich geplaatst heeft gezien, noch met het feit dat klager, indien hij dan al welbewust het transport heeft uit-

gevoerd met drie daartoe formeel niet bevoegde chauffeurs en de officiële procedure, — aanvraag van wèl bevoegde chauffeurs —, niet heeft gevolgd, dit heeft gedaan omdat het een transport over korte afstand betrof en de chauffeurs en hijzelf voldoende ervaring in het besturen van halftracks hadden, hierbij het risico van een aanhouding door de Marechausee, zoals thans is geschied, in het belang van de dienst aanvaardende;

Overwegende dat klager overigens, vooral omdat gebleken is dat hij zijn verantwoordelijkheid wat lichtvaardig opvat, voor zijn handelwijze terecht is gestraft, doch dat, gezien vorenvermelde omstandigheden, de straf te zwaar is, terwijl voorts de strafreden een juiste omschrijving der feiten bevat en dus moet worden gewijzigd;

Gelet op de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht, Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Wijzigt de opgelegde straf in zes dagen licht arrest, welke straf geacht moet worden te zijn ondergaan door het ondergaan van vijf dagen verzuwaard arrest van de oorspronkelijke straf van acht dagen verzuwaard arrest waarover de gestrafte zich heeft beklagd;

Wijzigt de omschrijving der strafreden zodat deze komt te luiden:

„In zijn functie van materieelbeheerder een transport van vijf , half-
...„tracks“ moeiende uitvoeren, als commandant van dit transport zelf
..een der halftracks bestuurd zonder in het bezit te zijn van het daar-
..voor vereiste militaire rijbewijs D, en tevens twee der overige half-
..„tracks doen besturen door evenmin in het bezit van dat rijbewijs
..zijnde chauffeurs“.

Bepaalt dat, tenzij de gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept, de vermelding in de straflijst van de aanvankelijke strafoplegging geheel onleesbaar zal worden gemaakt en daaronder zullen worden ingeschreven de straf en de strafreden, zoals bij deze beschikking vastgesteld;

dat hij, D., Kolonel, Territoriaal Commandant Noord Brabant, daarbij als strafoplegger zal worden vermeld en de datum van deze beschikking als datum van strafoplegging, en tenslotte dat onder die vermelding van de gewijzigde strafoplegging de aantekening zal worden gesteld: „Na „beklag“;

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog, een afschrift zal worden gezonden aan de strafoplegger en een afschrift zal worden ter hand gesteld aan de klager.

Territoriaal Commandant Noord Brabant.

Kolonel P. W. van Duin.

Beschikking van 15 oktober 1958.

Op het eerste werkappèl te 7.15 ten onrechte ontbroken en te bed

bevonden, voorgevende ziek te zijn. Bij controle door de kapitein-arts geschikt verklaard om dienst te doen. Straf: 8 dagen verzwaard arrest.

Op grond van de feiten en omstandigheden zoals deze door het onderzoek op het beklag aan de dag zijn getreden, heeft de beklagmeerdere niet de overtuiging verkregen dat klager ziekte had voorgevend en ten onrechte te bed was gebleven. Beklag gegrond; strafoplegging nietig verklaard.

(W.K. art. 61, 62, 65, 66).

De Kolonel, Territoriaal Commandant Noord Brabant,

Gezien het beklag van de dienstplichtige soldaat V., registratienummer _____, dienende bij 107 TD Basismunitiebataljon Werktroepen, in onderhoud gesteld bij de Stafcompagnie _____, houdende de op 8 oktober 1958 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de straf van acht dagen verzwaard arrest met de daarbij behorende strafreden: „Op het eerste werkappèl te 07.15 uur te bed bevonden, „voorgevende ziek te zijn. Bij controle door de arts geschikt verklaard „dienst te doen, weshalve hij ten onrechte op het appèl heeft ont- „broken”, hem op 6 oktober 1958 opgelegd door de Majoor B., Commandant Stafcompagnie _____, en hem op dezelfde dag ter kennis gebracht;

Gehoord de klager en de strafoplegger, en als getuigen de tweedeluitenant V. B. en de kapitein-arts K.;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard:

dat hij zich ten onrechte gestraft gevoelt, daar hij zich op Maandagmorgen 6 oktober inderdaad veel te ziek gevoelde om te kunnen opstaan;

dat hij vóór het werkappèl het bed uit is geweest omdat hij zware hoofdpijn had en moest overgeven, waarna hij zich weer te bed heeft begeven ondat hij niet op zijn benen kon staan;

dat hij vervolgens te bed is gebleven in afwachting van de komst van de ziekenverpleger;

dat, toen deze eindelijk kwam, hij klager, na hem slechts even de pols gevoeld te hebben, het bed uitgejaagd heeft met de opdracht naar de MGD te gaan;

dat hij, klager, dit heeft gedaan, hoewel hij nog steeds zware hoofdpijn had en duizelig was, waarna de dokter, nadat deze hem ook slechts even bij de pols had gepakt en nadat de sergeant-ziekenverpleger had gezegd: „Veertien dagen kwartierziek te bed na de dienst”. hem „dienstdoen” heeft gegeven, zonder hem in de gelegenheid te hebben gesteld iets te zeggen;

dat hij echter die dag niet meer heeft behoeven te werken, omdat hij na het ziekenrapport bij de kampcommandant op het rapport moest komen en door deze gestraft werd, waarna het te laat was geworden om nog naar het werk (te Ottersum) te gaan;

dat hij een lange straflijst heeft. doch wil aanvoeren dat hij alle vroegere straffen zonder morren heeft geaccepteerd, omdat hij die

verdiend had, doch tegen de hem thans opgelegde straf opkomt, omdat dit een onverdiende straf is;

Overwegende dat de strafplegger heeft verklaard:

dat hij klager heeft gestraft omdat hij na lezing van het rapport van de luitenant V. B. betreffende het grote aantal zogenaamde zieken bij zijn mensen (10 soldaten „ziek thuis", 8 soldaten „ziek te bed" en 7 soldaten op het ziekenrapport), na kennisneming van de beslissingen (adviezen) van de Chef MGD, de kapitein-arts K., na het verhoor van klager en na inzage van diens straflijst, de overtuiging had gekregen dat klager, die van de arts „dienstdoen" had gekregen, alleen maar lui was geweest en niet, zoals hij had doen voorkomen, zó ziek, dat hij niet op het werkappèl en zelfs niet op her ziekenrapport had kunnen komen;

dat hij van de in het rapport van de luitenant V. B. vermelde militairen alleen klager heeft gestraft omdat hij van mening was, dat, nu een voorbeeld gesteld moest worden, deze met zijn lange straflijst wel als belhamel beschouwd kon worden en de anderen geen straflijst hadden;

Overwegende dat de getuigen hebben verklaard:

1. de tweede-luitenant V. B.:

dat hij in zijn functie van officier belast met de inwendige dienst bij het werktroependetachment, waartoe klager behoort, op 6 oktober bij de strafplegger als kampcommandant de vele ziekmeldingen heeft gerapporteerd, alsmede de hierop door de arts genomen beslissingen welke er op wezen, dat zijn, getuiges, mening dat er van al deze zogenaamde zieken slechts zeer enkelen werkelijk iets mankeerde en de rest het na het weekeinde eenvoudig maar eens probeerde, wel juist was;

dat hij klager niet kende, noch de andere tot het bijna 200 man sterke werktroependetachment behorende militairen, daar hij nog pas een week te Mill was en hen op het werk niet meemaakt;

dat klager die dag niet meer heeft gewerkt, daar hij na het ziekenrapport, omstreeks 10.00 uur, nog bij de kampcommandant, strafplegger, op het rapport moest komen;

2. de kapitein-arts, Chef MGD, K.:

dat er van de vele zogenaamde zieken op maandag 6 oktober bij onderzoek slechts zeer enkelen werkelijk iets bleken te hebben en hij dan ook aan slechts één van de zeven als „ziek te bed" gemelde militairen de mutatie „kwartierziek te bed" heeft gegeven, voor twee anderen met de toevoeging „na de dienst" (hetgeen dus dienstdoen inhield) en aan alle anderen, met inbegrip van klager, „dienstdoen";

dat het best mogelijk is dat klager zich 's morgens — mogelijk tengevolge van biergebruik de vorige avond —, niet zo prettig heeft gevoeld, doch dat hij, getuige, ervan overtuigd is, dat er niets was wat klager belet zou hebben zich 's morgens op het ziekenrapport te melden;

dat immers de ziekenverpleger, die altijd na afloop van het gewone ziekenrapport de kamers langs gaat om van de „ziek te bed" gemelde

militairen de temperatuur op te nemen, bij klager geen verhoging heeft geconstateerd en hem, evenals de anderen, naar getuige heeft gestuurd, die noch verhoging noch enige andere aanwijzing van ziek zijn bij klager constateerde en hem dus de mutatie (advies! *Red.*) „dienst-„doen" heeft gegeven;

dat hij meent klager hiermee nog schappelijk te hebben behandeld door hem niet „kwartierziek te bed na de dienst" te geven;

Overwegende dat uit het onderzoek is gebleken, dat strafopleggers overtuiging dat klager ten onrechte te bed is gebleven, voorgevende ziek te zijn, en derhalve ten onrechte op het werkappèl van 07.15 uur heeft gemankeerd, is gegrond op het feit, dat de Chef MGD, de kapein-arts K., nadat hem een groot aantal militairen, behorende tot de groep werktroepen waarvan ook klager deel uitmaakt, als ziek te bed was gemeld, met betrekking tot de meesten hunner, onder wie klager, tot de conclusie was gekomen, dat zij niet ziek waren en tot dienstdoen in staat:

dat strafoplegger voorts tot het opleggen van een krijgstuchtelijke straf aan klager is overgegaan omdat bij meende dat een voorbeeld gesteld moest worden om aan het veel voorkomende euvel van het op maandagmorgen in bed blijven een einde te maken, waarbij hij klager en niet de andere gerapporteerden heeft gestraft, omdat hij in klager, met zijn lange straflijst een belhamel meende te zien;

Overwegende, dat voor krijgstuchtelijke strafoplegging wel geen bewijsvoering vereist is en gestraft kan worden op grond van „bloot „gemoedelijke overtuiging", en op de dag van de strafoplegging de omstandigheden toen de overtuiging van de strafoplegger mogen hebben gerechtvaardigd, dat klager 's morgens ziekte had *voorgewend* en daarvoor gestraft moest worden, doch dat klagers bij het thans gehouden onderzoek pertinent staande gehouden bewering dat hij *ten tijde van het ziekenrapport en het werkappèl* te ziek was om op te staan en dat hij daarom, — zoals overigens blijktens de verklaring van de getuige K. de vastgestelde procedure is —, te bed is gebleven in afwachting van de komst van de arts of de ziekenverpleger, niet is weerlegd door de verklaring van genoemde arts dat klager bij (summiere) controle *ongeveer* S uur *later* geen verhoging bleek te hebben en dus kon dienst doen;

dat thans dan ook uit de feiten en omstandigheden, zoals deze door het onderzoek aan de dag gekomen zijn de overtuiging dat klager tijdens het werkappèl van 07.15 uur ziekte heeft *voorgewend* en ten onrechte in bed is gebleven, *niet* is verkregen;

dat dientengevolge het beklag gegrond moet worden verklaard, onder tenietdoening van de opgelegde straf;

Gelet op de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht; Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit *gegrond*;

Doet teniet de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden en bepaalt dat de vermelding van strafoplegging in de straflijst van de gestrafte geheel onleesbaar zal worden gemaakt, en daaronder de aan-

tekening zal worden gesteld: „Strafoplegging na beklag teniet gedaan“;

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog, een afschrift zal worden gezonden aan de strafoplegger en een afschrift zal worden ter hand gesteld aan de klager.

NASCHRIFT.

In bovenstaande beschikking wordt o.m. overwogen:

„O., dat voor krijgstuchtelijke strafoplegging wel geen bewijsvoering vereist is en gestraft kan worden op grond van bloot gemoedelijke „overtuiging“ enz.

De mogelijkheid bestaat dat voor niet alle tot straffen bevoegde meerderen, die een belangrijke groep lezers van het M.R.T. vertegenwoordigen, deze overweging duidelijk zal zijn. Daarom zij het ons vergund daarop nader in te gaan.

De Wet op de krijgstucht (art. 46) schrijft voor dat geen krijgstuchtelijke straf mag worden opgelegd voordat de verdachte is gehoord. Dit voorschrift houdt a.h.w. in het stilzwijgend gebod voor de strafoplegger om uit verantwoordelijkheidsbesef tegenover de o.h. verdachte, tegenover zijn chefs alsmede voor een juiste tuchthandhaving een zekere bewijsvoering te betrachten, teneinde op grond van de uit het onderzoek verkregen overtuiging een verdachte te kunnen straffen¹.

Gezien de (lichte) aard der te berechten vergrijpen, de omvangrijke arbeid verbonden aan het concipiëren van schriftelijke met redenen omklede strafbeslissingen, bevattende de korte inhoud der gebezigde bewijsmiddelen, enz., — derhalve om praktische redenen — wordt van de strafoplegger geen „schriftelijke“ bewijsvoering geëist, doch slechts een omschrijving van het krijgstuchtelijk vergrijp, de strafreden²), van welk vergrijp de strafoplegger op grond van het resultaat van het onderzoek (stilzwijgende bewijsvoering) de overtuiging heeft verkregen, dat verdachte dit heeft begaan.

Ook uit de door de M.v.O. uitgegeven formulieren voor de inrichting van beklagbeschikkingen en uit de jurisprudentie van het H.M.G., in het bijzonder die van vóór 1940, blijkt dat een zekere bewijsvoering noodzakelijk is om om tot de overtuiging te kunnen komen, dat de verdachte het hem ten laste gelegde vergrijp heeft gepleegd (art. 65, 68 I. W.K., Landmachtorder 52/5, Nr 56063; v.g.l. ook besch. H.M.G. van 25 sept. 1906, 10 april 1918, M.R.T. IV blz. 36, XIV blz. 86 e.a.

De (stilzwijgende, niet uitdrukkelijk voorgeschreven) bewijsvoering geschiedt blijkens de practijk in het tuchtproces door middel van dezelfde bewijsmiddelen als die in het strafproces. De voor het strafproces gegeven beperkende voorschriften omtrent deze (wettige) bewijsmiddelen en de hoeveelheid bewijsmateriaal welke minstens voor het bewijs aanwezig moet zijn (bewijsminimum) en de wijze waarop de

¹) Van der HOEVEN, Militair Straf- en Tuchtrecht, III, blz. 325.

²) De Militaire Spectator, 1957: Mr A. F. STEFFEN, De omschrijving der strafreden, § Bewijs, bl. 566-568.

(militaire) strafrechter de overtuiging verkrijgt dat de verdachte het hem te lastegelegde feit heeft begaan, zijn echter niet geschreven voor het tuchtproces. In het tuchtproces kan een verdachte derhalve worden gestraft alléén op grond van zijn eigen verklaring, of alken op de verklaring van een enkele (onbeëdigde) getuige zonder meer of alleen op een of ander geschrift, enz.

Op grond van een stilzwijgende, niet uitdrukkelijk voorgeschreven, bewijsvoering door middel van de inhoud van één of meer der voorhanden bewijsmiddelen zal een strafoplegger tot de „bloot gemoede-„lijke” overtuiging kunnen komen, dat een verdachte het hem telastegelegde feit heeft begaan. Die overtuiging komt dus niet vanzelf; zij moet ergens op gegrond zijn, t.w. op de inhoud van de bewijsmiddelen, welke bij het onderzoek zijn gebezigd, d.i. zij ontstaat door bewijsvoering, welke echter niet op schrift behoeft te worden gesteld.

Wie de berechting van krijgstuchtelijke vergrijpen in de practijk heeft meegemaakt, weer, dat strafopleggen doorgaans zeel- zorgvuldig de waarde van de inhoud der voorhanden bewijsmiddelen plegen n f te wegen alvorens zij op grond daarvan al of niet tot de overtuiging komen, dat een verdachte zich aan een krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemant.

Nauwgezet onderzoek, ervaring, waardering van de inhoud der gebezigde bewijsmiddelen, verantwoordelijkheidszin om een beslissing in een bepaalde zin te durven nemen, onafhankelijkheid, vooringenomenheid e.a. spelen bij die bewijsvoering een belangrijke rol, zowel in het strafproces als in het tuchtproces.

De ene strafoplegger zal derhalve op grond van de inhoud der voorhanden bewijsmiddelen zoals in het hierboven behandelde geval de overtuiging hebben bekomen, dat de verdachte het hem telastegelegde feit heeft begaan en hem deswege straffen, terwijl een ander op grond daarvan die overtuiging niet heeft verkregen en de verdachte vrijuit laten gaan, waarbij geldt de regel: „In dubio abstine”. A. F. S.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Besturing van een auto door de chauffeur overgegeven aan een daartoe onbevoegde.

De laatste maakt tijdens het rijden een fout in de besturing, waardoor schade ontstaat. De chauffeur is in elk geval aansprakelijk, immers: 1. het overgeven van de besturing aan een onbevoegde; 2. het zodanig in de cabine plaats nemen dat niet voldoende in de besturing kon worden ingegrepen; 3. het mogelijk door de chauffeur geven van een ruk aan het stuur even voor het ongeval, leveren onrechtm. daden van de chauffeur op. Diens beroep op oververmoeidheid niet bevrijdend geacht. Deze chauffeur, tijdens het ongeval nog minderjarig, was toen als beroepsinilitair gelegerd in een kadertszool elders, waar hij in het bevolkingsregister was ingeschreven. Hij „woonde” dus niet „in” bij zijn moeder, bij wie hij destijds met verlof verbleef. De moeder pro se is derhalve niet aansprakelijk.

(B.W. artt. 1401 en 1403).

(Arrest van 16 oktober 1957, Gerechtshof te 's Gravenhage; „Nederlandse Jurisprudentie" 1958, No. 511).

Betekenis van „behoorlijk" in art. 30 W.V.W.

*Verd. is weggereden voordat de identiteit van zijn motorrijtuig be- hoorlijk kon worden vastgesteld, hoewel iemand heeft vastgesteld dat het ongeval werd veroorzaakt door een beige Volkswagen en deze persoon het kenteken juist heeft opgenomen. **WIL** het woord „behoor- „lijk" in art. 30 W.V.W. tot zijn recht komen dan zal, als de daarin tot uitdrukking gekomen bedoeling van de wetgever, moeten worden aangenomen, dat de identiteitsvaststelling een zodanige geweest moet kunnen zijn dat vooreerst vergissing redelijkerwijze uitgesloten moet worden geacht en bovendien mag worden aangenomen dat die identi- teit ter kennis zal komen van hem of hen, die het aangaat.*

(W.V.W. art. 30).

(Arrest van 7 oktober 1957, Gerechtshof te 's Hertogenbosch (Straf- kamer); „Nederlandse Jurisprudentie" 1958, No. 556).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 11 maart 1957.

Voorzitter (plv.): *Mr B. L. Regt*; Leden: *Mr T. A. Dijken en Prof. Mr B. H. Kazemier*; *Militaire Leden*: Schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga en Luitenant ter Zee van administratie der 1e klasse K. T. Bremer.

Een beslissing van de minister van marine, slechts inhoudende een informatie over klagers rechten op overtocht voor marinerekening van Curaçao naar Nederland nadat hij in Curaçao uit de zeedienst zal worden ontslagen, kan geenszins worden aangemerkt als een besluit van de minister, houdende weigering van die overtocht voor marine- rekening na het ontslag, omdat klager nog niet was ontslagen.

Door bovenbedoelde beslissing kan klager niet worden geacht recht- streeks in zijn belangen te zijn getroffen. Zijn beroep is mitsdien niet- ontvankelijk verklaard.

(M.A.W. 1931 art. 2; A.W. 1929 art. 24, eerste lid).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

in de zaak W. B., wonende te Curaçao, klager niet verschenen ter openbare terechtzitting, tegen de Minister van Marine, verweerder, voor wie als gemachtigde ter openbare terechtzitting is verschenen C. P. van den Berg, kapitein ter zee van administratie, wonende te 's-Gravenhage.

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager zich op 31 maart 1956 tot verweerder heeft gewend met het navolgende verzoek:

„1. thans reeds in principe toestemming om na beëindiging van „zijn drie-jarig verblijf in de Nederlandse Antillen, hier te lande met „ontslag te mogen gaan.

„2. te mogen vernemen, in hoeverre zijn terugreis naar Nederland, „met gezin, bij de Koninklijke Marine kan worden gedeclareerd.”; overwegende dat verweerder hierop heeft geantwoord met een „be- „slissing Minister van Marine”, dd. 30 mei 1956, inhoudende:

„In principe bestaat geen bezwaar tegen het verlenen van eervol „ontslag in de Nederlandse Antillen van de LTZAR 2 OO W. na „ommeekomst van zijn driejarig verblijf aldaar.

„Een langs de hiërarchieke weg ingediend en op ongezegeld papier „gesteld request, gericht aan Hare Majesteit de Koningin, houdende „het verzoek hem met ingang van 16 februari 1957 eervol ontslag uit „de zeedienst te verlenen zal dan ook dezerzijds met gunstig advies „aan zijn hoge bestemming worden aangeboden. Een zodanig request „dient omstreeks december 1956 te worden ingediend.

„Betrokkene zal na zijn ontslag evenwel op grond van artikel 2, „eerste lid, onder d, van het „Militair West-Indisch Overtochtsregle- „ment 1925” (Stb. 1925 no. 378) voor zichzelf geen aanspraak kun- „nen doen gelden op overtocht voor rijksrekening van Curaçao naar „Nederland terwijl alsdan zijn aanspraak op overtocht voor rijksreke- „ning van zijn gezin van Curaçao naar Nederland eveneens vervalt op „grond van het gestelde in circulaire voor de zeemacht 1934 e, punt „417.”;

Overwegende dat klager op grond van het vermelde in de laatste alinea van voornoemde „beslissing Minister van Marine” bij dit Gere- recht in beroep is gekomen met het verzoek aan dit Gerecht, zich in de onderhavige aangelegenheid te willen uitspreken of de aanspraak op overtocht voor rijksrekening voor hem na zijn ontslag uit de zee- dienst in de Nederlandse Antillen blijft bestaan, waarna in bevestigend geval dus ook het gezin van betrokkene recht heeft op overtocht van Rijkswege;

IN RECHTE:

Overwegende dat naar het oordeel van het Gerecht de zogenaamde „beslissing Minister van Marine” dd. 30 mei 1956 niet meer inhoudt ten aanzien van de overtocht van Curaçao naar Nederland van klager en zijn gezin dan een informatie over klagers rechten te dien aanzien en geenszins kan worden aangemerkt als een besluit van verweerder, houdende weigering van die overtocht voor Rijksrekening;

Overwegende immers, dat klager te dien tijde nog niet was ontslagen. zodat verweerder uit dien hoofde alleen reeds geen beslissing kon nemen omtrent aanspraken, die klager al dan niet geldende zou kunnen maken, aan de hand van de, ten tijde van het ontslag geldende be- palingen;

Overwegende dat klager mitsdien niet kan worden geacht recht- streeks in zijn belangen te zijn getroffen door voornoemde „beslissing”;

Overwegende dat klager dus, waar krachtens het bepaalde in artikel 2, der Militaire Ambtenarenwet 1931, juncto artikel 24, eerste lid, der Ambtenarenwet 1929 slechts bevoegd is beroep in te stellen de ambtenaar, die door het aangevallen besluit rechtstreeks in zijn belang wordt getroffen, in zijn beroep niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn beroep.

Centrale Raad van Beroep.

14 oktober 1958.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr Mr C. M. O. van Nispen tot Sevenaëi.

M.A.W. 1958/K 4.

Ongeoorloofd geacht, dat over een adjudant-onderofficier der mariniers, de functie van chef d'équipage vervullend, een conduiterapport is uitgebracht door de kazernecommandant alleen; bindend is voorgeschreven dat de eerste officier als rapporteur en de commandant als beoordelaar optreedt. Het conduiterapport is daarom nietig verklaard.

(V.V.K.M. 1, punten 110 en 231).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake K., wonende te 's-Gravenhage, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman A. J. van Bork, majoor der mariniers, wonende te Voorschoten, tegen de Commandant van het Korps Mariniers, gevestigd te Rotterdam, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden F. O. van Kregten, kapitein-luitenant-ter-zee van administratie, wonende te Wassenaar.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, enz.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder — beschikkende op een bezwaarschrift, door klager, adjudant-onderofficier der mariniers, ingediend tegen de rood onderstreepte beoordelingen, voorkomende in de rubrieken III en V c van een conduiterapport, over klager uitgebracht over het tijdvak van 20 juni tot 7 oktober 1957 — bij besluit van 11 maart 1958 dat bezwaarschrift gegrond heeft verklaard en voorts heeft bepaald als volgt: enz.;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig bij de Raad in beroep is gekomen en bij het klaagschrift op de daarin aangevoerde gronden heeft verzocht om nietigverklaring van dat besluit;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie de redenen heeft aangegeven, waarom hij de Raad verzoekt te concluderen tot ongegrondverklaring van het door klager ingestelde beroep;

IN RECHTE:

Overwegende dat het onderhavige conduiterapport op 7 oktober 1957 is opgemaakt — en wel, naar daarin is aangegeven, buitentijds,

ingevolge punt 242 onder b van het Voorschrift betreffende de con-
duiterapporten, vastgesteld bij beschikking van de minister van marine
van 14 januari 1954 (verder aan te duiden als: het Voorschrift) —
door de luitenant-kolonel der mariniers A., zijnde de commandant der
H. te D., in welke kazerne klager dienst deed als chef d'equipage,
terwijl deze commandant met betrekking tot dit conducerapport tevens
is opgetreden als de beoordelaar van klager;

Overwegende dat één der grieven, namens klager tegen het conducerap-
port aangevoerd, deze is, dat daarbij niet de hand is gehouden aan
punt 231 van het Voorschrift, nu de commandant èn als rapporteur
en als beoordelaar is opgetreden;

Overwegende dat deze grief naar 's Raads oordeel als juist moet
worden erkend;

dat immers punt 341 van het Voorschrift nauwkeurig aangeeft welke
functionaris over de daarin aangeduide groepen van officieren en
onderofficieren de conducerapporten opmaakt en welke functionaris
de beoordelaar van de betreffende militair is;

dat in dat punt 231 voor een aantal groepen is aangegeven, dat de
beoordelaar dezelfde functionaris is als degene die de conducerappor-
ten opmaakt, maar dit niet het geval is onder letter k van dat punt;

dat klager behoort tot de groep van onderofficieren, onder deze
letter bedoeld, en krachtens het aldaar voorgeschrevene het hem be-
treffende conducerapport had moeten zijn opgemaakt door de eerste
officier bij vorengenoemde kazerne en de commandant alleen mocht
zijn de beoordelaar;

dat in het onderhavige geval de commandant mitsdien het con-
duiterapport niet had mogen opmaken;

dat namens verweerder weliswaar een beroep is gedaan op de noot
bij punt 110 van het Voorschrift, in welke noot is vermeld, dat de
beoordelaar „in een aantal gevallen" tevens degene zal zijn, die het
conducerapport opmaakt, maar dat beroep niet opgaat, daar bedoelde
gevallen geen andere kunnen zijn dan die in punt 231 opgesomd, het-
geen trouwens duidelijk blijkt uit de in genoemde noot opgenomen
woorden „zie punt 231”;

dat ook de omstandigheid, dat destijds de eerste officier, die het
conducerapport had moeten opmaken, niet aanwezig was en degene,
die hem verving, nog slechts korte tijd als zodanig optrad, de com-
mandant niet bevoegd deed zijn tot opmaking van het rapport, nu het
Voorschrift hem deze bevoegdheid in zulk een geval niet geeft, ook
niet met betrekking tot buitentijds op te maken conducerapporten,
als bedoeld in de punten 242 en 244 van het Voorschrift;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat het onderhavige
conducerapport, opgemaakt in strijd met punt 231 van het Voor-
schrift, nietig had moeten zijn verklaard, en dat, nu dit bij verweerders
bestreden besluit niet is geschied, ook dit besluit nietig verklaard moet
worden;

Overwegende dat de Raad daarom in het midden kan laten en ook
laat wat er is van de andere door en namens klager aangevoerde
grieven;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verklaart nietig verweerders bestreden besluit alsmede het conduiterapport, waarop dat besluit betrekking heeft.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Verkeersrechtspraak.

Een van de doeleinden van bestraffing moet zijn, de bestrafte te overtuigen van de afkeurenswaardigheid van zijn gedrag en van de gerechtvaardigdheid van de opgelegde straf. Dat dit doel niet bereikt kan worden ten aanzien van querulanten en psychisch zwaar gestoorde, is niet te verhelpen, maar bij de gemiddeld redelijken kan het worden bereikt en er hapert iets aan de strafrechtspraak indien dit niet geschiedt. Mijn ervaring is, dat in de niet-militaire rechtspraak ten aanzien van verkeersovertredingen, bepaaldelijk overtredingen, waarvan bestuurders van gemotoriseerde voertuigen verdacht worden, een vrijwel algemeen gevoelen van onbehagen bij de veroordeelden bestaat naar aanleiding van de behandeling van hun zaak en hun veroordeling in eerste aanleg. Herhaaldelijk heb ik aan verscheidene Kantongerechten de behandeling aangehoord van zaken, waarbij geen van mijn cliënten betrokken was, dus als volkomen neutraal toehoorder, en steeds ben ik met een onbevredigd gevoel na het einde van de zitting vertrokken. Eens heb ik mij verstout. later. de Heer Kantonrechter te vragen of Z.E.A. een auto kon besturen, waarop ik ten antwoord kreeg: „Gelukkig niet, want wie zelf chauffeert, is te clement voor de „automobilisten" !

Het is dus mogelijk en komt voor, dat een rechter, zonder deskundigenbericht, recht spreekt omtrent handelingen, die slechts verricht mogen worden door deskundigen, immers personen, die voor een rijexamen zijn geslaagd. Hoe zou een troepencommandant zich gevoelen, indien zijn beweerde tekortkomingen in een veldslag zouden worden beoordeeld door een militair van mindere bekwaamheid en ervaring, dus van lagere rang, of door een burger?! Hoe een kapitein of stuurman, indien van de Raad voor de Scheepvaart niet twee van de drie leden zee-officier of oud-zee-officier en kapitein of oud-kapitein ter koopvaardij moesten zijn?! De beoordeling van verkeersgedragingen echter wordt toevertrouwd aan één enkele rechter, die niet eens een moïorvoertuig behoeft te kunnen besturen, zelfs geens fiets behoeft te kunnen berijden, die dus de ervaring mist, die hem zou doen beseffen, dat dagelijks iedere weggebruiker verplicht is, een of meer artikelen van de Wegenverkeerswet en het Wegenverkeersreglement te overtreden om ongelukken te voorkomen.

De verdachte bestuurders, die voor de Kantonrechter verschijnen wegens lichte verkeersovertredingen, die echter toch meestal met betrekkelijk hoge boete en soms met ontnemen van de rijbevoegdheid gestraft worden, zijn over het algemeen mensen, die te goeder trouw menen, niet schuldig te zijn aan hetgeen hun wordt ten laste gelegd, althans onder de omstandigheden als goede bestuurders te hebben ge-

handeld, althans in de onmogelijkheid te hebben verkeerd, anders te handelen. Want de normale bestuurder, die niet overtuigd is van zijn niet-strafwaardigheid, treft een schikking met de Heer Officier van Justitie en offert niet een morgen of middag op voor de behandeling ter zitting. Met zou interessant zijn, een statistiek te lezen van de aantallen van voor de Kantongerechten behandelde verkeersovertredingen en het percentage vrijspraken.

Ik meen daarom, dat het een eis van gerechtigheid is, dat verkeersovertredingen slechts mogen worden beoordeeld door rechters, die op zijn minst zelf in staat zijn, alle soorten voertuigen te besturen, een rijvaardigheidsbewijs A tot en met E bezitten, zodra er een instructeursexamen zal worden ingesteld, ook dat hebben afgelegd en regelmatig als bestuurder van een motorrijtuig aan het verkeer deelnemen. Niet voldoende is mijns inziens het hebben bezeten van een rijbewijs of het hebben deelgenomen aan het verkeer, daar, anders wellicht dan bij de scheepvaart, de verkeersproblemen voortdurend en snel blijven toenemen.

Aan dit vereiste wordt in de militaire rechtspraak nagenoeg voldaan. Vandaar dat bij de zittingen van de Krijgsraden, waarop verkeersovertredingen worden behandeld, de beklagden bijna steeds overtuigd zijn van de juistheid van het gewezen vonnis en dat eenzelfde statistiek als welke ik hierboven bedoelde, naar mijn verwachting een veel groter percentage vrijspraken te zien zou geven.

Het bezwaar, gemaakt tegen de specialisatie van de rechter is mij bekend, namelijk dat deze rechter te eenzijdig zou worden en geen voldoende kans op promotie zou hebben. Ik moge hiertegen aanvoeren, dat het verkeersrecht op zichzelf een voldoende terrein beslaat en dat, indien deze rechter ook de civiele verkeerszaken zou behandelen, een groot gedeelte van het recht tot zijn bedeling behoort. En voorts zou het toch niet verboden behoeven te zijn, dat b.v. een Kantonrechter, die bevoegd is, verkeerszaken te berechten, ook andere zaken berecht, evenals de Krijgsraden afwisselend verkeers- en andere zaken behandelen. Maar bovenal is dat bezwaar geen argument, omdat het publiek er niet is voor de rechter, maar de rechter voor het publiek.

Mijn wens is niet de behandeling van verkeerszaken aan de rechtbanken en Kantongerechten te onttrekken, maar te bepalen, dat de behandeling van die zaken slechts mag geschieden door rechters, die aan de hierboven gestelde eisen voldoen. Inderdaad zal het gevolg zijn, dat die rechters clementer zijn tegenover bestuurders van motorvoertuigen, maar dan alleen tegenover die bestuurders, wier gedragingen naar het oordeel van die deskundigen clementie verdienen, hetgeen zij vermogen te beoordelen. Ook zal hierdoor worden bereikt, dat de rechter meer kritisch staat tegenover het requisitoir van de Officier van Justitie en niet langer de verdachte, in eerste instantie meestal zonder raadsman verschijnend, zich hulpeloos slachtoffer gevoelt van de schijnbare twee-eenheid achter- en aan de zijkant van de groene tafel. Niet meer za! dan kunnen voorkomen de behandeling van een zaak als waarvan ik mij schaamde toehoorder te zijn.

Een autobestuurder, niet ver van 60 jaar oud. had op een kruispunt in een stad geen voorrang verleend aan een van rechts komende auto. Deze fout had geen ernstige gevolgen gehad. Een zware boete werd geëist. De verdachte. een beschaafd man, zei daarop: „Mijnheer de „Kantonrechter. ik weet heus wel dat van rechtskomend verkeer voorrang heeft, maar de bestuurder van de van rechtskomende auto had „deze vrijwel tot stilstand gebracht en ik meende, dat zijn bedoeling „was, dat ik door zou rijden. Toen ik dat deed vergrootte hij ineens „zijn snelheid. Ik zit reeds ruim dertig jaar achter het stuur en heb nog „nooit wegens een verkeersovertreding terecht gestaan”. „**Ha!**” riep de jonge officier van Justitie uit, „dertig jaar achter het autostuur. U „hebt dus Uw rijbewijs gekregen in de tijd toen daarvoor nog geen „examen behoefde te worden afgelegd. U kent dus de verkeersregels „niet. Ik vorder nu ook ontzegging van de rijbevoegdheid voor de duur „van twee jaar"! De Heer Kantonrechter, die zelf geen auto kan besturen. veroordeelde tot de hoge boete en tot ontzegging van de rijbevoegdheid, zij het deze maatregel voorwaardelijk. Wie zou menen, dat deze veroordeelde naar huis ging met de overtuiging dat hem recht was gedaan?

Ik moge de lezer verzoeken, in dit artikel geen kritiek te zien op de rechtspraak in het algemeen, op de rechter of op het openbaar ministerie. Het is slechts de verkeersrechtspraak, die ik onbevredigend acht. Van de rechter ben ik overtuigd, dat deze naar geweten en beste weten rechtspreekt, maar in verkeerszaken is dat beste weten vaak onvoldoende. En voor jonge officieren van justitie is het even moeilijk om niet in iedere verdachte een schuldige te zien als het voor jonge advocaten is, om een verdachte niet als een onschuldig belaagde te beschouwen.

S. F. L. DE HARTOGH.

(Overgenomen uit „Nederlands Juristenblad", jaargang 1958, blz. 915)

Onder het hoofd „Verkeersrechtspraak" maakt S. L. F. DE HARTOGH op p. 915 e.v. van de vorige jaargang van dit blad enkele forse opmerkingen over de strafrechtspraak in eerste aanleg ten aanzien van verkeersovertredingen, met als hoofdthema zijn misnoegen omtrent het zo vaak uitblijven van een bevrediging van het rechtsgevoel bij de justiciabel.

DE HARTOGH wekt de indruk, als zouden de eigen ervaringen, waarop hij zijn publikatie grondt, van een algemeen — in de zin van zeer ruim — karakter zijn. Dit moge zo zijn en ook moge zijn publikatie de consequente neerslag zijn van hetgeen hij bezag en beluisterde. Maar zijn ervaringen zijn toch niet zo algemeen, dat zij een juist beeld vermogen te geven van de gehele werkelijkheid op dit punt. Want mijn ervaringen ter zitting, ongetwijfeld minder omvangrijk, maar aangevuld door die van oud-confrères en huidige ambtgenoten, en niet in het minst van de verdachte, vertonen een veel gematigder beeld.

Ik ben het met DE HARTOGH eens dat het verloop van de berechting van verkeers-strafzaken voor de verdachte (en zelfs voor een onpar-

tijdig toehoorder) een onbevredigend verloop kan hebben. De rechtspraak is mensenwerk en zal op zekere momenten de typische onvolkomenheid daarvan vertonen. Dat de huidige verkeersrechtspraak in het bijzonder van een dergelijke onvolkomenheid zou hebben te lijden, met name ten gevolge van een rechterlijk tekort aan deskundigheid door het gemis van een rijbewijs A tot en met E, meen ik te moeten bestrijden.

DE **HARTOGH** zal het met mij eens zijn, dat het bezit van een rijbewijs A tot en met E geenszins een waarborg is voor een deskundige verkeersdeelneming, laat staan voor het vermogen de gedraging van een weggebruiker op zijn legaliteit te beoordelen. Het lijkt nogal boud de rijvaardigheid, theoretisch en praktisch, zoals die wordt verlangd voor de afgifte van een rijbewijs, en waartoe de voorwaarden zijn aangepast aan de gemiddelde gegadigde, vlakweg een deskundigheid in de verkeerstechniek te laten impliceren. Niet alleen de veelvuldigheid van de verkeersongevallen, maar bovendien en vooral de ervaringen ter zitting, waar de verdachte van zijn deskundigheid zou kunnen doen blijken, wijzen maar al te vaak in een geheel andere richting. En weegt het gezond verstand van de strafrechter, steunend op een gedegen wetskennis en een veelomvattende ervaring ter zitting, en verlicht door gelijksoortige casus uit het verleden en de deskundige — eventueel schriftelijke — voorlichting van de (verkeers)politie, niet veel zwaarder dan het samenspel van weetjes en handgrepen, dat op een paar weken tijds aangeleerd en in een half uur in de goede volgorde uitgevoerd, recht geeft op een rijbrevet, en in de loop der jaren veelal door achterheid en gewenning wordt verwrongen?

Dat het rijdiploma A tot en met E van de Kantonrechter een absolute noodwendigheid en een waarborg voor een behoorlijke verkeersrechtspraak is, in dien zin, dat bij ontbreken daarvan de rechtspraak noodzakelijkerwijs met zich zelf in tegenspraak zou zijn, neem ik niet aan. En ik geloof evenmin, dat een Kantonrechter op een motorfiets moet kunnen rijden of een mijnwerkersbus moet kunnen bedwingen, als dat de door DE **HARTOGH** genoemde zeeofficieren-leden van de Raad voor de Scheepvaart elk soort schuit hebben bevaren. Men behoeft waarlijk geen rijbewijs te bezitten om, zich te onthouden van een rechtspleging, als door DE **HARTOGH** aan het eind van zijn artikel aangehaald. Het beste weten en kunnen van een ongediplomeerd strafrechter, die zich wel van zijn taak bewust is, en speciaal dat van de alleensprekende rechter, die, zij het dan ook al eens als voetganger, zo midden in het verkeer staat, blijkt daarvoor ruim voldoende.

Een en ander wil niet zeggen dat ik van oordeel ben dat een rijdend Kantonrechter door het bezit van een rijbewijs B aan onbevangenheid in de beoordeling van verkeerszaken behoeft in te boeten. Ik meen zelfs, dat het aanbeveling verdient, dat met name een beginnend Kantonrechter zich uit praktisch oogpunt als bestuurder van een motorrijtuig op de weg beweegt of heeft bewogen. Maar de voorstelling van zaken, als zou het een eis van gerechtigheid zijn, dat een Kantonrechter, wil hij terzake oordelingsbevoegd of bekwaam zijn, een rij-

bewijs A tot en met E zal bezitten, vindt waarlijk geen steun in de huidige rechtspraktijk en doet onrecht aan vrijwel het gehele bestaande Kantonrechtscorps.

Het moge zo zijn, dat bij degeen, die terechtstaat terzake van een verkeersovertreding, vaker een gevoel van onbehagen omtrent de behandeling en de afloop van zijn zaak zal worden aangetroffen, dan bij de uit andere hoofde berechte. Wel verre van de oorzaak daarvan alleen of voornamelijk aan een rechterlijk tekortschieten te wijten, zal men die oorzaak elders moeten zoeken, bijvoorbeeld in de grote hoeveelheid verkeerszaken, die per zitting wordt aangebracht, en in de bijzondere figuur, die de verkeersdelinquent onder zijn verdachte medebroeders vormt, om nog maar te zwijgen van de „schuld”perikelen bij de kleine overtredingen.

De grote hoeveelheid strafzaken, die bij de Kantonrechter wordt aangebracht, vereist nu eenmaal dat met vaart wordt gewerkt, waartegenover staat, dat menig verkeersdelinquent meent dat het voor goe begrip van zijn zaak noodzakelijk is, dat zijn autorit welhaast vanaf de garage wordt gevolgd. Hij voelt zich te kort gedaan als hij tot beknoptheid wordt aangemaand.

In het algemeen kan van de gestrafte in de praktijk moeilijk worden verwacht, dat hij de hem opgelegde straf, die een laking van zijn gedraging betekent, met gejubel vanwege gedaan recht of zelfs zonder enige rancune accepteert. En dit geldt in het bijzonder wanneer het gaat over een verkeersovertreding, die voor de meesten geen enkele binding heeft met de moraal of het maatschappelijk behoren, en veelal bestaat in een op zich kleurloze gedraging, die pas onder bepaalde omstandigheden foutief wordt, bijvoorbeeld in verband gezien met de gedraging of zelfs de loutere aanwezigheid van een andere weggebruiker. De bestuurder van een motorrijtuig heeft een grote mate van vrijheid van handelen op de weg en zal bijna steeds de behandeling die hij stelt als de naar zijn inzicht meest juiste hebben gekozen. Dat er iets aan zijn inzicht zou hebben geschort, is vernederend voor hem. En zo kan het gebeuren, dat in geen onderdeel van de strafrechtspleging zoveel rechterlijke motiveringen afstuiten op zoveel vooroordeel en op een zo gesloten gemoed van de verdachte, wiens eigen kijk op de zaak, vertroebeld door „de fout van de ander”, aan een gevoel van rechtsbevrediging in de weg staan.

Tenslotte zij nog opgemerkt, dat een hoeveelhedsverschil in de vrijspraken, die in verkeerszaken door de militaire en de burgerlijke strafrechter worden uitgesproken, interessant zou kunnen zijn in verband met een daaraan ten grondslag liggend verschil in opvatting omtrent de genoegzaamheid van de bewijsmiddelen, of het beleid van de vervolgende instantie. Bestond een dergelijk verschil t.a.v. de ontsl. v. rechtsverv. dan ware zulks gewichtiger.

A. A. S. M. AERDEN.

(Overgenomen uit „Nederlands Juristenblad”, jaargang 1959, blz. 97)

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Politietoezicht in volle zee

door

H. A. VAN EE,

Luitenant ter Zee (A) 2e kl. O.C.

Alvorens over te gaan tot een korte bespreking van bovenstaand onderwerp is het wenselijk enige opmerkingen te maken met betrekking tot de termen „volle zee” en „politietoezicht”.

I. Betekenis van de uitdrukking „volle zee.”

Algemeen wordt onder volle zee verstaan de op het aardoppervlak aanwezige zoutwatermassa met uitzondering van de territoriale zee (territoriale wateren, kustzee) ¹⁾.

De territoriale zee bestaat uit een strook zee van een zekere breedte, onmiddellijk grenzend aan het land ²⁾.

De oeverstaten aan de zee zijn gerechtigd hun souvereiniteit uit te oefenen over de territoriale wateren, die aan hun kust grenzen. Het overige deel van de zee, de volle zee dus, is vrij. Sinds het begin van de 19e eeuw is de grondregel van de vrijheid der zee algemeen aangenomen ³⁾.

FRANÇOIS omschrijft deze vrijheid van de zee negatief, zeggende: „In tegenstelling met het land is de zee — met uitzondering van een onmiddellijk aan het land grenzende strook — naar internationaal recht „niet voor inbezitneming vatbaar”. Hieraan vast knoopt hij de positieve conclusie, dat de volle zee voor de scheepvaart en de visserij aller naties gelijkelijk openstaat ⁴⁾.

In dezelfde richting gaat OPPENHEIM als hij betoogt, dat de volle zee niet valt en niet kan vallen onder de souvereiniteit van welke staat dan ook ⁵⁾. Ook VERDROSS acht de volle zee niet voor inbezitneming vatbaar ⁶⁾, terwijl BRIERLY dit enigszins anders formuleert door te stellen, dat geen enkele staat een algemeen recht heeft om op volle zee politietoezicht uit te oefenen ⁷⁾.

Meer positief wordt het beginsel der vrije zee uitgedrukt door SMITH als hij opmerkt, dat de onttrekking van de volle zee aan de nationale wetten betekent, dat deze alleen beheerst wordt door het internationale recht ⁸⁾.

MOUTON tenslotte zegt het aldus: „Het woord vrijheid betekent dat „iedereen — dat wil zeggen de staat of zijn onderdaan — vrij is de

¹⁾ Oppenheim-Lauterpacht, deel I, blz. 587, par. 252. Ook Colombos, par. 49.

²⁾ François, deel I, blz. 124.

³⁾ Verdross, blz. 205-206; Colombos, par. 71.

⁴⁾ François, deel I, blz. 117; Colombos, par. 50.

⁵⁾ Oppenheim-Lauterpacht, deel I, blz. 589.

⁶⁾ Verdross, blz. 205-206.

⁷⁾ Brierly, blz. 225.

⁸⁾ Smith, blz. 43.

„volle zee te gebruiken voor verschillende doeleinden zonder evenwel „andere personen die dezelfde vrijheid bezitten, te hinderen”⁹⁾).

De uitgebreidheid der volle zee wordt beperkt door de omvang van de territoriale wateren. Op de Codificatie Conferenties van Den Haag (1930) en Genève (1958) werd omtrent deze omvang geen overeenstemming bereikt. Algemeen geldt, dat de territoriale zee drie zeemijlen breed is — gemeten vanaf de laagwaterlijn — doch men neemt ook aan, dat de maximum breedte waarop staten aanspraak zouden kunnen maken twaalf zeemijlen bedraagt¹⁰⁾.

Opgemerkt worde nog, dat wat betreft het belangrijkste gebruiksrecht van iedere staat ten aanzien van de volle zee — te weten de navigatie — geldt dat — althans in vreedetijd — handelsschepen in de territoriale wateren het recht van vrije doorvaart hebben¹¹⁾.

De uitzonderingen op de algemene regel van de vrije zee zullen hieronder behandeld worden.

2. *Betekenis van de uitdrukking „politietoezicht”.*

De staten oefenen hun politietoezicht in volle zee uit door middel van hun oorlogsschepen¹²⁾. Oorlogsschepen zijn belast in de uitoefening van het gezag, dat aan hun staat toekomt¹³⁾. Zij zijn dus aldaar de organen van het staatsgezag en vertegenwoordigen de staat zelf¹⁴⁾, vormen als het ware een „souveraineté ambulante”¹⁵⁾. Ook in verdragen die op de regeling van een politietoezicht betrekking hebben, wordt welhaast altijd dit politietoezicht rechtsstreeks opgedragen aan de oorlogsschepen van de verdragstaten¹⁶⁾.

Of oorlogsschepen staatsrechtelijk bevoegd zijn namens hun staat te handelen moet worden beoordeeld naar nationaal — geschreven of ongeschreven — recht.

Tot hoever strekt het politietoezicht zich uit?

Bij het beantwoorden van deze vraag spelen de begrippen politietoezicht en politiebevoegdheid, zoals die in het staatsrecht bepaald worden, een grote rol.

Over deze begrippen werd en wordt veel geschreven. Eenstemmigheid is er in dit opzicht geenszins¹⁷⁾.

VAN EIK geeft de volgende omschrijving van de politietoek: „Politie „is die tak van staatszorg, welke alle feiten moet voorkomen, die de „openbare orde, rust en veiligheid zouden verstoren of de rechten van „personen zouden krenken en mede moeten werken tot de ontdekking „van de gepleegde feiten en ter opsporing van de daders”¹⁸⁾.

⁹⁾ Mouton, blz. 185.

¹⁰⁾ Mouton, blz. 193; Smith, blz. 12 e.v.

¹¹⁾ Mouton, blz. 187.

¹²⁾ de Louter, blz. 414.

¹³⁾ de Louter, blz. 420.

¹⁴⁾ Colombos, par. 214.

¹⁵⁾ de Louter, blz. 419; François, deel II, blz. 264.

¹⁶⁾ Uitz.: zie art. 26 Noordzeeconventie 1882 t.a.v. België.

¹⁷⁾ Zie v. d. Pot, blz. 540 e.v.; Kranenburg, blz. 347 e.v.; Van Bemmelen, blz. 103 e.v. en Haarman, blz. 13 e.v.

¹⁸⁾ Proefschrift „Algemene beginselen van het internationale politierecht” (1860); Haarman, blz. 22.

Ook in de jurisprudentie van de Hoge Raad betreffende de artikelen 180 en 184 van het Wetboek van Strafrecht vindt men uitspraken omtrent de omvang van de politietaak ¹⁹⁾.

VAN VOLLENHOVEN onderscheidt bij de politietaak vijf hoofdrubrieken die ook voor de afbakening van het internationale politietoezicht van belang zijn ²⁰⁾.

Op de grondslag van de door VAN VOLLENHOVEN gemaakte indeling zou men kunnen stellen, dat het internationale politietoezicht moet omvatten:

- a. het afwachtend toezien op de naleving door de staten of hun onderdanen van hun internationale rechtsplicht;
- b. het actieve speuren naar niet-naleving door de staten of hun onderdanen van hun internationale rechtsplicht;
- c. het dwingen van de staten of hun onderdanen tot naleving van hun internationale rechtsplicht, al dan niet krachtens rechterlijke tussenkomst;
- d. het verantwoorden van wat bij al deze arbeid gedaan of gelaten is.

In bovenstaande formuleringen valt duidelijk de — algemeen gebruikelijke — splitsing van de politietaak in een preventief en repressief gedeelte te herkennen.

3. *Indeling van het politietoezicht in volle zee.*

De grondregel van de vrijheid der zee wordt efficiënt gemaakt door de algemene aanvaarding van de mogelijkheid tot politietoezicht in volle zee ²¹⁾.

Onderscheid dient te worden gemaakt tussen de uitoefening van politietoezicht in volle zee tegenover schepen van eigen nationaliteit en die van vreemde nationaliteit ²²⁾.

De bevoegdheid tot het uitoefenen van dit toezicht kan in beide gevallen steunen hetzij op geschreven, hetzij op ongeschreven recht,

4. *Politietoezicht in volle zee ten aanzien van eigen schepen.*

Hier heeft men te maken met een attributie van rechtsmacht door het volkenrecht aan het nationale recht.

Hoe men ook moge denken over de meer algemene vraag of de hoogste staatsbevoegdheid al dan niet is afgeleid van het volkenrecht ²³⁾, op de volle zee — een gebied behorende tot geen enkele staat — is het internationale recht primair en de rechtsmacht van het nationale recht secundair, dat wil zeggen geworteld in en ontstaan uit het volkenrecht.

In het volkenrecht is aanvaard dat, waar op de volle zee geen de staten omspannende rechtsautoriteit aanwezig is, iedere staat in volle omvang zijn politietoezicht en rechtspleging kan uitoefenen ten aanzien van schepen onder eigen vlag ²⁴⁾.

¹⁹⁾ Zie o.a. HR 11-3-29, NJ '29 blz. 895; HR 2-1-33, NJ '33 blz. 631; HR 29-6-33, NJ '34, blz. 244.

²⁰⁾ Staatsrecht Overzee, blz. 270 e.v., Omtrek en inhoud van het Internationale recht, blz. 21 en blz. 78 e.v.

²¹⁾ Oppenheim-Lauterpacht, deel I, par. 266.

²²⁾ François, deel I, blz. 595 en deel II, blz. 264.

²³⁾ vgl. van der Pot, blz. 3.

²⁴⁾ Verdross, blz. 205-206; Smith, blz. 44.

FRANÇOIS drukt dit als volgt uit: „In volle zee zal, ingevolge de regel „dat over handelsschepen uitsluitend de staat, welks vlag zij voeren, „gezag uitoefent, de rechtshandhaving ten aanzien van daden begaan „aan boord van handelsschepen, in het algemeen door oorlogsvaartuigen „onder eigen vlag kunnen geschieden" ²⁵⁾.

De staat kan derhalve door zijn oorlogsschepen het politietoezicht op eigen schepen — zowel preventief als repressief — doen uitoefenen.

De bevoegdheid tot politietoezicht ten aanzien van eigen schepen berust:

- a. op de wet;
- b. op ongeschreven recht.

ad. a.: berustend op de wet.

Verschillende wetten verlenen aan oorlogsschepen — c.q. de commandanten daarvan of de officieren der zeemacht — uitdrukkelijk opsporingsbevoegdheid ten aanzien van bepaalde strafbare feiten. Dit is b.v. het geval in art. 7, 1e lid onder b van de Wet Behoud Scheepsruimte 1939. (Stbl. 636) ²⁶⁾.

ad. b.: berustend op ongeschreven recht.

De algemene rechtsovertuiging van de zeevarenden zelf is, dat de oorlogsschepen dit politietoezicht zonder uitdrukkelijke regeringsopdracht kunnen uitoefenen. De koopvaardijsschepen rekenen op hun eigen oorlogsschepen als zij in moeilijkheden zitten en zijn aan de andere kant bereid zich aan het gezag van die oorlogsschepen te onderwerpen. Eeuwenlange traditie bij de zeevaart heeft de grondslag gelegd voor deze rechtsovertuiging.

Een Nederlands oorlogsschip zal derhalve tegen een onder nederlandse vlag varende vaartuig, dat verdacht wordt van een strafbaar feit of aan boord waarvan een strafbaar feit begaan is, die maatregelen kunnen nemen, die uit een oogpunt van redelijk politietoezicht nodig zijn ²⁷⁾.

5. *Politietoezicht in volle zee ten aanzien van vreemde schepen.*

De bevoegdheid om politietoezicht ten aanzien van vreemde schepen in volle zee uit te oefenen kan berusten:

- a. op ongeschreven recht;
- b. op geschreven recht (verdragen).

Onder recht is hier te verstaan internationaal recht omdat dit bepalend is voor het regiem in volle zee ²⁸⁾.

ad. a.: berustend op ongeschreven recht.

I. *de bestrijding van zeeroof.*

„Hier geldt het beginsel, dat in volle zee oorlogsschepen van alle „naties de zeeroof kunnen aanhouden en opbrengen", aldus FRANÇOIS ²⁹⁾.

²⁵⁾ François, deel II, blz. 264.

²⁶⁾ Deze wet is bestemd om in werking te treden in oorlogstijd.

²⁷⁾ Zo zou men b.v. de aanhouding van de KASIMBAR door Hr. Ms. Drenthe kunnen zien.

²⁸⁾ Smith, blz. 43.

²⁹⁾ François, deel II, blz. 264-268; Oppenheim-Lauterpacht, deel I, par. 266; Brierly, blz. 227.

SMITH gaat nog verder en betoogt dat oorlogsschepen de zeerover ook binnen de territoriale wateren van een andere staat mogen achtervolgen en hem zelfs op de kust mogen aanvallen, mits de betreffende staat zijn gezag niet wil of niet kan gebruiken. Ook als van een in een haven liggend schip vaststaat dat het een zeerover is en het plaatselijk gezag blijft in gebreke op te treden, zal ieder oorlogsschip het recht hebben maatregelen tegen die zeerover te nemen³⁰).

Een oorlogsschip kan de zeerover opbrengen naar een haven van de staat waartoe dat oorlogsschip behoort. De bemanning wordt aldaar ter berechting aan de bevoegde autoriteit overgegeven.

Zeeroof wordt in het Nederlandse recht omschreven in art. 381 W.v.Str.³¹).

II. *het achtervolgingsrecht.*

Als een vreemd schip in de territoriale wateren een overtreding begaat — b.v. smokkelarij —, dan is het niet altijd mogelijk dit schip aan te houden voordat het de volle zee heeft bereikt. In dit geval staat het internationale recht toe dat de achtervolging wordt voortgezet in de volle zee en dat het achtervolgde schip daar wordt aangehouden³²).

Men noemt dit recht het achtervolgingsrecht (droit de poursuite, hot pursuit, Recht der Nacheile).

De uitoefening van dit recht wordt beperkt door twee regels, namelijk dat de achtervolging niet onderbroken mag worden en dat zij eindigt zodra het achtervolgde schip de territoriale wateren van een andere staat heeft bereikt³³).

Van dit recht is meerdere malen gebruik gemaakt bij de zogenaamde drooglegging van Amerika³⁴).

III. *het tegengaan van vlagmisbruik.*

De grondregel dat iedere staat zijn volledig gezag kan blijven uitoefenen ten aanzien van schepen van eigen nationaliteit maakt het noodzakelijk dat ieder schip een nationaliteit heeft³⁵).

Het kenmerk van de nationaliteit van een schip is het voeren van een vlag.

Iedere staat regelt in zijn nationale wetten de bevoegdheid tot het voeren van zijn vlag. Wat Nederland betreft is dit gedaan in de Zeebrievenwet 1926 (Stbl. 178) en het daarbij behorende Uitvoeringsbesluit van 1927 (Stbl. 84).

Het voeren van de Nederlandse vlag zonder daartoe gerechtigd te zijn is strafbaar gesteld in art. 409 Wetboek van Strafrecht³⁶).

Het recht tot het voeren van een vlag moet geverifieerd kunnen

³⁰) Smith, blz. 48-49. Smith heeft hierbij de vroegere zeeroversneden langs de Chinese kust op het oog. Overigens is het toekennen van grote bevoegdheden aan oorlogsschepen typisch Engels (grote zeemogendheid!).

³¹) Het merkwaardige van deze delictsomschrijving is, dat het misdrijf noch uit roof bestaat, noch ter zee behoeft te worden gepleegd.

³²) Smith, blz. 53.

³³) François, deel II, blz. 264-268; Oppenheim-Lauterpacht, par. 266.

³⁴) Zie de "Tm alone -zaak. Briggs, blz. 385; Smith, noot op blz. 54.

³⁵) Smith, blz. 47.

³⁶) Zie ook art. 410 SR. Voor Engeland: de Merchant Shipping Act van 1894.

worden. Vandaar, dat oorlogsschepen een algemeen recht hebben een onderzoek in te stellen naar de nationaliteit van ieder schip dat de voile zee bevaart (verification du pavillon of reconnaissance) 37).

OPPENHEIM betoogt, dat het een algemeen erkende regel is dat oorlogsschepen van iedere staat elk vreemd vaartuig, dat zonder daartoe gerechtigd te zijn de vlag van die staat voert, mogen aanhouden en opbrengen naar een haven van eigen nationaliteit opdat het feit aldaar kan worden berecht ³⁸).

— Men zal moeten aannemen dat Nederlandse oorlogsschepen ten aanzien van schepen van eigen nationaliteit deze bevoegdheden ook hebben, hoewel art. 19 van de Zeebrievenwet oorlogsschepen geen opsporingsbevoegdheid toekent. — ³⁹).

ad. b.: berustend op geschreven recht (verdragen).

I. *het Noordzeeverisserijverdrag van 6 mei 1882. (Stbl. 1884 no. 40)* ⁴⁰).

Betreffende de regeling van de visserij in volle zee zijn verschillende verdragen gesloten ⁴¹). Eén van de belangrijkste daarvan is het Noordzeeverisserijverdrag van 1882 ⁴²).

Het werd aangegaan tussen Nederland, Duitsland, België, Denemarken, Frankrijk en Engeland. Zweden en Noorwegen weigerden toe te treden ⁴³).

Het gebied waarop wederzijdse controle van de verdragstaten mogelijk is wordt begrensd door de kusten van de Noordzeestaten en in het noorden door de 61e breedtegraad en in het zuiden door een rechte lijn van Gris-Nez (Fr.) naar Engeland (art. 4).

De visserij in de territoriale wateren is uitsluitend voorbehouden aan de vissers van het land waartoe die wateren behoren. De breedte van de territoriale zee is bepaald op drie zeemijlen (art. 2).

Het verdrag regelt de registratie van de vissersvaartuigen en stelt de kentekenen hiervan vast ⁴⁴).

Voorts bevat het talrijke ge- en verbodsbepalingen in verband met de uitoefening van de visserij.

Art. 26 van het verdrag draagt het toezicht over de visserij op aan de oorlogsschepen van de contracterende partijen. Het toezicht echter op de naleving van de bepalingen betreffende het nationaliteitsdocument, het merken en nummeren van schepen, het vistuig en het aan boord hebben van verboden werktuigen is uitsluitend opgedragen aan de oorlogsschepen van de staat waartoe het vissersvaartuig behoort (art. 27).

³⁷) Smith, blz. 47.

³⁸) Oppenheim-Lauterpacht, deel I, par. 266; Colombos, par. 271; de Louter, blz. 414.

³⁹) Aanhouding KASIMBAR door Hr. Ms. Drenthe. Vgl. noot 27.

⁴⁰) François, deel P, blz. 921; Verdross, blz. 205-206; Smith, blz. 58; Oppenheim-Lauterpacht, deel I, par. 282-283.

⁴¹) Zie opsomming bij Smith, blz. 58.

⁴²) Tekst: Fleischmann, blz. 178, no. 46.

⁴³) Reden: hun speciale aanspraken op territoriale wateren.

⁴⁴) Zie Verklaring van 1 Februari 1889 (Stbl. 199).

Voor het overige zijn de oorlogsschepen bevoegd overtredingen van het verdrag en misdrijven die in verband staan met de visserij te constateren, ongeacht de nationaliteit van de overtreder (art. 28).

Als een vissersvaartuig wordt verdacht de bepalingen van het verdrag te hebben overtreden, kan van de schipper ervan vertoning van het nationaliteitsdocument gevorderd worden. Het onderzoek aan boord van vissersschepen van vreemde nationaliteit mag niet verder gaan dan nodig is voor het bewijs der feiten (art. 29).

Oorlogsschepen kunnen, voorzover de commandant dit nodig acht, van een en ander proces-verbaal opmaken en eventuele schade constateren (art. 30).

Is de overtreding van het verdrag ernstig — dit te beoordelen door de commandant van het oorlogsschip — dan is het oorlogsschip bevoegd het betrokken vaartuig op te brengen naar een haven van het land van de visser, die het feit begaan heeft.

In een dergelijk geval is het oorlogsschip ook bevoegd een deel van de bemanning van het vissersvaartuig aan boord te nemen en hen over te leveren aan de autoriteiten van het land waar het vissersvaartuig thuis hoort (art. 30).

Belangrijk is nog art. 32 waar bepaald wordt, dat verzet tegen het oorlogsschip wordt beschouwd als verzet tegen de nationale autoriteit van het vissersvaartuig.

De commandant van het oorlogsschip heeft de bevoegdheid een minnelijke schikking tussen de belanghebbenden te bevorderen (art. 33).

De berechting van overtredingen van het verdrag geschiedt door de staat waartoe de overtreder behoort.

Het is gebruikelijk dat door ieder der verdragsstaten een oorlogsschip speciaal wordt belast met de visserijinspectie op de Noordzee (zgn. politiekruiser).

*II. het verdrag betreffende de verkoop van sterke drank aan vissersvaartuigen op zee van 1887*⁴⁵⁾.

Met het Noordzevisserijverdrag in nauw verband staat de overeenkomst van 's Gravenhage van 16 november 1887 tot het tegengaan van misbruiken, voortvloeiende uit de verkoop van sterke drank onder de vissers op de Noordzee buiten de territoriale wateren⁴⁶⁾.

Beide verdragen zijn aangegaan door dezelfde staten en bestrijken hetzelfde gebied (art. 1).

Art. 2 van het laatste verdrag verbiedt de verkoop van sterke drank aan opvarenden van de vissersvaartuigen en art. 3 maakt het recht om de vissers van proviand te voorzien afhankelijk van een vergunning⁴⁷⁾.

Art. 5 verklaart bij overtreding van het verdrag de staat waartoe het beklagde vaartuig behoort bevoegd tot berechting.

⁴⁵⁾ Afgekondigd in 1894 (Stbl. 59).

⁴⁶⁾ François, deel I, blz. 922; deel II, blz. 264-268.

⁴⁷⁾ Schepen aan wie zulk een vergunning is verleend moeten hiervan een merkteken voeren. Dit merkteken is bij het proces-verbaal van 11 April 1894 vastgesteld. Het bestaat uit een witte vlag met daarop in 't zwart de letter S.

Art. 7 draagt het toezicht op aan de met de politie op de visserij belaste oorlogsschepen van de contracterende partijen. Dit artikel verleent de oorlogsschepen dezelfde bevoegdheden als vermeld bij het Noordzeevisserijverdrag.

III. *het verdrag betreffende onderzeese telegraafkabels, gesloten op 14 maart 1884.* (Stbl. 1888 no. 74).

Dit verdrag werd te Parijs tussen een zes en twintig staten gesloten. Het verdrag is toepasselijk op alle rechtmatig aangelegde onderzeese kabels, aan land komende op het grondgebied van één der contracterende partijen (art. 1).

In art. 2 wordt strafbaar gesteld de verbreking of beschadiging van een onderzeese kabel door opzet of schuldige nalatigheid, welke tengevolge zou kunnen hebben, dat de telegrafische gemeenschap geheel of gedeeltelijk verbroken of bemoeilijkt wordt.

Verder stelt het verdrag regelen vast, die in acht genomen moeten worden bij het leggen van onderzeese kabels.

Overtredingen van de bepalingen van dit verdrag worden berecht door een rechtbank van het land waartoe het vaartuig behoort aan boord waarvan de overtreiding is begaan (art. 8).

In art. 10 zijn de oorlogsschepen van de contracterende partijen bevoegd verklaard om de van overtreiding van de bepalingen van dit verdrag verdachte schepen aan te houden, teneinde de nationaliteit van deze schepen vast te stellen en proces-verbaal van het gebeurde op te maken ⁴⁸⁾.

IV. *het verdrag nopens het toezicht op de internationale handel in wapenen enz. gesloten op 17 juni 1925.* (Stbl. 1928 no. 292).

Ter wille van de volledigheid wordt dit verdrag, dat door twee en veertig staten gesloten werd, vermeld. Het verdrag is echter nimmer in werking getreden.

Het verdrag beperkt zich tot een in art. 12 omliggende maritieme zone, onder meer omvattend de Rode Zee, Golf van Aden, Perzische golf en de Golf van Omam.

Art. 20 verbiedt aan inlandse schepen van minder dan 500 ton in die zone wapens te vervoeren.

Een inlands schip beneden de 500 ton, dat verdacht wordt onbevoegd de vlag van één der contracterende partijen te voeren of wapens te transporteren, kan binnen de omschreven zone door oorlogsschepen van de verdragsstaten worden aangehouden ter verificatie van het vlagdocument. Een officier van het oorlogsschip kan aan boord van het aangehouden vaartuig proces-verbaal van het gebeurde opmaken. Indien het vaartuig onbevoegd de vlag van één der partijen gebruikt heeft, mag het opgebracht worden naar een haven van de staat, van wie de vlag werd gevoerd of naar een haven van één der verdragspartijen. Hetzelfde geldt als een schip verdacht wordt van wapentransport.

⁴⁸⁾ Smith, blz. 60; François, deel I, blz. 1070; deel II, blz. 264-268; Oppenheim-Lauterpacht, deel I, par. 287 en Mouton, blz. 243 e.v.

Het oorlogsschip rapporteert iedere aanhouding aan zijn regering ⁴⁹⁾.

V. verdragen betreffende de bestrijding van de slavernij.

Sinds de resolutie betreffende de slavernij, aangenomen door het Wener Congres van 1815 zijn verschillende verdragen over dit onderwerp gesloten ⁵⁰⁾.

Wat betreft het politietoezicht in volle zee zijn vooral de verdragen van 1841 en 1890 van belang.

Conventie betreffende de slavenhandel — zogenaamd quintupelverdrag — *gesloten te Londen op 20 december 1841* ⁵¹⁾ tussen Pruisen (later Duitsland), Oostenrijk, Frankrijk (niet geratificeerd), Engeland en Rusland ⁵²⁾.

Het verdrag beoogt de onderdrukking van de handel in Afrikaanse negers.

Art. 1 verbiedt dan ook deze negerhandel. Indien de eigen onderdanen deze handel drijven worden zij door hun staat als zeerovers behandeld.

Art. 2 bepaalt dat de oorlogsschepen van partijen het recht hebben een aan één der partijen toebehorend koopvaardijship te onderzoeken, als dit verdacht wordt van negerhandel. Het oorlogsschip is bevoegd het verdachte schip in beslag te nemen of op te brengen.

Het onderzoeksrecht mag echter niet in de Middellandse Zee worden uitgeoefend, doch alleen in een bepaald zeegebied (art. 2, lid 3), terwijl de commandant van het oorlogsschip een bepaalde rang bij de zeemacht moet bekleden (art. 2, lid 2). De oorlogsschepen moeten voorts voorzien zijn van speciale orders (art. 2, lid 1).

De artikelen 6, 7 en 8 regelen de inbeslagneming van verdachte schepen. Art. 9 somt de kenmerken van een slavenschip op.

Het eventueel in beslag genomen schip moet ter berechting gebracht worden naar het land van zijn vlag. Indien slavenhandel met het schip gedreven is, volgt verbeurdverklaring (art. 10) ⁵³⁾.

Anti-slavernijacte van 2 juli 1890 ⁵⁴⁾.

Het doel van dit te Brussel tussen achttien staten gesloten verdrag is „een einde te maken aan de misdaden en verwoestingen, die de handel „in Afrikaanse slaven teweegbrengt; en de inlandse bevolkingen van „Afrika krachtig te beschermen en aan dat uitgestrekte vasteland de „weldaden van de vrede en de beschaving te verzekeren.”

Hoofdstuk I van het verdrag bevat regelen omtrent het tegengaan van de slavernij op de plaatsen van oorsprong zelf, te weten Afrika. De voorgeschreven maatregelen hebben ten doel de ontwikkeling van de

⁴⁹⁾ Annex II, Sectie II, par. 5 van het verdrag. François, deel I, blz. 456; deel II, blz. 264-268.

⁵⁰⁾ de Louter, blz. 263; Smith, blz. 56.

⁵¹⁾ Tekst: Fleischmann, blz. 41, no. 13.

⁵²⁾ in 1848 is ook België toegetreten.

⁵³⁾ de Louter, blz. 264; François, deel I, blz. 932; Oppenheim-Lauterpacht, par. 340 h.

⁵⁴⁾ Tekst: Fleischmann, blz. 226, no. 60 en Stbl. 1892 no. 92.

Afrikaanse gebieden te bevorderen en de invoer van wapenen te beperken.

Hoofdstuk II betreft de slaventransporten te land.

Voor het politietoezicht in volle zee is hoofdstuk II van zeer veel belang. In dit hoofdstuk stelt art. 21 een maritieme zone vast waarbinnen toezicht uitgeoefend mag worden. Deze zone omvat gedeelten van de zee langs de Afrikaanse kust, de Indische Oceaan, de Rode Zee en de Perzische Golf ⁵⁵⁾.

In art. 25 verbinden de ondertekenende mogendheden zich „afdoen„de maatregelen te nemen om te voorkomen dat misbruik van haar „vlag gemaakt worde en om het vervoer van slaven te beletten op vaartuigen, tot het voeren van die vlag gerechtigd“.

Ast. 27 voorziet de oprichting van een internationaal bureau te Zanzibar.

De artt. 30 tot 42 bevatten regelen voor het verlenen van de vlag aan inlandse vaartuigen, voor hun monsterrol en voor het manifest van zwarte passagiers.

„Wanneer de bevelvoerende officieren der oorlogsschepen van één „der ondertekenende mogendheden aanleiding hebben om te menen, „dat een schip van minder dan 500 ton, 't welk aangetroffen wordt in „de hierboven aangeduide zone, slavenhandel drijft, of zich schuldig „gemaakt heeft aan het varen onder een valse vlag, kunnen zij overgaan „tot verificatie der scheepspapieren" aldus art. 42.

Deze verificatie wordt uitgevoerd door een zeeofficier in uniform, die aan boord van het verdachte vaartuig gaat (art. 43). Hierbij mogen de volgende stukken onderzocht worden:

i. wat betreft inlandse vaartuigen: het vlagdocument, de monsterrol en het manifest van zwarte passagiers;

2. wat betreft andere vaartuigen: de stukken aangewezen bij de verschillende bestaande verdragen (art. 44).

Een onderzoek naar de lading van een vaartuig of een visitatie kan slechts plaats hebben krachtens bijzondere overeenkomsten (art. 45).

Van de verificatie der scheepspapieren zal een proces-verbaal worden opgemaakt (art. 46). Iedere aanhouding van een vaartuig onder vreemde vlag wordt door de commandant van het oorlogsschip gerapporteerd aan zijn regering (art. 47). Dit rapport moet, met een eventueel proces-verbaal, mede gtzonden worden naar het internationale bureau te Zanzibar.

indien de commandant van het oorlogsschip ten gevolge van het uitoefenen der controle in het verdrag omschreven, de overtuiging krijgt:

1. dat er gedurende de overtocht slavenhandel aan boord is gedreven;

2. dat er deugdelijke gronden bestaan om de kapitein of de reder van het vaartuig te verdenken:

a. hetzij van varen onder een valse vlag;

b. hetzij van bedrog of medeplichtigheid aan de slavenhandel,

⁵⁵⁾ Zie ook art. 22.

brengt hij het aangehouden vaartuig in de naastbijgelegen haven van de zone, waar zich een bevoegde autoriteit bevindt van de mogendheid wier vlag gevoerd is (art. 49).

Berechting van de gepleegde overtredingen van het verdrag geschiedt door de staat wiens vlag gevoerd is. De artt. 50 tot en met 61 regelen het onderzoek en de berechting.

In het overige deel van het verdrag wordt geregeld: de instelling van maritieme bureaux (art. 74 t/m art. 80), de uitwisseling van stukken e.d. (art. 81 t/m art. 85), de bescherming van bevrijde slaven (art. 86 t/m art. 89), terwijl hoofdstuk VI de handel in sterke drank beperkt (art. 90 t/m art. 95)⁵⁶).

Vermelding verdienen nog de Slavernijconventie 1926 van Genève — in 1936 door twee en veertig staten geratificeerd —⁵⁷) en het Aanvullend verdrag inzake de afschaffing van de slavernij van Genève dd. 1 september 1956⁵⁸).

Beide verdragen hebben ten doel de volledige onderdrukking van de slavernij tot stand te brengen.

Het verdrag van 1956 strekt zich ook uit over met slavernij gelijk te stellen instellingen en praktijken, zoals b.v. dwangarbeid (art. 1).

Geen van beide verdragen bevatten bepalingen omtrent het politietoezicht op de volle zee.

6. *Enige* slotopmerkingen.

Ofschoon onder verschillende omstandigheden enig politietoezicht in volle zee geoorloofd wordt geacht, tóch zal men het huidige politietoezicht moeten zien als een uitzondering op het algemene beginsel van de vrije zee en derhalve de werking van het toezicht niet ruimer mogen interpreteren dan het doel van dit toezicht toestaat.

In de verdragen omtrent het politietoezicht bemerkt men telkenmale bij de staten een sterke weerstand tegen het blootstellen van schepen onder eigen vlag aan controle van vreemde oorlogsschepen⁵⁹).

Naarmate echter het belang van de gehele statengemeenschap in de volle zee groter wordt⁶⁰) zal er meer behoefte komen aan een goed geregeld politietoezicht. Mede gezien het feit, dat de volle zee het uitsluitende geldingsgebied is van het internationale recht, is de veronderstelling van MOUTON, dat wellicht de eerste internationale politiemacht haar taak zal uitoefenen juist op die volle zee alleszins gerechtvaardigd⁶¹).

Lijst van aangehaalde literatuur:

1. HERBERT W. BRIGGS, „The Law of Nations”, Appleton, New York.
2. J. P. A. FRANÇOIS, „Handboek van het Volkenrecht”, 2e dr., Tjeenk Willink, 1950.

⁵⁶) Smith, blz. 57; de Louter, blz. 264; Colombos, par. 387; François deel I, par. 340 h; Brierly, blz. 226; François, deel I, blz. 594.

⁵⁷) Tekst: Stbl. 1928 no. 26; Zie ook Verdross, blz. 443.

⁵⁸) Tekst: Tract. blad 1957 no. 118.

⁵⁹) Brierly, blz. 226.

⁶⁰) b.v. de “continental shelf”-belangen. Vgl. Mouton.

⁶¹) Mouton, blz. 192.

3. J. DE LOUWER, „Het stellig volkenrecht", M. Nijhoff, 1910.
4. J. L. BRIERLY, „The Law of Nations", 4th ed., Oxford, 1949.
5. L. OPPENHEIM-H. LAUTERPACHT, „International Law", 8th ed., Longmans-Green, 1954.
6. C. J. COLOMBOS, „International Law of the Sea", 3rd ed., Longmans-Green, 1954.
7. M. FLEISCHMANN, „Völkerrechtsquellen", 1905.
8. H. A. SMITH, „The Law and Custom of the Sea", Londen, 1948.
9. M. W. MOUTON, „The Continental shelf", den Haag, 1953.
10. J. W. HAARMAN, „Politiebevoegdheid", 4e dr., 1936.
11. J. M. VAN BEMMEL, „Leerboek van het Nederlands strafprocesrecht", 6e dr., M. Nijhoff, 1957.
12. R. KRANENBURG, „Het Nederlandse Staatsrecht", 7e dr., Tj. Willink, 1951.
13. C. W. VAN DER POT, „Handboek van het Nederlandse Staatsrecht", 7e dr., Tj. Willink, 1957.
14. C. VAN VOLLENHOVEN, „Staatsrecht Overzee", Stenfert-Kroese, Leiden, 1934.
15. C. VAN VOLLENHOVEN, „Omtrek en inhoud van het internationale recht", prschr. 1898. Opgenomen in „Mr. Van Vollenhoven's verspreide geschriften", deel II, Tjeenk Willink, Haarlem, 1934.
16. A. VERDROSS, „Völkerrecht", 2e druk, Wenen, 1950.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad in Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 23 september 1958.

(Uitgesproken 23 sept. 1958; Fiat-executie 29 sept. 1958).

President: Kapt. t. Zee H. M. v. d. Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. v. d. Hoeden, Kapt. Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven, Lt. Kol. Mars. J. A. v. Reijn en Lt. t. Zee (A) 1e kl. W. v. d. Braak.
Raadsman: 1e Lt. Mars. G. B. Rijke.

Militair oproer.

Samenscholing van een 5-tal mariniers z/m met de bedoeling om gezamenlijk een korporaal der mariniers aan te grijpen en lastig te vallen, die daarbij enige klappen opliep. Openlijke uitlezing van het vonnis.

(W.M.Sr. art. 124; R.Z. art. 204).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NED. NIEUW-GUINEA,

in de zaak van de Fiscaal tegen: (1) F. G. A. A., 20 jaar, marn. 2 z/m, (2) J. M. B. B., 29 jaar, marn. 3 z/m, (3) M. C. C., 20 jaar, marn. 2 z/m, (4) P. J. D. D., 21 jaar, marn. 2 z/m, (5) J. E. E., 21 jaar, marn. 3 z/m, gerequireerden;

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 16 sep-

tember 1958 — Nr. P 17468/14091 CZMNNG. aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagden wordt ten laste gelegd:

„dat zij te Kaimana, althans in Nederlands Nieuw-Guinea, allen die-
„nende bij de Marinierskazerne Kaimana als mariniers zeemilicien resp.
„der 2e, 3e, 2e, 2e en 3e klasse, op of omstreeks 29 juni 1958 in ver-
„eniging hebben samengeschoold in een der slaapzalen van die kazerne,
„met de bedoeling om gezamenlijk de zich aldaar in bed bevindende
„korporaal der mariniers H. H. J. Kok aan te grijpen en uit zijn bed
„te halen dan wel op andere wijze lastig te vallen, hebbende een of meer
„hunner vervolgens aan het bed en de klamboe van die korporaal ge-
„rukt en die korporaal enige klappen of stompen tegen enig deel van
„diens lichaam toegediend”;

Gezien: . . . enz.;

dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. Franciscus Gerardus A. A., oud 20 jaar, als beklaagde:

dat hij sedert 14 september 1957 dient in Nederlands Nieuw-Guinea en sedert 17 juni 1958 bij de marinierskazerne Kaimana; dat hij op of omstreeks 29 juni 1958 's avonds omstreeks 11.00 uur op het stoepje bij slaapzaal 5 van de marinierskazerne Kaimana in Nederlands Nieuw-Guinea ging zitten, dat even later de marinier Hendrikse bij hem kwam. met wie hij op zachte toon een praatje is gaan maken; dat even later de korporaal der mariniers Kok naar buiten kwam; dat de korporaal Hendrikse de opdracht gaf weg te gaan, hetgeen hij niet deed; dat hem daarop door de korporaal arrest werd aangezegd; dat er nog meer mariniers naar buiten kwamen en dat zij groepjes vormden; dat zij, na over de verhouding militaire meerdere tot militaire mindere gesproken te hebben, besloten met een man of tien de korporaal der mariniers Kok eens te grijpen; dat bij dit groepje o.a. waren D. D., C. C., B. B., E. E., Postulart, Cornelisse en hij zelf; dat, toen zij de slaapzaal van de korporaal Kok binnen gingen, B. B. voorop liep, hij (beklaagde) op de slaapzaal een ruk gaf aan het bed van de korporaal Kok; dat deze korporaal uit zijn bed sprong en een karabijn greep; dat hij (beklaagde) daarna de slaapzaal uitrende;

2e. Johannes Marinus B. B., oud 20 jaar, als beklaagde:

dat hij van 17 maart 1958 tot 15 juli 1958 diende bij de marinierskazerne te Kaimana in Nederlands Nieuw-Guinea; dat op of omstreeks 29 juni 1958 ten ongeveer 23.00 uur een groepje mariniers, onder wie A. A., C. C., Postulart, E. E., D. D. en hij zelf, besloot de korporaal der mariniers Kok te vragen of het aanzeggen van het arrest aan de marinier Hendrikse niet ongedaan gemaakt kon worden; dat zij van slaapzaal 3 naar slaapzaal 4 liepen, waar de korporaal Kok sliep; dat hij (beklaagde) vooropliep en achter hem o.a. marinier A. A.; dat zij nauwelijks binnen waren of de korporaal Kok vloog zijn bed uit en greep een karabijn; dat zij daarna allen naar buiten renden;

3e. Meine C. C., oud 20 jaar, als beklaagde:

dat hij van 18 december 1957 tot 15 juli 1958 diende bij de marinierskazerne te Kaimana in Nederlands Nieuw-Guinea; dat hij op 29 juni 1958 ten ongeveer 23.00 uur de korporaal der mariniers Kok de

marinier Hendrikse naar de wacht zag brengen; dat een groepje mariniers, onder wie D. D., B. B., Vetten, A. A., Cornelissen, Postulart en hij zelf hebben besloten de korporaal Kok uit zijn bed te halen en hem de waarheid te vertellen; dat hij door zaal 5 naar zaal 4 liep, waar de korporaal Kok sliep; dat hij op de drempel stond en bij het bed van de korporaal Kok A. A. en B. B. herkende; dat aan de andere kant van het bed ook een paar mensen stonden, en dat hij niet weet wie dat waren; dat hij de korporaal Kok uit zijn bed zag vliegen en een karabijn grijpen; dat hij (beklaagde) toen weg liep naar buiten;

4e. Pieter Johannes D. D., oud 21 jaar, als beklagde:

dat hij van 18 december 1957 tot 15 juli 1958 diende bij de marinierskazerne Kaimana in Nederland Nieuw-Guinea; dat op of omstreeks 29 juni 1958 na 23.00 uur, nadat de marinier Hendrikse in arrest was gezet, een aantal mariniers, waaronder A. A., B. B., C. C., E. E. en hij zelf, dit geval bespraken; dat niemand van hen het er mee eens was en dat zij besloten de korporaal Kok uit zijn bed te halen en hem de waarheid te vertellen; dat hiertoe o.a. A. A., B. B. en hij zelf over slaapzaal 3 via de zeezijde, waar ze nog even hebben staan praten, naar slaapzaal 4 gingen naar het bed van de korporaal Kok; dat hij, toen ze bij het bed van deze korporaal waren aangekomen, uit zijn bed sprong en een karabijn greep; dat zij hierop het hazenpad kozen; dat hij niet gezien heeft of er aan het bed werd gerukt;

5e. Jilles E. E., oud 21 jaar, als beklagde:

dat hij niet meer nauwkeurig weet wanneer hij gediend heeft bij de marinierskazerne te Kaimana; dat hij op of omstreeks 29 juni 1958 na 23.00 uur zag, dat de marinier Hendrikse naar de wacht gebracht werd; dat zich toen aan de landzijde van de kazerne groepjes mariniers vormden, die de arrest-aanzegging bespraken; dat hij zelf ook bij een van de groepjes stond en ook de mariniers A. A., B. B., G. C. en D. D.; dat hij, daar zij het niet eens waren met het aanzeggen van het arrest, besloten de korporaal Kok te porren en hem te vragen of het arrest niet ongedaan gemaakt kon worden; dat hiertoe o.a. A. A., B. B., D. D. en hij zelf (dat hij de namen van de anderen niet weet) over slaapzaal 3 naar slaapzaal 4 gingen naar het bed van de korporaal Kok; dat, toen zij bij het bed van de korporaal Kok gekomen waren, de korporaal uit zijn bed sprong en een karabijn greep; dat zij hierop het hazenpad kozen; dat hij niet gezien heeft of er aan het bed werd gerukt en dat hij ontkent de korporaal geslagen te hebben;

6e. Herman, Hendrikus Joseph Kok, oud 31 jaar, als getuige:

dat hij sedert 18 februari 1958 dient bij de marinierskazerne te Kaimana in Nederlands Nieuw-Guinea; dat er op of omstreeks 29 juni 1958 ten omstreeks 23.00 uur enige moeilijkheden waren geweest met een marinier; dat het hierdoor een beetje rumoerig was; dat hij enige tijd later naar zijn bed is gegaan in slaapzaal 4 en in slaap is gevallen; dat hij op eens wakker werd door gestommel en gepraat rondom zijn bed; dat hij een man of vijf/zes zag staan en dat hij tegelijk een paar klappen kreeg, waarvan een hem in het gezicht verwondde; dat zijn klamboe boven op hem viel; dat hij zich los rukte, uit zijn bed sprong,

een karabijn greep en terug liep naar de zeezijde van zijn bed; dat hierop twee man langs hem heen stormden waarvan hij er één pertinent herkende als E. E.;

7e. enz.;

Post alia:

Overwegende, dat beklagde E. E. ten processe de wens te kennen heeft gegeven, alsnog zijn verklaring voor de officier-commissaris afgelegd, te willen aanvullen, en wel als volgt:

„Ik wens aan deze verklaring nog toe te voegen, dat ik, nadat de „korporaal Kok de karabijn had gegrepen, hem een klap heb gegeven. „Deze klap werd toegebracht met mijn rechter hand en ik kan mij niet „herinneren waar ik hem geraakt heb. Ik deed dit, omdat de korporaal „met de karabijn in mijn richting sloeg, zonder mij evenwel te raken”;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met hun schuld daaraan, hetgeen aan beklagden is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als: „militair oproer”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan, en de persoon van beklagden, respectievelijk de volgende straffen passend zijn: t.a.v. A. A. een gevangenisstraf van tien weken, B. B. een gevangenisstraf van drie maanden, C. C. een gevangenisstraf van tien weken, D. D. een gevangenisstraf van drie maanden, E. E. een gevangenisstraf van vier maanden;

Overwegende, dat beklagde zich ter zake in voorlopig arrest in de vorm van streng arrest hebben bevonden v/m 30 juni 1958 t/m 14 juli 1958;

Overwegende, dat de krijgsraad het wenselijk acht, dat het in deze zaak te velin vonnis zal worden uitgelezen aan boord van alle schepen en bij alle inrichtingen der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea; . . . enz. (*Red.*).

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 18 december 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel M. van der Voo en Luitenant-Kolonel G. J. J. M. Schopmeijer.

Bij mist en zeer beperkt zicht met een zodanige snelheid gereden dat hij, op het punt waar de weg zich splitste in twee gescheiden rijbanen, niet tijdig zich op de rechter rijbaan heeft kunnen begeven en in aanrijding is gekomen met een tegenligger.

(W.V.W. art. 25).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
G. d. B. geb. 1 september 1931, 1e luit. Techn. Squadron, beklagde,

niet verschenen overeenkomstig het bepaalde bij artikel 179 R.L.,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij of omstreeks 9 oktober 1957 te Kerkwijk, terwijl het zicht „tengevolge van een dichte mist ongeveer 30 à 50 meter bedroeg, in „ieder geval zeer beperkt was, met een snelheid van ongeveer 40 kilo- „meter per uur, in ieder geval met een gezien de omstandigheden ter „plaatse te grote snelheid als bestuurder met een vierwielig motor- „rijtuig (personenauto) met eenassige aanhangwagen onvoorzichtig, on- „oplettend en ondeskundig heeft voortgereden over de ter plaatse uit „één rijbaan bestaande voor het openbaar rij- of ander verkeer open- „staande weg de Rijksweg nr. 26 en ter plaatse waar genoemde weg „overgaat in twee rijbanen met zijn voertuig het gezien zijn rijrichting „linker weggedeelte van de linker rijbaan is opgereden en tegen een hem „over dat weggedeelte tegemoetkomend vierwielig motorrijtuig (vracht- „auto) is aangereden althans met die vrachtauto in botsing is gekomen, „tengevolge van welke wijze van rijden van hem, beklagde, de vrij- „heid van het verkeer zonder noodzaak werd belemmerd of de veilig- „heid op de weg in gevaar werd gebracht, althans redelijkerwijs is aan „te nemen dat die veiligheid in gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces- verbaal no. P. 297/57, opgemaakt en gesloten te 's-Hertogenbosch op 5 november 1957, door Jelle Lutinus Bouma, wachtmeeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Nijme- gen, onder meer zakelijk inhoudt, als verklaring van beklagde:

dat hij op 9 oktober 1957, omstreeks 08.15 uur, onder de gemeente Kerkwijk als bestuurder van een vierwielige bestelwagen met een daar- achter gekoppelde aanhangwagen met een snelheid van ongeveer 40 km per uur over de Rijksweg nr. 26 ter hoogte van het café „de Lucht” reed, komende uit de richting 's-Hertogenbosch en gaande in de richting Utrecht; dat het toen mistig was; dat hij toen hij het café „de Lucht”, op welke hoogte de rijksweg uit één rijbaan bestaat, net gepasseerd was, plotseling op een afstand van ongeveer 40 meter voor zich vanuit de mist waarschuwingshelken met daaraan bevestigde verlichte rich- tingspijlen zag opduiken, welke aangaven dat hij zich gezien zijn rij- richting naar de rechterrijbaan van twee rijbanen moest begeven; dat hij door zijn snelheid de bocht naar rechts om op de rechterrijbaan te komen niet meer kon halen en links langs de waarschuwingshelken heen rechtuit over de linkerrijbaan doorreed; dat hierover toen juist van uit tegenovergestelde richting een vrachtauto uit de mist aan kwam rijden;

dat hij zijn auto niet meer tijdig tot stilstand kon brengen en daarmee tegen die vrachtauto is aangereden;

als verklaring van A. Vastenhouw aan verbalisant:

dat hij op 9 oktober 1957, te omstreeks 08.15 uur, als bestuurder van een vrachtauto over de Rijksweg nr. 26 in de gemeente Kerkwijk, ongeveer ter hoogte van café „de Lucht”, reed, komende uit de richting

Utrecht en gaande in de richting 's-Hertogenbosch; dat het ter plaatse zeer mistig was; dat er een zicht van ongeveer 50 meter was; dat nabij café „de Lucht” de dubbele rijbaan overgaat in een enkele rijbaan; dat hij ter hoogte van hectometerpaal 36,1, alwaar de Rijksweg nr. 26 uit twee rijbanen bestaat, plotseling een auto recht op zich zag komen inrijden; dat een aanrijding niet was te voorkomen en die auto tegen zijn vrachtauto botste;

als relaas van verbalisant: . . .enz.;

Postalia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van artikel 25 Wegenverkeerswet*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 12 maart 1958.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel L. W. Proost en Luitenant-Kolonel Mr R. R. Lewis.

Beklaagde had, wetende dat de auto waarvan hij houder was in deplorable rijtechnische toestand verkeerde, deze achtergelaten bij een vriend; hij kon begrijpen dat die vriend met die auto zou gaan rijden (hetgeen inderdaad geschiedde).

Beklaagde veroordeeld tot 5 geldboeten. Vernietiging gelast van de in beslag genomen auto, welke tot het plegen van het strafbare feit geïnd had.

(W.V.R. art. 13 en 124).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
P. G. M., geboren 14 mei 1937, vaandrig, beklagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 januari 1958, althans in de maand december 1957 en/of januari 1958 te Overveen in de gemeente Bloemendaal, als eigenaar en houder van een vierwielig motorrijtuig (personen-, auto) gekentekend UG 46-82 op genoemd tijdstip Pieter Willem van Heijningen daarmede heeft doen of laten rijden op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg „de Pernambucolaan”, althans op een of meerdere voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen in de gemeente Bloemendaal, zonder dat dit motorrijtuig was voorzien: 1. van een deugdelijke stuurinrichting; 2. van twee afzonderlijke deugdelijke remmen, welke voldeden aan de in artikel 73 van het Wegenverkeersreglement gestelde eisen; 3. van tenminste één hoorn met vaste toonhoogte; 4. van richtingaanwijzers volgens arti

„kel 78 van het Wegenverkeersreglement; terwijl dat motorrijtuig rij-
„technisch niet in voldoende staat van onderhoud verkeerde immers:
„1. waren de 4 lagers van de achterwielen en de kroonmoeren op de
„achteras versleten; 2. waren van 2 banden de loopvlakken totaal ver-
„sleten; 3. kon de uit onderling met plakband verbonden hardboard
„platen bestaande achterzijde van de carrosserie met de hand heen en
„weer bewogen worden; 4. waren de zitplaatsen niet vast met het motor-
„rijtuig verbonden. Deze schoven tijdens het rijden heen en weer terwijl
„de bodem van dat motorrijtuig in dermate slechte staat verkeerde, dat
„er gevaar bestond dat de zitplaatsen er doorheen zouden zakken”;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindende verklaring werkelijke dienst dd. 21 februari 1958, opgemaakt door de kapitein W. A. Derksen, commandant Bew. en Electr. Sqn te Volkel, inhoudt, dat beklagde ten tijde dat hij het aan hem telastgelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij eigenaar en houder is van de personenauto, gekentekend UG 46-82, merk DKW-Cabriolet, bouwjaar 1939; dat hij in de week van 5 tot 11 januari op de Vliegbasis Volkel vertoefde en zijn auto bij zijn vriend Piet van H., te Overveen had gelaten; dat hij wel kon begrijpen dat van H. met die auto zou gaan rijden, daar deze, als hij een auto of motor onder zich heeft, zulks altijd doet; dat hij toegeeft dat de auto op het moment waarop van H. daarmee reed en daarmee werd aangehouden, niet in voldoende rijtechnische staat verkeerde en het rijden ermee als onverantwoordelijk moest worden beschouwd;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambts-edig proces-verbaal no. P 51/58, opgemaakt en gesloten te Bloemendaal op 15 januari 1958 door Pieter Marinus Hengstmengel en Wilhelmus Johann Otten, respectievelijk hoofdagent en agent van gemeentepolitie te Bloemendaal onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 9 januari 1958 een vierwielig motorrijtuig gekentekend UG 46-82 over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Pernambucolaan te Overveen in de gemeente Bloemendaal, zagen rijden; dat 2e verbalisant zag, dat als bestuurder in genoemd motorrijtuig was gezeten de hem bekende Piet van H.; dat zij, na van H. staande te hebben gehouden, genoemd motorrijtuig in verband met de rijtechnische gebreken die dit bleek te hebben, voor nader onderzoek hebben overgebracht naar het bureau van politie te Bloemendaal; dat genoemde bestuurder opgaf te zijn genaamd Pieter Willem van H.;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambts-edig proces-verbaal no. 51a, opgemaakt en gesloten te Bloemendaal op 20 januari 1958 door Alphonse André Schouten, brigadier van politie te Bloemendaal onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 10 en 13 januari 1958, een onderzoek heeft ingesteld naar de algehele toestand van een vierwielig motorrijtuig, cabriolet merk

DKW, bouwjaar 1939, gekentekend UG 46-82; dat hem bij onderzoek bleek dat dit motorrijtuig niet was voorzien:

- a.
 1. van een deugdelijke stuurinrichting;
 2. van twee afzonderlijke deugdelijke remmen, welke voldeden aan de in artikel 73 van het Wegenverkeersreglement gestelde eisen;
 3. van tenminste één hoorn met vaste toonhoogte;
 4. van richtingaanwijzers volgens artikel 78 van het Wegenverkeersreglement;
- b. terwijl dat motorrijtuig rijtechnisch niet in voldoende staat van onderhoud verkeerde, immers:
 1. waren de 4 lagers van de achterwielen en de kroonmoeren op de achteras versleten;
 2. waren van 2 banden de loopvlakken totaal versleten;
 3. kon de uit onderling met plakband verbonden hardboard platen bestaande achterzijde van de carrosserie met de hand heen en weer bewogen worden;
 4. waren de zitplaatsen niet vast met het motorrijtuig verbonden. Deze schoven tijdens het rijden heen en weer, terwijl de bodem van dat motorrijtuig in dermate slechte staat verkeerde, dat er gevaar bestond dat de zitplaatsen er doorheen zouden zakken; dat in verband met vermelde gebreken dat motorrijtuig op 13 januari 1958 in beslag is genomen;

Overwegende: . . . (bewezenverklaring — *Red.*);

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 13 van het Wegenverkeersreglement, vijfmalen gepleegd”,

strafbaar gesteld bij artikel 124 van het Wegenverkeersreglement;

[Volgt: veroordeling tot betaling van vijf geldboeten van f 10, f 10, f 10 f 10 en f 50, bij gebreke van betaling en verhaal, te vervangen door hechtenis voor de tijd van respectievelijk 2, 2, 2, 2 en 10 dagen; voorts vernietiging van de in beslaggenomen en tot het plegen van vermelde strafbare feiten gediend hebbende auto — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 17 januari 1958.

President: Luitenant-Kolonel Mr O. A. H. Stradmeijer; *Leden:* Majoor H. P. Wiegman en Majoor P. Ridder.

Raadsman: Eerste-Luitenant H. C. Naarding.

Poging tot verduistering: beklagde had in Duitsland benzine aangeboden aan een Duitse boer, die een prijs had geboden, welke beklagde had aanvaard. Beklaagde was bezig met het overschenken van een jerry-can Rijksbenzine, toen hij betrapt werd door een officierder Koninklijke Marechaussee.

2 maanden gevangenisstraf V.V. en f 40 boete O.V.

(W.Sr. art. 45, 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. V., geb. 18 juni 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.:

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 25 oktober 1957 te Heede, in elk geval in „Duitsland, opzettelijk een hoeveelheid benzine, toebehorende aan de „Staat der Nederlanden, in elk geval aan anderen of een ander dan aan „hem, beklaagde, welke benzine hij als chauffeur in de door hem be- „stuurde militaire auto — in elk geval anders dan door misdrijf — „onder zich had, zich wederrechtelijk heeft toegeëigend;

„*Subsidiair* — indien terzake van het bovenstaande geen veroorde- „ling mocht volgen — dat hij alstoen aldaar ter uitvoering van zijn „voornemen om opzettelijk die benzine, toebehorende als voormeld en „die hij op de wijze als primair gesteld onder zich had, zich wederrech- „telijk toe te eigenen, die benzine heeft overgegoten vanuit een mili- „taire jerrycan in een particuliere jerrycan, zijnde de verdere uitvoering „van het voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen ten gevolge van de „van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat hij bij deze handeling „werd betrapt door een kapitein der Koninklijke Marechaussee”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde hetgeen hem primair is telaste gelegd heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot hetgeen hem subsidi- „air is telastegelegd, ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard; „dat hij, terwijl hij als dpl. soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht en hij zich als chauffeur van een militair motor- „voertuig met zijn onderdeel, de *Lijncompagnie B - 1e L.K. Verbindings „Bataljon*, op oefening in Duitsland bevond, op 25 oktober 1957 te „Heede in Duitsland aan een Duitse boer heeft gevraagd of deze belang- „stelling had voor benzine; dat hij toen in de laadbak van zijn militaire „vrachtwagen een groen gespoten jerrycan met benzine had staan, welke „benzine, naar hij wist, toebehoorde aan de Staat der Nederlanden, en „welke benzine hij aan die Duitse boer toen wilde verkopen om van de „opbrengst voor zijn vrouw een geschenk te kunnen kopen; dat die Duitse „boer toen op zijn aanbod inging en meergenoemde benzine voor 5 à „6 mark kocht; dat die boer hem daarop een grijze particuliere jerrycan „gaf, waarin hij — beklaagde — vervolgens de benzine uit de groene „jerrycan ging overgieten; dat toen hij hiermee bezig was, er een „kapitein der Koninklijke Marechaussee aankwam; dat hij het overgieten „van die benzine toen heeft gestaakt en aan die kapitein alle gevraagde „inlichtingen heeft gegeven; dat hij, nadat die kapitein was weggegaan, „de benzine uit de grijze jerrycan weer heeft teruggegoten in de groene

jerrycan en hij deze laatste jerrycan weer in de laadbak van zijn vrachtauto heeft teruggezet; dat hij toen van de Duitse boer nog geen geld had ontvangen; dat hij, indien de kapitein hem niet bij het overgieten van genoemde benzine had betrappt, daarmee zeker zou zijn doorgedaan en hij deze benzine vervolgens aan die Duitse boer zou hebben overhandigd en ongetwijfeld van die boer de overeengekomen prijs zou hebben ontvangen; dat hij van niemand toestemming had ontvangen om meerge-noemde hem niet toebehorende benzine, welke hij als chauffeur onder zich had in de door hem bestuurde militaire auto zich toe te eigenen en te verkopen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig door William F. Th. Roosmale Nepveu, kapitein der Koninklijke Marechaussee, commandant van de C. Compagnie 101e L.K. Marechausseebataljon, opgemaakt en op 29 oktober 1957 gesloten en getekend proces-verbaal nr. P/C/24/57 onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 25 oktober 1957 te Heede in Duitsland heeft gezien, dat beklaagde, gekleed in Nederlands militair uniform, bezig was benzine uit een groen gespoten jerrycan te gieten in een grijze jerrycan;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige schriftelijke verklaring, gedagtekend 25 oktober 1957 en getekend door Heinrich Weghöft, geboren te Heede in Duitsland op 18 november 1902 onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van genoemde H. Weghöft, dat op 25 oktober 1957, op de deel van een boerderij, waar hij toen werkte, een soldaat hem vroeg benzine te kopen; dat hij vervolgens voor 8 tot 10 mark de inhoud van een bus van 20 liter benzine van deze soldaat heeft gekocht; dat hij aan deze soldaat een oude bus heeft gegeven, waarin deze soldaat de benzine ging overgieten; dat, terwijl die soldaat daarmee bezig was, militaire politie er aan kwam; dat hij daarop is weggelopen en hij heeft gehoord, dat de soldaat de benzine weer in zijn eigen bus heeft teruggegoten; dat hij die benzine toen nog niet had betaald, maar dat hij, als de militaire politie niet tussenbeide was gekomen, deze benzine zeker met 8 tot 10 mark zou hebben betaald;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„poging tot verduistering”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 jo artikel 45 Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden, voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren; voorts (onvoorwaardelijk) tot een geldboete van f 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 16 dagen — *Red. J.*]

NASCHRIFT.

Uit de overweging van de Krijgsraad dat een ten processe aanwezige schriftelijke verklaring dd. 25 oktober 1957 zakelijk een in de Nederlandse taal gesteld relaas inhoudt krijgt men de indruk dat deze Duitse boer een verklaring in de Nederlandse taal heeft afgelegd. Is het anders, dan blijkt niet van het gebruik van een beëdigde tolk. W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 22 januari 1958.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor Mr J. H. Dambrink en Majoor C. L. W. M. Baron van Voorst tot Voorst.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Tenlastelegging: opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van op of omstreeks 9 december tot zijn arrestatie op 13 december te ongeveer 19.45 uur. Hoewel bewezen is dat beklaagdes ongeoorloofde afwezigheid meer dan 4 etmalen heeft geduurd, moet het bewezene gequalificeerd worden als opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (en niet als desertie) omdat de tenlastelegging het tijdstip van begin der afwezigheid niet nader vermeldt.

(W.M.Sr. art. 97).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen K. N. K., geboren 26 maart 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 9 december 1957 derhalve in tijd van oorlog, na een hem verleend „verlof of bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn geweest, niet „naar zijn onderdeel te 't Harde, althans in Nederland, is teruggekeerd, „en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 13 december 1957 te of nabij IJmuiden te ongeveer 19.45 uur, is aangehouden”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 9 december 1957, terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Kon. Landmacht, na een hem verleende bewegingsvrijheid per eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel, de Verz. Batt. van de 41e Afd. Artillerie, te 't Harde had moeten terugkeren en daar op die dag vóór 12.00 uur aanwezig had moeten zijn; dat hij toen niet naar zijn onderdeel is teruggekeerd doch daarvan wilens en wetens en zonder daartoe van iemand recht of toestemming te hebben gekregen, afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 13 december 1957 door personeel van de Kon. Marechaussee te IJmuiden is aangehouden;

Post alia:

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, door Johannes Filmer, Marechaussee I, tevens opsporingsambtenaar, ingedeeld bij de Brigade IJmuiden der Kon. Marechaussee, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 19 december 1957 gesloten en getekend proces-verbaal nr. P. 110/57 zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisant;

dat hij beklaagde op 13 december 1957 te omstreeks 19.45 uur te IJmuiden heeft aangehouden en aldaar heeft ingesloten;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Kon. Landmacht, op 9 december 1957 derhalve in tijd van oorlog, na een hem verleend verlof of bewegingsvrijheid, niet naar zijn onderdeel te 't Harde, althans in Nederland, is teruggekeerd, en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 13 december 1957 te IJmuiden te ongeveer 19.45 uur, is aangehouden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durend“;

Overwegende, dienaangaande, dat hoewel uit de bewijsmiddelen is gebleken dat beklaagdes afwezigheid langer dan 4 maal 24 uur heeft geduurd, het bewezen verklaarde niet als desertie in tijd van oorlog kan worden gequalificeerd aangezien de telastelegging en de bewezenverklaring slechts de dag doch niet nader het tijdstip van het begin dier afwezigheid vermeldt;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 97 aanhef en sub 2e Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 5 weken met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, van 14 december 1957 tot 22 januari 1958 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 24 juli 1958.

President: Majoor Mr K. N. Korteweg; *Leden:* Kolonel A. E. Bueno de Mesquita en Majoor P. Ridder.

Raadsman: Kapitein G. Bordewijk.

Beklaagde, bestuurder van een militair motorvoertuig in colonneverband had, rechtaf slaande, de doorgang naast hem niet vrijgelaten voor een hem achteropkomende bromfietser die reeds naast of dicht achter hem was, waardoor een botsing ontstond.

Een redelijke wetsinterpretatie van artikel 28, eerste lid, aanhef en onder b in verband met artikel 27 brengt met zich dat eerstgenoemd artikel niet van toepassing is op bestuurders van motorvoertuigen, behorende tot militaire colonnes. Het feit niet strafbaar geacht en vrij-spraak.

In hoger beroep (zie sententie achter het vonnis) concludeert de Advocaat-Fiscaal tot veroordeling; het Hof bevestigt het vonnis.

(W.V.R. art. 27, 28(1) b).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. L. V. V., geboren 17 juni 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of *omstreeks* 30 april 1958 te Nunspeet, in *elk* geval in „Nederland, als bestuurder van een militaire vrachtauto daarmede aan- „vankelijk rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande rij- „weg, de *Stationslaan* vervolgens met die door hem bestuurde auto naar „rechts is afgeslagen de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, „de F. A. Molijnlaan in en daarbij de doorgang naast zich niet heeft „vrijgelaten voor H. van Olst, die als bestuurder van een rijwiel met „hulpmotor over die *Stationslaan* voortreed en zich naast hem, be- „klaagde, bevond of zo dicht achter hem, dat door dit veranderen van „richting gevaar voor botsing zou ontstaan, welke van Olst niet voor- „nemens was op dat punt naar rechts af te slaan doch recht doorreed, „waardoor een aanrijding tussen beide voertuigen is ontstaan”;

overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat in de tenlastelegging kennelijk als gevolg van een schrijffout wordt gesproken over *Stationslaan* in plaats van *Elspeterweg*, welke schrijffout de Krijgsraad ambtshalve verbeterd, van oordeel zijnde, dat beklaagde door verbetering van die schrijffout in zijn verdediging niet wordt benadeeld;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 30 april 1958 te Nunspeet als bestuurder van een militaire vrachtauto, gekentekend KC 01-72 daarmede aanvankelijk rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de *Elspeterweg*, vervolgens in die door hem bestuurde auto naar rechts is afgeslagen, de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de F. A. Molijnlaan in; dat hij een paar meter voor de kruising van wegen *Elspeterweg-Stationslaan-F. A. Molijnlaan* met zijn voertuig een voor hem aan de rechterzijde van de weg rijdend tweewielig rijwiel met hulpmotor inhaalde; dat hij even voor genoemde kruising door het ontsteken van de clignoteur aan de rechterzijde van zijn voertuig aangaf voornemens te zijn op genoemde kruising naar rechts van richting te veranderen; dat hij met zijn voertuig naar rechts, vóór de bestuurder van het rijwiel met hulpmotor langs, de F. A. Molijnlaan opreed; dat hij even later, na bekomen waarschuwing, teruggereeden zijnde, zag, dat op genoemde kruising dezelfde persoon op de weg lag, die hij, beklaagde, even tevoren een paar meter voor de kruising had ingehaald en gepasseerd; dat het rijwiel met hulpmotor naast die persoon op de weg lag;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, door Jan Hendrik Kerkhof en Jan Apeldoorn, respectievelijk Opperwachtmeester en wachtmeester der 1e klasse der Rijkspolitie, beiden behorende tot de Post Nunspeet der Rijkspolitie op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 6 mei 1958 gesloten en getekend proces-verbaal nr. 726-201, zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant Apeldoorn van Hendrik van Olst, oud 43 jaar, wonende te Nunspeet, besteller der P.T.T.;

dat hij op 30 april 1958 te Nunspeet, als bestuurder van een rijwiel met hulpmotor daarmede reed over de Elspeterweg met een snelheid van ongeveer 10 km per uur in de richting van de kruising van wegen Elspeterweg-Stationslaan-F. A. Molijnlaan aldaar; dat hij op genoemde kruising van wegen aangekomen voornemens was deze kruising recht over te steken en de Stationslaan op te rijden; dat hij van te voren niet had gezien of gehoord, dat over de Elspeterweg een militaire vrachtauto naderde noch heeft gezien dat dit militaire motorrijtuig in een militaire colonne reed; dat hij evenmin heeft opgemerkt, dat dit militaire motorrijtuig van een blauwe vlag was voorzien en richting naar rechts aangaf; dat hij bedoelde militaire vrachtauto, die in colonne reed, geen voorrang heeft verleend en toen deze voor hem langs naar rechts de F. A. Molijnlaan opreed een aanrijding met dit motorrijtuig niet meer heeft kunnen voorkomen, doch met zijn rijwiel met hulpmotor tegen de rechterzijde van dit militaire motorrijtuig, ongeveer ter hoogte van het rechterachterwiel daarvan, is aangereden;

overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: . . . [enz., zie niet recursieve deel der tenlastelegging — Red.].

Overwegende nopens de strafbaarheid van het ten laste gelegde feit, dat beklagde ten processe onder meer heeft verklaard:

dat hij het vierde voertuig in een colonne van vijf militaire vrachtauto's bestuurde; dat zijn voertuig voorzien was van de vereiste blauwe vlag;

dat voormeld proces-verbaal voorts inhoudt als verklaring aan verbalisanten van Nicolaas Wilhelmina de Wild, dienstplichtig soldaat, registratienummer: 38.01.31.433:

dat hij op 30 april 1958 als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig over de Elspeterweg te Nunspeet reed; dat hij het laatste militaire voertuig in een colonne van vijf militaire vrachtauto's bestuurde; dat vóór hem het militaire motorrijtuig gekentekend KC 01-72 reed; dat dit motorrijtuig aan de rechterzijde voorzien was van de vereiste blauwe vlag;

dat de Krijgsraad hiermede bewezen acht, dat de door beklagde bestuurde militaire vrachtauto deel uitmaakte van een militaire colonne; dat ingevolge artikel 27 lid 3 van het Wegenverkeersreglement onder meer militaire colonnes voorrang hebben boven het overige verkeer; dat het Wegenverkeersreglement, na aldus in artikel 27 aan militaire colonnes voorrang te hebben toegekend boven ander verkeer, vervolgens in artikel 28 eerste lid, aanhef en onder b de daar aangegeven gebruikers onder meer verplicht de doorgang naast zich vrij te laten voor het verkeer, dat zich naast hen bevindt of zo dicht achter hen, dat door het veranderen van richting gevaar voor botsing zou ontstaan; dat een redelijke wetsinterpretatie medebrengt, dat laatstgenoemd voorschrift, in het Wegenverkeersreglement volgende op het voorschrift, waarbij aan militaire colonnes een algemeen voorrangrecht is toegekend, aldus dient te worden verstaan, dat het niet van toepassing is op

bestuurders van voertuigen behorende tot militaire colonnes, ten opzichte van verkeer dat aan militaire colonnes voorrang moet verlenen;

Overwegende, dat derhalve, nu van Olst als berijder van een rijwiel met hulpmotor aan de militaire colonne voorrang had moeten verlenen, het ten laste gelegde niet strafbaar is krachtens het bepaalde bij artikel 28, lid 1, aanhef en sub b van het Wegenverkeersreglement en, waar het evenmin elders strafbaar is gesteld, beklagde behoort te worden vrijgesproken;

Gezien nog de artikelen: 2, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch dit feit niet strafbaar;

Spreekt hem daarvan vrij.

Woog Militair Gerechtshof.

Sententie van 8 september 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luit. Generaals van der Kroon, Mr Schepers en Zegers en Commandeur (A) Bakker.

(Zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen tot een geldboete van tien gulden, met bepaling, dat deze geldboete, bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vijf dagen;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hofs Provisionele Industrie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met overneming der gronden.

NASCHRIFT.

Wij vernemen dat aanvankelijk door de opsporingsambtenaren het slachtoffer als verdachte was aangemerkt, doch dat de Officier van Justitie de zaak in handen stelde van de Auditeur-Militair, omdat hij van mening was dat, aangezien overeenkomstig de jurisprudentie van de Hoge Raad in dit geval niet artikel 27 W.V.R. (hetwelk in lid 3

wèl een uitzondering maakt voor militaire colonnes) doch artikel 28 W.V.R. (hetwelk zodanige uitzondering niet inhoudt) van toepassing is, de militaire chauffeurs als schuldig aan deze aanrijding moest worden aangemerkt.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 19 februari 1958 ¹⁾).

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Mr A. Geurtsen.

Op onverantwoordelijke wijze als bestuurder van een motorfiets met duorijder daarmede een scherpe bocht genomen, tengevolge waarvan de duorijder van de motorfiets is gevallen en letsel heeft opgelopen. Qualificatie: lichamelijk letsel door schuld. Veroordeling: f 15 geldboete en ontzegging van de rijbevoegdheid voor de tijd van één jaar.

(W.Sr. art. 308; W.V.W. art. 39).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V. S. R., geboren 19 juni 1935, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij, dienende als dienstplichtig korporaal bij de 111e Technische Dienst Herstel Compagnie der Koninklijke Landmacht, op 30 mei 1957, onder de gemeente Bleiswijk, als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, waarmee hij reed in de richting Moerkapelle over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen, de Hoefweg en vervolgens met een bocht naar rechts de Voorlaan, die haaks op de Hoefweg staat, terwijl als duorijder op dit motorrijtuig was gezeten J. B. M. in 't Veen,

„*PRIMAIR:* hoogst roekeloos, onvoorzichtig en onverantwoordelijk met een zeer hoge, althans veel te hoge snelheid de haakse bocht naar rechts heeft genomen en toen hij dreigde van de weg af te raken, teneinde zulks te voorkomen vol gas heeft gegeven, waardoor de motor vooruitschoot en de duopassagier daardoor ruggelings van het motorrijwiel viel en met zijn hoofd op het wegdek belandde, althans hoogst roekeloos, onvoorzichtig en onverantwoordelijk met een veel te hoge snelheid de haakse bocht naar rechts heeft genomen, tengevolge waarvan hij, beklaagde, gedurende korte tijd de macht over het stuur heeft verloren en het motorrijwiel aan het slingeren is ge-

¹⁾ Dit vonnis is, met de straffen (conform de eis van de Advocaat-Fiscaal bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof van 29 april 1958. (Red.)

*) Met uitzondering van de hieronder door ons gecursiveerde gedeelten, bezwen verklaard. (Red.).

„raakt, waardoor de duopassagier van het motorrijwiel viel en met „zijn hoofd op het wegdek belandde, met het aan deze roekeloosheid, „onvoorzichtigheid en onverantwoordelijkheid, mitsdien aan zijn, be- „klaagdes, schuld te wijten gevolg dat genoemde in 't Veen een zware „hersenschudding en gedurende enige tijd verstandsverbijstering heeft „opgelopen en aldus zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen, althans „zodanig lichamelijk letsel dat hij tot 19 juni 1957 buiten bewustzijn „is geweest en tot eind september 1957 verhinderd is geweest in de „uitoefening van zijn beroepsbezigheden van tuindersknecht,

„en indien terzake van het hem *primair* ten laste gelegde geen ver- „oordeling mocht volgen:

„SUBSIDIAIR: met een snelheid van *omstreeks* 40 kilometer per uur, „althans met een veel te grote *snelheid* de bocht heeft genomen, waar- „door de veiligheid op de *Voorlaan* in gevaar werd gebracht of *rede- „lijkerwijze* is aan te nemen, dat de veiligheid op die weg in gevaar „kon wouden gebracht";

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig korporaal van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 111e Technische Dienst Herstel Compagnie, op 30 mei 1957 omstreeks 19.30 uur onder de gemeente Bleiswijk, als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, daarmede reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Hoefweg, in de richting Moerkapelle; dat hij gekomen bij het kruispunt van deze weg met de eveneens voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Voorlaan, de vrijwel haakse bocht, voor hem naar rechts, die daar door de Woeflaan en de Voorlaan wordt gevormd, heeft genomen; dat hij, terwijl hij die bocht nam, voelde, dat de door hem bestuurde motorfiets, voor hem naar links naar de andere kant van de weg trok op de Voorlaan; dat als duorijder achter op zijn motor zat J. B. M. in 't Veen; dat hij merkte, dat hij bij het nemen van die bocht met de rechterkant van de standaard onder aan zijn motor, het wegdek raakte; dat hij, terwijl hij zo langs de uiterste linkerzijde van de Voorlaan reed, voelde, dat zijn motor lichter werd en merkte, dat in 't Veen van zijn motorfiets afviel; dat in 't Veen bij die val zodanig op het wegdek is beland, dat hij sindsdien tot 19 juni 1957 buiten bewustzijn is geweest, dat eerst omstreeks eind september 1957 in 't Veen weer aan het werk is kunnen gaan;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Trijntje Holstege:

dat zij zich op 30 mei 1957 te omstreeks 19.30 uur bevond in haar woning aan de Hoefweg nummer 214, gemeente Bleiswijk; dat haar woning is gelegen een meter of 20 vanaf het kruispunt van genoemde Hoeflaan en de Voorlaan; dat de Hoeflaan en de Voorlaan daar een vrij scherpe bocht vormen met elkaar; dat zij in haar kamer zat voor het raam, vanaf welk raam zij een goed overzicht heeft over genoemde bocht; dat op dat moment langs haar huis in de richting van genoemde bocht een tweewielig motorrijwiel voorbijkwam, met grote snelheid en

veel lawaai; dat achter op de duo van die motorfiets was gezeten de haar bekende J. B. M. in 't Veen; dat die snelheid veel te hoog was in verband met genoemde bocht, die vrijwel haaks is en waar al het doorgaande verkeer rechtsaf slaat, de Voorlaan op; dat die motorfiets scherp van de weg genoemde bocht inging; dat door de grote snelheid de motorfiets echter in de laatste helft van de bocht op de voor hem linkerweghelft raakte, waarbij de motorfiets zo schuin naar rechts overhelde, dat de vonken van het wegdek afvlogen; dat de motorfiets hoe langer hoe meer links op de weg kwam; dat de bestuurder de motor door de slingerende beweging niet meer in zijn macht had; dat in 't Veen rechtsopzij van de motor op het wegdek viel;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande: [zie niet-gecursiveerde deel der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moei worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamelijk „letsel bekommt“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat, nu het primair ten laste gelegde bewezen is, een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder dit werd begaan, mede gelet op de uersoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het begane feit termen aanwezig acht om aan beklagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen voor de duur van een jaar;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen: 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23 van het Wetboek van Strafrecht, 39 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen; voorts: ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van een jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

Ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen is een bijkomende straf, welke terzake van het misdrijf van artikel 308

W.Sr. niet kan worden opgelegd. Men zie de opsomming in artikel 39 W.V.W. Men zie o.a. ook het arrest van het Gerechtshof te Leeuwarden van 15 oktober 1953, waarbij een soortgelijke strafoplegging (in zoverre) werd vernietigd en de noot bij dat arrest in „Verkeersrecht” 1954 No. 60 (blz. 138). In die noot wordt een surrogaat aan de hand gedaan, t.w. voorwaardelijke veroordeling met de bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde zich gedurende bepaalde tijd onthoude van het besturen van motorrijtuigen.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 19 februari 1958.

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Niet voorhanden hebben van een radio-luistervergunning.

(Radioluisterbeschikking 1950).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen N. S., geboren 6 juni 1926, beroepskorporaal 1e klasse, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, op 30 oktober 1957, te Enkhuizen, in zijn woning, anders „dan tot vervoer of in opslag aanwezig heeft gehad een radio-ontvang- „toestel, zonder dat hij in het bezit was van een geldige luisterver- „gunning hiervoor”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 4 november 1957, opgemaakt en gesloten door Hermanus Bulte, controleur eerste klasse bij de Dienst Luister- en Kijkgelden van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie, ter standplaats Hoorn, aangewezen als opsporingsambtenaar op grond van artikel 20 van de Radioluisterbeschikking 1950 zakelijk inhoudt als verklaring van:

Verbalisant:

dat hij op 30 oktober 1957 ten huize van N. S., wonende te Enkhuizen, Noordergracht nr. 32, de aanwezigheid constateerde van een radio-ontvanginrichting, zijnde een radio-ontvangstoestel als bedoeld in artikel 1 sub 1 A onder a van de Radioluisterbeschikking 1950; dat niet werd voldaan aan zijn verzoek hem een geldige luistervergunning te tonen als genoemd in artikel 2 van eerdergenoemde beschikking; dat uit door de administratie van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie hem ter beschikking gestelde gegevens bleek, dat de aan meergenoemde N. S. uitgereikte luistervergunning gemerkt F 203246, geldig voor het tijdvak november 1955 tot en met oktober 1956 niet in het daarvoor bestemde tijdvak van 5 tot en met 22 november 1956

op een postinrichting was ingeleverd; dat aan herhaalde schriftelijke aanmaningen, laatstelijk dd. 30 juli 1957 om genoemde luistervergunning alsnog onverwijld ter omwisseling in te leveren, geen gevolg werd gegeven; dat betrokkene door dit verzuim tijdens de genoemde controle niet in het bezit was van een geldige luistervergunning voor het lopende tijdvak, noch van een bewijs dat overeenkomstig het bepaalde in artikel 7 van de Radioluisterbeschikking 1950 aan de verplichting tot het betalen van een luisterbijdrage als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub C der voornoemde beschikking op enigerlei wijze was voldaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan de beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van in een uitvoeringsbeschikking op het Tijdelijk „Telegraaf-, Telefoon- en Radiobesluit op te nemen voorschriften, voor „zoover als strafbaar feit aangeduid in de zin van lid 3 artikel 3 van „dat besluit“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 3 lid 3 van het Tijdelijk Telegraaf-, Telefoon- en Radiobesluit junctis artikelen 2 en 23 van de Radioluisterbeschikking 1950;

[Volgt: Veroordeling tot betaling van een geldboete van f 15, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 3 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 18 maart 1958.

President: Majoor Mr. R. W. Reindersma; *Leden:* Majoor H. A. J. Koerselman en Kapitein E. J. Gerrits.
Raadsmansman: Mr. H. C. Vos.

Belediging van een meerdere door het bezigen van uitdrukkingen in de Engelse taal.

Bedreiging met enig kwaad door te zeggen dat die meerdere op de plaats zou sterven als hij naar de officiervan piket zou gaan.

Belediging door een daad door met zijn handen over de wangen van die meerdere te strijken.

(W.M.Sr. art. 108, 110, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. L., geboren 23 november 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 29 januari 1958

„in de gemeente Ermelo, opzettelijk de dienstplichtig korporaal A. H. M. J. van Lierop, derhalve een meerdere in rang, in zijn tegenwoordigheid „mondeling heeft beledigd, hem in zijn tegenwoordigheid mondeling „met enig kwaad heeft bedreigd en hem in zijn tegenwoordigheid door „een gebaar of daad heeft beledigd, door opzettelijk genoemde korpo- „raal de woorden toe te roepen „son of a bitch" en „focking bastards" „althans woorden van een dergelijke strekking, door opzettelijk ge- „noemde korporaal, nadat deze te kennen had gegeven naar de officier „van piket te zullen gaan, de woorden toe te voegen: „als je nog een „„,„stap in de richting van de officier van piket dort, sterf je ter plaatse", „althans woorden van een dergelijke strekking en nadat hij, beklaagde, „genoemde korporaal bij zijn jas had gegrepen en nadat genoemde „korporaal hem, beklaagde, te kennen had gegeven, dat hij zijn handen „thuis moest houden, door opzettelijk met zijn, beklaagdes, handen „langs de wangen van genoemde korporaal te strijken;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat te Ermelo op 29 januari 1958 tegen een korporaal die later bleek te heten A. H. M. J. van Lierop heeft geroepen „son of a bitch" en „focking „bastards", dat de korporaal van Lierop op een gegeven moment zei, dat hij naar de officier van piket zou gaan;

dat hij toen tegen die korporaal heeft gezegd; „als je nog een stap in de richting van de officier van piket doet, dan sterf je ter plaatse";

dat hij toen ook met zijn handen tegen het gezicht van die korporaal heeft gestreken en ook tegen die korporaal heeft aan!open duwen, zulks naar aanleiding van het feit, dat die korporaal tegen hem gezegd had: „je moest maar eens een hand naar me uit durven steken"; dat hij wist, dat hij een meerdere niet mocht uitschelden of beledigen of met kwaad of geweld bedreigen.;

Overwegende, dat Adrianus Hendrikus Martinus Johannes van Lierop als getuige ten processe gehoord zakelijk onder meer heeft verklaard;

dat hij op 29 januari 1958 gekleed in uniform van korporaal van de Koninklijke Landmacht in gezelschap van nog twee andere korporaals de legerplaats Ermelo uit liep; dat even buiten die legerplaats een stelletje soldaten tegen hen allerlei beledigende termen en allerlei Engelse scheldwoorden riepen; dat de soldaten naar hen toekwamen; dat een hunner, die later bleek L. te heten, het meest opdringerig was; dat hij, getuige, op een gegeven moment heeft gezegd, dat hij naar de Officier van Piket van de Legerplaats zou gaan; dat naar aanleiding daarvan L. hem toen aldaar bij zijn jas greep ter hoogte van de borst daarbij zeggende: „als je nog een stap in de richting van de officier „van piket doet, sterf je ter plaatse"; dat hij op een gegeven moment tegen hem, L., zei, „denk er om hou je handen thuis"; dat hierop L. met zijn handen langs zijn getuige's wangen streek;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als;

als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling beledigen, met enig kwaad bedreigen en door een daad beledigen; voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren — *Red.*].

NASCHRIFT.

(1) De Krijgsraad wijdt er geen overweging aan dat de gebezigde Engelse uitdrukkingen beledigend zijn.

(2) Als de handeling van het met de handen strijken langs de wangen van de meerdere als een belediging moet worden beschouwd (en niet als een ongehoorzaamheid, nadat de meerdere de beklagde had aangezegd zijn handen thuis te houden, waartoe de tenlastelegging echter geen ruimte liet) dan deed zich hier een geval voor van belediging door een feitelijkheid: artikel 110 W.M.Sr. W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 24 maart 1958.

President: Majoor Mr. R. W. Reindersma; *Leden:* Luitenant-Kolonel H. J. W. Visser en Kapitein P. J. L. de Bie.

Raadsman: Reserve-Tweede-Luitenant A. Fledderus.

Desertie (opzettelijke of aan schuld te wijten ongeoorloofde afwezigheid van langer dan 4 etmalen).

Opzettelijke ongehoorzaamheid van een soldaat aan het bevel van een marechaussee der 1e klasse, die krachtens beschikking van het bevoegde gezag zijn meerdere was, om met een militaire trein te reizen.

(W.M.Sr. art. 67, 1°, 67, 2°, 96, 97, 98, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. R., geboren 2 juli 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd *):

„dat hij, militair zijnde en als diensplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij het 41e Geniebataljon van de Koninklijke Landmacht, te „Nunspeet, *althans in het Rijk in Europa*, op of omstreeks 16 februari „1958, alzo in tijd van oorlog, na verlof *en/of* ziekte, niet naar dit on- „derdeel te Nunspeet is teruggekeerd, doch opzettelijk dan wel met zijn „schuld daaraan, afwezig is gebleven, totdat hij op of omstreeks 21 februari 1958 te Bolsward is aangehouden,

*) In de bewezenverklaring werden de hier door ons gecursiveerde gedeelten niet overgenomen. — *Red.*

„alsmede dat hij in voormelde kwaliteit op of omstreeks 17 februari 1958 te Leeuwarden terwijl hij zich toen aldaar bevond op het stationsemplacement der Nederlandse Spoorwegen, nadat de marechaussee der 1e klasse W. Adema, behorende tot de brigade der Koninklijke Marechaussee Leeuwarden, die toen aldaar in opdracht van zijn brigadecommandant was belast met stationsdienst, zijnde het uitvoeren van toezicht en controle op de naar hun standplaats terugkerende militaire verlofgangers, speciaal voor wat betreft de naleving van de instructie van de Inspectie Vervoerswezen te 's-Gravenhage, bulletin 129, uitgegeven de dato 14 februari 1958, en die alzo krachtens beschikking van het bevoegd gezag de meerdere van hem, beklaagde, was, *in elk geval hem, beklaagde, toen aldaar krachtens die beschikking onder zijn bevelen had*, hem, beklaagde, had gelast met de militaire trein, vertrek 8.41 uur vanuit Leeuwarden in de richting Zwolle te reizen, *heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten* aan dit dienstbevel te gehoorzamen, doch zich heeft begeven in de aldaar aanwezige burger trein, vertrek vanuit Leeuwarden te 8.28 uur";

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij zich op 16 februari 1958 met ziekteverlof in Warstiens, gemeente Idaarderadeel bevond; dat hij op 14 februari 1958 van dokter Nieuwenhuis opdracht heeft gekregen zich op 16 februari 1958 per laatste reisgelegenheid terug te begeven naar het 41e Geniebataljon, C-Compagnie, gelegerd te Nunspeet, bij welk onderdeel hij alstoen als dienstplichtig soldaat was ingedeeld; dat hij echter op voornoemde dag niet naar zijn onderdeel te Nunspeet is teruggekeerd en daarvan sedertdien afwezig is gebleven tot hij op 21 februari 1958 door de Koninklijke Marechaussee in Bolsward is aangehouden; dat hij van niemand toestemming had verkregen om gedurende de voormelde periode van zijn onderdeel afwezig te blijven en dat hij zeer wel weet, dat hij ongeoorloofd afwezig was;

dat hij op 17 februari 1958, toen hij eveneens in bovenvermelde kwaliteit in militaire dienst was, op het stationsemplacement van de Nederlandse Spoorwegen te Leeuwarden heeft nagelaten gevolg te geven aan de opdracht van de zich aldaar bevindende marechaussee der eerste klasse Adema om te reizen met de trein welke te 8.41 uur vanuit Leeuwarden in de richting Zwolle vertrok; dat dit een militaire trein was; dat hij zich toen begeven heeft naar de aldaar eveneens aanwezige burger trein, welke te 8.28 uur vertrok; dat hij begreep, dat voornoemde marechaussee aldaar dienst deed ter regeling van de orde en dat het hem door Adema gegeven bevel een dienstbevel was; dat hij dit zonder meer had moeten opvolgen, doch dat hij dat heeft nagelaten omdat hij het nut er niet van inzag;

overwegende, dat uit een ten processe overgelegde ambtelijke verklaring dd. 25 februari 1958 opgemaakt door de Commandant C-Compagnie 41e Genie Bataljon blijkt, dat de dienstplichtig soldaat Roden-

burg onwettig afwezig is geweest vanaf 16 februari 1958 tot 21 februari 1958;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 19 februari 1958 opgemaakt door Wabe Adema, marechaussee der 1e klasse, behorende tot de brigade Leeuwarden zakelijk onder meer inhoudt als eigen verklaring van *verbalisant*:

dat hij in opdracht van zijn brigadecommandant van 7.30 uur tot 10.00 uur op het stationemplacement der Nederlandse Spoorwegen te Leeuwarden stationsdienst heeft verricht, zijnde het uitvoeren van toezicht en controle op de naar hun standplaats terugkerende militaire verlofgangers, speciaal voor wat betreft de naleving van de dezerzijds ontvangen instructie van de Inspectie Vervoerswezen te 's-Gravenhage; dat hij op datum en tijd voornoemd aan het begin van het 2e perron West te Leeuwarden stond, gekleed in patrouilleteuue en voorzien van witte uitrusting en witte helm; dat de militairen, die het 2e perron West naderden met als eindbestemming Nunspeet door hem aan het begin van genoemd perron werden tegengehouden en verwezen werden naar de militaire trein, welke om 8.41 uur uit Leeuwarden in de richting Zwolle vertrok; dat er zich op datum voornoemd te omstreeks 8.15 uur, terwijl hij, verbalisant, de plaatsbewijzen van de militairen controleerde, een in de uniform der Koninklijke Landmacht geklede soldaat bij hem vervoegde, die hem een plaatsbewijs naar Nunspeet toonde; dat hij deze soldaat als volgt te woord heeft gestaan: „Jij moet reizen met de militaire trein, vertrek 8.41 vanuit Leeuwarden in de richting Zwolle“; dat hij enige seconden later zag, dat bedoelde militair zich vervolgens in de burger trein, vertrek vanuit Leeuwarden 8.28 uur, begaf; dat hij bedoelde militair heeft staande gehouden; dat hij door hem naar zijn naam gevraagd hem, verbalisant, opaf genaamd te zijn: Hendrik R., geboren 2 juli 1938 te Wirdum, dienstplichtig soldaat, ingedeeld bij het 41e Bataljon Genietroepen, gelegerd in de Legerplaats Nunspeet;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd een afschrift van het bulletin 129 uitgegeven d.d. 14 februari 1958, afgegeven door de Commandant 101 Vervoersbasisgroep, waaruit blijkt, dat op maandag 17 februari 1958 een militaire trein was ingelegd ten behoeve van de naar hun standplaats terugkerende verlofgangers vermeldende als station van vertrek Leeuwarden en tijd van vertrek 8.41 uur en plaats van bestemming onder andere Nunspeet;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — genoemd afschrift van het bulletin 129 slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: . . . enz. (*Red.*).

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

1. „*desertie in tijd van oorlog*“,
2. „*opzettelijke ongehoorzaamheid*“,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 98 en 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, proeftijd 1 jaar en 6 mnd. — *Red.*].

NASCHRIFT

(1) *De Krijgsraad heeft geen keuze gedaan uit de twee mogelijkheden der tenlastelegging, namelijk dat beklaagde „opzettelijk dan wel „met zijn schuld daaraan“ ongeoorloofd afwezig is gebleven. Terecht heeft het H.M.G. in zijn sententie van 25 september 1956 (zie M.R.T. LI — 1958 — blz. 39) uitgemaakt „dat artikel 98, eerste lid, van het „Wetboek van Militair Strafrecht, aanhef en sub 2e onder de daar ge- „noemde voorwaarden aan de delicten. bedoeld in de artikelen 96 en „97, respectievelijk omschrijvende culpoze en doleuze ongeoorloofde „afwezigheid, de qualificatie „desertie“ toekent, doch dat eerstgenoemd „artikel niet aan de vormen van ongeoorloofde afwezigheid, in beide „laatstvermelde artikelen genoemd, een derde strafbare vorm van onge- „oorloofde afwezigheid toevoegt, waarbij culpa noch dolus een element „van het delict uitmaken“.*

(2) *Niet duidelijk is waarom de steller van de tenlastelegging, voor de omschrijving van de verhouding meerdere-mindere, geen genoegen heeft genomen met de vermelding van de rangen der dramatis personae: de orthodoxe en hechte basis der militaire hiërarchie, en waarom die basis in de tenlastelegging moest worden geschraagd (?) door een beschikking van het bevoegde gezag, welke die meerdere-in-rang de meerdere van beklaagde zou maken, althans krachtens welke de meerdere-in-rang de beklaagde onder zijn bevelen had. Minder juist ook acht ik het dat de Krijgsraad de Auditeur te dien aanzien inzoverre is gevolgd door be- wezen te verklaren „dat . . . de marechaussee der 1e klasse W. Adema „ . . . krachtens beschikking van het bevoegd gezag de meerdere van „hem, beklaagde (dienstplichtig soldaat), was ”. De marechaussee der 1e klasse W. Adema was immers krachtens het voorschrift van artikel 67, aanhef en 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht de meerdere van de beklaagde, dpl. soldaat.*

De hier-besproken omstandigheden dienden ten rechte niet om, zoals in de tenlastelegging is geconstrueerd, de verhouding meerdere-mindere te omschrijven, maar om aan te geven dat het gegeven „bevel“ was een „dienstbevel“.

In de verklaring van de meerdere, voor zover die in het vonnis is opgenomen en dus dient voor de bewijsconstructie, valt nog op dat mede is opgenomen dat verbalisant „gekleed in patrouille-tenue en „voorzien van witte uitrusting en witte helm“ op het perron stond.

Bij het lezen van het vonnis krijgt men de indruk dat het een (ge- lukkig) toeval is dat de bewuste marechaussee 1e klasse reeds uit hoofde van artikel 67, 1° W.M.Sr. meerdere was en dat, als de be- klaagde nu eens korporaal 1e klasse of zelfs sergeant geweest was, de andere omstandigheden (patrouille-tenue, witte helm, beschikking be-

voegd gezag) zouden hebben moeten dienen om daarop een veroordeling terzake van artikel 114 W.M.Sr. te baseren — naar mijn mening dan echter ten onrechte !

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 23 april 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr W. Kasten en Majoor R. P. Pieters.

Als dpl. sergeant, wachtcommandant, belast met het bewaken van een vliegveld en vliegtuigen en materieel, met de gehele wacht het wachtobject verlaten en gedurende circa 20 minuten, met zijn ondergeschikten, in een café verbleven.

Militaire detentie en voorwaardelijke verlaging.

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 25, 48, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. J. G. K., geboren 25 mei 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig sergeant in werkelijke „dienst bij het Korps Commando Troepen van de Koninklijke Land- „macht, op of omstreeks 7 maart 1958 te Seppe in de gemeente Hoe- „ven, althans in Nederland, terwijl hij toen aldaar dienst deed als com- „mandant van een wacht bestaande uit hemzelf en drie soldaten, voor „de bewaking van het vliegveld Seppe en de zich daarop bevindende „vliegtuigen en het zich daarop bevindende materieel, de als zodanig „op hem rustende verplichting niet is nagekomen om behoorlijk voor „de bewaking van deze vliegtuigen en dit materieel zorg te dragen, „terwijl zijn consignes luidden dat er steeds minstens één man voor de „bewaking van de vliegtuigen en het materieel op het vliegveld aan- „wezig moest zijn, door met de gehele wacht het vliegveld te verlaten „en zich met de gehele wacht naar een 700 meter van dat vliegveld „gelegen café te begeven en in dat café ongeveer 20 minuten met de „gehele wacht te blijven, zulks terwijl gedurende deze periode gemelde „vliegtuigen en dat materieel op geen enkele wijze bewaakt werden”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig sergeant van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Korps Commando Troepen te Roosendaal en terwijl hij dienst deed als wachtcommandant op het vliegveld Seppe, halverwege Roosendaal en Etten, op 7 maart 1958 tussen 20.00 en 21.00 uur met alle militairen die tot zijn wacht behoorden, dat vliegveld afgelopen is en gegaan is naar een 700 meter van dat vliegveld gelegen café, in welk café hij toen vervolgens ongeveer

20 minuten met het gehele personeel van de wacht bier heeft gedronken; dat die wacht behalve uit hemzelf als wachtcommandant, nog bestond uit de commando-soldaat der eerste klasse Oomen, commando Van Oort en commando Zoontjes; dat hij wist, dat zijn instructies als commandant van de wacht van dat vliegveld waren, om de op dat vliegveld aanwezige twee pipercup-vliegtuigen en het op dat vliegveld aanwezige materiaal te bewaken en dat hij zorg moest dragen, dat steeds een man van de wacht als wacht waakzaam was op dat vliegveld; dat terwijl hij met het gehele wacht personeel in genoemd café zat, de op het vliegveld aanwezige vliegtuigen en het aldaar aanwezige materiaal door niemand en op geen enkele wijze bewaakt werden;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „te Seppe”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als;

„als bevelhebber van eenige wacht eene als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van 4 weken, onvoorwaardelijk, en tot verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

Beklaagde heeft, als sergeant, het hem ten laste gelegde wachtdelict gezamenlijk met minderen gepleegd. Het valt (wederom) op dat de rechter de toepassing van artikel 48 W.M.Sr. is afgesneden.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 6 augustus 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Majoor H. R. Mac Gillavry.

Raadsman: Eerste-Luitenant G. H. de Bokx.

Onbevoegd gegeven bevel.

Een officier, commandant van een garnizoenspatrouille, had beklagde, dpl. soldaat, die hij betrapt bij een poging tot liften, bevel gegeven in zijn onderdeel te blijven en zich aldaar, gedurende het week-einde, op elk appèl te melden.

Dit bevel komt neer op ontneming van de aan beklagde door diens commandant gegeven bewegingsvrijheid, waartoe bedoelde officier niet bevoegd was. Geen dienstbevel, vrijspraak.

Aangezien beklagde er zich echter tegenover die officier niet op beroepen heeft (immers niet wist) dat het geen dienstbevel was, levert zijn gedraging een krijgstuchtelijk vergrijp op. Verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. Th. v. V., geboren 26 september 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot Lucht doel-, artillerie der Koninklijke Landmacht te Ossendrecht, in tijd van oorlog, „op 17 mei 1958, toen de eerste-luitenant der artillerie W. L. Boersma „hem en de soldaat Scheepmaker had bevolen in de legerplaats Ossendrecht te blijven en zich op alle appèls te melden, dit bevel opzettelijk „niet is nagekomen, immers tezamen met de soldaat Scheepmaker te „circa 15.30 uur de legerplaats heeft verlaten en lifte naar huis is „gegaan en aldus tevens van 17 mei 1958 15.30 uur tot 19 mei 1958 „00.30 uur opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken van de legerplaats „Ossendrecht afwezig is geweest en gebleven, hebbende hij zich op laatstgenoemd tijdstip teruggemeld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Depot Lucht doel-artillerie te Ossendrecht, op 17 mei 1958 te omstreeks 14.00 uur tezamen met de soldaat Scheepmaker van dezelfde batterij, in de legerplaats te Ossendrecht van de eerste-luitenant Boersma opdracht heeft gehad om dat weekend in de legerplaats te blijven en zich op alle appèls te melden; dat hij diezelfde dag tezamen met de soldaat Scheepmaker omstreeks 15.30 uur geheel eigendunkelijk de legerplaats heeft verlaten; dat zij lifte naar huis zijn gegaan; dat hij sindsdien van zijn

voormeld onderdeel afwezig is gebleven totdat hij zich daar in de nacht van 18 mei op 19 mei 1958 omstreeks 00.30 uur heeft teruggemeld; dat hij op 17 mei omstreeks 13.30 uur door die luitenant Boersma, in diens functie van commandant van een patrouille tot controle van eventuele lifters, pogende te liften was aangetroffen op de Putseweg tussen de legerplaats en Hoogerheide; dat in verband daarmee die luitenant Boersma hem toen naar de legerplaats heeft teruggestuurd en vervolgens het in de aanhef bedoelde bevel heeft gegeven;

Overwegende, dat als getuige ten processe heeft verklaard:

Willem Lijckle Boersma: dat hij in zijn functie van commandant van een garnizoens-officierspatrouille, belast met het toezicht op de naleving van het liftverbod in het garnizoen Bergen op Zoom, tot welk garnizoen de legerplaats te Ossendrecht behoort, op 17 mei 1958 omstreeks 14.00 uur aan de soldaten Scheepmaker en J. Th. van V., beiden van de Specialistenbatterij Kornwerderzand in genoemde legerplaats, opdracht heeft gegeven om dat weekend in de legerplaats Ossendrecht te blijven en zich op alle appels te melden gedurende dat weekend; dat hij hun dat bevel gaf in de wacht van de legerplaats te Ossendrecht; dat hij een half uur tevoren deze soldaten had aangetroffen op de Putseweg, halverwege de legerplaats en Hoogerheide; dat Scheepmaker helemaal geen cent op zak had, Van V. 3 cent; dat hij op grond hiervan ervan uitging dat deze militairen het oogmerk hadden om te liften; dat hij hen toen deze opdracht heeft gegeven terug te gaan naar de legerplaats en zich daar te melden bij de wachtcommandant; dat zij dit toen inderdaad hebben gedaan; dat hij daarna deze militairen het in de aanhef bedoelde bevel heeft gegeven; dat hij dus de bewegingsvrijheid, waarvoor deze militairen zich hadden opgegeven, introk;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat een afschrift Algemene Instructie voor de Garnizoens-Officierspatrouille van Bergen op Zoom, d.d. 20 januari 1955, voor eensluidend afschrift d.d. 17 mei 1956 getekend door de Adjudant-onderofficier-administrateur H. Hensbach onder meer inhoudt: overtreders van het liftverbod te rapporteren en hen opdracht te geven zich te voet naar de dichtstbijzijnde Brigade der Koninklijke Marechaussee te begeven en aldaar nadere orders af te wachten; zodra daartoe gelegenheid is in verbinding te treden met de betrokken brigade en zo mogelijk het onderdeel van herkomst, en maatregelen te doen treffen dat de overtreder naar zijn onderdeel wordt teruggebracht om zich aldaar bij de officier van piket te melden;

Overwegende, dat het bevel van de luitenant Boersma tot gevolg had, dat beklagde diens bewegingsvrijheid werd ontnomen;

Overwegende, dat de luitenant Boersma niet bevoegd was de aan beklagde door diens commandant verleende gunst in te trekken en het bevel in kwestie derhalve als onbevoegd gegeven moet worden beschouwd;

Overwegende, dat hieruit volgt dat het aan beklagde gegeven bevel niet was een dienstbevel in de zin van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd, te weten: „dat hij dienende als dienst-„plichtig soldaat bij het Depot Luchtdoelartillerie der Koninklijke „Landmacht te Ossendrecht, in tijd van oorlog, op 17 mei 1958, toen „de eerste-luitenant der artillerie W. L. Boersma hem en de soldaat „Scheepmaker had bevolen in de legerplaats Ossendrecht te blijven en „zich op alle appels te melden, dit bevel opzettelijk niet is nagekomen, „immers tezamen met de soldaat Scheepmaker te circa 15.30 uur de „legerplaats heeft verlaten en liftende naar huis is gegaan“;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde meer of anders ten laste gelegd is, dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het hierboven bewezen verklaarde feit niet strafbaar is krachtens artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, noch bij enige andere strafbepaling strafbaar is gesteld;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van die Wet onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

Overwegende toch, dat de Krijgsraad van mening is dat beklaagde in de gegeven omstandigheden aan het bevel gehoor had dienen te geven, nu hij zich tegenover de commandant van de garnizoenspatrouille er niet op heeft beroepen, immers ook niet wist, dat de intrekking van zijn, beklagdes, bewegingsvrijheid slechts kon geschieden door zijn, beklagdes, commandant, diens meerdere of in casu de officier van de kazerneweekdienst, terwijl het bevel in kwestie wel degelijk een dienst-aangelegenheid betrof immers een maatregel inhield, strekkende tot betere naleving van de order betreffende het liften van militairen.

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Bevindt, dat het bewezen verklaarde oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 Nr. 1 van de Wet op de Krijgstucht;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

NASCHRIFT.

Vorenstaand vonnis kan geacht worden deel uit te maken van de serie, welke begint met het „Groningse stations geval“ (Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage, vonnis van 12 augustus 1954, M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 37), het „Alkmaarse stations geval“ (Zeekrijgsraad te 's-Graven-

hage, vonnis van 16 december 1954, M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 230) en het „Eindhovense stations geval” (Krijgsraad te Velde Zuid, vonnis van 25 maart 1955, M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 445).

In analoge gevallen kwam de Zeekrijgsraad tot vrijspraak op grond van de overweging dat niet valt in te zien welk dienstbelang vorderde dat de onderwerpelijke order door de meerdere aan de mindere gegeven werd. In bovenstaand vonnis wordt de bevoegdheid van de meerdere (objectief) verworpen. Aangenomen mag voorts worden dat de Krijgsraad het dienstbelang ook niet sterk genoeg heeft geacht om een bevoegdheidsaanmatiging door de meerdere te rechtvaardigen (zie M.R.T. XLIII, 1950, blz. 569 v.).

Niet eenvoudig te verklaren is, dat de Krijgsraad voor het strafrechtelijke aspect een objectief criterium aanlegt ten aanzien van de geldigheid van het bevel (op grond waarvan het bevel gediskwalificeerd wordt) en voor het krijgstuchtelijke aspect een subjectief criterium. Men is geneigd zich op het standpunt te stellen dat als de meerdere tot het geven van het bevel niet bevoegd was, de mindere ten aanzien van diens ongehoorzaamheid niets te verwijten valt. Anders is het natuurlijk ten aanzien van een eventuele toepassing van artikel 140 ten aanzien van de meerdere; dan geldt wèl (aan de zijde van de meerdere) het subjectieve aspect.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 11 december 1947

President: Majoor Mr J. D. v. d. Berg; Leden: Majoor E. E. Meulman en Majoor H. K. Duhoux.

Raadsman: Mr Keuning te Utrecht.

Bevel, gegeven door een (burger) departementaal ambtenaar aan een officier van gezondheid om zich ten departemente te melden voor het regelen van passage naar Nederlands-Indië.

Krijgsraad: geen dienstbevel, waarvoor immers vereist is dat het bevel gegeven is door een militaire meerdere. Vrijspraak.

Hoog Militair Gerechtshof (zie sententie, hierachter): als voren. Het gepleegde levert echter wel op een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp. Verwijzing naar de C.O.

(W.M.Sr. art. 67, 114; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. F., geboren 6 september 1912, officier van gezondheid 1e klasse K.N.I.L., beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde, immers dienende als officier van gezondheid „1e klasse bij het Koninklijk Nederlands-Indische Leger en met verlof „vertoevende in Nederland:

„A. op of omstreeks 15 september 1947, derhalve in tijd van oorlog, te 's-Gravenhage, niet van verlof is teruggekeerd bij zijn onderdeel, als hoedanig te dien tijde moest worden beschouwd de Afdeling „Transportdienst van het Ministerie van Overzeesche Gebiedsdelen, te 's-Gravenhage als vertegenwoordigende in Nederland de Legercommandant in Indië en daarvan sedertdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven, tot hij op 25 september 1947 te „20.00 uur in zijn woning te Breukelen werd gearresteerd, hebbende „hij hierdoor een bevolen reis naar Nederlands-Indië per vliegtuig op „24 september 1947, waartoe het bevel hem bekend was, niet meege- „maakt;

„B. op of omstreeks 15 september 1947, alszo in tijd van oorlog, te „'s-Gravenhage, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten te „gehoorzamen aan een dienstbevel hem op of omstreeks 4 september „1947 gegeven door zijn meerdere, L. G. Weggemans, Hoofd van de „Afdeling C (Militair Personele Zaken) van het Ministerie van Over- „zeese Gebiedsdelen, als vertegenwoordigende in Nederland de Leger- „commandant in Nederlands-Indië, inhoudende, dat hij zich in verband „met de voor hem geboekte passage op het vliegtuig van 24 september „1947 naar Indië op 15 september 1947 voor het regelen der formaliteiten voor zijn vertrek had te melden bij het Hoofd van de Afdeling „Transportdienst van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen te „'s-Gravenhage";

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde's raadsman de onbevoegdheid van de Krijgsraad heeft ingeroepen, aangezien beklaagde ten tijde van de hem te lastegelegde feiten niet meer in werkelijke dienst zou zijn;

Overwegende dienaangaande, dat ten processe is gebleken, dat beklaagde een overeenkomst heeft gesloten met de Staat der Nederlanden, waarbij hij zich verplichtte om gedurende 8 jaren als officier van gezondheid te dienen in het K.N.I.L.; dat beklaagde op 20 April 1938 naar Nederlands-Indië is vertrokken; dat beklaagde echter na afloop van een periode van 8 jaren sinds genoemde datum geen ontslag uit de militaire dienst heeft gekregen; dat beklaagde generlei recht op ontslag uit de militaire dienst kan doen gelden, aangezien op hem toepasselijk is de bepaling van art. 41 van de Regeling der bevordering, het ontslag en het op non-activiteit stellen van de Europeese Officiëren, behorende tot de Nederlandsch-Indische Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 8 september 1910 no. 39 (Nederlands Staatsblad no. 278, Indisch Staatsblad no. 592) krachtens hetwelk een verzoek om ontslag uit de dienst kan worden afgewezen op grond van buitengewone omstandigheden; dat het „Legermobilisatiebesluit 1939" is uitgevaardigd naar aanleiding van dergelijke buitengewone omstandigheden; dat ingevolge art. 5 van genoemd Legermobilisatiebesluit elke militair wiens verband komt te eindigen na uitvaardiging van het „waarschuwingstelegram „Leger B" verplicht is in militaire dienst te blijven tot een nader door de G.G. te bepalen tijdstip; dat dit tijdstip tot op heden niet bepaald is; dat op beklaagde's verzoek om ontslag uit de militaire dienst door

hem in december 1946 ingediend, bij Gouverneurs Besluit van 24 maart 1947 no. 5 door de Luitenant-Gouverneur-Generaal afwijzend beschikt is; dat beklagde derhalve nog steeds in werkelijke dienst is;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklagde sub A is telastegelegd, aangezien ten processe niet is gebleken, dat beklagde op 15 september 1947 van het hem verleende verlof moest terugkeren bij zijn onderdeel, doch dat hij op die dag slechts voor de vervulling van enkele formaliteiten in verband met zijn aanstaand vertrek naar Nederlands-Indië zich moest melden op het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, zodat beklagde van het hem sub A telastegelegde behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad evenmin wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde sub B is telaste gelegd, aangezien de Heer L. G. Weggemans, Hoofd van de Afdeling C. (Mil. Personele Zaken) van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, niet kon worden geacht beklagdes meerdere te zijn in de zin van art. 114 jo. 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende immers, dat een dienstbevel, als bedoeld in art. 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, slechts door een meerdere aan zijn mindere kan worden gegeven, terwijl uit het bepaalde in art. 67 van dat Wetboek moet worden afgeleid dat het begrip „meerdere”³¹ wordt bepaald door de militaire rang, zodat de Heer Weggemans voornoemd, die, naar de Krijgsraad uit eigen wetenschap bekend is, ten tijde van het aan beklagde sub B telastegelegde, burger was, aan beklagde geen dienstbevel kon geven.

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd, en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 10 februari 1948.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Vos, Luit.-Generaal Dijkhoorn, Kolonel de Ruyter van Steveninck en gep. Kapt. t. Zee van Langeveld (plv.j.

Raadsman: Mr Keuning, advocaat te Utrecht.

(Zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met het vonnis, waarvan appèl, behoudens, dat het bij het onderzoek van deze zaak tot de overtuiging is gekomen, dat het door beklagde begane feit oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving;

Overwegende ten aanzien van het sub B ten laste gelegde, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij sedert 3 oktober 1946 als officier van gezondheid 1e klasse van het K.N.I.L. in Nederland verblijf houdt; dat hij zeer spoedig na aankomst in Nederland met ziekteverlof is gezonden; dat hij begin september 1947 een brief heeft ontvangen van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, ondertekend namens Het Hoofd van de Afdeling C. van genoemd Ministerie door het Hoofd van het 1e kantoor L. G. Weggemans, waarin hem werd opgedragen zich op 15 september 1947, in verband met de voor hem geboekte passage op het vliegtuig van 24 september 1947 naar Indië, voor het regelen van de formaliteiten voor zijn vertrek, te melden bij het Hoofd van de Afdeling Transportdienst van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen te 's-Gravenhage;

dat uit daaraan voorafgaande onderhandelingen hem bekend was, dat men hem naar Indië wilde terugzenden, omdat hij per eind Juli 1947 weer voor de tropen gedeeltelijk was goedgekeurd; dat het dus duidelijk was, dat in genoemde brief het einde van zijn verlof op 15 september 1947 werd bepaald; dat echter in verband met zijn bezwaren tegen terugkeer naar Nederlands-Indië en in hoofdzaak, omdat hij meent, dat hij recht heeft op ontslag uit de dienst, hij heeft nagelaten aan het in die brief vervatte bevel te gehoorzamen; dat hij zich dan ook niet op 15 september 1947 bij de Afdeling Transportdienst van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen te 's-Gravenhage, van verlof heeft teruggemeld, maar volkomen op eigen verantwoording thuis is gebleven; totdat hij op 25 september 1947 te 20.00 uur in zijn woning te Breukelen werd gearresteerd; dat hij door deze handelwijze de bevolen reis naar Nederlands-Indië per vliegtuig op 24 september 1947, waartoe het bevel hem, zoals gezegd, bekend was, geheel overeenkomstig zijn bedoeling niet heeft meegemaakt;

Overwegende, dat W. A. ter Bruggen, als getuige zakelijk heeft verklaard en onder ede bevestigd:

dat hij als arbeidscontractant werkzaam op het eerste kantoor Afdeling C. van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen (Militair Personele Zaken), belast is met de regeling van de uitzending van voor de actieve dienst in Indië goedgekeurde militairen van het K.N.I.L. en de controle op het uitvoeren door deze militairen van aan hen vanwege genoemde afdeling gegeven opdrachten; dat alle kwesties, die zich in dat verband kunnen voordoen, in eerste instantie aan hem gemeld behoren te worden; dat hij in zijn bovengemelde functie er voor zorg gedragen heeft, dat aan beklaagde op 4 september 1947 de schriftelijke opdracht werd gegeven zich op 15 september 1947, bij het hoofd van de afdeling Transportdienst van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen te Den Haag te melden voor het regelen van de noodzakelijke formaliteiten, in verband met zijn terugkeer naar Nederlands-Indië per vliegtuig op 24 september 1947; dat hem ambtelijk is gemeld, dat beklaagde echter aan deze opdracht geen gevolg heeft gegeven en zich noch op 15 september 1947, noch op 24 september 1947 overeenkomstig de hem gegeven bevelen per vliegtuig naar Nederlands-Indië heeft begeven;

Overwegende, dat door bovenstaande verklaringen bewezen is — met

beklaagde's schuld daaraan — dat beklagde op 15 september 1947, alzo in tijd van oorlog, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan een bevel hem op 4 september 1947 gegeven door het Hoofd van de Afdeling C. (Militair Personele Zaken) van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, inhouden, dat hij zich in verband met de voor hem geboekte passage op het vliegtuig van 24 september 1947 naar Indië op 15 september 1947 voor het regelen der formaliteiten voor zijn vertrek had te melden bij het Hoofd van de Afdeling Transportdienst van het Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen te 's-Gravenhage;

Gezien de artikelen 2, no. 10 en 58 van de Wet op de Krijgstucht en 75, 76 d en 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN !

Bevindt dat het bewezen verklaarde oplevert een krijgstuchtelijk vergriep volgens de daarvan in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht gegeven omschrijving;

Verwijst deze zaak, onder mededeling van alle stukken, ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

Bevestigt het vonnis voor het overige, met verbetering der gronden.

NASCHRIFT.

De Inzender van het hiervóór afgedrukte vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 6 augustus 1958, zond ons daarbij tevens bovenstaande uitspraak in eerste en tweede instantie „uit de oude doos“.

Er bestaat inderdaad overeenstemming. Ook hier was degene, die het bevel gaf niet bevoegd. Ook hier vrijspraak ten aanzien van artikel 114 en verwijzing naar de Commanderende Officier.

Er is echter ook veel, principieel, verschil. In het geval van de officier-patrouillecommandant betrof het een incidentele onbevoegdheid (die officier mocht dat bevel niet geven); hier betreft het een absolute onbevoegdheid (de burger-ambtenaar kan geen enkel dienstbevel geven). Juist dat verschil zet zich voort in de gerechtvaardigdheid van de verwijzing naar de Commanderende Officier. In het geval van de officier-patrouillecommandant werd uitgemaakt dat die meerdere niet gerechtigd was, de man zijn gunst te ontnemen. Hier gold het echter een burger-ambtenaar die stellig bevoegd was de officiernaar het ministerie op te roepen voor de onderwerpelijke dienstaangelegenheid. Het niet-voldoen van die officier aan deze oproep was stellig een disciplinair-onbehoorlijk gedrag.

Overigen bewijst bovenstaand geval dat te veel met artikel 114 gewerkt wordt. De juiste feiten zijn mij — uiteraard — niet bekend doch het wil mij voorkomen dat een vervolging wegens afwezigheidsdelict (achterzeilen) wel met succes bekroond zou zijn.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 13 augustus 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.
Raadsman: Mr. J. Schepel.

Als reserve tweede luitenant buiten werkelijke dienst doch in uniform gekleed (welke woorden der tenlastelegging de Krijgsraad opvat als „niet in actieve dienst“) in kennelijke staat van drankinvloed een rijwiel bereden.

Geldboete van f 15.

(W.M.Sr. art. 60(2), 62(4); W.V.W. art. 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad tegen H. P. V. I., geboren 6 oktober 1935, reserve tweede luitenant met groot verlof, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde ten laste is gelegd:

„dat hij op of omstreeks 18 juni 1958 te circa 00.50 uur te Amsterdam, terwijl hij als reserve 2e luitenant der Artillerie aan de Koninklijke Landmacht was verbonden en buiten werkelijke dienst doch in uniform gekleed was, als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, het Stationsplein, terwijl hij verkeerde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht, dat rijwiel naar behoren te besturen“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard.

dat hij, terwijl hij met groot verlof was als reserve tweede luitenant van de artillerie, doch gekleed in uniform van de Koninklijke Landmacht in de rang van tweede luitenant, op 18 juni 1958 te omstreeks 00.50 uur te Amsterdam als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel, daarmee reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, het Stationsplein; dat hij die avond van omstreeks 6.00 uur tot omstreeks middernacht een lustrum had gevierd in Haarlem, ter gelegenheid waarvan hij naar schatting die avond een vijftal glazen wiskey had gedronken, gedeeltelijk voor en gedeeltelijk na het diner, tijdens welk diner hij 1 glas wijn heeft gedronken;

overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 18 juni 1958 opgemaakt en gesloten door Hendrik Johannes van der Doe en Bob Thijs, agenten van gemeentepolitie te Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 18 juni 1958 omstreeks 00.50 uur op de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, het Stationsplein te Amsterdam zagen, dat aldaar een man gekleed in de uniform van de Ko-

ninklijke Landmacht, tweede luitenant, als bestuurder van een tweewielig rijwiel daarop was gezeten en daarmee voortreed over de rijbaan van die weg; dat die man tijdens het rijden het stuur dan weer naar links en dan weer naar rechts omhaalde en al slingerend over de rijbaan reed; dat deze man nadat zij deze hadden gevorderd het door hem bestuurde rijwiel tot stilstand te brengen en deze daaraan voldeed, zeer onvast op de benen stond; dat hij nauwelijks op zijn benen kon blijven staan; dat de adem van de man riekte naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank; dat de man wartaal sprak; dat zij niet konden begrijpen wat voor strekking de woorden hadden; dat de verdachte opgaf te zijn genaamd: Hans Peter V. I.;

Overwegende, dat de Auditeur-Militair niet de woorden: „buiten „werkelijke dienst” kennelijk bedoeld heeft: „niet in actieve dienst” en dat de Krijgsraad deze woorden ook in die zin leest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„handelen in strijd met artikel 26 van de *Wegenverkeerswet*”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel juncto artikel 26 van de *Wegenverkeerswet*;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders.

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 15, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 3 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 27 november 1957

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet plv.; *Leden:* Majoor J. C. Engelman en Kapitein Mr. H. A. van Maarle.

Raadsman: Mr. W. J. M. ten Berge.

Een meerdere in zijn tegenwoordigheid bespot, gepleegd door een reserve-tweede-luitenant met groot verlof jegens een marechaussee-patrouille, door een of meer leden dier patrouille toe te voegen „ouwe „lullen” en „kalkemmers”.

Een week gevangenisstraf, in hoger beroep (met toepassing van artikel 24 W.Sr.) gewijzigd in f 250 geldboete.

(W.M.Sr. art. 60, 2°, 108; W.Sr. art. 24)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. A. M. S., geboren 11 juni 1934, reserve-tweede-luitenant met groot verlof, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 31 juli 1957 te Eindhoven, als dienstplichtige van de lichting 1954 als reserve-tweede-luitenant met groot verlof „zijnde, aldus in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor werkelijke „dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk beledigend, beschimpend „of bespottend de tot een patrouille van de Koninklijke Marechaussee „belast met het toezicht op het gedrag en de tenue van de militairen, „behorende marechaussee 1e klasse E. Stam en/of de eveneens tot die „patrouille behorende marechaussee 1e klasse J. J. Luchtenburg in „hun, althans zijn tegenwoordigheid mondeling op de openbare weg „de Markt de woorden „Ouwe lullen" en „Kalkemmers" in ieder geval „woorden van een dergelijke strekking heeft toegevoegd;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring d.d. 17 september 1957, opgemaakt door de Kapitein C. J. van Doesburg, wnd. Hoofd Mobilisatiebureau R. A. A. T. te Tilburg op 25 november 1954 als gewoon dienstplichtige van de lichting 1954 is ingelijfd bij het Regiment Aan- en Afvoertroepen, op 23 januari 1956 is benoemd tot tijdelijk reserve-2e-luitenant, op 25 oktober 1956 met groot verlof is vertrokken en met ingang van laatstgenoemde datum behoort tot het reserve-personeel der Landmacht voor de tijd, die hij als dienstplichtige nop heeft te dienen;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 31 juli 1957 omstreeks 01.00 uur over het trottoir liep van de Nieuwstraat te Eindhoven in gezelschap van een zekere van den Hurk en anderen; dat hij aan de hoek Nieuwstraat-Markt aangekomen van links een jeep van de Koninklijke Marechaussee zag naderen waarin naar hij zag twee marechaussees waren gezeten met de witte helm op; dat hij, toen de jeep hem voorbij reed „Ouwe lul" zei; dat hij wist dat een militaire patrouille optredende binnen het kader van de patrouille-opdracht meerdere is over andere militairen en dat twee marechaussees in een marechaussee-jeep gezeten en de witte helm dragend over het algemeen een patrouille vormden; dat hij op 31 juli 1957 res.-2e-luitenant met groot verlof was;

Overwegende, dat Eduard Stam, oud 26 jaar, marechaussee, wonende te Eindhoven, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 31 juli 1957 omstreeks 01.00 uur als marechaussee 1e klasse per jeep over de markt te Eindhoven reed, welke jeep bestuurd werd door de marechaussee 1e klasse Luchtenburg; dat zij beiden in opdracht van de brigade-commandant Koninklijke Marechaussee te Eindhoven een patrouille vormden met als taak toezicht te houden op het gedrag van militairen; dat Luchtenburg en hij in uniform gekleed waren en voorzien van de witte patrouille-uitrusting; dat hij toen op

het aan zijn rechterzijde gelegen trottoir een drietal personen zag staan en hij, toen zij op gelijke hoogte waren met deze drie personen, zag en duidelijk hoorde dat een van deze personen op duidelijk verstaanbare toon: „Ouwe lullen" en „Kalkemmers" zei, terwijl die persoon, die hem later bleek te zijn Wilhelmus Antonius Maria S., tijdens het uitspreken dier woorden in zijn richting keek;

Overwegende, dat Johannes Jacob Luchtenburg, oud 25 jaar, marechaussee 1e klasse, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 31 juli 1957 als bestuurder van een marechaussee-jeep, met de naast hem gezeten marechaussee 1e klasse Stam een patrouille vormend, over de Markt te Eindhoven reed; dat hij op het trottoir een drietal personen zag staan en ter hoogte van deze personen gekomen vanuit de richting dezer personen iemand op duidelijk verstaanbare toon hoorde zeggen: „Ouwe lullen" en „Kalkemmers";

Overwegende, dat getuige J. J. Luchtenburg ter terechtzitting nog heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij gelijk achterelkaar hoorde zeggen: „Ouwe lullen, kalkemmers"; dat dit gezegd werd niet dezelfde stem en hij er volkomen van overtuigd is dat zulks door dezelfde persoon werd gezegd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — waar het opzet tot bespotting voortvloeit uit het gebruik der gebezigde woorden zelve — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande:

„dat hij op 31 juli 1957 te Eindhoven, als dienstplichtige van de „lichting 1954 als reserve-tweede-luitenant met groot verlof zijnde, „aldus in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor werkelijke dienst kon „worden opgeroepen opzettelijk bespottend de tot een patrouille van „de Koninklijke Marechaussee, belast met het toezicht op het gedrag „en de tenue van de militairen, behorende marechaussee 1e klasse „E. Stam en de eveneens tot die patrouille behorende marechaussee „1e klasse J. J. Luchtenburg in hun tegenwoordigheid mondeling op de „openbare weg de Markt de woorden „Ouwe lullen" en „Kalkemmers" „heeft toegevoegd";

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling bespotten";

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 108 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van één week.

Bij sententie van het H.M.G. van 18 februari 1958 heeft het Hof het vonnis bevestigd, behalve ten aanzien van de straf, welke (met toepassing van artikel 24 W.Sr., werd gesteld op een geldboete van f 250, subs. 50 dagen hechtenis. De Advocaat-Fiscaal had geconcludeerd tot verzwaaring van de straf tot 2 weken gevangenisstraf — *Red.J.*

NASCHRIFT.

Hef wil voorkomen dat het toevoegen van de woorden „ouwe lullen” en „kalkemmers” veeleer belediging van de meerdere oplevert. Vgl. K. t. V. Oost, vonnis van 22 december 1954, MRT XLVIII, blz. 157 en idem, vonnis van 21 december 1955, MRT XLIX, blz. 596.

W. H. V.

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 21 oktober 1958.

President: Mr Doornbos; Leden: Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaals van der Kroon en Mr Schepers, Luitenant-Generaal-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Drie dagen na een ernstige waarschuwing van zijn bataljonscommandant, tijdens deelname aan een cursus reden tot klachten gegeven en de corrigerende officier, die hem waarschuwde voor de eventuele gevolgen van zijn gedrag, toegevoegd: „Luit., U moet uitkijken, anders tikt U hem ook.”

Klager, dlp. soldaat, hoewel hij zich aan een ernstig krijgstuuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, heeft zich niet zodanig ongevoelig voor straf betoond dat plaatsing in de tuchtclassse thans reeds noodzakelijk is.

Beklag gedeeltelijk gegrond; strafreden gewijzigd; straf van 3 maanden plaatsing in de tuchtclassse gewijzigd in 14 dagen streng arrest.

(W.K. art. 20, 39, 68; K.B. 14 juni 1951, Stb. 213)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 3 oktober 1958 van B. W. J. R., dienstplichtig soldaat, registratienummer 38.04.30.313, dienende bij de 127 intendance bos depôt compagnie van het 102 intendance bataljon te Nunspeet, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de waarnemend commandant van de 101 intendancegroep over de straf van vier maanden tuchtclassse hem op 19 september 1958 opgelegd door de commandant 102 intendance bataljon wegens:

„Getoond zich niet te kunnen aanpassen aan de eisen van het militair milieu en ongevoelig gebleken voor straffen. Drie dagen na een ernstige waarschuwing van zijn bataljonscommandant, tijdens deelname aan een cursus reden tot klachten gegeven en de hem corrigerende officier, die hem waarschuwde voor de eventuele gevolgen van zijn gedrag toegevoegd: „Luit, U moet uitkijken, anders tikt U hem ook”, althans woorden van gelijke strekking”

bij welke beschikking — op 30 september 1958 genomen en op 1 oktober 1958 aan klager uitgereikt — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard met handhaving van de omschrijving van de strafreden

met wijziging van de opgelegde straf in plaatsing in de tuchtclassse voor de tijd van drie maanden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende ten aanzien van de bevoegdheid van de C- 102 intendance bataljon om de straf van plaatsing in een tuchtclassse op te leggen op grond van het bepaalde bij het Koninklijk Besluit van 14 juli 1951 Staatsblad no. 213¹, hoewel als beklagmeerdere optrad de C- 101 intendancegroep, also een boven de bataljonscommandant gestelde commandant van een eenheid bestaande uit onderdelen van hetzelfde dienstvak, dat de eerste strafoplegger op 19 september 1958 commandant was van een bataljon dat zelfstandig optrad en gesteld was onder het rechtstreeks bevel van de commandant van een groter geheel (1 LK) samengesteld uit onderdelen van verschillende wapens, dat op 22 september 1958 102 intendance bataljon werd gesteld onder het rechtstreeks bevel van C- 101 intendance-groep en dat op 24 september 1958 klager de wens kenbaar maakte zich over de hem op 19 september 1958 opgelegde straf te beklagen;

Overwegende, dat derhalve de commandant 102 intendance bataljon bevoegd was de straf van plaatsing in een tuchtclassse op te leggen en de commandant 101 intendancegroep om als beklagmeerdere op te treden;

Overwegende, dat klager erkende zich te hebben schuldig gemaakt aan het feit, in de omschrijving van de strafreden vermeld, doch ontkende ongevoelig voor straf te zijn en verklaarde zich in het militair milieu zeer goed thuis te voelen;

Overwegende, dat het Hof van oordeel is dat klager, hoewel hij zich aan een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, zich niet zodanig ongevoelig voor straf heeft betoond dat plaatsing in een tuchtclassse thans reeds noodzakelijk is, hoewel zulks bij voortgaand wangedrag vermoedelijk wel de enig mogelijke correctie zal blijken te zijn;

Overwegende in verband met het bovenstaande, dat de omschrijving van de strafreden moet worden gewijzigd, zodat deze komt te luiden zoals hierna zal worden vermeld;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf de juiste correctie acht voor klagers gedragingen;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

¹) Bij Koninklijk Besluit van 14 juni 1951, Stb. 213 is bepaald: „Onder de „formaties, als bedoeld in artikel 39, eerste lid, sub 3, van de Wet op de Krijgs „tucht wordt gerekend een bataljon dan wel een afdeling, voor zo lang da „onderdeel zelfstandig buiten regimentsverband optreedt.' (L.O. 1951 Nr. 145 L-L M).

Zie voor interpretatie van het K.B. van 14 juni 1951, Stb. 213, beschikking H.M.G. van 4 september 1956. (M.R.T. L (1957), blz. 123. (A.F.S.:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:
„Drie dagen na een ernstige waarschuwing van zijn bataljonscom-
mandant, tijdens deelname aan een cursus reden tot klachten ge-
geven en de hem corrigerende officier, die hem waarschuwde voor
„de eventuele gevolgen van zijn gedrag toegevoegd: Luit, U moet uit-
„„kijken, anders tikt U hem ook”, althans woorden van gelijke strek-
king”;

Wijzigt de aan klager opgelegde straf in veertien dagen streng arrest,
welke straf geacht moet worden te zijn ondergaan gedurende de tijd die
klager van 15 september 1958 af in arrest heeft doorgebracht;

Bepaalt, dat deze strafreden en deze straf in klagers straflijst zullen
worden ingeschreven in plaats van die waarvan beklag, welke in klagers
straflijst moeten worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden
uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de
Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

*Anders dan in zijn beschikking van 19 augustus 1958, vermeld op
blz. 44, heeft het Hof in déze beschikking van het ontslag van klager
uit het arrest van rechtswege geen melding gemaakt (of moet men aan-
nemen dat het Hof het ontslag uit het arrest van rechtswege niet heeft
gelast) noch blijkt daaruit in verband met de bepuiing van de straf en
de strafmaat op welke wijze het arrest van rechtswege (van 19 sep-
tember-21 oktober) werd ondergaan.*

A. F. S.

Territoriaal Commandant Limburg.

Kolonel K. Rijnders.

Beschikking van 17 oktober 1958.

*Als commandant eigenmachtig een hem opgedragen marsroute be-
kort; des middags gemankeerd op een werkappèl, tengevolge waarvan
zijn manschappen voor corveediensten werden aangewezen; met be-
roep hierop de op het programma staande diensten niet uitgevoerd en
zijn CSM daarmee niet op de hoogte gesteld. Beklag ongegrond.*

(W.K. art. 61, 62, 65, 66).

De Kolonel, Territoriaal Commandant Limburg,

Gezien het beklag van S., rnr , korporaal I, dienende bij de
Compagnie Regiment van Heutsz,

houdende de op 4 oktober 1958 kenbaar gemaakte wens om zich
te beklagen over de straf van tien dagen licht arrest, met de strafreden:

„Als commandant eigenmachtig een hem opgegeven marsroute be-
„kort, des middags niet aanwezig geweest op het werkappèl, zodat zijn
„mensen voor te verrichten corvéediensten werden aangewezen en dit
„als beweegreden genomen om de op het programma staande diensten

„niet uit te voeren, zonder de CSM van een een ander op de hoogte „te stellen", hem op 2 oktober 1958 opgelegd door de kapitein M., commandant van de Compagnie Regiment van Heutz en hem op 2 oktober 1958 ter kennis gebracht;

Gehoord de gestrafte en de strafoplegger en als getuige de sergeant-majoor B., pelotonscommandant van gestrafte;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard zich bezwaard te gevoelen, daar hij vermeent ten onrechte te zijn gestraft;

dat hij immers in de eerste plaats niet eigenmachtig van de hem opgedragen marsroute is afgeweken, daar zijn pelotonscommandant, de smi B., hem het gedeelte van die marsroute van A. via H. naar W. niet duidelijk heeft aangewezen, zodat hij, ook al omdat het anders te laat zou zijn geworden, van A. rechtstreeks naar de kazerne is teruggegaan, waar hij desondanks nog een kwartier te laat arriveerde:

dat hij verder weliswaar het middagappèl heeft gemist, doordat dit enige minuten te vroeg werd gehouden en hij door het late thuiskomen 's morgens maar juist heen en weer naar zijn huis had kunnen gaan, doch wel aanwezig was bij het aanwijzen van zijn mensen (12 man) voor corvéediensten;

dat deze aanwijzing echter niet het gevolg is geweest van zijn ontbreken op het appèl en dat hij overigens hiertegen bij de sergeant van de week niet heeft geprotesteerd omdat hij zelf de enige man kader was bij het peloton, zelfs waarnemend pelotonscommandant, en nog verschillende andere dingen te doen had: het innemen van de was moest die middag geschieden, terwijl ook voor zes nieuwelingen strozakken moesten worden gevuld;

dat hij tenslotte de CSM niet heeft gewaarschuwd, dat het middagprogramma niet kon worden gevolgd, aangezien hij meende dat dit niet nodig was, daar de sergeant van de week en de onderofficier van controle reeds op de hoogte waren;

Overwegende dat de strafoplegger heeft verklaard dat hij klager — een slappe figuur, die geen gezag heeft, zich steeds terugtrekt en „er „de kantjes afloopt", die een zeer lange straflijst heeft en bij voortduring gecontroleerd moet worden —, heeft gestraft omdat deze nu alweer, op één dag tot tweemaal toe, de hem opgedragen diensten niet naar behoren had vervuld;

dat dit hem, strafoplegger, was gebleken bij persoonlijk verrichte controles, des morgens tijdens de marsoefening, waar hij klager met de onder zijn commando staande groep van 12 man niet op het laatste gedeelte van de opgedragen marsroute had aangetroffen, en des middag-gedurende het voor geweervechten uitgetrokken lesuur, tijdens hetwelk hij klagers mensen corveedienst zag verrichten, terwijl klager zich, een sigaret rokend, op zijn kamer bevond;

dat het door klager aangevoerd excuus, dat de smi B. hem zou hebben gezegd, dat hij bij A. op W. aan moest gaan, door bedoelde onderofficier ten stelligste werd ontkend, terwijl klagers bewering dat het appèl te vroeg was gehouden onjuist was en dit bovendien niets

afdeed aan het feit dat hij, toen de sergeant van de week, zijn groep zonder kader op het appèl aangetroffen hebbende, deze daarna in zijn bijzijn voor corvéediensten aanwees, erop had moeten wijzen dat hierdoor het programma niet kon worden gevolgd en in elk geval, toen de groep wàs aangewezen, de CSM, de adjudant-onderofficier B., van een en ander op de hoogte had moeten stellen;

dat klager voorts met het doen vullen van strozakken voor nieuwelingen niets te maken had, daar dit de taak is van een der pelotonscommandanten, wiens peloton op wacht is, en dat het innemen van de was voor hem evenmin een beletsel behoefde te zijn om het programma normaal uit te voeren;

Overwegende dat de smi B. als getuige heeft verklaard, dat hij klager des morgens vóór het vertrek op de grote kaart duidelijk de te lopen route heeft aangewezen, daarbij nog een gedeelte van de in het laatste gedeelte liggende Diesterbaan, die als onverhard op de kaart stond, met rood potlood markerende, aangezien dit gedeelte thans wel verhard is;

dat het juist is, dat klager belast is met het innemen van de was voor het peloton, maar dat dit klager, nu er slechts 12 mensen van het peloton aanwezig waren, slechts zeer weinig tijd zou hebben gekost;

dat hem zelf over het die dag voorgevallene niets bekend is, daar hij geen dienst had, doch dat klager zeker niet zonder voorkennis of nadere goedkeuring van de CSM deze afwijking van het programma had mogen maken,

aan welke verklaring de getuige desgevraagd toevoegde dat klager weinig gezag heeft bij zijn mensen, zijn zaken wel kent, doch geen inteësse voor de dienst schijnt te hebben en voortdurend gecontroleerd moet worden;

Overwegende dat door de verklaringen van de strafoplegger en klagers pelotonscommandant, de smi B., de thans ook door klager niet meer ontkende feiten, in de strafreden vermeld, zijn komen vast te staan, dat deze feiten op juiste wijze zijn omschreven en dat ook de zwaarte van de straf in goede verhouding staat tot het misdrevene, zodat de strafoplegging moet worden gehandhaafd, met ongegrondverklaring van het beklag;

Gelet op de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht; Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Bepaalt dat — tenzij de gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept — onder de vermelding van de strafoplegging in de straflijst de aantekening zal worden gesteld: „Beklag „ongegrond bevonden”.

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog, een afschrift aan de strafoplegger zal worden gezonden en een afschrift aan de klager zal worden ter hand gesteld.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Kantongerecht te 's-Gravenhage.

Kantonrechter: Mr van den Dungen.

Vonnis van 8 augustus 1957.

Verkeersovertreding begaan tijdens rij-examen. Niet de examinandus, maar de examiner is bestuurder van het motorrijtuig in de zin van art. 1 sub 3 W.V.W.¹⁾.

(W.V.W. art. 3; W.V.R. art. 3).

Aan verd. is zakelijk ten laste gelegd dat hij te G. op 21 jan. 1957 te ongeveer 13.45 uur als bestuurder van een vierwielig vrachtmotorrijtuig op een kruising van wegen zich verder van de rechterkant van de door hem gevolgde rijbaan heeft bevonden, dan door de omstandigheden gerechtvaardigd werd en na even te hebben stilgestaan, weder oprijdend in aanrijding is gekomen met een hem tegemoetkomend personenmotorrijtuig, waardoor de veiligheid van het verkeer aldaar in gevaar werd gebracht.

Verd. heeft t. t.r.z. het verweer gevoerd dat hij niet als bestuurder in de zin, zoals die in de t.l.l. is gebruikt mag worden aangemerkt, daar hij tijdens het begaan van de hem ten laste gelegde rijfouten een examenproef ter verkrijging van het rijbewijs C E aan het afleggen was en onder toezicht van een examiner reed.

Ingevolge art. 1 sub 1° W.V.W. wordt in die wet onder bestuurder van een motorrijtuig verstaan hij, die het motorrijtuig bestuurt of hij, die overeenkomstig de voorwaarden gesteld in het W.V.R. geacht wordt het motorrijtuig onder zijn onmiddellijk toezicht te doen besturen; in art. 3 van dit reglement wordt aangegeven aan welke vereisten moet worden voldaan wil de toezichthouder als bestuurder in de zin der wet worden aangemerkt.

Hieruit moet de conclusie worden getrokken dat de wet slechts als bestuurder kent ofwel de feitelijke bestuurder ofwel — als aan de voorwaarden is voldaan — de toezichthouder, doch niet beiden tegelijk (vergelijk de beschouwingen over de feitelijke en juridische bestuurder in Verkeersrecht door K. J. Muller, tweede druk blz. 17).

Er behoort dus thans te worden nagegaan wie de bestuurder van de vrachtwagen in de zin van de W.V.W. was tijdens het maken van de in de t.l.l. genoemde verkeersfouten.

Uit de op de t.r.z. afgelegde verklaringen van de verd. en van de als getuige gehoorde examiner, in onderling verband gezien, is komen vast te staan:

1. dat verd. op 21 jan. 1957 te 13.45 uur te G. met een vrachtauto de rijproef aan het afleggen was ter verkrijging van het rijbewijs C E, terwijl de getuige als examiner rechts naast verd. in de cabine zat;

¹⁾ Zie Naschrift. Red. M.R.T.

2. dat verd. toen in het bezit van het rijbewijs B E was;
3. dat het stuur en de zich rechts naast de verd. bevindende handrem tijdens de rit binnen het bereik van de examinerator waren;

Het is van algemene bekendheid dat de examinerator aan de examinandus aanwijzingen geeft hoe hij tijdens de proefrit moet rijden (welk traject hij moet volgen, waar hij bijzondere manoeuvres moet maken b.v. keren of achteruitrijden etc.).

Voorts bepaalt art. 106 tweede lid W.V.R. dat de proefrit binnen de voorgeschreven tijd kan gestaakt worden indien de examinandus naar het oordeel van de examinerator door zijn wijze van rijden, de veiligheid op de weg in gevaar brengt.

De examinandus behoort dus tijdens de proefrit de aanwijzingen van de examinerator te volgen en derhalve moet worden aangenomen dat hij dan onder toezicht van de examinerator rijdt.

Het Centraal Bureau voor de Afgifte van Rijvaardigheidsbewijzen stelt zich op het standpunt dat het examen moet worden afgelegd met een auto, waarin de handrem zich rechts naast de feitelijke bestuurder moet bevinden (vgl. Verkeersrecht door K. J. Muller, tweede druk blz. 83).

Er mag worden aangenomen dat, gelet op hetgeen hierboven sub 3 is komen vaststaan, i.c. ook is voldaan aan de eis dat de examinerator ten opzichte van verd. een zodanige plaats innam dat hij voldoende kon ingrijpen.

Aan alle vereisten genoemd in art. 3 W.V.R. is voldaan en er is dus komen vaststaan dat verd. tijdens de proefrit gedurende welke hem het maken der in de dagv. opgesomde verkeersfouten worden verweten, niet de bestuurder was van een motorrijtuig in de zin van de W.V.W., zodat met name dit punt der t.l.l. niet is bewezen en hij derhalve behoort te worden vrijgesproken.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie“, 1958, No. 541).

NASCHRIFT.

Naar aanleiding van bovenstaand vonnis van de Haagse Kantonrechter wijzen wij er in het bijzonder op, dat artikel 3 van het Wegenverkeersreglement niet geldt voor motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten, op grond van het Koninklijk Besluit van 1 april 1953 (1953 Staatsblad 167, ook in 1953 Legerorders 144).

P. J. I. C. D.

Gerechtshof te 's-Hertogenbosh (Strafkamer).

Arrest van 9 april 1958.

Voorzitter: Mr Arriëns; *Leden:* Mrs Kuijper en Jhr de Kuijper, plv. *Raadsman:* Mr van Meel, advocaat te Bergen op Zoom.

Ontoelaatbare invoeging door de Rb. van „opzettelijk“ in dagv. ter zake van heling.

De invoeging van het woord „opzettelijk“ in de dagv. door de Rb.

is in wezen aan te merken als een keuze tussen strafbare feiten (heling en schuldheling), welke keuze echter niet aan de Rechter doch aan het O. M. toekomt, en wel — indien zij geschiedt in de vorm van wijziging van de t.l.l. onder de waarborgen, in het belang van de verd. bij de artt. 313 en 314 Sv. gesteld. Ontslag van rechtsvervolging wegens niet-strafbaarheid van het feit.

(Sv. artt. 313, 348).

O. dat de verd. prima heeft terechtgestaan ter zake:

dat hij op een of meerdere tijdstippen in of omstreeks het tijdvak van nov. 1956 tot en met 10 april 1957 te R., telkens een hoeveelheid door diefstal in elk geval door misdrijf verkregen oud ijzer heeft gekocht, alsmede uit winstbejag telkens een hoeveelheid door misdrijf verkregen koper heeft verkocht;

O. dat de Rb. in het beroepen vonnis na de overweging, welke de t.l.l. bevat, het volgende heeft overwogen:

„O. dat kennelijk tengevolge van een tweetal hierbij herstelde omissies, door het herstel waarvan verd. niet is geschaad in zijn verdediging, in de dagv. tussen de woorden „telkens^w en „een hoeveelheid „„,door diefstal“ en tussen de woorden „telkens^v en „een hoeveelheid „„,door misdrijf“ telkens is uitgevallen en alsnog moet worden ingevoegd het woord „opzettelijk^v;

O. dat het Hof de hierbedoelde invoegingen ontoelaatbaar acht;

dat toch i.c. de inleidende dagv., kort weergegeven, slechts inhield dat de verd. door misdrijf verkregen metaal heeft gekocht, resp. uit winstbejag heeft verkocht, en deze inhoud de verd. geheel in het onzekere liet of de steller der dagv. hem ter zake van heling dan wel ter zake van schuldheling vervolgde;

dat mitsdien niet zonder meer kan worden gezegd dat het ontbreken van „opzettelijkⁿ kennelijk een gevolg is van een omissie, door het herstel waarvan verd. niet is geschaad in zijn verdediging;

dat veeleer de invoeging van dat woord door de Rb. in wezen is aan te merken als een keuze tussen strafbare feiten, welke keuze echter niet aan de Rechter doch aan het O.M. toekomt, en wel — indien zij geschiedt in de vorm van wijziging van de t.l.l. onder de waarborgen, in het belang van de verd. bij de artt. 313 en 314 Sv. gesteld;

O. dat het vorenstaande medebrengt, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven en behoort te worden vernietigd;

Vernietigt het vonnis, door de Rb. te Breda op 14 okt. 1957 onder rolnummer 2183 tegen de verd. gewezen.

En alsnu opnieuw onderzoekende, zowel naar aanleiding van de behandeling in eerste aanleg als van die in hoger beroep:

O. dat het Hof uit het beroepen vonnis de bewijsmiddelen overneemt;

O. dat de in voorschreven bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van het Hof dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met de schuld van de verd. daaraan hetgeen aan

verd. bij inleidende dagv. is telastegelegd met dien verstande, dat hij op meerdere tijdstippen in het tijdvak van nov. 1956 tot en met 10 april 1957 te R., telkens een hoeveelheid door diefstal verkregen oud ijzer heeft gekocht, alsmede uit winstbejag telkens een hoeveelheid door misdrijf verkregen koper heeft verkocht;

O. dat het aldus bewezenverklaarde nochtans niet oplevert een strafbaar feit, zodat verd. te dien aanzien zal moeten worden ontslagen van alle rechtsvervolging enz.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie", 1959, No. 6, blz. 32.)

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 18 november 1958.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(M.A.W. 1958/B 6).

a. Een officier stelt beroep in tegen de weigering hem de zogenaamde maandvliegerstoelage over een aantal terugliggende jaren uit te betalen.

Het Ambtenarengerecht is van oordeel, dat dit beroep niet meer kan slagen, nu betrokkene jarenlang in de niet-uitbetaling heeft berust.

Hiertegen voert betrokkene aan, dat hij van de bepalingen, die deze toelage regelden, niet op de hoogte was.

Dit argument wordt door de Centrale Raad verworpen, omdat gebleken is, dat betrokkene wel in het algemeen wist, dat de mogelijkheid van het toekennen van een toelage bestond, en hij zich bij aanvraag volledig op de hoogte had kunnen stellen.

b. De Ambtenarenwet en de Militaire Ambtenarenwet bieden geen mogelijkheid een vordering wegens kosten voor juridisch advies, telefoon-, reis- en verklijfkosten toe te wijzen.

(A.W. art. 58).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake J. G., wonende te Amsterdam, eiser in hoger beroep, ter openbare terechtzitting niet verschenen, tegen: de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden P. J. G. van der Mark, hoofdcommissie bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat namens de chef van de Luchtmachtstaf aan eiser, reserve-eerste-luitenant-vlieger, bij brief van 18 november 1957, voorzover te dezen van belang, het volgende is bericht:

„1. Hierbij deel ik U mede, dat U ingevolge de Ministeriële Be-,schikking van 25 oktober 1957 nr. 207.690 A krachtens de door U

„eertijds gesloten verbintenis bij het reserve-personeel, als bedoeld in „het Koninklijk Besluit van 9 januari 1931, nr. 25 (Luchtvaartregeling) „alsnog in het genot wordt gesteld van de z.g. maandvliegerstoelage, „zulks ten bedrage van f 100.— per maand, over het tijdvak van „1 januari 1954, zijnde de datum waarop een toelageregeling voor „maandvliegers op niet-jachtvliegtuigen werd ingesteld, tot de datum, „waarop U voor maandvliegen werd aangewezen, c.q. Uw verbintenis „wegens expiratie eindigde. Vorengenoemd bedrag is uiteraard onder- „worpen aan de inhoudingen wegens loonbelasting en premie A.O.W. „terwijl ter zake evenwel geen compensatie toeslag wordt toegekend.

„2. Hierbij zij aangetekend, dat de Minister van Oorlog, geen aan- „leiding kan vinden U over een tijdvak liggende vóór 1 januari 1954 „voor deze toelage in aanmerking te doen komen, aangezien gedurende „dat tijdvak geen toelage-regeling voor vliegers op niet-jachtvliegtuigen „bestond en het thans niet wenselijk wordt geacht alsnog met terug- „werkende kracht een toelageregeling in het leven te roepen”;

Overwegende dat eiser tegen het in deze brief vervatte besluit beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en dit Gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 9 juni 1958 — waarnaar hierbij wordt verwezen — dat beroep ongegrond heeft verklaard en eiser niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn beroep voorzover hij vorderde uitbetaling van een bedrag van f 100.— ter bestrijding van gemaakte onkosten;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de in het beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen, het omstreden besluit alsnog nietig te verklaren en te bepalen, dat hij alsnog met terugwerkende kracht in het genot zal worden gesteld van de zogenaamde maandvliegerstoelage;

Overwegende dat gedaagde bij contra-memorie heeft geconcludeerd tot bevestiging der aangevallen uitspraak;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad zich verenigt met de eerste tien rechts-overwegingen der aangevallen uitspraak en die overwegingen overneemt ->

1) Deze overwegingen luiden aldus:

Overwegende, dat klager zich op 28 juli 1945 heeft verbonden bij het Wapen der militaire luchtvaart als vrijwilliger bij het reserve personeel der Koninklijke Landmacht met bestemming voor de dienst van vlieger, zulks op grond van het vermelde in bijlage B II bij het Koninklijk besluit van 9 januari 1931 nr. 25 en op 1 april 1948 in het genot van groot verlof werd gesteld;

Overwegende, dat klager ingevolge artikel 5 van voornoemde bijlage juncto artikel 6 van bijlage B van voornoemd Koninklijk besluit vanaf 1 april 1948 recht had op een bijzondere toelage, „waarvan het bedrag „afzonderlijk door Ons is of zal worden vastgesteld”;

Overwegende, dat klager eerst in de tweede helft van augustus 1954

Overwegende dat eiser in het beroepschrift weliswaar nadrukkelijk heeft verklaard, dat hij niet jarenlang heeft „berust^v in het niet-uitbetalen der maandvliegerstoelage, maar jarenlang in onwetendheid heeft verkeerd omtrent de regeling zijner rechtspositie, met name omtrent het Koninklijk Besluit van 9 januari 1931 nr. 25, doch daartegenover moet worden opgemerkt:

dat eiser blijkens het proces-verbaal der terechtzitting van het Ambtenarengerecht d.d. 19 mei 1958 aldaar o.a. heeft medegedeeld: „De „bijzondere vliegtoelage was destijds niet zo belangrijk voor mij, daar- „om heb ik toen deze kwestie maar laten rusten. De toelage interes- „seerde mij namelijk niet, omdat ik alleen maar wilde vliegen. Ik zou

een aanvang heeft kunnen maken met het onderhouden van zijn vliegvaardigheid terwijl hem ook eerst met ingang van de maand augustus 1954 een zogenaamde maandvliegerstoelage is toegekend;

Overwegende, dat de toekenning van deze toelage is gegrond op de inhoud van de nota van verweerder van 9 april 1953, zoals deze werd gewijzigd bij nota van 10 februari 1954, waarbij voor de categorie vliegers, waartoe klager behoorde, door verweerder een toelageregeling werd tot stand gebracht met ingang van 1 januari 1954;

Overwegende, dat bij het beroepen besluit aan klager alsnog vanaf 1 januari 1954 deze toelage wordt toegekend, doch tevens wordt geweigerd deze toelage toe te kennen over een tijdvak liggende voor 1 januari 1954;

Overwegende, dat klager voor het eerst bij zijn request aan verweerder van 28 augustus 1957 om de zogenaamde maandvliegerstoelage over de periode 1 april 1948 tot 1 augustus 1954 heeft gevraagd;

Overwegende, dat verweerder dit bij het beroepen besluit heeft afgevozen voor het tijdvak liggende voor 1 januari 1954, doch klager reeds veel eerder bekend heeft moeten zijn, dat verweerder niet van plan was deze toelage toe te kennen;

Overwegende, dat klager zulks ter openbare terechtzitting ook heeft toegegeven en aldaar heeft verklaard, dat de toelage hem niet interesseerde, maar dat hij alleen maar wilde vliegen; dat hij eerst om de toekenning van deze toelage is gaan vragen, toen hij een naar zijn mening minder prettige behandeling van de zijde van verweerder had ondervonden;

Overwegende, dat klager aldus jarenlang heeft berust in de stilzwijgende weigering van verweerder hem een zogenaamde maanvliegers-toelage uit te betalen en mitsdien de in het beroepen besluit neergelegde weigering van verweerder niet meer inhoudt dan de weigering om terug te komen op een eerdere weigering;

Overwegende, dat de weigering om terug te komen op een eerdere rechtens onaantastbare weigering niet in strijd is met enig algemeen verbindend voorschrift, terwijl het Gerecht ook niet is gebleken, dat verweerder bij het nemen van het besluit op enigerlei wijze van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

„ook thans nog in het niet toekennen van de toelage hebben berust, „ware het niet, dat ik, en met mij nog vele anderen, op een minder „prettige manier de dienst was uitgezet”;

dat mede op grond van deze mededelingen moet worden aangenomen, dat, al moge de tekst van genoemd Koninklijk Besluit aan eiser destijds niet of niet nauwkeurig bekend zijn geweest, hij toch niet onkundig was van de mogelijkheid van het toekennen van een toelage;

dat bovendien door gedaagdes gemachtigde ter 's Raads terechtzitting desgevraagd uitdrukkelijk is verklaard, dat eiser, indien hij dit had gewenst, zich destijds volledig op de hoogte had kunnen stellen met alle bepalingen betreffende zijn rechtspositie;

Overwegende dat de Raad zich voorts ook verenigt met en overneemt de laatste rechtsoverweging der aangevallen uitspraak; ¹⁾

Overwegende dat die uitspraak derhalve reeds op grond van het vorenstaande moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Uitspraak van 23 juni 1958.

Voorzitter: Mr B. L. de Regt; Leden: Mr P. Meijjes en Mr Dr A. van Praag.

Militaire leden: M. A. Smeenk en B. C. Mante.

Krachtens de ministeriële kennisgeving, welke de toelagen voor onder andere de luchtmachtattaché bij het Hof van St. James regelt, wordt op diens inkomen een vermindering toegepast voor „vrije geneeskundige behandeling”, hetgeen slechts kan betekenen „voor rekening „van het Rijk komende geneeskundige behandeling”.

Deze behandeling wordt geregeld door een ministeriële beschikking, welke van toepassing is op de Nederlandse militairen in Engeland, en derhalve ook op deze attaché; ook voor hem gelden dus de in deze regeling neergelegde bepalingen.

Dit is niet in strijd met artikel 79 R.M.A.K.L., al zijn in het verleden geen beperkingen in de tegemoetkoningen aangebracht; toen golden echter de huidige voorschriften nog niet.

Wet argument, dat de attaché nu in een slechtere positie is gebracht dan de overige Nederlandse militairen in Engeland (voor hem alleen geldt de aftrek) is verworpen, aangezien deze aftrek beoogt hem met de andere diplomatieke ambtenaren gelijk te stellen.

¹⁾ Deze overweging luidt aldus:

Overwegende, dat klager in zijn vordering hem een bedrag van f 100.— te doen uitbetalen in verband met bestrijding van gemaakte onkosten, niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard, aangezien de Militaire Ambtenarenwet 1931 en de Ambtenarenwet 1929 daartoe geen mogelijkheid bieden;

(Ambtenarenwet artikel 58; R.M.A.K.L. artikel 79).

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, inzake J., wonende te V., klager, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen Mr J. Schuurmans, majoor bij de militair juridische dienst, wonende te 's-Gravenhage, tegen: De Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen P. J. G. van der Mark, hoofdcommies bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE:

Wat de feiten betreft:

Overwegende, dat de administrateur bij het bureau Militair Attaché van de Ambassade der Nederlanden bij brief van 31 oktober 1957 aan de Administrateur 1e Tactische Vliegbasis te Volkel het navolgende heeft bericht:

„Bij nota van het Ministerie van Oorlog, Afdeling Comptabiliteit „bureau 3 d.d. 25 oktober 1957 werd mij het volgende bericht.

„6. Enig bewijs nr. 44.

„Deze uitgave kan niet ten laste van het Rijk worden gebracht. Het „bedrag ad f 224.28 in de geldelijke verantwoording over de maand „november 1957 in mindering te brengen op artikel enzovoorts „7.128.720.

„In verband met het vorenstaande moge ik U verzoeken van de „Kolonel J. een bedrag van f 224.28 te willen inhouden.

„Genoemd bewijs gaat hierbij. Ik moge U verzoeken van de afdoe- „ning mij te willen berichten.";

Overwegende, dat klager op 7 november 1957 in kennis is gesteld met het in deze brief te zijnen aanzien vervatte besluit van verweerder en op 6 december 1957 bij dit Gerecht van dit besluit in beroep is gekomen en, onder aanvoering van daartoe strekkende gronden, zoals deze nog door zijn gemachtigde ter openbare terechtzitting zijn aangevuld, het Gerecht heeft verzocht het daarheen te leiden, dat:

„de omstreden beslissing van de Minister van Oorlog nietig worde „verklaard en hem het bedoelde bedrag ad f 224.28 alsnog worde ge- „restitueerd, dan wel hem;

„worde terugbetaald de niet op de Ministeriële Beschikking nr. „P. 102.235 C berustende inhouding op zijn salaris van 1 maart 1956 „tot 17 augustus 1957 ten bedrage van in totaal f 392.49 verminderd „met die bedragen welke hem, voor in dat tijdvak genoten geneeskun- „dige en tandheelkundige hulp door hem gedaane uitgaven, eventueel „boven de in deze beschikking vermelde schaal zijn vergoed.";

Overwegende, dat verweerder een contra-memorïe heeft ingediend en op de daarin aangegeven gronden, zoals deze ter openbare terechtzitting door de gemachtigde van verweerder zijn tovgelicht, heeft geconcludeerd tot het ongegrond verklaren van het beroep;

IN RECHTE:

Overwegende, dat klager met ingang van 1 augustus 1954 werd aan-

gesteld tot luchtmacht-attaché bij Harer Majesteits Ambassade bij het Hof van St. James te Londen en op 17 augustus 1957 eervol van die functie is ontheven;

Overwegende, dat op grond van deze tewerkstelling op klager van toepassing werden de bepalingen in de Ministeriële kennisgeving van 23 maart 1954, Directoraat Personeel, Afdeling Rechtstoestand nr. P. 102.396, opgenomen in de legerorders onder volgnummer 54081 L-Lu en codenummer 55.14.5 welke kennisgeving regelt de toelage ten behoeve van (onder anderen) militaire luchtvaart-attaché's;

Overwegende, dat deze kennisgeving voor de vaststelling van de toelage verwijst naar een daarbij gevoegde staat, uit welke staat blijkt, dat het „valuta-inkomen" een vermindering dient te ondergaan terzake van:

- a. genes- en heelkundige behandeling voor rekening van het Rijk;
- b.

Overwegende, dat deze vermindering voor klager, blijkens de aan hem gerichte brief van 7 januari 1955 van de Ambassadeur te Londen bedroeg £ 2.2/- welk bedrag is terug te vinden in de klager bij die brief toegezonden salaris slip, verstrekt door het Ministerie van Buitenlandse Zaken in kolom 9, getiteld „Aftrek vrije geneeskundige behandeling”;

Overwegende, dat deze betiteling alleen betrekking kan hebben op de, in de reeds eerder genoemde staat, onder rubriek 8 voorkomende post „Vermindering terzake van geneeskundige behandeling voor rekening van het Rijk”, zijnde het Gerecht niet gebleken van het bestaan van enig ander algemeen verbindend voorschrift, op grond waarvan de bevoegdheid zou bestaan terzake van geneeskundige behandeling op het klager toekomstige salaris, een vermindering toe te passen;

Overwegende, dat voornoemde „vermindering” uitsluitend betrekking heeft op geneeskundige behandeling, *die voor rekening van het Rijk komt*;

Overwegende, dat hieromtrent voorschriften zijn gegeven in de Ministeriële Beschikking van 1 maart 1956 Directie Militair Personeel, Afdeling Pensioenen, Bezoldigingen en Geneeskundige Voorzieningen, Nr. P. 102.235 C, opgenomen in de luchtmachtorders onder volgnummer 56530 en codenummer 55.5/20 welke voorschriften regelen inhouden voor de geneeskundige verzorging van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht in Groot Britannië en Noord-Ierland;

Overwegende, dat krachtens artikel 1, eerste lid onder b, van de Ministeriële Beschikking van 1 maart 1956 in die beschikking onder militairen worden verstaan de militairen, die ingevolge een dienstopdracht in Groot Britannië en Noord-Ierland verblijven, terwijl op grond van het bepaalde in artikel 1, eerste lid onder c van voornoemde regeling juncto artikel 1, eerste lid onder h van de „Regeling geneeskundige verzorging K.L.” (opgenomen in de legerorders van 1952 onder nr. 368 L-M) onder gezinsleden worden verstaan de echtgenote van de militair, tenzij in geval van scheiding van tafel en bed, die met

goedkeuring van de Minister van Oorlog in Groot Britannië en Noord-Ierland verblijft;

Overwegende, dat buiten twijfel is, dat klager en zijn echtgenote respectievelijk als militair en als gezinslid in de zin van voren weergegeven bepalingen dienen te worden aangemerkt;

Overwegende, dat krachtens artikel 4 van de Ministeriële Beschikking van 1 maart 1956 klager aanspraak heeft op een tegemoetkoming van rijkswegen in de door klager ten behoeve van zijn echtgenote noodzakelijk gemaakte kosten, onder meer voor wat betreft de behandeling door een tandarts voor wat betreft de in het vierde lid van artikel 4 genoemde bewerkingen;

Overwegende, dat de tandarts, die klagers echtgenote behandelde, het in mei 1957 nodig oordeelde, dat zij een prothese kreeg als gevolg van het trekken van twee naast elkaar staande kiezen; dat deze prothese is gemaakt en geleverd; alsmede, dat de daaraan voor klager verbonden kosten, hebben bedragen, omgerekend in nederlandse munt, f 224.28;

Overwegende, dat het verstrekken van een tandheelkundige prothese niet voorkomt in de opsomming van tandheelkundige bewerkingen, waarvoor een vergoeding in de kosten, bedoeld in het eerste lid van artikel 4 voornoemd, kan worden verleend;

Overwegende, dat het Gerecht ook geen ander algemeen verbindend voorschrift bekend is, op grond waarvan klager aanspraak zou kunnen maken op vergoeding van of tegemoetkoming in deze door hem voor zijn echtgenote gemaakte kosten;

Overwegende, dat verweerder dan ook terecht heeft bepaald, dat van klagers salaris het hem ten onrechte uitbetaalde bedrag ad f 224.28 dient te worden ingehouden;

Overwegende, dat klager heeft gesteld, dat ten aanzien van hem is gehandeld in strijd met het bepaalde in artikel 79 van het Reglement voor de militaire Ambtenaren der Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat het Gerecht klager hierin niet kan volgen, aangezien klager toch, blijkens het voren overwogene, geen voordelen zijn onthouden of nadelen zijn toegebracht in strijd met een door het bevoegd gezag getroffen regeling en evenmin door het gezag, dat voren-aangegeven en in casu toe te passen regelingen heeft vastgesteld, voor dit bepaalde geval ten nadele van klager daarvan is afgeweken;

Overwegende, dat klager wel stelt, dat in het verleden geen beperkingen in de tegemoetkomingen zijn aangebracht door verweerder, terwijl de gemachtigde van verweerder ter openbare terechtzitting heeft toegegeven, dat men in het begin na 1945 wel wat erg soepel is geweest, maar tevens heeft gezegd, dat zo langzamerhand alles weer in de juiste banen is gekomen;

overwegende, dat klager aan deze in het verleden gevolgde soepele gedragslijn geen rechten kan ontleenen, aangezien toen nog niet de boven vermelde voorschriften van kracht waren;

Overwegende, dat klager vervolgens nog heeft gesteld, dat hij, door het toepassen van de vermindering op zijn salaris in een slechtere

positie wordt gebracht dan de overige in Groot Britannië geplaatste militairen;

Overwegende echter, dat alleen het salaris van het aan de ambassade verbonden militaire personeel wordt gelijk gesteld met het salaris van het personeel van de buitenlandse dienst in overeenkomstige rangen, waarbij het Gerecht thans niet heeft te beoordelen welke rang uit het rangenstelsel van de buitenlandse ambtenaren gelijk is te achten aan klagers rang;

Overwegende, dat de vermindering, toegepast op voornoemd militair personeel juist is voorgeschreven om de beoogde gelijkstelling te verwelijken, aangezien bij de bepaling van het salaris van de ambtenaren van de buitenlandse dienst ervan is uitgegaan, dat deze zelf zullen moeten zorgen voor geneeskundige behandeling van zich zelf en van hun gezin;

Overwegende, dat mitsdien, waar het Gerecht niet is gebleken van strijd met enig algemeen verbindend voorschrift noch, dat verweerder van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven, het beroep van klager ongegrond behoort te worden verklaard;

Overwegende, dat klager in zijn beroep, voorzover hij vordert, dat hem worde terugbetaald de niet op de Ministeriële Beschikking nr. P. 102.235 C berustende inhouding op zijn salaris van 1 maart 1956 tot 17 augustus 1957 ten bedrage van in totaal f 392.49 verminderd met die bedragen welke hem, voor in dat tijdvak genoten geneeskundige en tandheeskundige hulp door hem gedane uitgaven, eventueel boven de in deze beschikking vermelde schaal zijn vergoed, niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard, aangezien zulks geheel buiten het beroepen besluit omgaat;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn beroep voorzover hij vordert, dat hem worde terugbetaald de niet op de Ministeriële Beschikking nr. P. 102.235 C berustende inhouding op zijn salaris van 1 maart 1956 tot 17 augustus 1957 ten bedrage van in totaal f 392.49 verminderd met die bedragen welke hem, voor in dat tijdvak genoten geneeskundige en tandheeskundige hulp door hem gedane uitgaven, eventueel boven de in deze beschikking vermelde schaal zijn vergoed.

Verklaart het beroep voor het overige ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 25 november 1958.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); **Leden:** Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(M.A.W. 1958/B 8).

(Zie de uitspraak, hiervóór).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

J., wonende te V., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr J. Schuurmans, majoor van de Militair-Juridische Dienst, wonende te 's-Gravenhage, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hooger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden P. J. G. van der Mark, hoofdcommies op gedaagdes ministerie, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Post alia:

Overwegende dat eiser bij tijdig bij de Raad ingekomen beroepschrift in hoger beroep is gekomen, daarbij aanvoerende:

dat blijkens het gestelde in de negende en volgende alinea op pagina 3 van de uitspraak het Ambtenarengerecht aanneemt, dat eiser geen rechten kan ontlenen aan de vroegere bestaande soepele gedragslijn;

dat allereerst moge worden opgemerkt, dat ook nog na het verschijnen van LuO 1956 (56530) (welke blijkbaar toch uitgegeven werd om een definitieve gedragslijn vast te stellen en een eind te maken aan genoemde „soepele" gedragslijn) aan eiser de kosten voor geneeskundige behandeling van zijn echtgenote steeds volledig werden vergoed, hetgeen indien genoemde LuO van toepassing ware niet plaats had kunnen vinden;

dat voorts in deze bepalend is, dat in 1954 de inhouding op zijn inkomsten voor genees- en tandheelkundige voorziening werd vastgesteld op de bestaande praktijk, waarbij volledige vergoeding werd gegeven voor alle genees- en tandheelkundige behandelingen, zodat de woorden uit de LO van 1954 waarop het Ambtenarengerecht de uitspraak mede baseert:

„geneeskundige behandeling die voor rekening van het rijk komt" geïnterpreteerd moeten worden naar de praktijk — als zijnde de enige maatstaf daar nadere bepalingen terzake niet bestonden — en derhalve inhouden „Volledige vrije geneeskundige behandeling";

dat de stelling van het Ambtenarengerecht nu zou inhouden, dat de in 1954 bepaalde inhouding zonder meer zou slaan op alle later uit te geven regelingen voor geneeskundige verzorging, dus ook op regelingen welke eventueel nagenoeg geen enkele vergoeding meer zouden toekennen;

dat het in 1954 vastgestelde bedrag op geen enkele wijze verband houdt met de regeling welke in 1956 nog moest komen en zulks ook niet kan doen, daar het werd vastgesteld ter compensatie van het in 1954 de militaire attaché's wel en de ambtenaren van de buitenlandse dienst niet toekomende recht op volledige vrije genees- en tandheelkundige verzorging;

dat eiser de stelling van het Ambtenarengerecht dan ook niet kan volgen;

dat toen de LO 1956 werd uitgegeven en niettemin het in 1954 vastgestelde bedrag van de inhouding voor in de praktijk onvoorwaardelijk gevolgde volledige vrije geneeskundige verzorging gehandhaafd bleef,

dit niet zonder meer kon inhouden dat die inhouding ineens plaats vond voor de toen beperkte tegemoetkoming voor kosten van geneeskundige behandelingen;

dat zulks integendeel moest inhouden dat de overheid voor de Militaire (en Luchtmacht) Attaché de bijzondere regeling in stand liet;

dat een andere uitleg bepaaldelijk in strijd zou zijn met de rechtszekerheid en bovendien als in strijd met de in het maatschappelijk verkeer in acht te nemen zorgvuldigheid onrechtmatig zou moeten worden geacht, zulks temeer daar het bepaalde van LO 1954 voor het gehele buitenland gold en van LuO 1956 slechts voor het Verenigd Koninkrijk;

dat eiser voorts van mening is dat de ongegrond-verklaring van zijn vordering bovendien de rechtszekerheid van de ambtenaar afbreuk doet door aan een jarenlange gevolgde praktijk — en bij ontbreken van nadere bepalingen terzake — geen enkel rechtsgevolg te verbinden;

dat eiser dan ook bij zijn vordering moge persisteren, dat hem alsnog de kosten voor de onderwerpelijke tandheelkundige behandeling worden vergoed;

dat eiser meent het recht zijner vordering ook te kunnen staven met het feit, dat het onrechtmatig moet worden geacht dat het in 1954 vastgestelde bedrag niet werd herzien indien de geneeskundige voorziening intussen voor hem ook zeer beperkt zou zijn geworden;

dat indien de LO 1956 ook van toepassing werd geacht op de Luchtmachtattaché in het Verenigd Koninkrijk, dan zou het bedrag van de inhouding behoren te zijn herzien, gezien de compensatiebedoeling waarop de inhouding was gebaseerd;

dat de consequentie dus is, dat wanneer de LO 1956 thans van toepassing wordt verklaard, weliswaar in strijd met de praktijk, op zijn inkomsten dan ten onrechte een korting werd toegepast sedert hel inwerkingtreden van de LO;

dat hij terzake dan ook een alternatieve vordering moest instellen

dat het Ambtenarengerecht eiser in deze vordering niet-ontvankelijk verklaart omdat deze naar de mening van het Ambtenarengerecht geheel buiten het beroepen besluit valt;

dat eiser ook hierin het Ambtenarengerecht niet kan volgen;

dat immers bij het nemen van het beroepen besluit, niet kon worden voorbijgegaan aan het feit dat ten aanzien van eiser een inhouding werd toegepast voor geneeskundige verzorging, gebaseerd op de praktijk van volledige vergoeding, ook nog na verschijning van LO 1956 zodat, toen het beroepen besluit werd genomen, mede moest besloten worden dat de toegepaste inhouding in den vervolge slechts betrekking zou hebben op de beperkte geneeskundige vergoeding zonder het bedrag van de inhouding te herzien;

dat indien het beroepen besluit dan al niet strijdig ware met een algemeen verbindend voorschrift uit de wet of met een algemeen rechtsbeginsel, dan in ieder geval een dergelijk besluit om het bedrag van de inhouding niet te herzien in strijd was met het recht, houdende het en besluit noodwendig het andere besluit in;

dat het Ambtenarengerecht dan ook naar mening van eiser ten onrechte aangenomen heeft dat hier sprake was van twee los van elkaar staande besluiten, terwijl er sprake is van twee niet van elkaar te splitsen besluiten;

op grond waarvan eiser heeft verzocht, dat hetzij hem alsnog het bedoelde bedrag ad f 224.28 worde gerestitueerd, hetzij, zo ook op hem LO 1956 van toepassing zou moeten worden geacht en hij geen recht zou kunnen doen gelden op volledige vrije geneeskundige verzorging en derhalve op volledige vergoeding voor de kosten van de onderwerpelijke tandheelkundige behandeling, hem recht worde toegekend op terugbetaling van het van 1 maart 1956 tot 17 augustus 1957 ingehouden bedrag ten bedrage van f 392.49, verminderd met de bedragen welke hem voor geneeskundige verzorging boven de in LO 1956 genoemde bedragen werden uitbetaald;

Overwegende dat gedaagde bij contra-memorïe in hoofdzaak heeft gesteld:

dat uit de zijnerzijds bij het Ambtenarengerecht ingediende contra-memorïe en overgelegde bescheiden blijkt welke aanspraken eiser gedurende zijn verblijf in Groot-Brittannië zowel met betrekking tot geneeskundige en tandheelkundige verzorging voor zich en zijn echtgenote, als met betrekking tot salaris en toelage terzake van verblijf buiten Nederland, had, en voorts volgt, dat op het inkomen, hetgeen eiser als luchtmacht-attaché bij Harer Majesteits Ambassade bij het Hof van St. James toekwam, **niet** — zoals eiser ten onrechte stelt — een vermindering terzake van geneeskundige behandeling voor rekening van het Rijk werd toegepast, doch dat dat inkomen op een enigszins lager bedrag werd vastgesteld dan dat van de vergelijkbare ambtenaren van de buitenlandse dienst, omdat deze laatste niet, zoals de militair, aanspraak had op vrije geneeskundige en tandheelkundige verzorging voor zich zelf en een tegemoetkoming in de kosten van deze verzorging voor zijn gezinsleden;

dat eiser stelt, dat niet alleen vóór de datum van inwerkingtreding van de „Beschikking geneeskundige verzorging van de KL en de KLu „in het V.K.“ (LuO 56530, codenr. 55.5/20), namelijk 1 maart 1956, doch te zijnen aanzien ook daarna, volledige vergoeding plaats vond van de door hem voor zijn echtgenote gemaakte kosten voor geneeskundige behandeling, hoewel dit volgens de genoemde beschikking niet had kunnen plaats vinden;

dat gedaagde in verband hiermede heeft doen nagaan, welke vergoedingen terzake over het tijdvak 1 maart 1956 tot 1 maart 1957 aan eiser zijn uitbetaald, uit welk onderzoek is gebleken, dat in de genoemde periode in totaal slechts een vergoeding is uitbetaald van f 4,50, terzake van een bezoek aan een arts op 22 december 1955, zijnde een datum gelegen vóór die van inwerkingtreding der genoemde beschikking;

dat hieruit volgt, dat in strijd met de laatstgenoemde beschikking geen betalingen aan eiser zijn geschied — waaruit overigens nog geen aanspraken zouden mogen worden afgeleid — doch dat geheel in over-

eenstemming met de sedert 1 maart 1956 geldende gedragslijn werd gehandeld toen de vergoeding van de kosten der prothese werd geweigerd;

dat eiser vervolgens opmerkt dat de zogenaamde vermindering op zijn inkomen terzake van geneeskundige behandeling voor rekening van het Rijk in 1954 is vastgesteld met inachtneming van de toen bestaande praktijk, waarbij volledige vergoeding werd gegeven van alle geneeskundige en tandheelkundige behandelingskosten, welke bewering gedaagde geheel laat voor rekening van eiser;

dat in feite namelijk de bedoelde vermindering gebaseerd is op de formele rechten van de militair, in casu het recht op vrije geneeskundige en tandheelkundige behandeling voor zich en een tegemoetkoming in de kosten van deze behandeling voor zijn gezinsleden;

dat gedaagde dan ook volledig onderschrijft de interpretatie van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, dat de bedoelde vermindering uitsluitend betrekking heeft op dat gedeelte van de geneeskundige behandeling dat voor rekening van het Rijk komt;

dat in geen geval het toepassen der vermindering inhoudt, dat de belanghebbende militair *aanspraak* zou hebben op *volledige* geneeskundige en tandheelkundige verzorging voor zich en al zijn gezinsleden;

dat, toen dan ook de aanvankelijk soepele vergoedingsregeling geleidelijk aan werd vervangen door een meer met de formele rechtspositie van de militair in overeenstemming zijnde vergoedingsregeling, er geen enkele noodzaak bestond de bedoelde vermindering op lagere bedragen vast te stellen;

dat gedaagde niet vermag in te zien, dat het niet wijzigen der zogenaamde vermindering, voor de luchtmachtattaché te Londen aanspraken zou meebrengen, ontleend aan een bepaalde praktijk, welke niet overeenstemt met de terzake algemeen geldende regeling;

dat gedaagde er nog de aandacht op moge vestigen, dat elke militair, waar ter wereld hij ook is geplaatst, in beginsel dezelfde aanspraken geniet met betrekking tot de geneeskundige verzorging van zich en zijn gezinsleden, zodat het bepaaldelijk onjuist geacht moet worden deze aanspraken voor een enkele militair te verruimen;

dat bovendien bij het *vaststellen* van de inkomens van alle militairen die gerekend worden te behoren tot het personeel van de buitenlandse dienst, in acht wordt genomen de omstandigheid, dat de militair in geld te waarden faciliteiten op het gebied van geneeskundige verzorging geniet, in verband waarmee het onaanvaardbaar zou zijn ten aanzien van een enkele militair van de hierbedoelde categorie niet met de bedoelde faciliteiten rekening te houden;

op grond waarvan gedaagde heeft verzocht de uitspraak van het Ambtenarengerecht te bevestigen;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad zich verenigt met en overneemt de gronden, waarop de aangevallen uitspraak berust;

Overwegende dat naar 's Raads mening hierin geen verandering kan brengen hetgeen eiser bij zijn beroepschrift heeft gesteld en hetgeen bij

pleidooi ter zitting van de Raad door zijn raadsman naar voren is gebracht;

Overwegende toch, dat de Raad zich geheel verenigt met hetgeen door gedaagde bij zijn contra-memorie is betoogd, behoudens dan dat het door gedaagde in die memorie gestelde omtrent de door eiser na 1 maart 1956 ontvangen vergoedingen enige aanvulling behoeft;

dat n.l. ter terechtzitting is gebleken, dat na deze datum aan eiser behalve de in de contra-memorie genoemde vergoeding nog in drie andere gevallen een vergoeding is gegeven, welke geen steun vindt in de op die datum in werking getreden ministeriële beschikking;

dat dit echter geen verandering kan brengen in de juistheid van het overigens in de contra-memorie gestelde;

Overwegende dat derhalve de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Bevestigd de uitspraak, waarvan beroep.

MILITAIR JUSTITIELE STATISTIEK.

De Directeur-Generaal van de Statistiek deed ons ter opnemng in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift toekomen de hiernavolgende 5 overzichten betreffende de militaire rechtspraak en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen met betrekking tot de jaren 1957 en 1958.

Deze gegevens zijn ontleend aan de Justitiële Statistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Bij vergelijking van de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht (binnen het Rijk in Europa) en de Krijgsraden te Velde (te zamen) over de jaren 1957 en 1958 blijkt, dat het totaal aantal zaken (commune misdrijven, overtredingen en militaire misdrijven) dat in de loop van het jaar 1958 bij verwijzing werd aanhangig gemaakt 10 zaken minder bedroeg dan in 1957. Het aantal commune misdrijven dat in 1958 bij verwijzing werd aanhangig gemaakt liep terug met 82 zaken; het aantal overtredingen en het aantal militaire misdrijven steeg respectievelijk met 25 en 47 zaken. (Staat 1).

In 1958 werden 21 zaken minder afgedaan bij eindvonnis dan in 1957.

Het aantal zaken dat op 31 december 1958 bij het H.M.G., de Zeekrijgsraad en de Krijgsraden te Velde nog onafgedaan waren, was nagenoeg gelijk aan dat op 31 december 1957.

Het totaal aantal officieren, evenals het totaal aantal onderofficieren en manschappen dat zich in 1958 terzake van misdrijven voor de militaire rechter heeft moeten verantwoorden, liep in 1958 met betrekking tot 1957 enigszins terug. (Staat 2).

Het aantal officieren, onderofficieren en manschappen dat zich voor de Zeekrijgsraad heeft moeten verantwoorden terzake van (commune)

misdrijven, overtredingen en militaire misdrijven was in 1958 vrijwel gelijk aan dat in 1957.

Bij de landmacht werden 31 officieren minder bij eindvonnis door de Krijgsraden te Velde berecht dan in 1957. Het aantal onderofficieren en manschappen dat in 1958 terzake van misdrijven door de Krijgsraden te Velde werd berecht bedroeg 48 minder dan in 1957. Daarentegen nam het aantal onderofficieren en manschappen dat terzake van overtredingen bij eindvonnis werd berecht met 47 toe, terwijl het aantal onderofficieren en manschappen dat terzake van militaire misdrijven werd berecht met 66 is toegenomen.

In 1958 werd minder gebruik gemaakt van het recht van hoger beroep dan in 1957; in 1958 werden 53 zaken minder in appèl behandeld.

Buiten geding (art. 74 W.Sr.) werden in 1958 een belangrijk aantal zaken, t.w. 1333, méér afgedaan dan in 1957. Dit bracht uiteraard meer werkzaamheden met zich. (Staat 3).

Zowel in 1957 als in 1958 verklaarde de militaire rechter zich slechts in een enkel geval onbevoegd. De nietigheid der telastlegging werd eveneens in een enkel geval uitgesproken.

Het aantal verwijzingen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier vertoont in 1958 slechts kleine verschillen met dat in 1957. Ook het aantal vrijspraken verschilde in 1958 maar in geringe mate met dat in 1957. Zo vertonen ook de aantallen onvoorwaardelijk veroordeelden, voorwaardelijk veroordeelden, gedeeltelijk onvoorwaardelijk en gedeeltelijk voorwaardelijk veroordeelden weinig verschillen met die in 1957. (Staat 4).

4 Personen werden in 1958 terzake van (commune) misdrijven ter beschikking van de Regering gesteld.

Het totaal aantal veroordeelden terzake van misdrijven uit het W.Sr., het W.M.Sr. en uit Bijzondere wetten was in 1958 ongeveer gelijk aan dat in 1957. (Staat 5).

De aard en de aantallen der gepleegde misdrijven uit het W.Sr. verschillen in 1958 slechts weinig van die in 1957.

De aard der gepleegde delicten uit Bijzondere wetten is in 1958 ongeveer dezelfde als in 1957. Het aantal delicten uit de Wegenverkeerswet en het -reglement geeft echter in 1958 een daling te zien van 105 zaken. Daarentegen is het totaal aantal militaire misdrijven in 1958 met 85 toegenomen. Met name steeg het aantal misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt met 30 gevallen, het aantal misdrijven tegen de ondergeschiktheid met 42 gevallen, terwijl het aantal diefstallen, verduisteringen en helingen als bedoeld in de art. 151 t/m 158 W.M.Sr. met 10 toenam.

Resumerende is het totale beeld van de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen in 1958 nagenoeg gelijk aan dat in 1957, behoudens de daarin plaatsgevonden hebbende kleine verschuivingen. Het aantal buiten geding afgedane zaken is toegenomen evenals het aantal militaire misdrijven. Een en ander zou op enige toenemende tuchteloosheid kunnen duiden.

STAAT 1. Omvang van werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechthof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen 1957—1958.

a. Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden te Velde (te zamen)	Aard der delict					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrifven		Over-tredingen			
	1957	1958	1957	1958	1957	1958
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari reeds aanhangig, totaal	53	51	34	23	29	28
waarvan a.	16	10	6	6	8	4
b.	1	—	—	1	—	—
c.	36	41	28	16	21	24
B. Zaken, in de loop van het jaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	1.158	1.076	946	971	616	663
waarvan a.	108	99	56	49	73	58
b.	151	142	28	31	51	57
c.	899	835	862	891	492	548
C. Zaken, in de loop van het jaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal	1.151	1.065	948	962	604	655
waarvan a.	105	83	47	40	72	48
b.	152	139	27	32	51	57
c.	894	843	874	890	481	550
2. op andere wijze, totaal	9	7	9	8	13	1
waarvan a.	9	6	9	8	5	1
b.	—	1	—	—	—	—
c.	—	—	—	—	8	—
D. Zaken, op 31 december nog onafgedaan, totaal	51	55	23	24	28	35
waarvan a.	10	20	6	7	4	13
b.	—	2	1	—	—	—
c.	41	33	16	17	24	22

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1957—1958.

Instantie en aard der delicten	1957		1958	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
1. Commune delicten { Misdrijven	8	97	4	79
{ Overtredingen	9	38	6	34
2. Militaire delicten	1	71	1	47
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
1. Commune delicten { Misdrijven . .		150	3	136
{ Overtredingen	2	23	4	28
2. Militaire delicten	—	51	—	57
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)				
1. Commune delicten { Misdrijven . .	32	862	29	814
{ Overtredingen	65	809	34	856
2. Militaire delicten	2	479	5	545

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Sr.); 1957—1958.

Aard der delicten	1957	1958
1	2	3
Zaken, welke berechting zou behoren tot debevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	28	29
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	1.518	1.850
c. de Krijgsraden te Velde (te zamen)	9.633	10.633

STATI 4. OVEZICEN VAN DE PERSONEN, VERBODEN IN ART. 4, GEPENBODEN WARDEN EN DE VERBODEN VERBODEN WARDEN
1957—1958.

Instantie en aard der delicten ¹⁾	ten aanzien van wie		terug- verwezen naar de comman- derende officier	vrijge- sprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telaste- legging werd nietig verklaard			onvoor- waard- lijk	voor- waard- lijk	ged. onv., ged. voor- waardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
1. Commune delicten { Misdrijven a. " " " " " " b.	—	1	2	10	60	3	29
2. Militaire delicten { Overtredingen a. " " " " " " b.	—	—	3	8	42	3	27
" " " " " " a.	—	—	—	10	37	—	—
" " " " " " b.	—	—	1	15	21	—	3
" " " " " " a.	—	—	1	1	60	—	10
" " " " " " b.	—	2	—	4	37	2	—
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten { Misdrijven a. " " " " " " b.	—	—	1	2	100	10	39
2. Militaire delicten { Overtredingen a. " " " " " " b.	—	—	4	5	84	6	40
" " " " " " a.	—	—	—	—	27	—	—
" " " " " " b.	—	—	—	2	30	—	—
" " " " " " a.	—	—	—	1 ²⁾	45	1	3
" " " " " " b.	—	—	—	—	53	3	1
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)							
1. Commune delicten { Misdrijven a. " " " " " " b.	—	1	20	76 ³⁾	428	69	300
2. Militaire delicten { Overtredingen a. " " " " " " b.	—	—	18	63 ³⁾	368	74	320
" " " " " " a.	1	1	2	76	749	26	19
" " " " " " b.	—	—	2	85	771	16	16
" " " " " " a.	—	—	14	15	278	66	108
" " " " " " b.	1	—	7	19	360	71	92

¹⁾ a = 1957, b = 1958.

²⁾ Bovendien 1 persoon, ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W.v.Sr.).

³⁾ Hieronder 4 personen, bovendien ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W.v.Sr.).

	4	—	—	—	4	—	—	4	4	4	4
Telegraaf- en Telefoonwet	439	298	29	112	333	234	10	89			
Bijzondere wetten. Totaal											
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)											
Titel											
III Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	251	159	44	48	281	180	44	57			
IV Misdrijven tegen de ondergeschiktheid (art. 108 t/m 128)	297	216	17	64	339	258	34	47			
V Schending van verschillende dienstplichten (art 129 t/m 150)	101	67	11	23	102	81	10	11			
VI Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158) . .	8	—	—	8	18	16	—	2			
VII Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	—	—	—	—	2	1	1	—			
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal	657	442	72	143	742	536	89	117			
Totaal rubrieken A, B en C	1834	1121	166	547	1829	1120	174	535			
Aantal dubbel tellingen ¹⁾	225	150	17	58	243	176	15	52			
Aantal veroordeelden.	1609	971	149	489	1586	944	159	483			

¹⁾ Dit zijn personen, terzake van méér dan één strafbaar feit veroordeeld.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Behartiging van justitiële belangen in door de oorlog geïsoleerd gebied.

Uit de rubriek „*Opmerkingen en Mededelingen*” van het Nederlands Juristenblad, jaargang 1959, pag 68 e.v. nemen wij over het artikel „Behartiging van justitiële belangen in de door de oorlog geïsoleerd „gebied” van de hand van Mr L. J. 't HOOFT:

Het onder bovenstaande titel in het Ned. Juristenblad van 6 december 1958 verschenen artikel van mr W. de Vries behoeft aanvulling voor wat betreft de toestand op rechterlijk gebied in de geleidelijk bevrijde delen des land~ Deze aanvulling betreft alleen de behandeling van strafzaken.

Het moge waar zijn dat de Londense regering de noodsituatie op rechterlijk gebied, welke ontstond door het vastlopen van de geallieerde aanval tegen de grote rivieren na de septemberdagen van 1944, niet heeft voorzien (aldus mr de Vries) — wat betreft de behandeling van strafzaken behoeft de regering geen ingrijpende maatregelen voor een dergelijke noodsituatie te beramen, omdat immers de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht (wet van 5 juli 1921, St. 841) reeds in dergelijke nood voorziet.

Art. 78 van deze wet bepaalt nl. o.m., dat de militaire rechter in geval van oorlog kennis neemt van de strafbare feiten, begaan in een in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks, wanneer de burgerlijke rechter, die volgens de wet in eerste instantie had moeten rechtspreken, niet in staat is daarvan kennis te nemen.

Bij K.B. van 11 september 1943 (St. D 60) werd het grondgebied van het Rijk in Europa, naar gelang het door de vijand werd ontruimd, in bijzondere staat van beleg verklaard. Daardoor konden alle strafbare feiten, welke begaan werden door burgers vanaf de dag, dat enig gebied bevrijd werd, door de militaire rechter worden berecht.

Dit is dan ook gebeurd. Krachtens het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (K.B. van 23 augustus 1944 St. E 67) benoemde de Chef Staf van het Militair Gezag in zijn hoedanigheid van commandant-generaal op 2 november 1944 een Krijgsraad te Velde. President daarvan was de huidige president van het Hoog Militair Gerechtshof. Deze Krijgsraad hield op 10 november 1944 zijn eerste zitting in het Kantongerechtsgebouw te Eindhoven.

Naarmate meer gebied in het zuiden van ons land werd bevrijd, werd het personeel van de Krijgsraad te Velde uitgebreid met juristen uit de bevrijde gebieden, die voor het merendeel in hun burgerleven reeds aan de rechtspleging hadden deelgenomen, voornamelijk jongere leden van de rechterlijke macht en advocaten. Aanvankelijk werden vrijwel alleen zaken tegen burgers behandeld. In overgrote meerderheid waren dit vermogensdelicten betreffende goederen der geallieerde legers en goederen van medeburgers in geëvacueerde gebieden en gepleegd in die delen der arrondissementen Roermond en Arnhem, die bevrijd waren, terwijl de standplaatsen der beide rechtbanken nog door de vijand waren bezet.

Hiertoe hield de Krijgsraad regelmatig zitting o.m. in Eindhoven, Venray, Helmond en Nijmegen. In deze laatste stad werd vanaf december 1944 vrijwel wekelijks zitting gehouden, al ontstond er door de moeilijkheden van het transport in dit gebied in volle oorlog met slecht automateriaal, wel eens stagnatie in de regelmaat.

Ook de strafbare feiten, gepleegd in het arrondissement 's-Hertogenbosch werden in de eerste maanden door de Krijgsraad berecht. Het Paleis van Justitie aldaar was immers bij de bevrijding dermate vernield, dat de Rechtbank niet dadelijk kon functioneren.

Daar de vermogensdelicten in geëvacueerde gebieden alsmede die betreffende de in het bevrijde gebied gevormde voorraden levensmiddelen, bestemd voor het nog te bevrijden deel van het land, een schrikbarende vorm aannamen, werd bij K.B. van 27 februari 1945 vastgesteld het Besluit bestrijding plundering in oorlogstijd (St. F 15). Diefstal en heling door ieder, dus ook door een burger, in door oorlogsnood verlaten woningen (welke in het zwaar geteisterde Nijmegen veel werden gepleegd) of van goederen, behorende tot een voorraad goederen, bestemd voor distributie onder de bevolking, werden hierbij strafbaar gesteld met zwaardere maximum straffen dan gewone diefstal en heling. Van deze misdrijven werd ingevolge art. 3 uitsluitend door de militaire rechter kennis genomen.

Naarmate de Rechtbanken in staat geraakten om zelf de strafzaken weer te behandelen, werd in onderling overleg de berechting van burgers door de Krijgsraad aan de Rechtbanken overgedragen. Deze overgang geschiedde geleidelijk, daar de Rechtbanken begonnen met de meest dringende civiele zaken te behandelen, terwijl de Krijgsraad nog de strafzaken of een deel daarvan berechtte.

Na de capitulatie in mei 1945 konden ook de Rechtbanken in Arnhem en Zutphen niet dadelijk functioneren. Tengevolge daarvan moest ook in een groot gedeelte van de provincie Gelderland de militaire rechter krachtens bovenvermeld art. 78 der Invoeringswet Militair Strafen Tucht recht de gewone strafrechtspraak uitoefenen tot aan de opheffing van de bijzondere staat van beleg. Ook hier werden telkens delen der arrondissementen door de gewone rechter overgenomen in overleg met de Krijgsraad.

Bij deze taakverdeling tussen Krijgsraad en Rechtbanken stelde men zich op het standpunt, dat de uitdrukking in art. 78 Invoeringswet: „niet in staat is daarvan kennis te nemen" moet worden opgevat alsof er staat: „niet in staat is daarvan tijdig kennis te nemen". Immers, toen de bovenvermelde Rechtbanken civiele zaken begonnen te behandelen en dus gingen functioneren, konden zij theoretisch ook van strafzaken kennis nemen. De behandeling zou dan echter lang op zich moeten laten wachten. Daar de bedoeling van art. 78 stellig deze is, dat geen luchtledig op het gebied der strafpleging zal ontstaan, is bovenvermelde interpretatie zeker juist.

Om te voorkomen dat eenvoudige zaken, welke bij een Rechtbank door de politierechter zouden zijn behandeld, bij de Krijgsraad door de volle kamer moesten worden berecht, werd bij K.B. van 4 maart 1945

(St. F 23) de militaire politierechter ingesteld. Aan ondergetekende vierde de eer te beurt de eerste zitting van een militaire politierechter hier te lande te houden en wel op 3 mei 1945 in het raadhuis te Grubbenvorsich (L.). Hoger Beroep van een vonnis van de militaire politierechter stond open bij de meervoudige kamer van de Krijgsraad (art. 10). Gedurende een half jaar zijn de militaire politierechters opgetreden in de arrondissementen 's-Hertogenbosch, Roermond, Arnhem en Zutphen. Zij hebben ruim 1000 zaken behandeld. Het aantal zaken, dat de Krijgsraad in totaal tegen burgers heeft behandeld bedraagt ongeveer 2500 ¹⁾

Resumerend kan men zeggen, dat de strafrechtspleging in de geïsoleerd bevrijde delen van ons land, in beginsel berustend op art. 78 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, en naar behoefte nader geregeld door bovenvermelde Koninklijke Besluiten, op alleszins voldoende wijze is geschied.

Zwolle.

L. J. T. HOOFT.

Aanvulling en wijziging van de redactiecommissie van het militair-rechtelijk tijdschrift.

Bij beschikking van de Minister voor Defensie van 24 februari 1959 nr MvO 209325 J, MvM 528232/49489, is bepaald, — in verband met het overlijden van het lid der redactiecommissie Dr E. DE VLUGT luitenant-kolonel der Koninklijke luchtmacht, op 9 september 1958 en in verband met de overplaatsing naar de Nederlandse Antillen van het lid der redactiecommissie Mr H. C. VAANDRAGER, luitenant ter zee van administratie der 1e klasse KMROV, die met ingang van 16 februari 1959 van het lidmaatschap van de redactiecommissie is ontheven zulks onder dankbetuiging van de door hem in die commissie bewezen diensten — dat met ingang van 16 februari 1959 tot leden van de redactiecommissie zijn benoemd:

- a. voor het ministerie van oorlog Mr O. VAN DER BIJ, majoor der Koninklijke luchtmacht;
- b. voor het ministerie van marine Mr J. H. BIJL DE VROE, luitenant ter zee van administratie der 1e klasse.

Errata.

Op blz. 33 vervalt in het naschrift onder het vonnis van de Zee krijgsraad te 's-Gravenhage de zinsnede:

„doch daarbij wordt de tekst van de tenlastelegging verlaten. E „wordt met name niet volstaan met vermelding van het bewezen-ver „klaarde residu van de tenlastelegging, doch de bewezenverklaring be „vat elementen, welke de tenlastelegging niet bevat.”

Op blz. 733 van deel LI (1958) regel 17 van boven moet in plaat van 398, 8° gelezen worden 398, 9°.

¹⁾ Zie het Overzicht der werkzaamheden van het Militair Gezag gedurende de bijzondere staat van beleg, samengesteld door het Afwikkelingsbureau Militair Gezag, blz. 276 en 277.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Rechtsherstel Militairen

door

J. A. G. VAN ANDEL,
Res. Generaal-Majoor-tit.

Het naar voren gebrachte in het artikel van Mr J. D. SCHEPERS — M.R.T., deel LI (1958), blz. 213 v. — onder de titel „Rechtsherstel Militairen" verdient nadere beschouwing, omdat inzender bij zijn beoordeling over de al of niet rechtmatigheid van het ontslag gegeven aan Reserve-Kolonel A. niet voldoende aandacht heeft geschonken aan diens status van Nederlandse krijgsgevangene¹⁾. Diens ontslag van 14 mei 1941 is een ontslag aan een krijgsgevangene verleend in volle oorlogstijd, gegeven, bij machte van de bezetter, door Generaal-Majoor CARSTENS.

Om deze status van krijgsgevangene, met zijn rechten en verplichtingen, volgens het internationaal- en oorlogsrecht draait de zaak A.

Door de Capitulatie van Rijsoord 15-5-40 is vastgelegd: „Die *gesammte Wehrmacht* gilt als *kriegsgefangen*". Onze wettige regering te Londen erkende in het tijdvak 1940-1945 deze status waarin de Nederlandse Krijgsmacht in het bezette gebied door de capitulatie was komen te verkeren en die o.a. geregeld is door de Conventie van Genève en art. 43 Landoorlogsreglement. Zij hield zich nauwgezet aan de op dit gedeelte van het internationaal recht betrekking hebbende geldende bepalingen en waakte ervoor, zover zij daartoe in staat was, dat niet de hand werd gelicht met de rechten en verplichtingen van de Nederlandse krijgsgevangenen door de bezetter.

Bijgevolg ontkende de wettige regering de rechtmatigheid van en verwierp zij het, bij machte van de bezetter, gedurende de vijandelijke bezetting van Nederlands grondgebied, gegeven ontslag van 10 mei 1941 aan de krijgsgevangen res.-kol. A. (bezettingsontslag). De juistheid van deze beslissing der wettige regering wordt bevestigd door het resultaat van het onderzoek, ingesteld door de Parlementaire Enquête Commissie nopens de status der nederlandse krijgsgevangene. De conclusies daarvan zijn in extenso vermeld in Deel 8 A.B. Verslag; blz. 245-285 en zijn getrokken door o.a. Prof. Mr J. H. W. VERZIJL, Prof. Mr Fr. M. BARON VAN ASBECK, Prof. Dr J. A. VAN HAMEL en meerdere met name vermelde rechtsgeleerden, die op het gebied van het Internationaal- en Oorlogsrecht allen een grote naam hebben. Deze conclusies zijn in het kort samengevat:

¹⁾ Mr. *Schepers* stelt op blz. 214 twee vragen aan de orde: in de eerste plaats het ontslag tijdens de bezetting. Hij beantwoordt deze vraag zelf door mede te delen „het ontslag gegeven door generaal-majoor Carstens, daartoe gemachtigd „door den Duitschen Weermachtsbevelhebber in Nederland, was rechtmatig".

Het motiveren waarom naar zijn mening een occupant de soevereine rechten (art. 61 Grondwet) mocht uitoefenen — speciaal ook met betrekking tot krijgsgevangenen — bleef echter achterwege.

- a. de bezetter is niet bij machte de krijgsgevangene van deze status te beroven.
- b. de bezetter is evenmin bij machte de krijgsgevangen militair tot burger te maken door het geven van ontslag uit de militaire dienst.
- c. de krijgsgevangene behoudt deze status al is hij niet in gevangenschap (achter prikkeldraad).
- d. de status van krijgsgevangene blijft bestaan tot het einde der vijandelijkheden, c.q. bezetting.
N.B. Alle bezettingsontslagen zijn met machtiging van de vijand gegeven.

Het ontslag gegeven door Generaal CARSTENS, daartoe gemachtigd door de Duitse weermachtbevelhebber in Nederland van de krijgsgevangen res.-kol. A. van 14 mei 1941 is volgens het oorlogsrecht onrechtmatig en dientengevolge door de wettige regering niet aanvaard. De oproeping voor werkelijke dienst door de eigen wettige regering van 19 dec. 1944 aan bovengenoemde res.-off. ingevolge het K.B. 19 juni 1944 — Aanwijzingsbesluit Militair Gezag — toen deze zich in het toen bevrijde gebied (Oisterwijk) bevond, waardoor hij de status van krijgsgevangene niet meer bezat, kan men niet anders zien dan oproeping in werkelijke dienst van een met groot verlof zijnde reserve-officier. is toch het beste bewijs, dat deze met het door of namens de bezetter gegeven ontslag *geen* rekening wenst te houden.

Na het tijdperk der bezetting bleef het *Ministerie van Marine* het zelfde standpunt innemen omtrent de inviolabiliteit van de status van de krijgsgevangen militairen van de zeemacht zoals de wettige regering dit had gedaan betreffende de krijgsgevangenen der gehele *Nederlandse krijgsmacht*. Dit standpunt van Marine is vastgelegd in art. 3 van het KB van 30 juli 1945 (Stb. F 129) gewijzigd bij wet van 5 juni 1946 (Stb. G 145) en luidt: Ontslag uit de militaire dienst gedurende de vijandelijke bezetting van Nederlands grondgebied aan militaire ambtenaren anders dan terzake van ongeschiktheid voor de waarneming van de dienst uit hoofde van verwonding, ziekten of gebreken wordt *geacht nimmer van kracht te zijn geweest*.

Na de bezettingstijd nam het *Ministerie van Oorlog* een gewijzigd standpunt in en verklaarde de ontslagen Carstens als rechtsgeldig onder het motief: „Deze bezettingsontslagen, die geheel gebaseerd zijn op de *normale* rechtspositieregelingen zijn *steeds* als rechtsgeldig erkend!” Op deze holle phrase, die op geen enkele rechtsgrond is gebaseerd, werd op 17 mei 1955 door de Minister van Oorlog de beslissing genomen dat het ontslag Carstens van 10 mei 1941, waarbij de res.-kol. A. uit de mil. dienst ontslagen werd, rechtmatig was. Bovendien is deze bewering niet juist. De wettige regering gedurende, en het Ministerie van Marine na de bezetting erkennen en erkennen de bezettingsontslagen *niet* als rechtmatig. Waarschijnlijk wordt met „steeds” bedoeld „na 5 mei 1945” en dan nog alléén door het na-oorlogse Ministerie van Oorlog”. De ontslagen-Carstens verleend aan Nederlandse krijgsgevangenen zijn en blijven, ondanks het onderbrengen daarvan in de categorie „normale rechtspositieregelingen” een schen-

ding van het oorlogsrecht voor wat betreft de krijgsgevangenen.

Eerst bij de wet van 8 maart 1956 (Stb. 132), werd voor de Koninklijke Landmacht de rechtsgeeldigheid van de ontslagen juridisch vastgelegd. Art. 1 dezer wet luidt:

„Groot verlof, nonactiviteit alsmede ontslag uit de militaire dienst „anders dan in verband met opheffing van de betrekking, in het tussen „14 mei 1940 en 5 mei 1945 bezet gehouden Nederlands gebied verleend aan een *militair van de Koninklijke Landmacht*, worden aangemerkt als te zijn verleend door het bevoegde Nederlandse gezag.”

Hoewel deze wet aangeeft „dat in verband met de rechtszekerheid „het wenselijk is regelen te stellen omtrent de rechtsvolgen van „maatregelen genomen in het bezettingstijdperk met betrekking tot de „rechtstoestand van militairen der Koninklijke Landmacht” doet zich de vraag voor waarom eerst meer dan 11 jaar na de bezetting, de urgentie van het inwerkingtreden van deze wet (1 sept. 1956) bleek. Dit in tegenstelling met het Ministerie van Marine dat het belang van de positierегeling van en voor het krijgsgevangen personeel der Zee-macht reeds voelde en daarom dit vastlegde 2 maanden na het einde der oorlogshandelingen (KB 30 juli 1945).

Ook hier klopt iets niet. De volkomen ongelijke behandeling van het rechtsherstel militairen bij de zeemacht enerzijds (bezettingsontslagen onrechtmatig) en bij de land- en luchtmacht anderzijds (bezettingsontslagen rechtmatig) komen hier wel zeer schril tot uiting.

Hier komen *twee verschillende vragen* aan de orde: in de *eerste* plaats: waarom deze discriminatie van twee juridisch gelijkwaardige delen van de Nederlandse strijdmacht? (art. 68 Grondw.) en in de *tweede plaats*: welke zijn de rechtsgronden waarop:

- A. het K.B. van 30 juli 1945 (Stb. F 129) gewijzigd bij wet van 5 juni 1946 (Stb. G 145) uitsluitend voor militaire ambtenaren in dienst van de zeemacht;
- B. de wet van 8 maart 1956 (Stb. 132) uitsluitend voor militairen der Koninklijke land- en luchtmacht zijn opgebouwd?

Beantwoording dezer vragen is wel zeer gewenst omdat deze onderscheiding, die in strijd is met de aloude grondregel van het recht „Gelijke monniken, gelijke kappen”, niet het kenmerk draagt van een consciëntieuse rechtsbedeling en daardoor een gevoel van onbehagen opwekt bij allen, die het recht aanhangen.

De zaak van res.-Kol. A. is afgedaan, Tegen de uitspraak van de C.R.B. van 25 februari 1957, waarbij deze res.-off. naar huis werd gezonden, omdat door het in werking treden der wet van 8 maart 1956, op 1 sept. 1956 ingevolge K.B. 18 sept. 1956 Stb. 493, zonder meer bepaald is dat de bezettingsontslagen aan de militairen der Koninklijke Landmacht (krijgsgevangenen!) rechtmatig zijn, is geen hoger beroep of cassatie mogelijk. De bedoeling van dit stuk is onder de aandacht te brengen, dat bij de beoordeling van de rechtelijke status van de krijgsgevangenen niet alléén het Nederlands recht het recht van spreken heeft maar dat het oorlogsrecht in deze prevaleert. Zoals de toestand nu is, zijn de rechtsopvattingen der juridische organisaties

der beide militaire departementen, ondanks de reeds jaren bestaande éénhoofdige leiding dezer beide ministeries, niet steeds met elkaar in overeenstemming maar zelfs in sommige gevallen met elkaar in flagrante strijd, zoals, hierboven beschreven, blijkt uit het feit dat het ministerie van oorlog de wet van 8 maart 1956 lanceerde, die de bezettingsontslagen aan de krijgsgevangenen der Koninklijke Land- en Luchtmacht rechtmatig verklaarde, en daardoor lijnrecht tegenover de toen reeds 11 jaren bestaande wettelijke regeling van het ministerie van marine, neergelegd in het K.B. 30 juli 1945 gewijzigd bij wet 5 juni 1946, welke deze bezettingsontslagen aan krijgsgevangenen der Zeemacht onrechtmatig achtte.

Om in de toekomst een herhaling van een dergelijke discriminatie als boven te voorkomen, is het absoluut nodig reeds nu te doen vastleggen de rechtspositie van de krijgsgevangenen. De medewerking van rechtsgeleerden, specialisten op het gebied van het Internationaal recht is hierbij noodzakelijk. Hierdoor bestaat dan de zekerheid dat de krijgsgevangene de hem of haar toekomende rechtmatige aanspraken kan en zal verkrijgen. Gelijkheid van het recht en de gelijkheid van de rechtstoepassing is toch datgene wat iedereen wenst dat zal geschieden.

* * *

Met genoegen wil ik gebruik maken van de gelegenheid, welke generaal VAN ANDEL en de redactie van het M.R.T. mij bieden om bij dit artikel iets te schrijven. Ik stel dit aanbod zeer op prijs. Ik zal mij bij mijn reactie beperken tot een drietal punten, welke rechtstreeks verband houden met mijn aangehaald artikel waarop generaal VAN ANDEL en ik van mening verschillen.

1. De rechtmatigheid van het ontslag.

De bezetter heeft in het bezette gebied de bevoegdheden van de wettige overheid (art. 43 van het landoorlogsreglement). Het uitoefenen van deze bevoegdheden behoort te geschieden overeenkomstig de eisen van het internationale recht. Dit eist o.a. dat daarbij de regels gesteld bij de wetten van het bezette land worden gevolgd, tenzij dit absoluut onmogelijk is. Toen de wettige regering van Nederland in 1940 niet meer aanwezig was, kon er geen K.B. meer verschijnen in de vorm welke gebruikelijk was. Geheel overeenkomstig het internationale recht moest een andere vorm worden gekozen. Maar de inhoud en de rechtskracht veranderden daardoor niet.

Reserve-kolonel A. is in 1940 en 1941 door de Nederlandse autoriteiten behandeld op dezelfde wijze als hij behandeld zou zijn indien er geen bezetting was geweest. Hij had zich in 1938 voor drie jaar verbonden, was in 1939 opgeroepen, in 1940 met groot verlof gezonden toen zijn diensten niet meer nodig waren en is in 1941, na afloop van zijn dienstverband, ontslagen. Dit alles was geheel in overeenstemming met de Nederlandse wetten.

Uit het Besluit Bezettingsmaatregelen blijkt dat de Nederlandse regering in Londen dergelijke ontslagen rechtmatig achtte. Dit heeft ook een latere regering zo gesteld bij het door reserve-kolonel A. gevoerde proces, hetgeen door de rechter als juist is erkend. Ik weet niet waarop het gezegde van generaal VAN ANDEL, dat de Nederlandse regering in Londen het ontslag niet als rechtmatig zou hebben erkend, berust.

2. *Van militair tot burger.*

Generaal VAN ANDEL beroept zich, om de rechtmatigheid van het gegeven ontslag te bestrijden, op de mening van een drietal volkenrechtsgeleerden; maar m.i. moet dit beroep falen. Zij geven hun mening naar aanleiding van de kwestie of het in 1942 wederom in krijgsgevangenschap voeren van de beroeps-officieren, die op erewoord waren vrijgelaten, al of niet rechtmatig was. Dit had niets te maken met het verlenen van ontslag aan een reserve-officier met groot verlof. Helaas krijgt door het gebruik van het algemene woord „krijgsgevangene" hun mening ten onrechte een veel te ruime strekking.

De vier punten, waarin generaal VAN ANDEL de mening van de genoemde hoogleraren samenvat, richten zich in het geheel *niet* tegen het in 1941 verleende *ontslag* maar zouden zich — indien zij in hun algemeenheid juist zouden zijn. quod non, — richten tegen het in 1940 *met groot verlof zenden*; want dat is de handeling, waardoor een militair behorende tot het reserve- of dienstplichtig personeel de status van militair verliest en burger wordt.

De bezetter in Nederland heeft in 1940 ruim 200.000 dienstplichtigen en reservisten met groot verlof gezonden en deze dus van krijgsgevangen militair tot burger gemaakt. Voor zover mij bekend heeft niemand de rechtmatigheid van deze handeling bestreden en toch zou dit de consequentie moeten zijn van de door de genoemde hoogleraren geponeerde stelling.

Gelukkig bestaan er ook tegengestelde meningen. In het genoemde verslag van de Enquête Commissie zijn eveneens de opvattingen van professor FRANÇOIS en Mr BEUCKER ANDREAE (destijds Hoofd van de Juridische Afdeling van het Ministerie van Buitenlandse Zaken) vermeld. Beide heren, die in 1940 dagelijks met het bezettingsrecht werden geconfronteerd, waren van oordeel, dat de bezetter militairen wel tot burgers mag maken.

Dat is ook zeer goed te begrijpen. Geen oorlogvoerende is *verplicht* krijgsgevangenen te maken of te houden. Hij is volkomen gerechtigd een vijand die zich overgeeft, te ontwapenen en huiswaarts te zenden. Dit geschiedde o.a. met de stafwacht van het Algemeen Hoofdkwartier in Den Haag op 15 mei 1940. Ook mag een oorlogvoerende krijgsgevangenen na enige tijd vrijlaten en naar huis laten gaan. Dit is geschied in 1940 met de Nederlandse militairen die tijdens de oorlogshandelingen van 10-14 mei 1940 krijgsgevangen waren gemaakt. Na hun terugkeer vielen deze militairen onder het gezag van de bezetter, die hen met groot verlof zond.

3. *Van burger weer militair.*

Dat de oproeping van reserve-kolonel A. op 19 december 1944 rechtmatig was, vond niet zijn oorzaak in het feit, dat het hem in 1941 verleende ontslag niet als rechtmatig werd erkend, maar in het feit, dat dit ontslag door *de bevrijding* krachteloos werd. (Zie Besluit Bezettingsmaatregelen en mijn artikel in Deel LI.)

Conclusie:

- a. Het met groot verlof zenden van reserve-kolonel A. in 1940 was, evenals dat van duizenden andere reservisten en dienstplichtigen, niet onrechtmatig.
- b. Het ontslag als reserve-kolonel in 1941 was volkomen in overeenstemming met het internationale recht.
- c. Het in werkelijke dienst roepen in december 1944 was eveneens rechtmatig.

Voor het overige is er met het recht wel enigszins onrechtmatig omgesprongen.

Mr J. D. SCHEPERS.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad in Ned. Nieuw-Guinea.

Vonnis van 2 mei 1958.

(Uitgespr. 2 mei 1958; Fiat Executie 12 mei 1958).

President: Kapt. t. Zee H. M. van der Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. van der Hoeden, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. A. Eindhoven, Lt. Kol. Mars. J. A. van Reijn en Lt. t. Zee (A) 1e kl. B. J. van Tongerlo.

Raadsman: Luit. t. Zee (A) 2e kl. (OC) J. C. de Baar.

Als hofmeester-onderofficieren van de wacht en lid van de brandploeg opzettelijk ongeoorloofd het schip verlaten en korter dan 24 uren daarna teruggebracht: Als ander militair dan die, genoemd in artikel 129(1) en (4) een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen.

4 maanden gevangenisstraf; ontslag uit de dienst; uitlezing van het vonnis.

(W.M.Sr. art. 23, 129; R.Z. art. 204).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NED. NIEUW-GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen J. J. H. L., oud 19 jaren, gerequiereerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediende hebbende als hofmeester der 3e klasse,

Gezien: enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 22 april 1958, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Sorong, althans in Nederlands Nieuw-Guinea, dienende „als hofmeester der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Johan Maurits „„van Nassau', op 26 december 1957, als hofmeester onderofficieren „en lid van de brandploeg behorende tot de wachtsdivisie van die „bodem, in strijd met de op hem uit dien hoofde rustende verplichting „om die bodem niet zonder toestemming te verlaten, des avonds te „omstreeks 20.30 uur zich opzettelijk zonder vergunning van Hr. Ms. „„Johan Maurits van Nassau" heeft verwijderd en sedertdien voort- „durend zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op 27 „december des morgens omstreeks 10.45 uur aan boord van die „bodem is teruggekeerd";

Gezien: enz.;

Overwegende aangaande het aan beklagde ten laste gelegde:

1e. dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

J. J. H., oud 19 jaar, als beklagde:

dat hij, toen hij diende als hofmeester der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau" te Sorong in Nederlands Nieuw-Guinea, op 26 december 1957 behoorde tot de wachtsdivisie van die bodem als hofmeester onderofficieren en lid van de brandploeg; dat het hem bekend was, dat het hem om deze redenen niet was toegestaan het schip te verlaten; dat hij zich op genoemde datum te \pm 20.30 uur heimelijk van boord heeft verwijderd en daarvoor aan niemand toestemming heeft gevraagd; dat hij op 27 december 1957 te \pm 10.00 uur door de politie is gearresteerd en naar boord is teruggebracht; dat hij van niemand toestemming heeft gehad om zolang van boord weg te blijven;

2e. dat ten processe aanwezig is en voorgelezen:

a. een afschrift van de wachtlijst van Hr. Ms. „Johan Maurits van „Nassau^m, houdende o.m.:

„Wachtlijst voor donderdag 26 december 1957 DIV A.

„Hofmeester O.Off.: Hofm. L.;

„Brandploeg: Hofm. L.";

b. een uittreksel scheepsjournaal van Hr. Ms. „Johan Maurits van „Nassau^v, houdende o.m.:

„H.W. en D.W. van vrijdag 27 december 1957

„0705 Baksgewijs. Mankeerder Hofm. 3 J. J. H. L.

„Reewacht van vrijdag 27 december 1957:

„10.45 Hofm. 3 J. J. H. k. terug van passagieren.";

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld eraan, hetgeen den beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Als ander militair dan die genoemd in het 1e en 4e lid van artikel „129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot enige „wacht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen";

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden, waaronder het is begaan en de persoon van beklagde,

een gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden passend is;

Overwegende, dat beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt is om in de militaire stand te blijven, terwijl het ontslag uit de militaire dienst niet gepaard behoeft te gaan met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Overwegende, dat de krijgsraad het wenselijk acht, dat het in deze zaak te vellen vonnis door de secretaris zal worden uitgelezen bij alle inrichtingen en aan boord van alle schepen der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea;

Overwegende, dat de krijgsraad bevindt, dat de zaak is van die aard dat beklagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring behoort te worden gesteld; enz. [Red.].

NASCHRIFT.

Aangezien de Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw-Guinea geen „tijd „van oorlog” aanwezig acht, viel de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (van korter dan 24 uren) niet in de wettelijke omschrijving van een afwezigheidsdelict. Derhalve kon van samenloop met een afwezigheidsdelict geen sprake zijn.

Waar de man ten tijde van zijn verwijdering noch als hofmeester van de wacht, noch als lid van de brandwacht doende was met de uitvoering van enige wachtverplichting, zou geen afwezigheidsdelict onder de strafverzwarende omstandigheid „terwijl hij is dienstdoende” kunnen zijn gepleegd. Zie M.R.T. XLV, blz. 90 e.v. W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 13 november 1958.

President: Majoor Mr C. E. E. Fromberg; Leden: Majoor A. J. Koerselman en Kapitein P. Versteeg.

Beklaagde, deel uitmakende van een militaire colonne, had, rechtsafslaande, niet de doorgang rechts van hem vrijgelaten voor een zich in dezelfde richting begevende bromfietser.

Voor militaire colonnes geldt geen uitzondering op het bepaalde in artikel 28 (1) b W.V.R.

Beklaagde echter vrijgesproken wegens gemis van alle schuld op grond van de hem gegeven lessen en de daarbij gebezigde circulaire, waarin het standpunt wordt ingenomen dat voormelde uitzondering wel zou gelden.

(W.V.R. art. 28 (1) b).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen L. H. R., geboren 19 februari 1937, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 30 juli 1958 te Harderwijk, in elk geval in „Nederland, als bestuurder van een militaire vrachtauto met aanhang- „wagen, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer „openstaande rijweg, de Oranjelaan, en met dat door hem bestuurde „motorrijtuig naar rechts de voor het openbaar verkeer openstaande „rijweg, de Leuvenumseweg is opgereden zonder te laten voorgaan een „bromfiets, bestuurd door W. Bassie, die zich zo dicht naast hem be- „vond, rijdende over die Oranjelaan en niet voornemens zijnde even- „eens naar rechts af te slaan, dat hij voor die Bassie de vrije en veilige „doortocht heeft belemmerd en in gevaar gebracht, waardoor een aan- „rijding tussen beide voertuigen is ontstaan”;

Overwegende, dat de Krijgsraad het in de vijfde regel van onder van de telastelegging, vervat in de op 30 oktober 1958 aan beklagde betekende aanzegging voorkomende woord „zo” als een kennelijke schrijffout en het leest als vastgeschreven aan de voorzijde van het in de vierde regel van onder van genoemde telastelegging geplaatste woord „dat”, wordende de beklagde hierdoor niet in zijn verdediging benadeeld;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat immers de Krijgsraad het verweer van beklagde dat voor militaire colonnes een uitzondering geldt op artikel 28 eerste lid aanhef en sub b van het Wegenverkeersreglement verwerpt, aangezien noch de Wegenverkeerswet, noch het Verkeersreglement noch enig ander wettelijk voorschrift zulks bepaalt, in het bijzonder niet artikel 27 derde lid van het Wegenverkeersreglement, waarin slechts een uitzondering wordt gemaakt op de bepalingen omtrent voorrang bij kruisingen en splitsingen van wegen als bedoeld in het tweede lid van dat artikel;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 28 eerste lid aanhef en sub b van het Wegenverkeersreglement”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 28 lid 1 jo. artikel 124 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat echter op grond van de aan beklagde gegeven lessen, in voege als door hem ten processe verklaard en van het gestelde in de circulaire van de Chef van de Generale staf d.d. 23 oktober 1956, Sectie G4/B2, nummer 102.511 M, onderwerp: signalering militaire colonnes, waarbij het standpunt wordt ingenomen, dat voormelde uitzondering wel zou gelden, valt aan te nemen, dat bij beklagde elke schuld heeft ontbroken, zodat hij niet strafbaar is en behoort te worden vrijgesproken;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde niet strafbaar aan het hem tenlastgelegde feit. Spreekt beklagde vrij.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 4 december 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: le-Lt. J. A. J. Aerts.

Beklaagde had uit een loods een tweetal aan het Rijk der Nederlanden toebehorende vloeistofkompassen weggenomen met de bedoeling om die te gebruiken bij het zeilen en deze vervolgens thuis gebracht, waar zij circa 6 dagen later werden in beslag genomen.

Geen bewijs van oogmerk van wederrechtelijke toeëigening; geen strafbaar feit; verwijzing naar de commanderende officier.

(W.K. art. 58; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H. T. S., geboren 12 mei 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 30 augustus „1957 in de gemeente Ede te Harskamp in het mobilisatiecomplex al- „daar, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weg- „genomen twee vloeistofkompassen, toebehorende aan de Staat der „Nederlanden“;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 26 september 1957, opgemaakt door de Commandant 109 Verbindings- Herstellings- en Depot Compagnie te Naarden, blijkt, dat beklaagde op voornoemd tijdstip sedert 4 april 1956 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was van de Koninklijke Landmacht, op 30 augustus 1957 in de Harskamp in de gemeente Ede uit een kist, welke zich bevond in een Verbindingsloods aldaar heeft weggenomen twee vloeistofkompassen; dat deze kompassen hem niet in eigendom toebehoorden; dat hij voor het wegnemen van deze kompassen van niemand toestemming had gekregen; dat het zijn bedoeling was tijdens het wegnemen van deze kompassen om deze te gebruiken bij het zeilen in het week-end van 31 augustus en 1 september 1957; dat hij op 30 augustus 1957 deze kompassen naar zijn woning in Amsterdam heeft meegenomen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 12 september 1957, opgemaakt en gesloten door Willem Cornelis van den Berge, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Harskamp, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Jurrien Frederik Keij:

dat hij beheerder is van de 12e Afdeling Veldartillerie, gelegd in het mobilisatiecomplex te Harskamp; dat het verbindingsmaterieel van

deze afdeling, alsmede de prismakijkers, kompassen e.d. ligt opgeslagen in Verbindingsloods 11 van het mobilisatiecomplex te Harskamp; dat van 28 augustus 1957 tot 30 augustus 1957 de Inspectieploeg van de 109e Verbindings- Herstel- en Depotcompagnie uit Naarden in verbindingsloods 11 voornoemd heeft vertoefd; dat hem op 2 september 1957 bleek, dat uit een der kisten in verbindingsloods 11 twee vloeistofkompassen, genummerd 1420-D en 435-D, tekort waren; dat de kompassen het eigendom zijn van de Staat der Nederlanden; dat hij aan niemand recht of toestemming heeft gegeven deze kompassen weg te nemen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 5 september 1957, opgemaakt en gesloten door Joseph Hubertus van de Beeten, wachmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 4 september 1957 ten huize van de soldaat A. H. T. S., K.-straat no. 96 huis te Amsterdam op de slaapkamer van genoemde S. in beslag heeft genomen twee vloeistofkompassen, genummerd 1420-D en 435-D;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „met het oogmerk van wederrechtelijke „toeëigening”;

Overwegende, dat het aldus bewezene niet oplevert een feit voorzien en strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling;

overwegende, dat het bewezene echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 2 onder 1e van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van die Wet onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 11 december 1957

President: Majoor Mr D. J. R. Buisman; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Beklaagde had geen voorrang gegeven aan een hem van rechts naderende auto doch had, een boog naar links makende, zijn weg vervolgd. Hoewel die van rechts naderende auto, na het kruispunt opgedreden te zijn, stopte althans zeer langzaam reed, omdat die auto zich

wilde voegen in een zich (voor hem) linksaf buigende file, had beklagde niettemin moeten voldoen aan de algemene voorrangsregel.

Eén gulden boete.

Bevestigd in hoger beroep (zie sententie achter het vonnis).

(W.V.R. art. 27).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J., geboren 25 december 1915, beroepskapitein, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als kapitein bij de Koninklijke Landmacht, op 10 september 1957 te Haarlem, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, gekentekend PT 52-85, waarmee hij reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, het Houtplein, komende uit noordelijke en gaande in zuidelijke richting gekomen bij het kruis- of verenigingspunt van genoemde weg met de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Tempeliersstraat, de doorgang voor zich langs niet heeft vrijgelaten voor de bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (personenauto), die langs de Tempeliersstraat, komende uit westelijke richting genoemd kruispunt gelijktijdig, althans nagenoeg gelijktijdig was genaderd en die aldaar voorrang had krachtens het bepaalde in artikel 27, lid 2 sub f van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij als kapitein in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 10 september 1957 te omstreeks 17.00 uur als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, gekentekend PT 52-85, daarmede heeft gereden over het voor het openbaar verkeer openstaande Houtplein, komende uit noordelijke en gaande in zuidelijke richting; dat hij vóór de kruising van dat plein met de Tempeliersstraat voor een voetgangersoversteekplaats te zijn gestopt op de linkerkant van zijn rijbaan, genoemde kruising opgereden is en vervolgens op die kruising voor een andere personenauto, die voor hem van rechts uit de Tempeliersstraat was gekomen en zich eveneens op de kruising bevond, langs de kruising is opgereden; dat hij zodoende die auto geen voorrang heeft verleend;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 23 september 1957, opgemaakt en gesloten door Jan Hendrik Teljeur, hoofdagent van gemeentepolitie te Haarlem en onbezoldigd gemeenteveldwachter aldaar, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 10 september 1957 te omstreeks 17.00 uur op het voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande Houtplein te Haarlem zag, dat een man als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, donkergroene personenauto, gekentekend PT 52-85, daarmede over dat plein reed in zuidelijke richting; dat genoemde personenauto een stilstaande autobus ter linkerkant voorbijreed en het kruispunt gevormd

door het Houtplein en de Tempeliersstraat nagenoeg gelijktijdig naderde met een uit de Tempeliersstraat komende personenauto; dat de bestuurder van de auto, gekentekend PT 52-85, geen voorrang gaf aan de voor deze van rechts uit de Tempeliersstraat komende personenauto, doch naar links uitweek en met een boog voor genoemde auto langs reed; dat het Houtplein en de Tempeliersstraat geen voorrangswegen zijn; dat het kruispunt van die wegen geen voorrangskruispunt is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 27 eerste lid van het Wegenverkeersreglement“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 27 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat door beklagde als verweer is aangevoerd, dat de uit de Tempeliersstraat gekomen personenauto geen voorrang had nu deze, toen beklagde het kruispunt naderde, kort vóór of op dat kruispunt tot stilstand zou zijn gebracht en daardoor geen verkeersdeelnemer meer zou zijn;

Overwegende, dat de Krijgsraad dit verweer verwerpt, vooreerst omdat in feite, zoals blijkt uit de hiervóór opgenomen verklaring van verbalisant Teljeur, beklagde met de door hem bestuurde auto het kruispunt opreed op het ogenblik, dat de auto uit de Tempeliersstraat naderde, derhalve in beweging was;

Overwegende voorts, dat al ware de uit de Tempeliersstraat komende auto wel vóór of op het kruispunt gestopt, daaruit niet zonder meer kan worden afgeleid, dat de bestuurder van die auto zich had teruggetrokken uit het verkeer en niet meer als verkeersdeelnemer optrad, terwijl de opvatting, dat bedoelde auto door te stoppen op of nabij het kruispunt, ook indien dit stoppen moest geschieden teneinde voorrang te verlenen aan het voor de bestuurder van die auto van rechts komende verkeer, de voorrang zou hebben verloren geen steun vindt in de wet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot geldboete van f 1, subs. 1 dag hechtenis — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 4 maart 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Luitenant-generaals van der *Kroon*, Mr Schepers, Zegers.

Raadsman: Lt. Kolonel G. H. Kleijn.

(*Zie het vonnis hiervóór.*)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

Overwegende, dat beklagde als verweer heeft aangevoerd dat de voor hem van rechts uit de Tempeliersstraat komende personenauto, kennelijk om linksaf te slaan en zich te voegen in een file die tot stilstand was gekomen en zou gaan optrekken in een richting tegengesteld aan die waarin beklagde reed, op de rijbaan van het Houtplein stil stond, hoewel de bestuurder van deze auto het gehele kruisingsvlak vrij had moeten laten totdat zich voor hem de gelegenheid voordeed om zich in genoemde file te voegen, opdat zowel een rechts van beklagde rijdende autobus als beklagde hadden kunnen doorrijden, dat die autobus daardoor gedwongen was om voor die van rechts gekomen auto te stoppen, dat beklagde, toen hij de autobus voorbijreed, zag dat die personenauto langzaam verder het kruisingsvlak opreed, dat daarop beklagde, wiens doorgang toen nog niet door die personenauto werd geblokkeerd, teneinde het verkeer in zijn richting niet op te houden met een lichte bocht naar links voor deze auto langs, is doorgereden;

Overwegende, dat dit verweer faalt omdat — ook al zou het voor de bestuurder van de van rechts komende personenauto niet mogelijk zijn geweest linksaf te slaan, zodat deze het gehele kruisingsvlak vrij had moeten laten — beklagde, toen die personenauto toch doorreed, zijn auto tot stilstand had moeten brengen, teneinde te voldoen aan zijn verplichting om de van rechts komende auto krachtens de algemene voorrangregeling voorrang te verlenen;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd met overneming der gronden.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van X januari 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. G. de Bruin en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: 1e Luitenant M. van Nuffelen.

Beklaagde, die in het bezit was van een geldig rijbewijs doch die onder drankinvloed verkeerde, had zijn auto doen besturen door zijn echtgenote, die nuchter was doch die geen geldig rijbewijs bezat. Bij het wegrijden reed beklaagdes echtgenote, die onder zijn toezicht reed, tegen een geparkeerd staande auto aan.

Beklaagde veroordeeld tot 3 weken gevangenisstraf, ontzegging van de rijbevoegdheid voor twee jaren en een geldboete van f 25.

(W.V.W. art. 25, 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. B., geboren 6 maart 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht,

„PRIMAIR: op 19 oktober 1957 te Rotterdam als bestuurder van het „vierwielig burger motorrijtuig, gekentekend NX 84-32:

„a. daarmede heeft gereden over de voor het openbaar rij- of ander „verkeer openstaande weg, de Delistraat, zulks terwijl hij, be- „klaagde, onder zodanige invloed verkeerde van het gebruik van „alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden geacht „het motorrijtuig naar behoren te besturen;

„b. daarmede rijdende over de voor het openbaar rij- of ander ver- „keer openstaande weg, de Delistraat, tegen een aan de voor hem, „beklaagde, rechterzijde van genoemde weg geparkeerd motor- „rijtuig is opgereden, waardoor de veiligheid op die weg in gevaar „werd gebracht;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen veroor- „deling mocht volgen,

„SUBSIDIAIR: op 19 oktober 1957 te Rotterdam. terwijl hij overeen- „komstig de voorwaarden genoemd in artikel 3 van het Wegenverkeers- „reglement geacht werd het vierwielig burger motorrijtuig, geken- „tekend NX 84-32 onder zijn onmiddellijk toezicht te doen besturen „door zijn echtgenote Christina J., die op de bestuursplaats gezeten, „het stuur en onder meer het gaspedaal en de versnellingshandle van „dit motorrijtuig bediende, derhalve terwijl hij, beklaagde, als bestuur- „der in de zin van artikel 1, 3e van de Wegenverkeerswet optrad:

a . in genoemd motorrijtuig heeft gereden over de voor het openbaar „rij- of ander verkeer openstaande weg, de Delistraat, zulks terwijl „hij, beklaagde, onder zodanige invloed verkeerde van het gebruik „van alcoholhoudende drank, dat hij niet in staat moest worden „geacht dat motorrijtuig naar behoren te besturen of te doen be- „sturen;

b . in genoemd motorrijtuig heeft gereden over de voor het openbaar „rij- of ander verkeer openstaande weg, de Delistraat, zulks ter- „wijl dit motorrijtuig tegen een aan de voor hem, beklaagde, „rechterzijde van genoemde weg geparkeerd motorrijtuig is opge-

„reden, waardoor de veiligheid op die weg in gevaar werd ge-
„bracht“;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem primair ten laste ge-
legde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot het subsidiair ten
laste gelegde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat
van de Koninklijke Landmacht, op 19 oktober 1957 te omstreeks
23.30 uur zich bevond te Rotterdam in de Delistraat tezamen met zijn
echtgenote Christina J.; dat zij tevoren die avond verschillende café's
hadden bezocht, gedurende welke tijd hij twee glazen bier en omstreeks
14 zg. pijpjes cognac met 7-up had gedronken; dat zij zich toen naar
zijn auto, een vierwielig motorrijtuig, gekentekend NX 84-32, welke
auto hij aldaar in de Delistraat geparkeerd had aan de, gezien vanuit
de richting Veerlaan, aan de uiterste rechterzijde, zich begaven; dat
hij zijn echtgenote voornoemd plaats heeft laten nemen op de bestuur-
derszitplaats; dat hij zelf rechts naast haar plaats nam, zodanig dat hij
het onmiddellijk toezicht had op de besturing van genoemde auto; dat
de handrem zich rechts naast de bestuurderszitplaats bevond; dat de
auto links stuur had; dat hij onder invloed was van de alcoholhoudende
drank, welke hij zoals genoemd had genuttigd; dat voor zijn auto
een personenauto gekentekend X 570 RI geparkeerd stond aan de-
zelfde zijde van de weg; dat zijn echtgenote, die niet in het bezit is van
een rijbewijs, begon weg te rijden; dat zij met zijn auto in botsing kwam
met genoemde geparkeerd staande auto, gekentekend X 570 RI; dat
hij na de aanrijding achter het stuur van zijn auto is gaan zitten; dat
hij in het bezit was van een rijbewijs B-E en de bevoegdheid tot het
besturen van een vierwielig motorrijtuig hem niet was onttrokken;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 21 oktober
1957, opgemaakt en gesloten door Leendert Brand en Tommy Beckers,
respectievelijk hoofdagent en agent van gemeentepolitie te Rotterdam,
beiden tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter aldaar, zakelijk in-
houdt als verklaring van:

Christina J., echtgenote van J. B.:

dat haar man en zij omstreeks 23.35 uur op 19 oktober 1957 naar
de auto van haar man, gekentekend NX 84-32, zijn gegaan die in de
Delistraat geparkeerd stond te Rotterdam; dat zij achter het stuur is
gaan zitten; dat haar man rechts naast haar ging zitten; dat zij de auto
onder toezicht van haar man zou besturen; dat zij de motor startte en
weg wilde rijden; dat zij met de voorzijde van de door haar bestuurde
auto tegen de voorzijde van een vóór haar geparkeerde auto reed; dat
haar man hierna zei: „Wij zullen wel van plaats verwisselen“; dat zij
die avond met haar man onder meer in de Oceanbar en de Riverbar
zijn geweest, alwaar haar man onder meer cognac gedronken heeft;

Verbalisanten:

dat zij op 19 oktober 1957 omstreeks 23.40 uur zagen dat in de

voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande Delistraat te Rotterdam een aantal vierwielige motorrijtuigen geparkeerd stonden, waarvan er twee kennelijk met elkaar in-botsing waren geweest; dat een vierwielig motorrijtuig gekentekend NX 84-32, met de voorzijde in botsing was geweest met de voorzijde van het motorrijtuig, gekentekend X 570; dat het linkervoorportier van het motorrijtuig gekentekend NS (NX — *Red.*) 84-32 was geopend en dat in dit geopende portier een man stond; dat zij zagen dat die man op beide benen stond te slingeren; dat zij deze man aanspraken; dat zij roken dat diens adem naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank riekte en dat zij hoorden dat diens spraak belemmerd was; dat op de zitplaats rechts naast de bestuurder een vrouw zat; dat zij deze man hebben overgebracht naar het politieposthuis aan de linkerveerdam te Rotterdam; dat door hen naar diens naam gevraagd, deze man opgaf te zijn genaamd Johannes B.;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „handelen in strijd met artikel 26 van de Wegenverkeerswet”;
2. „overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet”,
voorzien en strafbaar gesteld bij:
 1. artikel 35 juncto artikel 26 van de Wegenverkeerswet,
 2. artikel 35 juncto artikel 25 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de gepleegde feiten termen aanwezig acht om aan beklagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie weken en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van twee jaren en tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 25 september 1956.¹⁾

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals Van der Kroon, Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers, Generaal-Majoor Schimmel (plv.).

Een ingevolge het „Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke landmacht” beoordeelde officier heeft het recht om bezwaren tegen zijn beoordeling aan de M.v.O. kenbaar te maken.

Indien een officier zich erover bezwaard gevoelt, dat zijn beoordeling mede is geschied door een officier, die op grond van zijn persoonlijke gezindheid jegens hem, niet objectief tegenover hem zou staan, heeft hij het recht zulks in zijn bezwaarschrift te vermelden.

Een officier is eveneens gerechtigd in zijn bezwaarschrift te vermelden dat hij een beoordelaar verdenkt van gebrek aan goede trouw.

Indien een officier van oordeel is, dat één der beoordelaars zich met een ongunstige beoordeling heeft verenigd, hoewel die beoordelaar naar zijn mening persoonlijk een ander oordeel zou hebben gehad, is hij eveneens gerechtigd ook dat bezwaar in het bezwaarschrift, het voorgeschreven middel daarvoor, onder de aandacht van de M.v.O. te brengen.

Een officier handelt in strijd met de krijgstucht, indien hij niet van de juistheid van de door hem in zijn bezwaarschrift opgenomen grieven overtuigd zou zijn.

Een officier behoort in een bezwaarschrift duidelijke taal te bezigen, zonder in strijd te komen met de krijgstucht.²⁾

Beklag gegrond; beklagbeschikking vernietigd en opgelegde straf.

(W.K. art. 68; V.B.O. ptn 3, 18, 1.1, 37-40.)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 19 juli 1956 van N.N., . . . , dienende bij . . . , waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij . . . over de straf van vier dagen licht arrest hem opgelegd door . . . wegens:

„Het indienen van een door hem tot de Minister van Oorlog gericht „bezwaarschrift, betreffende een te zijnen aanzien uitgebrachte beoordeling, waarvan de inhoud in strijd is met de eisen welke daaraan „uit krijgstuchtelijk oogpunt zijn te stellen, hebbende hij daarin de

¹⁾ Zie uitspraak C.R.v.B. van 14 oktober 1958, M.R.T. LII (1959) blz. 67.

²⁾ De inhoud en de vorm van de door militairen in te dienen verzoeken, voorstellen, klachten of bezwaren, behoren in overeenstemming te zijn met de eisen, welke daaraan uit krijgstuchtelijk oogpunt moeten worden gesteld. (Voorl. Regl. op de Inwend. Dienst der K.L., deel A, art. 2, pt 6).

„objectiviteit en goede trouw van een tweetal met name genoemde „leden van de beoordelingscommissie ten onrechte in twijfel getrokken“, bij welke beschikking — op 17 juli 1956 genomen en op 19 juli 1956 aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht:

Overwegende, dat blijkens de beschikking, waarvan beklag, klager wordt verweten dat hij in een bezwaarschrift van 2 mei 1956, gericht tot de Minister van Oorlog, ter inlichting van de commissie voor behandeling van bezwaarschriften, de objectiviteit en goede trouw van twee kolonels in twijfel zou hebben getrokken, zulks op grond van vermoedens, terwijl klager daarbij ook door het gebruik van krasse bewoordingen in strijd met de krijgstucht zou hebben gehandeld;

Overwegende, dienaangaande, dat de zinsneden, op grond waarvan de beklagmeerdere tot zijn conclusie is gekomen, respectievelijk luiden:

„dat het tegen de oorspronkelijke beoordeling in de eerste plaats „aangevoerde bezwaar betrof het feit, dat naar ondergetekendes gevoelen de beoordeling tot stand was gekomen op grond van door de „Kolonel X verstrekte gegevens en te kennen gegeven inzichten, waar „bij diens persoonlijke gezindheid jegens ondergetekende, naast zijn „algemene, enigermate afwijzende en geringschattende, instelling ten „opzichte van (klagers *A.F.S.*) werk in het algemeen en „de taak en plaats van (klager *A.F.S.*) in het bijzonder, „een zeer belangrijke rol moeten hebben gespeeld“;

en

„dat de Kolonel Y van ondergetekendes capaciteiten en prestaties, „van zijn dienstijver, zijn belangstelling en van zijn pogingen tot het „invoeren van verbeteringen o.a. bij oefeningen op grote schaal, zeer „goed op de hoogte is en voorts door herhaaldelijk gepleegd overleg „wist en weet welke moeilijkheden somtijds moesten worden — en „werden — overwonnen;

„dat het daarom ondergetekende wederom heeft bevreemd, dat de „Kolonel Y, die de goede kwaliteit van ondergetekendes werkzaamheden kent, zich met deze beoordelingslijst, welke ondergetekende zou „qualificeren als een der minst bekwame officieren van , heeft „verenigd“;

Overwegende, dat klager blijkens het voorschrift „beoordeling officieren“ gerechtigd is om bezwaren tegen zijn beoordeling aan de Minister van Oorlog kenbaar te maken;

Overwegende, dat derhalve klager, indien hij zich bezwaard voelt door het feit dat zijn beoordeling mede is geschied door een officier, die op grond van zijn persoonlijke gezindheid jegens klager naar klagers mening niet objectief tegenover hem zou staan, het recht heeft zulks in zijn bezwaarschrift te vermelden;

Overwegende, dat daaruit niet mag worden geconcludeerd dat klager

die officier tevens van gebrek aan goede trouw verdenkt, doch dat, indien zulks wél het geval zou zijn en klager zich daarover bezwaard zou gevoelen, hij eveneens gerechtigd zou zijn dit in zijn bezwaarschrift kenbaar te maken;

Overwegende, dat klager, zich bezwaard gevoelend door het feit dat een der leden van de beoordelingscommissie zich met een ongunstige beoordeling heeft verenigd, hoewel dit lid naar klagers mening persoonlijk een ander oordeel zou hebben gehad, eveneens gerechtigd is zulks onder de aandacht van de commissie voor behandeling van bezwaarschriften te brengen en dat daartoe het vermelden van dit bezwaar in zijn bezwaarschrift het voorgeschreven middel is;

Overwegende, dat klager in strijd met de krijgstucht zou hebben gehandeld indien hij de in zijn bezwaarschrift opgenomen grieven zou hebben geuit zonder van de juistheid daarvan overtuigd te zijn, doch dat zulks niet is gebleken

Overwegende ten aanzien van de bewoordingen waarin klager zijn bezwaren heeft gesteld, dat hij in zijn bezwaarschrift duidelijke taal behoort te bezigen zonder in strijd te komen met de eisen van een goede krijgstucht;

Overwegende, dat naar 's-Hofs oordeel het bezwaarschrift aan deze eisen voldoet;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de vermelding in de straflijst van de aanvankelijke strafoplegging geheel onleesbaar zal worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

1. Eindbeslissing nemende op het beklag heeft het H.M.G. in bovenstaande openlijk uitgesproken beschikking het beklag gegrond verklaard, de beklagbeschikking in eerste instantie genomen, vernietigd (alsmede de aan klager opgelegde straf). Daarbij heeft het Hof enige belangrijke aanwijzingen gegeven met betrekking tot de rechten van een krachtens het V.B.O. beoordeelde officier, die zich over een over hem uitgebrachte beoordeling bezwaard gevoelt.

Het Hof heeft in zijn beschikking geen overweging gewijd aan de bevoegdheid van tot straffenbevoegde chefs om de inzender van een langs de hiërarchie weg aan de M.v.O. ingediend bezwaarschrift terzake van de vorm of de inhoud daarvan krijgstuchtelijk te straffen of wel om andere maatregelen naar aanleiding daarvan met betrekking tot die officierte nemen.

Bij andere zaken onderwierp het Hof de bevoegdheid van tot straffen bevoegde chefs om van een zaak kennis te nemen aan een nauwkeurig

onderzoek, b.v. in zijn beschikking van 21 oktober 1958; 2 april 1958; 4 september 1956; 15 juni 1954; 21 april 1953 (M.R.T. resp. LII (1959) blz. 195; LI (1958) blz. 724; L (1957) blz. 123; XLVII (1954) blz. 603; XLVI (1953) blz. 619. Blijkbaar heeft het H.M.G. in deze zaak de bevoegdheid van de tot straffen bevoegde chef als vanzelfsprekend aangenomen.

II. Een officier is bevoegd een bezwaarschrift over een over hem uitgebrachte beoordeling, hetzij rechtstreeks in te zenden aan de M.v.O., hetzij langs de hiërarchieke weg (pt 37 Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke landmacht, K.B. van 21 april 1948 (Stb. I 161)). Dit laatste zal hij mogelijk doen uit oen zeker gevoel van loyaliteit tegenover zijn chefs.

Ingevolge pt 37, lid I, V.B.O. zijn (opvolgende) chefs bevoegd om van de inhoud van een bezwaarschrift kennis te nemen in geval de inzending daarvan geschiedt langs de hiërarchieke weg, doch zij zijn in dát geval niet bevoegd weerleggingen of beschouwingen aan het stuk toe te voegen, zoals zulks wél het geval is bij b.v. aan de aan hogerhand ingezonden verzoekschriften e.a. op grond van art. 2, pt 4, alinea I, Voorl. Regl. op de Inwend. Dienst K.L., deel A.

De vraag rijst derhalve: „Welke is de betekenis van de bevoegdheid „om kennis te nemen van het bezwaarschrift in pt 37 V.B.O.?”

Gezien het een (opvolgende) chef niet is toegestaan om weerleggingen of beschouwingen aan een bezwaarschrift toe te voegen, mag hij er dus b.v. niet aan toevoegen, dat er zijns inziens onwaarheden in het bezwaarschrift zouden staan of dat het bezwaarschrift zéér slordig geschreven zou zijn of er onooglijk zou uitzien.

Waar de toevoeging van weerleggingen of beschouwingen aan (opvolgende) chefs niet is toegestaan, menen wij, dat een (opvolgende) chef voorbarig handelt, indien hij op de beslissing van de M.v.O. vooruitlopend, naar aanleiding van de vorm of de inhoud van het bezwaarschrift, krijgstuuchtelijk ingrijpt door oplegging van een krijgstuuchtelijke straf, zoals is geschied in het geval in bovenstaande beklagbeschikking behandeld.

Om dezelfde reden achten wij een (opvolgende) chef voorbarig, indien deze, hetgeen is voorgekomen, aan een beoordeelde officier, die langs de hiërarchieke weg een bezwaarschrift heeft ingezonden bij de M.v.O., schriftelijk zijn ontevredenheid betuigt, b.v. over de bevoordingen waarin het bezwaarschrift is gesteld, met de toevoeging, dat hij (de chef) deze ontevredenheidsbetuiging aan de M.v.O. zal toezenden ter toevoeging aan de beoordelingsbescheiden van de betrokken officier.

Om te kunnen straffen, terechtwijzen of om een of andere maatregel te kunnen nemen, zou een (opvolgende) chef vóóraf een onderzoek moeten instellen, wil hij in staat zijn om een juist oordeel te verkrijgen c.q. een juiste straf te bepalen. Dit zou meebrengen dat hij het bezwaarschrift, waaraan hij, zoals is voorgeschreven, zélf s geen weerleggingen of beschouwingen mag toevoegen, zou hebben te onderzoeken,

wil hij uit krijgstuuchtelijk oogpunt in staat zijn de merites van het onkrijgstuuchtelijke van het bezwaarschrift op de juiste waarde te beoordeelen.

De waardering van de door de beoordeelde officier gestelde feiten met betrekking tot zijn beoordeling en met betrekking tot de krijgstuuchte zijn o.i. zo nauw met elkaar verweven, dat zij bezwaarlijk van elkaar zijn te scheiden, zoals uit bovenstaande beklagbeschikking van het H.M.G. kan blijken.

Alléén de M.v.O. tot wie het bezwaarschrift is gericht en die daarover niet beschikt dan na het advies van de daartoe in het bijzonder in het leven geroepen commissie van onderzoek van bezwaarschriften te hebben ingeroepen, is daartoe bevoegd en in staat (ptn 38, 39 V.B.O.).

Deze commissie van onderzoek hoort, hetzij schriftelijk dan wel mondeling, de inzender van het bezwaarschrift en de betrokken chefs c.q. beoordeelaars; overigens is zij met gebruikmaking van gepaste middelen vrij in de wijze van onderzoek. Zij heeft recht kennis te nemen van alle stukken, welke terzake kunnen dienen. Zij brengt zo spoedig mogelijk, nadat een bezwaarschrift in haar handen is gesteld, een schriftelijk rapport uit aan de M.v.O., vergezeld van een met redenen omkleed advies (pt 40 V.B.O.).

Vandaar dat een juiste krijgstuuchtelijke beoordeling o.i. eerst kan plaats vinden, nadat deze commissie haar onderzoek heeft gesloten en aan de M.v.O. rapport heeft uitgebracht.

Ook uit psychologisch oogpunt beschouwd zou het ons niet wenselijk voorkomen, indien een officier door een (opvolgende) chef zou kunnen worden gestraft nog vóórdát zijn zaak zou zijn onderzocht door de speciaal daarmede belaste commissie van onderzoek en daarover door de M.v.O. tot wie het bezwaarschrift is gericht, een beslissing zou zijn genomen.

Andere bezwaren tegen het vooraf bestraffen van een beoordeelde officier naar aanleiding van een door hem langs de hiërarchie weg ingezonden bezwaarschrift bestaan o.i. in het daardoor teweeg brengen van een zekere stemming ten nadele van de beoordeelde officier, terwijl een dergelijk incident bovendien niet bevorderlijk is voor een snelle doorzending van het bezwaarschrift aan de M.v.O. (Zie onder III).

De chef, die een bezwaarschrift in ontvangst heeft genomen, behoort dit derhalve zónder commentaar daarop door te zenden; alleen dient hij bij de doorzending te vermelden de datum waarop hij het bezwaarschrift heeft ontvangen. (pt 37 l.l. V.B.O.). Wat blijft er anders over van het uitdrukkelijk verbod van toevoeging of beschouwingen aan het langs de hiërarchie weg ingediende bezwaarschrift, indien een (opvolgende) chef naar aanleiding daarvan wel tot strafoplegging zou kunnen overgaan?

Indien de M.v.O., naar aanleiding van het onderzoek door de Commissie van onderzoek van bezwaarschriften, van mening zou zijn, dat een bezwaarschrift uit hoofde van de vorm of de inhoud aan de krijgstuuchte behoort te worden getoetst, zal de M.v.O. dat bezwaarschrift daartoe stellig in handen doen stellen van de bevoegde chef, daaraan

voor zover nodig toevoegende het verslag van onderzoek, enz. Een eventueel verdiende krijgstuchtelijke correctie wordt dus niet ontlopen; zij komt alleen wat later.

Naar onze mening omvat „de bevoegdheid om kennis te nemen van „het bezwaarschrift” in pt 37, lid 1, V.B.O. derhalve niet meer dan deze woorden aanduiden: de bevoegdheid om zich op de hoogte te stellen van de inhoud van het bezwaarschrift waarmede de beoordeelde officier zich over de over hem uitgebrachte beoordeling tot de M.v.O. heeft gewend. Dit brengt o.i. mee, dat de (opvolgende) chef zich in beginsel van het beoordelen van het bezwaarschrift uit krijgstuchtelijk oogpunt of uit welk ander oogpunt dan ook, dient te onthouden. Waartoe het kan leiden, indien een (opvolgende) chef anders handelt, blijkt uit de inhoud van bovenstaande beklagbeschikking, waarin de (opvolgende) chef zelfs in de beoordeling van de argumentatie van de grieven van de beoordeelde officier is getreden, welke beoordeling uitsluitend tot de bevoegdheid van de M.v.O. behoort.

Bijgevolg dient o.i. eerst dan door een chef krijgstuchtelijk te worden ingegrepen, nadat de commissie van onderzoek van bezwaarschriften overeenkomstig pt 40 l.l. V.B.O. daarover schriftelijk rapport en advies heeft uitgebracht aan de M.v.O. en Zijne Excellentie aan de daartoe bevoegde chef opdracht heeft gegeven het bezwaarschrift aan de krijgstucht te toetsen, doch in beginsel niet daarvoor.

Op grond van deze beschouwing menen wij dat de (opvolgende) chef in bovenstaande zaak onbevoegd was tot het bestraffen van de betrokken officier.

III. Tenslotte merken wij nog op, dat klager in de toelichting bij zijn verzoek waarbij hij de eindbeslissing van het H.M.G. inriep, o.m. als bezwaar tegen de strafoplegging heeft vermeld en uitvoerig heeft uiteengezet de wijze waarop de strafoplegging was tot stand gekomen.

Klagers waarn. chef zou oorspronkelijk het door hem langs de hiërarchie weg aan de M.v.O. ingezonden bezwaarschrift, na kennisneming van de inhoud, hebben doorgezonden aan de opvolgende chef, zoals is voorgeschreven in het V.B.O.

Ongeveer drie weken later zou klagers waarn. chef aan klager hebben medegedeeld, dat hij, waarn. chef, van de opvolgende chef een „ernstige „vermaning” had ontvangen, omdat hij het bezwaarschrift aan hem, opvolgende chef, had doorgezonden zonder dat hij terzake daarvan maatregelen tegen klager had genomen, alsmede dat hij, waarn. chef, opdracht van de opvolgende chef had ontvangen het bezwaarschrift aan de krijgstucht te toetsen, gezien de 8ste en 9de alinea van het bezwaarschrift (zie de beklagbeschikking) naar de mening van de opvolgende chef in strijd waren met de eisen welke aan vorm en inhoud van een bezwaarschrift uit krijgstuchtelijk oogpunt waren te stellen. Klagers waarn. chef heeft, o.i. terecht, geen aanleiding gevonden klager deswege te corrigeren, zich erop beroepende, dat hij daartoe niet in staat en niet bevoegd was, zolang de M.v.O. geen beslissing had genomen over het bezwaarschrift, en dat hij daarop ook niet wenste vooruit te lopen, en verzocht om nadere instructies.

Toen klagers eigenlijke chef inmiddels zijn commando weer had overgenomen en hierná van de opvolgende chef de opdracht had ontvangen klagers bezwaarschrift aan de krijgstucht te toetsen, strafte deze (eigenlijke chef) klager met 4 dagen licht arrest.

Nadat klager over deze strafoplegging beklag had ingediend, trad als beklagmeerdere op de opvolgende chef, die het bevel tot toetsing van het bezwaarschrift aan de krijgstucht had gegeven. Deze heeft toen geen aanleiding gevonden zich te verschonen om van het beklag kennis te nemen. Daardoor stond de uitslag van het beklag vrij zeker bij voorbaat vast.

Nu is het ons opgevallen, dat het H.M.G. in bovenstaande beklagbeschikking geen enkele overweging heeft gewijd aan het door klager met name opgeworpen en uitvoerig toegelicht bezwaar, over de wijze waarop de strafoplegging tenslotte is tot stand gekomen, welk bezwaar nog wel in het bijzonder van krijgstuchtelijke áárd is. Enige overweging daarover mocht worden verwacht, gezien de artt. 37 en 46, W.K., en omdat klager zich aan een ernstig vergrijp tegen de krijgstucht zou hebben schuldig gemaakt, indien hij lichtvaardig of te kwader trouw het beleid van zijn chefs in een kwaad daglicht zou hebben gesteld (artt. 1, 2, 30, l.l., Regl. Krijgst., art. 113 W.M.Sr.).

Wij wezen er destijds op, dat het Hof zijn beklagbeschikkingen summier pleegt te formuleren; men zie daartoe het naschrift onder de beschikking H.M.G. van 9 april 1957, M.R.T. L. (1957) blz. 545. Ook in bovenstaande beschikking komt zulks tot uitdrukking. Terzake dienende feiten en omstandigheden, ook indien deze door een chef gemaakte fouten zouden betreffen, dienen ons inziens zakelijk te worden overwogen en niet uit prestige-overwegingen onvermeld te worden gelaten. Het vertrouwen van de militaire justitiabelen in de (beklag)-rechter kan hiermede slechts zijn gebaat, en daarmede de krijgstucht.

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 16 december 1958.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals Van der Kroon, Mr. Schepers, Zegers, Commandeur Bakker (plv.).

Een sergeant, die rechtstreeks een verzoekschrift zond aan de M.v.O., inhoudende het verzoek om hem een hogere ouderdom in rang te verlenen, handelde niet in strijd met art. 2, punt 4, van voorschrift nr 1584, deel A (Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst der Koninklijke Landmacht), daar dit punt geen verbod inhoudt om verzoekschriften rechtstreeks te zenden aan de M.v.O.

Art. 2, punt 4, van voorschrift nr 1584, deel A, verbiedt uitsluitend het rechtstreeks zenden van verzoekschriften aan militaire autoriteiten.

Art. 14 Regl. Krijgst. bepaalt in het algemeen, dat verzoekschriften bij voorkeur langs de hiërarchieke weg moeten worden ingediend, dochz schrijft zulks niet dwingend voor. Evenmin is zulks bij enig ander wettelijk voorschrift dwingend voorgeschreven.

De sergeant, die een afschrift van dat rechtstreeks aan de M.v.O. verzonden verzoekschrift aan de CC aanbod, handelde niet in strijd met enig voorschrift noch kon hij geacht worden in strijd met de krijgstucht te hebben gehandeld door zijn CC in kennis te stellen met het verzoekschrift, dat hij, gebruik makende van zijn (grondwettelijk) recht om een verzoekschrift rechtstreeks aan de M.v.O. te zenden, tot deze had gericht.

Beklag gegrond; beklagbeschikking vernietigd, opgelegde straf vernietigd.

(W.K. art. 68; Voorschr. nr. 1584, deel A, art. 2, punt 4;
Regl. Krijgst. art. 14; Grondw. art. 8).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 25 oktober 1958 van de sergeant C. v. d. V., dienende bij het Depot Verbindingsdienst School Technische opleidingen, 1e Instructie Afdeling, in onderhoud bij de Compagnie Bataljon Depot Verbindingsdienst, registratienummer 22.09.19.038, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de commandant van voornoemd bataljon, over de straf van

„berisping, mondeling ten uitvoer gelegd”

hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„In strijd met de bestaande regels, een request rechtstreeks verstuurd aan de Minister van Oorlog”,

bij welke beschikking, op 24 oktober 1958 genomen en op dezelfde dag ter kennis van klager gebracht, het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„In strijd met de voorschriften het origineel exemplaar van zijn request rechtstreeks aan de Minister van Oorlog gezonden en een afschrift daarvan gelijktijdig bij zijn CC ingediend”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden, waaronder het in de omschrijving van de strafreden bedoelde request, daartoe strekkende dat aan klager een hogere ouderdom in rang zal worden verleend;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager door rechtstreeks een request aan de Minister van Oorlog te zenden niet heeft gehandeld in strijd met het bepaalde in Hoofdstuk I artikel 2 punt 4 van voorschrift 1584 deel A,

daar dit punt geen verbod inhoudt om requesten rechtstreeks te zenden aan de Minister van Oorlog, doch uitsluitend verbiedt het rechtstreeks zenden van requesten aan militaire autoriteiten;

Overwegende voorts, dat artikel 14 van het Reglement betreffende de Krijgstucht in het algemeen bepaalt dat requesten ¹⁾ bij voorkeur langs de hiërarchieke weg moeten worden ingediend doch zulks niet dwingend voorschrijft, hetgeen evenmin bij enig ander wettelijk voorschrift is geschied;

Overwegende, dat klager ook niet in strijd met enig voorschrift heeft gehandeld door een afschrift van zijn request aan zijn compagniescommandant aan te bieden en het niet in strijd met de krijgstucht kan worden geacht dat hij zijn compagniescommandant in kennis stelde met het verzoek dat hij, gebruik makende van zijn recht om een request rechtstreeks aan de Minister van Oorlog te zenden, tot deze autoriteit had gericht;

Overwegende, dat derhalve het beklag gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag:

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klager's straflijst zullen worden doorgehaald en onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 't Hof's eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Blijkens bovenstaande beschikking acht het H.M.G., o.i. terecht, het niet in strijd met enig voorschrift noch in strijd met de krijgstucht, wanneer een militair een verzoekschrift rechtstreeks inzendt aan de M.v.O. (bevoegde macht, art. 8 Gr.w.) en een afschrift van dat verzoekschrift aanbiedt aan zijn chef ter kennisneming.

Het is ook mogelijk, dat een militair die zich langs de hiërarchieke weg met een verzoekschrift richt tot de M.v.O. daarvan rechtstreeks een afschrift zendt ter kennisneming aan de M.v.O. Reden voor een dergelijke handelwijze zou kunnen zijn vrees voor mogelijk in het ongerede raken van het verzoekschrift voordat het zijn bestemming heeft bereikt, b.v. als gevolg van veelvuldige troepenverplaatsingen, reorganisatie, overplaatsingen e.d.

Het wil ons voorkomen dat ook deze handelwijze in het algemeen niet in strijd is met enig voorschrift noch kan worden geacht in strijd te zijn met de krijgstucht.

A. F. S.

¹⁾ Art. 14 R.K. spreekt van „schriftelijke verzoeken”. (A.F.S.)

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Samenloop van het misdrijf van art. 308 Sr., waarop alternatief gvangenisstraf of hechtenis is gesteld, met andere misdrijven; art. 57 Sr. terecht toegepast.

Bij samenloop van strafbare feiten met alternatieve strafbedreiging moet de vraag, of er sprake is van gelijksoortige dan wel van ongelijksoortige straffen, eerst na 's rechters strafkeuze worden beantwoord. Nu slechts één straf werd toegepast, is het Hof in deze blijkbaar van oordeel geweest, dat ook ter zake van het misdrijf, opleverende overtreding van art. 308 Sr., gevangenisstraf moest worden opgelegd, zodat in dit geval slechts gelijksoortige hoofdstraffen in aanmerking kwamen en het Hof terecht art. 57 Sr. heeft toegepast.

(Sr. artt. 57, 308.)

(Arrest van 24 juni 1958, Hoge Raad (Strafkamer); Nederlandse Jurisprudentie 1959, No. 53.)

Weegbriefjes beschouwd als geschriften bestemd om tot bewijs van enig feit te dienen.

Weegbriefjes als de onderhavige zijn geschriften waaraan in het maatschappelijk verkeer betekenis voor het bewijs van enig feit pleegt te worden toegekend, te weten voor het bewijs van de uitkomst van een weging door een bepaalde weeginrichting van een bepaald soort goederen op een bepaalden datum, zodat deze weegbriefjes zijn geschriften bestemd om tot bewijs van enig feit te dienen.

Anders: A.-G. van Oosten. Noot W.P.

(Sr. art. 225.)

(Arrest van 29 april 1958, Hoge Raad (Strafkamer); Nederlandse Jurisprudentie 1959, No. 56.)

Politierechter te Groningen.

Vonnis van 14 januari 1959.

Politierechter: Mr de Jong.

Raadsman: Mr L. C. van der Tas, advocaat te Amsterdam.

Jehova's getuige, ingevolge de Dienstweigeringswet bij een andere tak van staatsdienst dan de krijgsmacht tewerkgesteld zijnde, voldoet (principiëel) niet aan een wettige oproeping om bij die andere tak van staatsdienst zijn tewerkstelling te vervullen.

Vier maanden gevangenisstraf alsmede plaatsing in een rijkswerkinrichting voor de tijd van één jaar.¹⁾

De wetgever heeft door de imperatieve regeling in de Dienstweigeringswet betreffende de tewerkstelling in een andere tak van staats-

¹⁾ Zie ook vonnis van 21 maart 1958, Arr. Rechtb. Leeuwarden (Politierechter): Dienstweigeringswet door 2 Jehova's getuigen. Gewetensbezwaren tegen militaire en burgerdienst. Strafmotivering. Nederlandse Jurisprudentie 1959, No. 32, blz. 107.

dienst van hen wier gewetensbezwaren tegen de vervulling van militaire dienst zijn erkend, beroep op aan het geweten ontleende bezwaren tegen die tewerkstelling uitdrukkelijk afgesneden. De rechter is aan die regeling gebonden. Beroep op overmacht verworpen.

(Wet van 13 juli 1923 Stb. 357 betreffende dienstweigering artt. 5, 7; Grondwet artt. 131 (2), 181, 186.)

DE POLITIERECHTER IN DE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK

TE GRONINGEN,

Gelet op het onderzoek der zaak ter terechtzitting van woensdag 7 januari 1959;

Overwegende, dat aan verdachte is telastegelegd,

„dat hij in de gemeente Vledder, althans in Nederland op of om „streeks 23 juni 1958, nadat hij ter uitvoering van artikel 3 sub b der „Dienstweigeringswet van 13 juli 1923 S. 357 op 30 mei 1958 door „de Minister van Oorlog schriftelijk was opgeroepen om zich op „23 juni 1958 te melden bij de Commandant van het kamp „Vledder” „te Vledder, welke oproeping hem door tussenkomst van de Burge- „meester van Winschoten was uitgereikt, teneinde aldaar te worden „tewerkgesteld bij een tak van Staatsdienst, opzettelijk niet heeft vol- „daan aan voormelde wettige oproeping om bij die dienst zijn tewerk- „stelling te vervullen, door alstoen aldaar opzettelijk niet te ver- „schijnen”;

Overwegende, dat ter terechtzitting is verklaard door *verdachte*:

„Ik beken het telastegelegde feit te hebben gepleegd. Nadat mijn „gewetensbezwaren tegen de militaire dienst waren erkend, ben ik bij „brief van den Minister van Oorlog van 30 mei 1958 opgeroepen voor „tewerkstelling bij een burgerlijke tak van staatsdienst. In deze op- „roeping, die op 3 juni 1958 door den gemeente-bode der gemeente „Winschoten aan mijn moeder was uitgereikt, werd mij medegedeeld, „dat ik mij op 23 juni 1958 per eerste reisgelegenheid na 06.59 uur „diende te begeven naar Vledder en mij na aankomst aldaar diende „te melden bij den commandant van het kamp „Vledder” te Vledder „Ik ben daar toen opzettelijk niet verschenen en heb aldus opzettelijk „niet aan die oproeping voldaan.”;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal, No. 448711958, de dato 9 juli 1958, opgemaakt door J. Groeneveld, brigadier van gemeentepolitie te 's-Gravenhage, tevens aangesteld tot onbezoldigd veldwachter dier gemeente, inhoudt de — zakelijk gerelateerde — verklaring van *Jacobus Broekmeijer*, dat hij waarnemend hoofd is van het bureau Gewetensbezwaren, Sectie Algemene Zaken van de Afdeling Dienstplichtzaken van het Ministerie van Oorlog;

dat de door T. H., geboren op 7 januari 1938, timmerman, wonende te Winschoten, ingebrachte bezwaren tegen de vervulling van de militaire dienst bij beschikking van den Minister van Oorlog de dato 22 maart 1958 werden erkend;

dat H. ter uitvoering van artikel 3, sub b, der Dienstweigeringswet 1923 op 30 mei 1958 door de Minister van Oorlog schriftelijk is

opgeroepen om zich op 23 juni 1958 te melden bij den Commandant van het kamp „Vledder” te Vledder(Dr.) teneinde aldaar te worden tewerkgesteld;

dat die oproeping hem door tussenkomst van den Burgemeester van Winschoten is uitgereikt; en dat de commandant van genoemd kamp op 23 juni 1958 berichtte, dat H. zich niet bij hem had gemeld;

Overwegende, dat door voorschreven inhoud van gemelde bewijsmiddelen worden bewezen de daarin vervatte feiten en omstandigheden, welke reden geven tot de beslissing, dat verdachte het hem telastegelegde feit heeft begaan;

Overwegende, dat het bewezene oplevert:

„Ingevolge de Wet van den 13den juli 1923, betreffende dienstweigering, bij een tak van Staatsdienst te werk gesteld, opzettelijk „niet voldoen aan eene wettige oproeping om bij dien dienst zijn „tewerkstelling te vervullen”,

strafbaar gesteld in artikel 5 van genoemde wet;

Overwegende, dat verdachte deswege strafbaar is, daar geen omstandigheden zijn gebleken, die de strafbaarheid zouden uitsluiten;

Overwegende te dien aanzien, dat de raadsman van verdachte heeft betoogd, dat de gewetensbezwaren van verdachte tegen de vervulling van militaire dienst van welken aard ook door den Minister van Oorlog zijn erkend; dat cieze zelfde bezwaren, gegrond op zijn geweten en zijn godsdienstige overtuiging, hem hebben genoodzaakt zich niet voor bedoelde tewerkstelling aan te melden; dat verdachte door een op zijn geweten berustende drang van geestelijken aard in omstandigheden gebracht is, die voor hem overmacht opleveren; dat verdachte derhalve niet strafbaar is en behoort te worden ontslagen van alle rechtsvervolging ter zake van het bewezene;

Overwegende daaromtrent, dat de wetgever in de wet van den 13den juli 1923, betreffende dienstweigering, een regeling tot stand heeft gebracht met betrekking tot hen, die gewetensbezwaren hebben tegen de vervulling van militaire dienst; dat daarbij imperatief is voorgeschreven, dat bij erkenning dier bezwaren de betrokkene — voor zover hier van belang — te werk zal worden gesteld bij een andere tak van staatsdienst, daarmede een beroep op aan het geweten ontleende bezwaren tegen bedoelde tewerkstelling uitdrukkelijk afsnijpend; dat de Rechter aan deze regelingen van den wetgever is gebonden; en dat het beroep op overmacht mitsdien moet worden verworpen;

Overwegende, dat de raadsman van verdachte voorts heeft betoogd, dat verdachte als Jehova's Getuige zich gesteld heeft in dienst van God; dat hij het als zijn plicht jegens God beschouwt Zijn woord als evangelist alom te verspreiden; dat hij een beroep doet op zijn grondwettelijk recht om zijn godsdienst te belijden; dat dit recht is erkend in het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden en eveneens in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens; dat hij derhalve krachtens de artikelen 181 en 182 van de grondwet niet strafbaar is; en dat hij dus ook op deze grond dient te worden ontslagen van alle rechtsvervolging ter zake van het bewezene;

Overwegende daaromtrent, dat — nog afgezien van het in artikel 131, tweede lid, van de grondwet bepaalde — reeds uit de artikelen 181 en 186 dier wet, in verband met hetgeen daarin omtrent handhaving van de strafwet en in het algemeen van 's Lands wetten is bepaald, volgt, dat dit betoog van den raadsman moet worden verworpen;

Overwegende, dat de Politierechter te rade is geworden op te leggen de hierna te noemen straffen, die tezamen staan in goede verhouding tot de aard en de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het is begaan, daarbij gelet op de persoon van verdachte, waarbij de Politierechter, enerzijds alle eerbied hebbende voor de gewetensbezwaren van den verdachte — hoezeer deze ook strafbaar is —; anderzijds toch ook in aanmerking neemt, dat gelijkheid voor de wet een eerste beginsel is van de ook hier te lande bestaande democratische staatsvorm, en dat — voor zo ver betreft de bijkomende straf — ook hij, die wèl zijn militaire dienst dan wel de hier in het geding zijnde tewerkstelling vervult, evenzeer gedurende geruime tijd en in sterke mate in zijn persoonlijke vrijheid is beknót;

Gelet op voormeld artikel, alsmede op de artikelen 9, 10, 32 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en de artikelen 7 en 8 van genoemde wet van 13 juli 1923;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verklaart bewezen, dat verdachte het hem telastegelegde heeft begaan; verklaart het bewezene te zijn een strafbaar feit; qualificeert dit als voormeld, verklaart verdachte deswege strafbaar; veroordeelt ter zake voorgeschreven verdachte T. H. tot gevangenisstraf voor de duur van vier maanden alsmede tot plaatsing in een rijkswerkinrichting voor de tijd van één jaar.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 25 november 1958.
(MAW 1958/B7.)

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr Mr C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

Voor eiser, die korporaal bij het KNIL was geweest en met ingang van 26 juli 1950 naar de KL was overgegaan, maar ongeveer een jaar lang de (lagere) KNIL-bezoldiging had behouden, bestond over die periode een recht op het verschil tussen de twee bezoldigingen. De minister wilde dit echter niet uitbetalen, en ook geen inlichtingen verstrekken. In deze situatie heeft eiser jaren lang berust; in ieder geval heeft hij, zodra hij (naar zijn zeggen eind maart 1956) merkte, dat hij het bedrag niet kreeg, nog tot juni 1956 gewacht met het indienen van een rekest.

Het afwijzend antwoord op dit rekest moet onder deze omstandig-

heden beschouwd worden als een weigering om terug te komen op een vroeger genomen en reeds onaantastbaar geworden besluit.

(Ambtenarenwet artikel 58.)

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake A., wonende te P., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr R. A. James, advocaat te Apeldoorn, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden A. B. Muiderman, luitenant-kolonel der militaire administratie, werkzaam bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat namens gedaagde op 13 april 1957 het volgende besluit is genomen:

„De wachtmeester A., ten antwoord op zijn verzoek mede te delen, „dat de daarin naar vorengebrachte omstandigheden geen aanleiding „geven de dezerzijdse beschikking van 6 maart 1956, nr. 220113033/ „03 te herzien.

„Betrokkene heeft — gelet op de gevolgde gedragslijn met betrekking tot de herberekening van de bezoldiging van het voormalig „KNIL-personeel tengevolge van een bevordering met terugwerkende „kracht over een tijdvak gedurende hetwelk dat personeel de tijdelijke „K.L.-status had — alle hem toekomende bedragen ontvangen.

„Zijn verzoek wordt derhalve afgewezen.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 2 juni 1958 — waarnaar hierbij wordt verwezen — liet door eiser tegen genoemd besluit ingesteld beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat namens eiser tegen deze uitspraak tijdig hoger beroep is ingesteld en op bij beroepschrift aangevoerde gronden is verzocht die uitspraak te vernietigen en te doen wat het Ambtenarengerecht had moeten doen;

Overwegende dat gedaagde bij brief van 25 juli 1958 — welke als contra-memorandum is aangemerkt — zijn standpunt nog heeft toegelicht;

IN RECHTE:

Overwegende dat eiser — die tevoren korporaal was bij het Koninklijk Nederlands-Indonesisch leger — met ingang van 26 juli 1950 is overgegaan in dienst der Koninklijke landmacht, zulks in verband met de soevereiniteitsoverdracht van Indonesië;

dat eiser ingevolge het bepaalde in de legerorder no. 203 L-LM van 1950 (kennisgeving van gedaagde d.d. 5 augustus 1950, betreffende „Overgang KNIL-KL”) in de rang van korporaal tijdelijk dienst verrichtte bij de Koninklijke landmacht, totdat hij door ondertekening en bekrachtiging van een desbetreffende verbandakte op 27 juli 1951 in vaste dienst werd genomen bij de Koninklijke landmacht, en wel met terugwerkende kracht tot 26 juli 1950;

dat hij tot korporaal 1e klasse werd bevorderd aanvankelijk met ingang van 1 augustus 1953, welke datum werd gewijzigd in 26 juli 1950 bij beschikking van de waarnemend-commandant van het regiment zware luchtdoelartillerie „Rhenen” d.d. 8 december 1954, bij welk regiment eiser toen was ingedeeld;

Overwegende dat ingevolge eisers overgang in tijdelijke dienst naar de Koninklijke landmacht aan hem over de periode 26 juli 1950 tot 1 juli 1951 als bezoldiging is uitbetaald datgene, waarop hij volgens de op 24 juli 1950 voor het K.N.I.L. geldende voorschriften recht had, en wel bij wege van voorschot, ingevolge het bepaalde in artikel 2 van bovengenoemde legerorder;

Overwegende dat eiser, doordat bij de bekrachtiging van zijn verbandakte op 27 juli 1951 zijn vaste aanstelling bij de Koninklijke landmacht werd geacht te zijn ingegaan op 26 juli 1950, alsnog recht verkreeg op het verschil tussen de bezoldiging van een korporaal bij het K.N.I.L. — die hij in voorschot had genoten — en de (hogere) bezoldiging van een korporaal bij de Koninklijke landmacht, over de periode van 26 juli 1950 tot 1 juli 1951;

dat eiser voorts, doordat bij de genoemde beschikking van zijn waarnemend-regimentscommandant d.d. 8 december 1954 zijn bevordering tot korporaal 1e klasse ingang werd verleend per 26 juli 1950, bovendien met ingang van deze datum recht verkreeg op het verschil in bezoldiging tussen een korporaal en een korporaal 1e klasse bij de Koninklijke landmacht.

Overwegende dat eiser voor het eerst onder dagtekening 27 juni 1955 een verzoekschrift tot gedaagde heeft gericht, waarin hij vroeg om herberekening van de hem toekomende bezoldiging over de periode 26 juli 1950 tot 26 juli 1951, van welk verzoek hij tijdens de terechtzitting in eerste aanleg — blijkens het proces-verbaal van die zitting — heeft verklaard, dat het „beide marges” had gegolden, doch waarvan hij ter 's Raads terechtzitting verklaarde, dat het alleen betrekking had op het verschil in bezoldiging tussen een korporaal en een korporaal 1e klasse der Koninklijke landmacht, omdat hij zich bij het indienen van dat verzoekschrift nog niet bewust was van het bestaan van een recht op het verschil tussen de bezoldiging bij het K.N.I.L. en die bij de Koninklijke landmacht;

dat gedaagde daarna onder dagtekening 6 maart 1956 aan de administrateur van eisers onderdeel heeft bericht, voorzover te dezen van belang:

„Naar aanleiding van het verzoek d.d. 27 juni 1955 van de wachtmeester A. om herberekening van zijn bezoldiging over de periode „26 juli 1950 tot en met 25 juli 1951, zulks in verband met de bevordering van betrokkene met terugwerkende kracht tot eerstgenoemde datum, welk verzoek mij is aangeboden door de administrateur van de 117e afdeling Zware Luchtdoelartillerie bij diens ongenummerde brief d.d. 13 juli 1955, deel ik U mede, dat de wachtmeester A., voornoemd, terzake aanspraak heeft op een bedrag van „f 263,54 (tweehonderd drie en zestig gulden en vier en vijftig centen.

„Ik verleen U machtiging genoemd bedrag aan betrokkene te be-,talen.”;

dat niet met zekerheid is gebleken, wanneer eiser van het in dit schrijven vervatte besluit kennis heeft gekregen, doch eiser ter 's Raads terechtzitting heeft verklaard, dat het hem bij dat besluit toegekende bedrag hem eind maart 1956 is uitbetaald, en dat hij toen zich realiseerde, dat hij nog recht had op iets anders, omdat hem toen immers slechts het verschil in bezoldiging tussen een korporaal en een korporaal 1e klasse over de periode 26 juli 1950 tot 26 juli 1951 was uitbetaald, maar niet bovendien het verschil in bezoldiging tussen een korporaal van het K.N.I.L. en een korporaal der Koninklijke landmacht;

Overwegende dat eiser vervolgens bij rekest d.d. 14 juni 1956 aan gedaagde heeft verzocht alsnog een bedrag, gelijk aan laatstgenoemd verschil, te mogen ontvangen, waarop gedaagde het bovenvermelde, thans bestreden besluit heeft genomen;

Overwegende dat de Raad met de eerste rechter van oordeel is, dat eiser reeds terstond nadat op 27 juli 1951 zijn verbandakte ondertekend en bekrachtigd was, mocht verwachten, dat hem alsnog het verschil in bezoldiging tussen een korporaal bij het K.N.I.L. en een korporaal bij de Koninklijke landmacht zou worden uitbetaald;

dat dan ook, toen een dergelijke uitbetaling uitbleef — naar gebleken is, achtte gedaagde het om verschillende redenen ondoenlijk tot herberekening voor de categorie, waartoe eiser behoorde, over te gaan en is zijnerzijds ook vermeden hieromt. Zit aan de betrokkenen inlichtingen te verschaffen — van eiser had mogen worden verwacht, dat hij binnen een redelijke termijn na 27 juli 1951, hetzij beroep instelde tegen gedaagdes weigering tot uitbetaling over te gaan, hetzij — zo hem nog niet duidelijk was, dat een zodanige weigering bestond — aan gedaagde verzocht tot de uitbetaling over te gaan;

dat een redelijke termijn als vorenbedoeld zeker was verstreken op 27 juni 1955 — de datum van eisers eerste rekest — en a fortiori op 14 juni 1956 — de datum van eisers tweede rekest —, zodat de Raad in het midden kan laten of eiser reeds bij zijn rekest van 27 juni 1955 bedoelde te verzoeken hem het verschil in bezoldiging tussen een korporaal van het K.N.I.L. en een korporaal der Koninklijke landmacht uit te betalen;

dat bovendien, zelfs al zou worden aangenomen, dat eiser bij zijn rekest van 27 juni 1955 nog niet om bedoelde uitbetaling heeft gevraagd, en dat toen een redelijke termijn als bovenvermeld nog niet was verstreken, in elk geval eiser een redelijke termijn heeft laten verlopen door van eind maart 1956 — toen hij zich naar zijn zeggen realiseerde, dat hij nog recht had op meer dan hem was uitbetaald — tot 14 juni 1956 te wachten met het indienen van zijn tweede rekest;

Overwegende dat derhalve bij de aangevallen uitspraak het bestreden besluit terecht is aangemerkt als een weigering om terug te komen op een vroeger genomen en inmiddels onaantastbaar geworden besluit, en het door eiser tegen het bestreden besluit ingestelde beroep **even-**

eens terecht ongegrond is verklaard, weshalve die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 9 december 1958.

(MAW 1958/K7).

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr Mr C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

*Besluit, inhoudende, dat aan een onderofficier door een minder gunstige beoordeling op een bepaald punt niet ten volle recht is weder-
varen, betekent in casu niet, dat betrokkene nu geacht moet worden
op dit punt gunstig te zijn beoordeeld.*

*Bedoeld is, dat dit punt niet is gewaardeerd; ~~dit~~ strijdt niet met
enig algemeen verbindend voorschrift, ook gekd op artikel 7 van het
Beoordelingsvoorschrift.*

(Beoordelingsvoorschrift kader Landmacht, art. 7).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake C., wonende te V., klager, ter terechtzittingen van 21 oktober en 18 november 1958 in persoon verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr W. H. Vermeer, advocaat te Amsterdam, tegen de Commandant der Koninklijke Marechaussee, te 's-Gravenhage, verweerder, ter voormelde terechtzittingen niet verschenen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, enz.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat over klager, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, een beoordelingslijst krachtens het „Beoordelingsvoorschrift kader landmacht" is opgemaakt, het tijdvak 15 februari 1957 tot 1 maart 1958 betreffende, op welke beoordelingslijst het gezichtspunt 12 (leiding geven) en het gezichtspunt 16 (zelfstandigheid) zijn gewaardeerd met C;

dat aan klager op 10 maart 1958 ren kennisgeving is uitgereikt, inhoudende, dat de laatstelijk over hem uitgebrachte beoordeling punten van waardering bevatte, waarvan verbetering door het dienstbelang wordt gevorderd, te weten de twee genoemde punten;

Overwegende dat klager hiertegen bij verweerder een bezwaarschrift heeft ingediend en deze, na ter zake het gevoelen te hebben gevraagd van een commissie als bedoeld in artikel 11 van voornoemd Beoordelingsvoorschrift, bij besluit van 6 mei 1958 — in overeenstemming met het advies van genoemde commissie — ter kennis van klager heeft gebracht, dat aan hem door de bovenvermelde beoordeling niet ten volle recht is wedervaren en dat het zal worden beschouwd alsof het gezichtspunt 12 niet is gewaardeerd;

Overwegende dat Mr W. H. Vermeer, voornoemd, als gemachtigde van klager tegen dit besluit tijdig bij de Raad in beroep is gekomen

en op de in het klaagschrift aangevoerde gronden heeft verzocht, dat de Raad zal verstaan dat, met vernietiging van het aangevallen besluit in zoverre, klagers beoordeling van rubriek 16 (en, voor zoveel nodig, ook rubriek 12) alsoog te zijnen gunste zal worden gewijzigd, in dier voege dat de waardering daarvan zal worden geacht te zijn „D” althans „CD”;

IN RECHTE:

Overwegende dat in het klaagschrift is aangevoerd, dat klager uit de in het bestreden besluit opgenomen woorden „niet ten volle recht „is wedervaren” meent te mogen opmaken, dat verweerder heeft bedoeld te stellen, dat het zal worden beschouwd alsof het gezichtspunt 12 gunstig is gewaardeerd;

dat de Raad deze mening echter niet deelt, maar uit de geciteerde woorden, in samenhang met hetgeen daarop volgt, afleidt, dat klager door de vorenvermelde beoordeling niet ten volle recht is wedervaren slechts voorzover daarin het gezichtspunt 12 minder gunstig is gewaardeerd, en dat het zal worden beschouwd alsof dit gezichtspunt niet — derhalve noch gunstig noch ongunstig — is gewaardeerd;

Overwegende dat de Raad het bestreden besluit in zoverre niet in strijd acht met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

dat hierbij opmerking verdient, dat volgens het derde lid van artikel 7 van het „Beoordelingsvoorschrift kader landmacht” een beoordeling moet worden gegeven omtrent alle punten uit de beoordelingslijst waarop de militair „kan” worden beoordeeld, zodat over andere punten een beoordeling achterwege dient te blijven;

Overwegende dat klager voorts bezwaar heeft gemaakt tegen de bij het bestreden besluit gehandhaafde waardering van het gezichtspunt 16 (zelfstandigheid) met „C”, hetgeen betekent „kan de verantwoordelijkheid van zijn normale taak wel dragen; heeft voldoende plichtsbefes „en behoeft weinig controle”;

Overwegende dat klager gedurende het beoordelingstijdvak de functie van commandant van de brigade Y. heeft vervuld, welke brigade behalve uit klager bestond uit één wachtmeester en één marechaussee;

Overwegende dat gedurende dat tijdvak de kapitein D. klagers onmiddellijke chef was en de Raad, inzonderheid op grond van diens ter 's Raads terechtzitting als getuige afgelegde verklaring, niet de overtuiging heeft verkregen, dat de door deze getuige als eerste beoordeelaar op de onderhavige beoordelingslijst geplaatste waardering van het gezichtspunt 16 met C onjuist zou zijn, maar veeleer reden aanwezig acht om aan te nemen, dat klager door die beoordeling geen onrecht is aangedaan;

Overwegende dat ook voor het overige niet is gebleken, dat het bestreden besluit kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929, zodat het daartegen gerichte beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verklaart het beroep ongegrond.

BESLUIT van 19 maart 1958 tot ongegrondverklaring van het beroep van J. G. RUTJENS te Gendringen inzake vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige (Stb. 190).

(Dienstplichtwet art. 15 eerste lid onder e).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ, ENZ, ENZ

Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. G. Rutjens, dienstplichtige der lichte 1957 uit Gendringen, tegen de beslissing van Onze Minister van Oorlog van 27 juni 1957, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, Bureau Vrijstelling, Nr. 882631, waarbij aan hem vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens aanwezigheid van een bijzonder geval is geweigerd;

De Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, gehoord, adviezen van 15 oktober 1957, Nr. 4542/IV en van 28 januari 1958, Nr. 4542/IV (1957)/46;

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van 13 maart 1958. Directie Militair Personeel, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, Bureau Hoofd, Nr. 37.11.06.313;

Overwegende, dat de beslissing van Onze Minister steunt op de overweging, dat de omstandigheid, dat de dienstplichtige op het bedrijf van zijn werkgever, G. Dickmann, te Megchelen, gemeente Gendringen, bezwaarlijk kan worden gemist, hem, Minister, geen aanleiding geeft de dienstplichtige te beschouwen als te verkeren in een bijzonder geval;

dat de appellant in beroep aanvoert, dat hij sedert mei 1955 als inwonende landbouwknecht werkzaam is op het landbouw- en veeteeltbedrijf van G. Dickmann, ter grootte van 55 ha, waarvan 26 ha bouwland; dat de veestapel onder meer bestaat uit 26 stuks melkvee en 64 stuks jongvee; dat op dit bedrijf werkzaam zijn zijn werkgever, hij zelf en nog een 63-jarige arbeidskracht, die niet met de aanwezige landbouwmachines kan omgaan en slechts lichte werkzaamheden kan verrichten; dat ondanks pogingen daartoe een vervanger niet kon worden aangetrokken;

Overwegende, dat uit de overgelegde bescheiden blijkt, dat de dienstplichtige sedert mei 1955 werkzaam is op het 55 ha grote en geheel gemechaniseerde landbouwbedrijf van zijn werkgever, de heer G. Dickmann, te Megchelen, gemeente Gendringen, en op dat bedrijf bezwaarlijk kan worden gemist;

dat een vervanger voor de dienstplichtige, die in staat is met de op het bedrijf aanwezige machines om te gaan, niet is te verkrijgen;

dat deze omstandigheden geen aanleiding geven een bijzonder geval als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet aanwezig te achten;

Overwegende voorts, dat weliswaar, blijkens nader ingewonnen inlichtingen, de werkgever en de dienstplichtige bereid zijn gebleken om een arbeidsovereenkomst voor 15 jaar aan te gaan, terwijl voorts de werkgever zich bereid heeft verklaard om, indien gewenst, ten behoeve

van de dienstplichtige een dienstwoning bij het bedrijf te laten bouwen, doch dat ook deze omstandigheden, wat daarvan ook zij, geen aanleiding geven hier een bijzonder geval aanwezig te achten;

dat de gevraagde vrijstelling mitsdien terecht is geweigerd;

Gezien de Dienstplichtwet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

het beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, dat met de voordracht van die Minister in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur.

Soestdijk, 19 maart 1958.

JULIANA.

De Minister voor Defensie,
C. STAF.

Uitgegeven
de *negenentwintigste* april 1958.
De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

AFSCHRIFT.

MINISTERIE VAN OORLOG
DIRECTIE MILITAIR PERSONEEL
Hoofdafdeling Dienstplichtzaken
Bureau Hoofd, Nr. 37.11.06.313

Onderwerp:

Vrijstelling van dienst als gewoon
dienstplichtige; beroep.

Aan de Koningin

Met het hierbij gevoegd schrijven van 15 oktober 1957, nr. 4542/IV, heeft de Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, advies uitgebracht omtrent het beroep, ingesteld door J. G. RUTJENS, dienstplichtige der lichte 1957, uit Gendringen, tegen mijn beslissing van 27 juni 1957, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, nr. 882631, waarbij aan hem vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens aanwezigheid van een bijzonder geval is geweigerd.

De Afdeling is van mening, dat genoemde dienstplichtige verkeert in een bijzonder geval als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet en dat hem op die grond vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige behoort te worden verleend.

De Afdeling is tot haar advies gekomen mede op grond van de bevindingen welke ter plaatse zijn opgedaan door een der ambtenaren van haar bureau. Daarbij is gebleken, dat er een goede harmonie bestaat tussen de werkgever en de dienstplichtige, dat de bereidheid bestaat om een langdurige arbeidsovereenkomst aan te gaan en dat de werkgever genegen is, indien gewenst, een dienstwoning voor de dienstplichtige te laten bouwen. Mede in verband met de omstandigheid, dat geen vervanger aanwezig is, wordt de dienstplichtige als onmisbaar beschouwd op het omvangrijke en geheel gemechaniseerde bedrijf.

Het door de Afdeling opgemaakte ontwerp-besluit luidt als volgt:

„Beschikkende op het beroep, ingesteld door J. G. RUTJENS, dienst-
„plichtige der lichting 1957 uit Gendringen, tegen de beslissing van
„Onze Minister van Oorlog van 27 juni 1957, Hoofdafdeling Dienst-
„plichtzaken, Bureau Vrijstelling, nr. 882631, waarbij aan hem vrij-
„stelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens aanwezigheid
„van een bijzonder geval is geweigerd;

„De Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur,
„gehoord, advies van 15 oktober 1957, Nr. 4542/IV;

„Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van

„Overwegende, dat de beslissing van Onze Minister steunt op de
„overweging, dat de omstandigheid, dat de dienstplichtige op het be-
„drijf van zijn werkgever, G. Dickmann, te Megchelen, gemeente Gen-
„dringen, bezwaarlijk kan worden gemist, hem, Minister, geen aan-
„leiding geeft de dienstplichtige te beschouwen als te verkeren in een
„bijzonder geval;

„dat de appellant in beroep aanvoert, dat hij sedert mei 1955 als
„inwonende landbouwknecht werkzaam is op het landbouw- en vee-
„teeltbedrijf van G. Dickmann, ter grootte van 55 ha, waarvan 26 ha
„bouwland; dat de veestapel onder meer bestaat uit 26 stuks melkvee
„en 64 stuks jongvee; dat op dit bedrijf werkzaam zijn zijn werkgever.
„hij zelf en nog een 63-jarige arbeidskracht, die niet met de aanwezige
„landbouwmachines kan omgaan en slechts lichte werkzaamheden kan
„verrichten; dat ondanks pogingen daartoe een vervanger niet kon
„worden aangetrokken;

„Overwegende, dat uit de overgelegde bescheiden blijkt, dat de
„dienstplichtige reeds enkele jaren werkzaam is op het 55 ha grote en
„geheel gemechaniseerde landbouwbedrijf van zijn werkgever, de heer
„G. Dickmann, te Megchelen, gemeente Gendringen, en op dat bedrijf
„onmisbaar is;

„dat een vervanger voor de dienstplichtige, die in staat is met de op
„het bedrijf aanwezige machines om te gaan, niet aanwezig is;

„dat, nu bovendien blijkens nader ingewonnen inlichtingen de werk-
„gever en de dienstplichtige bereid zijn gebleken om een arbeidsover-
„eenkomst voor 15 jaar aan te gaan, terwijl voorts de werkgever zich
„bereid heeft verklaard om, indien gewenst, ten behoeve van de dienst-
„plichtige een dienstwoning bij het bedrijf te laten bouwen, hier aan-
„leiding bestaat een bijzonder geval, als bedoeld in artikel 15, eerste
„lid, onder e, der Dienstplichtwet, aanwezig te achten;

„dat de gevraagde vrijstelling mitsdien ten onrechte is geweigerd

„Gezien de Dienstplichtwet;

„Hebben goedgevonden en verstaan:

„met vernietiging van van de bestreden beslissing van Onze Minister
„van Oorlog, aan J. G. RUTJENS, dienstplichtige der lichting 1957
„uit Gendringen, wegens aanwezigheid van een bijzonder geval vrij-
„stelling van dienst als gewoon dienstplichtige te verlenen voor de tijd
„van één jaar.

„Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dil
„besluit.”

Daar ik mij met het advies van de Afdeling niet kon verenigen, heb ik deze zaak, krachtens verleende machtiging, met een schrijven van 14 december 1957, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, nr. 37.11.06.313 ter nadere overweging aanhangig gemaakt.

Ter motivering van mijn standpunt heb ik in dat schrijven het volgende aangevoerd:

„De Afdeling is bekend met mijn standpunt, dat een dienstplichtige, „door wiens verblijf in werkelijke dienst voor eerste oefening onover- „komelijke bezwaren zouden ontstaan voor de instandhouding van de „middelen van bestaan van andere personen dan de personen, genoemd „in artikel 16, tweede lid van de Dienstplichtwet, niet uitsluitend door „die omstandigheid geacht kan worden te verkeren in een bijzonder „geval als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet „en dus niet op die grond vrijstelling van dienst als gewoon dienst- „plichtige behoort te verkrijgen.

„In een dergelijk geval zullen er, naar mijn opvatting, naast de on- „misbaarheid van de dienstplichtige, nog een of meer bijkomende „omstandigheden aanwezig dienen te zijn, die van zodanige aard en „gewicht moeten worden geacht, dat daardoor aan dat geval een bij- „zonder karakter wordt verleend.

„In het door de Afdeling ontworpen besluit wordt, nadat overwogen „is, dat de dienstplichtige onmisbaar is op het bedrijf van zijn werk- „gever en nadat deze onmisbaarheid nader is gepreciseerd in de over- „weging, dat geen vervanger voor de dienstplichtige aanwezig is, als „bijkomende omstandigheden naar voren gebracht, dat, blijkens nader „door de Afdeling ingewonnen inlichtingen, de werkgever en de dienst- „plichtige bereid zijn gebleken een arbeidsovereenkomst voor 15 jaar „aan te gaan en dat de werkgever zich bereid heeft verklaard om, in- „dien gewenst, ten behoeve van de dienstplichtige een dienstwoning „bij het bedrijf te laten bouwen.

„Ik acht deze bijkomende omstandigheden niet van zodanige aard, „dat daardoor aan dit geval het bijzonder karakter wordt verleend, dat „aanwezig dient te zijn om een bijzonder geval in de zin van artikel 15, „eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet aanwezig te achten.

„Nog afgezien er van, dat hier slechts sprake is van een bereidheid „om tot bepaalde handelingen over te gaan, ben ik van oordeel, dat, „ook indien inderdaad het sluiten van bedoelde arbeidsovereenkomst „zou plaatsvinden en indien het laten bouwen van een dienstwoning „zou geschieden, daardoor toch aan dit geval niet het bijzondere ka- „rakter zou worden verleend, dat aanwezig dient te zijn om op die „grond tot het verlenen van vrijstelling van dienst als gewoon dienst- „plichtige te besluiten."

Zoals Uwer Majesteit uit de brief van de Afdeling van 28 januari 1958, nr. 4542/IV (1957)/46 moge blijken, handhaaft zij haar mening, dat er voor het verlenen van vrijstelling wel aanleiding bestaat.

Na een weergave van hetgeen mijnerzijds naar voren is gebracht, bericht zij verder als volgt:

„De Afdeling moge naar aanleiding van een en ander opmerken, „dat zij in deze zaak een onderzoek ter plaatse heeft doen instellen „op het bedrijf van de werkgever van de dienstplichtige RUTJENS. De „uitslag van dit onderzoek heeft de Afdeling overtuigd van de onmis- „baarheid van de dienstplichtige op het landbouw- en veeteeltbedrijf „van de werkgever. Gegeven toch de omstandigheden, dat het hier „een bedrijf betreft, dat 55 ha groot is en waarop onder meer 26 melk- „koeien worden gehouden, dat de dienstplichtige naast de werkgever „de enige volwaardige kracht op dit bedrijf is en dat geen geschikte „vervanger voor hem beschikbaar is, behoeft aan de onmisbaarheid „van de dienstplichtige niet te worden getwijfeld. Slechts deze vraag „behoeft derhalve beantwoording, of er in dit geval vrijstelling kan „worden verleend wegens aanwezigheid van een bijzonder geval, als „bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet.

„Enerzijds is de Afdeling met Uwer Majesteits Minister van mening, „dat het onmisbaar of moeilijk misbaar zijn van een werknemer op „het bedrijf van zijn werkgever niet zonder meer tot het aanwezig „achten van een bijzonder geval behoort te leiden. In zeer vele ad- „viezen heeft de Afdeling van dit standpunt reeds blijk gegeven.

„Anderzijds evenwel kunnen er zich in een bepaald geval zodanige „bijzondere omstandigheden voordoen, dat door die omstandigheden „de voorliggende aangelegenheid wordt losgemaakt uit de grauwe „massa van werknemersgevallen en een zo afzonderlijke plaats gaat „innemen, dat vrijstelling wegens aanwezigheid van een bijzonder „geval wel verleend kan worden. De Afdeling moge er in dit verband „op wijzen, dat in enkele gevallen vrijstelling wegens aanwezigheid „van een bijzonder geval is verleend, omdat de werknemer een zeer „speciaal beroep uitoefende (bijvoorbeeld Besluit van Uwe Majesteit „van 26 maart 1949, nr. 36). In andere gevallen werd vrijstelling ver- „leend, omdat de dienstplichtige een sleutelpositie innam (bijvoorbeeld „Besluit van Uwe Majesteit van 22 mei 1950, nr. 119). Ook in ge- „vallen van onmisbaarheid, waarin door werkgever en werknemer een „langdurig arbeidscontract werd aangegaan, achtte Uwe Majesteit een „bijzonder geval aanwezig (bijvoorbeeld het Besluit van Uwe Majesteit „van 12 december 1956, nr. 41). Het oordeel van de Minister, dat „ook al zou er in het thans voorliggende geval een langdurige arbeids- „overeenkomst zijn aangegaan, er dan nog geen bijzonder geval aan- „wezig zou zijn, is dan ook in het licht van de jurisprudentie niet wel „houdbaar.

„In het geval RUTJENS zijn er naar het oordeel van de Afdeling „ook omstandigheden van bijzondere aard aanwezig. De Afdeling moge „er in dit verband op wijzen, dat het hier niet alleen een zeer groot „bedrijf, maar ook een geheel gemechaniseerd bedrijf betreft. De ver „doorgevoerde mechanisatie maakt de mogelijkheid voor het vinden „van een volwaardige vervanger voor de dienstplichtige — die zelf „met alle aanwezige machines zelfstandig kan omgaan — nog kleiner „dan voor de andere landbouwbedrijven. Daar komt bij, dat het

„onderwerpelijke bedrijf zeer afgelegen ligt aan het einde van een „nauwe Nederlandse enclave in het Duitse gebied.

„Voorts bleek er tussen de werkgever en de werknemer een grote „genegenheid te bestaan, welke er toe geleid heeft, dat partijen zich „bereid hebben verklaard voor lange tijd zich aan elkaar te binden, „terwijl de werkgever ook de bereidheid heeft uitgesproken, als de tijd „daarvoor gekomen is, een dienstwoning voor het toekomstige gezin „van de dienstplichtige te doen bouwen. Weliswaar zijn deze bereid- „verklaringen nog niet verwezenlijkt, maar ook in het geval, beslist „bij Besluit van Uwe Majesteit van 23 juni 1956, nr. 34, werd door „Uwer Majesteit met een nog niet in werkelijkheid omgezette waar- „schijnlijkheid genoeg genomen voor het aannemen van een bijzon- „der geval."

De Afdeling geeft Uwer Majesteit dan ook in overweging een beslissing te nemen overeenkomstig het door haar aangeboden ontwerp-besluit.

De door de Afdeling aangevoerde motieven en de verwijzing naar de in een aantal gevallen genomen beslissingen, welke als ondersteuning van die motieven naar voren worden gebracht, hebben geen wijziging kunnen brengen in mijn standpunt, dat in de zaak-RUTJENS geen bijzonder geval als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet aanwezig moet worden geacht.

De Afdeling is met mij van mening, dat het onmisbaar of moeilijk misbaar zijn van een werknemer op het bedrijf van zijn werkgever niet zondes meer tot aanwezig achten van een bijzonder geval behoort te leiden en dat er zich zodanige bijzondere omstandigheden moeten voordoen, dat een bepaald geval een afzonderlijke plaats gaat innemen. De verwijzing naar de Besluiten van Uwe Majesteit van 26 maart 1949, nr. 36 en van 22 mei 1950, nr. 119 is met betrekking tot de thans voorliggende zaak naar mijn oordeel niet van groot belang. Het eerstgenoemd Besluit heeft betrekking op een radarspecialist, die destijds een zeer belangrijke plaats innam in een nog in ontwikkeling zijnd bedrijf, dat van groot belang moest worden geacht voor de Nederlandse Koopvaardij en de Koninklijke Marine en het andere Besluit heeft betrekking op een justeerder in een Balansen- en Gewichtenfabriek; een beroep, dat slechts door enkele zeer gespecialiseerde personen wordt uitgeoefend en waartoe bovendien een bijzondere aanleg is vereist. Alleen reeds de zeer bijzondere aard van de in beide gevallen uitgeoefende beroepen, geeft daaraan een geheel ander karakter en maakt een vergelijking met de positie van een werknemer op een landbouwbedrijf naar mijn oordeel niet wel mogelijk.

Wel van gewicht acht ik de beide andere Besluiten, waarnaar door de Afdeling wordt verwezen.

Het Besluit van 12 december 1956, nr. 41, heeft betrekking op een dienstplichtige, die als schippersknecht werkzaam is bij een werkgever, die voor het onderhoud van zijn vrouw en drie minderjarige kinderen geheel is aangewezen op de exploitatie van zijn schip, dat blijkens een ambtelijk ingesteld onderzoek buiten bedrijf zou moeten worden ge-

steld bij onttrekking daaraan van de dienstplichtige, met wie de werkgever een langdurige arbeidsovereenkomst heeft gesloten.

Het Besluit van 23 juni 1956, nr. 34, betreft een slagersknecht, die reeds gedurende zes jaren werkzaam was bij een werkgever, die na het ondergaan van een zware operatie blijvend ongeschikt werd geacht voor de normale werkzaamheden in een slagersbedrijf.

Uit een vanwege de Directeur-Generaal voor de Middenstand ingesteld onderzoek is komen vast te staan, dat de dienstplichtige onmisbaar is voor de instandhouding van het bedrijf van zijn werkgever, die op dit bestaansmiddel tevens is aangewezen voor het onderhoud van zijn vrouw en drie nog zeer jeugdige kinderen.

De Afdeling brengt ten aanzien van dit geval naar voren, dat daarbij genoegzaam is genomen met een nog niet in werkelijkheid omgezette waarschijnlijkheid. De Afdeling doelt daarbij op de omstandigheid, dat de dienstplichtige, blijkens een aangaande het hiervoren bedoeld onderzoek uitgebracht rapport, vermoedelijk als compagnon in het bedrijf zou worden opgenomen. De Afdeling gaat daarbij echter voorbij aan het feit, dat bij dit zelfde rapport een ten overstaan van een notaris gesloten overeenkomst werd overgelegd, waaruit bleek, dat tussen de dienstplichtige en diens werkgever een langdurig arbeidscontract was aangegaan. Deze zaak is dus voor wat dit betreft, op een lijn te stellen met de overige gevallen waarnaar door de Afdeling is verwezen en neemt daartussen niet een afzonderlijke plaats in, hoewel moet worden toegegeven, dat dit niet blijkt uit de tekst van het desbetreffende Besluit.

Niettemin is, zoals ik ook reeds in mijn schrijven van 14 december 1957 aan de Afdeling heb te kennen gegeven, het ontbreken van een langdurig arbeidscontract in de zaak-RUTJENS niet de reden, waarom ik meen mij niet bij het advies van de Afdeling te kunnen aansluiten. Ik moge ter motivering daarvan nog het volgende naar voren brengen.

Naar mijn mening moet in een geval als het onderhavige, nadat is vastgesteld dat de dienstplichtige bezwaarlijk in het bedrijf van zijn werkgever kan worden gemist, niet daarnaast en in zekere zin onafhankelijk daarvan worden beoordeeld of er nog andere omstandigheden aanwezig zijn, die aan het geval een zodanig aspect verlenen, dat daardoor een bijzonder geval, als in de Dienstplichtwet bedoeld, aanwezig moet worden geacht. Ook de mate en de aard van de bezwaren, die het onttrekken van een dienstplichtige aan het bedrijf van zijn werkgever zullen medebrengen, vormen naar mijn oordeel bestanddelen van het geheel van de motieven waarop het aanwezig achten van een bijzonder geval dient te steunen.

Zou het vertrek van een dienstplichtige het volledig of bijna volledig stilleggen van een bedrijf tot gevolg hebben, dan zullen de daarbij nog aanwezige omstandigheden van een geringer gewicht behoeven te zijn om een bijzonder geval aanwezig te achten, dan in een geval waarin weliswaar de dienstplichtige moeilijk of zeer moeilijk kan worden gemist, doch waarin het bijna volledig stopzetten van een bedrijf niet behoeft te worden gevreesd.

In de hiervoren omschreven gevallen, waarop de Besluiten van

12 december 1956, nr. 41 en van 23 juni 1956, nr. 34, betrekking hebben, was de situatie van dien aard, dat het onttrekken van de dienstplichtige het volledig of althans grotendeels stilleggen van het bedrijf tot gevolg zou hebben. Daarom ook kon in die gevallen met een bijkomende omstandigheid van betrekkelijk geringe draagkracht genoeg worden genomen om tot het aanwezig achten van een bijzonder geval te besluiten en werd daartoe een zekere binding tussen werkgever en werknemer reeds voldoende geacht.

In de zaak-RUTJENS zijn echter mede de belangen in het geding van een 33-jarige werkgever, die blijkens een ingesteld geneeskundig onderzoek in staat is vrijwel alle voorkomende werkzaamheden, inclusief het rijden op een tractor, te verrichten. Hij heeft daarnaast nog de hulp van een, zij het wat oudere en niet tot het bedienen van machines in staat zijnde werkkraft. In verband hiermede zal het onttrekken van de dienstplichtige aan het bedrijf van zijn werkgever weliswaar ernstige bezwaren medebrengen, doch de gevolgen daarvan zijn toch, naar mijn inzicht, niet op een lijn te stellen met die, welke in de beide hierboven aangehaalde gevallen moeten worden gevreesd.

In verband hiermede zouden in de zaak-RUTJENS bijkomende omstandigheden van meer gewichtige aard aanwezig moeten zijn dan in bedoelde andere gevallen om eveneens tot het aanwezig achten van een bijzonder geval te besluiten. Ik kan mij dan ook geenszins verenigen met de mening van de Afdeling, dat mijn oordeel hieromtrent in het licht van de jurisprudentie niet wel houdbaar zijn. Integendeel, ik ben van mening, dat deze jurisprudentie een versterking van mijn standpunt oplevert.

Ik moet dan ook mijn oordeel handhaven, dat de ten aanzien van de dienstplichtige J. G. RUTJENS aanwezige omstandigheden geen aanleiding geven om hem te beschouwen als te verkeren in een bijzonder geval en ik moge Uwer Majesteit daarom eerbiedig in overweging geven het door genoemde dienstplichtige ingestelde beroep ongegrond te verklaren en daartoe het mijnerzijds opgemaakte ontwerp-besluit, dat mede hierbij is gevoegd, te bekrachtigen.

De Minister van Oorlog,
C. STAF.
Minister voor Defensie.

RIJKSBEGROTING VOOR HET DIENSTJAAR 1959; HOOFDSTUK VIII A, OORLOG.

Memorie van Antwoord (stuk nr 10).

Vragen, welke in het voorlopig verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal inzake hoofdstuk VIII A der rijksbegroting voor het dienstjaar 1959 zijn opgenomen en de antwoorden van de Minister van Oorlog.

Het personeelsbeleid bij land- en luchtmacht.

96.

Zijn de afgestudeerde academici, benoemd tot vaandrig (kornet), feitelijk niet te oud voor deze rang, en bereiken zij daardoor ook niet te oud de rang van tweede luitenant?

De academici, die eerst na het einde van hun studie als dienstplichtige onder de wapenen komen, hebben op hun verzoek en in hun persoonlijk belang uitstel van eerste oefening genoten. Dit heeft uiteraard tot gevolg, dat zij — evenals anderen aan wie een langdurig uitstel werd verleend — op latere leeftijd dan het merendeel der dienstplichtigen de rangen bereiken, waarvoor zij in de militaire dienst worden opgeleid. Uit een oogpunt van dienstbelang bestaat hiertegen geen overwegend bezwaar. Eventuele persoonlijke bezwaren voor de betrokkenen wegen naar het oordeel van de ondergetekende niet op tegen het voordeel, dat zij door het uitstel hebben genoten.

Een afwijkende bevorderingsgang voor deze categorie zou trouwens nauwelijks mogelijk zijn, aangezien de daartoe behorende dienstplichtigen over het algemeen hun geschiktheid voor de officiersrang slechts kunnen verkrijgen door, samen met anderen, de normale opleiding tot reserve-officier te volgen. Hierdoor kunnen zij de rang van vaandrig of kornet niet eerder dan 10 à 12 maanden na hun opkomst bereiken.

In de vredes- en oorlogsorganisatie komen slechts weinig functies voor reserve-officieren voor, die uitsluitend of bij voorkeur dienen te worden vervuld door afgestudeerde academici, zonder dat deze een volledige officiersopleiding dienen te hebben gevolgd. De academici, die voor deze functies worden bestemd ontvangen een verkorte opleiding van 4 maanden, waarna zij reeds terstond tot vaandrig of kornet worden aangesteld.

Verdere bevoordeling in dit opzicht is niet mogelijk en zou bovendien uit een oogpunt van billijkheid tegenover andere dienstplichtigen ongewenst zijn.

97.

Is het mogelijk de thans bestaande regeling te wijzigen in die zin, dat een minimumleeftijdsgrens voor een benoeming tot reserve-tweede luitenant ook tijdens de eerste oefening wordt vastgesteld?

De minimumleeftijdsgrens voor de benoeming tot reserve-tweede luitenant is vastgesteld op 20 jaren.

Dienstplichtig personeel.

107.

Hoeveel jongemannen telt de jongst opgeroepen jaarlichting bruto? Hoeveel daarvan behoren tot de categorie der zelfstandigen, hoeveren tot de landbouwers, hoeveren tot de werknemersgroep?

Hoeveel van elk der groepen ontving uitstel en hoeveren vrijstelling van dienstplicht op grond van persoonlijke onmisbaarheid?

De oproeping ter inlijving van de ingeschrevenen voor de lichteningen 1958 en 1959 is nog niet voltooid. De juiste cijfers over deze lichteningen zijn daarom thans nog niet bekend. Het aantal ingeschrevenen voor de lichtening 1957 bedroeg, inclusief de na-inschrijvingen, 82.426 man. Hiervan zijn 54.566 ingeschrevenen ter inlijving opgeroepen, waarvan 50.603 voor land- en luchtmacht tezamen. Het verschil ad 27.860 betreft degenen die voorgoed ongeschikt zijn verklaard, op grond van hun keuringsuitslag onindeelbaar waren, onder de koopvaardijregeling vielen, als beroepsmilitair dienden of wegens broederdienst, emigratie of een geestelijk ambt vóór hun inlijving vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige verkregen.

De tweede vraag kan niet volledig worden beantwoord. Wel worden bij de keuring voor de dienstplicht gegevens verzameld over het beroep dat de ingeschrevene uitoefent en/of de studie welke hij volgt, doch deze vraagstelling is gericht op de behoefte aan kennis, die bij de indeling van de dienstplichtigen nodig is.

Hierbij zijn wel de aard van het beroep en de verkregen vakkennis van belang, doch niet de hoedanigheid (als zelfstandige, in loondienst of in het bedrijf van ouders) waarin het beroep wordt uitgeoefend.

Van de lichtening 1955 zijn de individuele gegevens massaal verwerkt. Hierbij bleek, dat van de goedgekeurde ingeschrevenen

- 13,6 % werkzaam was in agrarische beroepen,
- 0,2 % werkzaam was in een vrij beroep,
- 64,1 % werkzaam was in de overige beroepsgroepen en
- 22,1 % niet regelmatig een beroep uitoefende (in de regel studeren-
den).

In 1957 is aan 3,258 van de ingeschrevenen die waren toegewezen aan land- of luchtmacht vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens persoonlijke onmisbaarheid verleend, namelijk aan 3084 bij ministeriële beschikking en aan 174, na ingesteld beroep, door de Kroon.

Hiervan waren werkzaam in:

agrarische bedrijven	1921
de handeldrijvende middenstand	745
nijverheid en ambacht	264
scheepvaart en visserij	150
diverse beroepen	178
	<hr/>
	3258

In 1957 is aan 13.452 van degenen die bij land- of luchtmacht ter inlijving waren opgeroepen uitstel van eerste oefening verleend, en wel:

wegens studie	10 142
wegens zakelijke doeleinden	
a. aan agrariërs	1 030
b. aan werkers in diverse beroepen	1 320
	<hr/>
	2 350
wegens sociale en bijzondere omstandigheden	960
	<hr/>
	13 452

Vrijstelling wegens persoonlijke onmisbaarheid kan volgens artikel 17 van de Dienstplichtwet alleen worden verleend aan hen die in het bedrijf van naaste verwanten werkzaam zijn. Het verleende uitstel voor zakelijke doeleinden betreft voor een groot deel dienstplichtigen die in loondienst werkzaam zijn.

In 1957 is ruim $1\frac{1}{10}$ jaarlichting ter inlijving opgeroepen.

Ministerie.

125.

Wanneer worden de oorlogskrijgsraden vervangen door vredesrechtspleging?

Overgang van de rechtspraak met krijgsraden te velde naar de vredesrechtspleging zal eerst mogelijk zijn, nadat het militaire strafprocesrecht is gewijzigd. Voor een uiteenzetting van deze aangelegenheid moge worden verwezen naar Hoofdstuk I van de memorie van toelichting op het mede ter regeling van dit punt ingediende wetsontwerp 5169 (R 112).

126.

In welk stadium verkeert de voorbereiding inzake de dienstweigeringwet?

De Raad van State heeft advies uitgebracht omtrent het wetsontwerp gewetensbezwaren militaire dienst.

Indiening van dit wetsontwerp kan binnenkort worden tegemoet gezien.

127.

Waarom bevat het Reglement op de Inwendige Dienst voor de Koninklijke Landmacht wel de bepaling, dat aan met streng arrest gestraften slechts stichtelijke lectuur en dienstvoorschriften mogen worden verstrekt en het overeenkomstige voorschrift van de Koninklijke Marine deze niet? Hoe is dit bij de Koninklijke Luchtmacht geregeld?

In het Reglement op de Inwendige Dienst bij de Koninklijke Landmacht is bepaald, dat de kazernecommandant in overleg met de betrokken geestelijke verzorger een opgave samenstelt vermeldende lectuur van godsdienstige aard, welke de militair die in een cel verblijft aldaar voorhanden mag hebben, en dat deze lectuur niet het karakter van ontspanningslectuur mag dragen.

Het overeenkomstige voorschrift voor de Koninklijke Marine bepaalt, dat indien de straf van streng arrest aan boord of in een inrichting der Zeemacht wordt ondergaan, de commandant kan toestaan dat de arrestanten stichtelijke lectuur, dienstvoorschriften en studieboeken bij zich hebben of dat soort boeken in bruikleen ontvangen. Het, naar de mening van de ondergetekende, geringe praktische verschil tussen de beide bovenvermelde regelingen ligt in hoofdzaak in de ruimere

armslag, welke de marinecommandant moet worden gelaten met het oog op de zeer bijzondere omstandigheden aan boord van oorlogsschepen, waar uiteraard ook het raadplegen van een geestelijke verzorger niet steeds mogelijk is. Voor wat betreft de Koninklijke Luchtmacht is bepaald, dat de in een cel verblijvende militairen daarin mogen medenemen militaire voorschriften en — naar het oordeel van de squadroncommandant — passende lectuur.

128.

Kan de Minister mededelen hoeveel militairen wegens gebrek aan ruimte in de militaire inrichtingen voor detentie zijn ondergebracht in onder het Ministerie van Justitie ressorterende inrichtingen? Is het de Minister bekend, dat daar doorgaans een regime wordt gehandhaafd, dat geheel in strijd is met het karakter van de overtreding of het militaire misdrijf, waarvoor bedoelde militairen zijn gedetineerd?

Het aantal militairen, dat als voorlopig arrestant verblijft in huizen van bewaring, ressorterende onder het Ministerie van Justitie, is uiteraard wisselend, doch bedraagt als regel enkele tientallen. Op 24 oktober 1958 verbleven 42 militaire voorlopige arrestanten in bedoelde inrichtingen.

De bezwaren verbonden aan deze situatie onderkent de ondergetekende ten volle, zij het dat hij er daarbij op wijzen wil — zoals hij ook bij een vroegere gelegenheid reeds heeft gedaan —, dat die bezwaren niet gelden ten aanzien van alle in huizen van bewaring verblijvende militaire voorlopige arrestanten.

Mij ziet de oplossing van bedoelde moeilijkheden in een uitbreiding van het Depot voor Discipline te Nieuwersluis teneinde de daarvoor in aanmerking komende arrestanten in deze inrichting te kunnen opnemen.

Na interdepartementaal overleg is inmiddels tot deze uitbreiding besloten. De ondergetekende hoopt de voorgestelde plannen nog in 1959 te kunnen realiseren.

129.

Kan de Minister een kort overzicht geven van de procedures, welke worden gevolgd bij scheeps- en luchtvaartongevallen? Kan daarbij worden aangegeven op welke punten deze procedures verschillen van die, welke worden gevolgd bij civiele scheeps- en luchtvaartongevallen?

Bij Marine-scheepsongevallen wordt de procedure gevolgd als voorgeschreven in de Marine-scheepsongevallenwet (zie *Staatsblad* 1935, nr. 531).¹⁾

Het onderzoek bestaat uit een voorlopig onderzoek door de regionale maritieme bevelhebber, al of niet gevolgd door een onderzoek door de

¹⁾ Mr H. C. *Vaandrager*, Luitenant ter zee (A) der 1ste klasse KMROV, Scheepsrampen en scheepsongevallen; werkzaamheden van de Marineraad en de Raad voor de scheepvaart. M.R.T. LI (1958) blz. 81 e.v. (*Red. M.R.T.*)

marineraad. De marineraad bestaat uit een rechtsgeleerde voorzitter en 4 leden, zeeofficier of oud-zeeofficier. De marineraad vergadert in het openbaar en brengt aan de Minister van Marine advies uit over de noodzaak van het nemen van maatregelen.

Bij civiele scheepsongevallen vindt een onderzoek plaats door de raad voor de scheepvaart. Een verschil met de marineraad is hierin gelegen, dat eerstgenoemde strafbevoegdheid heeft, terwijl de laatste alleen advies uitbrengt over maatregelen tegen opvarenden.

In eerste instantie wordt een onderzoek bij een ongeval of incident met een vliegtuig van de Koninklijke Luchtmacht ingesteld door officieren van de Koninklijke Luchtmacht ten behoeve van de Chef van de Luchtmachtstaf.²⁾

Doel van het onderzoek is het zo nauwkeurig mogelijk vaststellen van alle feiten en omstandigheden welke direct of indirect het ongeval hebben veroorzaakt, dan wel in verband met het gebeurde redelijkerwijs van belang geacht kunnen worden.

Bij ernstige ongevallen geschiedt dit onderzoek door een commissie van onderzoek, welke wordt benoemd door de commandant van het commando, waartoe het vliegtuig administratief behoort.

Een dergelijke commissie van onderzoek is als volgt samengesteld: een hoofdofficier-vlieger voorzitter, een technisch officier, een vliegerarts, een vliegveiligheids-officier, een officier-jurist secretaris en verdere deskundigen naar behoeften. Met het oog op eventuele strafrechtelijke aspecten maakt, bij dood of ernstig letsel en indien schade aan derden is veroorzaakt, een officier van de Koninklijke Marechaussee deel uit van de commissie.

Lichte ongevallen worden onderzocht door de commandant van de vliegbasis, waartoe het vliegtuig behoort. Het resultaat van dit onderzoek wordt daarna door tussenkomst van de Commando-commandant aan de Chef Luchtmachtstaf gerapporteerd.

De uitkomsten van een onderzoek bij ernstige ongevallen worden door de Chef Luchtmachtstaf onder overlegging van alle betreffende stukken en onder mededeling van de maatregelen, welke eventueel naar aanleiding van het ongeval zijn getroffen, in handen gesteld van de Voorzitter van de Raad van advies inzake luchtvaartongevallen bij de Koninklijke Luchtmacht.

Deze raad, welke rechtstreeks ressorteert onder de Minister van Oorlog, is samengesteld uit een voorzitter en 2 leden, alle (oud)-opperofficieren van de Koninklijke Luchtmacht, en wordt bijgestaan door een secretaris. De raad onderzoekt de aan haar overgelegde rapporten en brengt hierna verslag uit van haar bevindingen aan de Minister van Oorlog.

Zij kan hierbij de Minister adviseren omtrent maatregelen, welke getroffen dienen te worden om herhaling van een dergelijk ongeval te voorkomen. De raad is tevens bevoegd om, alvorens haar verslag uit

²⁾ Mr O. van der Bij, Majoor KLu, Het onderzoek van luchtvaartongevallen, M.R.T. LI (1958) blz. 649 e.v. (*Red. M.R.T.*)

te brengen aan de Minister, wanneer zij zulks nodig acht, zelf een nader onderzoek in te stellen.

Bij ongevallen overkomen aan vliegtuigen van de Koninklijke Marine wordt een onderzoek ingesteld als voorgeschreven in de beschikking van de Minister van Marine van 12 september 1953 nr. 334623-122931. Het onderzoek vindt hier plaats door een „vaste commissie „van deskundigen inzake vliegtuig-ongevallen“.

Deze commissie bestaat uit tenminste 3 officieren. Zij brengt haar rapport via de normale hiërarchieke weg uit aan de Minister van Marine.

Hoewel het doel van een onderzoek n.a.v. een ongeval in de militaire sector en in de burgersector hetzelfde is, en ook de wijze waarop wordt getracht om tot het gestelde doel te geraken in vele opzichten overeenkomt, zijn de procedures niet vergelijkbaar, hetgeen verband houdt met de omstandigheid, dat het onderzoek van militaire luchtvaart-ongevallen — anders dan het onderzoek van ongevallen met burgerlijke luchtvaartvliegtuigen — een intern onderzoek is en niet bij de wet is geregeld.

130.

Kan de Minister mededelen, of over wetsontwerp 5169 (R 112) het oordeel is gevraagd van de erkende personeelsorganisatie?

Over het wetsontwerp 5169 (R 112) is niet het oordeel van de erkende personeelsorganisaties ingewonnen.

De ondergetekende is van oordeel, dat hiervoor bij regelingen van het formele en materiële militaire straf- en tuchtrecht geen aanleiding bestaat.

431.

Komt er een algemene herziening van de Wet op het Militair Onderwijs van 21 juli 1890?

De Wet op het Militair Onderwijs is zozeer verouderd, dat een herziening, waardoor zij in overeenstemming met de tegenwoordige eisen zou moeten worden gebracht, nauwelijks mogelijk is en vervanging door een geheel nieuwe wet de voorkeur zou verdienen.

De ondergetekende meent evenwel de vraag te mogen stellen of het militair onderwijs, zoals dit thans wordt gegeven, wel bij de wet behoort te worden geregeld. Hij is geneigd deze vraag ontkennend te beantwoorden, aangezien het bedoelde onderwijs het karakter heeft van een interne opleiding binnen de organisatie van de krijgsmacht. In dit opzicht is er geen verschil tussen de opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie en de Hogere Krijgsschool (de enige twee nog bestaande opleidingen waarop de wet betrekking heeft) en de opleidingen en cursussen van, resp, voor reserve-officieren, onderofficieren en diverse specialistische functies. Het verdient in dit verband opmerking, dat ook de opleiding van de officieren der Koninklijke Marine niet bij de wet is geregeld.

De ondergetekende acht het intussen wel onbevredigend, dat in zo ruime mate als thans geschiedt van de nog bestaande wet moet worden afgeweken en overweegt daarom, of niet moet worden overgegaan tot intrekking van de wet.

132.

Welke boeken, tijdschriften, periodieken en dagbladen komen nog voor op de lijst der z.g. verboden geschriften, die niet in kazernes, legerplaatsen, op bases en schepen of in inrichtingen worden toege-
laten?

In de kazernes of in de onder enige andere benaming tot huisvesting of verblijf aangewezen inrichtingen der Koninklijke Landmacht en der Koninklijke Luchtmacht moeten worden geweerd de in de bijlage van de Ministeriële beschikking van 4 maart 1954 no. 12503 (zoals deze bij Ministeriële beschikking van 27 april 1957 no. 11133 is gewijzigd) vermelde of bedoelde geschriften.

De landmacht- en luchtmachtorder „Verboden Geschriften" (no. 54073L-Lu, codenr. 51.16/1), waarin deze beschikking is opgenomen, is ter kennisneming van de leden neergelegd ter griffie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Voor wat betreft de Koninklijke Marine is dezelfde materie geregeld in de Circulaire voor de Zeemacht no. 1517 (Ministeriële beschikking van 10 november 1952 no. 308597161636, laatstelijk gewijzigd bij Ministeriële beschikking van 4 juni 1957 no. 475857161636). Ook van deze circulaire is een exemplaar ter griffie der Kamer gedeponneerd.

De Minister van Oorlog,
C. STAF,
minister voor defensie.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

MINISTERIE VAN OORLOG

's-Gravenhage, 21 maart 1959

Dagorder voor alle onderdelen van de Koninklijke Marine, Koninklijke Landmacht en Koninklijke Luchtmacht

Op zaterdag 4 april 1959 zal het 10-jarig bestaan van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie worden gevierd.

Ik verzoek alle commandanten, nadat een officiële algemene vlaggenparade is gehouden, onderstaande dagorder bekend te maken.

De tekst van de dagorder luidt:

DAGORDER

Het is vandaag tien jaar geleden, dat in Washington de vertegenwoordigers van 12 vrije landen het Noord-Atlantisch verdrag ondertekenden.

Die landen waren: de Verenigde Staten, Canada, Engeland, Frank-

rijk, Noorwegen, Portugal, Denemarken, IJsland, Italië, België, Luxemburg en Nederland. Later traden ook Griekenland, Turkije en de Duitse Bondsrepubliek tot het verdrag toe.

De Noord-Atlantische Verdragsorganisatie, kortweg genoemd de NAVO, bestaat dus vandaag tien jaar. Ik acht dit een goede gelegenheid om nog eens duidelijk het waarom, het doel en het resultaat van de NAVO uiteen te zetten.

De NAVO werd opgericht, omdat er groot gevaar bestond voor de vrijheid en zelfstandigheid van de West-Europese landen.

In de jaren na de tweede wereldoorlog, toen de geallieerden zo snel mogelijk demobiliseerden, hield de Sovjet-Unie een zeer grote troepenmacht op de been. Daarmee bracht zij rechtstreeks dan wel indirect een groot aantal landen binnen haar invloedssfeer, zoals Albanië, Roemenië, Bulgarije, Oost-Duitsland, Polen, Hongarije en Tjecho-Slowakije. Deze landen werden zogenaamde satellietstaten, dictatoriaal geregeerd vanuit het Kremlin. Steeds verder schoof in die jaren het IJzeren Gordijn van Oost- naar West-Europa.

Om dit dreigende gevaar te keren, sloten de vrije democratische landen zich aaneen. Eerst door middel van betrekkelijk kleine verdragen, waarna in 1949 het Noord-Atlantisch Verdrag tot stand kwam.

Dit verdrag bestaat uit 14 artikelen, maar de hoofdinhoud is in enkele woorden weer te geven. In de eerste plaats bevestigen de aangesloten landen, dat zij in vrede willen leven met alle volkeren der wereld. Tevens echter verklaren zij, vastbesloten te zijn, hun vrijheid te verdedigen, terwijl een aanval op één der aangesloten landen zal worden beschouwd als een aanval op allen. Met een verdrag alléén echter houdt men geen vijand tegen. De NAVO-landen besloten daarom de daad bij het woord te voegen en hun militaire krachtsinspanning te bundelen voor één gemeenschappelijk doel: de beveiliging van alle aangesloten landen. Elk land zou naar de mate van zijn krachten bijdragen aan de NAVO-strijdkrachten ter zee, te land en in de lucht.

Voor Europa kwam er een algemeen hoofdkwartier in de omgeving van Parijs. Als eerste opperbevelhebber van de geallieerde strijdkrachten in Europa werd generaal Eisenhower benoemd, de huidige president der Verenigde Staten. Voor het gebied van de Atlantische Oceaan werd een algemeen hoofdkwartier ingesteld te Norfolk (Verenigde Staten) waar een Amerikaanse admiraal het bevel voert, terwijl de zuidelijke Noordzee en het Kanaal behoren tot het commandogebied van een internationale bevelhebber als hoedanig een Engelse admiraal optreedt. Onder hun leiding en later onder die van hun opvolgers begon de opbouw van een verdedigingsstelsel, dat niet alleen de nodige mankracht en materieel omvatte, maar ook de aanleg van vliegvelden, radaropstellingen, verbindingskabels, pijpleidingen, opslagplaatsen en haveninstallaties.

Er is in de afgelopen jaren een ontzaglijk stuk werk verzet. De omvang en de geoefendheid van de NAVO-strijdkrachten ter zee, te land en in de lucht zijn op spectaculaire wijze toegenomen.

Nu, na tien jaar, mag de vraag worden gesteld: Zijn de persoonlijke

offers welke de inwoners der NAVO-landen zich moesten getroosten, zijn de geweldige bedragen welke de landen hebben opgebracht voor de gezamenlijke defensie, goed besteed of over de balk geworpen?

Voor ik op die vraag antwoord, zou ik willen vaststellen dat sedert de ondertekening van het Noord-Atlantisch Verdrag geen enkel land tegen zijn wil binnen de Sovjet-Russische invloedssfeer is getrokken. Wij hebben tien jaar in vrede kunnen leven. Bovendien: ondanks de zeer hoge defensie-uitgaven zijn wij in economisch opzicht aanmerkelijk vooruitgegaan.

Dit alles overziende, mag gezegd worden: de NAVO heeft aan haar doel beantwoord.

Maar het zou verkeerd zijn te menen, dat we het nu wel wat kalmer aan kunnen doen. De dreiging is onverminderd gebleven. Daarom zullen wij op de ingeslagen weg moeten blijven voortgaan, want een sterke NAVO betekent wat wij allen zo van harte wensen: vrede in Europa.

Uit het „*Nederlands Militair Geneeskundig Tijdschrift*“, 12de jaargang, 1959, afl. 1, blz. 1 e.v., nemen wij het hierna volgende over:

Streng Arrest

door

C. J. A. SOMERS, Kapitein-Arts.

1

Een sociaal werker, verbonden aan een Amerikaanse strafgevangenis bezocht eens een gedetineerde in zijn cel. De sleutel van de celdeur, die hij van een der bewakers had meegekregen, liet hij aan de buitenkant van de deur zitten, welke achter hem dichtsloeg. NORMAN GRAFF beschrijft op geestige wijze de reacties van deze sociaal werker die, daar men gewend was aan zijn in- en uitlopen in de gevangenis en die men daarom niet gauw zou missen en uit zijn isolement zou verlossen, in het onplezierige vooruitzicht verkeerde, uren opgesloten te moeten zitten. Hij begon dan ook te zinnen op middelen ter ontsnapping, morrelde vergeefs aan de celdeur, beklopte de celwanden, inspecteerde het stevig gesloten en van tralies voorziene raampje in de buitenmuur, voelde zich hoe langer hoe onbehaaglijker en begon ten slotte in paniek tegen de celdeur te trappen en om hulp te roepen. De rechtmatige bewoner van de cel, geamuseerd toeschouwer bij de nutteloze ontvluchtingspogingen van zijn ongelukkige raadsman, trachtte hem tenslotte te kalmeren met de verworven wijsheid van de habitué: „All new fish feel like that when they first hit the tank”.

Het behoort tot de taak van de officier-arts bij de troep, geregeld de met streng arrest gestraften in hun cel te bezoeken en te controleren.¹⁾ De eerste malen zal dit gepaard gaan met enig onbehagen. De wacht-

¹⁾ Art. 182 Regl. op de inwend. dienst bij de Kon. landmacht; Voorschr. nr 2-1500. (*Red. M.R.T.*)

commandant, gewapend met een bos sleutels, die een ijzeren hek voor ons ontsluit en achter ons weer in het slot laat vallen, een spaarzaam verlichte gang, waar het ruikt naar het toilet op het eind, of naar carbol als de wacht wordt geleverd door Geneeskundige Troepen; ijzeren deuren aan beide zijden, voorzien van zware grendels en kijkgaatjes, van waarachter hier en daar een gezicht ons opneemt, Er wordt een sleutel in een slot gedraaid, een grendel opzij geschoven, een zware deur zwaait open, en verontrustende affecten worden schielijk uit ons bewustzijn verdrongen, daar ons intellect een object tot activiteit heeft gevonden: de patiënt! En ons geschoolde intellect doet zijn werk zoals het behoort, het komt soms tot een diagnose; griep, aggraviatie, hysterie of eenvoudig: een rotjongen!

Tot deze uitspraak komen wij in het beste geval na een gedachten-gang, welke voortspuit uit een zo objectief mogelijk, aan ons medisch denken inhaerente, intellectuele gerichtheid op de patiënt. Deze sluit alles buiten ons gezichtsveld, wat ons speurend denken kan afleiden van haar eind- en rustpunt, de diagnose, tevens het aanvangspunt van ons medisch handelen.

Doch minstens zo vaak wordt deze intellectuele gerichtheid tot een bewustzijnsvernauwing, welke ons diagnostisch vermogen belangrijk kan inperken. Immers, wij dienen open te kunnen staan voor alle gegevens, & onze zintuigen en ons menselijk waarnemingsvermogen in zijn geheel ons kunnen verschaffen inzake die andere mens, die onze hulp zoekt; óók die gegevens, welke ons wellicht in onze gemoedsrust zouden kunnen storen, maar die onontbeerlijk kunnen zijn voor een verantwoorde diagnose en een hierbij aansluitende adaequate verzorging van de patiënt. Van deze bewustzijnsvernauwing getuigt de lichtvaardigheid, waarmee soms melding wordt gemaakt van bovengenoemde diagnoses, die dan meer berusten op projectie van de onlustgevoelens van de onderzoeker dan op wetenschappelijke rubricering van objectief waargenomen feiten.

Eén van de redenen van deze onlustgevoelens is de bijzondere status van de officier-arts, die immers, behalve medicus, als officier tevens gezagsdrager is. Heeft hij deze beide hoedanigheden onvoldoende geïntegreerd in zijn persoonlijkheid, dan loopt hij gevaar, geen patiënt voor zich te zien, maar primair òf een zielig slachtoffer van de krijgstucht òf een potentiële misdadiger en simulant. Zijn aandacht zal dan beperkt blijven tot in een van beide gevallen te verwachten verschijnselen, die dan ook vaak te vinden zullen zijn bij de patiënt die, bewust of onbewust, snel reageert op de hem door de mentale instelling van de arts gesuggereerde zijswijze. De interpretatie van de op deze wijze verkregen gegevens zal dan nòch de patiënt, nòch het medisch geweten van de arts recht kunnen laten wedervaren.

Een andere reden voor een vernauwd blikveld, waardoor ons belangrijke gegevens kunnen ontgaan, is het onvermogen, vaak bij wijze van zelfprotectie, ons in te leven in de aandoeningen van de patiënt, ons te „engageren” (GABRIEL MARCEL) in zijn momentele zijswijze. Dit geldt vooral voor degene, voor wie „celbezoek” een volkomen

nieuwe ervaring betekent en dus voor vrijwel iedere arts, die pas korte tijd met de troep is geconfronteerd. De indrukken, welke gepaard gaan met een bezoek aan het wachtgebouw, die wij min of meer als een vreemde sensatie ondergaan, of waarvoor wij ons, uit zelfbescherming of om onze „objectiviteit“^w te kunnen handhaven, als onaangenaam of minstens als irrelevant, afsluiten, deze indrukken heeft de patiënt óók opgedaan. Hij ervaart ze echter heel anders dan wij, namelijk als arrestant!

Deze arrestant is in het overgrote deel van de gevallen een gewone, gemiddelde jongeman van 19-20 jaar, géén die-hard, géén psychopaat, géén misdadiger. Meestal is hij nog wel 'een puber, die de zin en de draagwijdte niet vat van de krijgstucht, waarmee hij in conflict is gekomen, zelden uit kwaadwilligheid, meestal uit onachtzaamheid of door een verzetshouding tegenover het gezag, die voortspruit uit zijn ontwikkelingsfase. Hij komt uit een normaal gezin, waarin hij is opgevoed volgens maatstaven, die van de gevangene en de arrestant in het algemeen een morele out-cast maken. Het opgesloten zijn in een cel is iets, wat gemeenlijk buiten de ervarings sfeer van zijn levensmilieu heeft gelegen. Voorstellingen hierover zijn meestal ontleend aan boeken, couranten en de voorlichting door rechtschappen opvoeders.

Deze jongeman heeft, als slotaccord van een periode van angstige verwachting, van zijn commandant een straf van streng arrest aangekondigd gekregen en betreedt dan, begeleid door een sergeant van de week, het heiligdom van de wachtcommandant. Als hij geen recidivist is wordt zijn reeds label geestelijk evenwicht verstoord door de zelfde belevingen die wij hebben te verwerken, als wij voor de eerste maal een arrestant komen bezoeken, maar dan met een intensiteit en emotionele geladenheid, die men zich slechts kan voorstellen als men zelf in een dergelijke situatie heeft verkeerd, zoals ouderen van ons dit bijvoorbeeld hebben beleefd in de achter ons liggende oorlogsjaren.

Tenslotte wordt de arrestant alleen gelaten in een cel, waarvan de deur achter hem op slot wordt gedraaid. In de aanvang van dit artikel vermeldden wij de reacties van een sociaal werker op een toevallige, nog niet eens eenzame, opsluiting in een cel. Als deze man, hoewel misschien wat overwerkt, maar in elk geval met een betamelijke maatschappelijke status en waarschijnlijk met een rustig geweten, zó op deze insluiting kon reageren, hoe zal het dan de arrestanten te moede moeten zijn!

Men behoeft echter al deze belevingen niet zelf in gelijke mate te hebben ondergaan om, met een normaal invoelend vermogen, te kunnen begrijpen hoe de arrestant, bestormd door deze in hoge mate emotionele ervaringen en tenslotte alleen gelaten in zijn cel, subjectieve en objectieve verschijnselen kan gaan vertonen, die onbegrijpelijk zijn tenzij men er op is bedacht, dat deze man een stevige dosis *angst* te verwerken heeft gekregen.

sengemeenschap ontnomen, dan wordt hierdoor een aanslag gepleegd op de integriteit van zijn persoonlijkheid. Dit blijft gelden, ook als deze vrijheidsberoving als gerechtvaardigde straf wordt ondergaan wegens een vergrijp tegen de maatschappelijke orde, casu quo de krijgstuicht. Als reactie op en als symptoom van deze existentiële bedreiging ontstaat angst (FREUD). Deze angst kan al of niet bewust worden doorleefd, zich op vele manieren manifesteren en al dan niet adaequaat worden verwerkt.

A. *De angst wordt bewust beleefd, doorleefd en overwonnen.* Daar dit mijns inziens alléén is weggelegd voor volkomen harmonieuze persoonlijkheidsstructuren, die door deze beleving ook geestelijk worden verrijkt, en de arrestant een gemiddelde mensensoort vertegenwoordigt, ben ik deze wijze van angst-verwerking bij onze arrestanten nog nooit tegengekomen.

B. *De angst wordt uit het bewustzijn verdrongen en komt niet tot uiting, behalve als een min of meer onplezierige gemoedstoestand.* Deze verwerking is voor onze militairen de meest voorkomende reactiewijze. Voor een enkeling onder hen zal de opsluiting in de toekomst wellicht een echt psychotrauma blijken te betekenen, doch de relatief korte duur van het arrest en de geestelijke robuustheid van de meeste dienstplichtigen maken dat voor de meesten onwaarschijnlijk.

C. *De angst wordt uit het bewustzijn verdrongen en komt alleen tot uiting in de haar begeleidendende physiologische verschijnselen.* In deze categorie vallen tal van soms zeer alarmerende verschijnselen ex causa ignota, die na opname in de wat vriendelijker atmosfeer van de ziekenzaal prompt plegen te verdwijnen. De vlug gestelde „diagnose“ luidt dan vaak: hysterie, of, als de verschijnselen alleen subjectief worden ervaren: simulatie of aggravatatie. Symptomen van de kant der buikorganen staan hierbij op de voorgrond: anorexie, maagpijn, misselijkheid en braken, buikkrampen en diarrhoe, poly-pollakis- en strangurie; enuresis. Maar ook hartkloppingen, tachycardie, praecordiale pijn, excessief zweten, hoofdpijn en duizeligheid.

Patiënt K., 19 jaar oud, liet in de eerste nacht van een door te brengen straf van 14 dagen streng arrest de arts roepen wegens erge buikpijn, misselijkheid en braken. De toestand van deze patiënt maakte het noodzakelijk, hem onverwijld voor observatie te laten opnemen in het kantonnementsziekenverblijf. Daar braakte hij nog enige malen; wegens de locatie van de buikpijn en een dubieuze défense in de appendix-streek werd aan appendicitis acuta gedacht. Rectaal onderzoek, leucocytentelling en onderzoek van het urinesediment leverden echter niets op; de temperatuur was iets verhoogd: 37,9° C. Het braken was echter reëel genoeg en de buikpijn droeg alle kenmerken van echtheid. Deze verschijnselen waren de volgende morgen verdwenen; de patiënt was echter nog af en toe misselijk en had geen eetlust. Na een bemoedigend woord van de arts verhuisde hij de avond daarop weer naar zijn cel en had, behalve gebrek aan eetlust, geen verdere klachten meer. Na het uitzitten van zijn celstraf werd hij nog enige malen op ziekenrapport gezien met voetklachten.

Deze verschijnselen van de angst ziet men, meestal in lichtere mate dan in het hierboven vermelde geval, bij zeer veel arrestanten, doch veel minder bij recidivisten dan bij voor de eerste maal gestraften. In

de literatuur worden deze symptomen soms psychosomatisch genoemd. doch mijns inziens dient deze term gereserveerd te blijven voor een bijzondere vorm van neurotische conflictverwerking. Deze patiënten zijn géén neurotici, tenzij men iemand, die geen angst zegt te hebben voor een examen, maar die op de dag van een belangrijk examen last heeft van een verhoogde darmperistaltiek, uit dien hoofde als neurotisch wil kenschetsen. Deze arrestanten zijn angstig, doch ondergaan alleen de physiologische, zo men wil patho-physiologische componenten van de angstbeleving. Deze verschijnselen zijn identiek aan die van het spannings-(of gevechts)syndroom.

D. *De angst wordt uit heb bewustzijn verdrongen doch er doen zich verschijnselen voor van een neurotische verwerking hiervan.* Ge-deeltelijk vinden wij hier dezelfde symptomen als hierboven werden vermeld. doch zij spelen zich af in het kader van een neurotische persoonlijkheidsstructuur en gaan vergezeld van andere uitingen van een neurotische reactiewijze, zoals regressie, haat- en wrokgevoelens, aggrava-tie en theatrale uitbeelding der klachten, die op het geheel min of meer het stempel van onechtheid drukken. Deze verschijnselen worden meestal ook iets anders beleefd dan wordt aangegeven. Maagpijn blijkt meer een opgeblazen, benauwd gevoel in de maagstreek te zijn, het-zelfde geldt voor pijn, die in de hartstreek wordt gelocaliseerd. Diarrhoe gaat gepaard met krampen, evenals het urineren. Het braken is een echt neurotisch braken, het gebeurt niet spontaan, maar bijvoorbeeld als er een bepaalde persoon binnenkomt of als in het gesprek over eten wordt gerept. Dat hierdoor toch een gevaarlijke toestand kan ontstaan, moet hierbij echter uitdrukkelijk worden vermeld. Ook andere ver-schijnselen kunnen op de voorgrond treden: een hardnekkige slapeloos-hed, een migraine-achtige hoofdpijn, een leeg, dof gevoel in het hoofd, „angstⁿ in het lioofd (CARP), paraesthesieën in armen of benen, vasovegetatieve storingen, zoals urticaria en koude of gloeiende han-den, oorsuizingen. Al deze symptomen zou men samen kunnen vatten onder de term „angst-aequivalenten" (CARP). Als ze meer de onder C. genoemde angst-verschijnselen nabij komen, kan men ze psychoso-matisch noemen; dragen ze meer een uitbeeldend karakter, dan is de term „conversie-hysterie" op zijn plaats,

Patiënt L. Een 20-jarige soldaat, I₁-S₂ geclassificeerd wegens chronische hoofd-pijnklachten in zijn jeugd, waarvoor hij onder behandeling van een zenuwarts is geweest. Kreeg 10 dagen streng arrest. Op de eerste nacht werd hij opgenomen in de ziekenzaal wegens een aanval van schele hoofdpijn, braken en tintelingen in armen en benen. De volgende morgen was hij veel verbeterd, maar begon prompt te braken toen zijn commandant, die hem gestraft had, naar zijn welzijn kwam informeren. Met veel omhaal van woorden droeg hij zijn klachten voor en zat vol wrok- en haatgevoelens tegen alles wat gezag vertegenwoordigde. Habitus en gedragswijze droegen zeer infantiele trekken. Nadat hij enige dagen vrij van klachten was geweest, werd hij weer naar de cel verwezen, waarop hij reageerde met excessief braken. Met het oog op het sterke vochtverlies werd hij weer in de ziekenzaal opgenomen en met phaenobarbital gesedeerd. Na afloop van zijn straf-tijd, die hij dus grotendeels in de ziekenzaal had doorgebracht, werd hij naar de districtspsychiater verwezen, die adviseerde tot herclassificatie I₂-S₃ met als motivering: domme, hysterische psychopaat.

Deze neurotische verwerking van het angst-affect heb ik niet vaak gezien, in tegenstelling tot de verschijnselen vermeld onder C. Het aantal hysterici onder onze militairen is niet zo groot als de frequentie der lichtvaardig gestelde diagnose zou doen vermoeden! Differentiatie van de vorige groep is soms moeilijk de „Aktual-Neurose” (FREUD) vindt vaak plaats bij schijnbaar volkomen gezonde mensen, die echter op de grens van een geslaagde aanpassing zich hebben weten te handhaven, totdat een emotionele beleving, in onze gevallen de straf van streng arrest, de wankele basis van hun existentie blootlegt.

E. *Het angst-effect is dermate massaal, dat de persoonlijkheid er als het ware door wordt overspoeld.* Er ontstaat dan een psychotisch toestandsbeeld, het Ganser-Syndroom, de gevangenis-psychose of „Zuchthaus-Knall”, dat ik eenmaal heb waargenomen, en waarop ik in een afzonderlijk opstel nog hoop terug te komen.

3

Tot dusver zijn bij de bespreking van de angst-verwerking bij streng-arrestanten hoofdzakelijk (patho)-psychologische aspecten van deze verwerking ter sprake gekomen. Het is begrijpelijk, dat menig arrestant zich in zijn cel „angstig^m voelt.

Dit is echter iets anders dan de beleving van een angst-affect; het is er een „afstraling^x van met een verzwakte amplitudo en een andere modulatie, om een fysische terminologie te gebruiken. Net is moeilijk te omschrijven; enkele aspecten er van kunnen wij met ons denken als het ware aftasten en dan voorzichtig trachten te karakteriseren: depressie, onzekerheid, verwachting, bedreiging. Bijna een ieder heeft iets dergelijks echter meermalen in zijn leven ondergaan, zodat ik meen te kunnen volstaan met de vermelding van deze toestand.

Iets uitvoeriger wil ik evenwel ingaan op een vaak belangrijke verandering, die het angst-affect bij arrestanten kan veroorzaken in de dynamiek van hun persoonlijkheid, in de uitingen van hun neigingen en strevingen, in hun handelingen, hun gedachten- en gevoelsleven. Ik doel hiermee op de *regressie*, terugval van de organisatie van de persoonlijkheid naar meer eenvoudige, primitieve structuurvormen. Ook afgezien van de gevolgen van het angst-affect wordt deze terugval in de hand gewerkt door de omstandigheid, dat aan de arrestant plotse-ling een groot gedeelte van de contactmogelijkheden met de gemeenschap wordt ontnomen. De menselijke persoonlijkheid kan zich alléén harmonieus ontwikkelen en handhaven in nauw contact met de gemeenschap. Verkeert deze persoonlijkheid nog in de zo stormachtige ontwikkelingsfase van puberteit en adolescentie, dan kan het groten-deels wegvallen van een „integriteitsfactor”, als het contact met de medeincsen voor het gezonde individu is, het evenwicht in de persoon-lijkheidsstructuur zodanig verstoren, dat reorganisatie op een lagere trede van de levensladder de enige uitwijkmogelijkheid biedt. De arres-tant staat trouwens vaak nog met één been op deze trede. Het is dan ook niet verwonderlijk dat wij bij de arrestanten vaak verschijnselen vinden van een terugvallen naar primitieve uitingsvormen.

Als zodanig zijn te beschouwen de „tempertantrums” van sommige gestrafte militairen, waarbij ze vaak als dollen te keer gaan, tegen de celdeur trappen, met het hoofd tegen de muur beuken en ruitjes inslaan. Hoewel „kinderlijk” zijn deze reacties niet ongevaarlijk; verschillende malen zag ik ernstige snijwonden als gevolg van het met de blote handen stukslaan van een glasruit, waarbij tweemaal doorgesneden handpezen operatief moesten worden hersteld. Eenmaal moest ik ren gestrafte laten opnemen met commotio cerebri, doordat hij in dolle woede met het hoofd vooruit de celdeur probeerde open te rammen.

Het bewustzijn van deze patiënten is tijdens zo'n aanval duidelijk verlaagd; ze zijn niet aanspreekbaar en een gedoseerde hoeveelheid spierkracht is soms de enige manier om ze tegen zichzelf te beschermen. Men ziet deze reacties meest bij domme, primitieve naturen en bij degenen, die reeds uit andere hoofde hysterische infantiele trekken vertonen. Zij komen gedeeltelijk overeen met wat KRETSCHMER „Primitiv Reaktionen” heeft genoemd.

Het zelfde geldt voor die huilende en snotterende hoopjes ellende, die wij soms bij ons bezoek in de cel kunnen aantreffen en die, snikkend om hun moeder of meisje, alle banden met de volwassenheid hebben verbroken. Ook vele „pseudo-heimwee”-gevallen (RÜMKE) behoren tot deze groep.

Het eenmalig laten lopen van urine of ontlasting als acute reactie op een sterk emotionele beleving kan nog min of meer als fysiologisch worden beschouwd. Het echte incontinent zijn in de vorm van enuresis of encopresis, dat ik enige malen bij een arrestant heb waargenomen, moet echter mijns inziens worden gezien als symptoom van terugval naar een kinderlijk stadium van de persoonlijkheidsontwikkeling, evenals het smeren met ontlasting, dat ik éénmaal zag bij een arrestant met een degeneratieve erfelijke belasting, die zeer neurotisch reageerde op de insluiting.

Twee malen was ik getuige van een zelfmoordpoging, beide door middel van een lethale dosis soneryl, dat de betrokken arrestanten in hun cel hadden binnengesmokkeld. Slechts door het snelle ingrijpen van de dienstdoende arts: intraveneuze toediening van 10 mg nitrastrychnini, maag- en blaascatheterisatie en zuurstoftoediening, gevolgd door opneming in een ziekenhuis, werd een dodelijke afloop voorkomen. Beiden waren zeer infantiele, moeder-gebonden neurotici, die dan ook na herstel voor de militaire dienst werden afgekeurd.

De pseudo-zelfmoordpoging komt frequenter voor. Hierbij wordt, onder veel misbaar en liefst in aanwezigheid van enige verschrikte toeschouwers, een min of meer bloedige scène opgevoerd, die een duidelijk hysterische signatuur draagt.

Patiënt M. was al eenmaal van I₁ Si naar I₁ ~~ss~~ geherclassificeerd wegens aanpassingsstoornissen. Hij werd toen overgeplaatst naar het onderdeel, waarover ik het commando voerde. Bij aankomst werd hij door mij toegesproken in verband met zijn straflijst, die al respectabele afmetingen toonde. Van deze gelegenheid maakte hij gebruik om voor mijn bureau op omzichtige wijze flauw te vallen. Enige tijd later was ik genoodzaakt hem te straffen met 8 dagen streng arrest. Hij kreeg toen van de CSM opdracht om zich te gaan verkleden in kazernetenu,

ging luid snikkend naar zijn kamer, waar zich enige van zijn kamergenoten bevonden, en dreigde zich van het leven te beroven. Maar daar uit het commentaar was op te maken, dat hij maar moest doen wat hij niet laten kon, raakte hij buiten zinnen, smeet luid gillend een laars door de ruiten, gooide een tafel ondersteboven, greep een scheermesje dat ergens toevallig lag, gaf zich daarmee enkele onbeduidende *sneedjes* op de linker pols en viel toen flauw.

Na het uitzitten van zijn straf, waarbij er uiteraard streng voor werd gewaakt dat hij geen echte suicide-poging zou ondernemen, werd hij naar de districts-psychiater verwezen, die adviseerde tot herclassificatie I₂-S₅ op grond van levensdebiliteit en hysterische psychopathie.

Deze pseudo-zelfmoordpogingen zijn de primitieve uitingen van iemand, die zich bedreigd voelt in zijn contacten met de gemeenschap, die hij voor zijn zelfhandhaving méér dan normaal van node heeft. Zulke structuren zijn zó weinig geïndividualiseerd, dat de gebondenheid aan de gemeenschap voor hen een levensvoorwaarde betekent, terwijl de echte volwassene zich in vrijheid met haar verbonden weet.

In dezelfde categorie zijn onder te brengen de hierboven beschreven „tempertantrums” en ook de veel gehoorde aankondiging: „Ik ga me kapot maken, als . . . enzovoorts.” Deze bedreiging met zelfmoord mag men niet bagatelliseren. De angst, veroorzaakt door de opsluiting in een cel, kan sommigen zó ontredderen, dat het inderdaad tot een echte suicide-poging komt. Zelf heb ik een dergelijke afloop nooit meegeemaakt; de twee in het voorgaande vermelde arrestanten hadden hun poging niet aangekondigd. Met doet echter het beste te adviseren om dergelijke arrestanten niet alléén, doch met meer lotgenoten in een grotere ruimte in te sluiten.

Men zou kunnen verwachten dat men bij arrestanten veel gevallen van simulatie zal aantreffen. In het algemene spraakgebruik wordt immers de simulatie van ziekte beschouwd als het middel om aan de militaire dienst en de min of meer onaangename consequenties hiervan te ontkomen. Doch de doelbewuste simulatie, waarbij de persoonlijkheid ten koste van de gemeenschap zijn zelfhandhaving nastreeft (ADLER), ben ik in mijn arrestanten-materiaal niet tegengekomen. Dit zelfde geldt eigenlijk ook voor de aggraviatie. Ongetwijfeld waren er verschillende patiënten bij, die hun klachten op overdreven manier voordroegen. Dit geschiedde op een onecht aandoende, theatrale en onbeheerste wijze, eigen aan het klachten-syndroom van de geregredieerde, hysterische neuroticus. De op zichzelf staande, doelbewuste aggraviatie van klachten heb ik echter bij arrestanten nooit gezien.

Ook de *zelfmutilatie*, anders dan als gevolg van een ongecoördineerde paniecreactie, dus doelbewust bedreven om daardoor een verbetering in de bestaande situatie te bewerkstelligen, in dit geval dus opname in de ziekenzaal, heb ik nooit waargenomen, tenzij men zelfmoordpogingen ook in deze categorie zou willen onderbrengen. In het kader van dit opstel meen ik echter beide categoriën gevoeglijk los van elkaar te kunnen beschouwen.

In het voorgaande heb ik getracht een overzicht te geven van die ziektebeelden waarvan, hoewel hun aard bepaald wordt door de per-

soonlijkheidsstructuur van de betrokkenen, de directe aanleiding toch te vinden is in de hun opgelegde straf van streng arrest. Mij resten thans nog enige opmerkingen over de behandeling van deze patiënten.

Wetten, rechtspraak en straf zijn begrippen, die uit onze mensengemeenschap niet zijn weg te denken. A fortiori geldt dit voor de krijgsmacht, die haar dienende functie in deze gemeenschap, het garanderen van haar veiligheid, slechts kan uitoefenen, als elk militair zich gedragen weet door een strak gehandhaafde tucht en innerlijke discipline. Evenals bij alle wetten in het algemeen blijkt ook handhaving van de krijgstucht volkomen illusoir, indien er geen doeltreffende sancties worden toegepast tegen overtreding van haar bepalingen. De arrestant heeft één van deze bepalingen overtreden en ondergaat nu de consequentie van deze grensoverschrijding. De straf dient hierbij niet alleen gezien te worden van oen vergeldingsaspect uit, maar heeft tevens een belangrijke preventieve en opvoedende functie. Alleen als deze laatste functie voldoende tot haar recht kan komen, kan de straf worden beschouwd als een efficiënt hulpmiddel bij de handhaving van de krijgstucht, en van wetten en bepalingen in het algemeen. Deze preventieve werking van de straf wordt volkomen te niet gedaan als het de arrestant bekend is, dat de geringste klacht over zijn welbevinden het gerief van zijn cel belangrijk zal verhogen en hem zelfs een comfortabel bed in de ziekenzaal kan bezorgen.

Anderzijds lungeert de officier-arts niet alleen als handhaver van liet gezag. De arrestant is voor hem in de allereerste plaats *patiënt*, en wel een patiënt met een gebruiksaanwijzing. Deze gebruiksaanwijzing kan hij echter niet van te voren raadplegen, dus als algemene richtlijn gebruiken, maar hij moet deze als het ware voor iedere patiënt zelf opstellen. Dit afwegen tegen elkaar van de eisen van zijn medisch weten en van hetgeen zijn officier-zijn hem voorschrijft, vormt in sommige gevallen een problematiek, die in wezen onoplosbaar blijkt. Het vinden van een aanvaardbaar compromis is dan alleen weggelegd voor een officier-arts, die beide aspecten van zijn ambt in zijn persoonlijkheid heeft geïntegreerd.

In de meeste gevallen kan men echter, voor de vraag gesteld, wáár en onder welke omstandigheden een arrestant behandeld, casu quo verzorgd moet worden, zich houden aan de richtlijnen van het ziekenrapport.

Een aanwijzing als „dienstdoen” voor een niet-gestrafte patiënt verstaat men dan in de geldende strafbepaling; „kwartierziek te bed” betekent „ook overdag dekens in de cel”, en „opneming in de ziekenzaal” heeft geen nadere uitleg nodig, mits men ook op het ziekenrapport de noodzaak van opneming afweegt tegen het belang, dat de krijgsmacht heeft bij het normale of beperkte dienstdoen van de betrokkene militair.

De behandeling, welke men instelt bij de patiënten, die lijden aan de beschreven ziektebeelden, dient in hoofdzaak er op te zijn gericht her in de gelegenheid te stellen, hun straf met zo min mogelijk ongemak en nodeloos leed, en zoveel mogelijk onder de gebruikelijke arrest-omstan-

digheden, uit te zitten. Vanzelfsprekend zal men bij het voorafgaande onderzoek een organische basis voor de geuite klachten dienen uit te sluiten. Daarvoor is observatie in de ziekenzaal soms wenselijk, doch deze mag niet langer duren dan strikt noodzakelijk is voor het beoogde onderzoek. Heeft men er zich van overtuigd, dat de patiënt voorname-lijk lijdt aan de (patho)-psychologische verschijnselen van de angst-verwerking, of min of meer ernstige regressie-symptomen vertoont — en dat is meestal het geval bij arrestanten die onze hulp inroepen — dan zit er niets anders voor ons op dan dat wij de andere patiënten voorlopig laten antichambren en even de tijd nemen voor déze man. In zijn cel, wel te verstaan. Het „er zijn" van een deskundige, die be-grijpt wat er aan de hand is, die een, in de cel streng verboden, sigaret aanbiedt (èn opsteekt), en die kan luisteren zonder zich te haasten, heeft vaak een wonderlijk bevrijdend effect. Het is de meest eenvoudige en minst tijdrovende vorm van psychotherapie, die ook bij de meer ge-compliceerde gevallen de patiënt weliswaar niet onmiddellijk van zijn bezwaren verlost, maar hem in staat stelt, ze op positieve wijze, actief te verwerken. Deze vorm van behandeling kan men zo nodig medica-menteus ondersteunen, al naar de aard van de geuite klachten of de objectieve verschijnselen. In de niet vaak voorkomende gevallen, dat deze verschijnselen alarmerende afmetingen aannemen, heeft de op-neming in de ziekenzaal eigenlijk dezelfde uitwerking: bevrijding van de patiënt uit zijn eenzaamheid en begrip van het verplegend personeel voor zijn situatie stelt hem in staat om zich in de chaos van zijn bele-vingen te oriënteren en om het contact met de gemeenschap te her-vinden. Hij moet er echter van het begin af aan op worden voorbereid dat hij, zodra zijn toestand dit toelaat, weer naar de cel zal moeten ver-huizen. Bijna allen accepteren dit onmiddellijk en maken van de situ-atie geen misbruik. Het spreekt van zelf, dat patiënten, die in een zo-danige toestand verkeren dat zij zichzelf letsel kunnen berokkenen, onmiddellijk moeten worden opgenomen om hen tegen zichzelf te be-schermen. Deze semi-psychotische toestanden duren echter meestal zó kort, dat, als het toegediende hypnoticum is uitgewerkt, de patiënt geen gevaar meer oplevert voor zichzelf of voor de omgeving. Wanneer de ziekteverschijnselen en de geuite klachten duidelijk van neurotische aard zijn, is advies van een zenuwarts noodzakelijk. Veiwijzing naar de specialist voor een nadere uitwerking van de diagnose, voor een in te stellen psychotherapie of voor een herclassificatie-advies dient echter zoveel mogelijk nà de doorgebrachte straftijd te geschieden.

5

In het bovenstaande heb ik getracht enige aspecten weer te geven van het „ziek-zijn", voor zover dit bij de met streng arrest gestrafte militair kenmerken vertoont, welke afwijken van de ziektebeelden waarmee wij bij de „vrije" mens worden geconfronteerd. In deze be-schouwingen, afkomstig van een algemeen arts, dus niet van een spe-cialist, heb ik getracht deze kenmerkende symptomen onder te brengen in twee, weliswaar ongelijksoortige, categoriën, namelijk in verschijn-

selen van *angstverwerking* en van *regressie*. Bij de bespreking van de in te stellen therapie heb ik mij trachten te bezinnen over de positie van de officier-arts in het algemeen, en in het bijzonder over zijn verhouding tot de streng-arrestant, die als patiënt zijn hulp inroept. Ik hoop er in te zijn geslaagd, hiermee een leidraad in handen te hebben gegeven van de officier-arts die, sinds kort bij de troep tewerkgesteld, zich onmiddellijk dient te oriënteren in een voor hem geheel nieuwe ervaringswereld. De ervaren troepenarts zal, daar ben ik van overtuigd, op eigen en wellicht geheel andere wijze ordening hebben gebracht in deze materie, waarmee hij vrijwel dagelijks wordt geconfronteerd.

Literatuur:

1. E. A. D. E. CARP (1939). De Neurosen. Amsterdam.
2. E. A. D. E. CARP (1951). Medische Psychologie en Patho-psychologie. Amsterdam.
3. M. KESCHNER (1946). Journ. of Nerv. and Ment. Dis. 103, 571.
4. S. B. HALL. Psychological Aspects of Clinical Medicine. Londen 1949.
5. S. P. TAMMENOMS BAKKER (1953). Ned. Tijdschr. v. Geneesk. 97, 263.
6. P. H. TOLPIN (1953). USAF Med. Journ. IV, 883.
7. J. L. VAN LAER (1954). Medico-Legal Journ. vol. XXII, 11, 34.
8. J. C. MACKWOOD et. al. (1954). Proc. of the Royal Soc. of Med. 47,220.
9. P. BROUSOLLE et. al. (1956). Rev. d'Hyg. et de Méd. Soc. 4, 445.
10. S. PRUIJT (1958). Ned. Mil. Geneesk. Tijdschr. XI, 1.
11. N. GRAFF (1956). Bulletin of the Menninger Clinic. 20, 85.
12. B. CAMERON (1947). The Psychology of Behaviour Disorders. Houghton U.S.A.
13. PH. P. BIEGER (1957). Ned. Mil. Geneesk. Tijdschrift. X, 283.

Voorwaardelijke terbeschikkingstelling van de regering.

Op blz. 118 e.v. van deze jaargang publiceerden wij een vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 7 februari 1959, waarbij de veroordeelde, die ontoerekeningsvatbaar werd geacht, voorwaardelijk ter beschikking van de regering werd gesteld ¹⁾.

De Krijgsraad heeft daarbij overwogen dat het militaire belang zich niet verzette tegen de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht. Ten onrechte, want de door de Krijgsraad gehanteerde bevoegdheid om te bevelen dat de maatregel voorwaardelijk niet ten uitvoer zou worden gelegd, was niet ontleend aan genoemd artikel 14a (hetwelk slechts betrekking heeft op gevangenisstraf, hechtenis en geldboete) maar aan de eigen regeling van artikel 37 en 37d van het Wetboek van Strafrecht.

Aangezien artikel 14a Wetboek van Strafrecht niet van toepassing was, diende ook de hogergeciteerde, daarop stoelende en in artikel 13 Wetboek van Militair Strafrecht vermelde, overweging met betrekking tot het militaire belang achterwege gelaten te worden. W. H. V.

¹⁾ Door een vergissing is achter de laatste zin van het vonnis, zoals het afgedrukt werd, luidende „Beveelt, dat deze terbeschikkingstelling niet zal worden „ten uitvoer gelegd" weggelaten de aanduiding „ enz.".

Militairrechterlijke organisatie.

Op de zitting van het Hoog Militair Gerechtshof van 20 januari 1959 werd Mr H. ANDRÉ DE LA PORTE, die bij K.B. van 24 september 1958 nr 46 was benoemd tot rechter in de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage en op 8 oktober 1958 was beëdigd door de Derde Kamer van het Gerechtshof te 's-Gravenhage, en diezelfde dag was geïnstalleerd bij de Arrondissements-Rechtbank aldaar, beëdigd als raad (plv. lid) van het H.M.G.

Bij K.B. van 23 april 1951 nr 17 werd Mr ANDRÉ DE LA PORTE, advocaat te Djakarta, in verband met de machtiging aan het H.M.G. verleend tot het kunnen houden van zitting in Indonesië gedurende de tijd dat zich nog Nederlandse strijdkrachten in Indonesië bevonden, *benoemd* tot raad (plv. lid, plv. president) van het H.M.G. (M.R.T. XLIII (1950) blz. 67, 99, 289, 388, 623; XLV (1952) blz. 599).

Voordat Mr ANDRÉ DE LA PORTE was beëdigd en in functie getreden, was de aan het H.M.G. verleende machtiging om in Indonesië zitting te kunnen houden ingetrokken en daarmee had de z.g.n. Indonesische Kamer van het H.M.G. opgehouden te bestaan. (K.B. 25 augustus 1952, Stb. 1952 nr 453).

Bijna acht jaren na de benoeming tot plv. lid van het H.M.G. vond te 's-Gravenhage de beëdiging van Mr ANDRÉ DE LA PORTE plaats. Ruim drie weken na deze beëdiging werd Mr ANDRÉ DE LA PORTE bij K.B. van 14 februari 1959, nr 22 (Ned. Stcrt van 25 februari 1959, nr 38) benoemd tot rechter in de Arrondissements-Rechtbank te Zutphen.

Anders dan de wetgever zich vroeger heeft voorgesteld, treedt thans op als president van het H.M.G. een raadsheer (plv.) in het Gerechtshof te 's-Gravenhage en als plaatsvervangend lid (president-plaatsvervanger) een rechter in de Arrondissements-Rechtbank te Zutphen.

Het optreden van een (sinds kort benoemde) rechter als president-plaatsvervanger van het H.M.G. lijkt ons weinig geslaagd met betrekking tot de presidenten der Krijgsraden.

Sedert zijn installatie op 2 november 1946 doet het H.M.G. recht met één raadsheer (plv.) uit het Gerechtshof te 's-Gravenhage en bij hoge uitzondering met twee raadsheren als bedoeld in art. 2 P.I. — anders dan het H.M.G. vóórdien, dat als regel sententie wees met twee raadsheren —. Met Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE zijn wij van mening, dat de bedoeling des wetgevers, aldus rechtdoende, wordt genegeerd.

Als gevolg van deze negatie kwam onze hoogste militaire rechter in een bijzondere situatie te verkeren, toen een appèlzaak welke blijkens de processtukken (en krantenberichten) van niet-eenvoudige aard was, de bijzondere aandacht van het Hof vroeg en dat college toen aanleiding gaf te vonnissen met o.m. twee raadsheren. (art. 1, 2, 28 P.I., Sent. H.M.G. van 23 april 1958, M.R.T. LI (1958) blz. 370). Maar zaken kunnen óók *tijdens* het onderzoek ter terechtzitting van niet-eenvoudige aard blijken te zijn.

Daar de krijgsraden in eerste instantie vonnissen met één rechts-

geleerde president en 2 of 4 actief dienende officieren, van wier deskundige militaire voorlichting uit de notulen kan blijken, dient het H.M.G. in hoger beroep o.i. des te méér overeenkomstig de bedoeling des wetgevers steeds recht te doen met twee raadsheren als bedoeld in art. 2 P.I. (art. 1, 2, 28 P.I.; M.R.T. XLVII (1954) blz. 217, Rechtsgeleerd Magazijn Themis 1956, blz. 676). A. F. S.

Internationaal congres te Brussel.

Op 14, 15 en 16 mei 1959 houdt „LA SOCIÉTÉ INTERNATIONALE DE DROIT PÉNAL MILITAIRE ET DE DROIT DE LA GUERRE”¹⁾ een internationaal congres te Brussel.

Als onderwerp van behandeling vermeldt de agenda bespreking van de verhouding van het strafrecht tot het tuchtrecht door sprekers uit de volgende landen: Duitsland, België, Nederland, Verenigde Staten van Amerika, Frankrijk, Italië, Spanje, Brazilië, Zwitserland, Groot-Brittannië en Canada.

Aan het congres is een excursie verbonden naar het slagveld van Waterloo en naar de strafgevangenis te Nivelles.

Internationaal congres te Verona.

Nadat wij de gegevens voor bovenstaande aankondiging van het te Brussel te houden internationaal congres hadden ontvangen, bereikte ons een aankondiging van het IIde internationale congres over militair strafrecht, dat op 9, 10 en 11 mei 1959 te Verona zal worden gehouden, onder auspiciën van het „Gazzetto Forense” en de „Orden van advocaten” te Verona.

Behandeld zal worden „Het geïntegreerde wetboek van militair strafrecht”. Praeadviseurs zijn professor R. PANNAIN, hoogleraar aan de universiteit te Napels, dr L. BIANCHI D'ESPINOSA, raadsheer in het hof van cassatie, dr P. PANTANO en dr MALIZIA, beiden behorende tot de militairrechterlijke macht.

In een uitgebreid erecomité hebben o.m. zitting de voorzitters van de beide kamers van het Italiaanse parlement en van de ministerraad, benevens vele vooraanstaande Italianen, alsmede een Belg, een Duitser, twee Amerikanen en een Fransman.

¹⁾ La SOCIÉTÉ INTERNATIONALE DE DROIT PÉNAL MILITAIRE ET DE DROIT DE LA GUERRE a été fondée à Strasbourg le 18 mai 1956. Elle a pour objet l'étude du droit pénal militaire et du droit de la guerre, la recherche de l'harmonisation des droits internes avec les conventions internationales en cette matière, et la promotion d'un droit de la guerre établi dans le respect des droits de l'homme. La Société se compose de personnes agréées par le Conseil de direction, en raison de leur compétence en matière de droit pénal militaire ou de droit de la guerre.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

De Kafr-Kasim affaire.

Gehoorzaamheidsplicht en misdrijf tegen de mensheid

door

Mr W. H. VERMEER.

In de avond van 29 oktober 1956 had, naar aanleiding van een door de Israëlische militairen ingestelde avondklok, in het Israëlische grensdorp Kafr-Kasim een incident plaats, hetwelk voor elf beklaagden, officieren, onderofficieren en minderen van het Israëlische leger, aanleiding werd tot een uitvoerige procedure voor een Iraëlische krijgsraad, die terzake van de grenzen van het dienstbevel een principiële uitspraak deed, waarbij acht hunner werden veroordeeld en drie vrijgesproken.

Het is mij niet gelukt, het vonnis van die krijgsraad in handen te krijgen. Via het Gezantschap van Israël te 's-Gravenhage kreeg ik echter de beschikking over „The Jerusalem Post” van 13 en 14 oktober 1958, waarin een uitvoerig verslag van de uitspraak is opgenomen.

In het algemeen wordt in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift geen couranten-verslag van een rechtszaak gepubliceerd, maar het vonnis zelf. De onderwerpelijke zaak is echter, naar het mij voorkomt, van zodanig belang voor het probleem van de omvang van het militaire dienstbevel in oorlogstijd en het couranten-verslag (hetwelk niet alleen is opgemaakt naar de aantekeningen van de redacteur ter zitting van de Krijgsraad maar grotendeels aan de hand van een afschrift van het vonnis, hetwelk aan de Pers ter beschikking werd gesteld) is zo duidelijk, dat de keuze tussen hetzij helemaal niet publiceren hetzij publiceren hetgeen via „The Jerusalem Post” te mijner beschikking staat, voor mij allerminst moeilijk is.

In het bovenstaande ligt derhalve een beperking ten aanzien van de authenticiteit van onderstaand verslag.

Een andere beperking dient gemaakt te worden, namelijk dat het Gezantschap van Israël mij mededeelde dat de 8 veroordeelden tegen het vonnis appèl hebben ingesteld.

Hieronder volgt dan een samenvatting van het 123 bladzijden tellende vonnis, met het voorlezen waarvan twee dagen gemoeid zijn geweest.

* * *

Op 29 oktober 1956 liet Kolonel Issachar Shadmi van het Israëlische leger de Majoor Malinki, commandant van een eenheid van de Israëlische grenstroepen, bij zich komen. Kolonel Shadmi beval dat in 8 dorpen van de sector onder bevel van Majoor Malinki een avondklok zou worden ingesteld. De zon zou ondergaan om 16.55 uur en om 17.30 uur zou het volledig donker zijn. Kolonel Shadmi beval die avondklok in te stellen om 17.00 uur. Hij voegde daaraan toe (aldus

werd ook later door hem erkend) dat de maatregel scherp doorgevoerd moest worden. Hij had daarbij de woorden gebezigd „Better one dead „than disturbances”; hij ontkende echter daaraan toegevoegd te hebben „I don't want any soft-heartedness" en/of „May Allah have mercy on „their souls”.

Majoor Malinki keerde terug naar zijn onderdeel en liet om 13.20 uur zijn officieren bijeenkomen. Hij deelde hun mede dat de operatie was begonnen en dat er in 8 dorpen een avondklok zou worden ingesteld. Hij beval dat iedereen, die na het vastgestelde uur buitenshuis aangetroffen zou worden, neergeschoten moest worden („a couple of „deaths will help to impress the seriousness of the situation on the „villagers”) maar hij wenste geen moordpartij: de eer van zijn eenheid moest worden gehandhaafd.

Een der officieren, Kapitein Yehuda Frankenthal, had de order aldus aan zijn manschappen overgebracht, dat vóór 17.30 uur niet gevuurd zou mogen worden en daarna alleen nog maar na uitdrukkelijke opdracht van een officier of van de oudste onderofficier ter plaatse. In de tot zijn ressort behorende dorpen werd dan ook maar één man, een opzettelijke schender van de avondklok, gedood.

Anders was het in het dorp Kafr-Kasiin, in het ressort van Luitenant Dehan. Dit dorp is gelegen ten Oosten van Tel Aviv, ongeveer een kilometer binnen de grens tussen Israël en Jordanië.

In dat dorp had de mukhtar, toen hij in kennis was gesteld van de ingestelde avondklok, er op opmerkzaam gemaakt dat een groot aantal dorpelingen buiten het dorp op het land werkte en dat het niet mogelijk was, hen tijdig te waarschuwen. Het bleef voor de Krijgsraad een vraag, of deze mededeling van de mukhtar aan de beklagde Dehan was doorgegeven.

In Kafr-Kasim waren 47 dorpelingen gedood; ten aanzien van 4 slachtoffers was niet komen vast te staan, wie voor hun dood aansprakelijk was; daarom beperkte de tenlastelegging voor de elf beklagden zich tot de dood van 43 dorpelingen.

Het eerste incident werd veroorzaakt door de Lance-Corporal Ofer en de soldaten Harosh en Avraham. Op bevel van L/C Ofer schoten zij vier mannen, die van hun werk op het land thuiskwamen, zonder sommatie neer. De mannen hadden niet de minste argwaan en werden van opzij en van achteren neergeschoten, Twee waren onmiddellijk dood, de derde werd gewond en de vierde liet zich vallen, voorwendende dat hij dodelijk getroffen was. Deze twee waren getuige van de daarop volgende slachting.

Het tweede incident kwam toen Luitenant Dehan, die met een jeep op patrouille was, drie mannen, een jongen en een meisje ontdekte, die met een wagen huiswaarts keerden. Dehan had medelijden met de twee kinderen en stuurde ze met de wagen naar huis; de drie mannen schoot hij neer. Twee werden gedood; de derde bleef in leven en kon later, ten processe, getuigenis afleggen. In dit verband luidde de overweging van het vonnis: „Segen Dahan shot them in cold blood, de- „liberately, and without any justification”.

Later had Luitenant Dehan 23 dorpelingen, die met een vrachtauto kwamen aanrijden, naar hun huizen begeleid.

Gedurende het vuren had Dehan per radio naar zijn hoofdkwartier geseind „één minder“, later „vijftien minder“. Op dit moment had Majoor Malinki een onmiddellijk staakt het vuren bevolen; dit werd echter pas ontvangen nadat Dehan per radio had doorgegeven „een „ontelbaar aantal doden“.

Bij de toegang tot het dorp was LIC Ofer doorgegaan met schieten op terugkerende dorpelingen.

Intussen had L/C Uliel, die met twee manschappen op een andere plaats van het dorp was gestationeerd, bevel gekregen om zich bij L/C Ofer te voegen, aangezien hun aanwezigheid het leger hinderde bij het innemen van zijn stellingen. Toen L/C Uliel en zijn manschappen bij L/C Ofer aankwamen, waren zij er getuige van dat Ofer een vrachtauto met 14 vrouwen en 4 mannen achtervolgde en tot stoppen dwong. L/C Ofer (niet zijn manschappen), geholpen door L/C Uliel en diens manschappen Fahima en Nahmani, schoten vervolgens alle achttien mannen en vrouwen neer, als enig overlevende achterlatende een 16-jarig meisje, dat echter ernstig gewond werd.

De Krijgsraad verwierp het bij herhaling door L/C Ofer gedane beroep op de omstandigheid dat hij slechts had geschoten omdat de dorpelingen hadden getracht te ontsnappen; de Raad overwoog dat daarentegen gebleken was dat het schieten aan de ontvluchttingspogingen was voorafgegaan.

Met de betrekking tot de soldaten Shaban en Semnitz en de L/C Ismail (gezet in de jeep van Luitenant Dehan), oordeelde de Krijgsraad dat zij, samen met Dehan, geschoten hadden op de drie mannen. Hun daad werd weloverwogen geacht, aangezien zij gelegenheid hadden gehad om te denken voordat zij handelden. Een minderheid van de Krijgsraad, die uit drie leden bestond (krachtens desbetreffende wetsbepaling mag de naam van de rechter, wiens minderheidsoordeel in het vonnis opgenomen wordt, niet vermeld worden) achtte twijfel ten aanzien van hun schuld aanwezig, welke twijfel hij ondersteunde door zijn kennis van de gebruikte vuurwapens en hun uitwerking. Bovendien hadden deze drie mannen eerst geschoten nadat Luitenant Dehan het vuur had geopend; zij hadden de opdracht om te vuren mechanisch en instinctief, als gedisciplineerde soldaten, uitgevoerd.

Ten aanzien van de Commandant, Majoor Malinki, onderzocht de Krijgsraad, zorgvuldig wegend de overvloed van vaak tegenstrijdig bewijsmateriaal, de vier volgende punten: de inhoud van zijn opdracht tot het instellen van de avondklok; de wettigheid ervan; het oorzakelijk verband tussen deze opdracht en de dood van 43 dorpelingen; de voorzienbaarheid van de ingetreden gevolgen.

De Krijgsraad kwam tot de conclusie dat het bevel van Malinki had ingehouden dat iedereen, die buitenshuis werd aangetroffen, man, vrouw of kind, ongeacht of hij bekend was met de onvoorwaardelijke avondklok („shoot dead curfew“), op het eerste gezicht moest worden neergeschoten. Er moest geen kwartier gegeven worden maar „may

„Allah have mercy on their souls". De Raad verwierp het verweer dat hij alleen bedoeld had op hen te laten schieten die hetzij de avondklok bewust overtraden hetzij verdacht optraden.

Er was onzekerheid omtrent de bedoeling van Majoor Malinki met betrekking tot de gewonden. De meest gunstige mogelijkheid was dat het zijn bedoeling was geweest, de gewonden buiten te laten liggen zonder eerste hulp, totdat zij de volgende morgen zouden worden weggehaald; de minst gunstige was dat de gewonden zouden worden opgeruimd.

Het beroep van Malinki dat hij zijn mensen had voorgehouden de eer van het korps hoog te houden, niet te moorden en het vuurbevel niet te misbruiken voor slechte doeleinden, werd slechts toepasselijk geacht voor zover het betrof de dorpelingen, die zich binnenshuis bevonden: de Krijgsraad oordeelde dat het zijn bedoeling was geweest dat zijn mensen geen woningen zouden binnengaan en dat zij niet zouden trachten, burgers te provoceren om hun woningen te verlaten; het had geen betrekking op burgers buitenshuis, al dan niet onschuldig. Bovendien had de omstandigheid dat Majoor Malinki zijn orders in twee gedeelten had gesplitst, namelijk om iedereen die zich buitenshuis bevond te doden en om iedereen die zich binnenshuis bevond te beschermen, een ongunstig resultaat gehad. Hierdoor werd de weg geopend voor de moordpartij, want hierdoor werd het doden van mensen binnenshuis omschreven als moord en het doden van mensen buitenshuis als gerechtvaardigde doodslag.

Vervolgens ging de Krijgsraad over tot de behandeling van een ander onderdeel van de verdediging van Majoor Malinki, namelijk dat hij een generale machtiging had gegeven om van de vuurwapenen gebruik te maken maar dat door hem nimmer een opdracht om het vuur te openen was gegeven. De meeste officieren hadden van de machtiging om van de vuurwapenen gebruik te maken eerst na zorgvuldige overweging gebruik gemaakt; slechts de Luitenant Dehan had òf de opdracht niet juist begrepen, òf haar niet juist willen begrijpen en had de machtiging misbruikt om een bloedbad aan te richten.

Dit verweer werd door de Krijgsraad eveneens verworpen. De Raad bevond dat de opdracht van Malinki stellig en duidelijk was en geen ruimte liet voor interpretatie.

De Krijgsraad gaf in de tweede helft van het vonnis (uitgelezen 14 oktober 1958) nog de volgende overwegingen:

Het beroep van de beklagden op ambtelijk bevel werd verworpen. Volgens de terzake geldende bepalingen is de Israëlische soldaat niet strafrechtelijk aansprakelijk wanneer hij handelt (o.m.) ter opvolging van een bevel van het bevoegde gezag, aan welk gezag hij wettelijk verplicht is te gehoorzamen, tenzij het bevel manifest onwettig is. Of een bevel manifest onwettig is of niet is een rechtsvraag.

De Krijgsraad achtte het bevel van Kolonel Shadmi en Majoor Malinki, strekkende tot het neerschieten van dorpelingen die, zich niet bewust van de ingestelde avondklok, naar hun woningen terugkeerden, manifest onwettig. Bovendien had Majoor Malinki de werking van dit

reeds manifest onwettige bevel verruimd, zodat het ook **betrekking** kreeg op vrouwen en kinderen.

De Krijgsraad aanvaardde de verklaring van Majoor Malinki dat, toen hij Kolonel Shadmi gevraagd had hoe te handelen ten aanzien van de terugkerende dorpelingen, Kolonel Shadmi geantwoord had: „May „Allah have mercy on their souls”. Er waren geen getuigen bij deze bijeenkomst tussen Kolonel Shadmi en Majoor Malinki geweest, maar deze uitdrukking was door Majoor Malinki herhaald tijdens de samenkomst met zijn officieren.

Na uitgemaakt te hebben dat het bevel tot de onderwerpelijke onvoorwaardelijke avondklok („shoot dead curfew”) welke mede betrekking had op onschuldigen, vrouwen en kinderen, manifest onwettig was, ging de Krijgsraad de daden van elk der beklaagden na, teneinde stuk voor stuk te onderzoeken of hun beroep op rechtvaardiging (ambtelijk bevel) gegrond was.

Majoor Malinki was een veteraan, die wist wanneer hij geweld mocht gebruiken. Hij had zelfs Kolonel Shadmi gewaarschuwd dat zijn bevel om terugkerende dorpelingen te doden tot bloedvergieten zou leiden. Deze waarschuwing bewees dat Malinki beseftte dat het bevel zowel in vredetijd als in oorlogstijd onwettig was.

Majoor Malinki had behoren te weigeren het bevel op te volgen want een officier behoort moed aan den dag te leggen, niet alleen in het tegemoet treden van de vijand, maar ook in het verdedigen van zijn rechten ten overstaan van zijn meerdere. En als Majoor Malinki niet onmiddellijk de aard van het bevel zou hebben onderkend, dan zou het toch gedurende de daarop volgende uren tot hem moeten zijn doorgedrongen. Majoor Malinki werd mede-schuldig geoordeeld aan 43-voudige moord.

Luitenant Dehan had de onwettigheid van het bevel dat hij van Majoor Malinki ontving, moeten beseffen op grond van zijn rang en de duur van zijn militaire dienst. Ofschoon hij niet op de hoogte was van de gedragingen van de dorpelingen en hoewel hij getraind was in de bestrijding van franc-tireurs en para-militaire eenheden, had hij in zijn stoutste fantasie nimmer kunnen geloven dat deze naar huis terugkerende dorpelingen para-militaire vijanden waren. Niettemin had hij wrede en systematische moord gelast. Ook hij werd mede-schuldig geoordeeld aan 43-voudige moord.

Lance-Corporal Ofer was door zijn superieuren gebracht tot het neerschieten van 41 mannen, vrouwen en kinderen. Toch heeft hij, hoewel hij strakke bevelen van Luitenant Dehan ontving, gevoeld dat er iets fundamenteel verkeerd was, aangezien hij ten processe ontkende, gewonden, vrouwen en kinderen te hebben gedood. Hij werd schuldig verklaard aan 41-voudige moord, aangezien hij er zich van bewust was geweest, verkeerd te hebben gehandeld.

Voor wat betreft de soldaten Harosh en Avraham (toegevoegd aan L/C Ofer): zij konden zich met betrekking tot het eerste incident beroepen op rechtvaardiging en hun viel het voordeel van de twijfel ten deel. Zij mochten aanvoeren dat het plotselinge van het bevel hun geen

tijd had gelaten tot overleg. Maar zij konden voor de volgende schietpartijen dat beroep niet meer met grond aanvoeren, omdat zij toen tijd gehad hadden om na te denken; toen beseften zij wat zij deden. Zij werden schuldig verklaard aan 22-voudige moord.

Vervolgens werd overwogen ten aanzien van de Lance-Corporal Uljel en de soldaten Nahmani en Fahima. Het werd onaannemelijk geacht dat zij de doden niet op de grond hadden zien liggen voordat zij het vuur openden op de vrachtauto met 14 vrouwen en 4 mannen. En als zij inderdaad de doden niet eerder hadden gezien, hadden zij tot hun zinnen behoren te komen toen zij de vrouwen om genade hoorden smeken. Bovendien hadden zij gewonden doodgeschoten. Zij hadden bewust een manifest onwettig bevel opgevolgd en waren schuldig aan 17-voudige moord.

Slechts de laatste drie beklagden, Lance-Corporal Ismail en de soldaten Shaban en Semnitz, konden zich met succes beroepen op rechtvaardiging; zij hadden gevuurd voordat zij beseften dat het bevel manifest onwettig was. Zij werden door de Krijgsraad vrijgesproken.

De Krijgsraad behandelde ook de vraag, waarom het „shood dead” bevel van Majoor Malinki, dat hij aan alle officieren van de grensdienst had verstrekt, slechts in één van de acht dorpen, in Kafr-Kasim, tot een slachting had geleid.

In de vier dorpen van de sector van Kapitein Frankenthal had geen slachting plaats gehad. Frankenthal had het onnodig geacht, met Majoor Malinki te argumenteren. Hij had op eigen gezag de avondklok van 17.00 uur naar 17.30 uur verlegd en had bevel gegeven om alle dorpelingen, die terugkeerden, naar hun woningen te begeleiden. Vuur mocht alleen geopend worden op bevel van een officier of onderofficier.

Ook in de drie dorpen waarheen Kapitein Levi zijn manschappen had gedirigeerd waren geen slachtoffers gevallen. Kapitein Levi had geen wijzigingen in de opdracht voor de avondklok gemaakt. Hier vielen geen slachtoffers omdat de officieren en onderofficieren ter plaatse de situatie hadden gewogen en het bevel daaraan hadden aangepast.

De Krijgsraad oordeelde dat het geen wonder was dat al deze verschillende wegen, waarlangs de opdracht van Majoor Malinki gemoduleerd werd, in zeven van de acht dorpen hebben geleid tot hetzelfde resultaat. De reden is dat een onwettige en onmenselijke opdracht, uit derzelfver aard, leidt tot vernietiging van haar doelstelling. Het falen van deze opdracht leidt niet noodzakelijkerwijs tot opstandigheid maar — en zulks uit hoofde van haar onmenselijke aard — tot afkeer van de zijde van elke gemiddelde officier, welke afkeer hem ervan weerhoudt een schandelijke daad te verrichten. Voor het opvolgen van de opdracht van Majoor Malinki is een zekere mate van wreedheid en gevoelloosheid vereist, welke men bij de normale officier niet aantreft.

De Krijgsraad overwoog in verband met de onwettigheid van de opdracht van Majoor Malinki dat geen mens, hetzij burger, politieman of militair, het recht heeft om, anders dan in bijzondere omstandig-

heden zoals in de wet vermeld, een mens te doden of opdracht te geven tot het doden van een mens. De wet geeft aan hen, die de macht hebben een avondklok in te stellen, slechts als laatste middel het recht om het vuur te openen.

De Krijgsraad was voorts van oordeel dat Kolonel Shadmi niet de bevoegdheid had om op 29 oktober 1956 een avondklok in te stellen; die bevoegdheid berustte bij de Brigade-Generaal Mart, militair gouverneur van het ressort. Inderdaad heeft deze twee dagen later een avondklok ingesteld. De Krijgsraad verwierp de lezing van Kolonel Shadmi over zijn telefoongesprek met Brigade-Generaal Mart terzake van de voorgestelde maatregel.

Niettemin had Majoor Malinki het volste recht om aan te nemen dat het bevel van Kolonel Shadmi wettig was; daarom kon Malinki niet verweten worden dat hij een avondklok had ingesteld, welke geen wettige grondslag had. Hem werd slechts verweten het instellen van een avondklok waarvan de uitvoeringsbepalingen manifest onwettig waren.

De Krijgsraad gaf tenslotte de volgende principiële beslissing (met betekenis van precedent) namelijk dat de Krijgsraad meende niet behoorlijk zijn plichten als militaire rechter, als lid van de Israëliische Strijdkrachten en als burger van de Israëliische Staat te vervullen, indien hij niet als zijn scherpomlijnde en onvoorwaardelijke overtuiging uitsprak dat het ieder soldaat, en zeer zeker een soldaat van het Israëliische leger, verboden is, iemand, die zich heeft overgegeven en die bereid is de hem gegeven bevelen op te volgen, te doden zonder behoorlijk proces.

Het is mogelijk dat tijdens militaire operaties bevelen worden gegeven om vijandelijke installaties op te blazen of op andere wijze aan te vallen en dat, gedurende een dergelijke actie, onschuldigen, waaronder ouden van dagen, vrouwen en kinderen, getroffen worden of dat bevel wordt gegeven, geen gevangenen te maken. Het laatste betekent dan echter dat er geen pogingen zullen worden ondernomen om vijandelijke militairen gevangen te nemen; het betekent niet een toestemming om zonder behoorlijk proces hen, die zich overgeven, te doden. De scheidingslijn moge dun zijn, maar die lijn is scherp.

Deze regel is oud en geldt internationaall). Hij is dwingend toepasselijk in alle tijden en tussen alle geciviliseerde volkeren — en zelfs tussen ongeciviliseerde volkeren. Verondersteld wordt dat elke Joodse soldaat deze regel kent en in ere houdt, want hij maakt deel uit van een natie, wier cultuur zich over 4000 jaren achter ons uitstrekt.

* * *

Bovenstaande uitspraak van de Israëliische militaire rechter is van grote principiële betekenis en waarde. Voor de Nederlandse militair

¹⁾ Zie artikel 6 (b) en (c) van het Handvest van de Internationale Militaire Rechterbank (Staatsblad G 5, K.B. 4 januari 1946), alwaar definities worden gegeven van oorlogsmisdrijven (moord, mishandeling, deportatie enz.) en van misdrijven tegen de menselijkheid (moord, uitroeiing, onmenselijke handelingen enz.).

ligt het vraagstuk niet anders. Steeds geldende moeilijkheden daarbij zijn:

-1- In tijd van vrede kan men zich moeilijk verplaatsen in de eisen — harde en wrede eisen — welke de oorlogsvoering stelt, waarbij het noodzakelijk is dat de soldaten ook in hun opvattingen gehard worden en andere normen laten gelden dan in de normale maatschappij). Wil een Staat met alle kracht die in hem is een oorlog winnen, dan zal men de vijand moeten neerslaan. Sentiment is daarbij niet bruikbaar. Bij de opleiding van commando's in oorlogstijd wordt een wijziging van de normale maatstaven en waarderungen aangekweekt.

-2- In tijd van oorlog is in beginsel onvoorwaardelijke gehoorzaamheid (ik zeg niet: blinde gehoorzaamheid; ik zeg ook niet: absoluut-onvoorwaardelijke gehoorzaamheid) een noodzakelijke eis. Een soldaat die men heeft opgevoed in het wikken en wegen van de wettigheid van een bevel is onbruikbaar. Beginsel moet zijn: onmiddellijk doen en éérst doen. daarna denken. Een soldaat die (te lang) eerst denkt voordat hij doet, veroorzaakt vrij zeker veel meer schade dan hij, die onmiddellijk gehoorzaamt³⁾.

Dit aspect betwist, naar mijn gevoelen, de juistheid van de precedent-overweging van de Israëliische Krijgsraad dat de scheidingslijn, hoewel dun, niettemin scherp is. Ik ben van mening dat er wel een onderscheid (tussen manifest-onwettige bevelen en wettige bevelen) bestaat, maar geen scherpe scheiding. Naar mijn mening is er een breed overgangsgebied, waar de soldaat voor een moeilijke taak staat en de rechter, post factum achter de groene tafel, voor een uiterst verantwoordelijke. De rechter zal dan de bovenstaande aspecten voor ogen dienen te houden en een onderzoek moeten instellen naar de bona fides van de soldaat. Meende deze (subjectief) dat het hem gegeven bevel niet indruiste tegen de menselijkheid, dat het niet manifest onwettig was, dan zal hij niet gestraft mogen worden. Daarom heb ik (hoewel ik van de feiten niet meer weet dan in bovenstaand verslag vermeld) waardering voor het minderheidsoordeel terzake van L/C Ismail en zijn twee manschappen, die van hun officier, die zelf het vuur opende, opdracht kregen dat vuur te ondersteunen. Het is aan te nemen dat deze mensen inderdaad „mechanisch en instinctief, als gedisciplineerde „soldaten“ het bevel opvolgden.

-3- Juist omdat er, naar mijn mening, wel onderscheid maar geen (scherpe) scheiding bestaat tussen bevelen, waaraan gehoorzaamheid geboden, bevelen waaraan gehoorzaamheid (nog) geoorloofd en bevelen waaraan gehoorzaamheid verboden is, schiet (tot dusverre) elke poging te kort om een scherpe formulering van de grenzen der gehoorzaamheidsplicht te geven en wordt elke soldaat met een vage en abstracte formule het veld in gestuurd.

De Nederlandse soldaat zal het moeten doen met juridisch-technische

²⁾ „Zie noot B.V.A.R. in N.J. 1949 No 147 onder de zgn. „brandstichtings-sententie“; ook afgedrukt in M.R.T. XLII, 1949, blz. 219.

³⁾ Ik verwijs naar mijn verhandeling onder de titel „Misdrijf tegen de mensheid en gehoorzaamheidsplicht“ in N.J.B. 1948 blz. 533 e.v.

begripen als gehoorzaamheidsplicht, overmacht, ambtelijk bevel en misdrijf tegen de mensheid.

De Israëliische soldaat is maar schijnbaar beter af wanneer men hem zegt dat hij aan alle bevoegdelijk gegeven bevelen moet gehoorzamen, behalve wanneer het bevel manifest onwettig is. Of het bevel manifest onwettig is, is immers een rechtsvraag, welke de rechter later en achteraf wel zal beantwoorden. De eenvoudige soldaat die bij een luitenant op patrouille is ingedeeld en die van de luitenant opdracht krijgt het door die luitenant geopende vuur te ondersteunen, gevoelt zich in het brede terrein van de grensgevallen. Maar ook voor de minder eenvoudige officier (waarbij ik nu niet doel op de situatie van de luitenant Dehan) is het vaak heel moeilijk uit te maken of een hem in verband met daadwerkelijke actie gegeven bevel, links of rechts van de denkbeeldige grenslijn ligt, welke de bevelen scheidt in manifest-onwettige en andere.

In het Engelse militaire recht heeft men in de laatste fase van de tweede wereldoorlog de voordien voor de Engelse soldaat bestaande strikte formule gewijzigd in moderne zin. Aanvankelijk kreeg de Britse soldaat in de Manual of Military Law de boodschap mee dat hij, als hij zich schuldig maakte aan schending van erkende regels van de oorlogvoering, daarbij handelende op last van de Regering of van zijn commandant, geen oorlogsmisdadiger was en niet door de vijand kon worden gestraft. In 1944 werd dit veranderd en werd de Britse soldaat voorgehouden dat hij alleen aan wettige bevelen had te gehoorzamen en dat hij zich niet kan beroepen op een gegeven bevel als hij een daad begaat, daarbij handelende in strijd met onweersproken regels van de oorlogvoering en daarbij tevens algemeen erkende gevoelens van menselijkheid met voeten tredende⁴).

Ook hier dus een vage en abstracte formule.

Hoewel ik de formulering van het Israëliisch recht op dit punt zeker kort, bondig en onder de bovengeschetste beperkingen duidelijk vind, bewijst het voormelde naar mijn mening toch wel dat de scheidingslijn tussen manifest onwettige en andere bevelen in de praktijk niet zó scherp is als het vonnis van de Israëliische Krijgsraad het voorstelt.

-4- Het gestelde in punt -2-, namelijk dat in beginsel en behoudens uitzonderingsgevallen onvoorwaardelijke gehoorzaamheid moet gelden, leidt ertoe dat de soldaat moet weten dat hij niet gestraft zal worden wanneer hij (wederom in beginsel en behoudens uitzonderingen) in geval van twijfel en te goeder trouw verkiest het bevel op te volgen in plaats van het te verwerpen en ongehoorzaam te zijn.

Dit is een noodzakelijke eis, wil het leger slagen in de hem opgedragen taak. Een actie, en zeker een „Blitz“-actie, zal niet kunnen slagen wanneer elke soldaat elk vuurbevel eerst overweegt in het licht van eventuele „manifeste onwettigheid“. Slechts als de soldaat weet dat hij straffeloos zal zijn als hij te goeder trouw de hem gegeven bevelen opvolgt, zal het leger als een eenheid, als een instrument in

⁴) Zie mijn opstel „gehoorzaamheidsplicht en aansprakelijkheidsplicht“ in M.R.T. XLV, 1952, blz. 521.

de hand van de bevelhebber, kunnen optreden. En dat is de doelstelling van het leger, hetwelk immers als een piramide, in rigide trapsgewijze hiërarchie, is opgebouwd.

Daarbij komt dat vaak de soldaat allerminst kan beoordelen wat het doel is van het bevel en dat hij allerminst de wettigheid ervan kan overzien. „De mindere, slechts een beperkt deel van het oorlogsterrein „kennend, mist de mogelijkheid de feiten te kennen waarop het oorlogsrecht dient te worden toegepast. De represaille kan immers samenhangen met daden op een geheel ander terrein van de krijg. Ja zelfs „kan hij afhangen van de vraag of de tegenpartij een onwettige krijg „voert . . .”⁵⁾.

De aard en de inhoud van de bevelen en daarmee de plaats, waar de grens van het manifest onwettige ligt, is objectief afhankelijk van de omstandigheden en de aard van de operatie.

Wat in vreedestijd, in de normale, rustige maatschappij, een schandelijke of onmenselijke daad zou zijn, is dat niet bij een commando-raid of bij het vestigen van een bruggehoofd op sterk verdedigd vijandelijk terrein! „Ook een oorlog, gevoerd volgens het oorlogsrecht, kan leiden „tot onmenselijke daden”. „Eer en geweten zijn afgestemd op verhoudingen van vrede; à la guerre comme à la guerre!”⁶⁾). Daarom is het niet eenvoudig om abstracte bepalingen met de waarde van precedent te scheppen, los van de omstandigheden, en ik vraag mij af of de interpretatie in het Israëliische vonnis van het bevel om geen krijgsgevangenen te maken, wel volledig en voor alle omstandigheden passend is.

Bovendien krijg ik de indruk dat aard en inhoud van de bevelen en de beantwoording van de vraag of het bevel al dan niet onwettig is, tevens bepaald worden door (subjectieve) stemming van de rechter. De onderwerpelijke materie is eigenlijk eerst sedert de tweede wereldoorlog een onderwerp van rechterlijke beslissing geworden en ik kan mij niet onttrekken aan het gevoel dat de rechter er nog onwennig en dientengevolge nog niet met die volledige bezonkenheid tegenover staat, welke een uniforme waardering van de feiten mogelijk maakt. Behalve een primaire neiging om een door een vijand tegen eigen onderdanen gepleegd feit aan strengere maatstaven te onderwerpen, komt ook voor het naar andere kant door de balans zwaaien en het aanleggen van strengere maatstaven ten aanzien van feiten, begaan door eigen onderdanen jegens vijandelijke, althans buitenlandse belangen⁷⁾.

⁵⁾ Prof. B. V. A. Röling in zijn naschrift onder de „Brandstichtingssententie”, N.J. 1949, no 147 (zie ook M.R.T. XLII, 1949, blz. 219).

⁶⁾ Prof. B. V. A. Röling in zijn naschrift onder de „Brandstichtingssententie”.

⁷⁾ Zie twee vonnissen van de Krijgsraad te Velde Oost van 30 juli 1946 (M.R.T. XL, 1947, blz. 74 en 81). Zie voorts vonnissen van dezelfde Krijgsraad van 2 januari 1951 (M.R.T. XLIV, 1951, blz. 385 en 391) met mijn naschrift daarbij. Het eerste vonnis is ook opgenomen in N.J. 1952, No. 247 met naschrift van Prof. B. V. A. Röling. Ook naar dat naschrift (overgenomen in M.R.T. XLV, 1952, blz. 406) wordt in dit verband speciaal verwezen. Tenslotte het vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 22 februari 1956 (M.R.T. XLIX, 1956, blz. 674) met mijn daarbij gestelde naschrift.

Al deze vonnissen handelen over zgn. „liquidaties” van Duitsers en N.S.B.-ers door leden van de Binnenlandse Strijdkrachten.

Al deze omstandigheden maken de krijg voor de militair dubbel gevaarlijk en inderdaad een terrein van noodtoestand. Behalve het vijandelijk vuur in het veld wacht hem, teruggekeerd, de rechterlijke beoordeling van zijn oordeel omtrent de wettigheid van de door hem opgevolgde bevelen. Het is goed dat de rechter ook daarmede rekening houdt. Deze omstandigheid maakt naar mijn mening beoordeling van dit soort zaken door een militaire rechter noodzakelijk.

Het voorgaande neemt niet weg dat de handelingen, in Kafr-Kasim begaan, zoals zij door bovenstaand verslag ter kennis komen (behoudens het optreden van L/C Ismail en zijn mannen, in de jeep van Luitenant Dehan, waarover twijfel kan bestaan) manifest onwettig waren en dat ook slechts „een zekere mate van wreedheid en gevoel-„loosheid" en niet het verlangen om gehoorzaam te zijn aan het gegeven bevel, deze handelingen hebben doen verrichten.

Uiteindelijk zal de veelheid van voorbeelden van rechterlijke beslissingen, waarbij de omstandigheden van het voorval, welke steeds anders zijn, een beslissende rol spelen, moeten dienen om licht te brengen in het duistere grensgebied, hetwelk noodzakelijkerwijs ontstaat tengevolge van de abstracte voorschriften in het terrein tussen het wettige bevel en het manifest onwettige bevel.

Naast de Kafr-Kasim affaire zij verwezen naar de Brandstichtings-sententie (M.R.T. XLI, (1948) blz. 326 en N.J. 1949 no. 147). naar het vonnis van de Krijgsraad te Velde (Koninklijke Landmacht) te Batavia van 29 mei 1947 (M.R.T. XLI, (1948) blz. 311) en naar de sententie van het Hoog Militair Gerechtshof te Batavia van 17 juni 1949 (M.R.T. XLII, (1949) blz. 591), alsmede de bij die uitspraken gestelde naschriften.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad aan boord van 's Lands Schip de Staten Generaal, liggende ter rede van Texel.

Sententie van 4 juli 1796).

(Uitgespr. 4 juli 1796, geapprob. 13 juli 1796).

Opzettelijk verzwijgen van en deelnemen aan een samenzwering om met het brikschip „de Lord Chichester" naar de vijand over te lopen.
(Articul-Brief op de dienst te Water: Art. VI, VII, VIII en XXX).

¹⁾ Een exemplaar van deze sententie werd ons ter beschikking gesteld door de kapitein-luitenant ter zee Mr A. N. baron de Vos van Steenwijk. (Red. M.R.T.).

SENTENTIE

Alzo de perfoon van GIDEON LETTERY, oud negentien en een half jaar, geboortig uit den Haag, heeft bekend, en het ook anderzints aan den Krysgraad voldoende gebleeken is, dat hy le- dert een jaar, als Sergeant op de Canonneerboot, de Otter, geënd heeft, en van daar door den Lieute- nant *Heyman*, met en benevens andere perfonen, gedetacheerd is geworden op het van de Engelſche genomen Brikſchip, de Lord Chichester genaamd, te diër tyd voor Delizyl leggende.

Dat hy Gedetineerde in zoo verre zyn plicht heeft vergeeten, dat, offchoon aan hem Gedetineerde op den 29. Maart laatſtleden door den Quartiermeester *Jacob Cramer*, bekend is geworden, dat eenigen der met hem op gedagte Brik gedetacheerde Manſchap- pen, een ontwerp en afpraak met den anderen ge- maakt hadden, om met gemelde Brik, in Zee geko- men zynde, naar Engeland te ſtevenen, echter daar van geen behoorlyke kennis heeft gegeven, maar dat hy Gedetineerde integendeel zich heeft laten overhaalen, om in de gemaakte afpraak deel te nee- men, en behulpzaam te zyn, om de aan hem mede ter bewaring aanbetrouwe Brik, en daar in opgeſlo- tene Krysgevangenen, naar Engeland over te bren- gen, niettegenſtaande hy Gedetineerde overtuigd is geweest, dat het een ongeoorloofde zaak was, der- gelyke afpraak te maken.

Dat hy Gedetineerde mede een opzet heeft gehad, om, ter bevordering van gedagte ontwerp, de onder zyne mede-bewaring geſtelde Engelſche Krysgevan-

verleiden en helpen verleiden, en tot deelneeming van zyne misdadige oogmerken, overhaaling van an- deren, onder zyne ordres geſtelde Manſchappen, met misbruik van de aan hem vertrouwde magt en post.

Al 't welk zaken zynde van de gevaarlykte gevol- gen, waar door alle orde van dienſten ondergeſchikt- heid, zoude kunnen worden ondermynd, en omverre geworpen, die in geen Militair, vooral in geen On- derofficier, en dus te meer, volgens orde van dienſt, naar Eed en pligt, op de aan hem bevolene post had behooren getrouw te blyven, en anderen met een goed exempel voorgaan, kunnen worden geleden.

En hy Gedetineerde zich dus ſchuldig gemaakt heeft aan het overtreeden van het VI, VII, VIII, en XXX. Art. van den Articul-Brief op den dienſt te Water vaſtgeteld, en alzo in een Land van Juſtitie, naar de geſtrengheid der Wetten, anderen ten voorbeelde en affchrik, moet worden getraft.

Zoo is het, dat de Zee-Krysgraad, doorzien, en rypelyk overwogen hebbende, al het geene ter ma- terie dienende was, en konde moveeren; doende Recht, in naam van het Volk van Nederland, condem- neerd den gedetineerden *Gideon Lettery*, omme met de kogel te worden getraft, dat 'er de dood na volgd, den Gedetineerden wyders condemneerende, in de kosten en mifen van de Procedures.

Aldus gedaan en gefententieerd aan boord van 's Lands Schip de Staten Generaal, den 4. July 1796, het tweede jaar der Bataaffche Vryheid, leggendeter Rheeде van Texel.

genen, te helpen bevryden, en ten dien einde, een Pistool, en een pakje Patroonen, aan den krygsgevange Stuurman heeft gegeven, alles met dat boosaardig voornemen en opzet, om het door hem mede toegetemde ontwerp, bevordelyk te zyn.

Dat hy Gedetineerde wel tot reden zyner ontchuldiging heeft willen voorwenden, dat hy Gedetineerde geatueerde zyn verblyf op de Canonoorboot de Scorpioen, slegt, ja zelfs gebrek aan Voedzel, zoude hebben gehad, waar door hy tot de deelneeming in dit ontwerp, zouden hebben toegestemd, dit echter geene redenen van verontchuldiging kunnen zyn, nadien de weg tot klagen hem open was, en het den Krygsraad gebleeken is, dat zulks ten zyner verdediging is uitgedagt, en van alle waarheid ontbloomt, en hy Gedetineerde zelfs andere, mede op de voornoemde de Brik gedetacheerde, perlonen, tot het voornoemde voornemen, om naar Engeland te stevenen, heeft zoeken over te haalen.

En vermits de Gedetineerde zich door zyn hier vo-
 rengemelde verregaande pligtverzuim, gedragingen,
 daaden en voornemens, ten hoogsten heeft ichuldige-
 maakt aan misdaad van opzettelyk verzwigen van, en
 dadelyk deelneeming aan een beslaan hebbende famen-
 zweering, affpraak en voorbedagt opzet, om met de
 aan hem mede toebetrouwde Prys, het Brikfchip, ge-
 naamd Lord Chichester, op een geweldadige wyze
 naar Engeland te deferteeren, en alzoo naar den
 Vyand overteeloopen. — En het toevallen aan mede
 onder zyne bewaring gestelde Krygsgevangene, door
 het verzorgen van Wapenen aan, en affpraak met de-
 zelfen te helpen maken, waar door zy in vryheid, en
 in hun Vaderland zoude kunnen geraakt zyn, aan het

(was geteekend)

S. Story.
L. W. van Rossum.
H. A. Keys.
A. Weerts.
Jan Collenieur.
Barend Koring.
Jan Goosman.

En zyn tot Commissarisfen
 ter uitvoering dezer Sen-
 tentie, door den Krygs-
 raad benoemd
 Den Capit. Lt. *H. A. Ruysch.*
 Den Schipper *J. Gerritse.*
 Den Matroos *B. Koring.*

My presfent,
Hendrik Gestema,
 Secr. van den Zee-Krygsraad.

Het Comité tot de zaken van de Marine, gezien en geexamineerd hebbende de confideration en het advis van het Officie Fiscaal op de nevenstaande Sententie, heeft goedgevonden en verstaan, dezelve te approbeeren, gelyk dezelve geapprobeerd word by dezen.

Gedaan in den Hage den 13. July 1796, het tweede Jaar der Bataafsche Vryheid, en gerefunneerd den 14. daaraanvolgende.

H. AENEAE, vt.

Ter ordonnantie van
 hetzelfde.

L. E. VAN ECK.

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw-Guinea.

Vonnis van 23 juli 1958.

(Uitgespr. 23 juli 1958; Fiat-executie 30 juli 1958).

President: Kapt. t. Zee H. M. van den Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. van der Hoeden, Kapt. Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven, Lt. Kol. d. Mars. J. A. van Reijn, Luit. t. Zee (A) 1e kl. W. van den Braak.

Raadsman: Maj. d. Mars. A. C. Dijkhoorn.

Als korporaal-hofmeester in deelneming met een mindere een hoeveelheid rum weggenomen. Geldboete (met toepassing van artikel 24 W.Sr.) van f 90, gezien de geringe waarde van het weggenomen en de bijkomende omstandigheden.

(W.M.Sr. art. 48; W.Sr. art. 24, 311 (4)).

DE ZEEKRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN
NEDERLANDS NIEUW-GUINEA,

in de zaak van de Fiscaal tegen J. d. W., oud 28 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing gediend hebbende als korporaal-hofmeester,

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 17 juli 1958, nr. P. 13330-6700/CZMNNG, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Hollandia, althans in Nederlands Nieuw-Guinea, dienende „als korporaal-hofmeester bij de Marine Kazerne Hollandia, op of „omstreeks 26 april 1958 opzettelijk tezamen en in vereniging met zijn „mindere, de hofmeester 1e klasse T. J. S., althans alleen, met het oog- „merk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een fles, „inhoudende rum, welke fles met inhoud toebehoorde aan de wijntoko „officieren van de Marine Kazerne Hollandia, althans aan een ander „dan aan hem, beklagde, en/of aan T. J. S.”;

Gezien het exploit van betekening en dagvaarding d.d. 17 juli 1958, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging de beklagde zijn betekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van de Zeekrijgsraad op woensdag, 23 juli 1958 des voormiddags te 08.00 uur;

Gezien de stukken van de processe, voor zoveel daarvan wordt gebruik gemaakt aan de beklagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: bewezenverklaring van het de beklagde ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan, qualificatie daarvan als:

„Als militair opzettelijk met een militair van mindere rang aan het „opzettelijk gepleegd misdrijf van „Diefstal door twee verenigde per- „„sonen” deelnemen”

en veroordeling deswege tot: een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden onvoorwaardelijk;

Gelet op de verklaring namens beklagde door diens raadsman af-

gelegd, dat hij afstand doet van het recht om een schriftuur van antwoord in te dienen;

Gehoord de pleidooien, tussen de raadsman van beklagde, de majoor der mariniers A. C. Dijkhoorn en de Fiscaal gevoerd;

Overwegende, dat de beklagde, op 27 augustus 1946 als hofmeester 3e klasse bij de zeedienst in werkelijke dienst is gekomen en thans nog als korporaal-hofmeester in werkelijke dienst verblijft;

Overwegende, aangaande het aan beklagde ten laste gelegde, dat voor de officier-commissaris, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. J. d. W., oud 28 jaar, als beklagde:

dat er op 26 april 1958 in de longroom van het Kloofkamp in Hollandia een receptie was; dat de hofmeesters na afloop van de receptie enige consumpties mochten gebruiken; dat op een gegeven moment de sergeant-hofmeester M. zei, dat zij moesten gaan opruimen; dat hij zich naar de zogenaamde gamelle begaf om de etenswaren op te gaan ruimen; dat, toen hij daarmee klaar was, hij zich naar de bar heeft begeven, waarachter de hofmeester 1e klasse T. J. S. nog aan het werk was; dat deze hem toen een fles liet zien; dat hij zag dat zich in die fles een hoeveelheid rum bevond; dat S. daarbij zei: „Ik heb nog een paar „staartjes. Die zijn voor straks“; dat S. vervolgens die fles in een kartonnen doos deed; dat toen hij deze doos ontving, het niet zijn bedoeling was de zich in de fles bevindende hoeveelheid rum terug te geven aan de Wijntoko Officiëren, doch zich die wederrechtelijk toe te eigenen; dat niemand hem toestemming had gegeven zich die drank toe te eigenen en dat hij wist dat die drank eigendom was van de Wijntoko Officiëren Marine Kazerne Hollandia; dat hij wist dat de hofmeester S. de stand van 1e klasse had en zodoende zijn mindere was; dat hij ook wist, dat hij het feit pleegde met de hofmeester S., daar zij beiden een werkzaam aandeel daarbij hadden;

2e. T. J. S., oud 22 jaar, als getuige:

dat op 26 april 1958, na afloop van een receptie, welke in het Kloofkamp te Hollandia was gehouden, de hofmeesters aan de bar enige consumpties mochten gebruiken; dat toen zij van de sergeant-hofmeester Meerwijk de opdracht kregen weer met de werkzaamheden te beginnen, hij achter de bar is gaan opruimen; dat op een gegeven moment de korporaal-hofmeester de W. naar hem toekwam; dat hij vervolgens een niet volle fles rum nam en die aan de korporaal de W. toonde; dat deze zei: „Doe het maar ergens in, dan neem ik het wel mee“; dat hij vervolgens die fles rum in een doos deed; dat hij die doos aan de korporaal heeft gegeven en gezien heeft dat die ermee naar buiten liep; dat toen hij de fles rum in de doos deed, het zijn bedoeling was zich die fles rum toe te eigenen, teneinde de inhoud later met de andere hofmeesters te consumeren; dat hij van niemand toestemming had gekregen zich die fles toe te eigenen en dat hij wist, dat die fles eigendom was van de wijntoko officieren van de marinekazerne Hollandia; dat hij ook wist dat hij het ten laste gelegde feit tezamen met de korporaal-hofmeester de W. pleegde, daar zij beiden een werkzaam aandeel in het wegnemen hadden;

3e. R. M., oud 41 jaar, als getuige:

dat er op 26 april 1958 in het Kloofkamp te Hollandia een receptie was; dat hij na afloop van de receptie het restant van de drank heeft opgenomen; dat hij belast was met het beheer van de drank en deze dus als zodanig onder zich had; dat hij aan niemand toestemming heeft gegeven de dranken, welke het eigendom waren van de wijntoko officieren van de marinekazerne Hollandia, weg te nemen of weg te geven;

Overwegende, dat de beklaagde ter terechtzitting weliswaar op zijn verklaring voor de officier-commissaris is teruggekomen en alsnog als gedeeltelijke wijziging van zijn verklaring, voor de officier-commissaris afgelegd, als volgt heeft verklaard:

dat hij tegen het medenemen van die drank naar de longroom van de marinekazerne te Hollandia geen bezwaar had, aangezien dat restantje rum behoorde tot de restanten drank die volgens mededeling van de sergeant-hofmeester Meerwijk door de hofmeesters mochten worden opgemaakt; dat hij aannam, dat aangezien de hofmeesters in het Kloofkamp slechts ongeveer 20 minuten de gelegenheid hadden gekregen om een drankje te nuttigen, de sergeant-hofmeester M. er wel mee accoord zou gaan, als de hofmeesters de restanten drank, na de werkzaamheden, in de marinekazerne Hollandia zouden consumeren; dat dat ook de reden was, dat hij sergeant-hofmeester Meenvijk daarover geen nadere toestemming had gevraagd; dat hij bovendien in de veronderstelling verkeerde, dat het staartje rum niet was opgenomen in het restant dat sergeant-hofmeester Meerwijk met hofmeester Gerritsen had opgemaakt; dat hij er dan ook geen moment aan heeft gedacht om zich de zich in de fles rum bevindende hoeveelheid wederrechtelijk toe te eigenen of zich die drank zonder toestemming te hebben toegeëigend;

doch dat de krijgsraad deze verklaring onaannemelijk en ongeloofwaardig acht en beklaagde houdt aan zijn eerder vermelde, voor de officier-commissaris afgelegde, verklaring;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — waarbij de verklaring van beklaagde, voor de officier-commissaris afgelegd, als bewijsmiddel wordt gebezigd in stede van die, ter terechtzitting gedaan, aangezien beklaagde, zijn vroegere verklaring herroepende, gelijk hierboven aangegeven, daarvoor geen aannemelijke grond heeft bijgebracht, weshalve de krijgsraad aan die herroeping voorbijgaat — wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld eraan, hetgeen beklaagde is telaste gelegd, met uitzondering van de woorden „althans alleen”;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:
„Als militair opzettelijk met een militair van mindere rang aan het „opzettelijk gepleegde misdrijf van „diefstal door twee verenigde personen” deelnemen”;

Overwegende, ten aanzien van de op te leggen straf, de betrekkelijk geringe waarde van het gestolene, benevens de tot dusverre vrijwel blanco straflijst en goede beoordelingen van beklaagde;

Overwegende, dat door de, mede tengevolge van het in de telastelleging omschrevene, zeer slechte beoordeling, opgemaakt bij de Marine

Kazerne Hollandia over het tijdvak van 7 februari 1958—24 mei 1958, de anders binnen afzienbare tijd te verwachten bevordering van beklagde tot de rang van sergeant-hofmeester naar alle waarschijnlijkheid thans voor zeer geruime tijd zal zijn uitgesteld, waardoor beklagde reeds in aanzienlijke mate de gevolgen van zijn daad zal ondervinden;

Overwegende, dat de krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

Overwegende derhalve, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, een geldboete van negentig gulden passend is; . . . enz. (*Red.*)

NASCHRIFT.

(1). *Vroeger (zie bijv. H.M.G. N.I. 2 januari 1934, M.R.T. XXX, blz. 75; Zeekr. b. d. Strijdkrachten in het Oosten 14 mei 1943, M.R.T. XLI, blz. 397) was het gewoonte om de toepassing van artikel 48 W.M.Sr. in de qualificatie op te nemen door de toevoeging van de woorden „gepleegd als meerdere opzettelijk in deelneming met een „militair van mindere rang”. Deze methode had het voordeel dat zij gemakkelijk toepasselijk was op alle deelnemingsvormen, dus ook de andere dan de mededaderschap. Na de tweede wereldoorlog is de in bovenstaand vonnis toegepaste methode ontstaan. Zie Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid 8 juni 1955, M.R.T. XLIX, blz. 50 en Krijgsraad te Velde Zuid 25 mei 1955, M.R.T. XLVIII, blz. 636).*

(2). *Zonder nadere overweging past de Krijgsraad op het misdrijf van artikel 311 W.Sr. jo artikel 48 W.M.Sr. (6 jaren gevangenisstraf + de helft ex artikel 48 W.M.Sr.) artikel 24 W.Sr. toe, welk artikel buiten toepassing blijft „indien op het feit gevangenisstraf van meer dan zes „jaren is gesteld”. Zie het laatstaangehaalde vonnis en mijn naschrift daarbij in M.R.T. XLVZII, blz. 638.* *W.H.V.*

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw-Guinea.

Vonnis van **23** juli 1958.

(Uitgespr. 28 juli 1958; Fiat-executie 14 augustus 1958).

President: Kapt. t. Zee H. M. van den Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. van der Hoeden, Kapt. Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven, Lt. Kol. d. Mars. J. A. van Reijn, Luit. t. Zee 1e kl. (A) B. J. van Tongerloo.

Raadman: Luit. t. Zee 2e kl. (OC) L. J. H. Willinge.

Feitelijke insubordinatie. Beklaagde wierp een kommetje met scheerwater naar zijn meerdere toe, die, door te bukken, het kommetje ontweek doch een deel van het hete water over zich heen kreeg.

(W.M.Sr. art. 117).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NED. NIEUW-GUINEA,
in de zaak van de Fiscaal tegen I. d. F., oud 20 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de zeekrijgsraad gediend hebbende als hofmeester der 1e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 17 juli 1958, nr. P.13207-4538/CZMNNG, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende aan boord van Mr. Ms. „Groningen^v als hofmeester 1e klasse, op of omstreeks 30 januari 1958 aan boord van die „bodem opzettelijk een kommetje met heet water naar de korporaal-„hofmeester M. Bemelmans heeft geworpen, tengevolge waarvan die „korporaal-hofmeester dat hete water over zich heen kreeg”;

Overwegende aangaande het aan beklagde ten laste gelegde:

dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. I. d. F., oud 20 jaar, als beklagde:

dat hij van december 1956 tot 17 juli 1958 aan boord van Mr. Ms. „Groningen^v heeft gediend; dat hij op 30 januari 1958 de HW had en toen in de gamelle onderofficieren van die bodem chocolademelk heeft gemaakt en die in de ijskast heeft gezet; dat hij niet overal daar aan dacht en toen naar de gamelle is gegaan om die melk op te drinken en tevens om scheerwater te halen; dat de korporaal-hofmeester Bemelmans omstreeks 06.45 uur aan de hofmeester Muste, die de wacht had, en aan hem, beklagde, vroeg wie de chocolademelk had gemaakt; dat hij antwoordde, dat hij dat op de HW had gedaan; dat de korporaal zei, dat hij dat niet had mogen doen;

2e. Matheu Bemelmans, oud 26 jaar, als getuige:

dat hij sedert oktober 1957 aan boord van Hr. Ms. „Groningen^u dient als chef-hofmeester bij de onderofficieren; dat hij op donderdag, 30 januari 1958, te 06.30 uur in het verblijf van de onderofficieren van die bodem kwam; dat hij hofmeester Muste een kannetje zag afwassen, waarin chocolademelk had gezeten; dat de F., die ook in de gamelle stond, op een vraag van hem, of hij de chocolademelk had gemaakt, antwoordde: „Ja, wat heb jij daar mee te maken?” waarop hij (Bemelmans) zei: „Zulke antwoorden verwacht ik niet van een hofmeester”; dat de F. toen zei: „Je bent gek, man. Als je eerste klas „was, zou ik je in elkaar slaan”; dat hij hierop zei: „dat kun je altijd „nog doen”; dat de F. hierop een kommetje scheerwater, dat hij moest wegbrengen, naar hem toegooide, doch dat hij zich bukte achter een waterdichte deur, waardoor het kommetje hem miste, doch dat hij het hete water over zich heen kreeg;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld daaraan, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als: „feitelijke insubordinatie”.

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan, de persoon van beklagde, de goede staat van dienst van beklagde tot dusverre, gunstige inlichtingen van zijn commandant over het tijdvak tussen verwijzing en zitting krijgsraad, en tevens de minder tactvolle opmerking van betrokken korporaal („Dat kun je altijd nog doen”), een militaire detentie van

2 weken passend is; dat er termen aanwezig zijn om deze straf voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet. . . .enz. (Red.).

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 12 maart 1958.

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel L. W. Proost en Lt. Kol. Mr. R. B. Lewis.

Raadsman: Mr. J. H. A. C. Schrijvers.

Verduistering van een in huur ontvangen radiotoestel. Samenloop van artikel 63 W.Sr.: beklagde was reeds eerder veroordeeld voor een later begaan strafbaar feit.

Voor dat eerder berechte (later begane) strafbare feit was beklagde voorwaardelijk veroordeeld en (onvoorwaardelijk) ontslagen uit de militaire dienst.

Voorwaardelijke veroordeling.

(W.M.Sr. 13-15; W.Sr. art. 63, 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. L., geboren 22 januari 1936, dpl. soldaat, thans met groot verlof *), beklagde,

Gezien:enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij in of omstreeks de maand april 1957 te Appingedam opzet-, telijk een radiotoestel toebehorende aan C. B. Stok, althans aan een „of meer anderen dan aan hem, beklagde, en hetwelk hij in huur had „verkregen en uit dien hoofde en in ieder geval anders dan door misdrijf „onder zich had, zich wederrechtelijk heeft toegeëigend“;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 30 januari 1958 opgemaakt door de 1e luitenant A. J. T. Dörenberg, plaatsvervangend Hoofd van het Bureau Personeelsmobilisatie te 's-Gravenhage, ten tijde, dat hij het aan hem telastegelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in april 1957 een hem niet toebehorend radiotoestel van het merk „Philips“, dat hij tengevolge van een huurovereenkomst met de N.V. „Electro“ te Appingedam in gebruik had gekregen, en onder zich had, te Appingedam heeft verkocht aan Bierman; dat hij van niemand recht of toestemming had zich dat radiotoestel toe te eigenen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

*) Blijkens de veroordeling van 4 september 1957 was beklagde ten dage van de terechtzitting (12 maart 1958) niet meer een dienstplichtige met groot verlof, maar een ontslagen militair. (Red.)

„dat hij in of omstreeks de maand april 1957 te Appingedam opzettelijk een radiotoestel toebehorende aan een ander dan aan hem, be-
„klaagde, en hetwelk hij in huur had verkregen en uit dien hoofde
„onder zich had, zich wederrechtelijk heeft toegeëigend“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„verduistering“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen be-
klaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is
aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden
opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-
ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden
waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde bij onherroepelijk geworden vonnis van
de Krijgsraad voor de Koninklijke Luchtmacht dd. 4 september 1957
terzake van diefstal, meermalen gepleegd werd veroordeeld tot zes
maanden gevangenisstraf waarvan drie maanden voorwaardelijk met
een proeftijd van drie jaar met ondertoezichtstelling Nederlands Genoot-
schap voor Reclassering met aftrek voorarrest en met ontslag uit de
militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de ge-
wapende macht te dienen;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uit-
oefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek
van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling, nog de artikelen 2, 60,
62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 9, 10, 14a, 14b, 63 van
het Wetboek van Strafrecht, 193, 197, 205, 243, 249 van de Regts-
pleging bij de Landmagt;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aan-
genomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van
drie weken;

Beveelt, dat deze gevangenisstraf niet zal worden ten uitvoergelegd,
tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de ver-
oordeelde zich voor het einde van een op twee jaar bepaalde proeftijd
aan een strafbaar feit, of militair zijnde *), aan een krijgstuchtelijk ver-
grijp, vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat

*) Veroordeelde was ontslagen militair. Artikel 15 W.M.Sr. (dat niet is vermeld
onder de toegepaste wetsartikelen) zegt dat als algemene voorwaarde steeds mede
wordt gesteld *dat de veroordeelde die militair is*, zich niet zal schuldig maken aan
een krijgstuchtelijk vergrijp . . . enz. (Red.)

van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen.

Krijgsraad te Velde Oost.

Beschikking van 20 november 1958.

President: Majoor Mr G. Fikkert; *Leden:* Luitenant-Kolonels W. Vermeer en J. D. Stolp.

Raadsman: Mr E. Döbken.

Heropening van het onderzoek, bevel tot het houden van een nieuwe behandeling van de zaak (door een krijgsraad, zitting houdende in Duitsland) en aanhouding van de zaak voor onbepaalde tijd, een en ander op grond van het tractaat van 11 juni 1956 en van 24 maart 1958.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair tegen J. J. V., geboren 15 april 1937, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat blijkens de dagvaarding aan beklaagde wordt ten laste gelegd een strafbaar feit tegen Duitse belangen in de zin van artikel 8 lid 1 van het tussen de Verenigde Staten van Amerika, het Verenigde Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, de Franse Republiek en de Bondsrepubliek Duitsland gesloten verdrag inzake de rechten en verplichtingen van buitenlandse krijgsmachten en hun leden in de Bondsrepubliek Duitsland, zoals gewijzigd bij Bijlage II bij het Protocol tot beëindiging van het bezettingsregime in de Bondsrepubliek Duitsland, ondertekend te Parijs op 23 oktober 1954;

overwegende, dat bij, tussen het Koninkrijk der Nederlanden en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, op 11 juni 1956 gesloten en in werking getreden overeenkomst, welke bij de op 16 maart 1958 stilzwijgend door de Staten-Generaal goedgekeurde en op 24 maart 1958 met terugwerkende kracht tot 11 juni 1957 in werking getreden nadere overeenkomst tussen dezelfde partijen is verlengd voor onbepaalde tijd, Nederland tegenover de Bondsrepubliek Duitsland bepaalde rechten en verplichtingen van voormeld verdrag op zich heeft genomen, waaronder die, vermeld in na te noemen artikelen van het verdrag;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is gebleken, dat beklaagde ten tijde, waarop hij het in de ten laste legging omschreven feit zou hebben gepleegd, uit hoofde van zijn militair verband diende bij de alstoen op het grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland gelegerde en tot de gewapende krijgsmacht van Nederland behorende Verbandplaats Compagnie van het 11e Geneeskundig Bataljon van de Koninklijke Landmacht en zich toen op het grondgebied van de Bondsrepubliek bevond;

Overwegende, dat op grond daarvan de berechting van beklaagde wegens het hem ten laste gelegde strafbare feit, dat zou zijn begaan

op het grondgebied van de Bondsrepubliek, ingevolge artikel 8 lid 4 van voormeld verdrag behoort plaats te vinden op het grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland, nu er naar het oordeel van de Krijgsraad geen militaire noodzaak bestaat, welke zich daartegen verzet;

Overwegende, dat, teneinde de naleving van laatstbedoeld voorschrift — waartoe de Krijgsraad is gehouden — mogelijk te maken, het reeds gesloten verklaarde onderzoek moet worden heropend en een nieuwe behandeling der zaak op een op het grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland te houden terechtzitting van de Krijgsraad dient te worden bevolen;

Heropent het onderzoek;

Beveelt een nieuwe behandeling der zaak ter terechtzitting van de Krijgsraad, welke op het grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland zal worden gehouden op nog nader te bepalen plaats en tijd;

Bepaalt, dat daartoe de zaak voor onbepaalde tijd wordt aangehouden;

Stelt daartoe de stukken in handen van de Auditeur-Militair.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 4 maart 1959.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Mr T. Schaper.

Beklaagde, bij twee opeenvolgende vonnissen voor de duur van resp. één en (aansluitend) drie jaar ontzegd zijnde van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen, had niettemin een auto bestuurd en de maximum-snelheid binnen de bebouwde kom ener gemeente overtreden.

Beklaagde bezigde de auto van zijn vader, die ervan op de hoogte was dat zijn zoon de rijbevoegdheid ontzegd was doch die niettemin de tenlastegelegde handeling niet verhinderd had.

Toepassing van artikel 33 en 33a (nieuw) Sr.¹). Geen benadeling door verandering van wetgeving na het tijdstip waarop het feit begaan is. Verbeurdverklaring van de onderwerpelijke auto, met behulp waarvan het feit gepleegd is. Geen hoofdstraf.

(W.Sr. art. 1 (2), 33, 33a, 34; W.V.W. art. 32; W.V.R. art. 61a).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. A. O., geboren 7 augustus 1937, dpl. huzaar, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig huzaar bij het 102e Verkennings-, bataljon der Koninklijke Landmacht, op 20 december 1958 te Hil-

¹) De nieuwe tekst van artikel 33 en de ingevoegde artikelen 33a t/m 33c (waarvoor toepassing van verbeurdverklaring zonder hoofdstraf en verbeurdverklaring van aan een ander dan de dader toebehorende zaken, welke zich door zijn opzet of schuld in verkeerde handen bevonden, mogelijk is geworden) zijn in werking getreden per 1 februari 1959. (Red.)

„versum, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, „gekenkend SX 90-11, daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen, de Kerkbrink,, de Vaartweg, de „Loosdrechtseweg en de Gijsbrecht van Amstelstraat, alle gelegen „binnen de bebouwde kom van de gemeente Hilversum, zulks terwijl „hij wist dat hem bij rechterlijke uitspraak, te weten bij vonnis van de „Arrondissements-Rechtbank te Haarlem, voor de periode van 28 december 1957 tot en met 27 december 1958 en vervolgens bij vonnis „van de Krijgsraad te Velde West voor de periode van 28 december „1958 tot en met 27 december 1961 de bevoegdheid om motorrijtuigen „te besturen was ontzegt, en terwijl hij voorts over genoemde wegen „reed met een snelheid variërende tussen 60 en 80 kilometer per uur, „althans met een hogere snelheid dan de aldaar toegestane snelheid van „50 kilometer per uur”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 7 januari 1959, opgemaakt door de Commandant van A-102 Verkenningbataljon te 't Harde, blijkt, dat beklagde op gemeld tijdstip sedert 12 juni 1957 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig huzaar bij het 102e Verkenningbataljon van de Koninklijke Landmacht, op 20 december 1958 te omstreeks 21.30 uur te Hilversum als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, geken- tekend SX 90-11, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen de Kerkbrink, de Vaartweg, de Loosdrecht- seweg en de Gijsbrecht van Amstelstraat, welke wegen alle gelegen zijn binnen de bebouwde kom van de gemeente Hilversum; dat hij over die wegen reed met een snelheid variërend tussen 60 en 80 km per uur, zulks terwijl hij wist dat de maximum toegestane snelheid op genoemde wegen 50 km per uur bedroeg; dat hij toen aldaar tevens wist dat hem bij vonnis van de rechtbank te Haarlem voor de periode van 28 december 1957 tot en met 27 december 1958 en vervolgens bij vonnis van de Krijgsraad te Velde West voor de periode van 28 december 1958 tot en met 27 December 1961 de bevoegdheid was ontzegt om motor- rijtuigen te besturen; dat hij tijdens de rit gekleed was in de uniform der Koninklijke Landmacht;

B. dat op bovenstaande dag zijn vader en hij de gehele dag in Amsterdam werkzaam zijn geweest op de drukkerij van zijn vader, die aldaar gevestigd is; dat hij na thuiskomst onmiddellijk met genoemde aan zijn vader toebehorende auto was weggegaan om in Hilversum drukwerk te bezorgen, na zijn vader thuis te Hilversum te hebben afgezet; dat zijn vader hem niet heeft verboden van die auto gebruik te maken, hoewel ook zijn vader wist dat hij niet mocht rijden;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 29 december 1958, opgemaakt en gesloten door Jan Barend Jansen, inspecteur van gemeentepolitie te Hilversum, zakelijk inhoudt als verklaring van ver- balisant:

dat hij op 20 december 1958 omstreeks 21.30 uur reed als bestuur-

der van een vierwielig motorrijtuig der gemeentepolitie te Hilversum, voorzien van een geijkte snelheidsmeter, over de Kerkbrink te Hilversum in de richting van de Vaartweg; dat hij aldaar weid ingehaald en voorbijgereden door een vierwielig motorrijtuig, gekentekend SX 90-11; dat hij dit motorrijtuig bleef volgen teneinde te controleren of de maximum snelheid door de bestuurder overschreden zou worden; dat genoemd motorrijtuig de Vaartweg en vervolgens de Loosdrechtseweg en de Gijsbrecht van Amstelstraat te Hilversum volgde; dat hij, verbalisant, dit motorrijtuig over deze wegen volgde, waarbij de onderlinge afstand tussen de beide motorrijtuigen nagenoeg gelijk bleef; dat hij aan de hand van de snelheidsmeter van het door hem bestuurde motorrijtuig constateerde, dat genoemd motorrijtuig op de Vaartweg ongeveer 60 km per uur reed, op de Loosdrechtseweg ongeveer 70 km per uur en op de Gijsbrecht van Amstelstraat ongeveer 80 km per uur; dat de bestuurder van bedoelde auto gekleed was in het uniform van de Koninklijke Landmacht; dat deze bestuurder wist te ontkomen; dat hij na telefonisch bij het Bureau Documentatie te 's-Gravenhage te hebben opgevraagd aan wie het kenteken SX 90-11 was opgegeven, waarbij bleek dat dit kenteken op 7 november 1958 was overgeschreven op naam van J. O., Oud-Loosdrechtseweg 59 te Hilversum, zich onmiddellijk naar genoemd adres heeft begeven, waar hij zag dat het motorrijtuig SX 90-11 op de weg stond geparkeerd; dat op zijn bellen een man aan de deur verscheen, in wie hij de bestuurder van genoemd voertuig herkende; dat deze gekleed was in het uniform van de Koninklijke Landmacht en opgaf te zijn genaamd Bart Ernst O.;

B. dat hij vervolgens te woord werd gestaan door een man, genaamd J. O., zijnde de vader van B. E. O.; dat deze verklaarde dat bedoeld motorrijtuig zijn eigendom was en dat hij zojuist hiermede uit Amsterdam was gearriveerd; dat J. O., toen hij — verbalisant — hem er op wees dat hij deze auto enige tijd in Hilversum had gevolgd, hem mededeelde, dat zijn zoon B. E. O. inderdaad met dit motorrijtuig had gereden;

A. dat alle genoemde wegen voor het openbaar rijverkeer openstaande wegen zijn, gelegen binnen de bebouwde kom der gemeente Hilversum; dat voor deze wegen als maximum snelheid 50 km per uur geldt;

Overwegende, dat blijkt een extract-vonniss. . .enz. (*Red.*).

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft, eerdergenoemde extracten-vonniss slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft, de verklaring van beklagde slechts gebezigd voor zover onder A aangegeven, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „handelen *in* strijd met artikel 32 van de Wegenverkeerswet,
2. „overtreding van *artikel 61a*, eerste lid van het *Wegenverkeers-*„reglement“;

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 35 puncto artikel 32 van de Wegenverkeerswet,
 2. artikel 124 juncto artikel 61a van het Wegenverkeersreglement;
- Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat blijkens de verklaringen van beklaagde en van verbalisant sub B genoemd, beklaagdes vader J. O., eigenaar van het motorrijtuig waarmede het misdrijf door beklaagde werd gepleegd, geweten en — hoewel hij daartoe in staat was — niet verhinderd heeft dat zijn zoon met bedoeld motorrijtuig het hierboven gequalificeerde misdrijf heeft gepleegd;

Overwegende, dat aan voornoemde J. O. derhalve verweten kan worden dat het motorrijtuig zich in verkeerde handen bevond;

Overwegende, dat de Krijgsraad mitsdien artikel 33a van het Wetboek van Strafrecht van toepassing acht;

Overwegende te dien aanzien, dat de Krijgsraad met de Auditeur-Militair van oordeel is, dat de verandering in de wetgeving na het tijdstip, waarop het feit is begaan, beklaagde niet in een ongunstiger positie heeft gebracht, immers nu het opleggen van een hoofdstraf achterwege mag blijven;

Overwegende, dat op overtreding van artikel 32 van de Wegenverkeerswet geen gevangenisstraf van meer dan zes jaren is gesteld;

Overwegende, dat gebleken is, dat het opleggen van de op het misdrijf gestelde hoofdstraf, elke uitwerking bij beklaagde mist;

Overwegende, dat het opleggen van de bijkomende straf van verbeurdverklaring in ieder geval tengevolge zal hebben, dat het beklaagde moeilijk zal vallen, zo niet onmogelijk zal maken, de rechtmatige beschikking over een auto te krijgen, teneinde daarmede te rijden;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden, waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 33, 33a, 34, 62, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 2, 34 van de Wegenverkeerswet;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Legt beklaagde ten aanzien van het sub 1 als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit geen hoofdstraf op;

Verklaart in plaats daarvan verbeurd het niet in beslag genomen motorrijtuig, gekentekend SX 90-11, personenauto, merk Ford, met behulp van welke het feit is begaan;

Schat de waarde van dit motorrijtuig op vier duizend gulden;

Bepaalt, dat bij niet uitlevering van het motorrijtuig of bij niet be-

taling of verhaal van de geschatte waarde, deze betaling of dit verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van zes maanden;

Veroordeelt beklaagde ten aanzien van het sub 2 als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit tot betaling van een geldboete van f 50, met bepaling dat de geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 11 maart 1958.

President: Majoor Mr. R. W. Reindersma; *Leden:* Luitenant-Kolonel H. J. W. Visser en Kapitein P. L. J. de Bie.
Raadsman: Mr. Ph. C. M. van der Ven.

Deel uitmakend van een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht militaire uitrustingsstukken (gevechtsschoenen) verkocht.

Samenloop met diefstal van een gasmasker. Terzake van beide feiten militaire detentie opgelegd.

(W.M.Sr. art. 11, 74, 161; W.Sr. art. 57, 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. H., geboren 15 januari 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht:

„1. op of omstreeks 4 januari 1958 te Utrecht, met het oogmerk „van wederrechtelijke toeïgening heeft weggenomen een gasmasker, „toebehorende aan de Staat der Nederlanden en in gebruik bij de „soldaat A. van der Hoeven;

2 op 4 januari 1958 in een trein der Nederlandse Spoorwegen op „het traject Utrecht-Amersfoort, in ieder geval in de provincie Utrecht, „terwijl hij behoorde tot de op voet van oorlog gebrachte Nederlandse „Krijgsmacht, immers tijd van oorlog in de zin der wet aanwezig was, „een hem van Rijkswegge verstrekt paar gevechtsschoenen, waarvan hij „wist, dat deze tot zijn militaire kleding of uitrusting behoorde, zonder „schriftelijke vergunning door of vanwege de bevoegde officier af- „gegeven, aan een derde heeft verkocht”;

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 15 januari 1958, opgemaakt door Marten Hop, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Rudolph Pauli, Marechaussee der 1e klasse, beiden behorende tot de brigade Ermelo van de Koninklijke Marechaussee onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

1) Arie van der Hoeven, geboren op 27 augustus 1936, dienstplichtig soldaat:

dat hij begin december 1957 zijn volledige militaire uitrusting, waaronder zijn gasmasker, mee nam naar de Kromhoutkazerne te Utrecht; dat hij 4 januari 1958 van de eerste verdieping van dit gebouw naar beneden moest verhuizen; dat hij zijn uitrusting beetje bij beetje van boven naar beneden bracht; dat hij zeker weet, dat hij tot die dag in het bezit is geweest van een gasmasker; dat hij op zaterdag 11 januari 1958 echter bemerkte, dat hij niet meer in het bezit was van een gasmasker; dat het hem door het Rijk in bruikleen was verstrekt en dus in eigendom toebehoorde aan het Rijk;

2) Adolph Johannes Christiaan Setz, geboren op 22 april 1936, dienstplichtig soldaat:

dat hij op 4 januari tezamen met H. en Kruizinga uit Utrecht naar Amersfoort is gereisd; dat zij in de trein hun veldschoenen uittrokken; dat toen zij de trein instapten — zij hielden zich op het balkon — daar ook een onbekende burger zat; dat die burger, terwijl zij de veldschoenen uittrokken met hen een praatje maakte over die veldschoenen; dat hij tegen hen zei, dat hij wel een paar van die schoenen wilde kopen; dat de soldaat H. hem zei, dat die schoenen nogal duur waren en dat hij zijn schoenen niet mocht verkopen; dat de man daarop zei, dat hij wel f 15,— voor zijn veldschoenen wilde geven; dat hij de veldschoenen van H. aanpaste; dat H. niettemin zijn veldschoenen daarna weer in zijn tas stopte; dat hij toen de trein in Amersfoort stilstond zag, dat de man f 20,— aan H. gaf en dat H. daarop zijn veldschoenen uit zijn weekendtas haalde en deze aan de man overhandigde;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „diefstal”,
2. „als militair tot een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht behorende enig aan hem van Rijkswegen verstrekt goed, wetende dat „dit behoort tot de militaire uitrusting, zonder schriftelijke vergunning door of vanwege de bevoegde officier gegeven, verkopen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht,
2. artikel 161 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: Veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken, met aftrek van de tijd vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 10 januari 1958-13 januari 1958 — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft, bij sententie van 8 januari 1952 (M.R.T. XLV, 1952, blz. 384), een terzake van een commuun misdrijf opgelegde militaire detentie vernietigd onder de overweging „... dat „de straf van militaire detentie slechts kan worden opgelegd indien „k r a c h t e n s het Wetboek van Militair Strafrecht gevangenisstraf „kan worden uitgesproken, en in dit Wetboek geen bepaling voorkomt,

„die straf bedreigt tegen misdrijven, voorzien en strafbaar gesteld in „artikel 225, 1e en 2e lid van het Wetboek van Strafrecht“.

In een geval van samenloop van militair en commuun misdrijf wijzigde het Hof voorts bij sententie van 7 oktober 1952 (M.R.T. XLV, 1952, blz. 705) en bij sententie van 23 september 1952 (M.R.T. XLVI, 1953, blz. 23), de door de Krijgsraden opgelegde militaire detentie in een militaire detentie en een geldboete, waarbij het Hof artikel 58 W.Sr. toepaste.

In bovenstaand vonnis werd artikel 57 W.Sr. als toegepast aangehaald en (wederom) één straf van militaire detentie opgelegd.

Ik meen dat het standpunt van de Krijgsraad het juiste is. Voor mijn motivering verwijs ik naar mijn naschrift in M.R.T. XLIV, 1951, blz. 166 en naar M.R.T. XLV, 1952, blz. 258.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 12 maart 1958.

Plv. President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet; Leden: Kolonel P. G. A. Coopmans en Lt. Kol. D. Overbeeke.

Raadsman: Kapitein J. F. Dassel.

Zonder daartoe gerechtigd te zijn een Nederlands ordeteken (Militaire Willems Orde) gedragen.

Geldboete van f 10.

(W.Sr. art. 435).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. F. H., geboren 18 november 1908, gepensionneerd sergeant-majoor-instructeur, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op een niet nader vast te stellen dag in de periode „31 januari 1957 tot 4 juni 1957 te Venlo, in ieder geval in Nederland, „terwijl hij als sergeant-majoor in werkelijke dienst was bij de 1e Compagnie van het Regiment Stoottroepen opzettelijk de sergeant-majoor-„administrateur van genoemde compagnie, de sergeant-majoor P. J. „Kuijpers, die als zodanig onder meer belast was met de controle van „de op de registratielijst van hem, beklaagde, voorkomende gegevens, „mitsdien aan de overheid, desgevraagd in strijd met de waarheid heeft „medegedeeld dat hem bij Koninklijk Besluit nr. 6 van 28 februari 1951 „de Militaire Willemsorde 4e klasse was toegekend, aldus opzettelijk „Kuijpers voornoemd een onjuiste ambtelijke mededeling heeft gedaan;

I. dat hij op een niet nader vast te stellen dag in de periode „1 januari 1957 tot 1 maart 1957 te Venlo, in ieder geval in Nederland „zonder daartoe gerechtigd te zijn op zijn militair uniform duidelijk zicht-„baar het model ordeteken van de Militaire Willemsorde 4e klasse, „aldus een Nederlands ordeteken, heeft gedragen“;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 5 september 1957, opgemaakt door de kapitein B. H. W. Messerschmidt, commandant 1e Compagnie Regiment Stoottroepen te Venlo, ten tijde, dat hij het aan hem telastegelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het aan hem onder I telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde ten aanzien van het aan hem onder II telastegelegde onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in januari of februari 1957 te Venlo duidelijk zichtbaar op zijn uniform de Militaire Willemsorde heeft gedragen; dat hij toen in de veronderstelling leefde dat hij daartoe gerechtigd was maar nu weet dat zulks niet het geval was;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en aan beklagde is voorgehouden een schrijven dd. 11 december 1957 van de secretaris van de Kanselarij der Nederlandse Orden J. van Zelm van Eldik, waarin deze verklaart dat in de registers van de Militaire Willemsorde de naam H. niet voorkomt;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend procesverbaal nr. P 210/57, opgemaakt en gesloten te Venlo op 19 augustus 1957 door Gijs Cornelissen, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Venlo onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Bertus Hendrikus Wilhelmus Messerschmidt:

dat hij tussen 1 januari 1957 en 1 maart 1957 heeft gezien dat de SMI H. van zijn compagnie een Militaire Willems Orde droeg; dat hij dit positief weet omdat hij de vorm van de medaille en de kleur van deze Orde goed kent;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder II is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

„dat hij op een niet nader vast te stellen dag in de periode 1 januari 1957 tot 1 maart 1957 te Venlo, zonder daartoe gerechtigd te zijn op zijn militair uniform duidelijk zichtbaar het model ordeteken van de Militaire Willemsorde aldus een Nederlands ordeteken heeft gedragen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„zonder daartoe gerechtigd te zijn een Nederlands ordeteken gedragen”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 435 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 10, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van vier dagen — *Red.J.*

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 9 april 1958.

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Kolonel P. G. A. Coopmans.

Straatschenderij: beklaagde had, voor een geopend raam staande, uit een luchtbuks een schot doen afgaan in de richting van een aan de andere zijde van de openbare weg staande heg, met gevolg dat het kogeltje door de ruit van een achter die heg staande woning drong en in die woning iemand verwondde.

Vernietiging van de luchtbuks.

(R.L. art. 198; W.Sr. art. 424).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. B., geboren 2 januari 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 februari 1958 te Breda, terwijl hij zich „achter een geopend raam bevond in een aan de straatzijde gelegen „kamer van het perceel no. 5 gelegen aan de openbare weg, de Dintel- „straat, baldadiglijk uit een luchtbuks een schot heeft doen afgaan met „de bedoeling om in een aan genoemde weg gelegen heg te schieten, „tengevolge van welk schot een kogeltje uit genoemde buks een ruit „van het tegenover perceel no. 5 aan eerdergenoemde weg gelegen „perceel no. 4 vernielde, althans beschadigde en vervolgens M. E. Wes- „selius, die zich in een kamer achter laatstgenoemde ruit in perceel no. 4 „bevond, aan een harer armen verwondde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij zich op 9 februari 1958 te Breda in het perceel Dintelstraat 5 op een aan de straatzijde gelegen kamer bevond; dat hij daar toen door een geopend raam uit een luchtbuks omstreeks 11.00 uur een schot heeft doen afgaan, terwijl hij die buks gericht had op een aan de overzijde van de Dintelstraat, in de tuin van het schuin tegenover liggend perceel, staande heg, welke heg die tuin aan de zijde van de Dintelstraat van die straat afsluit; dat die buks geladen was met een daarbij behorend metalen kogeltje; dat de Dintelstraat een openbare weg ter plaatse ongeveer 10 meter breed is; dat hij de afstand tussen genoemde heg en het zich daarachter bevindende woonhuis op 3 meter schat; dat hij na het schot wel hoorde iets geraakt te hebben maar dacht de muur te hebben geraakt; dat zijn luchtbuks bij deze gelegenheid door de recherche in beslag genomen is;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig proces-verbaal no. P 28/58, opgemaakt en gesloten te Breda op 12 februari 1958 door Pieter Cornelis Dalm, wachmeester der 1e klasse

der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Breda onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van Maria Elisabeth Wesselius:

dat zij zich op 9 februari 1958, omstreeks 11.00 uur in een kamer gelegen aan de straatzijde van het perceel Dintelstraat no. 4 te Breda bevond; dat zij opeens een flinke tik tegen het raam hoorde en pijn voelde aan haar rechterschouder ter hoogte van haar oksel; dat zij naar haar rechterschouder keek en een klein wondje zag waaruit een druppel bloed kwam; dat zij voorts zag dat in één der ruiten aan de voorzijde (straatzijde) van het huis een klein rond gaatje zat; dat zij op het tafelkleed een klein luchtbukskogeltje vond;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden „of omstreeks“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*straatschenderij*“.

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 424 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad het gewenst acht bovenbedoelde luchtbuks met toepassing van artikel 198 van de Regtspleging bij de Landmagt te doen vernietigen;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 20, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van twaalf dagen; vernietiging van de in beslag genomen, tot het oplegen van het strafbare feit gedienende hebbende luchtbuks — *Red.J.*

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 9 april 1958.

resident: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Kolonel P. G. A. Coopmans.

raadsman: Majoor W. M. M. Hasenbos.

Berechting van een Indië-deserteur uit 1947; drie maanden voorwaardelijke gevangenisstraf en ontslag (zonder ontzetting).

(W.M.Sr. art. 98).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen . L. S., geboren 18 november 1926, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op een dag in of omstreeks de maand juni 1947 te Zuidlaren, „terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was „bij het 1e Bataljon Aan- en Afvoertroepen, althans bij een onderdeel „der Koninklijke Landmacht en gelegerd was in de Adolf van Nassau- „kazerne te Zuidlaren, na ommekomst van een aan hem, beklagde, „verleend inschepingsverlof in verband met zijn uitzending als dienst- „plichtig soldaat naar Nederlands-Indië, opzettelijk ongeoorloofd van „dit onderdeel en de onderdelen, waarnaar hij nadien administratief „werd overgeplaatst, afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op „4 maart 1958 door de gemeentepolitie van Haarlem te Haarlem werd „aangehouden en op 5 maart 1958 werd teruggebracht naar zijn onder- „deel“;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 13 maart 1958, opgemaakt door de 1e luitenant D. J. Tolsma, commandant Administratieve Groep Regiment van Heutsz, ten tijde, dat hij het aan hem telastegelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 5 november 1946 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst kwam bij het 1e Bataljon Aan- en Afvoertroepen en tot aan zijn inschepingsverlof in mei 1947 gelegerd was in de Adolf van Nassau- kazerne te Zuidlaren; dat hij voor zijn vertrek naar Indië inschepings- verlof kreeg en de verplichting had zich na dat verlof op een dag in de maand juni 1947 weer bij zijn onderdeel terug te melden teneinde als dienstplichtig soldaat naar Nederlands-Indië te worden uitgezonden dat hij besloot na het einde van zijn inschepingsverlof niet naar zijn onderdeel terug te keren en zich voor goed aan zijn dienstverplichtinger te onttrekken; dat hij dit besluit uitvoerde en zodoende sedert bedoelde dag in juni 1947 van het 1e Bataljon Aan- en Afvoertroepen en van de onderdelen waarnaar hij sedertdien administratief werd overgeplaatst afwezig is geweest en gebleven totdat hij op 4 maart 1958 door de gemeente- politie te Haarlem werd aangehouden en op 5 maart naai zijn onderdeel werd teruggebracht;

Overwegende, dat eerdergenoemde Justitiële Verklaring voorts in houdt, dat beklagde van 10 juni 1947 tot 4 maart 1958 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd afwezig is geweest van zijn onderdeel 1e Regiment AAT gelegen te Zuidlaren, Adolf van Nassaukazerne;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven staande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeer als:

„desertie in tijd van oorlog“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren en beveelt, dat deze gevangenisstraf niet zal worden ten uitvoergelegd; voorts, onvoorwaardelijk ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 12 februari 1959.

President: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet; *Leden:* Kolonel P. G. A. Coopmans en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr J. H. van Wijk.

Principiële dienstweigering (met volharding).

In eerste aanleg veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 2½ jaar (zonder ontslag uit de militaire dienst); in hoger beroep tot gevangenisstraf voor de tijd van 8 weken met aftrek van 8 weken voorarrest (zonder ontslag uit de militaire dienst).¹⁾

(W.M.Sr. art. 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. v. D., geboren 27 augustus 1938, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 10 januari 1959 te Vught, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij het Garde „Regiment Grenadiers, nadat de eveneens bij bovengenoemd onderdeel „ingedeelde 2e-luitenant E. H. Stol, hem, beklagde, had bevolen om „mee te gaan naar de fourier en aldaar het uniform van de Koninklijke

¹⁾ Zie de opmerkingen van de raadsman in deze zaak, Mr J. H. van Wijk, op blz. 365 e.v. (*Red.*)

„Landmacht aan te trekken, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft „nagelaten aan deze bevelen te gehoorzamen en hebbende hij ver- „volgens alstoen en aldaar opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid vol- „hard, nadat de luitenant voornoemd hem, beklaagde, uitdrukkelijk op „zijn strafbaarheid had gewezen“;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 8 januari 1959 opgemaakt door de Kapitein A. J. Ouwerling, compagniescommandant 2e Compagnie G.R. Grenadiers te Vught, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 10 januari 1958 te Vught, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij het Garde Regiment Grenadiers, nadat een 2e-luitenant hem had bevolen mee te gaan naar de fourier en aldaar het uniform der Koninklijke Landmacht aan te trekken heeft geweigerd aan dat bevel te voldoen en dat hij vervolgens, nadat deze luitenant hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen, in zijn weigering heeft volhard en dat hij toen willens en wetens niet met die officier is meegegaan en niet de militaire uniform heeft aangetrokken;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde procesverbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 10 januari 1959, opgemaakt door E. H. Stol, 2e-luitenant der Infanterie en H. Buenk, 2e-luitenant der Infanterie, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van E. H. Stol, 2e-luitenant der Infanterie:

dat hij is tewerkgesteld bij de 2e Instructie Cie Garde Regiment Grenadiers;

dat C. v. D. weigerde gevolg te geven aan zijn opdracht om mee te gaan naar de fourier en aldaar het uniform van de Koninklijke Landmacht aan te trekken;

dat hij hem toen op zijn strafbaarheid heeft gewezen en de opdracht nogmaals heeft herhaald;

dat v. D. echter bij zijn weigering bleef volharden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het proces-verbaal van huishoudelijk onderzoek slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat beklaagde op 10 januari 1959 heeft geweigerd aan de in deze telastelegging omschreven bevelen te gehoorzamen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, waarbij de schul- „dige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen“, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 3 maart 1959.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-generaals van der Kroon, Mr Schepers en Zegers, Commandeur Bakker.
Raadsman: Mr J. H. van Wijk, advocaat te Haarlem.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . .enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van vijftien maanden met aftrek van de tijd in voorarrest doorgebracht sedert 6 januari 1959;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf; die aan het Hof te zwaar is voorgekomen;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van *acht weken*, met bepaling, dat de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht, zijnde van 6 januari 1959 tot 3 maart 1959;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

NASCHRIFT.

(1). *De tenlastelegging s f e l t wel dat beklaagde uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid is gewezen maar een feitelijke omschrijving daarvan ontbreekt. Ook uit de bewijsmiddelen is niet af te leiden dat beklaagde op de strafrechtelijke gevolgen van zijn daad is gewezen. Ook daar slechts qualificaties.*

Het Hof heeft dit getolereerd. Vóór de oorlog eiste het Hof tenlastelegging van de gebezigde woorden, waarmede de beklaagde gewaarshuwd was voor de strafrechtelijke gevolgen van zijn ongehoorzaamheid.

(2). *Verwezen wordt voorts naar de opmerkingen van de raadsman in deze zaak, Mr J. H. van Wijk, opgenomen op blz. 365 e.v.*

Onbevredigend in de door de Inzender beschreven (en aangeprezen)

gang van zaken is toch wel dat de *strafmaat* wordt bepaald door toevallige omstandigheden, namelijk door de duur van het ondergane voorarrest, en dus wordt geabstraheerd van de mate van schuld, de persoonlijkheid van de dader, de omstandigheden van het gepleegde feit e.d.

W. H. V.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer).

Arrest van 3 februari 1959.

Voorzitter: Mr van der Meulen (Vice-prest.); *Leden:* Mrs Feber (rapp.), van Berckel, Westerouwen van Meeteren, Kazemier (Raden).

Bewijs van „oogmerk van wederrechtelijke toeëigening” in geval van dronkenschap; dit oogmerk i.c. niet uit de bewijsmiddelen af te leiden.

De rechter heeft rot het bewijs gebezigd de verklaring van req.: „Op Zondag 6 Oct. 1957 omstreeks 12,30 uur verliet ik zonder rijwiel „mijn woning en heb mij naar het café, gevestigd in het perceel gelegen „op de hoek van de F. H. straat en de V. laan begeven. Ik heb aldaar „4 à 5 borrels gedronken, waarna ik naar het café ben gegaan gelegen „op de hoek van de O. weg en de R. straat en daar eveneens 4 à 5 borrels „heb gedronken. Hierna heb ik nog verschillende café's bezocht. Meer- „dere malen is het mij overkomen, dat ik, terwijl ik dronken uit een „café kwam, een rijwiel heb weggenomen. Het damesrijwiel, dat mij op „9 Oct. 1957 door de politie werd getoond, behoorde mij niet toe en „ik had van niemand recht of vergunning dit rijwiel weg te nemen en mij „toe te eigenen.” Uit deze verklaring kan zonder meer niet volgen, dat, gelijk bewezen verklaard, req. het rijwiel heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, terwijl uit hetgeen voorts tot het bewijs is gebezigd genoemd oogmerk evenmin is af te leiden. De bewezenverklaring is derhalve niet naar behoren met redenen omkleed.

(Sr. art. 310, Sv. art. 359).

Op het beroep van C. H. v. G., heier, te G., req. van cassatie tegen een arrest van het Hof te 's-Gravenhage van 3 Oct. 1958, houdende in hoger beroep, met aanvulling van gronden, bevestiging van een vonnis van de Rb. te 's-Gravenhage van 27 Maart 1958, waarbij req. ter zake van diefstal, met aanhaling van de artt. 14a, 14b, 14c, 14d en 310 Sr. werd veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, waarvan vier maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren en oplegging van bijzondere voorwaarden.

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens den req. voorgesteld bij pleidooi en luidende:

„S. en/of v. t. van de artt. 175 Grondwet, 20 R. O., 338, 339, 340,

„341, 342, 344, 350, 351, 358, 359, 415, 417, 422, 423 Sv., doordat „het Hof te 's-Gravenhage in zijn arrest dd. 3 Oct. 1958 het vonnis „van de Rb. te 's-Gravenhage dd. 27 Maart 1958, waartegen én thans „req. tot cassatie én de O. v. J. bij gemelde Rb. in hoger beroep waren „gekomen, met aanvulling en overigens met overneming van gronden „heeft bevestigd, uit overwegingen als in 's Hofs arrest vermeld en meer „in het bijzonder, „overwegende dat de behandeling der zaak in hoger „„,beroep het Hof tot geen andere beschouwingen en beslissingen dan „„,die van de eerste Rechter heeft geleid“;

„ten onrechte,

„a) omdat, waar thans req. tot cassatie (voor het eerst) in hoger „beroop uitdrukkelijk als verweer heeft voorgedragen, dat hij ten tijde „van het medenemen van het aan mej. D. toebehorende rijwiel zoveel „had gedronken, dat hij niet in staat was iets te willen, het Hof omtrent „dat verweer bepaaldelijk had moeten beslissen, en het, door zulks na „te laten, zijn arrest niet naar den eis der Wet met redenen heeft om- „kleed;

b) omdat, indien moet worden aangenomen, dat het Hof het sub a „bedoelde verweer heeft opgevat — en heeft kunnen en mogen op- „vatten — in die zin, dat thans req. tot cassatie het oogmerk ontkende „om zich het aan mej. D. toebehorende rijwiel wederrechtelijk toe te „eigenen, daar hij ten tijde van het medenemen van dat rijwiel zo dron- „ken was, dat hij bedoeld rijwiel voor zijn eigen heeft gehouden;

„het Hof, nu thans req. tot cassatie bedoeld verweer in eerste aanleg „niet, doch voor het eerst in hoger beroep heeft voorgedragen, door te „volstaan met de beschouwingen en beslissingen van de eerste rechter „over te nemen, welke ter zake van dit niet voor dien rechter gevoerde „verweer niets inhielden — en ook niet konden inhouden — op dit „verweer niet, althans niet voldoende en niet, althans niet voldoende „gemotiveerd heeft beslist;

„waaraan niet kan afdoen, dat het Hof, met dienovereenkomstige „aanvulling van de redengevende feiten en omstandigheden, tot het „bewijs heeft laten medewerken de in 's Hofs arrest opgenomen passage „uit de verklaring, welke H. E. O. voor de politie heeft afgelegd, ver- „mits uit die verklaring ten aanzien van bovenvermeld verweer geen, „althans geen relevante conclusie kan worden getrokken;

c) omdat uit de inhoud der gebezigde bewijsmiddelen, nu req. tot „cassatie in hoger beroep boven omschreven verweer heeft gevoerd, „niet, althans niet zonder meer en in alle omstandigheden, en zeker niet „zonder nadere redengeving kon worden afgeleid. dat req. zich aan het „hem ten laste gelegde had schuldig gemaakt;

„daar die inhoud evengoed op req.'s bedoeling om het rijwiel van „mej. D. als zijn eigen rijwiel mede te nemen en te gebruiken kon „wijzen;

„zodat het Hof door het ten laste gelegde oogmerk van wederrech- „telijke toeëigening toch zonder meer en zonder nadere motivering be- „wezen te verklaren zijn arrest niet, althans niet voldoende naar de eis „der wet met redenen heeft omkleed“;

Gehoord den A.-G. van Oosten namens den P.-G. in zijn conclusie, ertoe strekkende enz.;

O. dat bij het bevestigde vonnis ten laste van req. is bewezen verklaard:

„dat hij te G. op of omstreeks 6 Oct. 1957 met het oogmerk van „wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een rijwiel, toebehorende aan H. J. D., althans aan een ander dan aan hem, verd.”;

T.a.v. het middel onder c:

O. dat de rechter tot het bewijs heeft gebezigd de verklaring van req.:

„Op Zondag 6 Oct. 1957 omstreeks 12.30 uur verliet ik zonder „rijwiel mijn woning en heb mij naar het café, gevestigd in het perceel „gelegen op de hoek van de F. H. straat en de V. laan begeven. Ik heb „aldaar 4 à 5 borrels gedronken, waarna ik naar het café ben gegaan „gelegen op de hoek van de P. weg en de R. straat en daar eveneens „4 à 5 borrels heb gedronken. Hierna heb ik nog verschillende cafés „bezocht. Meerdere malen is het mij overkomen, dat ik, terwijl ik „dronken uit een café kwam, een rijwiel heb weggenomen. Het dames- „rijwiel, dat mij op 9 Oct. 1957 door de politie werd getoond, be- „hoorde mij niet toe en ik had van niemand recht of vergunning dit „rijwiel weg te nemen en mij toe te eigenen”;

O. dat uit deze verklaring zonder meer niet kan volgen dat, gelijk bewezen verklaard, req. het rijwiel heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, terwijl uit hetgeen voorts tot het bewijs is gebezigd genoemd oogmerk evenmin is af te leiden;

dat derhalve de bewezenverklaring niet naar behoren met redenen is omkleed, zodat het bestreden arrest niet in stand kan blijven, in verband waarmee de andere onderdelen van het middel niet behoeven te worden besproken;

Vernietigt het bestreden arrest;

Rechtdoende krachtens art. 106 R. O.:

Verwijst de zaak naar het Mof te Amsterdam ter berechting en afdoening op het bestaande hoger beroep.

Conclusie A.-G. Mr. van Oosten.

Het p.-v. van 's Hofs zitting van 19 Sept. 1958 vermeldt, dat req., door de Voorzitter ondervraagd, heeft opgegeven: „als in eerste aanleg: „ik voeg daaraan toe, dat ik niet de opzet heb gehad dit rijwiel weg te „nemen om mij toe te eigenen, ik had zoveel gedronken dat ik niet in „staat was iets te willen”.

Onderdeel a van het voorgestelde middel klaagt, dat het Hof ten onrechte heeft nagelaten bepaaldelijk een beslissing te geven omtrent het door req. uitdrukkelijk voorgedragen verweer, hetwelk m.i. hierop neerkomt, dat hij, req., niet het opzet heeft gehad het onderhavige rijwiel ter toeëigening weg te nemen, daar hij zoveel gedronken had, dat hij niet in staat was iets te willen.

Dit verweer behelst m.i. een beroep op dronkenschap, als grond voor niet-strafbaarheid van hem, req. Het Hof heeft m.i. dit verweer kenmerkend ook aldus opgevat en m.i. in deze zin mogen verstaan. Waar

dronkenschap geen wettelijke strafuitsluitingsgrond of strafverminderinggrond oplevert (cf. Noyon-Langemeijer 1 (6de dr.), p. 206/7 en de aldaar in noot 1 aangehaalde rechtspraak) en req. niet als verweer heeft doen gelden, dat hij zó dronken was, dat zijn geestvermogens ziekelijk waren gestoord, was het Hof m.i. niet gehouden omtrent dit verweer bepaaldelijk te beslissen. Onderdeel a zal om deze reden m.i. niet kunnen slagen.

Uit de door de Rb. als bewijsmiddel gebezigde verklaring van req., welke grond voor de beslissing omtrent de bewezenverklaring het Hof overnam, kan m.i. niet volgen, dat hij het vorengemelde rijwiel heeft weggenomen met het oogmerk om zich dit voorwerp wederrechtelijk toe te eigenen. Uit de in prima gebezigde bewijsmiddelen zou m.i. hoogstens kunnen worden afgeleid, vooreerst, dat req. dit rijwiel, toebehorende aan H. C. D., heeft weggenomen en, vervolgens, dat req. hetzelfde na de wegneming heeft gebruikt. Dit laatste zou m.i. kunnen voortvloeien uit voor het bewijs gebruikte p.-v. d.d. 14 Oct. 1957 van de opsporingsambtenaren H. C. v. d. S. en C. A. V., voorzover, in zakelijke weergave, inhoudende de aan dezen door J. H. K. afgelegde verklaring, luidende:

„Op Zondag 6 Oct. 1957 vertelde mijn overbuurvrouw genaamd L., „wonende P.str. . . mij, dat de mij bekende v. G., wonende P.str. . ., „een damesrijwiel tegen de gevel van zijn woning had geplaatst. Ik heb „dit damesrijwiel vervolgens bij mij in de werkplaats van mijn zaak „gezet. Bedoeld damesrijwiel stel ik U voor het onderzoek ter be- „schikking.”

Nu zou men misschien uit het in het vonnis der Rb. bijeengebrachte bewijsmateriaal ook nog kunnen afleiden, dat req. het rijwiel heeft weggenomen met het oogmerk om daarvan een tijdelijk en beperkt gebruik te maken, om daaruit dan weder de gevolgtrekking te maken, dat dit zich tijdelijk de feitelijke heerschappij verschaffen over eens anders goed oplevert het zich toeëigenen van dat goed in de zin van art. 310 Sr. (cf. H. R. 10 Dec. 1957, N. J. 1958, no. 49, m.n. W.P.). Of deze laatste gevolgtrekking evenwel gewettigd is, — of, m.a.w., het bij art. 310 Sr. vereiste oogmerk uit het oogmerk om van eens anders goed een tijdelijk en beperkt gebruik te maken mag worden afgeleid — zal evenwel, naar het evengemelde arrest van Uw Raad m.i. leert, afhangen van de omstandigheden van het geval.

De Rb. heeft de beslissing, dat het feit door req. is begaan, mede doen steunen op de feiten en omstandigheden, voorkomende in de als bewijsmiddel gebezigde opgaven van req., welke hierboven werden weergegeven. De eerste rechter nam derhalve mede voor vaststaand aan, dat req., na op 6 Oct. 1957 omstreeks 12.30 uur zonder rijwiel zijn woning te hebben verlaten, eerst in een café op de hoek van de F. H. straat en de V. laan 4 à 5 borrels heeft genuttigd, vervolgens in een ander café eenzelfde hoeveelheid alcoholhoudende drank tot zich heeft genomen en daarna nog verschillende café's heeft bezocht. Het wil mij voorkomen, dat deze bijzondere omstandigheden van het gegeven geval een beletsel zijn, althans kunnen zijn, om uit een mogelijk

bij req. aanwezig oogmerk om van eens anders rijwiel een tijdelijk en beperkt gebruik te maken te besluiten tot het bij art. 310 Sr. vereiste oogmerk. De Rb. had, dunkt mij, in haar vonnis er rekenschap van behoren te geven, waarom zij, ondanks deze, door haar als vaststaand aangenomen bijzondere omstandigheden, nochtans het bij dagv. gestelde oogmerk bewezen achtte. Ik ben mitsdien van oordeel, dat, bij gebreke van dien, de door de Rb. genomen beslissing omtrent de bewezen-verklaring niet naar de eis van art. 359, lid 2, Sv. met redenen is omkleed en dat, bijgevolg, het Hof het in eerste aanleg gewezen vonnis had behoren te vernietigen. Nu het Hof in stede hiervan dit vonnis heeft bevestigd met aanvulling van gronden kleeft daaraan m.i. hetzelfde gebrek als dat, hetwelk de in prima gewezen uitspraak m.i. nietig doet zijn. Vanwege req. wordt derhalve, naar het mij toeschijnt, terecht in de onderdelen b en c het arrest van het Hof bestreden, zij het ook op enigszins andere gronden, dan die, welke ik daartegen ambtshalve meen te moeten aanvoeren.

Ter aanvulling van gronden deed het Hof tot bewijs medewerken het door de opsporingsambtenaren H. C. v. d. S., C. A. V. en J. F. B. opgemaakte p.-v. no. 6035/1957 d.d. 14 Oct. 1957, voorzover betreft de aan dezen afgelegde verklaring van H. E. O., echtgenote van J. H. L., voorzoveel deze verklaring luidt:

„Op Zondag 6 Oct. 1957 omstreeks 19.45 uur zag ik dat de mij „bekende v. G., wonende P.straat . . ., alhier, een damesrijwiel tegen de „gevel van zijn woning plaatste.”

In eerste aanleg heeft de Voorzitter mededeling gedaan van de korte inhoud van: „1. een uittreksel uit het strafregister, betrekking hebbende „op verd., afgegeven 2 Dec. 1957; 2. een ambtsedig p.-v. d.d. 6 Oct. „1957, opgemaakt door J. F. B., brigadier van politie, gemeenteveldw. „te G., voor zover inhoudende de verklaring van H. J. D.; 3. een ambts- „edig p.-v d.d. 14 Oct. 1957, opgemaakt door H. C. v. d. S. en C. A. V., „beiden hoofdagent van politie-rechercheur te G., tevens onbezoldigd „veldwachter dezer gemeente, voor zover inhoudende de verklaring „van J. H. K. en die van J. H., alsmede het relaas van eigen verrichting „van de verbalisanten; 4. een voorlichtingsrapport d.d. 4 Maart 1958, „omtrent verd. uitgebracht door de P.C.R.V. afd. 's-Gravenhage". Het p.-v. van 's Hofs t.r.z. van 19 Sept. 1958 vermeldt, dat de Voorzitter de korte inhoud heeft medegedeeld van „de in eerste aanleg „medegedeelde stukken". Voor het geval Uw Raad niet zou mogen aannemen, dat het eerder genoemde p.-v. no. 6035/1957 identiek is aan het in het p.-v. van de zitting der Rb. genoemde p.-v. d.d. 14 Oct. 1957 en dat onder „de in eerste aanleg medegedeelde stukken", waarvan sprake is in het p.-v. van 's Hofs zitting van 19 Sept. 1958, ook geacht moet worden begrepen te zijn het meergemelde p.-v. no. 6035/1957 (voorzoveel inhoudende de in het bestreden arrest opgenomen verklaring van H. E. O.), dan zou het Hof m.i. ten bezware van req. op laatstgemeld stuk acht geslagen hebben in strijd met het voorschrift van art. 297, lid 5, Sv., met als gevolg, dat ook uit dezen hoofde het bestreden arrest m.i. niet in stand zou kunnen blijven.

Waar het cassatieberoep m.i. gegrond is, concludeer ik, dat de Hoge Raad het bestreden arrest vernietige en, rechtdoende op grond van art. 106 R. O., de zaak verwijze naar een aangrenzend Hof, ter be-rechting en afdoening op het bestaande beroep.

Noot. Dit arrest is belangrijk, omdat het bij mijn weten het eerste is, waarin ons hoogste rechtscollege aan de dronkenschap in concreto betekenis geeft voor de straffeloosheid van de verdachte. Men kent de geschiedenis van de wettelijke regeling van dit onderwerp. In het oorspronkelijk ontwerp voor art. 37 Sr. stond, in navolging van § 51 van het Duitse Strafwetboek, naast gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens ook de toestand van bewusteloosheid. Juist om te verhinderen, dat straffeloosheid als premie zou worden gesteld op delicten in dronkenschap begaan, is deze toestand van bewusteloosheid uit het ontwerp geschrapt.

De wetgever heeft zich nu geheel onthouden van enige regeling van de invloed, welke de dronkenschap op de strafbaarheid van een in die toestand begaan delict zou uitoefenen. De algemene opvatting in rechtspraak en literatuur is thans wel, dat z.g. pathologische dronkenschap tot toepassing van art. 37 Sr. kan leiden, niet op grond van de dronkenschap zelve, maar op grond van de pathologische geestestoestand, m.a.w. ziekelijke storing der geestvermogens, waardoor de dronkenschap een pathologische werd. Men zie mijn Handboek 4e druk blz. 185, benevens het nog steeds actuele artikel van *Langemeijer*, Strafbaarheid van beschonkenen, T.v.S. XLVII blz. 341—360 (1937).

De straffeloosheid wordt in het thans gepubliceerde arrest niet afgeleid uit art. 37 Sr., maar uit het ontbreken van het opzet, i.c. het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, dat een bestanddeel van diefstal vormt en daarom is telaste gelegd. Dit is een tweede weg om voor delicten in dronkenschap straffeloosheid te bereiken. Alleen is in de rechtspraak deze weg practisch afgesloten geweest, zover ik kan nagaan.

Bij arrest van 17 Mei 1909 W. 8885 had de H. R. het verweer, dat verdachte wegens dronkenschap niet het voor art. 180 Sr. vereiste opzet had, verworpen met de overweging „dat de kennelijke staat van dronkenschap waarin de eerste req. zoude hebben verkeerd, naar 's Hofs „oordeel niet belette dat die req. zich van zijne daden bewust was en „hij met opzet handelde gelijk hij deed“, waarop de H. R. de merkwaardige overweging liet volgen „dat deze feitelijke beslissing in cassatie „onaantastbaar is naardien de Strafwet geene bijzondere bepalingen be„vat omtrent het plegen van handelingen in dronkenschap en de besliss„sing omtrent de toerekenbaarheid van beklagden in zoodanig geval, „geheel is overgelaten aan den rechter die over de feiten oordeelt“. Deze overweging is merkwaardig, omdat na de verklaring dat deze feitelijke beslissing onaantastbaar is, welke op zich zelf voldoende zou kunnen geacht worden voor de verwerping van het cassatiemiddel, twee argumenten volgen, welke doen denken aan de mogelijkheid om — buiten art. 37 Sr. — de toerekenbaarheid van verdachte wegens dronkenschap uitgesloten te achten.

Bij arrest van 27 April 1931 N. J. 1931 blz .1038, W. 12332, be-rechtte de H. R. een geval van art. 308 Sr., waarin eerst telaste gelegd was, dat verdachte het lichamelijk letsel aan zijn schuld te wijten had en daaraanvolgende, met de bekende inleiding „hebbende hij toch”, in de telastelegging was te lezen, dat hij zodanig onder de invloed van alcohol was, dat hij zich niet meer van zijn daden bewust was. Het Hof had de dagvaarding nietig verklaard, omdat het eerste en het tweede gedeelte der telastlegging met elkaar in strijd zouden zijn. De H. R. casseerde, met de overweging dat het zich van zijn daden niet meer bewust zijn niet moet worden opgevat — zooals het Hof deed — als het verkeren in een toestand van onbewustheid, maar als het verkeren „in een zodanigen toestand, dat hij zich van de mogelijke gevolgen „zijner daden geen voldoende rekenschap meer kon geven”.

Met inclusieve verwijzing naar de figuur van culpa in causa overwoog de H. R. in 1931 verder „dat het in een dergelijken toestand besturen „van een automobiel inderdaad hoogst roekeloos en onvoorzichtig is, „zoodat tusschen de verschillende deelen der telastlegging geen strijd „bestaat”. Rechtstreeks werd dus volgens de H. R. aan verdachte ver-weten, dat hij in die toestand de auto bestuurde, onrechtstreeks (vgl. culpa in causa) de gevolgen daarvan, zijnde lichamelijk letsel van twee kinderen.

Tussen de arresten van 1909 en 1931 is een verschil, daarin be-staande dat de H. R. in 1909 blijkens de eerste door mij geciteerde overweging zich bewust zijn van zijn daden blijkbaar gelijk stelt met opzet en in 1931 ditzelfde zich bewust zijn kennelijk beperkter opvat, nl. als zich van de mogelijke gevolgen zijner daden voldoende reken-schap (kunnen) geven, in welke woorden veeleer naar toerekenbaarheid dan naar opzet (of onachtzaamheid) verwezen wordt. In het tweede arrest betreffende de zaak van 1931, gewezen 15 Febr. 1932 N. J. 1932 blz. 1172 (met mijn noot), W. 12449, liet de H. K. blijkens zijn over-weging omtrent het tweede cassatiemiddel de in 1909 geopende weg naar de ontoerekenbaarheid open, door te overwegen dat door 's Hofs beslissing „geenszins wordt miskend, dat toerekeningsvatbaarheid wel „kan worden uitgesloten door een toestand van onbewustheid”.

Bij arrest van 8 Januari 1934 N. J. 1934 blz. 1119 (met mijn noot) berechtte de H. R. een zaak van doodslag benevens diefstal. Als casatiemi del was gesteld, dat het telastegelegde opzet niet bewezen was, omdat req. tijdens de begane feiten in een pathologische roes verkeerde. Hierin heeft req. de twee wegen naar straffeloosheid bij dronkenschap m.i. op enigszins verwarrende wijze samengevoegd, nl. de weg van de pathologische roes, gaande langs art. 37 Sr., en die van het ontbreken van opzet wegens de dronkenschap. De Rb. had het voor art. 287 Sr. vereiste opzet bewezen verklaard met de motivering, dat uit de aard der bewezen verklaarde handelingen, waarvan het normaal te verwach-ten gevolg was, dat zij de dood van het slachtoffer zouden veroorzaken, voortvloeide, dat verdachte, toen hij die handelingen verrichtte, het opzet had het slachtoffer te doden. Daaraan voegde zij — blijkbaar met het oog op de beweerdte dronkenschap — de opmerking toe, dat

het onaannemelijk was, dat die handelingen door verdachte waren verricht terwijl iedere bewustheid omtrent hetgeen hij deed ontbrak, waarvoor de Rb. dan de gronden opgaf. De H. R. overwoog nu in aansluiting daaraan „dat de Rb., na op grond van wettige bewijsmiddelen het „telaste gelegde opzet te hebben aangenomen, deze beslissing nader „heeft aangedrongen door op de door haar aangevoerde gronden de „vraag of het verkeeren van req. onder den invloed van alcoholhoudenden drank, heeft belet, dat hij zich van zijn daden bewust was en „hij met opzet handelde, toen hij die daden bedreef ontkennend te „beantwoorden". De H. R. voegde daaraan toe, dat dit een feitelijke en in cassatie onaantastbare beslissing was, die daarom geheel aan het oordeel van de feitelijke rechter was overgelaten.

In dit arrest vallen mij twee dingen op. Vooreerst schijnt de H. R. hier weer — in navolging van de Rb. — zich bewust zijn van daden niet, zoals in 1931, op te vatten als zich rekenschap geven van zijn daden, maar als opzettelijk handelen. Voor het thans gepubliceerde arrest belangrijk is het tweede, waarop de aandacht valt. In het arrest van 1934 aanvaardde de H. R. het bewijs van het opzet als van opzet in normale toestand, d.w.z. als opzet van een niet dronken persoon, immers de Rb. laat het opzet voortvloeien uit de aard der bewezen verklaarde handelingen. In het arrest van 1959 echter neemt, naar ik meen te moeten aannemen, de H. R. met een dergelijk bewijs van het opzet (het oogmerk) geen genoegen, nu req. dronken was.

De H. R. is in dit arrest veel uitvoeriger, concreter, dan in dat van 1934. Hij geeft de inhoud van verdachte's verklaring weer waar o.a. diens mededeling in voorkomt, dat hij minstens 10 borrels heeft gedronken op de ene bewuste Zondagmiddag. 't Lijkt me niet uitgesloten, dat voor een verdachte in normale toestand de eigen verklaring, dat hij eens anders rijwiel heeft weggenomen, benevens de — uit de conclusie van de A.G. blijkende — verklaring van een ander, dat verdachte het rijwiel na wegneming heeft gebruikt, immers tegen de gevel van zijn huis heeft gezet, voldoende zouden geacht worden om het bewijs van het oogmerk te kunnen afleiden. Ook hier zou men dan, evenals de Rb. in het geval van 1934 deed, het opzet (oogmerk) uit de aard der bewezen verklaarde handelingen kunnen laten voortvloeien.

Hoe dit ook zij, de H. R. heeft door het opnemen van verdachte's verklaring ruimschoots licht laten vallen op diens dronkenschap en op de graad daarvan. 't Lijkt me dus, dat in dit arrest de H. R. de betekenis heeft erkend, welke dronkenschap voor het al dan niet bewezen zijn van het opzet of oogmerk zou kunnen hebben.

W. P.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie, 1959, No. 111).

Kantongerecht te Amersfoort.

Vonnis van 5 juni 1958.

Kantonrechter: Mr P. J. E. Vonkenberg.

Raadsman: Jhr Mr F. F. Hooft Graafland, advocaat te Utrecht.

De bestuurder van een militaire vrachtauto, welke deel uitmaakte van een militaire colonne, rijdende op de rijksweg nr. 29, komende uit de richting Amersfoort, sloeg ter uitvoering van zijn voornemen, om evenals het voor hem riidende gedeelte der colonne. naar links de Hogesteeg in te rijden, "naar links af, toen de bestuurder van een tankauto komende uit de richting Apeldoorn gaande in de richting Amersfoort dit punt nagenoeg gelijktijdig naderde. De bestuurder van de tankauto liet de doorgang voor zich langs naar de voor hem rechts gelegen Hogesteeg niet vrij voor de bestuurder van de militaire vrachtauto, en reed tegen de militaire vrachtauto aan, toen deze naar links de Hogesteeg opreed.

De Kantonrechter qualificeert het feit als overtreding van art. 27, eerste lid, W.V.R.

De Arrondissements-Rechtbank bevestigt het vonnis van de Kantonrechter.

De Advocaat-Generaal concludeert tot vernietiging van het vonnis der Rechtbank voor zover dit de qualificutie bevestigt en tot vernietiging van het vonnis van de Kantonrechter en tot ontslag var, alle rechtsvervolging van de bestuurder van de tankauto.

De Hoge Raad vernietigt het vonnis van de Kantonrechter en ten principale recht doende qunlificeert het feit als het zich op een weg zodanig gedragen dat de veiligheid op de weg wordt in gevaar gebracht.

(W.V.R. art. 27, eerste lid).

KANTONGERECHT TE AMERSFOORT,

Overwegende dat verdachte is gedagvaard terzake dat hij op of omstreeks 18 maart 1958 omstreeks 11.40 uur te Garderen, gemeente Barneveld, als bestuurder van een vrachtmotorrijtuig (trekker met oplegger, tankauto), waarmede hij, komende uit de richting Apeldoorn en gaande in de richting Amersfoort, reeds op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg nummer 29 (Hoevelaken-Apeldoorn), het verenigingspunt van die weg en de voor hem rechts daarvan gelegen voor het openbaar verkeer openstaande weg de Hogesteeg is genaderd en vervolgens niet de doorgang voor zich langs heeft vrijgelaten voor de bestuurder van een militaire vrachtauto, welke deel uitmaakte van een achttal achter elkander rijdende motorrijtuigen bestaande en van de voorgeschreven herkenningstekens voorziene militaire colonne, als bedoeld in artikel 1, lid 1, onder z van het Wegenverkeersreglement, welke bestuurder gelijktijdig of nagenoeg gelijktijdig met hem over genoemde Rijksweg nummer 29 uit de richting Amersfoort genoemd verenigingspunt naderde en aldaar, ter uitvoering van zijn voornemen om (evenals reeds het vóór hem rijdende gedeelte van die

militaire colonne had gedaan) naar links de Hogesteeg voornoemd in te rijden, naar links afsloeg en aldus het zich langs de Rijksweg nummer 29 voortbewegende verkeer, dat die weg bleef volgen, kruiste; hierbij is tussen eerstgenoemd motorrijtuig en bedoelde militaire vrachtauto een aanrijding ontstaan;

en voor zover terzake van dit feit geen veroordeling mocht volgen:

terzake dat hij op datum, tijd en plaats voornoemd, als bestuurder van een vrachtmotorrijtuig (trekker met oplegger, tankauto), waarmede hij, komende uit de richting Apeldoorn en gaande in de richting Amersfoort, reeds op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg nummer 29 (Hoevelaken-Apeldoorn), bij de nadering van het verenigingspunt van die weg en de voor hem rechts daarvan gelegen voor het openbaar verkeer openstaande weg de Hogesteeg, alwaar een hem over de Rijksweg nummer 29 tegemoetkomende, uit een achttal achter elkander rijdende motorrijtuigen bestaande en van de voorgeschreven herkenningstekenen voorziene militaire colonne, als bedoeld in artikel 1, lid 1, onder z van het Wegenverkeersreglement, bezig was naar links af te slaan teneinde de Hogesteeg in te rijden, terwijl voorts een tot of bij die colonne behorende in uniform geklede, en op genoemde Rijksweg nummer 29 staande sergeant in zijn richting door het opsteken van de rechterarm en -hand een stopteken had gegeven, niet is gestopt noch tijdig voldoende snelheid heeft verminderd, doch, nadat bedoelde sergeant zich van de Rijksweg had verwijderd, is doorgereden en daarbij tegen een tot die militaire colonne behorende vrachtauto, waarmede de bestuurder juist naar links afsloeg in de richting Hogesteeg, is aangereden, door welke gedraging van hem, verdachte, de veiligheid op genoemde Rijksweg in gevaar werd gebracht;

Overwegende dat de navolgende getuigen ter terechtzitting hebben verklaard:

Getuige van den Berg:

dat hij op 18 maart 1958 omstreeks 11.40 uur te Garderen, gemeente Barneveld, als bestuurder van een personenauto reed, komende uit de richting Apeldoorn en gaande in de richting Amersfoort, op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg nummer 29 (Hoevelaken-Apeldoorn) en toen kort voor het verenigingspunt van die weg de Rijksweg nummer 29 en de voor hem rechts daarvan gelegen voor het openbaar verkeer openstaande weg de Hogesteeg een trekker met oplegger (tankauto), die in dezelfde richting over genoemde Rijksweg reed, voorbijreed;

dat hij daarna heeft geconstateerd dat die tankauto door verdachte werd bestuurd;

dat hij bij de nadering van gemeld verenigingspunt uit tegenovergestelde kant over genoemde Rijksweg een militaire colonne, voorafgegaan door een jeep, zag naderen;

dat de motorrijtuigen, die tot de colonne behoorden, op duidelijke wijze de voorgeschreven herkenningstekens (blauwe vlaggen) voerden en, zoals hij, getuige, zag, onderling een afstand van ongeveer 50 meter onderhielden;

dat vervolgens de voorafgaande jeep naar links afsloeg naar de in de richting Garderen voerende openbare weg Hogesteeg;

dat uit de jeep een sergeant stapte, die zich op de rijbaan van de Rijksweg opstelde met het gezicht in de richting Apeldoorn en aan de bestuurder van voormelde tankauto een duidelijk stopteken gaf;

dat de colonne zijn weg in de richting Hogesteeg vervolgde en nadat twee drietonners evenals de jeep waren afgeslagen, de sergeant zich weer naar de jeep begaf;

dat tot verbazing van getuige de bestuurder van de tankauto, die wel snelheid had verminderd, echter niet stopte, waardoor de colonne ook verder naar links zou kunnen rijden naar de richting Garderen, maar voortreed en tegen een volgende tot die militaire colonne behorende vrachtauto botste, waarvan de bestuurder juist naar links afsloeg in de richting Hogesteeg;

Getuige van Tol:

dat hij op of omstreeks 18 maart 1958 omstreeks 11.40 te Garderen, gemeente Barneveld, ter beveiliging van een militaire colonne, waarvan de jeep, waarin hij was gezeten, alsmede acht militaire vrachtauto's deel uitmaakten, aan het hoofd dier colonne reed. komende uit de richting Amersfoort op de voor het openbaar verkeer openstaande Rijksweg nummer 29 (Hoevelaken-Apeldoorn);

dat de colonne op duidelijke wijze was voorzien van de voorgeschreven herkenningstekens (blauwe vlaggen);

dat de colonne naar links moest afslaan teneinde haar weg langs de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Hogesteeg in de richting Garderen te vervolgen;

dat, nadat de jeep naar links was afgeslagen getuige de jeep heeft verlaten en zich op de Rijksweg met het gezicht in de richting Apeldoorn heeft opgesteld en toen een stopteken heeft gegeven aan de bestuurder van een uit de richting Apeldoorn over de Rijksweg naderende tankauto, waarvan hij later constateerde dat verdachte de bestuurder was;

dat, toen de colonne afsloeg en reeds twee militaire vrachtauto's op de Hogesteeg reden, getuige weer naar de jeep is gegaan, om met de jeep weer de plaats aan het hoofd van de colonne in te nemen;

dat hij toen een klap achter zich hoorde en omziende zag, dat de tankauto niet was gestopt, maar tegen de derde militaire vrachtauto was aangereden;

dat de militaire wagens met een onderlinge afstand van ongeveer 50 meter reden;

Overwegende dat verdachte ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij op of omstreeks 18 maart 1958 omstreeks 11.40 uur te Garderen, gemeente Barneveld, als bestuurder van een vrachtauto (trekker met oplegger, tankauto), waarmede hij, komende uit de richting Apeldoorn en gaande in de richting Amersfoort, reed op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg nummer 29 (Hoevelaken-Apeldoorn), het verenigingspunt van die weg en de voor hem rechts daarvan gelegen voor het openbaar verkeer openstaande weg de

Hogesteeg is genaderd en vervolgens niet de doorgang voor zich langs heeft vrijgelaten voor de bestuurder van een militaire vrachtauto, welke deel uitmaakte van een uit een achttal achter elkander rijdende motorrijtuigen, bestaande en van de voorgeschreven herkenningstekens voorziene militaire colonne, als bedoeld in artikel 1, lid 1, onder z van het Wegenverkeersreglement, welke bestuurder gelijktijdig of nagenoeg gelijktijdig met hem over genoemde Rijksweg nummer 29 uit de richting Amersfoort genoemd verenigingspunt naderde en aldaar, ter uitvoering van zijn voornemen om (evenals reeds het vóór hem rijdende gedeelte van die militaire colonne had gedaan) naar links de Hogesteeg voornoemd in te rijden, naar links afsloeg en aldus het zich langs de Rijksweg nummer 29 voortbewegende verkeer, dat die weg bleef volgen, kruiste;

dat daarbij tussen het door hem, verdachte, bestuurde motorrijtuig en bedoelde militaire vrachtauto een aanrijding is ontstaan;

Overwegende dat door voorschreven bewijsmiddelen worden bewezen de daarin vervatte feiten en omstandigheden, welke reden geven tot de beslissing, dat verdachte heeft gepleegd hetgeen hem primair is ten laste gelegd;

Overwegende dat voornoemd bewijs niet door enig tegenbewijs is ontzenuwd:

Overwegende dat dit bewezen feit oplevert een strafbaar feit, behorende tot de kennisneming van de Kantonrechter, en behoort te worden gequalificeerd als „Overtreding van artikel 27, eerste lid van het „Wegenverkeersreglement“;

Overwegende dat zijdens verdachte naar voren is gebracht, dat artikel 27 van het reglement alleen behandelt de dwarskruising, maar niet de kruising van het zich langs dezelfde weg voortbewegend verkeer, doch ten onrechte, daar het artikel gelijkelijk over kruising en splitsing spreekt;

Overwegende dat verdachtes raadsman voorts zich er op heeft beroepen, dat in een geval als dit de militaire colonne geen voorrang heeft, daar de uitzondering van het derde lid van artikel 27 niet zou gelden ten aanzien van het rechtdoorgaande verkeer, doch een dergelijke beperking van het voorrrangsrecht van motorrijtuigen ten dienste van politie en brandweer, begrafenistoeten, militaire colonnes en trams daarin niet valt te lezen, immers het derde lid van artikel 27 geen andere beperking kent dan voor motorrijtuigen ten dienste van politie en brandweer, in zoverre hun voorrang boven andere verkeer alleen geldt voorzover zij bij de nadering van een kruising of splitsing van wegen gebruik maken van een sirene of bel;

Overwegende dat tenslotte verdachte heeft doen aanvoeren, dat artikel 28, eerste lid en onder b van het reglement zonder enige uitzondering ten behoeve van de militaire colonne aan bestuurders van voertuigen de verplichting oplegt, indien zij van richting wensen te veranderen, de doorgang naast zich vrij te laten voor het tegemoetkomende verkeer;

Overwegende dat bij de door verdachte voorgestane interpretatie

een conflict ontstaat tussen artikel 27, lid 3 van het Reglement, dat aan de militaire colonne e.d. in afwijking van het bepaalde sub e van het tweede lid van artikel 27 zodanige voorrang toekent, dat de verplichting niet bestaat om indien men het zich langs de gevolgde weg voortbewegend verkeer wil kruisen, het verkeer dat de weg blijft volgen te laten voorgaan, tegenover artikel 28, eerste lid, sub b van het Reglement;

Overwegende dat, al moge de plaats, waar het voorrangsrecht van de militaire colonne in het reglement is opgenomen, de gelegenheid bieden tot de beschouwing, dat het voorrangsrecht alleen afwijkt van hetgeen is bepaald in het tweede lid van artikel 27 en niet een afwijking gedooft van artikel 28, de uitlegging dat een speciaal voorrangsrecht in artikel 27 wordt gegeven, doch in het volgende artikel weer wordt ontnomen niet in overeenstemming is met een redelijke wetsinterpretatie;

Overwegende dat wij derhalve van oordeel zijn dat artikel 28 niet derogeert aan hetgeen in artikel 27 is bepaald doch omgekeerd (lees:) het derde lid van artikel 27 een uitzondering vormt op de voorrangsvoorschriften, welke overigens in de artikelen 27 en 28 zijn opgenomen of daaruit voortvloeien;

Overwegende dat verdachte mitsdien is strafbaar, daar geen feiten of omstandigheden zijn gebleken, welke zijne strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende dat bepaaldelijk moet worden verworpen, dat in dezen alle schuld bij verdachte afwezig zou zijn, immers verdachte bij behoorlijke oplettendheid als van hem als bestuurder van een motorrijtuig mocht worden gevorderd, had kunnen waarnemen, dat een op duidelijke wijze kenbaar gemaakte militaire colonne, waarbij ook feitelijk het colonneverband niet was verbroken, daar de motorrijtuigen die van de colonne deel uitmaakten een normale afstand onderhielden, bezig was zijn rijbaan te kruisen en verdachte zich door de omstandigheid dat de colonneleider het verkeer nog waarschuwde, niet dusdanig had mogen laten afleiden, dat hem de duidelijk aanwezige wettelijk voorgeschreven aanduidingen alsmede dat een motorrijtuig zijn rijbaan overstak, ontgingen;

Overwegende dat de hieronder bepaalde straf in verband met de ernst van het feit en de persoon van verdachte de juiste is;

Gelet op de artikelen 1, 2, 34, 38 Wegenverkeerswet; de artikelen 1, 27, 124 van het Wegenverkeersreglement; de artikelen 338, 350, 351, 357, 358, 359, 396, 397 en 398 van het Wetboek van Strafvordering; de artikelen 23 en 91 Wetboek van Strafrecht;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaren het primair ten laste gelegde feit, zoals hiervoor omschreven, bewezen, het te zijn een strafbaar feit en verdachte deswege strafbaar;

Qualificeren het feit als vorenomschieven;

Veroordelen verdachte tot betaling van een geldboete van vijf en twintig gulden, bij gebreke van betaling en/of verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van vijf dagen.

De Arrondissements-Rechtbank te Utrecht, Derde Kamer, in hoger beroep, bevestigde het vonnis van de kantonrechter voornoemd in zijn geheel bij vonnis van 4 november 1958.

Hoge Raad der Nederlanden.

Arrest van 17 maart 1959 ¹⁾).

(Zie het vonnis hiervoor).

Voorzitter: Mr van der Meulen (Vice-president); *Leden:* Mrs Feber, van Berckel, Westerouwen van Meeteren en Kazimier (Raden).

Een op duidelijke wijze kenbaar gemaakte militaire colonne, bestaande uit motorrijtuigen die een normale afstand onderhouden (waarbij het colonneverband niet is verbroken) onder één commandant, neemt als een door het overige verkeer te eerbiedigen „eenheid” deel aan het verkeer op de weg.

Dientengevolge bestaat bij richtingverandering (afslaan) voor die eenheid de in art. 28, lid 1, onder b, van het W.V.R. gegeven verplichting de doorgang voor het tegemoetkomend en achteropkomend verkeer vrij te laten.

Gelet op de wijze waarop een militaire colonne aan het verkeer deelneemt (als eenheid) geldt deze verplichting slechts voor het hoofd der colonne en niet voor elk van de in colonneverband volgende motorrijtuigen afzonderlijk, en wel in die zin dat elk volgrijtuig zijn weg in colonneverband mag vervolgen, ook al zou aan het hoofd der colonne deze verplichting zijn verwaarloosd. De overige delen van de colonne behoeven niet zelfstandig te oordelen over hun voorrang. Zij volgen het hoofd of dat juist of onjuist handelt.

Het tegemoetkomend en achteropkomend verkeer heeft deze eenheid te eerbiedigen. Door zulks in casu na te laten gedroeg de bestuurder van de tankauto zich zodanig dat de veiligheid op de weg werd in gevaar gebracht.

Art. 28 W.V.R. derogeert niet aan het bepaalde in art. 27 W.V.R., doch omgekeerd. Art. 27, lid 3 W.V.R. vormt een uitzondering op de voorrangsvorschriften welke overigens in de artt. 27 en 28 W.V.R. zijn opgenomen of daaruit voortvloeien.

(W.V.W. art. 25, 35; W.V.R. art. 1, lid 1, aanhef en onder z, 27, eerste lid, 28).

DE HOGE RAAD DER NEDERLANDEN,

Op het beroep van L. de L., geboren te Sommelsdijk 21 januari 1921, van beroep chauffeur, wonende te Spijkenisse, requirant van cassatie tegen een vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Utrecht van de 4e november 1958, houdende in hoger beroep bevestiging van een schriftelijk vonnis van de Kantonrechter te Amersfoort van de 5e juni 1958, waarbij de requirant wegens „Overtreding van artikel 27, eerste lid van het Wegenverkeersreglement”, onder aanhaling van de arti-

¹⁾ Zie ook „Verkeersrecht”, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1959, No 34, blz. 87 e.v.

kelen 1, 2, 34, 38 der Wegenverkeerswet, 1, 27, 124 van het Wegenverkeersreglement, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, werd veroordeeld tot een geldboete van vijf en twintig gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van vijf dagen;

Gehoord het verslag van de Raadsheer Westeroouwen van Meeteren;

Gezien het gerechtelijk schrijven namens de Procureur-Generaal aan de requirant uitgereikt, ter kennisgeving van de dag voor de behandeling dezer zaak bepaald;

Gelet op het middel van cassatie, namens de requirant voorgesteld bij pleidooi en luidende:

„Schending althans verkeerde toepassing van de artikelen 27 en 28 „van het Wegenverkeersreglement en artikel 25 van de Wegenverkeerswet, doordat de Rechtbank, zich verenigende met het vonnis van de „Kantonrechter te Amersfoort d.d. 5 juni 1958, aanneemt dat de uit- „zonderingsregel van artikel 27, 3e lid van het Wegenverkeersreglement „dat bij kruisingen of splitsing van wegen voorrang geeft aan een „militaire colonne, boven het andere verkeer, op grond van redelijke „wetsinterpretatie ook geldt ten opzichte van het tegemoetkomend ver- „keer in geval een militaire colonne bij een kruising van wegen links „afslaat, zulks in strijd met het bepaalde in artikel 28 lid 1 sub b van „het Wegenverkeersreglement dat — zonder daarbij de militaire colonne „uit te zonderen — bepaalt, dat men bij richtingverandering, gelijk in „casu plaats vond, de doorgang naast zich moet vrijlaten voor het „tegemeetkomend verkeer;”

Gehoord den Advocaat-Generaal van Oosten namens den Procureur-Generaal in zijn conclusie, daartoe strekkende dat de Hoge „Raad het „vonnis van de Rechtbank vernietige voorzover het vonnis van den „Kantonrechter is bevestigd ten aanzien van de qualificatie, en ten aan- „zien van de beslissingen omtrent de strafbaarheid van het feit, de „strafbaarheid van den dader en omtrent de strafoplegging, dat de „Hoge Raad voorts het vonnis van den Kantonrechter vernietige, doch „eveneens slechts als vorenvermeld, en dat de Hoge Raad ten slotte, „rechtdoende op grond van artikel 105 der Wet op de Rechterlijke „Organisatie, den requirant ter zake van het als bewezen aangenomene „ontsla van alle rechtsvervolging;”

Overwegende dat bij het door de Rechtbank met overneming van gronden bevestigde vonnis van den Kantonrechter ten laste van requirant is bewezen verklaard:

„dat hij op of omstreeks 18 Maart 1958 omstreeks 11.40 uur te „Garderen, gemeente Barneveld, als bestuurder van een vrachtmotor- „rijtuig (trekker met oplegger, tankauto), waarmede hij, komende uit „de richting Apeldoorn en gaande in de richting Amersfoort, reed op „de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg nummer „29 (Hoevelaken-Apeldoorn), het verenigingspunt van die weg en de „voor hem rechts daarvan gelegen voor het openbaar verkeer open- „staande weg de Hoogsteeg is genaderd en vervolgens niet de door- „gang voor zich langs heeft vrijgelaten voor de bestuurder van een

„militaire vrachtauto, welke deel uitmaakte van een achttal achter
„elkander rijdende motorrijtuigen bestaande en van de voorgescreven
„herkenningsstekens voorziene militaire colonne, als bedoeld in artikel 1
„lid 1 onder z van het Wegenverkeersreglement, welke bestuurder ge-
„lijktijdig of nagenoeg gelijktijdig met hem over genoemde Rijksweg
„nummer 29 uit de richting Amersfoort genoemd verenigingspunt
„naderde en aldaar, ter uitvoering van zijn voornemen om (evenals
„reeds het vóór hem rijdende gedeelte van die militaire colonne had
„gedaan) naar links de Hoogesteeg voornoemd in te rijden, naar links
„afsloeg en aldus het zich langs de Rijksweg nummer 29 voortbewe-
„gende verkeer, dat die weg bleef volgen, kruiste; hierbij is tussen
„eerstgenoemd motorrijtuig en bedoelde militaire vrachtauto een aan-
„rijding ontstaan”;

dat de Kantonrechter dit bewezene heeft gequalificeerd als boven-
vermeld en vervolgens heeft overwogen:

„dat zijdens verdachte naar voren is gebracht, dat artikel 27 van het
„Reglement alleen behandelt de dwarskruising, maar niet de kruising
„van het zich langs dezelfde weg voortbewegend verkeer, doch ten
„onrechte, daar het artikel gelijkelijk over kruising en splitsing spreekt;

„dat verdachtes raadsman voorts zich er op heeft beroepen, dat in
„een geval als dit de militaire colonne geen voorrang heeft, daar de
„uitzondering van het derde lid van artikel 27 niet zou gelden ten
„aanzien van het rechtdoorgaande verkeer, doch een dergelijke beper-
„king van het voorgangsrecht van motorrijtuigen ten dienste van politie
„en brandweer, begrafenisstoeien, militaire colonnes en trams daarin
„niet valt te lezen, immers het derde lid van artikel 27 geen andere
„beperking kent dan voor motorrijtuigen ten dienst van politie en
„brandweer, in zoverre hun voorrang boven andere verkeer alleen
„geldt voorzover zij bij de nadering van een kruising of splitsing van
„wegen gebruik maken van een sirene of bel;

„dat tenslotte verdachte heeft doen aanvoeren, dat artikel 28 eerste
„lid en onder b van het Reglement zonder enige uitzondering ten be-
„hoeve van de militaire colonnes aan bestuurders van voertuigen de
„verplichting oplegt, indien zij van richting wensen te veranderen, de
„doorgang naast zich vrij te laten voor het tegemoetkomende verkeer;

„dat bij de door verdachte voorgestane interpretatie een conflict ont-
„staat tussen artikel 27 lid 3 van het Reglement, dat aan de militaire
„colonne e.d. in afwijking van het bepaalde sub e van het tweede lid
„van artikel 27 zodanige voorrang toekent, dat de verplichting niet
„bestaat, om indien men het zich langs de gevolgde weg voortbewegend
„verkeer wil kruisen, het verkeer dat de weg blijft volgen te laten voor-
„gaan, tegenover artikel 28 eerste lid sub b van het Reglement;

„dat, al moge de plaats, waar het voorrangsrecht van de militaire
„colonne in het Reglement is opgenomen, de gelegenheid bieden tot de
„beschouwing, dat het voorrangsrecht alleen afwijkt van hetgeen is
„bepaald in het tweede lid van artikel 27 en niet een afwijking gedooft
„van artikel 28, de uitlegging dat een speciaal voorrangsrecht in arti-
„kel 27 wordt gegeven, doch in het volgende artikel weer wordt ont-

„nomen niet in overeenstemming is met een redelijke wetsinterpretatie;
„dat wij derhalve van oordeel zijn dat artikel 28 niet derogeert aan
„hetgeen in artikel 27 is bepaald doch omgekeerd: het derde lid van
„artikel 27 een uitzondering vormt op de voorrangsvorschriften, welke
„overigens in de artikelen 27 en 28 zijn opgenomen of daaruit voort-
„vloeien;

„dat verdachte mitsdien is strafbaar, daar gene feiten of omstandig-
„heden zijn gebleken, welke zijn strafbaarheid uitsluiten;

„dat bepaaldelijk moet worden verworpen, dat in dezen alle schuld
„bij verdachte afwezig zou zijn, immers verdachte bij behoorlijke op-
„lettendheid als van hem als bestuurder van een motorrijtuig mocht
„worden gevorderd, had kunnen waarnemen, dat een op duidelijke
„wijze kenbaar gemaakte militaire colonne, waarbij ook feitelijk het
„colonneverband niet was verbroken, daar de motorrijtuigen die van
„de colonne deel uitmaakten een normale afstand onderhielden, bezig
„was zijn rijbaan te kruisen en verdachte zich door de omstandigheid
„dat de colonneleider het verkeer nog waarschuwde, niet dusdanig had
„mogen laten afleiden, dat hem de duidelijk aanwezige wettelijk voor-
„geschreven aanduidingen alsmede dat een motorrijtuig zijn rijbaan
„overstak, ontgingen;”

Overwegende omtrent het middel:

dat het te dezen blijktens de bewezenverklaring gaat om twee motor-
rijtuigen, welke op denzelfden weg — den weg tussen Amersfoort en
Apeldoorn — elkaar tegemoet reden; dat voor zodanig geval artikel 27
van het Wegenverkeersreglement niet is gegeven en mitsdien het middel,
dat blijktens de toelichting er tegen op komt, dat de rechter te dezen dit
voorschrift heeft toegepast, terecht wordt voorgesteld;

Overwegende dat de Hoge Raad ten principale recht kan doen;

dat uit de bewezenverklaring volgt:

1° dat de uit de richting Amersfoort komende militaire vrachtauto
deel uitmaakte van een uit een achttal motorrijtuigen bestaande mili-
taire colonne, als bedoeld in artikel 1, lid 1, aanhef en onder z van het
Wegenverkeersreglement;

2° dat vóór voormelden militairen vrachtauto een gedeelte der mili-
taire colonne reed;

3° dat de bestuurder van den militairen vrachtauto, komende uit de
richting Amersfoort, ter uitvoering van zijn voornemen om evenals het
vóór hem rijdende gedeelte der colonne naar links den openbaren weg,
de Hoogesteeg, in te rijden, naar links afsloeg toen requirant, komende
uit de richting Apeldoorn, met den door hem bestuurden tankauto dit
punt gelijktijdig of nagenoeg gelijktijdig naderde;

dat een militaire colonne als vorenbedoeld is een samengesteld geheel
onder één commandant en als een door het overige verkeer te eerbiedig-
den eenheid aan het verkeer op den weg deelneemt;

dat dienvolgens enerzijds bij de in de bewezenverklaring om-
schreven richtingverandering voor die eenheid de in artikel 28, lid 1,
onder b van het Wegenverkeersreglement gegeven verplichting bestond
den doorgang voor het tegemoetkomend verkeer vrij te laten; dat deze

verplichting, gelet op de wijze waarop als voormeld de colonne aan het verkeer deelneemt, slechts geldt voor het hoofd der colonne en niet ook voor elk van de in colonneverband volgende motorrijtuigen afzonderlijk, en wel in dier voege dat elk volgrijtuig zijn weg in colonne-verband mag vervolgen, ook al zou aan het hoofd der colonne deze verplichting zijn verwaarloosd;

dat anderzijds het tegemoetkomend verkeer — als te dezen requirant — deze eenheid had te eerbiedigen;

dat blijkens de bewezenverklaring requirant zulks naliet, nu tussen den door hem bestuurden tankauto en den bewusten militairen vrachtauto een aanrijding plaats had;

dat het bewezenverklaarde alle bestanddelen bevat van de in artikel 25 der Wegenverkeerswet gestelde verbodsbepaling, met dien verstande als hieronder aan te geven;

Vernietigt het bestreden vonnis doch alleen voor zover daarbij werd bevestigd de uitspraak van den Kantonrechter ten aanzien van de qualificatie van het bewezene, de aanhaling der artikelen waarop de straf berust, de strafbaarheid van requirant, de opgelegde straf en haar motivering;

Te dien aanzien rechtdoende krachtens artikel 105 der Wet op de Rechterlijke Organisatie:

Vernietigt op voorschreven punten mede het vonnis van den Kantonrechter;

Qualificeert het bewezene als „het zich op een weg zodanig gedragen, „dat de veiligheid op den weg in gevaar wordt gebracht“, strafbaar krachtens de artikelen 25 juncto 35 der Wegenverkeerswet;

Verklaart requirant deswege strafbaar, zijnde niet gebleken van omstandigheden, die zijn strafbaarheid zouden opheffen of uitsluiten;

Gezien mede artikelen 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht;

Veroordeelt requirant tot een geldboete van vijf gulden, bij niet betaling en verhaal te vervangen door hechtenis van twee dagen, zijnde deze straf in overeenstemming met den ernst van het begane feit en de omstandigheden waaronder het werd gepleegd;

Verwerpt het beroep voor het overige.

NASCHRIFT.

Ingevaarbrengen van de veiligheid op de weg of opzettelijk belemmeren van het gebruik van de openbare weg aan een militaire colonne?

In bovenstaand arrest heeft de Hoge Raad overwogen, dat een militaire colonne als éénheid aan het verkeer deelneemt en als zodanig gerespecteerd moet worden.¹⁾

¹⁾ In zijn vonnis van 18 februari 1925 overwoog de kantonrechter te Bergen op Zoom dat eiser, die per fiets door een optrekkende colonne veldartillerie heen zijn weg wilde vervolgen, alleen dan geacht kan worden door de wachtmeester ten onrechte te zijn gekeerd, indien de colonne haar verband zodanig had verloren, dat de reglementaire afstand tussen twee stukken niet was bewaard. Ook de kantonrechter beschouwde blijkbaar een militaire colonne als een aan her verkeer deelnemende eenheid, zolang zij zich reglementair als militaire eenheid in het verkeer droeg. (N. J. 1926, blz. 879; M.R.T. XXI, 1925/1926, blz. 603).

Is een militaire colonne bezig af te slaan dan moet het verkeer deze manoeuvre van deze eenheid eerbiedigen. De delen welke de colonne uitmaken behoeven niet zelfstandig te oordelen over eventuele voorrang.

Door de eenheid van de militaire colonne niet te eerbiedigen overweegt de H.R., heeft de verdachte de veiligheid op de weg in gevaar gebracht.

De H.R. vernietigde het bestreden vonnis en ten principale recht doende op grond van art. 105 R.O. veroordeelde de verdachte wegens overtreding van art. 25 W.V.W. tot f 5. — boete subsidiair tot 2 dagen hechtenis.

Het is opmerkelijk dat de steller der telastelegging daarbij artikel 55 der Inkwartieringswet (Wet van 18 juni 1953, Stb. 305) kennelijk niet voor ogen heeft gestaan, terwijl noch de betrokken lagere gerechten noch de H.R. art. 55 Inkwart.wet in hun overwegingen hebben betrokken. Dat artikel luidt:

„Hij die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, opzettelijk het gebruik „der openbare wegen of andere openbare middelen van gemeenschap „en van de daartoe behorende werken aan militairen of militaire trans- „porten weigert, dan wel dat gebruik verhindert of belemmert, wordt „gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van „ten hoogste vijf duizend gulden.

„In geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone om- „standigheden, welke gevaar opleveren voor de uit- of inwendige veilig- „heid van de Staat, is voorgaand lid ook van toepassing ten opzichte „van de niet openbare wegen.”

Art. 55 Inkwart. wet valt enigszins uit de toon van deze wet. Het daarin strafbaar gestelde feit behoeft geen betrekking te hebben op een vordering in de zin der Inkwartieringswet. Uit een oogpunt van systematiek zou er o.i. voor te zeggen zijn geweest, indien de wetgever bij de toetreding van de (nieuwe) Inkwartieringswet deze bepaling had ingelast in de Wegenverkeerswet in plaats dat hij deze bepaling wederom opnam in de Inkwartieringswet.

Nadat in casu het hoofd van de als eenheid aan het verkeer deelnemende militaire colonne naar links was afgebogen moest de bestuurder van de tegemoetrijdende tankauto onder de gegeven omstandigheden die manoeuvre van de overige delen van de militaire colonne, d.w.z. van de eenheid, eerbiedigen. Door dit, ondanks het door de bestuurder van de tankauto wáárgenomen stopteken en de van het voorgeschreven herkenningstekens (één blauwe vlag¹⁾) voorziene (aangereden) in militaire auto (volgrijtuig), welke deel uitmaakte van de van de voorgeschreven herkenningstekens¹⁾ voorziene militaire colonne, niet te doen, belemmerde o.i. (zie de inhoud der gebezigde bewijsmiddelen) deze bestuurder het gebruik van de openbare weg aan die militaire colonne.

Bij vergelijking van art. 55 Inkwart. wet (opzettelijke belemmering van het gebruik van openbare wegen, enz. aan militairen, marcherende

¹⁾ Signalering militaire colonnes, Besch. Min. v. Verk. en Waterst. van 12 sept. 1956, Nr 58931, L.O. 81/14 Nr 56202 O; Besch. Chef G.S., Sectie G4/B2, Nr 102511 M van 23 okt. 1956.

troepen, militaire transporten) met art. 25 W.V.W. (het zich op een weg zodanig gedragen, dat de veiligheid op de weg in gevaar wordt gebracht) zien wij dat hier een algemene en een bijzondere strafbepaling toepasselijk kunnen zijn. Blijkbaar was de H.R. in het onderhavige geval van oordeel, dat hier niet óók aanwezig was opzettelijke belemmering van het gebruik van de openbare weg aan deze militaire colonne als bedoeld in art. 55 Inkwart. wet (art. 55 lid 1 en lid 2 W.Sr.).

Een soortgelijke strafbepaling als in art. 55 Inkwart.wet bevatte art. 41, 2° der vervallen Inkwart.wet (Wet van 14 september 1866, Stb. 138) ¹⁾

Blijkens de op art. 41, 2° dier (vervallen) Inkwart.wet gevormde jurisprudentie omvat de uitdrukking „belemmeren”, zowel taalkundig als wegens haar tegenstelling tot het in hetzelfde artikel strafbaar gestelde „verhindèren” elke bemoeilijking bij het gebruik van openbare wegen aan het krijgsvolk of de militaire transporten aangedaan. Van zodanige belemmering is b.v. zeer zeker sprake, waar het krijgsvolk betreft, hetwelk in meerdere sectiën in het gelid marcheert en daarin door de eigendunkelijk verrichte handeling van de beklaagde, zij het dan ook tijdelijk, wordt bemoeilijkt. (H.R. 29 november 1915, N. J. 1916, blz. 228; A.B. 1916, blz. 23; M.R.T. XI, 1915/1916, blz. 558).

Het betrof hier een geval waarin de bestuurder van een wagen met zijn zijspan van achteren in de laatste sectie van een marcherend bataljon infanterie inreed, tengevolge waarvan de tot die sectie behorende soldaten, om niet onder paard of voertuig te geraken uit het gelid terzijde moesten springen. ²⁾ A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSpraak.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 2 december 1958.

(MAW 1958/B 3).

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr J. P. A. A. Lens.

¹⁾ Art. 41, 2° der (vervallen) Inkwart.wet luidde:

„Hij dze eigendunkelijk”:

1°

„2° het gebruik der openbare wegen of andere middelen van gemeenschap en „van de daartoe behorende werken aan het krijgsvolk of de militaire transporten „weigert, of dat gebruik verhindert of belemmert, „wordt gestraft met een geldboete van tenminste vijftig cent en ten hoogste vijf en „zeventig gulden.”

.....

²⁾ Bij dit arrest tekende de M.v.O. in zijn beschikking van 28 januari 1916, 1ste afd. nr. 102 het volgende aan:

„In dergelijke gevallen kan mitsdien door de Commandanten proces-verbaal „worden opgemaakt en dit aan de naast nabij gelegen Brigadecommandant der „Koninklijke Marechaussee, worden toegezonden.”

Volledigheidshalve zij aangetekend, dat tot het opmaken van zodanig proces-verbaal een ieder bevoegd is; op een proces-verbaal van een ander dan een politie-beambte is echter in het algemeen slechts dan een veroordeling mogelijk, wanneer tenminste twee getuigen in staat en bereid zijn de juistheid van het proces-verbaal door hun getuigenis voor de rechter te staven. (M.R.T. XI, 1915/1916, blz. 442).

Bij de overgang van het KNIL naar de KL zijn op de oud-KNIL-militairen de rechtstoestandsregelingen der KL van toepassing geworden.

Daartoe behoort, krachtens een destijds door de minister uitdrukkelijk gedane toezegging, het recht, dat een onderofficier die 30 voor pensioen geldige dienstjaren kan aanwijzen, bij verzoek om ontslag „ontslag niet op verzoek" (met onmiddellijk ingaand pensioen) krijgt.

In de praktijk bleken vele oud-KNIL-onderofficieren van dit recht gebruik te maken om (in verband met de dubbelstelling van hun Indië-jaren) op betrekkelijk jeugdige leeftijd gepensioneerd te worden.

Wegens de hieraan voor het Rijk verbonden financiële consequenties heeft de minister op zeker ogenblik bij rondschrijven medegedeeld, dat men, om van dit recht gebruik te kunnen maken, de leeftijd van 48 jaar moest hebben bereikt.

Centrale Raad van Beroep:

Ook al zou worden aanvaard, dat er in het algemeen voldoende rechtvaardigheidsgrond bestond om op de gedane toezegging terug te komen, en al zou de nieuwe gedragslijn in het algemeen als niet onredelijk moeten worden beschouwd, dan geldt zulks toch niet in het onderhavige geval, waarin een onderofficier zo al niet juist met het oog op het betrokken recht naar de KL is over gegaan, dan toch met het oog daarop zijn dienstverband heeft gehandhaafd tot hij dertig dienstjaren had, en daarbij zeer gewichtige persoonlijke belangen had (hij wilde naar Australië emigreren en heeft dit inmiddels, zelfs nadat hij geen onmiddellijk ingaand pensioen kreeg, gedaan).

Het besluit tot afwijzing van eisers verzoek om ontslag is in strijd met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur.

(A.W. art. 58; RMAKL artikel 19, lid 2b).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake L., wonende te Sydney (Australië), eiser in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzittingen van 10 juni en 12 november 1958 als gemachtigde is opgetreden L. Nihot, adjudant-onderofficier-administrateur bij de Koninklijke landmacht, wonende te Breda, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter voormelde openbare terechtzittingen als gemachtigde is opgetreden Mr J. M. J. A. Dieteren, hoofdcommies bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, enz.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat gedaagde op 1 augustus 1957 aan de Chef van de Luchtmachtstaf de navolgende brief heeft gericht:

„Naar aanleiding van het door de opzichter der 1e klasse-vliegtuig-, technische dienst (vliegtuigmonteur) L. ingediende verzoek om met „ingang van 16 november 1957 eervol uit de dienst als beroepsmilitair „te worden ontslagen, met toepassing van artikel 19, tweede lid, b, „van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke

„Landmacht, zulks met recht op een direct ingaand pensioen, op welk
„verzoek betrekking heeft uw advies dd. 14 juni 1957 nr. 17.04.19.
„020/03, deel ik u mede, dat ik — mede in verband met de onge-
„wenste consequenties, welke bij inwilliging van het onderhavige ver-
„zoek zouden ontstaan ten opzichte van andere in soortgelijke om-
„standigheden verkerende beroepsmilitairen — geen aanleiding kan
„vinden af te wijken van het bepaalde in de dezerzijdse bekendmaking
„dd. 13 maart 1957 nr. P 111.974.

„Het desbetreffende verzoek wordt derhalve — bij deze — afge-
„wezen.

„Ik verzoek U belanghebbende van het vorenstaande in kennis te
„stellen.”;

Overwegende dat eiser tegen het in deze brief vervatte, hem be-
treffende besluit beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te
's-Gravenhage en dit Gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenaren-
zaken, bij uitspraak van 10 februari 1958 — waarnaar hierbij wordt
verwezen — eiser niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn vordering,
dat hem een levenslang diensttijdpensioen moet worden toegekend met
ingang van de datum, waarop hij zijn vrijwillige verbintenis verbreekt,
en het beroep voor het overige ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat L. Nihot, voornoemd, als gemachtigde van eiser
tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en
bij het beroepschrift op de daarin aangevoerde gronden heeft ge-
vorderd:

1. dat de ministeriële beschikking van 1 augustus 1957 wordt vernietigd;

2. dat het verleende ontslag dient te worden gegrond op het ge-
stelde in artikel 19, tweede lid onder b, van het R.M.A.K.L.;

3. dat de uitspraak van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage
van 10 februari 1958 eveneens wordt vernietigd;

Overwegende dat gedaagde, ter voldoening aan een door 's Raads
fungerende voorzitter gedaan verzoek, bij brief van 8 mei 1958 nadere
inlichtingen heeft verstrekt en o.m. heeft overgelegd afschriften van de
correspondentie, welke in 1950 is gevoerd betreffende de overgang
van onderofficieren van het voormalige Koninklijk Nederlands-Indo-
nesisch Leger naar de Koninklijke landmacht;

Overwegende dat, ter uitvoering van een door de Raad op 18 juni
1958 gegeven bevel, aan gedaagde nog verdere inlichtingen zijn ge-
vraagd en deze zijn gegeven bij brief van 16 juli 1958;

IN RECHTE:

Overwegende dat op grond van de gedingstukken voor de Raad
vaststaat:

dat eiser, die is geboren op 19 april 1917 en op 4 oktober 1937 als
gewoon dienstplichtige was ingelijfd bij de Koninklijke landmacht,
zich per 5 september 1938 heeft verbonden voor de overzeese militaire
dienst bij het toenmalige Koninklijk Nederlands-Indische Leger, waar-
bij hij in dienst is gebleven totdat hij per 16 juli 1950 eervol uit de
militaire dienst bij het Koninklijk Nederlands-Indonesisch Leger werd

ontslagen in verband met de reorganisatie van dit (verder als K.N.I.L. aan te duiden) leger na de soevereiniteitsoverdracht;

dat hij op 16 juli 1950 bij een verbandakte, door hem en door een vertegenwoordiger van het Rijk ondertekend, zich heeft verbonden om overeenkomstig de bepalingen van het Voorschrift omtrent de dienstverbintenissen van de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht beneden de rang van tweede-luitenant, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 17 november 1931 en de ter uitvoering daarvan bij ministeriële beschikking van 10 december 1931 gestelde regelen, met inachtneming van de ter zake betrekkelijke bepalingen van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 22 augustus 1931 Stb. 378 (verder aan te duiden als: het Reglement), het Koninkrijk der Nederlanden als beroepsmilitair beneden de rang van tweede-luitenant bij de Koninklijke landmacht te dienen voor onbepaalde tijd, ingaande 16 juli 1950, welke verbintenis op deze zelfde datum door de commandant van het detachement Overgang Beroepspersoneel K.N.I.L. naar Koninklijke landmacht is bekrachtigd;

dat hij op 9 april 1957 een rekest heeft ingediend, ertoe strekkende hem met ingang van 16 november 1957 eervol uit de dienst als beroepsmilitair te ontslaan met toepassing van artikel 19, tweede lid onder b, van het Reglement;

dat dit verzoek bij het bestreden besluit is afgewezen;

Overwegende dat in het onderhavige geding moet worden beslist, of dat besluit kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat volgens het tweede lid van genoemd artikel 19 van het Reglement een militair als eiser door gedaagde eervol „kan” worden ontslagen o.a.:

a. op eigen verzoek, eventueel op voor elk geval afzonderlijk door gedaagde te stellen voorwaarden,

b. niet op eigen verzoek, indien hij een voor pensioen geldige diensttijd heeft van ten minste 30 jaren in de zin der Pensioenwet voor de landmacht 1922;

Overwegende dat eiser, tengevolge van de dubbel telling van zijn diensttijd doorgebracht in het voormalige Nederlands-Indië, in november 1957 aan evenvermelde voorwaarde voldeed, maar daarom nog niet uitsluitend aan deze bepaling een aanspraak op ontslag-niet-op-eigen-verzoek kon ontleen, daar het geven van zulk een ontslag krachtens die bepaling behoort tot de discretionaire bevoegdheid van gedaagde;

Overwegende dat eiser meent, dat hij op het door hem gevraagde ontslag wel aanspraak had, gelet op de brief van 1 juli 1950, door de toenmalige administrateur, hoofd der afdeling B 4 van het Ministerie van Oorlog (de getuige Kuntze) geschreven aan de toenmalige commandant van het detachement Overgang Beroepspersoneel K.N.I.L. naar K.L. (de getuige Lamers), in welke brief in hoofdzaak is vermeld:

„Ten vervolge op mijn brief van 19 Juni j.I. deel ik U mede, dat

„ik een dezer dagen met de ter zake bevoegde autoriteiten nog een „nadere bespreking heb gehad omtrent de aanspraken van het militair „personeel van het K.N.I.L., voor zover dat zal overgaan naar de K.L. „In verband hiermede ben ik gerechtigd aan het slot van het gestelde „onder I van mijn brief van 19 Juni 1950 het volgende toe te voegen:

„Ingeval een K.N.I.L.-officier tot de K.L. is komen te behoren en „hij geeft, nadat hij een voor pensioen geldige diensttijd van veertig „jaren kan aanwijzen, ook al heeft hij nog niet de leeftijd van 53 jaar „bereikt, het verlangen te kennen eervol uit de dienst bij de K.L. te „worden ontslagen, dan zal de Minister van Oorlog, tenzij deze be- „windsman op aanblijven van de betrokken officier prijs stelt, aan „deze officier mededelen, dat hij, Minister, bereid is belangstellende „voor eervol ontslag ter zake van langdurige dienst bij de Kroon in „aanmerking te brengen. In een zodanig geval wordt het ontslag aan- „gemerkt als een ontslag niet op verzoek, hetgeen tot gevolg heeft, dat „de betrokken officier met ingang van de datum van zijn ontslag recht „verkrijgt op een levenslang pensioen ter zake van langdurige dienst.

„Ingeval een K.N.I.L.-onderofficier tot de K.L. is komen te behoren „en hij geeft, nadat hij een voor pensioen geldige diensttijd van dertig „jaren kan aanwijzen, ook al heeft hij nog niet de leeftijd van 53 jaar „bereikt, door opzegging van zijn dienstverbintenis het verlangen te ken- „nen eervol uit de dienst bij de K.L. te worden ontslagen, dan zal de „Minister van Oorlog, tenzij deze bewindsman op aanblijven van de be- „trokken onderofficier prijs stelt, aan deze onderofficier mededelen, dat „hij, Minister, de dienstopzegging aanvaardt. In een zodanig geval „wordt het ontslag aangemerkt als een ontslag niet op verzoek, hetgeen „tot gevolg heeft, dat de betrokken onderofficier met ingang van de „datum van zijn ontslag recht verkrijgt op een levenslang pensioen ter „zake van langdurige dienst.

„Ik verzoek U vorenbedoelde aanvulling alsnog te willen aan- „brengen.”;

Overwegende dat het in deze brief gestelde, ook al is dit, naar moet worden aangenomen, medegedeeld namens gedaagde, op zichzelf niet kan worden aangemerkt als een algemeen verbindend voorschrift, maar niet anders is dan de toezegging van een gedragslijn, welke gedaagde ten aanzien van de in die brief aangeduide militairen zou volgen;

dat namens gedaagde en ook door voornoemde getuige Kuntze weliswaar is ontkend, dat die brief enige „toezegging^h zou bevatten en is gesteld, dat daarin slechts zijn gegeven mededelingen van informatieve aard omtrent de geldende rechtspositieregelingen en de bestaande praktijk, maar de Raad van oordeel is, dat aldus de betekenis, welke degenen, die bij de overgang van het K.N.I.L. naar de K.L. betrokken waren, aan die brief in redelijkheid konden en zelfs moesten hechten, te zwak wordt uitgedrukt;

dat dit met name duidelijk blijkt uit de bewoordingen van de brief, waarin de schrijver verklaart na een bespreking met „de ter zake be- „voegde autoriteiten” „gerechtigd” te zijn tot de mededeling omtrent hetgeen „de Minister van Oorlog” in de in de brief nader omschreven

gevallen „zal" doen en omtrent hetgeen dan hiervan o.a. ten aanzien van de betrokken onderofficier het gevolg zal zijn, te weten, dat het aan deze onderofficier te verlenen ontslag wordt aangemerkt als een ontslag-niet-op-verzoek, zodat hij recht verkrijgt op een onmiddellijk ingaand levenslang pensioen ter zake van langdurige dienst;

Overwegende dat gedaagde, nadat hij gedurende verschillende jaren in overeenstemming met vorenbedoelde toezegging had gehandeld, hierop is teruggekomen bij een rondschrjven d.d. 13 maart 1957, gericht aan „de autoriteiten die de landmacht en/of luchtmachtorders „ontvangen" en luidende:

„Ik deel U mede, dat aan de militaire ambtenaren van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht beneden de rang van „tweede-luitenant, die het verlangen hebben kenbaar gemaakt hun voor „onbepaalde tijd gesloten verbintenis te beëindigen, *ontslag op verzoek* „zal worden verleend.

„Beroepsmilitairen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht beneden de rang van tweede-luitenant, die de leeftijd van 48 jaren hebben bereikt of overschreden en de militaire dienst wens te verlaten, kunnen de wens kenbaar maken om te worden „ontslagen met toepassing van artikel 19, tweede lid onder b, van het „Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, „welk ontslag, indien de belanghebbenden overigens aan de daarvoor „gestelde eisen voldoen, zal worden verleend.

„De vorenstaande gedragslijn zal worden gevolgd met ingang van „1 juli a.s.";

Overwegende dat ook dit rondschrjven niet is — en ook niet is bedoeld als — een algemeen verbindend voorschrift, maar niet meer inhoudt dan de algemene mededeling, welke gedragslijn gedaagde, met verlating van de te voren gevolgde praktijk, voornemens was voortaan te volgen ten aanzien van de daarin aangeduide militairen;

Overwegende dat nu de vraag onder ogen moet worden gezien, of gedaagde door de bij brief van 1 juli 1950 uitdrukkelijk gedane toezegging niet na te komen en onder verwijzing naar het rondschrjven van 13 maart 1957 het bestreden besluit te nemen, althans ten aanzien van eiser heeft gehandeld in strijd met een tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur;

Overwegende dat dit naar 's Raads oordeel het geval zou zijn o.a. indien het intrekken der gedane toezegging is geschied zonder dat hiervoor enige bijzondere rechtvaardigingsgrond aanwezig was;

Overwegende hieromtrent, dat namens gedaagde ter toelichting van de redenen, waarom op het bij de brief van 1 juli 1950 gestelde is teruggekomen, ter terechtzitting van het Ambtenarengerecht is aangevoerd: dat de oorspronkelijke regeling ervan uitging, dat het slechts zelden zou voorkomen, dat iemand, jonger dan 48 jaar, direct-ingaand pensioen zou verkrijgen, omdat men 30 dienstjaren moest hebben en indienstreding bij het leger zelden geschiedde beneden de 18-jarige leeftijd; dat echter na de overkomst der militairen van het K.N.I.L., met hun dubbel tellende Indische jaren, bleek, dat een groot aantal

van hen zelfs belangrijk eerder dan op 48-jarige leeftijd voor direct ingaand pensioen in aanmerking kon komen, hetgeen het Rijk miljoenen zou kosten; dat ten einde hieraan een einde te maken de nieuwe regeling is getroffen;

dat, mede op grond van de ter 's Raads terechtzitting door de getuige Kuntze afgelegde verklaring, moet worden aangenomen: dat de vorenbedoelde „oorspronkelijke regeling" niet is (zoals het Ambtenarengerecht blijkens de aangevallen uitspraak heeft aangenomen) die, vervat in de brief van 1 juli 1950, maar de gedragslijn, welke reeds vóórdien ten aanzien van de militairen der Koninklijke landmacht in acht werd genomen; dat bij het totstandkomen van de brief van 1 juli 1950 wel is voorzien, dat degenen, die bij het K.N.I.L. dienst hadden gedaan, tengevolge van de (in de Pensioenwet voor de landmacht 1922 voorgeschreven) dubbeltelling der Indische dienstjaren, reeds op veel jongere leeftijd dan die van 48 jaren aanspraak zouden kunnen maken op het onmiddellijk ingaand pensioen; dat de schrijver van de brief van 1 juli 1950 zich er toentertijd niet in heeft verdiept, of hiervan veel gebruik zou worden gemaakt;

dat de Raad voorts aannemelijk acht, dat het aantal der voormalige K.N.I.L.-militairen, die jonger waren dan 48 jaar en ter zake van „dienststopzegging" zijn ontslagen met toepassing van artikel 19, lid 2 onder b, van het Reglement, groter was dan destijds van de kant van gedaagde was voorzien (in de jaren 1951—1956 is een dergelijk ontslag verleend onderscheidenlijk aan 51, 132, 120, 88, 285 en 334 militairen van het voormalige K.N.I.L., en de aan hen uitbetaalde pensioenen bedroegen over 1951 ruim 43 duizend gulden en over 1956 bijna 3 miljoen gulden), terwijl voorts mocht worden verwacht, dat bij nakoming der gedane toezegging in de volgende jaren nog honderden nieuwe pensioenen zouden moeten worden toegekend, waardoor de jaarlijkse pensioenlast nog met enige miljoenen gulden zou stijgen;

dat die miljoenen voor gedaagde blijkbaar de voornaamste reden zijn geweest, waarom hij tot zijn rondschrijven van 13 maart 1957 heeft besloten;

dat immers de gemachtigde van gedaagde heeft verwezen naar het verhandelde ter 's Raads terechtzitting in het twistgeding, hetwelk heeft geleid tot 's Raads uitspraak van 7 februari 1958, waarin namens gedaagde is aangevoerd: dat, de goeden niet te na gesproken, er velen waren, die nog even een paar jaar in de K.L. kwamen dienen, om dan met pensioen te gaan op een leeftijd, die niet hoger dan 34 jaar hoefde te liggen; dat men normaliter niet voor zijn 48ste jaar voor niet-uitgesteld pensioen in aanmerking kon komen, en gedaagde geen reden zag waarom degenen, die bij het K.N.I.L. gediend hadden, in dit opzicht een gunstiger positie zouden moeten innemen, vooral niet, toen bleek, dat dit miljoenen zou gaan kosten;

dat hieraan vanwege gedaagde nog is toegevoegd — zij het pas in een laat stadium van de behandeling van het onderhavige twistgeding —, dat in de jaren 1955 en 1956 hoofdzakelijk tengevolge van de

„voortijdige dienstverlating” (waarmede is bedoeld die vóór de 48-jarige leeftijd) het verloop bij de beroepsmilitairen beneden de rang van tweede-luitenant der Koninklijke landmacht groter is geweest dan de aanneming van beroepsmilitairen en dat hierdoor de encadrering van het leger gevaar begon te lopen;

Overwegende dat de Raad in het onderhavige geding in het midden kan laten en ook laat, of het door gedaagde aangevoerde kan worden aanvaard als in het algemeen voldoende rechtvaardigingsgrond om terug te komen op de uitdrukkelijke toezegging, welke op 1 juli 1950 was gedaan en was bevestigd door de nadien jarenlang gevolgdde praktijk, met dien verstande, dat de Raad, gelijk reeds overwogen, verwerpt de mening, als zou te dezen niet van een uitdrukkelijke toezegging sprake zijn, en voorts als zijn oordeel wenst uit te spreken:

dat het oirbare motieven kunnen zijn geweest, welke de K.N.I.L.-militairen deden besluiten tot overgang naar de K.L. met de bedoeling om na enige jaren de dienst met onmiddellijk ingaand pensioen te verlaten;

dat de dubbeltelling der Indische dienstjaren was en is verankerd in de Pensioenwet voor de landmacht 1922 en de mogelijkheid van een zodanig vroeg pensioen dan ook het rechtstreeks gevolg was van de beoogde gelijke behandeling van oud-K.N.I.L.-militairen, die naar de K.L. overgingen, en van hen, die reeds eerder tot de K.L. behoorden;

dat dit gevolg voorzienbaar was en is voorzien, afgezien van deszelfs omvang;

dat het rondschrjven d.d. 13 maart 1957 de bij de overgang beoogde gelijke behandeling doorkruist in zoverre dit rondschrjven, gelet op vorenbedoelde dubbeltelling, wel zeer in het bijzonder en in zeer overwegende mate de oud K.N.I.L.-militairen treft en dan ook uitsluitend met het oog op deze militairen deze voorziening is getroffen, zij het, dat zij ook voor anderen enige consequenties kan hebben;

Overwegende dat de Raad vorengestelde vraag in het midden kan laten, aangezien, ook indien ze bevestigend wordt beantwoord, toch nog moet worden onderzocht, of gedaagde door de bij het rondschrjven van 13 maart 1957 aangezegde nieuwe gedragslijn óók te te passen ten aanzien van eiser, een besluit heeft genomen, waartoe hij bij afweging van alle in aanmerking komende belangen — waartoe óók behoren die van eiser — in redelijkheid kon geraken;

Overwegende te dezen opzichte, dat eiser heeft aangevoerd en door gedaagde niet is weersproken: dat hij na de Japanse aanval op Nederlands-Indië in februari 1942 is overgeplaatst naar Australië en tijdens zijn verblijf alhier is gehuwd met een Australische vrouw; dat hij in juli 1950 de militaire verbintenis voor onbepaalde tijd heeft gesloten met de bedoeling om na het volbrengen der 30 dienstjaren naar Australië terug te keren; dat zijn echtgenote reeds jaren aan heimwee lijdt en er met moeite in heeft kunnen bewilligen met de terugkeer naar Australië te wachten totdat bedoelde 30 dienstjaren zouden zijn vervuld; dat hij reeds enige jaren doende was geweest ter voorbereiding van zijn emi-

gratie op het moment dat hij 30 voor pensioen geldige dienstjaren kon aanwijzen;

dat namens de chef van de luchtmachtstaf in het (in het bestreden besluit genoemde) advies van 14 juni 1957 o.m. is gesteld: dat eiser reeds ongeveer f 450.— à f 500.— heeft uitgegeven ten behoeve van zijn emigratie; dat eisers echtgenote in Nederland in het geheel niet kan wennen; dat de emigratieplannen zeer wel te realiseren zijn als eiser de dienst met direct-ingaand pensioen kan verlaten, maar hij, als dit niet zou geschieden, bij emigratie financieel in een hachelijke positie komt te verkeren; dat er derhalve in dit geval grote persoonlijke belangen van eiser en zijn gezin op het spel staan; dat hij (de chef van de luchtmachtstaf) gedaagde verzoekt na te gaan, in hoeverre in incidentele gevallen, waarin een militair financieel of anderszins ernstig dreigt te worden gedupeerd, aanleiding kan worden gevonden van het schrijven van 13 maart 1957 af te wijken;

dat verder vaststaat: dat aan eiser met ingang van 5 november 1957 eervol ontslag uit de militaire dienst is verleend met toepassing van artikel 19, tweede lid onder a, van het Reglement, derhalve „op eigen „verzoek” en daarom zonder recht op onmiddellijk ingaand pensioen, en dat hij naar Australië is geëmigreerd;

Overwegende nu dat, al zou de Raad aannemen, dat gedaagde in het algemeen voldoende rechtvaardigingsgrond had om terug te komen op de namens hem op 1 juli 1950 uitdrukkelijk gedane toezegging en al zou de Raad aannemen, dat de in het rondschrjven van 13 maart 1957 gestelde datum van ingang der nieuwe gedragslijn (1 juli 1957) over het algemeen niet als onredelijk moet worden beschouwd, daartegenover dan toch als van doorslaggevende betekenis zou moeten gelden:

dat eiser heeft gesteld op grond van de op 1 juli 1950 gedane toezegging zijn militaire verbintenis te hebben gesloten;

dat de door eiser geschetste gezinsomstandigheden, welke als vaststaande kunnen worden aangenomen, aannemelijk doen zijn, dat eiser inderdaad behoorde tot de hierboven door gedaagde bedoelde categorie dergenen, die enige jaren in de K.L. kwamen dienen om dan op betrekkelijk jeugdige leeftijd met pensioen te gaan;

dat althans alleszins aannemelijk is, dat eiser eveneens op grond van die toezegging en de hierop gevolgde praktijk het dienstverband heeft willen handhaven tot op het tijdstip van afloop van vorenbedoelde termijn van dertig jaren en niet langer, en dat deze handelwijze in haar geheel werd ingegeven door zeer gewichtige belangen van persoonlijke aard, getuige het feit, dat eiser, zodra hem bleek, dat gedaagde niet voornemens was hem niet-op-verzoek te ontslaan, alsnog zonder meer ontslag heeft verzocht en zo spoedig mogelijk naar Australië is geëmigreerd, dit niettegenstaande het uitblijven van onmiddellijk ingaand pensioen;

Overwegende dat de Raad op grond van het vorenstaande van oordeel is, dat gedaagde, door bij het bestreden besluit eisers verzoek om ontslag af te wijzen, een besluit heeft genomen, waartoe hij bij afweging

van alle in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet kon geraken, te eerder, nu de datum, waarop eiser 30 dienstjaren zou kunnen aanwijzen en met ingang waarvan hij voornemens was de dienst te verlaten, nog slechts ongeveer acht maanden verwijderd was, toen gedaagde zijn rondschrijven van 13 maart 1957 deed uitgaan, zodat eiser reeds vergaande voorbereidingen had getroffen met betrekking tot een ontslag, waaraan onmiddellijk ingaand pensioen zou worden verbonden;

Overwegende dat het bestreden besluit dientengevolge in strijd is met een tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur en daarom nietig moet worden verklaard;

Overwegende dat in de brief van 1 juli 1950 weliswaar een voorbehoud is opgenomen voor het geval gedaagde op aanblijven van de betrokken onderofficier prijs stelt, maar dit voorbehoud — hetwelk, naar gedaagdes gemachtigde ter 's Raads terechtzitting heeft medegedeeld, ten aanzien der onderofficieren eigenlijk onjuist is — voor gedaagde geen reden is geweest of zou zijn om het door eiser verlangde ontslag niet te verlenen;

Overwegende dat ook nog opmerking verdient, dat het op zichzelf gezien vreemd is, dat een ontslag „niet op eigen verzoek” wordt gegeven, nadat en omdat hiertoe door de betrokkene een verzoek is gedaan, maar de Raad deze gang van zaken, welke voor gedaagdes ministerie niet ongebruikelijk is, althans in een geval als het onderhavige aanvaardbaar acht, nu bij de brief van 1 juli 1950 het volgen van deze gedragslijn uitdrukkelijk is toegezegd en dat niet bepaaldelijk in strijd is met een wettelijk voorschrift;

dat in die brief weliswaar sprake is van „opzegging” van de dienstverbintenis, maar deze opzegging, gegeven de bepalingen van het Reglement, niet anders kan worden verstaan dan als een verzoek om ontslag;

Overwegende dat uit het eerder overwogene volgt, dat het door eiser bij het Ambtenarengerecht ingestelde beroep ten onrechte ongegrond is verklaard;

dat bij die uitspraak eiser evenwel terecht en op goede grond niet-ontvankelijk is verklaard in zijn vordering, dat hem een levenslang diensttijdpensioen moet worden toegekend met ingang van de datum, waarop hij zijn vrijwillige verbintenis verbreekt;

dat mitsdien moet worden beslist zoals hierna is aangegeven;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN !

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep, behalve voorzover eiser daarbij niet-ontvankelijk is verklaard in zijn vordering, dat hem een levenslang diensttijdpensioen moet worden toegekend met ingang van de datum, waarop hij zijn vrijwillige verbintenis verbreekt;

Bevestigt die uitspraak in zoverre;

Verklaart gedaagdes bestreden besluit nietig;

Bepaalt, dat gedaagde eiser alsnog eervol ontslag zal verlenen met toepassing van artikel 19, tweede lid onder b, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Uit „Verkeersrecht”, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, zevende jaargang, 1959, blz. 41-47, nemen wij het volgende artikel over:

Het besturen onder toezicht

door

Mr. C. PIJL HOGEWEG,

Hoofd van de Afdeling Juridische Zaken van de Stichting Centraal Bureau voor de afgifte van Rijvaardigheidsbewijzen

Hoewel het vraagstuk van het onder toezicht besturen niet nieuw kan worden genoemd, heeft het de laatste jaren zeker aan actualiteit gewonnen, niet alleen vanwege de grote vlucht welke het autorijonderwijs en daarmee samenhangend de rijexamens hebben genomen, maar ook door enige opvallende rechterlijke uitspraken het onder toezicht besturen betreffende.

Deze uitspraken verdienen m.i. zeker een nadere beschouwing en, waar deze uitspraken verschillende aspecten van het besturen onder toezicht bestrijken, is het wellicht gewenst ze te passen in een beschouwing over het gehele vraagstuk van het bestuilen onder toezicht.

Reeds in de Motor- en Rijwielwet van 1905 kwam een bepaling voor, vrijwel gelijk aan art. 1 sub 3 van de huidige Wegenverkeerswet. De redactie van deze bepaling heeft echter in de loop welke een wetsontwerp moet afleggen, vóór het wet wordt, nogal enige wijzigingen ondergaan.

In het wetsontwerp van 1903 kwam een artikel 7 lid 2 voor, dat luidde:

„onder bestuurder van een motorrijtuig wordt niet begrepen hij, die „het rijtuig bestuurt onder onmiddellijk toezicht van iemand, die de „akten, waarbij de vergunningen zijn verleend, bij zich heeft”.

Tot goed begrip diene, dat, hoewel er toentertijd nog geen rijbewijzen waren zoals wij die kennen, het besturen van motorrijtuigen was gebonden aan een vergunning. Blijkens de Memorie van Toelichting op dat artikel, moest men, om voor een vergunning in aanmerking te kunnen komen, zich vooraf kunnen oefenen, in welke gevallen de betrokkene het ontbreken dier vergunning niet te laste kon worden gelegd.

Naar aanleiding van de opmerking in het voorlopig verslag, dat het uitoefenen van toezicht op een geen vergunning bezittend bestuurder niet behoeft te zijn gekoppeld de eis, dat de toezichthouder in het bezit moet zijn: „van de akten waarbij de vergunningen zijn verleend”, doch dat deze toezichthouder alleen maar bevoegd moet zijn om als bestuurder op te treden, wordt dit ontwerp-artikel gewijzigd in: „onder bestuurder van een motorrijtuig wordt verstaan hij, die het motorrijtuig „bestuurt of onder zijn onmiddellijk toezicht doet besturen”. Hoewel de toezichthouder nu als bestuurder wordt aangemerkt, met alle consequenties van dien, zit er bij de regering bij deze bepaling niets anders voor dan dat deze „bepaaldelijk dient om hem, die zich wil oefenen,

„gelegenheid daartoe te geven onder toezicht van anderen“; uit niets blijkt, dat het leggen van de verantwoordelijkheid van de bestuurder op de schouders van de toezichthouder geschied is met een andere bedoeling dan om aan de, dit probleem niet rakende, opmerking in het voorlopig verslag tegemoet te komen.

Dit wil niet zeggen, dat de consequenties van die wijziging niet aanstonds door regering en kamer zijn onderkend.

In de tweede memorie van antwoord op het wetsontwerp schreef de regering toen bij het desbetreffende (gewijzigde artikel):

„De vraag, of deze bepaling met het oog op art. 47 Wetboek van „Strafrecht zou kunnen worden gemist, moet ontkennend worden beantwoord. Artikel 47 W.v.S. wil hem, die een strafbaar feit doet plegen „enz: als dader hebben aangemerkt *naast* hem, die het feit pleegt, d.i. „de eigenlijke dader; het artikel breidt dus de aansprakelijkheid uit. „Hier daarentegen wordt door een fictie hij, die het rijtuig doet besturen, niet naast, maar in *plaats van* degene, die in fysieke zin bestuurt, voor een daarbij gepleegd feit aansprakelijk gesteld, zodat de „aansprakelijkheid hier niet wordt uitgebreid, maar verplaatst.“

Voorts wordt er in de tweede memorie van antwoord van 1905 een interessante opmerking gemaakt inzake het „onmiddellijk toezicht“.

De desbetreffende minister „ziet geen grond voor de onderstelde „twijfel omtrent de aansprakelijkheid, ingeval een niet ervaren houder „van een rijbewijs bestuurt onder onmiddellijk toezicht van een andere „houder. De aansprakelijkheid als bestuurder wordt immers niet bepaald door het al of niet afgegeven zijn van een rijbewijs, maar door „het al of niet bestaan van de bedoelde toezichtsverhouding. Aan hem, „die naar deze bepaling bestuurder is, moet een rijbewijs zijn afgegeven, „maar omgekeerd stempelt het rijbewijs de houder niet tot bestuurder „in de zin der wet, of nu bedoelde toezichtsverhouding al of niet aanwezig was, beslist de rechter in ieder bijzonder geval.“

Deze ietwat historische beschouwing als inleiding.

Hoe ligt het juridisch bestuurderschap thans? Allereerst treffen wij in dit verband aan artikel 1 Wegenverkeerswet en wel het bepaalde sub 3:

„In deze wet wordt verstaan onder bestuurder van een motorrijtuig „hij, die het rijtuig bestuurt of hij, die overeenkomstig de voorwaarden „te stellen bij de in artikel 2 bedoelde algemene maatregel van bestuur, „geacht wordt het rijtuig onder zijn onmiddellijk toezicht te doen besturen.“

Een vergelijking met de analoge bepaling in de Motor- en Rijwielwet van 1905 doet zien, dat er principieel weinig is veranderd, zodat de gedachten welke toentertijd aan deze bepaling ten grondslag lagen ook thans nog van belang zijn. Slechts is het onder toezicht besturen thans gebonden aan voorwaarden welke zijn neergelegd in de in artikel 2 W.V.W. bedoelde A.M.v.B. te weten het huidige Wegenverkeersreglement en wel in artikel 3 W.V.R. Deze restrictie is in de wet opgenomen door overneming door de regering van een amendement van Mej. Katz in 1924.

Opmerkelijk is echter dat de bedoeling welke Mej. Katz met haar amendement had een gans andere was dan thans is uitgewerkt in art. 3 W.V.R. Betrokkene immers had met de voorwaarden waaronder onder toezicht gereden kan worden vooral op het oog een beperking van de mogelijkheid om overal onder toezicht te mogen rijden, met name het niet toelaten van lesauto's op bepaalde drukke wegen of bepaalde categorieën van wegen.

Thans treffen wij een drietal voorwaarden aan, welke zelfs in de verte niet raken aan de door Mej. Katz ontwikkelde gedachte.

Van de drie voorwaarden welke thans vermeld staan in artikel 3 W.V.R. is m.i. de onder a de belangrijkste: „dat hij ten opzichte van „degeen, die het motorrijtuig onder toezicht bestuurt, een zodanige „plaats inneemt, dat hij voldoende kan ingrijpen." Aanvankelijk bevatte de regeling van het onder toezicht besturen als het ware twee ficties, t.w. een fictief bestuurder en een fictief toezicht. Met deze voorwaarde is de laatste fictie vervallen en is het toezicht reëel gefundeerd geworden.

Opmerkelijk is, dat, althans voorzover ik kan nagaan, met betrekking tot de vraag wat is voldoende ingrijpen, geen gepubliceerde jurisprudentie bestaat, terwijl deze kwestie toch vaak beslissend is voor de vraag of er in een bepaald geval sprake is van besturen onder toezicht of niet.

Wat moet worden verstaan onder „voldoende kunnen ingrijpen”?

In artikel 2 van het Motor- en Rijwielreglement stond in plaats van „dat hij voldoende kan ingrijpen”: „dat hij het besturen ieder ogenblik „„kan overnemen". Deze laatste omschrijving heeft men echter laten vallen „omdat het in de meeste gevallen niet aankomt op uitsluitend „het besturen, doch dat het veelal noodzakelijk is snel en krachtig te „kunnen remmen". Dit gevoelen is in de praktijk juist gebleken. De adviseurs van het C.B.R. nemen jaarlijks \approx 400.000 rijexamens af, waarvan er \pm 300.000 zogenaamde BE-rijexamens zijn, waarbij de adviseur altijd als juridisch bestuurder fungeert. Uit de documentatie van het C.B.R. blijkt, dat het ingrijppcentage schoincmelt tussen de 21 en 22 % zodat bij 300.000 BE-examens ongeveer 63.000 a 66.000 maal moet worden ingegrepen door de toezichthoudende bestuurder. Doch, en hierom gaat het in deze, van dit hoge aantal ingrepen bestaat het overgrote deel uit ingrepen door middel van de rem. Slechts een fractie van dit aantal geschiedde door middel van een stuurcorrectie.

Zowel gezien de geschiedenis van de totstandkoming van deze bepaling als gelet op de praktijk meen ik voldoende ingrijpen te moeten interpreteren als „het motorrijtuig op elk gewenst moment efficiënt tot „stilstand kunnen brengen". Dit impliceert, dat met betrekking tot dit punt direct de vraag kan worden gesteld, of een handrem een deugdelijk middel is om voldoende te kunnen ingrijpen. M.i. moet deze vraag ontkennend worden beantwoord. Immers de remcapaciteit van een handrem, welke toch slechts is bedoeld als parkeerrem, is in het algemeen onvoldoende om het motorrijtuig snel tot stilstand te kunnen brengen. En in die gevallen, dat de capaciteit van de handrem veel groter is dan het wettelijk vereiste ($1m/sec^2$) kan zij meestal nog niet als deugdelijk middel voor snel ingrijpen worden aangemerkt, aangezien

plaats en stand vaak zodanig is, dat zij niet snel en gemakkelijk kan worden bediend.

Het is dan ook daarom, dat het C.B.R. heeft besloten in den vervolge alleen die auto's voor het rijexamen toe te laten, welke zijn uitgerust met een alleen ten dienste van de adviseur staand pedaal, waarmee hij de bedrijfsrem in werking kan stellen.

Een ander probleem dat met de kwestie van voldoende ingrijpen samenhangt, is het volgende. Wanneer de toezichthoudend bestuurder de beschikking heeft over een gemakkelijk voor hem te bedienen handrem, doch deze blijkt niet te werken, kan men dan nog van besturen onder toezicht spreken. De kantonrechter te Delft heeft met betrekking tot dit punt een beslissing genomen (V.R. 1957 no. 111), welke op het eerste gezicht niet geheel bevredigend lijkt doch dit bij nadere overwegingen m.i. toch wel is. Een principieel dezelfde uitspraak deed de Krijgsraad te velde voor de Koninklijke Luchtmacht op 20 augustus 1958, welk vonnis in appèl werd bevestigd door het Hoog Militair Gerechtshof bij sententie van 11 november 1958.

Aan beide uitspraken lag de overweging ten grondslag, dat het feit, dat een voor de toezichthouder bereikbaar bedieningsorgaan niet deugdelijk werkt, zodat hij in feite niet voldoende kan ingrijpen, niet beslissend is voor de beantwoording van de vraag of in een bepaald geval sprake is van besturen onder toezicht of niet.

Het komt er alleen maar op aan of de plaats, die de toezichthouder inneemt, voldoende dicht bij de handrem etc. is gelegen om deze zo nodig te kunnen bedienen.

Volgens deze rechtscolleges legt de wet in deze de nadruk op de plaats die de toezichthouder inneemt t.o.v. de bedieningsorganen. Functioneren deze bedieningsorganen niet of niet voldoende, dan is de toezichthouder daarvoor aansprakelijk.

De Auditeur-Militair bij voornoemde Krijgsraad heeft een andere mening dienaangaande. Hij ziet de voorwaarden als bedoeld in art. 3 W.V.R. zuiver objectief en stelt dan de vraag: neemt iemand, die alleen maar de beschikking heeft over een defecte handrem, een zodanige plaats in dat hij voldoende kan ingrijpen? Zijn antwoord is ontkennend. Van deze redenering kan zeker niet worden gezegd, dat zij minder juist is dan de redenering welke Kantonrechter te Delft en Krijgsraad volgden.

Men kan inderdaad twee kanten uit: de nadruk leggen op de plaats t.o.v. de noodzakelijkste bedieningsorganen, of de nadruk leggen op de objectiviteit van het voldoende ingrijpen.

Toch acht ik de eerste weg de meest juiste, mede en vooral in het belang van de rechtszekerheid. Terecht stelt de Krijgsraad, dat het niet aangaat om een leerlingbestuurder, die les ontvangt van een geroutineerd automobilist, vaak beroepsinstructeur, verantwoordelijk te stellen voor gebreken aan de bedieningsorganen. Wanneer naar redelijkheid de afspraak is gemaakt, dat A onder toezicht van B zal besturen, — deze redelijkheid dan te zien als een kunnen en mogen verwachten, aan de hand van de objectieve plaats welke B zal innemen, dat deze afspraak

zal worden geëffectueerd, dan is m.i. B de toezichthoudend bestuurder en zal hij zich op grond van zijn verantwoordelijkheid als zodanig dienen te overtuigen, of de hem ter beschikking staande bedieningsorganen genoegzaam werken. Ook t.a.v. de rijexamens wordt dienovereenkomstig gehandeld. Reeds te voren wordt nagegaan of de candidaat verschijnt met een motorrijtuig uitgerust met een zogenaamd dubbel rempedaal, of, zulks tot voor kort, met een auto voorzien van een qua plaats en stand goed bedienbare handrem. Op dat moment ontstaat de als het ware stilzwijgende afspraak, dat de adviseur zal fungeren als toezichthoudend bestuurder. Bewust van zijn verantwoordelijkheid als zodanig controleert hij de gemakkelijk op deugdelijkheid te controleren onderdelen van het motorrijtuig, zoals stoplichten, richtingaanwijzers c.s. en de hem ter beschikking staande rem. Mocht het motorrijtuig op een van deze punten niet aan de wettelijke eisen voldoen, dan gaat het examen niet door, niet omdat de adviseur dan geen toezichthoudend bestuurder meer zou zijn als bijv. het hem ter beschikking staande rempedaal niet zou werken, weshalve de candidaat, als hebbende geen rijbewijs niet zou mogen besturen, neen, maar omdat de adviseur als juridisch bestuurder niet met een zodanig motorrijtuig kan en mag rijden.

Zoals reeds gezegd, met betrekking tot de voorwaarde als vermeld onder a in art. 3 W.V.R. bestaat praktisch geen jurisprudentie.

Zo is het in het algemeen gesproken ook met de 2 andere voorwaarden, vermeld onder b en c van genoemd wetsartikel, hoewel nadere jurisprudentie hierover van weinig belang zou zijn, aangezien de bepalingen wel genoegzaam duidelijk zijn.

Opgemerkt kan nog worden, dat iemand, die, na een vordering als bedoeld in art. 117 W.V.R., onbekwaam is bevonden en wiens rijbewijs deswege ongeldig is verklaard, niet valt onder diegenen, die ingevolge art. 3 sub b W.V.R. niet onder toezicht mogen besturen.

Tevens kan nog worden aangetekend, dat de proefrit ingevolge een vordering wegens vermoeden van onbekwaamheid in zoverre van het rijexamen verschilt, dat de deskundige, te wiens overstaan de proefrit wordt afgelegd, niet als juridisch bestuurder behoeft te fungeren, omdat de gevorderde nog in het bezit van een geldig rijbewijs is. Over deze punten bestaat nog steeds veel misverstand.

Is er dus weinig of geen jurisprudentie over de voorwaarden waaronder onder toezicht mag worden bestuurd, wel zijn er daarentegen verschillende uitspraken van de onderscheidene rechterlijke colleges gepubliceerd over het vraagstuk zelf.

Allereerst het arrest van de Hoge Raad van 27 October 1953 (Verkeersrecht november 1953, no. 73), waarbij werd beslist, dat er alleen dan van „onder onmiddellijk toezicht besturen” gesproken kan worden, wanneer is voldaan aan de vereiste voorwaarden van artikel 3 W.V.R., en tevens omtrent het uit te oefenen toezicht tevoren een afspraak is gemaakt.

De Hoge Raad overwoog hierbij, dat artikel 1 sub 3 W.V.W. twee vereisten stelt:

1e dat er een toezichthouder is en 2e dat deze een nader omschreven

plaats inneemt. Dat er een toezichthouder is, moet ergens uit blijken. Dit blijkt niet zonder meer uit het feit, dat iemand, die voldoende kan ingrijpen, naast de feitelijke bestuurder zit. Een zodanige benadering van de toezichtsverhouding treffen wij reeds aan in de Tweede memorie van antwoord in 1905. De door de H.R. gestelde eis van het bestaan van een afspraak heeft m.i., mede het voordeel, dat iemand, die naast de bestuurder van een motorrijtuig zit, niet eensklaps tegen wil en dank door de feitelijke bestuurder in de positie van toezichthouder kan worden gebracht.

Het vereiste van een afspraak moet m.i. dan ook zo worden uitgelegd, dat, voordat met het rijden een aanvang wordt gemaakt, de toezicht houdend bestuurder zich bewust moet zijn van het feit, dat hij onder zijn toezicht laat besturen en dus de verantwoordelijke persoon is.

Voorts heeft de Hoge Raad beslist (H.R. 19 september 1955, V.R. 1955 no.108) dat alleen de toezichthouder strafrechtelijk aansprakelijk is voor overtredingen begaan door de feitelijke bestuurder. Deze uitspraak valt zonder meer terug te voeren naar de hierboven vermelde geschiedenis van de totstandkoming van de bepaling van het onder toezicht besturen, met name het gestelde in de tweede M.v.A. bij artikel 1 Motor- en Rijwielwet over de verhouding van dit artikel tot art. 47 W.v.S.

Tevens heeft de Hoge Raad bij ditzelfde arrest beslist, dat het verbod van artikel 25 W.V.W. gericht is tot de toezichthoudende bestuurder.

Hiermede heeft de Hoge Raad de verboden in de bepalingen, waar niet wordt gesproken van „de bestuurder van een motorrijtuig“, ook van toepassing verklaard op de juridische bestuurder. Hier is de werking van de fictie dus uitgebreid, doordat de H.R. het begrip bestuurder, zoals dit in art. 1 W.V.W. voorkomt, als een feitelijk begrip is gaan beschouwen. Bij arrest van 18 januari 1955 (V.R. 1955 no. 47) heeft de H.R. beslist, dat voor een overtreding van art. 32 W.V.R. de toezichthouder aansprakelijk is. Ook deze beslissing houdt in feite in een verruiming van de fictie van juridisch bestuurder. Hoewel de bewoordingen van artikel 1 W.V.W. de fictie uitdrukkelijk beperken tot de Wegenverkeerswet is zij nu ook van toepassing verklaard voor het Wegenverkeersreglement, hoewel in het Wegenverkeersreglement, anders dan bij het voormalige Motor- en Rijwielreglement, deze fictie niet is overgenomen.

Ik kan mij niet geheel aan de indruk onttrekken, dat in de jurisprudentie met betrekking tot het besturen onder toezicht de tendens aanwezig is om „die onervaren leerling bestuurder“ te sparen en zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid op de schouders van de toezichthouder te willen schuiven. Dat de toezichthouder de verantwoordelijke man is en dit dan ook maar moet ondervinden: accoord. Maar of dit gepaard moet gaan met een volkomen straffeloosheid van de leerling meen ik toch als ongewenst te moeten aanmerken.

Voorals ten aanzien van artikel 25 W.V.W. betreur ik het, dat de feitelijke bestuurder „ongrijpbaar“ wordt. (Zie eerder genoemd arrest H.R. van 19-9-1955). Immers de bravourstukjes van leerlingen, zelfs

van kandidaten tijdens het rijexamen, welke zonder meer zijn terug te brengen tot een gedraging ex art. 25 W.V.W. worden nu door hem straffeloos uitgericht, terwijl het dan nog wel eens pleegt voor te komen, dat instructeur en ook wel examiner terzake van deze bravourstukjes, welke vaak niet te corrigeren zijn, worden vervolgd en soms wel worden veroordeeld.

Waar we nu zien dat deze ongewenste situatie een gevolg is van de wettelijke regeling van het juridisch bestuurderschap en men anderzijds deze wettelijke regeling gaat uitbreiden op een m.i. juridisch niet geheel bevredigende wijze, ligt de vraag voor de hand of het geen tijd wordt de wettelijke regeling van het besturen onder toezicht aan een wijziging te onderwerpen.

In het voorgaande is reeds gezegd, dat de toezichthouder de verantwoordelijke persoon is¹⁾. Hoe wordt nu die verantwoordelijkheid gerealiseerd, dan wel voor wat en in hoeverre is hij aansprakelijk.

Blijkens de aanhef van artikel 1 W.V.W. geldt de fictie van juridisch bestuurder slechts binnen het kader van de Wegenverkeerswet. Door de hierboven genoemde uitspraken van de Hoge Raad is de werkingssfeer uitgebreid tot de bepalingen van het Wegenverkeersreglement, zodat het begrip juridisch bestuurder thans van toepassing is op de artikelen van Wegenverkeerswet en -reglement. Een verdere uitbreiding van de gelding van deze fictie wordt niet door de jurisprudentie gegeven en wordt evenmin gevonden in enige wettelijke bepaling. De toezichthoudende bestuurder is derhalve aansprakelijk voor de door de onder toezicht besturende begane overtredingen van de bepalingen van Wegenverkeerswet en -reglement. Deze aansprakelijkheid is dus slechts een strafrechtelijke (Zo ook Mr. A. KLEIN, Het besturen van Motorrijtuigen onder Toezicht, in Rechtskundige opstellen aangeboden aan Prof. Mr. E. M. MEYERS en Kantonrechter ONDERDENDAM 1 december 1933, N. J. 1934, blz. 92).

In hoeverre is de juridische bestuurder strafrechtelijk aansprakelijk?

Hoewel er dienaangaande geen jurisprudentie is gepubliceerd, heeft de rechter zich al meerdere malen bezig gehouden met de vraag hoever de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de juridische bestuurder gaat en wel naar aanleiding van de volgende situatie.

Tijdens het rijexamen fungeert de adviseur C.B.R. als toezichthoudend bestuurder (H.R. 30 januari 1933, W. 12570, N. J. 1933, blz. 406 *Red.*). Hoewel men mag verwachten, dat een rijexamen-candidaat eerst dan ten examen gaat wanneer zijn opleiding voltooid is, pleegt het helaas nog maar al te vaak voor te komen, dat de kandidaat, door de onvoldoende vakbekwaamheid van een groot gedeelte van de Neder-

¹⁾ Wij wijzen er op, dat artikel 3 van het Wegenverkeersreglement niet geldt voor motorrijtuigen, rijwielen en andere rij- of voertuigen gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten, op grond van het Koninklijk Besluit van 1 april 1953 (1953 Staatsblad 167, ook in 1953 Legerorder 144). Zie ook mijn naschrift op blz. 201 van deze jaargang.

landse rijopleiding, volkomen onvoldoende voorbereid ten examen verschijnt. Deze niet goed opgeleide kandidaat maakt dikwijls de meest vreemde en foutieve capriolen met het motorrijtuig waarmee het rij-examen wordt afgelegd en deze gedragingen plegen, ondanks het ingrijpen van de toezichthouder, nog wel eens te resulteren in botsingen of iets dergelijks, met als gevolg, dat een strafvervolging wordt ingesteld tegen de adviseur C.B.R. als juridisch bestuurder, welke vervolgingen vaak zijn geëindigd in een veroordeling van de adviseur wegens de door de kandidaat gepleegde overtreding.

In de op deze wijze ontstane jurisprudentie komen als het ware twee stromingen voor. Laten wij deze stromingen bezien aan de hand van de volgende casus. Een adviseur C.B.R., — hij is geen examiner in de ware zin van het woord, want hij beslist niet doch rapporteert de gedragingen van de kandidaat tijdens de proefrit, waarna door de Directeur de uitslag wordt vastgesteld —, rijdt met een examencandidaat, die onder zijn toezicht een auto bestuurt, welke is uitgerust met een zogenaamde dubbele bediening, t.w. een de toezichthouder ten dienste staand ontkoppelings- en rempedaal. Kandidaat remt plotseling zeer brusk zonder enige reden, waardoor achteropkomend verkeer wordt gehinderd. De adviseur wordt nu als verantwoordelijke persoon gedagvaard. In het voorgaande is reeds opgemerkt, dat door het innemen van een plaats waar men voldoende kan ingrijpen het toezicht niet meer als een fictie, doch als een feitelijk gegeven moet worden beschouwd en dat het juridische bestuurderschap formeel nog wel een fictie is, doch de daaruit voortvloeiende aansprakelijkheid thans meer en meer wordt gekoppeld aan de mogelijkheden tot ingrijpen. In het onderhavige geval echter is de toezichthouder machteloos. Al zou hij de beschikking hebben gehad over een eigen gaspedaal, dan nog zou de overtreding van art. 30 W.V.R. niet zijn te voorkomen geweest, omdat gasgeven tegen brusk remmen al niet veel effect sorteert en bovendien 99 % van de beginnende automobilisten met het indrukken van het rempedaal gelijk-tijdig het ontkoppelingspedaal indrukt. Terecht m.i. wordt er dan door of namens deze adviseur het verweer gevoerd, dat hij weliswaar de verantwoordelijke bestuurder is, doch dat hij aan deze gedraging van de feitelijke bestuurder niets kon doen en daarom meent, bij afwezigheid van alle schuld aan het ten laste gelegde, te moeten worden ontslagen van alle rechtsvervolging.

Voor het merendeel is de rechterlijke macht het met deze redenering eens (zie o.a. rechtbank Groningen d.d. 28 november 1957, doch het is ook enige malen gebeurd, dat een dergelijk verweer niet werd geaccepteerd. Zo gaf o.a. de Kantonrechter te Tilburg op 20 september 1957 een mondeling vonnis, waarbij weliswaar werd bewezen geacht, dat de adviseur persoonlijk geen enkele schuld had aan de ten laste gelegde overtreding, doch waarbij hij terzake toch werd veroordeeld, omdat de schuld van de kandidaat zou overgaan naar de adviseur onder wiens toezicht hij reed. Naar mijn mening wordt door de desbetreffende rechter hier de regeling van het onder toezicht besturen als een zuivere fictieve aansprakelijkheidsregeling aangemerkt,

zoals men verschillende malen aantreft in ons burgerlijk recht o.a. art. 1403 B.W. Een dergelijke opvatting meen ik toch als niet juist te moeten zien. In de eerste plaats heeft een civielrechtelijke regeling een geheel andere achtergrond dan een strafrechtelijke nl. de positie van de gelaedeerde. Het zou toch niet aangaan om kinderen maar ruiten te laten ingooien zonder dat de eigenaar van die ruiten enig verhaal heeft. Zelfs in dit geval kan de aansprakelijke ouder of voogd zich nog disculperen. Strafrechtelijk ligt het toch gans anders. Hier is het toch niet zo, dat het openbaar ministerie zich in de positie van gelaedeerde bevindt en hoe dan ook moet worden schadeloos gesteld. De toezichthouder heeft een eigen verantwoordelijkheid welke is gebaseerd op zijn mogelijkheden tot ingrijpen.

Deze mogelijkheden moeten zo ruim als mogelijk worden gezien, doch niet boven het technisch onmogelijke uitgaan.

Een inrichting waarmede de toezichthouder alle gedragingen van de candidaat kan corrigeren is technisch niet te construeren. Daarmede zal rekening dienen te worden gehouden.

Aan de andere kant is het ook zo, dat iemand die als toezichthouder met een zeer gebrekkige ingrijpmogelijkheid genoegen neemt, bijvoorbeeld de defecte handrem, zoals hierboven gememoreerd, het risico van deze nonchalance moet dragen en m.i. geen beroep kan doen op afwezigheid van alle schuld zijnerzijds, wanneer hij daarmede niet effectief kon ingrijpen.

Ik meen dan ook te moeten stellen, dat het begrip juridisch bestuurder een fictie is, doch, gezien de ontwikkeling welke deze aangelegenheid heeft doorgemaakt, dat de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de toezichthouder niet meer aan fictieve, maar aan reële mogelijkheden tot ingrijpen is gekoppeld.

In de tweede plaats, los van het voorgaande, kan ik de Kantonrechter te Tilburg niet goed volgen, wanneer hij stelt, dat de schuld van de feitelijke bestuurder overgaat op de toezichthouder. Schuld is toch een zo persoonlijk iets, dat een zodanige constructie niet wel verenigbaar moet worden geacht met onze strafrechtsbeginselen. Gelukkig zijn uitspraken als deze uitzondering, zij het geen hoge uitzondering.

Dit wil niet zeggen dat de toezichthouder nu strafrechtelijk steeds vrij uit gaat. Allen, die wel eens met het bijltje van het onder toezicht besturen hebben gehakt, weten, dat theorie en praktijk hier nogal ver uit elkaar liggen. Dat het in theorie vaak schijnt, dat de toezichthouder in die situatie en onder die omstandigheden wel had kunnen ingrijpen, terwijl zulks in de praktijk absoluut onmogelijk blijkt.

Dit heeft tot gevolg, dat een beroep op afwezigheid van alle schuld vaak faalt, omdat de rechter van (theoretisch) oordeel is, dat er wellicht wel of sneller had kunnen worden ingegrepen. Weliswaar toont de rechter in het algemeen wel begrip voor de situatie, althans in mij bekende gevallen, waarbij dus adviseurs C.B.R. waren betrokken, bij het bepalen van de strafmaat. Op de keper beschouwd zou het toch irrealer zijn personen die de wettelijke taak hebben iemands rijvaardigheid te

toetsen en dus als het ware ambtshalve overtredingen moeten constateren steeds maar te veroordelen voor deze overtredingen.

Wanneer er 50 % van de 300.000 BE-candidaten zakt, dan wil dat zeggen dat 200 adviseurs C.B.R. jaarlijks tenminste 150.000 verkeers-overtredingen te verwerken krijgen, hetgeen neerkomt op tenminste 750 overtredingen per adviseur. Dat aantal is zeker niet te hoog berekend aangezien een kandidaat over het algemeen niet zakt door het afslaan van een motor of iets dergelijks maar door het maken van grove fouten, welke meestal een verkeersovertreding inhouden. Vaak nog meer dan één per onvoldoende examen.

In de meeste gevallen moet de fout eerst gemaakt zijn, dus de verkeersovertreding voltooid, wil zij als fout worden aangemerkt, zodat een ingreep te voren zo dit mogelijk is, alleen maar geschiedt wanneer er een gevaarlijke situatie ontstaat. De rechter is zich in het algemeen van deze moeilijke positie van de adviseur bewust, weshalve vele tegen de adviseur als toezichhoudend bestuurder ingestelde strafvervolgingen eindigen in een schuldige verklaren zonder opleggen van straf.

Tot zover de verantwoordelijkheid van de toezichthouder in strafrechtelijke zin.

Is de toezichthouder ook civielrechtelijk aansprakelijk?

In **V e r k e e r s r e c h t** van augustus 1958 komt onder no. 76 een vonnis voor van de Rechtbank te Roermond van 3 Mei 1956 welk vonnis in dit verband nadere aandacht verdient.

Het betrof het volgende.

Tijdens een rijles maakte een lesauto, bestuurd door een leerling onder toezicht van zijn instructeur, een foutieve manoeuvre, waardoor schade werd aangericht aan aan derden toebehorende goederen. Terzake van deze schade werd een civiele vordering ingesteld zowel tegen instructeur als tegen leerling.

De vordering tegen de instructeur werd door de Rechtbank toegevoegd, bij welk vonnis de Rechtbank o.a. het volgende overwoog:

„dat bij het besturen van een auto onder toezicht zoals bedoeld in „art. 1 sub 3 der Wegenverkeerswet i.v.m. art. 3 Wegenverkeersreglement naar het oordeel der Rechtbank in de regel alleen diegene aansprakelijk is, die de auto onder zijn toezicht doet besturen;

„dat onder bijzondere omstandigheden ook degene die onder toezicht „feitelijk bestuurt aansprakelijk kan worden gesteld voor de schade „welke hij zodoende aan anderen toebrengt, bijvoorbeeld indien hij „opzettelijk tegen de instructies rijdt en hij wist of begreep dat door het „niet opvolgen dier instructies het verkeer in gevaar kan worden gebracht of anderszins onrechtmatig wordt gehandeld.”

Kennelijk gaat de Rechtbank van de gedachte uit, dat ook in privaatrechtelijke gevallen als het onderhavige de juridische bestuurder de primair verantwoordelijke man is. Dit moet m.i. uit de eerste geciteerde overweging worden gelezen.

Weliswaar wil de Rechtbank de leerling niet helemaal tot een redeeloos wezen maken aangezien zij hem, blijkens haar tweede overweging, zij het alleen in bijzondere omstandigheden, ook aansprakelijk acht,

doch ook blijkens deze tweede overweging is de in eerste instantie aansprakelijke persoon de toezichhoudende bestuurder.

M.i. vinden deze overwegingen geen steun in de wet. Immers, zoals reeds eerder opgemerkt, geldt de fictie van juridisch bestuurder slechts binnen het kader van Wegenverkeerswet en -reglement. Waar derhalve in andere wetten van bestuurder van een motorrijtuig wordt gesproken, is daarmee de daadwerkelijke bestuurder bedoeld. (Zo ook Mr. A. KLEIN in „Het besturen van Motorrijtuigen onder toezicht“).

Een civielrechtelijke aansprakelijkheid van de toezichthouder louter en alleen op grond van het feit, dat hij juridisch bestuurder is ingevolge de fictie ex art. 1 W.V.W. vermag ik niet in te zien.

Of ziet de Rechtbank hier de toezichtsverhouding analoog aan de bepaling van art. 1403 B.W. waar onderwijzers verantwoordelijk zijn voor de schade door hun leerlingen veroorzaakt gedurende de tijd dat dezelve onder hun toezicht staan? In de hierboven geschetste situatie is het wellicht mogelijk een zodanige redenering te volgen.

Maar uit niets blijkt, dat de rechtbank de aansprakelijkheid van de toezichthouder terugbrengt op art. 1403 lid 4 B.W. Integendeel, de rechtbank baseert zich op de fictie van juridisch bestuurder en met het innemen van dit standpunt zou ook de toezichthouder-examinator civielrechtelijk aansprakelijk zijn, terwijl de verhouding examiner-candidaat niet wordt genoemd in art. 1403 B.W. en ook niet analoog daaronder kan worden gebracht omdat dit artikel beoogt een limitatieve opsomming te zijn. (H.R. 28 januari 1859 W. 2031).

Kan bijvoorbeeld de adviseur C.B.R. als toezichthouder dan nooit aansprakelijk worden gesteld voor schade door de kandidaat met het motorrijtuig veroorzaakt? M.i. wel. Doch niet op grond van het feit, dat hij, voorzover het de toepassing van Wegenverkeerswet en -reglement betreft, als bestuurder wordt aangemerkt. Terzake van schade in deze dienen de artikelen 1401 en 1402 B.W. van toepassing te worden verklaard. En deze artikelen gaan niet uit van een fictief daderschap maar van een feitelijk daderschap.

Daarin wordt vereist een eigen daad c.q. een eigen nalaten en op grond daarvan kan een adviseur C.B.R. met de kandidaat als het ware hoofdelijk voor de schade aansprakelijk worden gesteld, wanneer hij zelf een laakbare handeling heeft gepleegd, door bijv. een onjuiste stuurcorrectie uit te voeren, of wanneer hij laakbaar heeft gehandeld door ten onrechte te hebben nagelaten in te grijpen. In hoeverre de toezichthouder laakbaar handelt door de onder toezicht besturende een moeilijke manoeuvre te laten uitvoeren in druk verkeer is een vraag welke van geval tot geval moet worden bekeken. Bij een rijexamen-candidaat ligt dit geheel anders dan bij een pas beginnende leerling. Bovendien speelt hier het vraagstuk van de causaliteit een rol.

Hoe dat ook zij, m.i. is de toezichthouder slechts civielrechtelijk aansprakelijk indien wordt bewezen, dat hij een verwijtbare positieve handeling of een verwijtbaar nalaten heeft gepleegd.

De instructeur, als zijnde onderwijzer, kan dan eventueel fictief aansprakelijk worden gesteld ingevolge art. 1403 B.W.

Maar ik meen met klem te moeten bestrijden, dat de toezichthouder civielrechtelijk aansprakelijk is louter en alleen op grond van de fictie van artikel 1 W.V.W., te weten het zijn van juridisch bestuurder.

Een probleem kan hierbij misschien nog zijn artikel 1955 B.W., ingevolge hetwelk een arrest of vonnis, in kracht van gewijsde gegaan, waarbij iemand wegens enig feit tot straf is verwezen, in een burgerlijk geschil als een bewijs van dat feit zal worden aangenomen, behoudens tegenbewijs.

Ik meen echter, gezien de bewoordingen van dit artikel, dat als „feit” niet moet worden gezien, dat i.c. de toezichthouder strafrechtelijk veroordeeld is, doch dat als feit moet worden aangemerkt de feitelijke toedracht van het gebeuren los van een bepaald daderschap. Mocht een zodanige redenering in de practijk op moeilijkheden stuiten, dan is er nog altijd de mogelijkheid van tegenbewijs met betrekking tot het daderschap. Naar mijn mening zou het irreëel zijn op grond van een in gewijsde gegaan vonnis tegen een juridisch bestuurder geweest, deze zonder meer, op grond van art. 1955 B.W. terzake van de schade te veroordelen. Doch nogmaals, ik meen, dat dit in de praktijk wel zal meevallen omdat m.i. „feit” in deze los staat van het daderschap, en om bij art. 1401 B.W. te blijven, art. 1955 B.W. alleen van belang kan zijn voor het vaststaan van de onrechtmatige daad „an sich”.

Met het bovenstaande heb ik willen stellen, dat de twee personen die bij het rijden onder toezicht zijn betrokken, beiden een eigen aansprakelijkheid hebben.

De toezichthouder is strafrechtelijk aansprakelijk, zij het binnen het raam van zijn mogelijkheden tot ingrijpen welke echter zoveel als technisch mogelijk en noodzakelijk dienen te zijn.

De onder toezicht besturende is primair de civielrechtelijk aansprakelijke persoon.

Hierdoor ontstaat de ideale toestand, dat beide bestuurders er toe worden genoodzaakt ieder op grond van zijn eigen aansprakelijkheid, de nodige voorzichtigheid in acht te nemen.

Regeling Toezicht Luchtvaart (R.T.L.).

Bij K.B. van 22 januari 1959 (Stb. 67) is een nieuwe REGELING TOEZICHT LUCHTVAART tot stand gekomen (R.T.L.). Deze regeling welke tegelijk met de nieuwe Luchtvaartwet (Stb. 1958, 47) in werking zal treden, is niet van toepassing voor de militaire luchtvaart.

De regeling behandelt het rijkstoezicht op de burgerluchtvaart en stelt de nodige eisen waaraan luchtvaartpersoneel, luchtvaartuigen en luchtvaartterreinen moeten voldoen.

Aangezien bij de militaire luchtvaart — anders dan bij de burgerluchtvaart — exploitatie en controle in dezelfde handen zijn, bestaat daar behoefte aan regelingen met een eigen karakter, die overigens niet minder stringent zijn dan de bepalingen van de Regeling Toezicht Luchtvaart. Zo zijn door het Ministerie van Oorlog de nodige rege-

lingen voorbereid met betrekking tot de luchtwaardigheid, inschrijving en kenmerking van luchtvaartuigen, waarbij overleg wordt gepleegd met het Ministerie van Marine v.w.b. die onderwerpen welke zowel voor de Koninklijke Luchtmacht als de Koninklijke Marine van belang zijn.

Tenslotte zij vermeld dat een deel van de materie welke in de Regeling Toezicht Luchtvaart is vastgelegd, bij de Koninklijke Luchtmacht is geregeld in het onlangs verschenen Luchtverkeersvoorschrift voor de Koninklijke Luchtmacht.

O. v. d. B.

Principiële dienstweigering.

V. D. is een dienstweigeraar. Zijn dienstweigering verliep nogal uitzonderlijk. Hij verscheen om te beginnen niet ter keuring. Hij werd wegens dit niet verschijnen strafrechtelijk vervolgd, maar verscheen niet ter terechtzitting van de politierechter. Hij ging ook niet in verzet of hoger beroep. Hij zat die straf uit, maar in de maand gevangenisstraf weigerde hij de eerste veertien dagen lang alle voedsel.

Toen hij werd opgeroepen voor opkomst in werkelijke dienst, verscheen hij niet en werd dus opgehaald. Na aankomst in de kazerne, weigerde hij weer alle voedsel, en bleef dit weigeren in het huis van bewaring, gedurende elf dagen. Daarna at hij een paar dagen iets, toen weer niet, toen weer wel, toen weer niet, al naar hem inviel. Een beroep op de dienstweigeringswet deed hij evenmin.

Gedurende het vooronderzoek werd hij psychiatrisch onderzocht en met S5 geassocieerd (o.a. wegens zijn hysteropathisch karaktertype) en deswege ongeschikt geacht voor alle militaire dienst.

Op de krijgsraadzitting kwam dit rapport uitgebreid ter sprake en werd ten dele ook voorgelezen. De afkeuring en de redenen daarvoor waren dus bekend. Daarna werd een jaar en drie maanden geëist, en door de raadsman gepleit op een straf gelijkstaande aan het voorarrest, met ontslag uit de dienst, als gebruikelijk. Het vonnis luidde: twee jaar en zes maanden.

Terstond werd hoger beroep aangetekend, en de volgende dag diende de raadsman bij het H.M.G. een verzoek in tot ontslag uit het arrest. Tussen krijgsraadzitting (12 februari) en zitting H.M.G. (3 maart) kwam ook het rapport binnen van de herkeuringsraad, meldende, gelijk kon worden verwacht, de ongeschiktverklaring en afkeuring. Het H.M.G. vernietigde het vonnis op de dag van de terechtzitting, wijzigde de straf in acht weken; beschikte op het verzoekschrift met toewijzing van het gevraagde ontslag uit het arrest.

Hiermede heeft het H.M.G. een zeer vaste rechtspraak op zeer duidelijke wijze gehandhaafd. Omstreeks tien jaar geleden heeft deze rechtspraak zich gevormd in de tijd van de Indonesië-desertie. Het betrof toen zowel S5 gevallen als de I2S3 die men evenmin kon gebruiken. Van de eerste 943 gevallen werden niet minder dan 448 naar huis gezonden met straffen van 0-1 jaar; 140: tot en met drie

maanden; 176: van drie maanden tot en met een half jaar; 94: van een half jaar tot en met negen maanden; 38: 9 maanden tot een jaar.

Deze rechtspraak is sindsdien ononderbroken bevestigd. Alleen al in mijn praktijk vond ik vanaf maart 1949, 45 gevallen, waarin dienstweigeraars aanvankelijk waren goedgekeurd, of niet gekeurd en gedurende het vooronderzoek waren afgekeurd. Dat vooronderzoek kon soms zeer kort duren (15 dagen), soms ook zeer lang (8 maanden), maar nooit werd een straf opgelegd langer dan ten hoogste de duur van het voorarrest. Er waren gevallen bij, waar het openbaar ministerie aanzienlijk hogere straffen vroeg, maar de militaire rechter ging daar niet op in. Er waren daarbij ook gevallen van zeer opstandige jongelieden die alles weigerden, tot en met het tekenen van een akte van berusting in een vonnis dat ze op vrije voeten bracht. Het hielp niet, naar huis gingen ze toch.

Deze rechtspraak is door en door redelijk en rechtvaardig. Het is een goed beginsel, ervan uit te gaan, dat door de afkeuring het militair belang bij het al of niet dienst willen doen door de betrokken jongeman wegvalt, en dat men deswege een eind moet maken aan een lopende strafvervolging.

Een ander belang dan dit militair belang is er bij deze strafvervolging immers niet. Bovendien is te stellen, dat iemand die de militaire dienst weigert minder uit een zedelijk beginsel dan uit een geestelijke afwijking, door de onjuiste goedkeuring en oproeping komt te verkeren in een noodtoestand die hem niet mag worden aangerekend, blijkens de afkeuring achteraf. Zodra bij beter onderzoek het onvermogen om de militaire dienst te verdragen is gebleken, behoort overeenkomstig het aan de dag getreden nieuwe feit, een eind te worden gemaakt aan een strafzaak, die, toen zij werd aangespannen, wettelijk gerechtvaardigd scheen, maar dat karakter nadien verloor.

Voorts is te stellen, dat keuringsartsen die ten onrechte een jongeman goedkeuren, een onrechtmatige overheidsdaad begaan, die zo schielijk mogelijk moet worden beëindigd ter voorkoming van vorderingen tot vergoeding van door die daad berokkende schade. Er zijn gevallen waarbij volledig krankzinnigen aanvankelijk zijn goedgekeurd en van zeer ernstige schaden sprake is geweest.

Verder behoort de afgekeurde militair rechtens te worden vergeleken met de jongelui die bij de keuring terstond zijn afgekeurd. Zij immers kunnen geen dienstweigeringsplegen, zelfs kunnen zij geen beroep op de dienstweigeringswet doen. Nooit kunnen zij een der strafbare feiten van W.M.Sr. 98, 114 of 150 plegen. De ten onrechte goedgekeurde dienstweigeraar bevindt zich zijns ondanks in de situatie waarin hij het wel kan en ook doet, maar waarin hij door de schuld van anderen, niet behoort te zijn gebracht. Ook dat is een reden om de strafzaak te staken zodra de desbetreffende feiten zijn gebleken.

Tenslotte is daar de dienstweigeringswet zelf, die als vergelijkingsmateriaal kan worden aangehaald. Indien een dienstweigeraar zijn bezwaren erkend ziet, wordt een eventueel lopende strafzaak gestaakt. Tien jaar geleden twijfelde men of hij dan moest worden vrijgesproken

dan wel de auditeur-militair niet-ontvankelijk moest worden verklaard, maar al spoedig werd een derde weg gekozen: de strafzaak werd per beschikking „gestaakt“. Er is immers geen militair belang meer aanwezig.

Is dit betoog nu ook van toepassing op een dienstweigeraar, die niet door de schuld of nalatigheid van anderen in de noodtoestand komt van tegen wil en dank militair te zijn, maar die zelf desbewust niet naar de keuring gaat en zich aldus willens en wetens in die noodtoestand brengt? Het antwoord moet luiden: ja. Immers is in zulk een geval als het onderhavige de beweegreden voor het niet naar de keuring gaan nauw verbonden met zo al niet ingebed in of deel van de geestelijke stoornis die achteraf tot de afkeuring leidde. Na die afkeuring is de toestand ingetreden dat elk militair belang aan de zaak is ontvallen, evenals in de andere gevallen van afkeuring. Bovendien heeft de man zijn straf voor het niet naar de keuring gaan al gehad en dat behoeft dus niet nog eens te geschieden. Vergelijkenderwijs kan men ook nog stellen dat zijn meer principiële lotgenoten die wel naar de keuring zijn gegaan en ten onrechte werden goedgekeurd, door hun dienstweigering ook een strafbare daad stellen, die wettelijk veel zwaardere strafmaxima vertoont dan het niet verschijnen ter keuring. In enig opzicht brengen ook zij zichzelf bewust in de noodtoestand waarvan zij het karakter niet of niet zuiver onderkennen, omdat zij niet volgens lijnen van al of niet geschiktheid maar van al of niet geoorlooftheid denken.

Mr J. H. VAN WIJK.

**Inwerkingtreding van artikel 74 bis W.Sr. en de artikelen
382, 385 — 388, 392 en 393 W.Sv.**

Daar het wenselijk was, het door vrijwillige voldoening aan een voorwaarde doen vervallen van het recht tot strafvordering, alsmede de berechting en vervolging van bepaalde overtredingen te vereenvoudigen werden bij de Wet van 9 januari 1958, Stb. 7 het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering gewijzigd.

Daarbij werd na art. 74 het artikel 74 bis ingevoegd, luidende:

„Artikel 74 *bis*. Bij algemene maatregel van bestuur kan aan daartoe „aan te wijzen opsporingsambtenaren in bij die algemene maatregel „van bestuur aangewezen zaken betreffende personen, die de leeftijd „van 18 jaren hebben bereikt, tot wederopzeggens de bevoegdheid „worden verleend, die bij artikel 74, eerste lid, aan de ambtenaar van „het openbaar ministerie is toegekend. De bevoegdheid wordt slechts „uitgeoefend in zaken, welke door oproeping op een terechtzitting van „een kantongerecht kunnen worden aanhangig gemaakt.

„De te stellen voorwaarde bestaat in de betaling van een bepaalde „geldsom, hetzij onmiddellijk aan de opsporingsambtenaar hetzij uiter- „lijk op de dag na de ontdekking van het feit op een door de opspo- „ringsambtenaar aan te wijzen plaats.

„De ambtenaren, bekleed met de bevoegdheid, bedoeld in het eerste lid, maken hiervan gebruik volgens richtlijnen, te geven door het openbaar ministerie. Voorzover deze richtlijnen niet zijn uitgevaardigd door de procureur-generaal bij een gerechtshof behoeven zij diens goedkeuring.

„Bij algemene maatregel van bestuur worden voorschriften gegeven met betrekking tot de aanwijzing van de in het eerste lid bedoelde opsporingsambtenaren, het toezicht op de wijze waarop zij van de hun verleende bevoegdheid gebruik maken en de intrekking van de aanwijzing van een opsporingsambtenaar.

„Bij algemene maatregel van bestuur worden voorschriften gegeven inzake de verantwoording van ingevolge het tweede lid betaalde geldsbedragen.”

Voorts werden wijzigingen aangebracht in de artikelen 382, 385, 386, 387, 388, 392, 393 van het Wetboek van Strafvordering.

Ter uitvoering van art. 74 bis W.Sr. is bij K.B. van 21 april 1959, Stb. 127, uitgevaardigd het „Besluit transactie in handen der politie 1959”.

Bij K.B. van 21 april 1959, Stb. 128 is bepaald, dat het hiervoren bedoelde artikel 74 bis W.Sr. en de hiervoren bedoelde wijzigingen in het W.Sv. met ingang van 1 mei 1959 in werking treden.

Blijkens de inhoud van bovenstaande bepalingen vallen militairen buiten deze regeling.

Errata.

Op blz. 181, regel 16 van boven, het woord „soldaat^{tt} vervangen door „sergeant^{tt}”.

Op blz. 192, regel 21 van boven, vóór juncto, inlassen „35”.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Mededelingsplicht en bekentenis-vrijheid

door

Mr J. ALBARDA,
res. majoor M.J.D.

In M.R.T. LI, blz. 240 e.v. vindt men een sententie van het Hoog Militair Gerechtshof (van 24 september 1957), die tot dusverre, naar het mij wil voorkomen, niet die aandacht heeft getrokken welke zij ongetwijfeld verdient.

Het behandelde geval en de uitspraak van het Hof zijn op zich zelf niet van zoveel betekenis. In de overwegingen van de sententie treft men evenwel een belangwekkende beschouwing aan, die een nieuw element introduceert in de jurisprudentie betreffende de mededelingsplicht van militairen in verband met de bekentenis-vrijheid.

Het ging hier om een wachtcommandant, die een van zijn onderhebbenden toestemming had verleend zich even van de wacht te verwijderen. Deze had van die toestemming misbruik gemaakt door langdurig weg te blijven, hetgeen (o.a.) door genoemde wachtcommandant niet was gerapporteerd.

Beklaagde (wachtcommandant) was door de Krijgsraad te Velde Zuid van het ten laste gelegde niet-rapporteren (onder aanhaling van de artt. 129, 139 en 132 W.v.M.S.) vrijgesproken, „aangezien met zekerheid is aan te nemen, dat de bewuste mededeling zou hebben geleid tot de ontdekking, dat hij in strijd met zijn verplichting als wachtcommandant de soldaat B. toestemming had gegeven de wacht te verlaten, en hij zich zodoende aan strafrechtelijke vervolging zou hebben blootgesteld, en naar Nederlands procesrecht niemand gehouden is aan zijn eigen veroordeling mede te werken”.

Het Hof veroordeelde beklagde wegens „als militair met het oogmerk om een ander voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren, een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van de „bevoegde meerdere” (art. 139 W.v.M.S.) met de overweging „dat „weliswaar in het algemeen niemand gehouden is om aan zijn eigen „veroordeling mee te werken, doch dat zulks in het onderhavige geval „niet terzake dienende is. . .” (beklaagde zou zeer zeker niet naar de krijgsraad zijn verwezen voor het enkele feit, dat hij een wachtgebende toestemming had verleend zich even te verwijderen, terwijl beklagde bovendien uitdrukkelijk verklaard heeft niet zich zelf, maar de betrokken soldaat voor bestraffing te hebben willen vrijwaren).

Maar nu voegt het Hof hieraan de volgende beschouwing toe:

„Overwegende voorts, dat, indien hogere belangen zulks vorderen, dit algemeen erkende rechtsbeginsel uitzondering lijdt en „de kans dat men door een bepaalde gedraging zich aan een strafvervolging zou blootstellen moet worden aanvaard;

„Overwegende, dat zulks volgt uit artikel 139 van het Wetboek

„van Militair Strafrecht, blijkens welk artikel het oogmerk om zich „voor bestraffing te vrijwaren juist een element van het misdrijf „uitmaakt, terwijl naleving van artikel 30 van de Wegenverkeerswet eveneens gedragingen kan vereisen waardoor men zich aan „het gevaar van een strafvervolging blootstelt."

Men kan zich met recht afvragen wat de strekking is van deze toevoeging, nu immers volgens het Hof zelve het beginsel, op grond waarvan de Krijgsraad tot vrijspraak kwam, niet terzake dienende was in het onderhavige geval.

Men zou geneigd zijn tot de conclusie, dat het Hof bedoeld heeft de Krijgsraad te doen weten: „Indien hier enig verband ware geweest tussen het verzuim van beklaagde en zijn vrees voor straf — quod non — „dan nóg zou het Hof tot een veroordeling zijn gekomen". Maar deze gevolgtrekking klopt niet met 's Hof's stelling. Men kan moeilijk aannemen, dat het ondergaan van zijn gerechte straf door een soldaat, die tijdelijk het wachtlokaal verlaten heeft, door het Hof tot een der „hogere „belangen³ gerekend wordt, welke inbreuk zouden wettigen op een „algemeen erkend rechtsbeginsel".

Eerder zal men moeten veronderstellen, dat het H.M.G. in het algemeen heeft willen kenbaar maken, dat het zich in de toekomst een zekere armslag voorbehoudt met betrekking tot de toepassing van meer genoemd beginsel.

Overigens zullen wij allereerst trachten vast te stellen om welk beginsel het hier in feite gaat en in welke wetsbepalingen dit beginsel zijn uitdrukking vindt.

Dat „naar Nederlands procesrecht niemand gehouden is aan zijn „eigen veroordeling mede te werken", zoals de Krijgsraad te Velde Zuid het stelt, is voor geen tegenspraak vatbaar.

Voor zover het de verdachte betreft d.w.z. degene „te wiens aanzien „uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan „enig strafbaar feit voortvloeit" of tegen wien een strafvervolging is ingesteld, zie men de artt. 29, 107, 173, 274 Wetboek van Strafvordering en — voor het militaire strafproces — o.a. art. 63 Regtspleging **Landmagt**.

Behalve de verdachte in bovenbedoelde zin wordt de „potentiële „verdachte⁷ — als ik zo mag noemen degene, die een strafbaar feit gepleegd heeft, maar nog geen „verdachte³ is — naar Nederlands strafprocesrecht beschermd en wel door de artt. 106, tweede lid, sub 3, 160, tweede lid, 219, 284 Wetboek van Strafvordering. De strekking van deze tweede groep restricties is, dat niemand met toepassing van bepalingen van strafvordering verplicht kan worden tot een verklaring of handeling, welke hem aan het gevaar van een strafrechtelijke vervolging (veroordeling) zou blootstellen. Deze bescherming gaat dus nog iets verder dan die van de „verdachte³, voor wie immers dit gevaar reeds reëel is.

Tenslotte kent het materiële strafrecht een aantal bijzondere strafuitsluitingsgronden, die beogen de „potentiële verdachte" te vrijwaren voor strafvervolging wegens bepaalde delicta reticentiae en de begun-

stiging van art. 189 W.v.S. Men zie de artt. 137 en 189, tweede lid, Wetboek van Strafrecht en art. 145 Wetboek van Militair Strafrecht, op welk laatste artikel wij nog nader terugkomen.

Kan men nu uit dit alles de algemene rechtsregel afleiden, dat „niemand gehouden is aan zijn eigen veroordeling mee te werken”? Het H.M.G. neemt aldus in zijn overwegingen de formulering van de Krijgsraad te Velde Zuid over met weglating van de woorden „naar „Nederlands (straf)procesrecht”.

Naar mijn mening verschaffen de hiervoren aangehaalde wetsartikelen niet voldoende grond voor de conclusie, dat er naar Nederlands recht een algemeen beginsel van zodanig wijde strekking zou bestaan.

Er kan dan evenmin sprake zijn van uitzonderingen op dit beginsel. Deze zouden trouwens voor het grijpen liggen. Het H.M.G. noemt art. 30 Wegenverkeerswet (art. 139 W.v.M.S., eveneens door het Hof als uitzondering aangemerkt, zal hierna uitvoerig behandeld worden), maar men denke b.v. eens aan de vele schakeringen van „medewerking aan „eigen veroordeling”, waartoe men gehouden is op grond van art. 184 W.v.S. en dat zowel in de positie van potentiële verdachte als in die van „verdachte” in de zin van art. 27 W.v.Sv.

Er bestaat een uitvoerige jurisprudentie over dit onderwerp, speciaal met betrekking tot de mededelingsplicht van art. 132 W.v.M.S.

Wat de mededelingsplicht van militaire „verdachten” betreft, kan men veilig spreken van een vaste jurisprudentie. Als verdachte (van een strafbaar feit) gehoord — b.v. bij een huishoudelijk onderzoek — is men geheel vrij in zijn verklaringen, die zelfs de vorm kunnen aannemen van onjuiste mededelingen zonder dat art. 132 W.v.M.S. toepassing kan vinden.

Wanneer men daarentegen gehoord wordt als verdacht van het plegen van een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp, geldt die vrijheid niet. Onwaarheid spreken betekent dan op zijn minst een nieuwe inbreuk op de krijgstucht.

Men zie o.a. Besch. HMG 34-5-1918, MRT XIV, 170; Besch. HMG 22-5-1928, MRT XXIV, 254; Sententie HMG 20-5-1950, MRT XLIII, 623; vonnis Kr.t.V. Oost 22-1-1953, MRT XLVII, 91.

Heel wat meer moeite in verband met art. 132 W.v.M.S. levert de positie op van de potentiële verdachte. De gepubliceerde jurisprudentie geeft ons hier geen enkel houvast.

Hier volgen enige gevallen van de laatste jaren:

1. Een luitenant haalt door misbruik van zijn invloed als meerdere een chauffeur over hem de besturing van een militair motorrijtuig over te geven. Hij maakt geen melding van het verkeersongeval dat volgde. Kr.t.V. Oost veroordeelt wegens de misdrijven van de artt. 138 en 139 W.v.M.S.; H.M.G. (7-10-52, MRT XLVI, 35) veroordeelt wegens het misdrijf van art. 132 W.v.M.S., spreekt vrij van art. 138 (het element „nadeel” was niet ten laste gelegd).
2. Een wachtcommandant slaat een voorgeschreven ronde over en doet opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke mededeling door

die ronde in het wachtrapport te vermelden als door hem gelopen. Kr.t.V. West (15-4-53, MRT XLVII, 112) spreekt vrij van het misdrijf van art. 132 W.v.M.S. Zie echter een vrijwel identiek geval, voor dezelfde krijgsraad een week eerder behandeld:

3. Een officier van piket krijgt opdracht een bepaalde ronde te lopen, laat zulks na, doch vermeldt de ronde niettemin in het wachtrapport als door hem gelopen. Kr.t.V. West (8-4-53, MRT XLVII, 181) veroordeelt op art. 132 W.v.M.S.
4. Beklaagde had wederrechtelijk gebruik gemaakt van een jeep en nagelaten te melden, dat die jeep daarbij in een aardappelveld was terecht gekomen en schade had aangericht. Kr.t.V. Oost (3-12-53, MRT XLVIII, 542) veroordeelt op art. 132 W.v.M.S. Daarentegen dezelfde krijgsraad:
5. Beklaagde was als plantonwacht eigendunkelijk en ongeoorloofd met een auto gaan rijden, waarbij deze was beschadigd. Hij had een en ander niet gemeld. Kr.t.V. Oost (7-2-51, MRT XLIV, 491) spreekt vrij van het misdrijf van art. 132 W.v.M.S. Op de motivering van de Krijgsraad komen wij hieronder terug.
6. Beklaagde stond terecht wegens het veroorzaken van zwaar lichamelijke letsel door schuld met een door hem bestuurd motorrijtuig, wegens doorrijden voordat zijn identiteit behoorlijk was kunnen worden vastgesteld en wegens het niet melden van het gebeurde aan zijn commandant. Kr.t.V. Oost (18-8-55, MRT XLIX, 174) spreekt vrij van het misdrijf van art. 132 W.v.M.S. Eveneens vrijpraak van het misdrijf van art. 30 Wegenverkeerswet, doch uiteraard niet op principiële gronden.
7. Beklaagde had aan de kennisneming van de bevoegde meerdere de aangelegenheid onthouden, dat door een kolenhandelaar te weinig brandstof was geleverd ten behoeve van een militair onderdeel. Achteraf bleek echter, dat beklagde met de kolenhandelaar geknoeid had. Vrijspraak H.M.G. 20-2-51 (sententie niet gepubliceerd).
Hier was niet art. 132, doch art. 139 W.v.M.S. ten laste gelegd.

En daarmee zijn we dan aangeland bij het hoogst ongelukkig gereedgeerde art. 139 W.v.M.S. ,welks verhouding tot art. 132 de verschillende militaire rechtscolleges heel wat hoofdbrekens heeft gekost en dat de toch al moeilijke materie van de militaire mededelingsplicht en de bekentenis-vrijheid nog extra ingewikkeld maakt.

Art. 139 behoort blijkens zijn plaatsing (zie de artt. 138 en 140) en de parlementaire behandeling tot een complex van bepalingen, die ten doel hebben allerlei vormen van misbruik tegen te gaan, welke kunnen voortvloeien uit de gezagsverhouding meerdere - mindere en uit de bevoorrechte positie, die de meerdere ten opzichte van de mindere nu eenmaal veelal heeft.

In art. 139 heeft men op dit gebied zóveel willen samenvatten (in het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer had men zeer terecht aangedrongen op splitsing in minstens twee artikelen!), dat het geheel moeilijk leesbaar is geworden en — wat erger is — dat in dit artikel onbedoeld een strafbedreiging is ingeslopen met betrekking tot een materie, die in art. 132 W.v.M.S. reeds uitvoerig en uitputtend geregeld was.

Wanneer wij art. 139 gaan ontleden, vinden wij de volgende negen gevallen:

- A Met oogmerk om zich voor bestraffing enz. te vrijwaren:
 - 1. mindere door gift enz. weerhouden van beklag enz.;
 - 2. stuk *) onthouden aan kennisneming bevoegde meerdere;
 - 3. aangelegenheid onthouden idem.
- B Met oogmerk om een ander voor bestraffing enz. te vrijwaren:
 - 1. mindere door gift enz. weerhouden van beklag enz.;
 - 2. stuk *) onthouden aan kennisneming bevoegde meerdere;
 - 3. aangelegenheid onthouden idem.
- C Met oogmerk om een ander aan onverdiende bestraffing enz. bloot te stellen:
 - 1. mindere door gift enz. overhalen tot beklag enz.;
 - 2. (ontlastend) stuk onthouden aan kennisneming bevoegde meerdere;
 - 3. (ontlastende) aangelegenheid onthouden idem.

Het strafbaar stellen van geval **A3** mist elk spoor van logica naast de strafbepaling van art. 132 W.v.M.S.

Het opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid (militaire meerdere) een mededeling te doen (derhalve die meerdere een aangelegenheid onthouden), waartoe men van ambtswege verplicht is of waarvan de verzwijging het belang van de dienst of van de staat kan schaden (art. 132), wordt (in vreedestijd) gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

Hetzelfde feit, maar zonder dat er sprake behoeft te zijn van ambtsplicht, dienst- of staatsbelang, gepleegd onder de verzachtende omstandigheid dat men zich door het doen van de mededeling aan bestraffing zou blootstellen, zou in geval A3 van art. 139 met maximum drie jaren gehonoreerd kunnen worden!

In een nóg merkwaardiger licht verschijnt de strafbaarstelling van geval A3, wanneer men daarnaast het reeds eerder genoemde art. 145 W.v.M.S. raadpleegt.

Dit artikel bevat de bijzondere strafuitsluitingsgronden bij non-revelatie van de ernstige misdrijven, genoemd in art. 144 W.v.M.S.

Derhalve: hij die „de aangelegenheid” van een voorgenomen misdrijf tegen de veiligheid van de staat „onthoudt aan de kennisneming” van de (militaire) overheid, valt niet onder de strafbedreiging van art. 144,

*) Gedacht zal zijn in de eerste plaats aan een beklag van een mindere, een schriftelijk verzoek van deze om een onderhoud met zijn commandant e.d.

indien hij door de kennisgeving het risico zou lopen zich zelf aan een strafvervolgving bloot te stellen.

In de gedachtengang van het H.M.G. echter — ik kan het met de beste wil niet anders zien — pleegt deze terughoudende ingewijde, militair zijnde, nu juist precies het misdrijf van geval A3 van art. 139, immers hij zweeg „met het oogmerk zich voor bestraffing te vrijwaren” en dat in een geval, waarbij wel een hoger belang bij uitstek in het spel was!

De Krijgsraad te Velde Zuid (22-6-1955, MRT XLIX, 110) overwoog in een geval, waarin de auditeur-militair art. 139 had ten laste gelegd, dat er samenloop was van de artt. 132 en 139 W.v.M.S., waarbij art. 139 als de bijzondere strafbepaling moest worden beschouwd tegenover de algemene van art. 132, zodat ingevolge art. 55, tweede lid, W.v.S. slechts art. 139 in aanmerking kwam.

De Krijgsraad te Velde Oost (12-11-1953, MRT XLVII, 473) hakt de knoop door met de volgende overweging: „dat de aanhef van art. 139 „Wetboek van Militair Strafrecht, waarop dit gedeelte van de tenlaste-„legging kennelijk is toegesneden, zou kunnen doen veronderstellen dat „vrees voor bestraffing op generlei wijze disculperend kan werken, doch „dat naar het oordeel van de Krijgsraad met het woord „bestraffing” in „artikel 139 Wetboek van Militair Strafrecht slechts de krijgstuchtelijke „bestraffing en niet de bestraffing door de strafrechter bedoeld kan zijn, „aangezien een andere interpretatie onverenigbaar zou zijn met het „aangenomen beginsel van de bekentenisvrijheid”.

Een bruikbare „werkhypothese”, maar dan toch alléén voor geval A3 van art. 139. Voor de overige acht gevallen zal men „bestraffing” in de ruimere zin moeten blijven opvatten, hetgeen trouwens al volgt uit de termen „klachte” en „aangifte” in genoemd artikel.

Tenslotte moge ik nog de aandacht vestigen op een overweging van de Krijgsraad te Velde Oost in het vonnis, hierboven onder no. 5 reeds vermeld. Hier was de zaak niet vertroebeld door telastelegging van geval A3 van art. 139 W.v.M.S., maar had de auditeur-militair — zoals gelukkig in de overgrote meerderheid van dit soort zaken de praktijk is — art. 132 W.v.M.S. gehanteerd.

De Krijgsraad dan overweegt onder meer:

„dat in het algemeen van een individu niet kan worden gevergd, dat „hij uit zich zelf mededelingen zal doen welke kunnen leiden tot een „tegen hem zelf gerichte strafvervolgving;

„dat de Wetgever dan ook met betrekking tot de in artikel 135 en „136 Wetboek van Strafrecht en 144 Wetboek van Militair Strafrecht „vastgestelde plicht tot revelatie van bestaande samenspanningen en „voornemens tot het plegen van een aantal misdrijven, respectievelijk „in artikel 137 Wetboek van Strafrecht en artikel 145 Wetboek van „Militair Strafrecht strafuitsluitingsgronden heeft vastgesteld, door de „in de respectievelijk eerder genoemde artikelen vervatte bepalingen „betreffende het doen van kennisgeving niet van toepassing te verklaren „op hem, die door de kennisgeving gevaar voor een strafvervolgving zou „doen ontstaan o.a. „voor zichzelf”;

„dat de Wetgever, ten aanzien van ernstige misdrijven zich **genood-**
„zaakt gezien hebbende rekening te houden met de menselijke natuur,
„waarop het motief van zelfbehoud zó sterk werkt, dat een normaal
„mens en ook een normaal militair daarvoor zwicht en niet tot revelatie
„komt, bezwaarlijk geacht kan worden, ten aanzien van minder ernstige
„strafbare feiten op het standpunt te staan, dat de verplichting tot
„zelf-aangifte wèl zou bestaan;

„dat weliswaar de tekst van artikel 132 Wetboek van Militair Straf-
„recht zodanig luidt, dat het hierboven onder ten eerste bewezen ver-
„klaarde onder het bereik van dat artikel kan vallen, doch dat naar
„het oordeel van de Krijgsraad beklagde in het onderhavige geval de
„in het algemeen op hem rustende verplichting tot het doen van mede-
„deling aan de bevoegde autoriteit van feiten, waarvan de verzwijging
„het belang van de dienst of van de Staat kan schaden, mocht laten
„wijken voor de innerlijke drang om zodanige mededeling achterwege
„te laten, nu daaruit een tegen hem gerichte strafvervolging zou kunnen
„voortvloeiën."

De Krijgsraad ziet bij deze redenering m.i. het volgende over het hoofd.

De strafuitsluitingsgronden van de artt. 137 W.v.S. en 145 W.v.M.S. doelen kennelijk op gevaar voor een strafvervolging terzake van deelneming aan de daarin bedoelde ernstige misdrijven en dus niet — om eens een sterk voorbeeld te noemen — op gevaar voor een strafvervolging wegens het lopen op verboden grond *).

De analogie van de Krijgsraad gaat dan ook naar mijn mening niet geheel op. De pleger van een minder ernstig vergrijp heeft ook een minder zware straf te duchten en op een zeker moment is het punt bereikt, waarop de te duchten straf zó onbetekenend en het belang van de dienst of van de staat zó zwaarwichtig geacht kunnen worden, dat non-revelatie niet langer met een beroep op de menselijke natuur kan worden geduld.

Dit nu is precies wat het H.M.G. — zij het met een motivering, welke blijkens de voorgaande regelen naar mijn bescheiden mening voor discussie vatbaar is — heeft uitgedrukt in zijn sententie van 24 september 1957.

Overigens zal verstandige hantering van het opportuniteitsbeginsel — méér dan alle theorie — in grensgevallen uitkomst kunnen brengen. De verwijzende autoriteit grijpe niet te spoedig naar art. 132 W.v.M.S., daar toch veelal zonder enig bezwaar volstaan kan worden met een strafvervolging wegens het strafbare feit, dat verdachte heeft proberen te verbloemen. Zodoende wordt de militaire rechter een moeilijke beslissing bespaard, terwijl de delinquent toch aan zijn trekken komt. Trouwens, een zekere matiging bij de toepassing van art. 132 is ook daárom reeds geboden, wijl men destijds bij de totstandkoming van dit

*) Men zie Noyon-Langemeijer, dl. I, zesde druk, pag. 625: „Men heeft eigenlijk „willen zeggen dat de bepalingen der artikelen 135 en 136 niet toepasselijk zijn „wanneer de kennisgeving zou betreffen een misdrijf, waarin de verzwijger zelf „of een der andere hier genoemde personen als deelnemer betrokken is."

artikel wel in de eerste plaats de „grote” belangen op het oog heeft gehad. „Men denke hierbij aan het welslagen van operatiën, het be-
„waren der orde, de bescherming van de veiligheid, zowel in de maat-
„schappij als bij en voor de krijgsmacht, enz.” zegt de Memorie van
Toelichting.

Resumerende kom ik tot de volgende conclusies:

- a. In gevallen waarin de bekentenis-vrijheid in het gedrang komt door de mededelingsplicht van art. 132 W.v.M.S. ware zorgvuldig te onderscheiden tussen de „verdachte” van art. 27 W.v.Sv. en de „potentiële „verdachte”. De laatste — in tegenstelling tot eerstgenoemde — geniet naar Nederlands recht geen algemene bescherming in die zin, dat van hem nooit of te nimmer geëist zou kunnen worden een mededeling te doen, die hem aan gevaar voor straf(vervolg)ing zou blootstellen.
- b. Om te geraken tot een bevredigende jurisprudentie inzake art. 132 W.v.M.S. voor zover betreft de „potentiële verdachte”, zal van geval tot geval het systeem van belangen-afweging moeten worden toegepast, dat door het H.M.G. blijktens zijn sententie van 24 september 1957 wordt voorgestaan.
Bij conflict tussen meldingsplicht en drang tot zelfbehoud vermijde de vervolgende autoriteit overigens bij voorkeur het gebruik van art. 132 W.v.M.S.
- c. De samenstellers van art. 139 W.v.M.S. hebben nimmer de bedoeling gehad in dit artikel een misdrijf te creëren, bestaande in het niet melden uit vrees voor straf van iedere „aangelegenheid” in de ruimste zin. Dit artikel ware bij herziening van het Wetboek van Militair Strafrecht duidelijker te redigeren.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw-Guinea.

Vonnis van 23 juli 1958.

(Uitgesproken 23 juli 1958; Fiat Executie 11 aug. 1958).

President: Kapt. t. Zee H. M. van den Wall Bake; Leden: Kapt. t. Zee (W) A. van der Hoeden, Kapt. Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven., Lt. Kol. Mars. J. A. van Reijn, Lt. t. Zee (A) 1e kl. B. J. van Tongerloo.

Raadsman: Lt. t. Zee 1e kl. J. H. Mendels.

Mishandeling, *tweemaal gepleegd*, door een kwartiermeester, de eerste maal tegen een mindere; *de* andere maal tegen een burger.

Verlaging en onmiddellijke in-arrest-stelling.

(W.M.Sr. art. 25, 142; W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NED. NIEUW-GUINEA,
in de zaak van de Fiscaal tegen J. v. d. V., oud 25 jaren, gerequireerde,

laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als kwartiermeester aan boord van Hr. Ms. „L 9608”;

Gezien: . . .enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 17 juli 1958 nr. P. 13329-982/CZMNNG, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Biak, althans in Nederlands Nieuw-Guinea:

„1e. op of omstreeks 2 maart 1958 aan boord van Hr. Ms. „L 9608” opzettelijk gewelddadig J. Blauen meerdere slagen of stompen in het gelaat heeft toegebracht, tengevolge waarvan deze pijn ondervond, bloedend werd verwond en een verscheuring van het linker trommelvlies opliep;

„2e. op of omstreeks 4 mei 1958 opzettelijk gewelddadig H. Muller een slag of stomp in het gelaat, alsmede trappen tegen mond en borst heeft toegebracht, tengevolge waarvan deze pijn ondervond en bloedend werd verwond;”

Gezien: . . .enz.;

Overwegende aangaande het aan beklaagde ten laste gelegde:

dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. J. v. d. V., oud 24 jaar, als beklaagde:

dat hij sedert 26 november 1957 dient aan boord van Hr. Ms. „L 9608”; dat hij op 1 maart 1958, toen het schip te Biak in Nederlands Nieuw-Guinea lag, omstreeks 18.00 uur is gaan passagieren; dat hij omstreeks 02.00 uur op 2 maart aan boord terug kwam; dat hij zich opgewekt voelde en onder de invloed van sterke drank; dat hij, toen hij naar het achterschip liep, de hem bekende matroos 1e klasse Blauen slapend op een bank zag liggen; dat, toen hij dit zag, het hem ergerde; dat hij al eerder moeilijkheden met Blauen heeft gehad; dat hij Blauen porde; dat, toen hij ontwaakte, hij hem in een vlaag van drift opzettelijk op het hoofd heeft geslagen en hem van de bank afgetrokken; dat hij geen weerstand bood en hij Blauen nog verschillende keren geslagen heeft;

dat hij sedert 3 maart 1958 als kwartiermeester bij de Marinekazerne te Biak als kwartiermeester dient; dat hij in de nacht van 3 op 4 mei H. Muller opzettelijk een slag in het gelaat heeft gegeven, waardoor deze viel en tijdens de val een trap tegen zijn borst, waardoor Muller bloedend werd verwond; dat hij hem geen trap tegen de mond heeft gegeven;

2e. Johannes Blauen, oud 20 jaar, als getuige:

dat hij sedert 3 mei 1957 aan boord van Hr. Ms. „L 9608” dient; dat op 1 maart 1958 deze bodem te Biak lag; dat hij op die avond vanaf 19.00 uur aan de wal had gepassagierd, waar hij een flink aantal biertjes had geconsumeerd; dat hij te 23.45 uur aan boord terug kwam; dat hij zich herinnert, dat de korporaal-machinist van der Heyden hem daarna naar het halfdek geleidde, alwaar hij hem op een bank te slapen deed liggen; dat hij de volgende ochtend wakker werd in de ziekenboeg van Hr. Ms. „Drenthe”; dat hij bemerkte dat zijn linker oog zeer gezwollen was, dat hij een snijwond boven zijn linker oog had en voorts

pijn aan de linkerkant van zijn kaak voelde, alsof er iemand op geslagen had.

3e. Adrianus Bernardus Rodewijk, oud 31 jaar, als getuige:

dat hij sedert 2 september 1957 dient aan boord van Hr. Ms. „L 9608” als hoofd machinekamer; dat hij op 1 maart 1958 te ongeveer 23.00 uur naar kooi ging en te 02.25 uur wakker werd door een luide slag op het dek; dat hij zich naar boven begaf om te zien wat de oorzaak daarvan was; dat hij op het halfdek aan stuurboordzijde een persoon zag, in wien hij de matroos 1e klasse J. Blauen herkende, liggend op het dek; dat over hem heen gebogen stond de kwartiermeester J. v. d. V., die hem (Blauen) herhaaldelijk harde slagen op het gezicht toebreacht met beide vuisten; dat hem daarna bleek, dat de matroos Blauen een aantal verwondingen had opgelopen en bewusteloos lag; dat hij o.a. een zeer gezwollen linker oog en een flinke wond daarboven constateerde.

Post alia:

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld eraan, hetgeen de beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als; „*Mishandeling, tweemaal gepleegd*”;

Overwegende, ten aanzien van het onder 1e. telastegelegde, dat deze mishandeling — niet in dienst gepleegd — welbewust gepleegd werd tegen een mindere van beklagde, de matroos der 1e klasse J. Blauen, terwijl beklagde bovendien als chef d'équipage van Hr. Ms. „L 9608” boven deze was gesteld; dat het slachtoffer door beklagde in zijn slaap werd overvallen;

Overwegende, dat ook de onder 2e telastegelegde mishandeling op geheel onverhoedse wijze werd gepleegd; dat beklagde reeds meerdere malen in het verleden bij vechtpartijen was betrokken;

Overwegende derhalve, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de daarbij toegebrachte verwondingen, de omstandigheden waaronder zij zijn begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden passend is;

Overwegende, dat de krijgsraad beklagde op grond van de gepleegde feiten onwaardig acht in de door hem sedert 1 november 1956 beklede rang van kwartiermeester te blijven dienen;

Overwegende, dat de zaak is van dien aard, dat beklagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

[Volgt: veroordeling tot 3 maanden gevangenisstraf; verlaging tot de stand van matroos der 1e klasse; in-arrest-stelling en bevel tot onmiddellijke gevangenneming — *Red.*].

NASCHRIFT.

De Fiscaal heeft, door in het sub 1e. ten laste gelegde noch van de beklagde, noch van het slachtofferde (militaire) kwuliteit te vermelden, de Krijgsraad de weg naar artikel 142 W.M.Sr. afgesneden. Behalve dat dit zuiver in militaire sfeer gepleegde misdrijf de daarbij behorende

speciale kwalificatie had behoren te dragen, bedreigt genoemd artikel op het in casu gepleegde een gevangenisstraf van 5 jaren, waar artikel 300 W.Sr. slechts 2 jaren gevangenisstraf bedreigt.

De Krijgsraad heeft, blijkens de strafoverweging, het bijzondere militaire-rechtelijke aspect aangevoeld en in rekening gebracht.

W. H. V.

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw-Guinea.

Vonnis van 27 november 1958.

(Uitgesproken 27 nov. 1958; Fiat Executie 2 dec. 1958).

President: Kapt. t. Zee H. M. van den Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. van den Hoeden; Lt. Kol. d. Mars. J. A. van Reijn, Kapt. Lt. t. Z. (AR) C. A. Eindhoven en Lt. t. Z. (A) 1e kl. S. G. J. Suyderhout.

Raadsman: 1e Lt. d. Mars. T. Rudolphie.

Feitelijke insubordinatie, tweemaal gepleegd: als marinier z/m 3e kl., onder drankinvloed verkerende, eerst een korporaal-bottelier de ziekenboeg uitgeduwd, waardoor deze korporaal kwam te vallen en vervolgens, toen hij door de officier van de wacht naar de cel werd geleid en beklaagde voor steun de arm van die officier vasthield, de officier van de wacht met een beenworp laten vallen.

(W.M.Sr. art. 117; Inv. art. 74 (1)).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NED. NIEUW-GUINEA,
in de zaak van de Fiscaal tegen B. W. B., oud 21 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier zeemilicien 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 17 november 1958 Nr. P. 22078-18697/CZMNNG. aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Fak-Fak, althans in Nederland Nieuw-Guinea, dienende „als marinier zeemilicien 3e klasse bij de marinierskazerne Fak-Fak, op „of omstreeks 20 september 1958 in de ziekenzaal van die kazerne „opzettelijk de korporaal-bottelier J. J. Severijns bij diens kleding heeft „aangeprepen en buiten de ziekenzaal heeft geduwd, tengevolge waar- „van die korporaal kwam te vallen, en vervolgens, toen in verband „daarmede de officier van de wacht, de luitenant ter zee 2e klasse „P. H. Goossens hem naar de cel wilde geleiden, opzettelijk die luitenant ter zee bij diens bovenarm heeft vastgegrepen en op de grond heeft geworpen”.

Gezien: . . . enz.;

dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. Piet Hein Goossens, oud 26 jaar, als getuige:

dat hij sedert 12 december 1957 dient bij de marinierskarzerne Fak-Fak in Nederlands Nieuw-Guinea; dat hij op of omstreeks 20 september 1958, toen hij officier van de wacht van genoemde marinierskazerne was, te omstreeks 00.05 uur werd gewaarschuwd, dat er ongeregeldheden waren bij de ziekenboeg; dat hij aldaar aangekomen zag, dat de marinier B. door enige mensen in bedwang werd gehouden; dat hij toen B. naar de cel heeft meegenomen, waarbij hij (B.) steun zocht bij zijn (getuiges) arm, daar hij (B.) niet vast ter been was; dat toen zij op enige meters van de cel verwijderd waren, hij (B.) hem met beide handen stevig vast greep ter hoogte van zijn bovenarmen; dat er een schermutseling ontstond en dat, voor hij (Goossens) het wist, B. hem met een beenworp gevloerd had;

2e. . . .enz.;

3e. Jules Josep Severijns, oud 36 jaar, als getuige:

dat hij sedert 13 februari 1958 dient bij de marinierskazerne Fak-Fak in Nederlands Nieuw-Guinea; dat hij op of omstreeks 20 september 1958 omstreeks 24.00 uur de cantine verliet; dat hij bij de ziekenboeg gekomen 2 ziekenverplegers ontmoette, die hem waarschuwden, dat de marinier B. in de ziekenboeg te keer ging; dat hij terstond de ziekenboeg is ingegaan, teneinde te trachten B. te kalmeren en hem naar bed te sturen; dat hij zag dat B. bij een van de patiënten op bed zat; dat hij tegen B. zei naar bed te gaan; dat B. hem toen vroeg: „Wat moet jij hier? Ik zal je eruit trappen“; dat hij hem (getuige) met beide handen bij zijn khakihemd ter hoogte van zijn borst greep en hem door de deur van de ziekenboeg naar buiten gooide, alwaar hij kwam te vallen;

4e. B. W. B., oud 21 jaar, als beklaagde:

dat hij van 19 december 1957 tot 8 oktober 1958 gediend heeft bij de marinierskazerne Fak-Fak in Nederlands Nieuw-Guinea als zee-milicien marinier der derde klasse; dat er op 20 september 1958 een gezellige avond in de cantine was; dat hij op die avond ongeveer 9 of 10 blikjes bier had gedrongen; dat hij na sluiting van de cantine op die avond de cantine heeft aangeveegd; dat hij niets bijzonders voelde en dat hij ook niet echt dronken was; dat hij niet meer weet, wat er na het vegen van de cantine is gebeurd, ook niet dat hij in de ziekenboeg is geweest; dat hij de volgende morgen wakker werd in de cel van de marinierskazerne Fak-Fak; dat zijn oog dicht zat en hij dacht, dat hij ter ontzuivering in de cel was opgesloten; dat toen de officier van de wacht kwam, hem werd medegedeeld, dat hij in voorlopig arrest in de vorm van streng arrest was gezet.

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ten aanzien van de verklaring van getuige Severijns met gebruikmaking van artikel 74 aanhef en sub. 1e van de Invoeringswet Militairstraf- en Tucht recht — wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld daaraan, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als: „*Feitelijke insubordinatie, tweemaal gepleegd*“.

Overwegende, derhalve, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten,

de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf van 3 weken passend is. . . .enz. (Red.).

NASCHRIFT.

Nu de beklagde zich heeft onttrokken aan een verklaring omtrent het ten laste gelegde feit, moet het bewijs volledig geleverd worden door de getuige. Wel heeft de Krijgsraad artikel 74 (1) Inv. wet aangehaald, maar tot de elementen van het ten laste gelegde misdrijf volgens de wettelijke omschrijving behoort ook de omstandigheid dat de feitelijke aanrandingen zijn gepleegd tegen een meerdere. Tot de elementen van het strafbare feit volgens de dagvaarding behoort dat het eerste feit is gepleegd tegen een korporaal-bottelier en het tweede tegen een luitenant ter zee 2e klasse.

Uit de getuigenverklaring blijkt niet, welke rang de daar aan het woord zijnde getuigen¹⁾ hebben. Getuige Goossens zegt nog dat hij officier van de wacht was. Door niet-bewezen te verklaren de woorden „de luitenant ter zee 2e klasse” kan op de aldus in het vonnis gerelateerde verklaring de kwalificatie (éénmaal gepleegd) blijven drijven. Ten aanzien van getuige Severijns is echter, zoals zijn verklaring in het vonnis is opgenomen, geen feitelijke insubordinatie bewezen.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van **24** April 1957.

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. L. C. Onderstal en Majoor Mr. W. Kasten.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Opzettelijke ongehoorzaamheid gezamenlijk gepleegd. Beklaagde, die tijdens verlof van de sergeant-schipper samen met een mede-soldaat gedurende drie dagen achterbleef op een sleepboot der Landmacht, had vóór het vertrek van de sergeant opdracht gekregen dat steeds één van beiden aan boord moest blijven welke opdracht, naar hij wist, ook die andere soldaat had gekregen. Niettemin hebben beide soldaten enige malen het schip onbeheerd achtergelaten door samen de wal op te gaan.

Krijgsraad: niet bewezen, doch het wèl gebleken aan boord halen van vrouwspersonen levert een krijgstuchtelijk vergrijp op. Verwijzing naar de commanderende officier.

H.M.G. (zie achter het vonnis) wèl bewezen. Een maand militaire detentie.

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. d. B., geboren 6 mei 1936, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien:enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

¹⁾ De tweede getuige relateert slechts dat de „officier van de wacht”, aan wiens arm de beklagde zich vasthield, kwam te vallen.

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 301e Transport-, Compagnie Vaartuigendienst der Koninklijke Landmacht op 12 en 13 januari 1957, in tijd van oorlog, te Enkhuizen, althans in Nederland, tezamen met de soldaat J. de Jonge, een hem op 11 januari 1957 door de sergeant/schipper G. Schutte, gegeven bevel om samen met de soldaat J. de Jonge de wacht aan boord van de sleepboot no. 8, liggende in de buitenhaven van Enkhuizen, te betrekken en onder geen voorwaarde tegelijk met genoemde soldaat de wal op te gaan, maar steeds een van beiden aan boord te blijven, telkenmale opzettelijk niet is nagekomen, zijnde hij zowel op 12 als op 13 januari 1957, althans één maal, gezamenlijk met genoemde de Jonge, die naar hij wist de zelfde opdracht had gekregen als hijzelf, de wal opgegaan, waarbij genoemde sleepboot onbewaakt achterbleef, zonder dat de zich daarop bevindende goederen en wapenen behoorlijk waren weggesloten en hebbende hij bovendien samen met genoemde de Jonge de hen bekende order, dat geen vrouwspersonen aan boord mochten worden toegelaten, opzettelijk overtreden, doordien zij zowel op 12 als op 13 januari 1957 enige, althans een tweetal meisjes aan boord hebben toegelaten en zich daarmee in het vooronder hebben onderhouden, terwijl de zich in het achteronder bevindende geweren niet behoorlijk waren weggesloten, waardoor hij en genoemde de Jonge niet hebben bemerkt, dat onbevoegden aan boord kwamen en 2 geweren hebben gestolenⁿ;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 11 februari 1957, opgemaakt door de Commandant 301 Transportcompagnie Vaartuigendienst 101 Vervoersbasis Groep te Dordrecht blijkt, dat beklagde op gemeld tijdstip sedert 7 juni 1956 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, vanaf oktober 1956 is ingedeeld geweest bij de 301e Transportcompagnie; dat toen hij bij die compagnie kwam, de compagniescommandant hem verboden heeft vrouwspersonen aan boord van een vaartuig van die compagnie toe te laten; dat hij op 12 januari 1957 van 18.00 uur tot 19.00 uur en van 21.15 uur tot 21.45 uur en op 13 januari 1957 van 13.00 uur tot 14.30 uur en van 19.00 uur tot 21.30 uur telkens te Enkhuizen en telkens tezamen en na voorafgaand overleg met de soldaat de Jonge, een tweetal meisjes aan boord van de sleepboot nr. 8, welke sleepboot toen in de buitenhaven lag, heeft toegelaten en zich met die meisjes in het vooronder van die boot hebben onderhouden; dat zij daarbij niet bemerkt hebben, dat onbevoegden aan boord zijn gekomen en twee geweren hebben gestolen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Jacobus van der Houwen:

dat omstreeks begin augustus 1956 de dienstplichtig soldaat J. de Jonge en omstreeks oktober 1956 de dienstplichtig soldaat W. de B. is ingedeeld bij de 301 Transportcompagnie Vaartuigendienst, van welke compagnie hij, getuige, sedert 1955 commandant is; dat hij, toen genoemde soldaten bij zijn compagnie kwamen, aan elk van hen order

heeft gegeven, dat geen vrouwspersonen aan boord van de vaartuigen van de compagnie mochten worden toegelaten;

overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 4 februari 1957, opgemaakt en gesloten door Jan Versendaal, wachtmeester eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Dordrecht, zakelijk inhoudt als verklaring van: .

Jacob de Jonge:

dat hij dekknecht aan boord van de sleepboot Vaartuigendienst nr. 8 was, welk vaartuig op 11 januari 1957 in de haven van Enkhuizen meerde; dat de soldaat de B. en hij aan boord moesten blijven; dat aldaar op 12 januari 1957 te 18.00 uur tot 19.00 uur een paar meisjes bij hen aan boord zijn geweest; dat zij met die meisjes in het vooronder hebben gezeten; dat zij daarna de wal op zijn gegaan en gewandeld hebben, dat hij omstreeks 21.45 uur met een der meisjes aan boord terugkeerde, waar toen de B. met zijn meisje aanwezig was; dat de meisjes, nadat zij nog even aan boord hadden gezeten, weg zijn gegaan; dat op 13 januari 1957 twee meisjes aan boord zijn gekomen, die daar tot ongeveer 14.30 uur zijn gebleven; dat die meisjes 's avonds tot ongeveer 21.50 uur in het vooronder hebben gezeten; dat hij, terwijl die meisjes aan boord waren niet heeft gemerkt dat er iemand aan boord is geweest;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 24 januari 1957, opgemaakt en gesloten door Gerrit Willem Puts en Jacobus Hendrikus Sikkink, beiden wachtmeester der Rijkspolitie eerste klasse, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, behorende tot de Groep Enkhuizen, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Nicolaas Cornelis Jan Kelder:

dat hij zich op 13 januari 1957 des avonds naar de Buitenhaven te Enkhuizen heeft begeven met Nico Appelman; dat daar een sleepboot van de Vaartuigendienst lag; dat hij in het vooronder van die boot hoorde lachen en praten; dat Appelman en hij zich aan boord hebben begeven; dat hij zich naar het achterschip begaf en van het dek af twee geweren door een luik uit het achteronder kon wegnemen; dat dat luik niet door middel van een slot was afgesloten; dat bij het luik een hangslot en een bos sleutels lagen; dat hij zich met die geweren naar de wal heeft begeven en met Appelman die wapens naar zijn, getuiges, woning heeft vervoerd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 301e Transportcompagnie Vaartuigendienst der Koninklijke Landmacht op 12 en 13 januari 1957, in tijd van oorlog, te Enkhuizen, tezamen met de soldaat J. de Jonge, de hen bekende order, dat geen vrouwspersonen aan boord mochten worden toegelaten, opzettelijk heeft overtreden, doordien zij zowel op 12 als op 13 januari 1957 een tweetal meisjes aan boord hebben toegelaten en zich daarmee in het vooronder hebben onderhouden, terwijl de zich in het achteronder bevindende geweren niet behoorlijk waren

weggesloten, waardoor hij en genoemde de Jonge niet hebben bemerkt, dat onbevoegden aan boord kwamen en 2 geweren hebben gestolen;

Overwegende, dat het aldus bewezene niet oplevert een feit voorzien en strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling;

Overwegende, dat het bewezene echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 2 onder 1e van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van die Wet onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde;

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 13 augustus 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr Schepers en Zegers; Commandeur Bakker (plv.).

Raadsman: Mr P. van 't Hoff Stolk, advocaat te 's-Gravenhage.

Zie het vonnis hiervóór.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

(Zie vonnis — *Red.*).

Overwegende, dat beklaagde blijkens een hem betreffende op 11 februari 1957 door de commandant van de 301 Transportcompagnie Vaartuigendienst te Dordrecht, afgegeven justitiële verklaring, op gemeld tijdstip sedert 4 april 1956 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat bij de 301e Transport Compagnie Vaartuigendienst der Koninklijke Landmacht in werkelijke dienst was, op 11 januari 1957 dienst deed aan boord van de sleepboot Vaartuigendienst no. 8, liggende in de buitenhaven te Enkhuizen; dat toen aldaar de sergeant Schutte, de commandant van die sleepboot, aan hem beklaagde, en aan de soldaat de Jonge heeft opgedragen om vanaf de namiddag van 11 januari 1957 tot de morgen van 14 januari 1957 aan boord van die sleepboot wacht te betrekken; dat het hem,

beklaagde, bekend was dat de wachthebbenden niet tegelijkertijd van boord mochten en er steeds iemand aan boord moest blijven; dat de sergeant Schutte bovendien op 11 januari 1957 hem, beklaagde, en de Jonge uitdrukkelijk heeft opgedragen om onder geen voorwaarde allebei tegelijk de wal op te gaan; dat hij, beklaagde, niettegenstaande dit bevel zowel op 12 januari 1957 van 16.00 uur tot 17.00 uur en van 19.00 uur tot omstreeks 21.00 uur, als op 13 januari 1957 van omstreeks 15.30 uur tot omstreeks 18.30 uur, telkenmale te **Enkhuizen**, **tesamen**, en ingevolge voorafgaand overleg en voorafgaande afspraak met de soldaat de Jonge, met deze soldaat de wal op is gegaan, waarbij hij wist dat de **genoemde** sleepboot telkens onbewaakt achterbleef;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal d.d. 4 februari 1957, opgemaakt door Jan Versendaal, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee te Dordrecht, zakelijk inhoudt als verklaring van Jacob de Jonge:

dat hij, als dienstplichtig soldaat, ingedeeld bij de 301e **Transport**-compagnie Vaartuigendienst aan boord van de Sleepboot **Vaartuigen**-dienst no. 8 op 11 januari 1957 te Enkhuizen aan boord van dat vaartuig bleef terwijl behalve de B., die wacht had, de overige bemanning met verlof was; dat op 11 januari 1957 de sergeant Schutte hem mededeelde dat de soldaat de B. of hij, de Jonge, steeds een van beiden aan boord moesten blijven, gedurende dat verlof en niet gelijktijdig van boord mochten; dat het hem, de Jonge, bovendien bekend was dat gedurende een weekeinde steeds één van de bemanningsleden aan boord moet zijn; dat hij op 12 januari 1957 van omstreeks 16.00 uur tot 17.10 uur en van omstreeks 19.00 uur tot omstreeks 21.00 uur, en op 13 januari 1957 van omstreeks 15.30 uur tot omstreeks 18.30 uur, telkens samen met de soldaat de B., voormeld vaartuig te Enkhuizen heeft verlaten en de wal is opgegaan; dat gedurende hun afwezigheid de sleepboot onbewaakt was;

Overwegende, dat als getuige zakelijk heeft verklaard:

Gerrit Schutte:

dat hij als sergeant-schipper op 11 augustus 1957 commandant was van de te Enkhuizen liggende sleepboot no. 8 van de 301e **Transport**-compagnie Vaartuigendienst, bij de bemanning van welke sleepboot waren ingedeeld de soldaten de B. en de Jonge; dat hij, Schutte, op 11 januari 1957 met verlof vertrok, dat zou duren tot 14 januari 1957; dat hij op 11 januari 1957 aan boord van die sleepboot te **Enkhuizen** aan de soldaten de B. en de Jonge heeft gezegd dat de B. de wacht aan boord had en dat de Jonge de B. mocht aflossen, een en ander gedurende de periode dat hij, Schutte, met verlof was; dat hij beide soldaten toen het bevel heeft gegeven gedurende die verlofperiode onder geen voorwaarde tegelijkertijd de wal op te gaan, omdat steeds een van beiden aan boord moest blijven;

Overwegende, dat het Hof voorts overneemt de bewijsmiddelen, reeds in het vonnis vermeld;

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het

feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen is hetgeen de Krijgsraad reeds als bewezen heeft aangenomen benevens dat beklaagde, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 301e Transportcompagnie Vaartuigendienst der Koninklijke Landmacht op 12 en 13 januari 1957, in tijd van oorlog, te Enkhuizen, tesamen met de soldaat J. de Jonge, een hem op 11 januari 1957 door de sergeant-schipper G. Schutte gegeven bevel om samen met de soldaat J. de Jonge de wacht aan boord van de sleepboot no. 9 (8 — *Red.*), liggende in de buitenhaven van Enkhuizen, te betrekken en onder geen voorwaarde tegelijk met genoemde soldaat de wal op te gaan, maar steeds een van beiden aan boord te blijven, telkenmale opzettelijk niet is nagekomen zijnde hij zowel op 12 als op 13 januari 1957 gezamenlijk met genoemde de Jonge, die naar hij wist dezelfde opdracht had gekregen als hijzelf, de wal opgegaan, waarbij genoemde sleepboot onbewaakt achter bleef;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, terwijl „twee personen gezamenlijk het misdrijf plegen, meermalen gepleegd“, voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, en 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend bewezen is hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor bewezen is verklaard, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de hieronder te vermelden straf in overeenstemming is met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklagde;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 11, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht en 77 van 's Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN !

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven bewezenverklaarde en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot een militaire detentie voor de tijd van een maand;

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

NASCHRIFT.

Het is merkwaardig dat de Krijgsraad zozeer de nadruk heeft gelegd op het verboden aan boord halen van vrouwspersonen, welk feit (m.i. terecht; zie „Dienstbevel of dienstvoorschrift“, Redactioneel hoofd-

artikel in *M.R.T. XLIX*, blz. 1) niet als opzettelijke ongehoorzaamheid ten laste w m gelegd. Want wel was dat feit, gezien het verblijf der vrouwspersonen aan boord gepleegde wapendiefstal, door het gevolg het ernstigste, doch strafrechtelijk was de gepleegde ongehoorzaamheid aan het bevel dat steeds één van beiden aan boord moest blijven, het centrale punt van de dagvaarding.

Hoewel uit het relaas van beklagde's opgaven in het vonnis niet blijkt of hij bepaaldelijk ontkend heeft, van boord te zijn geweest wetende dat ook zijn kameraad niet aan boord was, heeft hij dit feit voor het Hof bekend en de vraag rijst of het bewijs, bij ontkenenis van de beklagde, niet ook op andere wijze (door getuigenis van de bewuste vrouwspersonen) te verkrijgen was geweest.

Terecht heeft dan ook het Hof het accent gelegd op de volgens de tenlastelegging centrale vraag, namelijk of beklagde wel eens van boord is geweest, wetende dat ook de Jonge niet aan boord was.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 1 april 1959

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor R. van der Laan en H. R. Mac Gillavry;

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Tengevolge van onvoorzichtigheid, bij het van het wapen nemen van een magazijn met scherpe patronen, een schot doen afgaan, tengevolge waarvan een ander militair dodelijk werd getroffen.

Vrijspraak omdat beklagde, wegens zijn geringe intelligentie, niet kan voorstaan wat de gevolgen kunnen zijn van een kleine afwijking in de (voorgescreven) behandeling van zijn wapen. Tenlastegelegde grove schuld mitsdien niet bewezen.

(W.Sr. art. 37, 307).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. W. B., geboren 17 september 1937, dpl. soldaat, beklagde;

Gezien: . . .enz.;

Gezien de schriftuur van eis [streckende tot veroordeling van beklagde tot één maand voorwaardelijke gevangenisstraf — *Red.*].

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, op of omstreeks 17 januari 1959 in de gemeente Haar- „lemmerliede en Spaarnwoude zo onvoorzichtig en onverantwoordelijk „heeft gehandeld dat aan zijn onvoorzichtigheid en onverantwoordelijk- „heid, derhalve aan zijn grove schuld de dood van de dienstplichtig „soldaat G. Th. F. van Baal te wijten is geweest, hebbende hij, be- „klaagde, immers alstoen aldaar voor het wachverblijf van de wacht

„van het wachtobject Zijkanaal F, toen hij, terugkomende van zijn „patrouille, het magazijn van zijn sten (pistoolmitrailleur) hetwelk hij „met vijf scherpe patronen voordat hij op patrouille ging op zijn wapen „had geplaatst, van zijn wapen wilde afnemen en daartoe aan het maga- „zijn trok, terwijl hij de magazijnpal indrukte,

„zo onvoorzichtig en onverantwoordelijk de loop van deze sten in of „nagenoeg in de richting gehouden van voornoemde van Baal, die op „enkele passen afstand van hem, beklaagde, voor de deur van het wacht- „verblijf stond, teneinde het wachtverblijf binnen te gaan,

„en hebbende hij, beklaagde, toen hij voormelde handelingen deed, „zich niet tevoren er van overtuigd of vergewist, dat de veiligheidspal „van de spangreep in de doorboring van de mantel van het wapen zich „bevond, dat, nadat door een thans niet met juistheid aan te geven „oorzaak een schot is afgegaan, de kogel dwars door het lichaam van „voornoemde van Baal is gegaan met een inschotopening in de linker „thoraxhelft even onder de mamilla in de hartstreek en een uitschot- „opening in de rug op ongeveer dezelfde hoogte, tengevolge van welk „letsel voormelde van Baal na zeer korte tijd is overleden,

„zijnde, toen hij, beklaagde, het magazijn van het wapen wilde af- „nemen door een oorzaak, die thans niet meer is na te gaan, een patroon „geheel of gedeeltelijk uit het magazijn in de kamer geschoven, terwijl „de veiligheidspal van de spangreep niet in de doorboring van de mantel „zich bevond”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring d.d. 9 februari 1959, opgemaakt door de Commandant van de 1e Compagnie van het Regiment van Heutsz te Amsterdam, blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 24 september 1958 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de 1e Luitenant-arts P. H. A. Groeneveld, ten processe als deskundige gehoord, als zijn mening heeft gegeven dat beklaagde ondanks het feit dat hij gewend was met de stengun om te gaan, door zijn geringe intelligentie niet voorzien kan wat de gevolgen kunnen zijn van een kleine afwijking in de behandeling van dat wapen, welke mening de Krijgsraad overneemt en tot de zijne maakt;

Overwegende, dat derhalve aan beklaagde op grond van zijn geringe intelligentie, geen grove schuld terzake verweten kan worden;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien vrij.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad heeft de geestelijke onrijpheid of abnormaliteit van de beklaagde, zich openbarend in geringe intelligentie, in die zin opgevat dat daardoor niet bewezen is het element „(grove) schuld” van artikel 307 W.Sr. Het wil mij voorkomen dat voor dit en dergelijke gevallen juist artikel 37 W.Sr. is geschreven, zodat het tenlastegelegde (aan-

nemende dat het overigens wel bewezen is) bewezen had behoren te worden verklaard ¹⁾ met beklaagdes schuld daaraan doch verstaan had moeten worden dat beklaagde niet strafbaar is en beklaagde op die grond had moeten zijn vrijgesproken (= ontslagen van alle rechtsvervolging).

Ten deze zij nog verwezen naar de vragen uit de tweede kamer en het antwoord van de Minister daarop, welke zijn afgedrukt op blz. 415 e.v.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 26 februari 1958.

President plv.: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet; *Leden:* Kolonel W. Klopenburg en Luitenant-Kolonel L. F. C. Potjes.
Raadsman: Mr J. H. Blaauw.

Desertie, in 1950, uit het provoosthuis te Djakarta, aangehouden in november 1957. De afwezigheid wordt geacht te zijn beëindigd op 4 juni 1953, toen beklaagde uit de dienst werd ontslagen op grond van artikel 14 ontwerp-overeenk. ex artikel 2 en 21 Uniestatuut.

(W.M.Sr. art. 98).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. W. A. H., geboren 9 oktober 1927, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 september 1950 te Djakarta, althans te „Bandoeng, in ieder geval in Indonesië, terwijl hij als dienstplichtig „soldaat in werkelijke dienst was bij de Subsistenten-compagnie van „de Koninklijke Landmacht te Djakarta, althans te Bandoeng, en terwijl „hij zich in voorlopig justitieel arrest bevond in het provoosthuis te „Djakarta, zijn onderdeel verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk, „althans hoogst nalatig, ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, „tot op of omstreeks 19 november 1957, in ieder geval totdat hij op „of omstreeks 4 juni 1953 uit de militaire dienst werd ontslagen“;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 14 februari 1958, opgemaakt door de 1e luitenant D. J. Tolsma, commandant Administratieve compagnie Regiment van Heutsz te Oirschot, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij op 9 september 1950, terwijl hij als dienstplichtig

¹⁾ Zie artikel 193 R.L., 185 R.Z. (vgl. 350 W.Sv.).

soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht te Bandoeng en zich in voorlopig justitieel arrest bevond in het provoosthuis te Djakarta, hetwelk ressorteerde onder het plaatselijk Nederlandse Militair Commando, dat provoosthuis door verbreking van zijn arrest heeft verlaten; dat hij sindsdien willens en wetens ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest en gebleven tot 4 Juni 1953, zijnde dit de datum met ingang waarvan hij, zoals hij later vernam, uit de militaire dienst werd ontslagen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezige aan beklaagde voorgehouden fotocopy van een te zijnen name gestelde controlelijst onder meer vermeldt:

„ontsnapt uit Militair Provoosthuis te Djakarta 9 september 1950, „ontslagen op grond van artikel 14 van de Ontwerp-Overeenkomst ter „uitvoering van de artikelen 2 en 21 van het Unistatuut m.i.v. 4 juni 1953”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de fotocopy der controlelijst slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten: dat hij op 9 september 1950 te Djakarta, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en terwijl hij zich in voorlopig justitieel arrest bevond in het Provoosthuis te Djakarta, zijn onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 4 juni 1953 uit de militaire dienst werd ontslagen;

Overwegende dat — nu het primair ten laste gelegde bewezen is verklaard — een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Desertie in tijd van oorlog*”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders; waarbij de Krijgsraad rekening houdt met het ten processe aanwezige psychiatrisch rapport dd. 4 februari 1958, opgemaakt door de luitenant-kolonel Ph. P. Bieger, zenuwarts en de reserve-eerste-luitenant-arts E. J. Ebels, welk rapport als conclusie heeft: „dat onderzochte lijdende

„is en tijdens het bedrijven van het hem ten laste gelegde lijdende was „aan een ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens in de vorm van „psychopathie en abnormaal grote suggestibiliteit en dientengevolge „ten aanzien van het hem ten laste gelegde moet worden beschouwd „als in sterke mate verminderd toerekeningsvatbaar”,

welke conclusie de Krijgsraad overneemt en tot de Zijne maakt;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 6 maanden (met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, voor de duur van negentig dagen) waarvan drie maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren — *Red.J.*

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 17 februari 1959.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr Schepers, Zegers, Commandeur Bakker (plv.).

De beklagmeerdere had in zijn beschikking op het door een sergeant ingediende beklag de aanvankelijke omschrijving der strafreden aangevuld zodat daarin toen aan klager gedragingen werden verweten andere feiten betreffende dan die waarvoor deze door zijn CC was gestraft.

Indien de beklagmeerdere van oordeel was, dat de sergeant terzake van deze feiten krijgstuchtelijk behoorde te worden gecorrigeerd, had hij deze deswege een afzonderlijke straf kunnen opleggen, dan wel kunnen gebruik maken van de bevoegdheid bedoeld in art. 50 W.K.

Na beklag had de beklagmeerdere de strafreden niet zodanig ten nadéle van klager mogen wijzigen, dat deze in de omschrijving gedragingen werden verweten, waarvoor de straf waarvan beklag niet (mede) was opgelegd.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard; strafreden en straf gewijzigd. (W.K. art. 38, 50, 67, 70).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 16 oktober 1958 van F., sergeant-radiomonteur, registratienummer 33.07.24.347, depot verbindingdienst te Utrecht, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van 4e bataljon depot verbindingdienst over de straf van zes dagen verzwaaard arrest hem opgelegd door de commandant van de M-compagnie van genoemd bataljon wegens:

„Tijdens het rapport zich een onkrijgstuchtelijke houding aangemeten „door zich ongepast uit te drukken tegenover zijn meerdere”, bij welke beschikking — op 14 oktober 1958 genomen en op 15 oktober 1958 aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf, doch met wijziging van de om-

schrijving van de strafreden — welke wijziging nochtans niet **strekt ten** gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Na verkregen opdracht tot verbetering van een bij zijn CC ingediend „verzoekschrift aan de Minister van Oorlog, waarvan hij in strijd met „de bestaande orders en algemeen fatsoen een afschrift rechtstreeks „aan de Minister had verzonden, op onkrijgstuchtelijke wijze zijn onge- „noegen hierover kenbaar gemaakt door op hoge toon te eisen, dat dit „request ongewijzigd zou worden doorgezonden, daarbij weigerend het „verzoekschrift te verbeteren”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige onder ede de kapitein H. R. van Haasen;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris de luitenant-generaal Mr J. D. Schepers gehouden nader onderzoek, waarbij, behalve klager, als getuige onder ede werd gehoord de reserve-eerste-luitenant J. Wiedenhoff;

Overwegende, dat klager onder meer bezwaar heeft tegen de omschrijving van de strafreden zoals deze na beklag luidt;

Overwegende, dat de kapitein van Haasen als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij klager uitsluitend heeft gestraft wegens zijn gedrag in het begin van oktober 1958 toen hij op het rapport van zijn waarnemend-compagniescommandant, de reserve-eerste-luitenant Wiedenhoff, ontboden was; dat klager bij het gesprek, hetwelk zich toen tussen zijn wnd. compagniescommandant en hem ontwikkelde, heeft gezegd, dat hij een reeds eerder door hem ingezonden request niet wilde overschrijven — hoewel de wnd. compagniescommandant hem vele in dat request voorkomende stelfouten, drie raderingen en vele andere slordigheden had getoond — en daaraan op hoge toon heeft toegevoegd: „Ik sta er op dat dit request zo wordt doorgezonden”, terwijl hij bovendien tijdens dit gesprek genoemde meerdere enige malen in de rede is gevallen totdat die meerdere hem tenslotte de deur wees; dat hij klager niet heeft gestraft wegens het zenden van een copie van zijn request aan de Minister van Oorlog en dat hij klager niet zou hebben gestraft indien hij op correcte wijze zou hebben verzocht zijn request ongewijzigd door te zenden;

Overwegende, dat de 1e-luitenant Wiedenhoff als getuige terzake van klagers bovenvermelde gedragingen een gelijkkluidende verklaring heeft afgelegd;

Overwegende, dat de omschrijving van de strafreden, zoals deze aanvankelijk luidde, door de beklagmeerdere werd aangevuld, zodat daarin thans aan beklagde (bedoeld is klager **A. F. S.**) gedragingen worden verweten, andere feiten betreffende dan waarvoor klager in eerste instantie werd gestraft;

Overwegende, dat de beklagmeerdere, indien hij van oordeel was dat klager terzake van deze feiten krijgstuchtelijk behoorde te worden gecorrigeerd, een afzonderlijke straf had kunnen opleggen dan wel gebruik had kunnen maken van de bevoegdheid bedoeld in artikel 50 van

de Wet op de Krijgstucht, doch niet na beklag de strafreden zodanig ten nadele van klager had mogen wijzigen dat hem in de omschrijving gedragingen werden verweten, waarvoor de straf waarvan beklag niet (mede) was opgelegd;

Overwegende, dat mitsdien de omschrijving van de strafreden dient te worden gewijzigd zodat deze komt te luiden zoals hierna zal worden vermeld;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf de juiste correctie acht voor klagers misdraging;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden:

„Tijdens het rapport zich ongepast gedragen tegenover zijn wnd. „compagniescommandant“;

Wijzigt de aan klager opgelegde straf in die van twee dagen verzuwaard arrest;

Bepaalt, dat de straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden ingeschreven in plaats van die waarvan beklag, welke in klagers straflijst moeten worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Bij vergelijking van de oorspronkelijke strafreden met die welke de beklagmeerdere heeft geformuleerd, blijkt: dat de CC de sergeant heeft gestraft wegens het zich ongepast uitdrukken tegenover zijn meerdere en dat de beklagmeerdere de sergeant bovendien andere feiten heeft verweten:

a. dat deze in strijd met de bestaande orders en algemeen fatsoen een afschrift van een aan de M.v.O. langs de hiërarchieke weg ingediend verzoekschrift rechtstreeks aan de M.v.O. had verzonden, en

b. dat deze geweigerd had het langs de hiërarchieke weg ingediende rekest te verbeteren.

Indien de CC de feiten onder a. en b. genoemd ook als krijgstuchtelijke vergrijpen had beschouwd (hetgeen hij niet heeft gedaan), zou hij deze in de strafreden hebben moeten opnemen en terzake van al deze feiten ingevolge art. 38 W.K. één krijgstuchtelijke straf hebben moeten opleggen.¹⁾

De beklagmeerdere zag in deze feiten, na onderzoek van de zaak wèl onkrijgstuchtelijke gedragingen van de sergeant, en nam deze toen

¹⁾ Blijkens besch. H.M.G. van 16 december 1958 is het rechtstreeks toezenden van eert afschrift van een langs de hiërarchieke weg ingediend rekest aan de M.v.O. niet in strijd met de krijgstucht. (M.R.T LII (1959) blz. 248).

De weigering van de sergeant om het langs de hierarchieke weg ingediende rekest te verbeteren op advies van de wn CC heeft laatstgenoemde blijkens verklaring van de kapitein v. H. niet als een onkrijgstuchtelijke gedraging beschouwd.

(ten onrechte) in de omschrijving der strafreden op.

Ingevolge art. 65 W.K. onderzoekt de beklagmeerdere „de zaak” d.w.z. alles wat met de strafoplegging d.i. de straf en de omschrijving der strafreden verband houdt; nadat het onderzoek is afgelopen beslist hij nam bevind van zaken. De zaak, waarover beklag, was in casu de strafoplegging terzake van het ongepaste gedrag van de sergeant op het rapport tegenover zijn wn CC.

Voor de ándere door hem vermeende krijgstuuchtelijke vergriipen had, aldus het Hof, de beklagmeerdere, indien hij van oordeel was, dat de sergeant ook terzake dáarvan behoorde te worden gestraft, in hoedanigheid van chef, dus buiten het beklag om, de sergeant kunnen straffen. (art. 27 R.K., art. 50, 70 W.K.).

Als gevolg van deze opvatting van het H.M.G. zouden aan klager, die zich aan meer dan één krijgstuuchtelijk vergriip schuldig maakte — in strijd met art. 38 W.K. — méérdere hoofdstraffen worden opgelegd.

Naar onze mening had de beklagmeerdere, die — ingevolge art. 37 W.K. — bij de bepaling van de soort en van de mate van krijgstuuchtelijke straf verplicht is „het doorlopend gedrag” van klager in aanmerking te nemen, daarbij tévens in aanmerking behoren te nemen de onkrijgstuuchtelijke gedragingen, welke hem bij het onderzoek waren gebleken, welke deel uitmaakten van dat doorlopend gedrag en welke gedragingen ten tijde van de strafoplegging aan de CC békènd waren en door deze zijn gepardonneerd althans bewust niet zijn gecorrigeerd. Oók op grond hiervan (het doorlopend gedrag) had de beklagmeerdere deze feiten niét in de strafreden behoren op te nemen.¹⁾

Volgens deze redenering had de beklagmeerdere het beklag zonder meer ongegrond moeten verklaren, terwijl deze als chef o.i. daarna niet

¹⁾ In het strafrecht pleegt de officier van justitie (verwijzingsofficier geadviseerd door de A.-M.) de voornaamste feiten te laste te leggen, terwijl over niet telastegelegde feiten, waarvan uit de stukken blijkt, verdachte (beklaagde), getuigen ter terechtzitting worden ondervraagd. Zo ook behoren o.i. tot straffen bevoegde meerderen zich in het algemeen te hoeden voor een pietepouterig, eng, tuchtrechtelijk beleid.

Van bevoegde zijde werd ons de opmerking gemaakt: „dat de beklagmeerdere in bovenstaande zaak anders zou hebben moeten handelen. Hij zou het „bklag zonder meer ongegrond hebben moeten verklaren en de hele zaak aan „zijn meerdere hebben moeten melden, opdat deze met toepassing van art. 50 „W.K. één hoofdstraf zou kunnen opleggen voor de 3 feiten tezamen. Toen de „gestrafte echter de eindbeslissing van het H.M.G. inriep, zou deze hiermede aan „de meerdere van de beklagmeerdere de pas hebben afgesneden. Deze kon toen „niet meer art. 50 W.K. toepassen.”

Wij kunnen deze zienswijze niet delen. Ook nadat de beklagmeerdere in deze zaak een beslissing had genomen, bleef deze zaak in het beklagstadium verkeren (art. 61-68 W.K.). Noch gedurende de beklagtermijn van art. 67 W.K., noch nadat de straf in kracht van gewijsde was gegaan, was de meerdere van de beklagmeerdere ex art. 50 W.K. bevoegd in te griipen.

De voorgestelde wijze van handelen lijkt ons voorts onpraktiscli en lang, zelfs eindeloos lang, indien de gestrafte op de beslissing van de meerdere van de beklagmeerdere zich opnieuw zou gaan beklagen. In het (praktische) tuchrecht dient men zich voor ogen te houden, dat aan een tuchtzaak ook een einde behoort te komen.

bevoegd was om op grond van art. 50 W.K. de feiten a. en b. te corrigeren, gezien deze deel uitmaakten van het in aanmerking genomen doorlopend gedrag.

Deze zienswijze is o.i. in analogie met 's Hof's jurisprudentie volgens welke een beklagmeerdere een opgelegde krijgstuuchtelijke straf als gevolg van beklag niet mag verzwaren, ook al zou deze een zwaardere straf dienstig oordelen. In beide gevallen kan echter de vraag rijzen of er sprake is van onredelijk beklag. (art. 30 (3) Regl. Kr.).

In zijn beschikking van 31 maart 1931 besliste het H.M.G. in dezelfde geest als hierboven bedoeld. Ten aanzien van een door de in art. 61 W.K. bedoelde meerdere op een beklag genomen beslissing, waarbij deze o.m. de strafreden had aangevuld met een feit, dat bij de oorspronkelijke strafoplegging — waarover beklag — buiten beschouwing was gebleven, besliste het Hof, dat het desbetreffende gedeelte in de nieuwe omschrijving der strafreden daaruit behoorde te verdwijnen, daar dat gedeelte noch met de oorspronkelijke straf en omschrijving der strafreden, noch met het door klager bij de beklagmeerdere ingediende beklag enig verband hield. (M.R.T. XXVII blz. 19).

Ter illustratie wijzen wij op nog een ander geval. Een CC strafte een korporaal met 2 dagen licht arrest terzake van de volgende strafreden: „Bij het binnenkomen van een publieke lokaliteit een viertal officieren „in uniform, die aldaar aanwezig waren, gepasseerd zonder de militaire „groet te brengen“. Het H.M.G. wijzigde deze strafreden in: „Na het „binnenkomen in een publieke lokaliteit een viertal officieren in uniform, die aldaar aanwezig waren, blootshoofds passerende, de houding „niet aangenomen. Een dezer officierendaarbij brutaal aangezien.“ (besch. H.M.G. van 28 december 1923, M.R.T. XX blz. 93).

De toevoeging aan de oorspronkelijke strafreden „Een dezer officieren daarbij brutaal aangezien.“ houdt rechtstreeks verband met de in de strafreden omschreven onkrijgstuuchtelijke gedraging van de korporaal; zij is een verzwarende gedraging betreffende het feit „het niet „aannemen van de houding“, doch zij betreft niet enige gedraging betreffende een ander feit dan dat waarvoor oorspronkelijk straf was opgelegd. Op grond daarvan mocht de omschrijving van de oorspronkelijke strafreden daarmede worden aangevuld, zij het ook dat de strafreden daardoor ten nadele van klager werd gewijzigd. A. F. S.

Commandant Territoriale Lucht doelartillerie.

Beschikking van 5 mei 1959.

Beklagbeschikker: Brigade-Generaal H. v. d. Vlootd.

Een beroepssergeant-majoor-administrateur met vele dienstjaren als beroepsmilitair had een rekest opgesteld voor een dpl. wachmeester gericht aan de M.v.O., waarin onnodig enkele voor zijn Afd. C. grievende zinsneden voorkwamen. Toen zijn Afd. C. hem op het onloyale van deze handeling wees en hem mededeelde, dat hij hem daarvoor zou straffen, had hij zich zo zeer opgewonden, dat hij zijn Afd. C. toeriep: „Gemene schurk, dat is machtswellust.“

Bij de bepaling van de straf is onvoldoende rekening gehouden met de omstandigheden waaronder het vergrijp had plaats gehad (in zeer opgewonden toestand).

Van een beroepsmilitair met vele dienstjaren mag worden verwacht, dat hij zich onder alle omstandigheden weet te beheersen.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard; strafreden gewijzigd, straf gewijzigd.

(W.M.Sr. art. 108; W.K. art. 2, 2° a, 37, 48, 50, 51, 61, 62, 65, 66).

DE BRIGADE-GENERAAL, COMMANDANT TERRITORIALE LUCHTDOEL-ARTILLERIE,

Gezien het beklag van de beroepssergeant-administrateur P. B., registratienummer 18.10.01.008, dienende bij de Afdeling Lichte Lucht-doelartillerie, houdende de op 23 april 1959 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de straf van zeven dagen streng arrest met de strafreden: „Bij zijn afdelingscommandant geroepen om zich te verant-„woorden over de inhoud van een rekest van een der onderofficieren van „de afdeling aan de Minister van Oorlog, bij het opstellen waarbij hij be-„hulpzaam was geweest en voor de inhoud waarvan hij verantwoorde-„lijk was en in welk rekest naar het inzicht van de Afdelingscomman-„dant een enkele zeer onkrijgstuchtelijke zinsnede voorkwam, aan het „einde van het onderhoud de Afdelingscommandant de woorden toe-„gevoegd: „gemene schurk, dat is machtswellust“, hem op 20 april „1959 opgelegd door de Kolonel X, Commandant van de 902 Lucht-„verdedigingskring, en hem op 20 april 1959 ter kennis gebracht“;

Gehoord de klager, de strafoplegger en als getuige de majoor Y.

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende dat klager heeft verklaard: dat hij voor het begane feit op 20 maart 1959 door zijn afdelingscommandant is gestraft met drie dagen streng arrest, met als strafreden: „als sergeant-majoor admini-„strateur uit gebrek aan loyaliteit een dienstplichtig wachtmeester ge-„adviseerd inzake het schrijven van een opzettelijk tendentius request. „Toen hem naar aanleiding hiervan door zijn afdelingscommandant „krijgstuchtelijke bestraffing werd aangekondigd in een vlag van op-„winding zijn afdelingscommandant de woorden toegevoegd „Dit is „„machtswellust“ en „gemene schurk“,“ over welke straf hij zich op 23 maart 1959 heeft beklaagd; dat hij het beklag op 25 maart 1959 aan-„tekening heeft verzonden en dat het beklag op 26 maart 1959 te 08.30 uur door de Batterijcommandant is ontvangen; dat hij tot 4 april 1959, de dag van het huishoudelijk onderzoek, niets meer over dit beklag heeft gehoord; dat hij toen hoorde dat C-902 LVK, de kolonel G. A. van Driem, de opgelegde straf had vernietigd, zonder hem te hebben gehoord, hetgeen volgens art. 50 WK noodzakelijk is; dat hij op 20 april 1959 door C-902 LVK voornoemd gestraft is met zeven dagen streng arrest, zodat hij een maand later nog vier dagen streng arrest moest ondergaan; dat hij meent, dat de strafreden het begane vergrijp niet goed aangeeft, omdat deze niet vermeldt dat hij zich gedurende het onderhoud zeer heeft opgewonden omdat hij meende dat zijn Afde-„lingscommandant een onjuiste beslissing nam en omdat zijn Afdelings-

commandant hem een niet loyale houding verweet en te kennen gaf hem te zullen straffen; dat hij zijn verklaringen voor de commissie van huishoudelijk onderzoek op 4 april 1959 afgelegd, handhaaft met dien verstande, dat hij toegeeft ook de woorden „gemene schurk” te hebben gebezigd en enkele zinsneden wenst aan te vullen; dat hij meent dat de opgelegde straf te zwaar is voor het onder de gegeven omstandigheden begane vergrijp en het onbillijk vindt tweemaal, met een maand tussenruimte, voor hetzelfde feit een straf te moeten ondergaan, wat naar zijn mening niet in overeenstemming is met de geest van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende, dat de Commandant 902 Luchtverdedigingskring, kolonel X, schriftelijk heeft verklaard, dat hij op 23 maart 1959 kennis nam van de door C-394 Afdt11uaterr op 20 maart 1959 opgelegde straf; dat hij zich met deze afdoening niet kon verenigen, omdat hij meende dat deze zaak niet krijgstuchtelijk kon worden afgedaan; dat hij de strafoplegger heeft gehoord, doch de gestrafte niet; dat hij op 25 maart 1959 de straf heeft teniet gedaan; dat hij op 26 maart 1959 het beklag van de gestrafte ontving en dit niet meer in behandeling heeft genomen; dat hij een commissie van huishoudelijk onderzoek heeft ingesteld om de zaak te onderzoeken, hetgeen na terugkeer van een cursus van gestrafte, op 4 april 1959 is geschied; dat hij op 18 april 1959 van de Commanderende Generaal bericht ontving, dat de zaak niet naar de Krijgsraad werd verwezen, doch krijgstuchtelijk kon worden afgedaan; dat hij betrokkene op 20 april 1959 heeft gestraft;

Overwegende, dat de Commandant 934 Afdeling Lichte Luchtdeelartillerie territoriaal, majoor Y, heeft verklaard; dat hij zijn verklaringen voor de commissie van huishoudelijk onderzoek op 4 april 1959 afgelegd, handhaaft;

Overwegende, dat klagers verlangen om zich te beklagen over de hem op 20 maart 1959 opgelegde en ter kennis gebrachte krijgstuchtelijke straf eerst op 26 maart 1959 aan zijn commandant kenbaar is gemaakt en dus niet voor behandeling vatbaar verklaard had dienen te worden;

Overwegende, dat C-902 LVK de genoemde straf heeft teniet gedaan zonder de gestrafte te voren te hebben gehoord;

Overwegende, dat de tenietdoening van de straf derhalve als nietig moet worden beschouwd;

Overwegende, dat C-902 LVK klager op 20 april 1959 terzake van hetzelfde feit straffende met zeven dagen streng arrest, geacht moet worden op grond van artikel 50 Wet op de Krijgstucht de strafoplegging van 20 maart 1959 te hebben gewijzigd;

Overwegende, naar uit het gehouden onderzoek is gebleken, dat klager zijn Afdelingscommandant de woorden: „gemene schurk, dat is machtswellust” heeft toegevoegd;

Overwegende, dat tevens is komen vast te staan, dat deze woorden zijn gebezigd, nadat klager zich zeer had opgewonden, omdat zijn afdelingscommandant klager een onloyale houding verweet en klager mededeelde, dat hij klager daarvoor zou straffen;

Overwegende, dat bovendien is komen vast te staan, dat klager voor

een dienstplichtig wachtmeester een request aan de Minister van Oorlog had opgesteld en aan zijn Afdelingscommandant voorgelegd, waarin enkele zinsneden voorkomen, waarin onnodig beslissingen en maatregelen van zijn afdelingscommandant worden gehekelde;

Overwegende, dat de strafreden de feiten en omstandigheden niet voldoende juist weergeeft;

Overwegende, dat, zoals uit de strafreden blijkt, C-902 LVK bij de bepaling van de opgelegde straf onvoldoende rekening heeft gehouden met de omstandigheden, waaronder het vergrijp heeft plaatsgevonden, zodat met het opleggen van een lichtere straf kan worden volstaan;

Overwegende, dat anderzijds, zelfs al wordt met die omstandigheden rekening gehouden, het gepleegde vergrijp zeer ernstig is, omdat van een beroepsmilitair van vele dienstjaren verwacht moet worden, dat hij zich onder alle omstandigheden weet te beheersen, zodat een zware krijgstuchtelijke straf op zijn plaats is;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit: Gedeeltelijk gegrond, Wijzigt de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden, Wijzigt de opgelegde straf in „drie dagen streng arrest“, Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden: „Een request voor een dienstplichtig wachtmeester „aan de Minister van Oorlog opgesteld, waarin onnodig enkele voor „zijn Afdelingscommandant grievende zinsneden voorkwamen; toen „zijn Afdelingscommandant hem op het onloyale van deze handeling „wees en hem mededeelde dat hij hem hiervoor zou straffen, zich zo „opgewonden, dat hij zijn Afdelingscommandant toeriep „gemene „„,schurk, dat is machtswellust“““.

Bepaalt, dat aan de omschrijving van de straf de volgende aantekening dient te worden toegevoegd: „Door Commanderende Generaal bij „beschikking nr. 59-2701 ddo 16 april 1959 met afdoening ingestemd „na Auditeur-Militair te hebben gehoord“;

Bepaalt, dat — tenzij de gestrafte de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof inroept — de vermelding in de straflijst van de aanvankelijke strafoplegging geheel onleesbaar zal worden gemaakt en daaronder zal worden ingeschreven de straf en de strafreden, zoals bij deze beschikking vastgesteld;

Bepaalt, dat een afschrift van de beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog, een afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan de strafoplegger en een afschrift van deze beschikking zal worden ter hand gesteld aan de klager.

NASCHRIFT.

Het door de sergeant-majoor gepleegde feit was een misdrijf dat viel onder de bepaling van art. 108 W.M.Sr. (art. 60 W.K.). Dat feit is echter ook een (oneigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp, indien het naar het oordeel van de tot straffen bevoegde commandant van zó lichte aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan (art. 2, 2° a W.K.).

Toen de chef van de strafoplegger had kennis genomen van de krijgstuuchtelijke afdoening was hij blijkens zijn verklaring in de beklagbeschikking opgenomen, van mening dat de strafoplegger een ónjuist gebruik had gemaakt van zijn bevoegdheid tot strafoplegging; blijkbaar was het feit z.i. niet van voldoende lichte aard voor krijgstuuchtelijke afhandeling.

Dat onjuiste gebruik van strafbevoegdheid moest echter blijken uit een onderzoek waartoe de chef ingevolgt art. 50 W.K. èn de strafoplegger èn de gestrafte behoorde te horen. Anders dan de wet voorschrijft hoorde de chef alleen de strafoplegger. Hij liet na de gestrafte te horen, alvorens de strafoplegging teniet te doen. (Ook schijnt hij daarvan geen mededeling te hebben gedaan aan de gestrafte). Op grond van het vorenstaande had de beklagbeschikker deze beslissing van de chef o.i. niet nietig behoren te beschouwen doch nietig behoren te verklaren, behoren teniet te doen.

Het (te laat ingediende) beklag was o.i. niet ontvankelijk op de enkele grond, dat de chef de behandeling van deze zaak had overgenomen ex art. 50, 51 W.K. De niet-ontvankelijkheid van het beklag vond o.i. hierin haar grond, waardoor de vraag of de gestrafte al of niet tijdig beklag had gedaan niet meer aan de orde kwam.

In hoever de ðpl. wachmeester voor de inhoud van het rekest aansprakelijk is (gesteld) en in hoever de sergeant-majoor voor zijn (blijkbaar slechte) hulp — aanleiding tot diens onkrijgstuuchtelijk gedrag — kunnen wij uit onbekendheid met de feiten niet beoordelen. Vermoedelijk heeft de sergeant-majoor zich door boze gezindheid jegens zijn chef laten leiden bij de door hem verleende hulp. (V.g.l. art. 11 (I), 20 (I), 31 R.K.).

Wij wijzen er nog op, dat het H.M.G. in zijn beschikking van 15 maart 1918 (M.R.T. XIV blz. 73) overwoog:

„Overwegende dat het voor ieder, dus ook voor militairen, vastgelegde recht van petitie echter voor militairen een groot deel van zijne waarde zoude inboeten, ware het hun uit een oogpunt van krijgstuuch „reeds niet geoorloofd, een handelwijze of maatregel van een meerdere „te beoordeelen en, desnoods, ook te veroordeelen; dat hier de krijgstuuch „tucht aan de uitoefening van het recht van petitie slechts deze eisen „mag stellen, dat de beoordeeling of de veroordeeling geschiede op „volstrekt zakelijke wijze; dat enkel worden aangevoerd gronden, die „de verzoeker mag worden geacht te kunnen beoordeelen, m.a.w., dat „hij zich moet bepalen tot het bezien van de handelwijze op den maatregel uit eigen standpunt van rechtstreeks daarbij belanghebbende, maar „niet zich inlate met of zelfs zich begeve in eene kritiek van het beleid „in hooger zinn van den meerdere met betrekking tot de handelwijze „of den maatregel; eindelijk, dat het verzoekschrift zij gesteld in den „vorm en op een toon, die doen zien, dat bij het opstellen de eerbied „voor den meerdere, ook al acht men zijne handelwijze of zijnen maatregel minder juist, geen ogenblik is uit het oog verloren.” (enz.). Zie ook besch. H.M.G. van 25 september 1956, M.R.T. LII (1959) blz. 242.

A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

13 januari 1959.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(M.A.W. 1958/B 11).

Een vliegtolage, waarnaar eiser jaren had gestreefd, en die steeds was geweigerd, is tenslotte bij besluit van de minister toegekend.

Vóór uitbetaling plaatsvond, kwam men op het ministerie tot de conclusie, dat de toekenning ten onrechte was geschied, en trok men het besluit in.

De C.R. acht dit ongeoorloofd en laat wegen, dat het toekenningsbesluit in rechte onaantastbaar was geworden en dat eiser geen enkele reden had om te verwachten of te vermoeden, dat het in dit besluit ingenomen standpunt zou worden herzien. Hij had trouwens al een bestemming aan het geld gegeven.

Het intrekingsbesluit strijdt met het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid; het door een ambtenaar op goede gronden in een te zijnen aanzien genomen besluit gestelde vertrouwen mag niet worden beschaamd, tenzij dringende redenen daartoe nopen.

(Ambtenarenwet artikel 58; VVKM 13. bijlage XIV).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake D., wonende te L., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr. L. van Heijningen, advocaat te 's-Gravenhage, tegen: *De Staatssecretaris van Marine*, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden F. A. Bouman, kapitein-luitenant-ter-zee van administratie, hoofd van het bureau Rechtstoestand Militairen Zeemacht bij het Ministerie van Marine, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat gedaagde op 27 maart 1957 aan de Commandant der Zeemacht in Nederland een brief heeft doen toekomen, welke in na te noemen uitspraak van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage in zijn geheel is weergegeven en waaruit hier het volgende wordt overgenomen:

„Naar aanleiding van het mij bij Uw onderschrift dd. 10 december 1956, no. CZM/P/31791/08207 aangeboden verzoek van sergeant-vliegtuigmaker-konstabel D. dd. 28 november 1956, no. P. 814-126, betreffende het in hoofde dezes genoemde onderwerp, heb ik de eer „U Hoogedelgestrenge het volgende mede te delen.

„1. Op een door vorengenoemde onderofficier bij het vliegtuig-squadron no. 320 op 15 maart 1956 onder no. P. 167-126 ingediend „verzoek om in aanmerking te worden gebracht voor toekenning van „vliegtolage over het tijdvak van 28 november 1951 tot 18 februari

„1955, is bij beschikking van de minister van marine van 19 juli 1956, „no. P. 08207/17 gunstig beslist.

„Sindsdien is evenwel gebleken dat vorenbedoelde beslissing in strijd „is met de ten aanzien van de toekenning van vliegtoelage geldende „voorschriften, waartoe het volgende moge dienen."

„6. Aangezien — zoals uit het bovenstaande moge duidelijk zijn „geworden — de hoger onder 1. bedoelde beslissing van 19 juli 1956, „no. P. 08207/17 kennelijk onjuist is geweest en de tenuitvoerlegging „daarvan in strijd zou zijn met de ter zake geldende verbindende „regelen (bepalingen), werd reeds in september 1956 geweigerd tot „uitbetaling over te gaan. Derhalve wordt thans evengenoemde **beschik-** „**king** hierbij ingetrokken en wordt voorts door mij bepaald dat **sergeant-** „**vliegtuigmaker-konstabel D.** over het tijdvak 28 november 1951-18 „februari 1955 geen aanspraak heeft op vliegtoelage.

„Ik verzoek U hogergenoemde onderofficier zomede de officier be- „last met de administratieve dienst van het marinevliegkamp **Valken-** „**burg** met het vorenstaande in kennis te doen stellen."

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, recht- sprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 4 augustus 1958 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep, door eiser tegen het in bovengenoemde brief vervatte besluit ingesteld, ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr L. van Heijningen voornoemd als gemachtigde van eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en bij het beroepsschrift op de daarin aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en te bepalen, dat gedaagdes besluit van 19 juli 1956 in stand dient te blijven en jegens eiser nagekomen dient te worden, subsidiair, dat eiser alsnog in aanmerking dient te komen voor vliegtoelage over het tijdvak van 28 november 1951 tot 18 februari 1955 en dat mitsdien, in beide gevallen, gedaagde veroordeeld worde, althans gehouden is, tegen behoorlijke kwijting aan eiser uit te betalen een bedrag van f 4.758,—, althans een zodanig bedrag als de Raad zal menen overeenkomstig de voorschriften te zijn, meer subsidiair te doen hetgeen het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage had behoren te doen;

Overwegende dat gedaagdes voornoemde gemachtigde bij **contra-** memorie op grond van het daarin vermelde heeft geconcludeerd tot bevestiging van de aangevallen uitspraak;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad zich verenigt met de eerste zeven rechts- overwegingen der aangevallen uitspraak en die overwegingen over- neemt;

— Deze overwegingen luiden als volgt:

Overwegende, dat klager op 15 maart 1956 bij de minister van marine een verzoek heeft ingediend alsnog in aanmerking te mogen komen voor vliegtoelage over het tijdvak 28 november 1951 tot 18 februari 1955 en daarbij als omschrijving van zijn verzoek heeft ver- meld:

„Verzoeker was gedurende genoemd tijdvak geplaatst bij **SQ 1** en „deed dienst als manche-operator en instructeur op artillerie gebied „voor de voortgezette vlieger opleiding.”;

Overwegende, dat Vlagofficier marine-luchtvaartdienst op dit verzoek een advies heeft uitgebracht, luidende:

„„Mijns inziens is er geen bezwaar tegen toekenning. Betrokkene is „geplaatst bij een opleiding tot luchtvarenden. De door betrokkene ge„uite bewering ware echter te doen bevestigen door de Kapitein-luite„nant ter zee vlieger van Waart”.”;

Overwegende, dat daarna voor de minister van marine door het hoofd van het bureau schepelingen, bij brief van 19 juli 1956 de volgende beslissing is genomen:

„Het verzoek is toegestaan onder andere dat betrokkene geacht wordt „een vliegende functie te hebben vervuld, als bedoeld in VVKM 13 „Bijl. XIV artikel 2 van 28 november 1951 tot 18 februari 1955.”;

Overwegende, dat in de week van 17 tot 23 september 1956 door de officier belast met de administratieve dienst van het marine-vliegekamp Valkenburg, welke officier voor de uitbetaling van de betreffende vliegtoelage moest zorgdragen, aan klager is medegedeeld, zulks in opdracht van het hoofd van het bureau militaire bezoldiging, dat de uitbetaling voorlopig moest worden opgeschort;

Overwegende, dat klager op 28 november 1956 nog heeft verzocht te mogen vernemen wanneer hem de uitbetaling van de achterstallige vliegtoelage in het vooruitzicht kan worden gesteld, waarna verweerder op 27 maart 1957 het besluit heeft genomen, waarvan klager thans in beroep is gekomen;

Overwegende, dat dit beroepen besluit twee beslissingen inhoudt, namelijk:

a. de intrekking van het besluit van de minister van marine van 19 juli 1956,

b. de bepalingen van verweerder, dat klager over het tijdvak 28 november 1951 tot 18 februari 1955 geen aanspraak heeft op vliegtoelage;

Overwegende, dat de raadsman van klager ten aanzien van het in de vorige rechtsoverweging onder a. gestelde heeft opgemerkt, dat een eens genomen beslissing van de Minister niet meer kan worden ingetrokken of op welke wijze dan ook door de Minister kan worden vernietigd of ongedaan gemaakt, zodat de uit kracht dier beslissing aan klager toekomende gelden hem alsnog dienen te worden uitbetaald;

Overwegende dat in de aangevallen uitspraak ten aanzien van het namens eiser gestelde, dat het op 19 juli 1956 namens de Minister van Marine genomen besluit niet meer kon worden ingetrokken of vernietigd of ongedaan gemaakt, zodat de uit kracht van dat besluit aan eiser toekomende gelden hem alsnog dienen te worden uitbetaald, is overwogen:

„dat het Gerecht dit oordeel niet kan delen, aangezien het Gerecht „niet is gebleken van het bestaan van enig algemeen verbindend voor„schrift, waarmee het intrekingsbesluit feitelijk of rechtens zou strij-

„den, terwijl evenmin is kunnen blijken, dat verweerder bij de intrekking van het besluit van 19 juli 1956 van zijn bevoegdheid kennelijk „een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die „bevoegdheid is gegeven;

„dat deze intrekking wel aantastbaar zou zijn indien de verweerder „daarbij zou hebben gehandeld in strijd met enig, tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen, algemeen rechtsbeginsel, waarbij „met name is te denken aan het beginsel der rechtszekerheid;

„dat het Gerecht ook van zodanige strijd niet is gebleken, nu klager „reeds in de week van 17 tot 23 september 1956 werd medegedeeld, „dat de uitbetaling van de vliegtoelage voorlopig moest worden opgeschort, met de motivering „dat er moeilijkheden waren ontstaan" terwijl de uitbetaling ten tijde van het beroepen besluit niet was geschied, „zodat in casu ook van terugvordering van reeds ontvangen gelden geen „sprake is geweest.";

Overwegende dat de Raad dit standpunt van het Ambtenarengerecht niet kan onderschrijven, gelet op de navolgende omstandigheden, in onderling verband en samenhang beschouwd:

a. het besluit van 19 juli 1956 — inhoudend, naar gedaagdes toenmalige gemachtigde ter terechtzitting van het Ambtenarengerecht heeft verklaard, 1e de aanwijzing van eiser als lid van de bemanning van een vliegtuig, en 2e de toekenning van de vliegtoelage — was reeds vóór 17 september 1956 in rechte onaantastbaar geworden;

b. eiser had geen reden om te verwachten of zelfs maar te vermoeden, dat gedaagde op dat besluit zou terugkomen; integendeel, juist omdat hij jarenlang vergeefse pogingen had gedaan tot het verkrijgen van de vliegtoelage, waarop hij naar zijn mening recht had, mocht hij erop rekenen dat, nu namens de Minister van Marine op zijn verzoek uiteindelijk gunstig was beschikt, de aangelegenheid met deze beschikking voor goed was afgedaan;

dat hierbij nog opmerking verdient dat, althans volgens de door eisers raadsman ter 's Raads terechtzitting gedane mededelingen, eiser er ook op had gerekend, dat het besluit van 19 juli 1956 zou worden uitgevoerd, dat hij daarom aan de door hem op grond daarvan verwachte gelden een bestemming had gegeven, namelijk door een auto te kopen, en dat hij door het niet-uitbetalen der gelden in moeilijkheden is gekomen, zodat hij de auto met verlies van de hand heeft moeten doen;

Overwegende dat de Raad gedaagdes bestreden besluit van 27 maart 1957 tot intrekking van het besluit van 19 juli 1956 en tot weigering der vliegtoelage in strijd oordeelt met het tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid, hetwelk vordert, dat — tenzij dringende redenen daartoe nopen, hoedanige redenen in liet onderhavige geval echter niet zijn gesteld of gebleken — het door een ambtenaar op goede gronden gestelde vertrouwen in een te zijnen aanzien uitdrukkelijk genomen besluit niet wordt beschaamd;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de aangevallen uit-

spraak en het bestreden besluit niet kunnen worden gehandhaafd, ongeacht de vraag, of het besluit van 19 juli 1956 is genomen in overeenstemming met de ten aanzien van de aanspraak op een vliegtuolage geldende voorschriften;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart gedaagdes bestreden besluit nietig.

Centrale Raad van Beroep.

13 januari 1959.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.
(M.A.W. 1958/K 12).

De eis van artikel 4, lid 2b, van het Beoordelingsvoorschrift kader Landmacht (bevelsverhouding van 6 maanden tussen beoordelaar en beoordeelde vereist), geldt niet voor de tweede beoordelaar.

Eerste beoordelaar en medebeoordelaar geven C D; tweede beoordelaar geeft C; ter terechtzitting, gehoord de medebeoordelaar, verklaart de tweede beoordelaar alsnog geen bezwaren tegen C D te hebben; daarom de waardering C geschrapt en C D gehandhaafd.

(Beoordelingsvoorschrift kader landmacht artikel 4, lid 2b).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake D., wonende te A., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, hiertoe ambtshalve opgeroepen, bijgestaan door zijn raadman Mr Dr Th. E. E. van Schaik, advocaat te Utrecht, tegen *de Commandant der Koninklijke Marechaussee*, te 's-Gravenhage, verweerder, ter openbare terechtzitting niet verschenen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 19 mei 1958 aan klager, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, ingevolge het „Beoordelingsvoorschrift kader landmacht” (hierna te noemen: het Beoordelingsvoorschrift) een kennisgeving is uitgereikt, vermeldende een punt van waardering uit de over hem opgemaakte beoordelingslijst, het tijdvak van 1 mei 1956 tot 1 mei 1958 betreffende, van welk punt verbetering door het dienstbelang wordt gevorderd, zijnde ten aanzien van rubriek 9 („optreden”) de waardering uitgedrukt met C;

Overwegende dat klager tegen voormeld punt van waardering een bezwaarschrift heeft ingediend bij verweerder en deze bij besluit van 2 juli 1958 — gezien het ten aanzien van dit bezwaarschrift door een commissie, als bedoeld in artikel 11 van het Beoordelingsvoorschrift, uitgebracht advies — ter kennis van klager heeft gebracht, dat hem door de dd. 6 mei 1958 door de eerste beoordelaar en dd. 7 mei 1958

door de tweede beoordelaar uitgebrachte beoordeling geen onrecht is aangedaan;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig bij de Raad beroep heeft ingesteld en op bij klaagschrift aangevoerde gronden kennelijk heeft willen verzoeken dat besluit nietig te verklaren en te verstaan, dat bovengenoemd punt van zijn beoordelingslijst hoger zal worden gewaardeerd;

IN RECHTE:

Overwegende dat bovengenoemde beoordelingslijst dd. 6 mei 1958 is opgesteld door de kapitein der Koninklijke Marechaussee W. — onder wie klager administratief ressorteerde — als eerste beoordelaar en door de kapitein der Koninklijke Marechaussee A, — onder wiens bevelen klager zijn dienst verrichtte — als medebeoordelaar, waarna op 7 mei 1958 de luitenant-kolonel der Koninklijke Marechaussee W. als tweede beoordelaar, op de beoordelingslijst zijn visie heeft tot uiting gebracht;

dat, voorzover betreft punt 9 van de onderhavige beoordelingslijst, de eerste en de medebeoordelaar de waardering CD hebben gegeven, terwijl de tweede beoordelaar de waardering C gegeven heeft;

Overwegende dat nu in de eerste plaats moet worden beslist, of het in artikel 4, lid 2, aanhef en onder b van het Beoordelingsvoorschrift bepaalde — inhoudende dat, wanneer nog geen zes maanden zijn verlopen sinds het ontstaan van de bevelsverhouding tussen de militair en „zijn beoordelaar“, de in de voorafgaande bepalingen voorgeschreven beoordeling wordt uitgebracht in de kalendermaand volgende op die, waarin die zes maanden wel zijn verlopen — (mede) van toepassing is op de tweede beoordelaar;

dat toch in het onderhavige geval de beoordeling werd uitgebracht op 6 mei 1958, terwijl vaststaat, dat op dat tijdstip de bevelsverhouding tussen de luitenant-kolonel W. en klager nog geen zes maanden had geduurd;

Overwegende dat de Raad de in de vorige overweging omschreven vraag ontkennend beantwoordt, en daartoe de volgende omstandigheden, in onderling verband en samenhang beschouwd, laat wegen:

naar de tekst der onderhavige bepaling, waarin slechts van één beoordelaar sprake is, is slechts de duur der bevelsverhouding tussen de militair en één meerdere te dezen van belang; indien dit inderdaad de bedoeling is, is aannemelijk, dat de bepaling het oog heeft op de eerste beoordelaar, casu quo de medebeoordelaar, en niet op de tweede beoordelaar, mede gezien de bepalingen van het Beoordelingsvoorschrift voor het overige, waaronder met name te noemen artikel 15;

artikel 4, lid 2, van het Beoordelingsvoorschrift handelt over het „uitbrengen van de beoordeling“ en dit uitbrengen geschiedt naar het stelsel van het Beoordelingsvoorschrift door de eerste beoordelaar, eventueel in samenwerking met de medebeoordelaar; volgens artikel 8 van het Beoordelingsvoorschrift brengt de tweede beoordelaar op de beoordelingslijst slechts tot uiting zijn mening omtrent de uitgebrachte beoordeling;

artikel 8, lid 1, aanhef en onder c van het Beoordelingsvoorschrift

bepaalt, dat de tweede beoordelaar op de beoordelingslijst tot uitdrukking brengt, dat hij geen oordeel heeft, indien de beoordeelde hem onvoldoende bekend is; artikel 4, lid 2, aanhef en onder b, gaat er kennelijk van uit, dat de daargenoemde termijn steeds voldoende is om tot een gefundeerd oordeel te komen; door het in deze bepaling genoemde woord „beoordelaar” te verstaan als (mede) te betreffen de tweede beoordelaar, zou aan deze bepaling dus een uitleg worden gegeven, welke zich niet goed verdraagt met het zojuist aan artikel 8 ontleende;

op de voorzijde der beoordelingslijst wordt onder nr. 7 invulling verzocht van het aantal maanden, dat de eerste beoordelaar en de mede-beoordelaar de beoordeelde onder hun bevelen hebben gehad, terwijl deze inlichting niet van de tweede beoordelaar wordt gevraagd; ook deze omstandigheid wijst er op, dat de duur der bevelsverhouding tussen de tweede beoordelaar en de beoordeelde voor de toepassing van het Beoordelingsvoorschrift geen beslissende rol speelt;

Overwegende thans ten aanzien van de vraag, of klagers beroep tegen de hem door de tweede beoordelaar gegeven kwalificatie C betreffende punt 9 van de onderhavige beoordelingslijst, gegrond is:

dat de medebeoordelaar, de bovengenoemde kapitein A., als getuige ter 's Raads terechtzitting heeft uiteengezet, waarom hij de waardering C D te dezen destijds juist achtte, en thans nog juist acht;

dat de luitenant-kolonel W., eveneens als getuige, ter 's Raads terechtzitting heeft verklaard in het door de kapitein A. aangevoerde aanleiding te vinden zijn bezwaren tegen een waardering met C D op het onderhavige punt te laten varen;

dat de Raad, gehoord deze verklaring, van oordeel is, dat de waardering C voor wat betreft het onderhavige punt niet moet worden gehandhaafd, en de waardering C D te dezen de juiste is;

Overwegende dat derhalve moet worden beslist als volgt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het bestreden besluit nietig, voorzover daarbij de door de tweede beoordelaar omtrent punt 9 der beoordelingslijst gegeven waardering C is gehandhaafd;

Verstaat, dat punt 9 van de onderhavige beoordelingslijst moet worden gewaardeerd met C D.

BESLUIT van 17 april 1959 tot ongegrondverklaring van de beroepen ingesteld door A. VAN DER VEEN en E. VAN DER MOLEN te Leeuwarden inzake vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige. (Stb. 166).

(Dienstplichtwet art. 15 eerste lid onder c).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GONS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op de beroepen, ingesteld door A. van der Veen, dienstplichtige der lichting 1959 uit Leeuwarden en E. van der Molen te

Leeuwarden, tegen de beslissing van Onze Minister van Oorlog van 21 september 1957, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, Bureau Vrijstelling, nr. 39.03.10.405, waarbij aan A. van der Veen, voornoemd, vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens het verkeren in een geval, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder c, der Dienstplichtwet, is geweigerd;

De Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, gehoord, adviezen van 26 augustus 1958, nr. 2100/II en 9 januari 1959, nr. 2100/II(1958)/17;

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van 10 april 1959, Directie Militair Personeel, Afdeling Dienstplichtzaken, Bureau Wetgeving, nr. 39.03.10.405;

Overwegende, dat de beslissing van Onze Minister steunt op de overweging, dat de omstandigheid, dat de dienstplichtige wordt opgeleid tot evangelist van de Filadelfia-gemeente in Friesland, hem, Minister, geen aanleiding geeft de dienstplichtige te rekenen tot de personen, vermeld in één der bij het Dienstplichtbesluit (Staatsblad 1956, nr. 542) behorende tabellen betreffende het verlenen van vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens het bekleden van een geestelijk of een godsdienstig-menslievend ambt of het in opleiding zijn voor een zodanig ambt;

dat de dienstplichtige in beroep aanvoert, dat hij wordt opgeleid tot evangelist van de Filadelfia-gemeente te Leeuwarden; dat deze opleiding bestaat uit het volgen van een schriftelijke bijbelcursus, uitgegeven door deze gemeente, het werken als colporteur van Cliristelijke lectuur en het 's avonds meehelpen bij evangelisatie-samenkomsten onder leiding van een evangelist; dat de Filadelfia-gemeente haar taak in het bijzonder ziet in de evangelisatie onder de buitenkerkelijken; dat door het zeer toenemende werk dringend behoefte bestaat aan jonge krachten;

dat E. van der Molen in beroep aanvoert, dat de dienstplichtige geheel in dienst staat van de Filadelfia-gemeente en een opleiding ontvangt tot evangelist; dat voor het evangelisatiewerk dringend behoefte bestaat aan jonge krachten; dat de taak, waarvoor de dienstplichtige wordt opgeleid, van geestelijke aard is;

Overwegende, dat uit de stukken blijkt, dat de dienstplichtige wordt opgeleid tot evangelist van de Filadelfia-gemeente te Leeuwarden;

dat in verband hiermede Onze Minister, blijkens aan de Afdeling van de Raad van State voor de Geschillen van Bestuur verstrekte inlichtingen, bereid is het aan de dienstplichtige verleende uitstel van eerste oefening te verlengen tot het tijdstip, waarop bedoelde opleiding redelijkerwijze kan zijn voltooid;

dat Onze Minister, zodra de dienstplichtige tot voorganger is benoemd, zal overwegen, of aan de dienstplichtige uit dien hoofde vrijstelling kan worden verleend;

dat van de dienstplichtige niet gezegd kan worden, dat hij behoort tot de personen, in de tabellen van het Dienstplichtbesluit vermeld, terwijl voorts op grond van de stukken en nader ingewonnen inlichtingen moet worden geoordeeld, dat de dienstplichtige niet verkeert in een

geval, dat met een der daar omschreven gevallen kan worden gelijkgesteld;

dat de gevraagde vrijstelling mitsdien terecht is geweigerd;

Gezien de Dienstplichtwet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Het beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, dat met de voordracht van die Minister in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur.

Soestdijk 17 april 1959.

JULIANA.

De Minister voor Defensie,
C. STAF.

Uitgegeven

de *negentwintigste* mei 1959.

De Minister van Justitie,
A. C. W. BEERMAN.

MINISTERIE VAN OORLOG
DIRECTIE MILITAIR PERSONEEL
Afdeling Dienstplichtzaken,
Bureau Wetgeving, Nr. 39.03.10.405

Onderwerp:

Vrijstelling van dienst als gewoon
dienstplichtige (contrair besluit).

Aan de Koningin

's-Gravenhage, 10 april 1959.

Met het hierbij gevoegde schrijven van 26 augustus 1958 nr. 2100/II, heeft de Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, advies uitgebracht omtrent de beroepen ingesteld door A. van der Veen, dienstplichtige der lichting 1959 uit Leeuwarden, en E. van der Molen te Leeuwarden, tegen mijn beslissing van 21 september 1957, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, Bureau Vrijstelling, nr. 39.03.10.405, waarbij aan eerstgenoemde vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens het verkeren in een geval, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder c, der Dienstplichtwet, is geweigerd.

De Afdeling is van mening, dat de genoemde dienstplichtige verkeert in een geval, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder c, der Dienstplichtwet en dat hem op die grond vrijstelling behoort te worden verleend.

Het door de Afdeling opgemaakte ontwerp-besluit luidt als volgt:

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkend op de beroepen, ingesteld door A. VAN DER VEEN, dienstplichtige der lichting 1959 uit Leeuwarden en E. VAN DER MOLEN te Leeuwarden, tegen de beslissing van Onze Minister van Oorlog van 21 september 1957, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, Bureau Vrijstelling,

nr. 39.03.10.405, waarbij aan A. VAN DER VEEN, voornoemd, vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens het verkeren in een geval, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder c, der Dienstplichtwet, is geweigerd;

De Raad der State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, gehoord, advies van 26 augustus 1958, nr. 2100/II;

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van

Overwegende dat de beslissing van Onze Minister steunt op de overwegingen, dat de omstandigheid, dat de dienstplichtige wordt opgeleid tot evangelist van de Filadelfia-gemeente in Friesland, hem, Minister, geen aanleiding geeft de dienstplichtige te rekenen tot de personen, vermeld in één der bij het Dienstplichtbesluit (*Staatsblad* 1956, nr. 542) behorende tabellen betreffende het verlenen van vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens het bekleden van een geestelijk of een godsdienstig-menslievend ambt of het in opleiding zijn voor een zodanig ambt;

dat de dienstplichtige in beroep aanvoert, dat hij wordt opgeleid tot evangelist van de Filadelfia-gemeente Leeuwarden; dat deze opleiding bestaat uit het volgen van een schriftelijke bijbelcursus, uitgegeven door deze gemeente, het werken als colporteur van Christelijke lectuur en het 's avonds meehelpen bij evangelisatie-samenkomsten onder leiding van een evangelist; dat de Filadelfia-gemeente haar taak in het bijzonder ziet in de evangelisatie onder de buitenkerkelijken; dat door het zeer toenemende werk dringend behoefte bestaat aan jonge krachten;

dat E. VAN DER MOLEN in beroep aanvoert, dat de dienstplichtige geheel in dienst staat van de Filadelfia-gemeente en een opleiding ontvangt tot evangelist; dat voor het evangelisatiewerk dringend behoefte bestaat aan jonge krachten; dat de taak, waarvoor de dienstplichtige wordt opgeleid, van geestelijke aard is;

Overwegende dat uit de stukken blijkt, dat de dienstplichtige wordt opgeleid tot evangelist van de Filadelfia-gemeente te Leeuwarden;

dat van de dienstplichtige weliswaar niet gezegd kan worden, dat hij behoort tot de personen, in kolom 2 of 3 van tabel I of in kolom 2 van tabel II van de Dienstplichtbesluit vermeld, maar op grond van de nader op verzoek van de Afdeling van de Raad van State voor de Geschillen van Bestuur ingewonnen inlichtingen moet worden geoordeeld, dat de aard van de opleiding zodanig is, dat de dienstplichtige verkeert in een geval, dat met één der in genoemde tabellen omschreven gevallen kan worden gelijkgesteld;

dat derhalve ingevolge het bepaalde in artikel 15, eerste lid, onder c, der Dienstplichtwet, juncto artikel 30 van het Dienstplichtbesluit, de dienstplichtige als gewoon dienstplichtige van dienst behoort te worden vrijgesteld;

dat de bestreden beslissing dan ook niet kan worden gehandhaafd;
Gezien de Dienstplichtwet;

Hebben goedgevonden en verstaan:

met vernietiging van de bestreden beslissing van Onze Minister van Oorlog, aan A. VAN DER VEEN, dienstplichtige der lichte 1959 uit

Leeuwarden, wegens het verkeren in een geval, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder c, der genoemde wet, vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige te verlenen voor de tijd van een jaar.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit."

Daar ik mij met het advies van de Afdeling niet kon verenigen, heb ik deze zaak, krachtens verleende machtiging, met een schrijven van 13 november 1958, Afdeling Dienstplichtzaken, Bureau Vrijstelling, nr. 39.03.10.405, ter nadere overweging aanhangig gemaakt.

Ter motivering van mijn standpunt heb ik in dat schrijven het volgende aangevoerd:

„Blijkens het ontwerp-besluit is de Afdeling van oordeel, dat aan de dienstplichtige vrijstelling behoort te worden verleend, omdat hij wordt opgeleid tot evangelist van de Filadelfia-gemeente; weliswaar kan van de dienstplichtige niet gezegd worden dat hij behoort tot de personen, in de tabellen van het Dienstplichtbesluit vermeld, maar op grond van nader ingewonnen inlichtingen moet niettemin worden geoordeeld, dat de aard van de opleiding tot evangelist van de Filadelfia-gemeente zodanig is, dat de dienstplichtige verkeert in een geval, dat met één der in genoemde tabellen vermelde gevallen kan worden gelijkgesteld.

Uit een en ander blijkt, dat de Afdeling het advies, hetwelk de Hoofdlegerpredikant op 20 maart 1958 in deze zaak heeft uitgebracht, van doorslaggevende betekenis acht. Dit advies gaat er van uit dat elke opleiding tot een geestelijk ambt, die de volle werktijd vraagt van degene die opgeleid wordt en tot resultaat heeft, dat een ambt in het desbetreffende kerkgenootschap mag worden bekleed, een opleiding is tot bedienaar van de godsdienst in de zin van de Dienstplichtwet en het Dienstplichtbesluit. Daar de opleiding tot evangelist of voorganger van de Filadelfia-gemeente er een is, welke voldoet aan de criteria van de Hoofdlegerpredikant, alsmede omdat de dienstplichtige gedurende deze opleiding inkomsten ten laste van de gemeente geniet en hij na voltooiing van de opleiding het ambt van voorganger van de gemeente zal mogen bekleden, acht de Hoofdlegerpredikant vrijstelling gemotiveerd.

Met deze zienswijze kan ik mij echter niet verenigen, aangezien naar mijn mening de door de dienstplichtige gevolgde opleiding niet vergelijkbaar is met de opleidingen, welke gevegd worden van hen die in de bij het Dienstplichtbesluit gevoegde tabellen zijn vermeld.

In dit verband moge ik verwijzen naar een passage uit de brief van de voorganger van de Filadelfia-gemeente van 5 augustus 1957, waarin wordt medegedeeld, dat de opleiding van hen die Engels of Duits spreken, aan een Bijbelschool in het buitenland geschiedt en dat de overigen die niet één van deze talen beheersen, in Nederland worden opgeleid onder leiding van de voorganger. Hieruit mag naar mijn mening worden afgeleid dat voor de opleiding tot voorganger met een zeer eenvoudige vooropleiding kan worden volstaan. Voorts wordt in deze brief vermeld, dat de opleiding voor het grootste gedeelte uit praktisch werk bestaat, zoals colportagewerk en assistentie bij openluchtsamenkomsten. Weliswaar wordt als aanvulling op de praktische opleiding een schrift-

lijke cursus gegeven, maar deze cursus zal met het oog op de beperkte ontwikkeling van de deelnemers, van eenvoudige aard moeten zijn.

Ik meen op grond van het bovenstaande te mogen stellen, dat de opleiding tot voorganger van Filadelfia-gemeente er een is met een vrij beperkt karakter en dat de dienstplichtige door het volgen van deze opleiding niet is komen te verkeren in een geval, dat met één der in de tabellen van het Dienstplichtbesluit vermelde gevallen kan worden gelijkgesteld.

Hoewel naar mijn mening aan de dienstplichtige in verband met zijn opleiding tot evangelist geen vrijstelling behoort te worden verleend, ben ik niettemin bereid het aan hem verleende uitstel van eerste oefening te verlengen tot het tijdstip waarop bedoelde opleiding redelijkerwijs kan zijn voltooid. Daarna zal ik, zodra de dienstplichtige tot voorganger is benoemd, overwegen of aan de dienstplichtige uit dien hoofde vrijstelling kan worden verleend."

Zoals Uwe Majesteit uit de brief van de Afdeling van 9 januari 1959 moge blijken, handhaaft zij haar mening, dat er voor het verlenen van vrijstelling wel aanleiding bestaat.

Na een weergave van hetgeen door mij naar voren is gebracht, bericht zij verder als volgt:

„De afdeling moge naar aanleiding van het hierboven aangehaalde schrijven opmerken, dat zij tot haar beslissing is gekomen, nadat was komen vast te staan, dat de opleiding, welke de dienstplichtige geniet, serieus is en een volle dagtaak vereist, terwijl hij bovendien levensonderhoud geniet van de zijde van zijn kerkgenootschap.

De Afdeling heeft zich ten deze mede laten voorlichten door de Hoofdlegerpredikant, die na zorgvuldig onderzoek als zijn zienswijze te kennen heeft gegeven, dat de dienstplichtige geacht kan worden te verkeren in een geval, dat met één der in de tabellen van het Dienstplichtbesluit omschreven gevallen kan worden gelijkgesteld.

De Afdeling kan zich met deze zienswijze verenigen, waaraan niet afdoet, dat de opleiding, waarvan hier sprake is, een vrij beperkt karakter draagt.

Uwer Majesteits Minister geeft te kennen, dat hij te zijner tijd wil overwegen — wanneer namelijk de dienstplichtige zijn opleiding zal hebben voltooid en tot voorganger zal zijn benoemd — of aan de dienstplichtige vrijstelling kan worden verleend.

De Afdeling meent, dat in dat geval het recht op vrijstelling bestaat en mitsdien ook thans reeds, zulks op grond van het in opleiding zijn tot genoemd ambt, waarbij aan bovenvermelde maatstaven wordt voldaan. Ingeval de dienstplichtige de opleiding niet voltooit of na voltooiing niet in meergenoemd ambt wordt benoemd, staat, zoals in andere soortgelijke gevallen, aan Uwer Majesteits Minister artikel 15, lid 4, der Dienstplichtwet de weg open de dienstplichtige in werkelijke dienst op te roepen."

De Afdeling geeft Uwer Majesteit dan ook in overweging een beslissing te nemen overeenkomstig het bij haar advies van 26 augustus 1958, nr. 2100/II aangeboden ontwerp-besluit,"

De door de Afdeling aangevoerde motieven hebben geen wijziging kunnen brengen in mijn standpunt, dat aan A. VAN DER VEEN geen vrijstelling wegens het verkeren in een geval, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder c, der Dienstplichtwet, behoort te worden verleend.

Daar de Afdeling blijkbaar tot haar oordeel is gekomen mede op grond van de door de Hoofdlegerpredikant verstrekte inlichtingen, komt het mij nuttig voor nader op de inhoud van dit advies in te gaan.

De Filadelfia-gemeente is volgens de Hoofdlegerpredikant een kerkgenootschap in de zin van de Wet op de Kerkgenootschappen van 1853, met voorgangers, die het recht tot sacramentsbediening hebben, de gemeente-samenkomsten leiden en bovendien als opdracht hebben de verkondiging van het evangelie aan hen die buiten de gemeente zijn; zij genieten inkomsten van de zijde van de gemeente en besteden hun gehele tijd aan dit werk.

Ofschoon deze voorganger niet wordt vermeld in de bij het Dienstplichtbesluit behorende tabellen, meent de Hoofdlegerpredikant, dat hij, gelet op het vorenstaande, enerzijds gelijkgesteld kan worden met degenen die als geestelijke of bedienaar van de godsdienst, anderzijds met degenen die als zendeling in de tabellen van het Dienstplichtbesluit worden genoemd.

De Hoofdlegerpredikant verwacht dat A. VAN DER VEEN, die thans de opleiding tot voorganger volgt, hieraan zijn gehele werktijd besteedt en gedurende zijn opleiding inkomsten van de zijde van de kerk-gemeente geniet, na voltooiing hiervan het ambt van voorganger van de Filadelfia-gemeente zal mogen bekleden.

Aangezien hieruit volgens de Hoofdlegerpredikant blijkt, dat de dienstplichtige in opleiding is voor een geestelijk ambt, behoort aan hem uit dien hoofde vrijstelling te worden verleend.

Met de zienswijze van de Hoofdlegerpredikant kan ik mij niet verenigen, omdat naar mijn mening, indien is vastgesteld dat de dienstplichtige in opleiding is voor een geestelijk ambt, tevens nog beoordeeld dient te worden of de door hem gevolgde opleiding vergelijkbaar is met één der in de tabellen van het besluit genoemde opleidingen.

De Dienstplichtwet bepaalt dat het verlenen van vrijstelling wegens het bekleden van een geestelijk- of godsdienstig-menslievend ambt of opleiding tot zodanig ambt, dient te geschieden met inachtneming van door de Kroon te stellen regelen.

Ter uitvoering hiervan wordt ingevolge artikel 30 van het Dienstplichtbesluit bij de beslissing omtrent vrijstelling de inhoud van de bij dit besluit behorende tabellen in acht genomen. Blijkens de in de tabellen weergegeven opleidingen wordt als in opleiding tot een geestelijk ambt aangemerkt degene die onderricht in de godgeleerdheid ontvangt aan een wettelijk bestaande inrichting van hoger onderwijs, de student aan een theologische hogeschool of aan een seminarium. Uit deze weergave blijkt duidelijk dat het onderricht aan bepaalde eisen moet voldoen; een waarborg daarvoor is gelegen in het vereiste, dat de opleiding moet worden genoten aan een school of een daarmede gelijk te stellen inrichting. Wat dit laatste betreft, zij opgemerkt, dat zelfs indien de

opleiding wordt gevolgd aan een school of een inrichting, het nog niet zeker is dat uit dien hoofde recht op de onderhavige vrijstelling bestaat. Ik veroorloof mij in dit verband te verwijzen naar Uwer Majesteits besluit van 9 december 1949, nr. 34. Dit besluit betrof een dienstplichtige, die, na daartoe te zijn uitgezonden door de Kerkeraad der Vrije Baptisten Gemeente te Almelo, als leerling was opgenomen in het Missionsseminar van de Bibelschule te Beatenberg in Zwitserland, om aldaar gedurende een tweejarige cursus te worden opgeleid tot Predikant.

In genoemd besluit wordt overwogen dat een persoon, door het volgen van een dergelijke opleiding, welke aanzienlijk verschilt van die van andere studeren in de godsgelerdheid, niet kan worden aangemerkt als student in de godgeleerdheid of zendeling-kwekeling in de zin van artikel 18, sub b, der Dienstplichtwet en geen opleiding ontvangt tot een geestelijk of godsdienstig-menslievend ambt en dat derhalve terecht geen vrijstelling wegens opleiding tot een geestelijk ambt is verleend.

De dienstplichtige VAN DER VEEN ontvangt zijn opleiding echter niet aan een school of inrichting, doch van de voorganger ter plaatse; tevens volgt hij een schriftelijke bijbelcursus. Ik ben van oordeel dat deze opleiding in geen enkel opzicht vergelijkbaar is met de opleidingen welke in de bij het Dienstplichtbesluit gevoegde tabellen zijn vermeld.

In verband met de aard van de opleiding welke de dienstplichtige ontvangt, en de wijze waarop dit onderricht wordt gegeven, veroorloof ik mij nog te verwijzen naar een gelijksoortig geval, waarin werd beslist dat geen vrijstelling behoorde te worden verleend; dit is geschied bij Uwer Majesteits besluit van 16 september 1950, nr. 45.

Dit besluit heeft betrekking op een dienstplichtige, die 16 uren per week onderricht ontving van de Archimandriet Dionissios, met de bedoeling te zijner tijd het ambt van priester bij de Grieks-Orthodoxe Kerk in Nederland te bekleden en die reeds gedurende zijn opleiding de Archimandriet behulpzaam was bij het verrichten van zijn werkzaamheden. Blijkens de overwegingen van genoemd besluit werd de vrijstelling geweigerd, omdat ingevolge artikel 18 van de Dienstplichtwet deze vrijstelling slechts aan bepaalde categorieën in opleiding zijnde personen kon worden verleend en het onderricht dat de dienstplichtige ontving, als persoonlijk, niet aan tijd gebonden, onderricht, niet met een dergelijke opleiding kon worden gelijkgesteld.

De Afdeling merkt nog op, naar aanleiding van mijn toezegging, dat, zodra de dienstplichtige tot voorganger is benoemd, ik zal overwegen aan hem uit dien hoofde vrijstelling te verlenen, dat ia dat geval het recht op vrijstelling bestaat en dat mitsdien de dienstplichtige reeds nu — wegens het in opleiding zijn tot een zodanig ambt — recht op vrijstelling kan doen gelden.

Ik kan echter deze zienswijze van de Afdeling niet delen; vrijstelling wegens het bekleden van een bepaald geestelijk of godsdienstig-menslievend ambt behoeft niet noodzakelijkerwijs gepaard te gaan met vrijstelling wegens het in opleiding zijn voor dat ambt. In dit verband moge ik verwijzen naar tabel I van het Dienstplichtbesluit, waaruit blijkt, dat

zij, die bij de Stichting „Kerk en Wereld" een opleiding hebben ontvangen tot Wika-evangelist en als zodanig te werk zijn gesteld, wegens het bekleden van een geestelijk of godsdienstig-menslievend ambt worden vrijgesteld, waaruit echter niet mag worden afgeleid, dat zij die een opleiding tot Wika-evangelist volgen, eveneens behoren te worden vrijgesteld, hetgeen in de praktijk ook niet geschiedt.

Op grond van een en ander ben ik van oordeel dat A. VAN DER VEEN door het volgen van de opleiding tot voorganger van de Filadelfia-gemeente niet is komen te verkeren in een geval, dat met een der in de tabellen van het Dienstplichtbesluit vermelde gevallen kan worden „geëlijkgesteld". Ik meen er dan ook ernstig bezwaar tegen te moeten maken dat aan A. VAN DER VEEN, op vermelde grond, vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige, wegens het verkeren in een geval, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder c, der Dienstplichtwet, zou worden verleend en veroorloof mij daarom Uwe Majesteit eerbiedig in overweging te geven, de beroepen ongegrond te verklaren en daartoe het mijnerzijds opgemaakt ontwerp-besluit, dat mede hierbij is gevoegd, te bekrachtigen.

De Minister van Oorlog,
C. STAF.
minister voor defensie.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Inspecteren van kasten, kisten, koffers e.d. van militairen.

Aangezien het is voorgekomen dat zonder geldige redenen aan militairen orders werden gegeven om bij hen in gebruik zijnde kasten, kisten, koffers e.d. te openen teneinde de inhoud daarvan te laten onderzoeken, bepaal ik dat — onverminderd de bevoegdheden van hen die met het onderzoek naar strafbare feiten zijn belast — een dergelijke order slechts door of namens de commandant van een compagnie of overeenkomstige eenheid mag worden gegeven:

1. om vast te stellen dat de uitrusting, welke zich in een kast bevindt op de voorgeschreven wijze is opgeborgen;
2. indien er verdenking bestaat dat zich in een kast, kist, koffer, e.d. geschriften of afbeeldingen bevinden als bedoeld in artikel 19, onder c, van het Reglement betreffende de krijgstuicht.

(L.O. 51/12 Nr 59066, Min. Besch. van 15 juni 1959, Secr. Gen. Nr 248.008).

Opmerking. Bovenstaande beschikking beoogt de man in de kazerne iets „particuliers" te laten, dat niet bestemd is voor vreemde ogen, en hem daarin te beschermen tegen willekeur van de (lagere) meerdere. Als gevolg van deze order is het onderzoek van kisten, koffers e.d. van militairen o.m. ter controle van de naleving van het gebod neergelegd in artikel 25 van het Reglement betreffende de Krijgstuicht (betrachten van zindelijkheid) e.d. niet meer geoorloofd. V.g.l. art. 10 (4) van het vervallen gedeelte van het R.I.D.K.L. (A).

A. F. S.

Vragen door leden der Kamer gesteld overeenkomstig artikel 116 van het Reglement van Orde, en de daarop door de Regering schriftelijk gegeven antwoorden. *)

6 VRAGEN van de heer BORST in verband met het vrijsprekend vonnis van de krijgsraad te velde-west tegen de dienstplichtig soldaat W. B. uit Eemnes (ingezonden 6 april 1959). **)

1. Heeft de Minister kennis genomen van het vrijsprekende vonnis, dat de Krijgsraad te velde-west op 1 april 1959 uitsprak tegen de dienstplichtig soldaat W. B. uit Eemnes, die terechtstond, omdat hij bij het ontladen van een pistoolmitrailleur hoogst onvoorzichtig zou hebben gehandeld en daardoor de dood van de soldaat Van Baal veroorzaakt heeft?

2. Heeft de Minister er kennis van genomen, dat zowel in een psychiatrisch rapport als in een verklaring van een medicus de soldaat B. debiel werd genoemd en dat dit de overweging was, op grond waarvan de auditeur-militair een voorwaardelijke straf eiste en de krijgsraad vrijsprak?

3. Heeft de Minister kennis genomen van een artikel van de hand van de kapitein-arts C. J. A. SOMERS in het eerste nummer jaargang 1959, van het „Nederlands Militair Geneeskundig Tijdschrift“, waarin deze een aantal gevallen beschrijft van door hem als neurotici gekwalificeerde militairen, die bij het ondergaan van een krijgstuchtelijke straf pogingen tot zelfmoord deden dan wel zich zelf ernstig verwonden? ***)

4. Is de Minister niet van mening, dat uit een en ander blijkt, dat in een reeks van gevallen debielen en neurotici voor de militaire dienst werden en worden goedgekeurd?

5. Is de Minister niet van mening, dat de keuringsnormen moeten worden herzien dan wel minder ruim dienen te worden toegepast dan thans klaarklikelijk geschiedt?

6. Welke maatregelen denkt de Minister te nemen om te voorkomen, dat neurotici, debielen en anderen met lichamelijke of geestelijke tekorten en afwijkingen voor de militaire dienst worden goedgekeurd?

ANTWOORD van de heer STAF, Minister voor Defensie. (Ingezonden 15 april 1959).

1. De ondergetekende heeft kennis genomen van het vrijsprekende vonnis, dat de Krijgsraad te velde-west op 1 april 1959 uitsprak tegen de dienstplichtig soldaat W. B. uit Eemnes, die terechtstond, omdat hij bij het ontladen van een pistoolmitrailleur hoogst onvoorzichtig zou hebben gehandeld en daardoor de dood van de soldaat VAN BAAL veroorzaakt heeft.

2. Niet in een psychiatrisch rapport, doch wel in een verklaring van een medicus wordt de soldaat B. debiel genoemd.

— De overweging, op grond waarvan de auditeur-militair een voor-

*) Deel I, Buitengewone zitting 1959, Aangangsel, Tweede Kamer.

**) Zie Vonnis Krijgsraad te Velde West van 1 april 1959 op blz. 387.

***) Zie Streng arrest door Kapitein-arts C. J. A. SOMERS op blz. 276 e.v. hiervóór.

waardelijke straf eiste, komt hierop neer, dat beklagde wèl grove schuld kan worden verweten op grond van het feit, dat de handelingen, die hij heeft nagelaten, nl. bij het ontladen van zijn wapen de loop in een andere richting houden dan die van het slachtoffer en zich ervan overtuigen, dat het wapen op veilig stond, van dusdanig eenvoudige aard zijn, dat die hem kunnen worden toegerekend.

Wel achtte de auditeur-militair het feit, dat beklagde volgens de hem behandelende geneesheer tot de groep debielen moet worden gerekend, een strafverlichtende omstandigheid, waarmede bij de bepaling van de strafmaat werd rekening gehouden.

De Krijgsraad overwoog, dat de behandelende geneesheer als zijn mening heeft gegeven, dat beklagde, ondanks het feit, dat hij gewend was met de stengun om te gaan, door zijn geringe intelligentie niet voorzien kon wat de gevolgen konden zijn van een kleine afwijking in de behandeling van dat wapen, welke mening de Krijgsraad overnam en tot de zijne maakte.

Ten slotte overwoog de Krijgsraad, dat derhalve aan beklagde op grond van zijn geringe intelligentie geen grove schuld ter zake kon worden verweten.

3. De ondergetekende heeft kennis genomen van het in de vraag vermelde artikel in het „Nederlands Militair Geneeskundig Tijdschrift”. De bedoeling van dit artikel was het geven van een overzicht van de reacties op insluiting wegens streng arrest, welke in hun aard en verschijningsvorm afhankelijk zijn van de persoonlijkheidsstructuur en de geestelijke rijpheid van de militair.

Het aantal zelfmoordpogingen in de strijdmacht is uiterst gering en procentueel veel lager dan in dezelfde leeftijdsklasse in de burgermaatschappij.

4. Niet elke lichamelijke en/of geestelijke afwijking maakt de dienstplichtige in principe ongeschikt voor de militaire dienst. Na beoordeling van de aard en de graad van de afwijking kan de dienstplichtige beperkt geschikt geacht worden voor de militaire dienst, d.w.z. dat hij nog dienst kan doen in een bepaalde functie onder bepaalde omstandigheden.

De (voorlopige) keuring en selectie vóór de inlijving van de dienstplichtige wordt aangevuld met de z.g. „Tilanus-keuring”, welke plaats heeft pl.m. 6 weken na de inlijving van de rekrut, waarbij wordt nagegaan of de onderwerping aan de militaire training aanleiding heeft gegeven de keuringsclassificatie, c.q. het selectieadvies van vóór de inlijving alsnog te herzien. Bij deze beoordeling wordt het advies ingewonnen van de onderdeelarts, van de selectieofficier en van de troepenofficieren van het onderdeel, waar de rekrut wordt opgeleid, en die de betrokken militair in deze periode onder voortdurende observatie hebben gehouden.

In het verdere verloop van de diensttijd staat de militair onder voortdurende controle van de onderdeelarts, die in overleg met de onderdeelcommandant de betrokken militair zo nodig kan voordragen voor herkeuring, c.q. afkeuring.

Militairen, die op grond van psychische en/of intellectuele afwij-

kingen beperkt geschikt worden geacht voor de militaire dienst, kunnen onder bepaalde omstandigheden aanpassingsstoornissen gaan vertonen. Dit zal meestal een reden zijn om hen voor verdere militaire dienst af te keuren. Het overgrote deel van deze militairen past zich echter uitstekend aan de militaire dienstverhoudingen aan. Hun waarde voor de krijgsmacht en het persoonlijk belang, dat deze militairen hebben bij een normale vervulling van hun dienstplicht in verband met hun toekomstige loopbaan in het burgerleven, rechtvaardigen het risico van aanpassingsstoornissen bij deze militairen. Deze kans wordt verkleind door het nauwgezette streven deze militairen zoveel mogelijk te plaatsen in functies, waarvoor zij nog wel — en soms zelfs bij uitstek — geschikt zijn.

Debielen, d.w.z. personen met een intelligentiequotiënt onder de 70, worden evenals neurotici niet goedgekeurd. Dat op een jaarlijkse keuring van omstreeks 80000 man een „grensgeval" weleens wordt goedgekeurd, is uit de aard der zaak mogelijk.

5. Gelet op het bovenstaande, behoeven de keuringsnormen niet te worden herzien.

6. Eveneens gelet op het bovenstaande, zijn bijzondere maatregelen overbodig.

Internationaal Congres te Brussel.

Op 14, 15 en 16 mei 1959 is — zoals in de vorige aflevering (blz. 288) reeds aangekondigd — te Brussel door de „Société internationale de droit pénal militaire et de droit de la guerre" een congres gehouden.

De voorbereiding ervan was natuurlijk in hoofdzaak in Belgische handen, en onze vrienden in het Zuiden hebben er een groot succes van weten te maken. De ontvangst was zeer gastvrij. De Minister van Justitie en zijn echtgenote ontvingen de deelnemers met hun dames ten departemente op een cocktail; er was een excursie naar het slagveld van Waterloo, voorafgegaan door een inleiding in de Koninklijke Militaire Academie en gevolgd door een bezoek aan de gevangenis van Nijvel (Nivelles).

Er was tenslotte een banket op zaterdagavond 16 mei.

Het congres werd gehouden in het Kongrespaleis aan de **Kouwenberg**, in het hart van Brussel dus. Dat **Palais des Congrès** is een geheel nieuw gebouw, en voor zijn taak zeer geschikt ingericht. Een voordeel bleek nog dat het vlak bij de Officersclub „Prins Albert", waar vele congressisten onderdak hadden gevonden, is gelegen. Een aantal tolken zorgde er voor dat bijna steeds vertalingen in Frans, Engels, Duits en Italiaans van het gesprokene te beluisteren waren, waartoe op ieders plaats een klein radiotoestel aanwezig was.

Uit onderstaande landen waren deelnemers tot het tussen haakjes vermelde aantal aanwezig, terwijl ook Shape een vertegenwoordiger had gezonden:

België (131),
Brazilië (1),
Canada (1),
Denemarken (1),
Duitsland (11),
Frankrijk (9),
Groot Brittannië (1),

Italië (16),
Luxemburg (3),
Nederland (10),
Noorwegen (4),
Spanje (5),
Verenigde Staten van Amerika (4),
Zwitserland (1).

Tot de Nederlandse deelnemers behoorden onder anderen de Presidenten van het Hoog Militair Gerechtshof en van de Krijgsraad te Velde West, en de Directeur van de Militair Jurisdische Dienst. Deze laatste vertegenwoordigde ook de Redactie van dit tijdschrift.

Inleidingen, gehouden door de deelnemers van alle genoemde landen (behalve Denemarken, Luxemburg en Noorwegen), betroffen le problème des rapports entre l'action pénale et l'action disciplinaire et des limites respectives des deux actions.

Voor Nederland werd dit zeer duidelijk, in het frans, gedaan door Kolonel Mr J. BARENDRECHT.

Generaal-Majoor Veutro, auditeur-militair te Florence en de heer ONOFRIO, senator, uit Rome, spraken over strafrechtelijke vraagstukken gesteld door internationale militaire samenwerking.

De leiding van het congres verstreekte op onbekrompen wijze gestencilde teksten of aperçus van het gesprokene, dikwijls in twee talen.

Zo werden in totaal niet minder dan 307 bladzijden stencilwerk uitgereikt, tezamen vormende een uitgebreid exposé van de behandelde materie.

Het voornemen bestaat ook nog een gedrukt overzicht van het behandelde samen te stellen.

Twee vice-voorzitters, Kolonel GARDON, chef de service de la justice militaire du ministère des armées, uit Parijs, en de Heer GILISSEN, Eerste Substituut van de Auditeur-Generaal, uit Brussel, ons als auteur in ons tijdschrift bekend *) hielden knappe samenvattingen van het door de inleiders gesprokene. De eerste bracht onder andere even ter sprake het onderwerp „beloningen^x naast straffen, en betoogde de wenselijkheid van invoering (en toepassing) daarvan.

De heer GILISSEN wees er op dat wij wel een schat van gegevens hebben verkregen, maar dat het toch moeilijk is de verschillende systemen te vergelijken omdat niet alle inleiders dezelfde facetten uit het onderwerp even scherp belicht hebben. Daarom stelde hij voor nog een vragenlijst rond te sturen, opdat, (in een samenvattend overzicht van het behandelde) vergelijkingen tussen de systemen in de verschillende landen kunnen worden gemaakt. In verband daarmee deed hij de suggestie, bij een volgend congres lang, bv. één jaar, te voren de inleidingen rond te sturen. Men kan zich dan prepareren, en het bestuur kan des nodig nog ophelderingen vragen.

De besprekingen eindigden met een algemene ledenvergadering van

*) Deel 50, blz. 4.

de Société (in hoofde dezes genoemd, en nader aangeduid in noot 1 op de blz. 288 van deze jaargang). De Société is samengesteld uit personen die zijn aanvaard door het bestuur (personnes agr  es par le Conseil de direction).

Het bestuur besloot alle ten congresse aanwezigen aan te nemen als lid, uitgezonderd hen die uitdrukkelijk verklaarden geen lid te willen zijn.

Het nieuwe bestuur werd daarop samengesteld. Voorzitter blijft Luitenant-Generaal CIARDI, uit Rome, algemeen-secretaris blijft Professor L  AUT  , uit Straatsburg, met als adjuncten de Heren DEBROUX, substituut-krijgsauditeur te Brussel, en een assistent van Prof. L  AUT  .

Leden van de Conseil de direction werden bij acclamatie gekozen. Voor Nederland de heren BELINFANTE (die aftrad als vice-voorzitter, en overigens niet ten congresse aanwezig was), LA GORDT DILLI   en BARENDRECHT.

De Secretaris-Generaal, Professor L  AUT   deelde nog mee dat de Société in Straatsburg een centre d'information gaat oprichten, en zich aanbevolen houdt voor toezending van materiaal daarvoor. De uitgave van een klein „bulletin“ zou nuttig kunnen zijn; een bibliotheek moet er komen, en auteurs worden verzocht een of meer exemplaren van hun geschriften daarheen te zenden. Ook toezending van militair-rechtelijke revu  n zal op hoge prijs gesteld worden, evenals beschikbaarstelling van een weinig plaatsruimte daarin ten behoeve van de Société.

Ten slotte kwam ter sprake de bepaling van plaats en tijd van het volgende congres. Vastgesteld werd dat die zullen zijn: Florence, eind-april of begin-mei 1961. Vanwege het bestuur werden enige suggesties gedaan voor het onderwerp dat in behandeling zal worden genomen, maar men is nog niet tot een besluit gekomen.

Samenvattende mogen wij constateren dat het een verheugend verschijnsel is dat zich in de diverse landen een groeiende belangstelling openbaart voor de wetenschappelijke bestudering van het militair straf- en tuchtrecht en dat het congres een groot succes mag worden genoemd, mede omdat thans voor het eerst op ruime schaal persoonlijke contacten konden worden gelegd tussen de beoefenaars van het militair recht in de verschillende landen.

De organisators van dit congres hulde en dank voor de voortreffelijke wijze waarop zij hun taak aanvatten en volbrachten. I. G. D.

STICHTING MILITAIRE RELASSERINGSBROEDERSCHAP.

JAARVERGADERING 1959.

Door de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap werd overeenkomstig het bepaalde in artikel 16 lid 2 van de Stichtingsbrief en artikel 12 van het Huishoudelijk Reglement op 27 April 1959 de jaarvergadering gehouden.

Tot het bijwonen waren uitgenodigd de Stichters, de Leden van de Raad van Bijstand en Advies, de Bestuursleden en de Directeuren van de verschillende Reclasseringsinstellingen.

De vergadering werd gehouden in het gebouw van de Luchtmachtstaf, 1e v. d. Boschstraat 8, te 's-Gravenhage.

Op de agenda stonden de volgen punten:

1. Opening door de Voorzitter;
2. Jaarverslag over 1958 uitgebracht door de Directeur, de Heer H. J. VERHOEVEN;
3. Voordracht door Mr M. E. TJADEN, Hoofdinspecteur van de Reclaserings.

Teneinde belangstellenden in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van het verhandelde wordt hieronder volledig opgenomen het openingswoord van de Voorzitter, het jaarverslag en de voordracht door Mr M. E. TJADEN.

OPENING DOOR DE VOORZITTER.

Hooggeachte Leden van de Raad van Bijstand en Advies, Stichters en Bestuursleden van de Militaire Reclaseringsbroederschap, Mijnheer de Hoofdinspecteur van de Reclaserings en overige genodigden.

Bij de aanvang van onze derde jaarlijkse bijeenkomst is het mij een voorrecht U hier welkom te heten.

Het afgelopen jaar heeft zich gekenmerkt door een steeds voortgaande verbreding en verdieping van onze werkingssfeer en een versteviging van de positie, die de militaire reclaserings zowel in onze weermacht als daarbuiten is gaan innemen.

Moest ik het vorig jaar nog spreken van positie kiezen, nu meen ik te mogen zeggen dat deze keuze definitief bepaald is. De plaats, die de Militaire Reclaseringsbroederschap thans inneemt in het geheel van het Nederlandse reclaseringswerk en niet te vergeten in het geheel van de Nederlandse kinderbescherming, is een dusdanige geworden, dat zowel jeugdzorg als reclaserings niet meer wel denkbaar zijn zonder hun verlengstuk in de militaire samenleving. En het verheugt mij zeer U hier te kunnen mededelen, dat op een samenkomst, die ons dagelijks bestuur onlangs mocht hebben met de directeuren van onze reclaseringsverenigingen, deze functionarissen ieder voor zich — en namens het Leger des Heils deelde Majoor J. H. Salomon ons dit schriftelijk mede — uitdrukking hebben gegeven aan hun waardering voor het werk van onze directeur, hun vertrouwen in de toekomst van ons werk en aan hun bereidheid tot een zo groot mogelijke steun en samenwerking.

En hoewel ik nog niet in staat ben U dezelfde optimistische geluiden te laten horen omtrent de kinderbescherming, is het mij als militair rechter zó overduidelijk gebleken van hoe eminent belang onze diensten zijn, die wij aan de kinderbescherming kunnen verlenen, dat ik niet twijfel of ook hier zullen de laatste beletselen tot volledig inschakelen van ons apparaat binnenkort verdwenen zijn.

Misschien is wel een van die beletselen het woord „reclaserings" in de naam van onze stichting. Hoe het ook zij, gaarne verklaar ik dat, indien wij destijds hadden vermoed, welk deel de kinderbescherming zou uitmaken van onze totale bemoeienissen, wij een andere naam voor de Broederschap zouden hebben gekozen.

Ik houd mij er echter van overtuigd, dat ook in de kringen van de

kinderbescherming men meer zal letten op onze daden en ons niet euvel zal duiden, dat wij niet rechtstreeks maar via de delinquerende militair onze zorgen zijn gaan wijden aan de minderjarige, die niet vanuit een ouderlijk-huis de kazerne binnengaat.

Rest mij nog te zeggen, dat tijdens de audientie bij Zijne Excellentie de Minister van Oorlog, die ik U het vorig jaar aankondigde, het dagelijks bestuur wederom getroffen werd door de persoonlijke belangstelling en de daaruit resulterende directe steun van deze bewindsman voor ons werk. Geheel ongevraagd kregen wij kort na ons onderhoud bericht, dat onze subsidie was verhoogd met f 1000. —'s jaars. Ingewilligd werd buitendien ons verzoek, onze medewerkers voor in dienst van hun werk als toezichhouders te maken reizen in staat te stellen hiervoor van militaire vervoerbewijzen gebruik te maken.

Wellicht dat juist deze subsidieverhoging het ons straks mogelijk zal maken tot steun van de Heer Verhoeven een tweede ambtenaar aan te stellen. Als de voortekenen ons niet bedriegen, is de kans inderdaad aanwezig dat nog dit jaar deze zo hoog nodige versterking van ons ambtelijk apparaat zijn beslag zal krijgen.

Met de wens, dat de lijn waarin ons werk zich bevindt, bij voortdurend een opgaande zal blijken te zijn en met mijn bijzondere dank voor Uw belangstelling en sympathie, onder meer blijkend uit Uw aanwezigheid, verklaar ik deze vergadering geopend.

JAARVERSLAG OVER 1958 UITGEBRACHT DOOR DE DIRECTEUR,
DE HEER H. J. VERHOEVEN.

Bestuur. In de samenstelling van het Bestuur kwam gedurende het verslagjaar geen wijziging. Het Alg. Bestuur vergaderde driemaal, het Dag. Bestuur vrijwel wekelijks. Op 28 april werd in het gebouw van de Luchtmachtstaf in den Haag de jaarvergadering gehouden. De Lt. Kol.-Arts Dr W. BAKKER hield een referaat getiteld „De benadering der militaire reclassenten". Deze zeer deskundige en boeiende lezing verscheen in druk en werd o.a. verspreid onder onze medewerkers.

Het Bestuurslid Majoor K. BAKKER hield in het verslagjaar 54 lezingen.

Met de Hoofdinspecteur der reclassering Mr M. E. TJADEN had een bespreking plaats betreffende de rapportering n.a.v. gratieverzoeken van militairen, die onder reclasseringstoezicht staan. Er werd toezegging gedaan er naar te streven in deze aangelegenheid in het vervolg de betreffende reclasseringsinstelling en de M.R.B. in te schakelen.

Op verzoek der M.R.B. liet de Commandant van het 1e Legerkorps een circulaire nr. Kab/58387/A/Pers. d.d. 21-6-58 uitgaan onder zijn onderhebbende commandanten, waarin de wenselijkheid naar voren kwam, cliënten der M.R.B. niet voor detachering bij de 166e Werk-troepenCie te Velsen in aanmerking te doen komen, aangezien aldaar geen toezicht over hen kan worden uitgeoefend overeenkomstig de richtlijnen van onze stichting.

Een correspondentie met de Commandant Troepenmacht in Suriname mocht leiden tot de aanstelling van medewerkers in het Prins Bernhard-kamp te Paramaribo.

Bij de Biakafdeling van de Kon. Landmacht op Nieuw-Guinea zijn twee van onze medewerkers geplaatst, zodat aldaar onzerzijds toezicht over cliënten kan worden uitgeoefend.

Met de Stafofficieren Personeel van het Korps Mariniers had een uitvoerige bespreking plaats over het werk van onze stichting. Hieruit vloeide een correspondentie voort met de betreffende Commandanten op Nieuw-Guinea en de Kleine Antillen. We hopen en verwachten, dat een en ander er toe zal mogen leiden, dat binnenkort medewerkers zullen kunnen worden aangesteld voor dit Korps op Nieuw-Guinea, Curaçao en Aruba.

Bij de uitvoering van ons werk werd bijzondere steun ondervonden van de Afdelingen Militair Personeel, Dienstplicht, Sociale Zaken, Centrale Registratie en het Bureau Mil.strafzaken van het Ministerie van Oorlog, van de Hfd. Afd. Publ. Recht, het Bur. Documentatie, het Directoraat Kinderbescherming, de Hfd. Insp. der reclasserij Mr M. E. TJADEN, de Hfd. Ambt. der recl. J. E. VERWOERD van het Ministerie van Justitie, zowel als van de kaartenkamer en de Afd. Personeelsinformatie van het Ministerie van Marine en van de hogere Commandanten der Kon. Landmacht, Kon. Luchtmacht en het Korps Mariniers. Een woord van welgemeende dank is hier zeker op zijn plaats.

Er groeide gedurende het verslagjaar een zeer praktische samenwerking met de Sectie G.G.Z. der Insp. Mil. Gen. Dienst, de Geestelijke verzorging der K.L. en K.Lu., het Depot voor Discipline te Nieuwersluis en de Inspecties van alle Wapens en Diensten. We worden in deze samenwerking bijzonder gesteund bij onze pogingen het beste te bereiken wat voor onze cliënten mogelijk is.

Medewerkers. Het aantal medewerkers, die aan onze stichting zijn verbonden, groeide van 216 in 1957 tot 285 in het verslagjaar. Hiervan behoren er 251 tot de Kon. Landmacht, 29 tot de Kon. Luchtmacht, 3 tot het Korps Mariniers, terwijl bij de militaire sportschool te Hooghalen twee burgerleraren als medewerkers fungeren. Dat de belangstelling voor ons werk bij de Krijgsmachtdelen groot is, moge uit deze sterke groei duidelijk blijken.

Velen van deze medewerkers hebben nog nimmer daadwerkelijk toezicht over een cliënt uitgeoefend, doch niettemin betekent hun belangstelling een krachtige morele steun en zodra een cliënt bij hun onderdeel wordt geplaatst, kunnen zij onverwijld worden ingeschakeld.

Overbodig te vermelden, dat we de grootste waardering hebben voor het werk, dat door onze medewerkers, vaak met opoffering van veel vrije tijd en met de inzet van hun gehele persoon, wordt verricht. Hun arbeid is de peiler waarop de stichting rust.

D.d. 18, 20, 25 en 27 maart werden vergaderingen belegd in vier plaatsen, resp. in de Oranje-Nassaukazerne te Amsterdam, de Oranje-kazerne te Schaarsbergen, de Koning Willem I kazerne te 's-Hertogenbosch en de Legerplaats 't Harde. Aan deze vergaderingen werd deelgenomen door resp. 42, 40, 38 en 37 medewerkers. Er waren zeer veel schriftelijke vragen door de medewerkers ingediend, die ter vergadering werden behandeld. Er heerste op deze vergaderingen een prettige sfeer en er was een levendige discussie. Jammer, dat we nog niet meer met

deze praktische werkers kunnen samenkomen, vooral ook in kleiner verband. Daar moet het naar toe, doch het wachten is op uitbreiding van de personeelsbezetting van ons bureau.

De militaire cursussen, die door medewerkers nu en dan elders verplicht moeten worden gevolgd, zowel als de overplaatsingen, die er regelmatig zijn tengevolge van reorganisaties, inhaerent nu eenmaal aan het leger, veroorzaken veel moeite en zorgen bij onze pogingen de wisselingen bij „het toezicht" zoveel mogelijk te voorkomen. We zijn dan ook voortdurend bezig om de nadelen voor onze cliënten zo gering mogelijk te doen zijn.

Cliënten. In het verslagjaar stonden 455 cliënten onder ons toezicht. In 1957 was dit aantal 271. Dit betekent dus bijna een verdubbeling. 291 cliënten behoorden tot de reclassering en 164 tot de kinderbescherming (voogdij-, gezinsvoogdij- en regeringspillen), terwijl 8 cliënten onder militair psychiatrisch toezicht stonden.

Het aantal verenigingen c.q. afdelingen, die deze cliënten tijdelijk aan onze stichting overdroegen, is in het verslagjaar eveneens aanmerkelijk toegenomen. Voorzover dit de reclassering betreft, bedroeg de toename 24, zodat we thans samenwerken met 86 ver. c.q. afd. Het aantal kinderbeschermingsinstellingen vermeerderde met 14. Er is nu contact met 57 ver. c.q. afd. In totaal waren er dus 143 instellingen die cliënten aan onze stichting overdroegen. Dat dit óók administratief, hoe eenvoudig deze administratie overigens ook van opzet moge zijn, een steeds toenemende hoeveelheid arbeid vraagt, zal een ieder duidelijk zijn.

Van het totaal aantal ondertoezichtgestelden, waren er 37, die zich tijdens het verslagjaar opnieuw of voor het eerst op ernstige wijze misdroegen. Hiervan werden er 24 veroordeeld door een Krijgsraad c.q. Hoog Militair Gerechtshof en 13 werden door hun Commandanten gestraft met plaatsing in de Tuchtklasse te Nieuwersluis. Van de 24 veroordeelden waren er 17 die zich schuldig maakten aan burgermisdrijven en 7 die militaire misdrijven begingen. De 13 door hun Commandanten gestraften gaven allen blijk regelmatig met de krijgstucht in conflict te zijn. De delicten betroffen diefstal (12), oplichting (1), mishandeling (2), ontucht met minderjarigen (1), vernieling (1), desertie (6), insubordinatie (1). Van de 12 wegens diefstal veroordeelden stonden er 11 reeds vanwege een dergelijk delict krachtens een vonnis van de burgerrechter onder toezicht. Ditzelfde geldt voor de wegens oplichting (1) en vernieling (1) veroordeelde cliënten. Drie cliënten recideverden vóór de overdracht van het toezicht aan de M.R.B.

Een drietal cliënten werd na volbrachte dienstplicht op hun verzoek toegestaan in beroepsdienst te treden of een z.g. premieverband aan te gaan. Meerdere cliënten werden op ons verzoek uit het oogpunt van reclasseringsbelang overgeplaatst naar andere onderdelen of teruggeplaatst naar het vorig onderdeel. Onze medewerkers in de depots en opkomstcentra, zowel als bij de verschillende opleidingen, geven blijk er bij voortdoring op bedacht te zijn, onze cliënten overeenkomstig hun aard en aanleg voor te dragen voor de voor hen meest juiste plaatsing. Rekening houdend met testuitslagen en dienstbelang, wordt hun zo mogelijk een volledige en reële kans gegeven. Men gaat daarbij van de

gedachte uit, dat onze cliënten in vergelijking met de dienstplichtigen uit de z.g. normale gezinnen, het vaak moeilijker hebben gehad in hun vroeger leven. Geef hun, zo mogelijk, dus nu eens een volle kans! Dit lijkt ons een volkomen aanvaardbaar en gezond standpunt.

Rapportering. In het begin van het verslagjaar werd, na gepleegd overleg met de Hoofdinspecteur der reclassering en de Directeuren der reclasseringsinstellingen, besloten de kwartaalrapportering, die aanvankelijk door ons bureau werd verzorgd, aan de burgerinstellingen over te dragen. Voorts werd overeengekomen de maandrapporten, door onze medewerkers opgemaakt, in duplo aan deze instellingen door te zenden.

Wij proberen er de hand aan te houden, dat maandelijks over de cliënten wordt gerapporteerd. Door langdurige oefeningen van legeronderdelen — vaak ook in het buitenland —, het soms plotseling vertrek van medewerkers i.v.m. het volgen van cursussen en door overplaatsingen, is het helaas niet altijd mogelijk ons aan deze regel te houden. Niettemin achten wij het van groot belang, dat de medewerkers maandelijks verplicht zijn zich te realiseren, wat zij aan „het toezicht” hebben gedaan.

In enkele gevallen die bijzonder gunstig verliepen, werd, als overgang naar de periode, dat niet meer zou behoeven te worden gerapporteerd, in overleg met de betreffende instelling besloten over te gaan tot een kwartaalrapportering. Ook werd in een bepaald geval bereikt, dat de door de rechterlijke instantie bij vonnis vastgestelde proeftijd werd beëindigd.

Er zijn medewerkers, die de rapportering eigenlijk maar een vervelende en tijdverspillende bezigheid achten. Deze opvatting heerst over het algemeen veel bij mensen met een praktisch gerichte instelling. Het is zeer begrijpelijk, doch niettemin trachten wij hen bij voortduring duidelijk te maken, dat ook dit voor hen minder aangename deel van hun werk om velerlei redenen uitermate belangrijk is en dan ook onlosmakelijk aan ons werk is verbonden

Bureau. Zeer dankbaar zijn wij voor de nieuwe huisvesting van ons bureau in het gemoderniseerde, in frisse tinten geschilderde, ruime pand aan de Stadhouderslaan in Utrecht. De uitbreiding van het personeel kan hier met een gerust hart worden toegemoet gezien!

Qua ligging in het centrum van het land (met een buslijn vanaf het Centraal station gemakkelijk te bereiken) voldoet dit bureau aan de eis, het centrale punt te zijn van ons militair maatschappelijk werk. Vele Commandanten, medewerkers en functionarissen der diverse verenigingen hebben de weg erheen reeds gevonden. We hopen, dat dit in de toekomst in toenemende mate het geval zal zijn.

Aan allen, die op welke plaats en in welke verhouding ook, op enigerlei wijze ons behulpzaam zijn het veiantwoëdelijke werk der militaire reclassering tot een lichte last te maken, onze hartelijke dank.

Wat betekent de Reclassering voor de strafrechtspleging?

VOORDRACHT GEHOUDEN DOOR MR M. E. TJADEN,
HOOFDINSPECTEUR VAN DE RECLASSERING.

Primair zie ik de Reclassering als een tak van het moderne maat-

schappelijk werk. Niettegenstaande de opleiding voor het maatschappelijk werk thans mogelijk is aan de Sociale Academies te Amsterdam en Groningen, waar een grote staf van theoretici en praktijkdocenten zich in deze materie verdiepen, is het niet meer mogelijk een algemeen geaccepteerde definitie voor maatschappelijk werk te geven. Op de International Conference of social work in München werd het Amerikaanse grapje gedebiteerd „maatschappelijk werk is datgene wat de maatschappelijk werker doet". De oorzaak van deze impasse schijnt te zijn, dat het maatschappelijk werk zo nauw betrokken is bij de sociaal economische verhoudingen van de samenleving waarbinnen de mens leeft, waarvan in de huidige fase van de Westerse cultuur het meest karakteristieke is: het snelle tempo van verandering; aan het maatschappelijk werk worden daardoor steeds andere eisen gesteld: lag in het begin van deze eeuw het accent nog op voorziening in materiële noden, thans zijn deze materiële noden grotendeels opgevangen door sociale voorzieningen en ligt het accent van de hulpverlening vanwege maatschappelijk werk op immateriële hulp aan personen, welke zich — door welke oorzaak ook — niet in de maatschappij kunnen handhaven en/of eigen mogelijkheden niet zelfstandig tot ontplooiing weten te brengen.

Is het maatschappelijk werk derhalve de ene pool waardoor de Reclassing wordt aangetrokken, waartoe het wezenlijk behoort en waardoor de ontwikkeling van haar technieken en methodieken wordt beïnvloed, de andere pool wordt gevormd door Justitie: „het recht doen", waarmee de Reclassing intensief heeft te maken. De Reclassing heeft dus ook te maken met de verhouding van de mens en de misse daad, of meer algemeen met de verhouding van de mens tot zijn medemens. De Reclassing vraagt zich af „waarom misdraagt de mens zich?", waarom riskeert de mens zich door de misdrijving buiten de gemeenschap te stellen? De Reclassing acht de levenshouding van de zich misdragende mens niet gewoon en niet doeltreffend om een gelukkig mens te zijn (de Reclassing vooronderstelt derhalve dat de mens een gemeenschapsmens is). Zonder te veroordelen, oordeelt de Reclassing hier derhalve dat wij te maken hebben met onaangepaste, met gedesintegreerde mensen.

De wetenschappelijke doordenking van de problematiek rondom de gedesintegreerde — de niet aangepaste mens — heeft een nieuwe wereld van mogelijkheden voor de Reclassing geopend. Perspectieven, die geleidelijk geconcretiseerd worden, doch welke maken dat ook het begrip Reclassing moeilijk te definiëren is en steeds in beweging is.

De Reclassing tracht meer rechtvaardigheid aan het strafrecht te geven. Veel is hierbij te danken aan de moderne psychiater, die in nauwe samenwerking met bioloog, socioloog en maatschappelijk werker, de talloze condities en aspecten heeft leren doorschouwen, die met elkaar liet verschijnsel van het niet aangepast in de wereld staan deden ontstaan, en die ertoe hebben bijgedragen niet enkel te denken in oorzaak en gevolg in de strenge zin van het woord.

Alleen de totale situatie dient de bodem te zijn van de door de rechter op te leggen straffen en maatregelen en wij kunnen met voldoening

constateren, dat de strafrechter in Nederland niet enkel meer oog heeft voor de juridische aspecten van een strafzaak doch ook, en in toenemende mate, belang is gaan stellen voor de persoon van de dader.

Steeds nadrukkelijker worden bij de berechting de volgende vragen gesteld:

1. Wat is er aan de hand met de dader;
2. Wat zijn de oorzaken van wat er aan de hand is;
3. Wat kan gedaan worden om de dader werkelijk te helpen, althans recidive te voorkomen.

De reclasseringsambtenaar tracht middels het voorlichtingsrapport een bijdrage te leveren bij de beantwoording van deze vragen: hij tracht op basis van een uitgebreid onderzoek een beeld te geven van de persoonlijkheid van de dader, van diens milieu, diens levensloop, de goedstoestand tijdens de daad (gehandeld kan zijn bijvoorbeeld in een depressie, die soms later moeilijk weer is te reconstrueren, omdat de daad een zekere opluchting kan hebben gegeven). In deze rapporten tracht de Reclassing in haar conclusie de reclassabiliteit van betrokkenen te evalueren en tevens aan te geven hoe de reclassering door justitieel ingrijpen ofwel ongunstig kan worden beïnvloed ofwel bevorderd kan worden. Wanneer de beantwoording van deze vragen de krachten van een reclasseringsambtenaar te boven gaat, is er voor de Rechtbank aanleiding een psychiatrisch rapport in te winnen.

De Rechterlijke Macht maakt van deze voorlichting een ruim gebruik. De laatste acht jaren schommelde het aantal voorlichtingsrapporten constant rond de 8500. In 1958 is het aantal rapporten echter plotseling met ruim 10 % gestegen, waardoor een zwaar beroep wordt gedaan op de toch reeds overbelaste reclasseringsambtenaren. Het is noodzakelijk, dat voor 1960 ondanks bestedingsbeperking het korps ambtenaren zodanig wordt uitgebreid, dat aan deze extra belasting het hoofd kan worden geboden en niet langer roofofbouw op hen behoeft te worden gepleegd.

Helaas beschik ik nog niet over gegevens om deze plotselinge stijging te verklaren. Ik heb echter niet de indruk, dat de criminaliteit deze sprong eveneens heeft gemaakt, terwijl ook de leeftijdsopbouw van de bevolking geen grote verschuivingen heeft gebracht. (Wel zal vanaf 1965, twintig jaar na het bevrijdingsjaar, te rekenen zijn met een snelle toename, relatief en absoluut, van het aantal 20 en 30 jarigen, welke leeftijdsgroep het meest tot criminaliteit vervalt).

Deze opdracht, een voorlichtingsrapport uit te brengen, is voor de Reclassing van het allergrootste belang: immers daardoor wordt niet enkel de Rechterlijke Macht in staat gesteld recht te doen met meerdere kennis van de te berechten persoon, doch deze opdracht stelt de maatschappelijk gestruikelde mens reeds hangende het gerechtelijk onderzoek in staat een relatie te krijgen met de Reclassing, die hem hulp en steun kan bieden en is in het algemeen de conditio sine qua non voor het tot stand komen van een opdracht aan de Reclassing tot reclassering van betrokkene. Het moet derhalve van essentieel belang voor betrokkene's reclassering geacht worden, dat deze relatie tot stand

komt, indien verwacht mag worden, dat hij door reclasseringshulp voor verdergaand wangedrag behoed kan worden.

Het is voor mij een grote vraag of de Officier van Justitie wel de bij uitstek deskundige is om de selectie te maken wie wel en wie niet voor een voorlichtingsrapport in aanmerking komt, hetgeen dus impliceert wie wel en wie niet de sociale hulp nodig heeft die de Reclassering kan bieden. Ik weet wel, dat hierop enige correcties mogelijk zijn: de Rechter-commissaris kan, indien een gerechtelijk vooronderzoek wordt ingesteld, een voorlichtingsrapport verlangen, de sociaal ambtenaar in de gevangenis indien preventieve hechtenis wordt toegepast, of een advocaat en ook, betrokkene zelf, kunnen — eventueel via de Reclaseringsraad — om een voorlichtingsrapport vragen en tenslotte kan de Rechtbank tijdens de zitting de behandeling van de zaak nog aanhouden om opdracht te geven een voorlichtingsrapport uit te brengen. Ook kan de Rechter, zonder dat een voorlichtingsrapport is uitgebracht, bij voorwaardelijke veroordeling of gecombineerde straf, aan de Reclassering opdragen hulp en steun aan veroordeelde te verlenen (zogenaamde cadeau-gevallen), doch dan is er weinig waarborg aanwezig dat de Reclassering inderdaad effectief zal kunnen helpen, omdat de Rechtbank zonder voorlichtingsrapport moeilijk de reclassabiliteit van betrokkene kan beoordelen: de eigen waarneming tijdens de behandeling op de zitting biedt daartoe praktisch geen gelegenheid.

Alhoewel ik dus wel verheugd ben met die plotselinge toename van het aantal opdrachten tot uitbrengen van voorlichtingsrapporten, waardoor zoveel justitiabelen de kans geboden wordt voor reclasseringshulp in aanmerking te komen, toch ben ik nog niet tevreden met het huidige selectie-systeem en ik heb behoefte dit probleem eens aan u voor te leggen omdat de militaire strafrechtspraak naar mijn gevoelen over een instituut beschikt om tot een betere selectie te komen, indien dit op de juiste wijze wordt gehanteerd, namelijk de Sociale Dienst. Uw Sociale Dienst kan namelijk op routinebasis in elke kriegsrechtzaak een rapport overleggen — gebaseerd op de gedragingen van betrokkene bij de troep — waaruit blijkt in hoeverre hij zich heeft weten aan te passen en welke moeilijkheden hij heeft getoond. Dit rapport dient naar mijn gevoelen basis te zijn voor de beoordeling of vermoed moet worden dat er met betrokkene meer aan de hand is en dat èn de berechting èn betrokkene er mede gebaat zouden zijn, dat door een deskundig reclasseringsambtenaar een volledig voorlichtingsrapport wordt uitgebracht. In uitzonderingsgevallen kan wellicht ook op basis van het rapport van de Sociale Dienst overleg gepleegd worden met de Reclassering of er aanleiding is ook zonder het uitbrengen van een volledig voorlichtingsrapport een advies aan de rechter te geven betrokkene hulp en steun vanwege de Reclassering te geven.

Ook bij onze rechtspraak zou ik het op prijs stellen, indien op routinebasis naar aanleiding van elk proces-verbaal betreffende een misdrijf een summier gesprek met een reclasseringsambtenaar kon worden georganiseerd dat als een soort intake fungeert en een advies uitbrengt aan de Officier van Justitie inzake de eventuele wenselijkheid van inschakeling van de Reclassering.

Het is goed dergelijke zaken tijdig te overdenken, om te weten in welke richting de reclasseringsarbeid zich dient te ontwikkelen. Voorlopig is de tijd echter nog niet rijp voor dergelijke experimenten, aangezien voorkomen moet worden dat het aantal opdrachten tot uitbrengen van voorlichtingsrapporten nog verder oploopt, voordat de omvang van het ambtenarenapparaat zulks toelaat.

Thans is het nog zo gesteld, dat elke uitbreiding van het aantal opdrachten tot het uitbrengen van voorlichtingsrapporten gaat ten koste van de aandacht die de deskundige reclasseringsambtenaar kan en moet geven aan de eigenlijke reclassering en op die eigenlijke reclassering komt het voor de Reclassering toch eigenlijk aan! In het verleden is dit in onvoldoende mate door het Ministerie ingezien, waardoor de ontwikkeling van methodieken en technieken voor de hulpverlening aan de onaanpaste mens bij de Reclassering achter is gebleven en onvoldoende profijt is getrokken van moderne antropologische inzichten. Zulks niettegenstaande de Rechterlijke Macht steeds meer vertrouwen in de Reclassering is gaan stellen en deze in toenemende mate heeft ingeschakeld. Ik moge om dit te illustreren u enige cijfers noemen. Het aantal voorwaardelijk veroordeelden met bijzondere voorwaarde hulp en steun vanwege de Reclassering, bedroeg rond 14.000. Het aantal V.I.'s, waarbij de Reclassering is ingeschakeld, ruim 700. Het aantal voorwaardelijke gratie's, met inschakeling van de Reclassering, ruim 300. Het aantal voorwaardelijk ter beschikking gestelden ongeveer 1500, het aantal voorwaardelijk uit de ter beschikkingstelling ontslagenen ongeveer 500; het aantal voorwaardelijk ter beschikking gestelden met proefverlof rond 300. In totaal 17.300, waarboven nog een aantal voorwaardelijke sepo's komen, welke niet door het Documentatiebureau worden geregistreerd. Dat wil dus zeggen, dat in Nederland thans 18.000 personen hulp en steun ontvangen der Reclassering ingevolge een officiële opdracht van Justitie. Een aantal dat u moet zien ten opzichte van het aantal personen, dat in onze gevangenissen verblijft; het aantal gestaften in de gevangenissen bedraagt rond 2.000, waarboven dan komt het aantal verpleegden in rijksasielen en het aantal preventief gedetineerden, doch alle gedetineerden tezamen overschrijden nauwelijks het aantal van 4.800.

Geleidelijk hebben wij de reclassering van volwassenen zien toenemen. Frappante cijfers werden gepubliceerd in het in hoofdzaak door Mr Goedemans samengestelde 10-jarig verslag over de periode 1946-1956. Het aantal reclassenten dat aan de Reclassering was toevertrouwd, bedroeg in 1947 rond 10.000 en heeft dus thans het aantal van 18.000 overschreden. Niet alleen in absolute zin is het aantal reclassenten toegenomen: in genoemd verslag is ook berekend dat het percentage van geheel of gedeeltelijk voorwaardelijke veroordelingen, waarbij de bijzondere voorwaarde van hulp en steun der Reclassering is opgelegd, is toegenomen van 24 % in 1947 tot 34,7 % in 1955. Een cijfer, dat nog extra geaccentueerd wordt, wanneer wij dit in verband brengen met het percentage gehele of gedeeltelijke voorwaardelijke veroordelingen van het totaal door meervoudige kamers in eerste aanleg en de gewone politierechter uitgesproken vonnissen: dit percentage steeg van

25,8 % tot 30 % in de periode 1948-1955, terwijl het totaal aantal vonnissen terugliep van 37.000 tot 35.000 in deze periode. Hoeveel ruimer de rechtspraak deze voorwaardelijke veroordelingen hanteert blijkt wel indien wij dit percentage van 30 % in 1955 vergelijken met het vooroorlogse percentage in 1938 toen het 16,3 % bedroeg.

Wanneer wij goed beseffen, wat deze cijfers zeggen, dan is het indrukwekkend te realiseren, dat wij ons de geestelijke luxe kunnen permitteren zoveel humaner te kunnen straffen, zonder dat de samenleving het gevaar loopt van een toenemende criminaliteit doordat daarop te slap of te zwak wordt gereageerd door Justitie.

Ik realiseerde mij zulks ook weer één dezer dagen in een ontmoeting met Dr Conrad, verbonden aan het Gevangeniswezen in Californië, waar bij een bevolking van 15 miljoen er 19.090 gestraften waren in de gevangenissen met straffen van één jaar en langer, terwijl dit aantal bij ons nauwelijks 400 bedraagt, terwijl men in Californië eveneens Reclassering in ruime mate toepast. Wel moet eerlijkheidshalve bij ons aantal van 400 gestraften met langer dan een jaar geteld worden 1000 geasieeerde ter beschikking gestelden, een instituut dat men in Californië niet kent en ook een vrijheidsbeneming van langer dan een jaar meebrengt.

Ook is het in Californië zo gesteld, dat reeds na 1/3 straftijd v.i. verleend kan worden, waardoor veroordeelden met lange straffen toch spoediger in de samenleving kunnen terugkeren.

Hieruit moet u echter niet opmaken, dat ik tegenstander zou zijn van het opleggen van langdurige vrijheidsbeneming, indien de onverbeterlijkheid en gevaarlijkheid van betrokkenen tot zulk een straf nopen. Enkel wil ik verdedigen, dat indien op grond van een zorgvuldig onderzoek, kan worden vastgesteld, dat een delinquent verbeterd kan worden zonder het opleggen van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf — die wel ook door de meeste penitentiaire deskundigen in zijn gunstige uitwerking problematisch wordt geacht — en betrokkene zich reeds duidelijk gestraft gevoelt doordat hij in het openbaar voor zijn daden ter verantwoording wordt geroepen en geconfronteerd wordt met zijn door de gemeenschap afgekeurde gedrag, dat de gemeenschap dan genoeg kan nemen met een maatregel met corrigerende werking: het opleggen van een voorwaardelijke veroordeling met eventuele opdracht aan de Reclassering hulp en steun te verlenen; waardoor de delinquent de kans wordt geboden zich te reclasseren, waardoor hij verplicht wordt in eigen onderhoud en in het onderhoud van zijn gezin te voorzien; waardoor niet tal van relaties met gezin en werkgever etc. worden verbroken, die later na terugkeer moeilijk te herstellen zijn en zijn wederaanpassing bemoeilijkt, — met nog het odium van gezeten te hebben — en dan spreek ik nog niet van het leed dat onverdiend aan naaste verwanten wordt aangedaan.

Voorwaardelijke veroordeling met reclassering moet dus enkel gehanteerd worden voor daartoe door deskundigen geselecteerden, **alleen** wanneer deskundigen betrokkenen reclassabel achten. Bij reclassabelen denk ik dan niet alleen aan een selectie van zeer gunstige gevallen, die ondanks een misstap voldoende regenererende krachten hebben om zich

weer maatschappelijk te handhaven en te herstellen, doch speciaal aan die sociaal zwakkeren: aan die in hun sociale aanpassing gefrustreerden, die enkel met veel geduld en tact, alleen dankzij extra deskundige hulp, te reclasseren zijn.

En naarmate de Reclassering beter geoutilleerd is, over meer deskundige medewerkers beschikt — beter in staat is leiding te geven aan de vrijwillige medewerkers, die vrijwilligers beter weet te selecteren voor de steun welke bepaalde reclassenten van node hebben, naar die mate zal de Reclassering ook in staat zijn reclassenten hulp en steun te bieden voor wie de prognose minder gunstig schijnt.

In dit verband zal het u interesseren iets te vernemen over de resultaten welke met de reclassering worden bereikt: gunstig resultaat: dat wil zeggen geen ernstige recidive welke tijdens de proeftijd tot executie of herroeping noopt bij nieuw strafbaar feit of overtreding van bijzondere voorwaarden.

V.V. gunstig, 93 %.

V.V.-O.V. gunstig, 91 %.

V.I. gunstig, 79 %. (aanpassingsmoeilijkheden bij terugkeer in de vrije maatschappij!)

V.I. Pol. Del. 99 %.

T.B.S. geëindigd zonder herroeping in het tijdvak 1946-1955 48 %.

Deze cijfers krijgen een extra accent wanneer wij nagaan hoe deze zich hebben ontwikkeld vanaf het jaar 1939 (dus voor de oorlog) toen de reclassering veel voorzichtiger werd gehanteerd.

Wij zien dan voorwaardelijke veroordeling gunstig 1939: 90 %, 1948: 89 %, 1949: 95 %, 1950: 95 %, 1951: 94 %, 1952: 91 %, 1953: 92 %, 1954: 93 %.

Idem voor de V.V.-O.V. 1939: 89 %, 1948: 85 %, 1949: 93 %, 1950: 95 %, 1951: 94 %, 1952: 91 %, 1953: 89 %, 1954: 91 %.

Dus ondanks ruimer toepassing van hulp en steun zijn de resultaten — wellicht danzij geleidelijk betere outillage — zeer stabiel gebleven.

Uiterst merkwaardige cijfers zijn gepubliceerd door de Reclasseringsraad Groningen over de V.I. van recidivisten in de gevangenis Groningen. Deze recidivisten vormen een uiterst moeilijke categorie en kwamen aanvankelijk nauwelijks voor V.I. in aanmerking.

In 1952: 112 adviezen uitgebracht, waarvan 5 of 4 % V.I.

In 1953: 69 adviezen uitgebracht, waarvan 9 of 13 % V.I.

In 1954: 91 adviezen uitgebracht, waarvan 26 of 29 % V.I.

In 1955: 73 adviezen uitgebracht, waarvan 17 of 23 % V.I.

In 1956: 39 adviezen uitgebracht, waarvan 20 of 51 % V.I.

In 1957: 48 adviezen uitgebracht, waarvan 25 of 52 % V.I.

In 1958: 39 adviezen uitgebracht, waarvan 18 of 46 % V.I.

In het reeds aangehaalde 10-jarig verslag zien wij een totaalbeeld van de V.I.; duidelijk wordt het ruimer gebruik gedemonstreerd: in 1950: 33,4 % v.i., in 1955: 72,3 % v.i.

Ondanks ruimer gebruik slechts een kleine toename in het percentage herroepingen van beëindigde V.I.'s. In 1948: 17,5 % herroepen, in 1955: 21,3 % herroepen.

Ik hoop u met deze cijfers te hebben overtuigd van het grote maatschappelijke nut der Reclassering. Overigens is het niet meer nodig u te overtuigen van het maatschappelijke nut der Reclassering; anders waren wij vandaag niet in deze samenstelling bij elkaar. Wel wil ik van deze gelegenheid gebruik maken uit te spreken hoe zeer ik verheugd ben dat de reclasseringsgedachte zozeer veld heeft gewonnen, dat zij ook de gebieden van land-, lucht- en zeemacht heeft veroverd. Temeer is er aanleiding voor de Reclassering om zich daar intens over te verheugen, omdat deze gebieden traditioneel als het ware te beschouwen waren als een vaste burcht waar strenge tucht de scepter zwaait. Het is voor mij dan ook van meer dan symbolische betekenis voor de modernisering van krijgstuhtelijke verhoudingen, dat het mogelijk werd geacht de reclasseringsgedachte naar binnen te halen met zijn ideeën over tolerantie voor fouten, over het begrip voor de achtergronden van vergrijpen, over hetgeen met vriendschappelijke benadering is te bereiken.

Ook wil ik van deze gelegenheid gebruik maken u te zeggen hoe moeilijk ik de taak vind die de Militaire Reclassering Broederschap op zich heeft genomen. Immers zoals u uit mijn betoog hebt kunnen beluisteren, is de voorlichtingsarbeid een belangrijk en ook dankbaar stuk werk van de burgerreclassering. Alhoewel voorlichting en eigenlijke reclasseringarbeid niet in alle opzichten geheel verenigbaar zijn, toch wordt vaak juist in de voorlichtingsfase een goed contact met betrokkenen gelegd: wordt morele steun en perspectief geboden in onzekerheid en spanning in verband met het naderende vonnis. De Militaire Reclassering Broederschap heeft niet de mogelijkheid deze basis voor een goede relatie te leggen: immers brengt geen voorlichtingsrapporten uit.

De burgerreclassering kan de reclassent in tal van moeilijkheden praktisch tegemoet komen: helpt hem bij het vinden van werk, van huisvesting; steunt hem financieel bij de aankoop voor kleding, gereedschap, eerste levensonderhoud; verleent bemiddeling bij huwelijksmoeilijkheden, bij het regelen van afbetalen van schulden en belastingen: ik nam laatst kennis van een jaarverslag van een reclasseringambtenaar belast met de nazorg, dus met eigenlijke reclasseringarbeid, die zijn diverse bemoeiingen met reclassenten in een 30-tal rubrieken wist onder te brengen. Praktisch niets van dit alles is aan de orde bij de Militaire Reclassering Broederschap, alhoewel ik niet wil onderschatten de tussenkomst die de Militaire Broederschap kan verlenen, om te bevorderen dat de reclassent in militaire dienst op de voor hem juiste plaats komt, althans niet komt daar, waar hij in verband met zijn voorgeschiedenis licht in nieuwe moeilijkheden zou geraken.

De hulp en steun die de Militaire Reclassering Broederschap kan verlenen komt dus meer direkt aan op hetgeen ook voor de burgerreclassering het meest essentieel is: namelijk op de morele steun aan betrokkene, hem helpen zichzelf te respecteren, hem helpen dat hij leert verantwoordelijkheid te dragen voor zijn eigen doen en laten, hem helpen in het zelfdoen van de juiste keuze hoe hij zijn leven wil inrichten.

Uw reclasseringsarbeid komt dus geheel aan op het gesprek, dat u met betrokkene hebt en u kunt als het ware niet vluchten in het organiseren van oplossingen van moeilijkheden waarvoor de reclassent zich gesteld ziet, voor welke verleiding de vrijwillige medewerking en ook de reclasseringsambtenaar bij de burgerreclassering nog wel eens dreigt te bezwijken.

Uw reclasseringsarbeid vertoont derhalve veel overeenkomst met de taak van reclasseringsbezoekers, in de gevangenissen, die het ook in hoofdzaak moeten hebben van wat zij in hun gesprekken met de gedetineerden voor hen kunnen betekenen. De reclasseringsinstellingen zoeken hun voortreffelijkste medewerkers uit voor deze moeilijke arbeid: zij worden met zorg geselecteerd en uitvoerig op hun taak voorbereid. Zij worden erop gewezen, dat er van uitgegaan moet worden, dat zij respect voor de waarde van elke mens hebben, doch hoe moeilijk het is om in de actuele gespreksituatie deze overtuiging waar te maken, hoe moeilijk het is werkelijk naast de delinquent te gaan staan en niet eigen meningen aan hem op te dringen. Doch hoe dit gesprek kan zijn, wil het de reclassent tot steun zijn, is een onderwerp op zich zelf, waaraan ik mij liever niet waag en gaarne voor een volgende keer aan een meer deskundige overlaat. Doch ik zou mijn inleiding niet willen beëindigen met de vrijwillige medewerkers af te schrikken voor de moeilijkheden welke hun taak meebrengt. Ik moge Prof. Kloek citeren, die belangrijke opmerkingen heeft gemaakt in een geschrift: „De vrijwilliger in het reclasseringswerk zijn positie en zijn verbinding tot de psychiater“, dat ik u gaarne ter bestudering aanbeveel.

Kloek vraagt zich af of de psychiaters de mensen bij uitstek zijn om in dieper contact met anderen te komen. Hij zegt dan dat voor het leggen van diepere contacten het bezit van enige levenswijsheid nodig is en verder een ontspannen gemoedstoestand. Kloek vervolgt dan: „Het is een ongewone, ja uiterst zeldzame weldaad voor een reclassent wanneer iemand zich tot hem wendt met de vraag in het hart: hoe ben je nu eigenlijk. En dat er iets ingrijpends met hem gebeurt, wanneer iemand naar hem luistert, zonder op zijn wantrouwen, zijn onhebbelijkheid, zijn vijandschap te reageren“.

Kloek concludeert dan dat wij voor de reclassering niet in de eerste plaats mensen nodig hebben met kennis van psychiatrie en psychologie, maar van mensen die eerbied voor hun medemens kunnen opbrengen eenvoudig omdat hij medemens is.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Het Wetsontwerp 5169¹⁾

door

Mr A. J. SCHOUWENAAR,

Kapitein-luitenant ter Zee b.d.

„Het militaire strafprocesrecht behoeft dringend algehele herziening. „De thans geldende regeling van de militaire rechtspleging dateert uit „1814, toen de Rechtspleging bij de Zeemacht, de Rechtspleging bij de „Landmacht en de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Ge- „rechtshof bij besluit van de Souvereine Vorst der Verenigde Neder- „landen werden vastgesteld. Weliswaar werden deze regelingen sinds- „dien enkele malen aangepast aan de ontwikkeling, welke in de op- „vattingen omtrent het strafprocesrecht in de loop der tijden plaats- „greep, doch een volledige doorwerking van deze opvattingen in het „militaire strafprocesrecht bleef achterwege daar partiële herzieningen „hiertoe niet voldoende gelegenheid gaven.

„Ook uit een oogpunt van systematiek en overzichtelijkheid is een „algehele herziening van het militaire strafprocesrecht geboden. De „oorspronkelijke opzet en systematiek van de beide rechtsplegingen „zijn door de herhaalde wijzigingen, welke somtijds van principiële „aard waren, verstoord, zodat de regeling thans nodeloos ingewikkeld „is en de hantering ervan vele moeilijkheden medebrengt.”

Aldus luiden de eerste twee alinea's van de Memorie van Toelichting bij het op 7 juni 1958 bij de Staten-Generaal ingediende wetsontwerp 5169 (R 112). Ieder, die met de toepassing van het militair strafprocesrecht meer dan oppervlakkige bemoeienis heeft gehad, zal met deze woorden van harte instemmen. De conclusie „dat op grond van deze „overwegingen een nieuwe regeling van het militaire strafprocesrecht „moet worden bevorderd” beantwoordt aan een algemeen, in de laatste jaren herhaaldelijk (en van bepaalde zijden soms luidruchtig) naar voren gebracht gevoelen. Daardoor is het enigermate onbevredigend, hoewel zeer begrijpelijk, dat „het ontwerpen van zo'n nieuwe regeling „een taak is van zodanige omvang, dat indiening van een daartoe „strekking wetsontwerp niet op korte termijn kan worden tegemoet gezien”.

„De vraag rijst of de oplossing van een aantal actuele problemen „m.b.t. het militair strafprocesrecht, waarvoor wijziging van de thans „geldende wetgeving noodzakelijk is, tot het tijdstip van de algehele „herziening mag worden uitgesteld.”

De regering heeft de gerezen vraag in ontkennende zin beantwoord; het nu voor ons liggende ontwerp geeft een oplossing voor een aantal actuele problemen met betrekking tot het militair strafprocesrecht. Daarnaast bevat het ontwerp ook een aantal voorstellen tot wijziging

¹⁾ Zie M.R.T. LI (1958) blz. 498 e.v.: Wijziging van het militaire strafprocesrecht, het materiële militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht, de *Beginselen*-wet gevangeniswezen in verband met de tenuitvoerlegging van militaire detentie. *Red. M.R.T.*).

van het materieel militair straf- en tuchtrecht, benevens een voorstel tot wijziging van de Beginselenwet Gevangeniswezen; in deze beschouwing zal ik mij beperken tot de wijzigingen in het strafprocesrecht.

De strekking van deze voorstellen tot wijziging is slechts een beperkte. „De doelstelling van het wetsontwerp kan in de volgende punten worden samengevat:

„Aanpassing aan de nieuwe structuur van het Koninkrijk;”

„Consolidatie van de modernisering van het strafprocesrecht, die enerzijds werden verkregen in de praktijk van de minder aan stringente regels gebonden procesvoering bij de krijgsraden te velde en anderzijds de voorzieningen op dit gebied getroffen in enkele wetsbesluiten uit de Londense tijd;”

„Aanpassing aan de wijzigingen, welke zich in het militaire apparaat hebben voltrokken;”

„Handhaving van de concordantie tussen het voor de verschillende onderdelen van de krijgsmacht geldende strafprocesrecht.”

Uit hetgeen verder in de M.v.T. wordt gezegd, blijkt dat de regering van mening is dat het, ter verwezenlijking van deze doelstellingen, ten aanzien van de volgende punten noodzakelijk is reeds thans, „voortuitlopend op de definitieve herziening”, voorzieningen te treffen:

1. Overgang naar de vredesrechtspleging; het is daartoe noodzakelijk eerst enige wijzigingen in de bestaande wettelijke regelingen aan te brengen, te weten:
 - a. vervanging van de garnizoenscommandant als verwijzingsautoriteit door de commanderende generaal;
 - b. verwijzing naar de „militaire rechter” in plaats van naar een bepaalde krijgsraad;
 - c. vervanging van de „krijgsraad te velde” door de „mobiele „krijgsraad” voor land- en luchtmacht en instelling van „niet-„permanente zeekrijgsraden”;
2. Herziening van de personeelsbezetting der militair-rechterlijke organen, en vermindering van het aantal aan de zitting deelnemende leden;
3. Uitbreiding van het recht van hoger beroep;
4. Beperking van de rechtspraak in eerste aanleg door het Hoog Militair Gerechtshof;
5. Enkele punten van procedurele aard;
 - a. mogelijkheid tot intrekking van de verwijzing naar de militaire rechter;
 - b. invoering van de dagvaarding;
 - c. mogelijkheid tot dagvaarden zonder voorafgaande informatiën;
 - d. mogelijkheid tot wijziging van de telastelegging conform art. 313 van het Wetboek van Strafvordering;
 - e. afschaffing van de schriftuur van eis, behalve in een enkel geval.

Dit alles bijeen genomen is, wanneer men het overziet en vergelijkt met de bestaande regelingen, toch een vrij ingrijpende herziening. Het moge dan een partiële herziening, in afwachting van een algehele herziening, zijn, het beeld van de militaire strafprocesvoering wordt er

ingrijpend door gewijzigd. Immers, behalve een aantal maatregelen van voornamelijk praktisch belang, worden hier ook principiële aanleggelegenheden aangesneden, zoals bijv. de herziening van de personeelsbezetting der militairrechterlijke organen, niet alleen in kwantitatief maar ook in kwalitatief opzicht; beperking van de rechtspraak in eerste aanleg door het Hoog Militair Gerechtshof, enz.

Men zou zich dan ook kunnen afvragen of het, nu een algehele herziening in voorbereiding is, niet beter zou zijn geweest nog maar even voort te modderen met de bestaande regelingen dan aan de reeds bestaande lappendeken nog weer een aantal nieuwe stukken toe te voegen. Op de nu gekozen wijze loopt de regering als het ware vooruit op de resultaten van de arbeid van de met de voorbereiding van de algehele herziening belaste commissie-DOORNBOSSIJ stelt principiële zaken aan de orde waaromtrent deze commissie wel eens geheel andere ideeën zou kunnen hebben. Het is bovendien de vraag of bijv. inkrimping van het aan de zitting deelnemende aantal leden van de krijgsraad van vijf tot drie een zaak is, die een onverwijld voorzorgsmaatregel noodzakelijk maakt.

Kennelijk is de regering zich ervan bewust geweest bij de indiening van dit wetsontwerp, dat het moeilijk is de grens te trekken tussen hetgeen onverbiddelijk noodzakelijk is ter verwezenlijking van de doelstellingen dezer partiële herziening, en hetgeen wenselijk is met het oog op het wegnemen van het hier en daar anachronistisch karakter van het militair strafprocesrecht. Zij schrijft tenminste in haar M.v.T.: „Geenszins wordt (met deze partiële herziening) beoogd aan alle „desiderata, welke ook bij haar ten aanzien van het strafprocesrecht „bestaan, tegemoet te komen." Zonder te vervallen in een uitputtende opsomming van al die desiderata (aangenomen dat dat mogelijk zou zijn) zegt zij vervolgens: „Deze desiderata zullen met meer vrucht bij „de algehele herziening kunnen worden tot stand gebracht."

In zijn algemeenheid kan men dit standpunt van de regering uit praktische overwegingen wel billijken. Hoe omvangrijker een wetsontwerp, hoe meer tijd in het algemeen de behandeling ervan vergt; het wetsontwerp 5169 heeft reeds voldoende omvang om een behandelingsduur van enkele jaren waarschijnlijk te maken. Voorts zal er weinig verschil van mening over bestaan dat de regering inderdaad een groot aantal hoog nodige verbeteringen heeft voorgesteld, die iedereen liever vandaag dan morgen verwezenlijkt zal zien. Daarom moet men haar wel erkentelijk zijn voor het feit dat zij zich hierbij heeft beperkt tot het, in haar ogen, noodzakelijke, zodat men de invoering van die verbeteringen in elk geval niet langer dan strikt noodzakelijk is behoeft te worden gewacht.

Er dus mee instemmend dat het voorstellen van een aantal verbeteringen nu de voorkeur verdient boven het wachten totdat alle gewenste verbeteringen als één geheel kunnen worden ingediend, en dat het beperkt houden van die voorstellen bevorderlijk zal zijn voor een spoedige behandeling, menen wij toch ons hierbij een enkele kanttekening te mogen veroorloven.

In de eerste plaats dient men te bedenken dat de commissie-

DOORNBOS zich voor een taak van grote omvang ziet gesteld. In feite wordt van deze commissie gevraagd het opzetten van een geheel nieuwe regeling, omdat de bestaande regeling, zoals reeds gezegd, een lappen-deken is van oude en nieuwe bepalingen, die bovendien over een aantal wetten verspreid staan. Bij deze arbeid heeft zij enig houvast aan de zich in de loop der jaren gevormd hebbende praktijk van het militair strafprocesrecht, én aan de regelingen vervat in het Wetboek van Strafvordering, maar daarbij blijft het toch. Allerlei punten waarover verschil van mening kan bestaan zal zij tot een constructieve oplossing moeten brengen, zonder daarbij hetzij in de bestaande praktijk, hetzij in de regeling van het burgerlijk strafproces een leiddraad te vinden. De over het militair strafproces gegeven beschouwingen in de litteratuur zijn goeddeels verouderd; slechts de in de laatste jaren in dit tijdschrift gepubliceerde artikelen geven een zekere aanwijzing hoe de moderne opvattingen zijn. In hoeverre de daarin ontwikkelde inzichten en ook de bij de commissie zelve bestaande denkbeelden weerklink vinden bij het Nederlandse volk, en dus kans maken om door de regering te worden overgenomen en door de Staten-Generaal te worden goedgekeurd, daaromtrent tast men goeddeels in het duister.

Toen bij het ter hand nemen van de samenstelling van een nieuw Burgerlijk Wetboek Prof. MEIJERS en de regering voor een zelfde dilemma stonden, hebben zij zich omtrent een aantal controversiële punten eerst zekerheid verschaft. Door een aantal vraagpunten voor te leggen aan de Staten-Generaal kreeg men een indicatie in welke richting een oplossing voor de punten waarover verschil van mening mogelijk was, moest worden gezocht. Men koos toen die weg ondanks het feit dat Prof. MEIJERS omtrent de meeste van die punten zelf duidelijke en alom bekende opvattingen huldigde, en ondanks het feit dat over het geheel een zeer omvangrijke litteratuur bestond.

Het is wel zeker dat de toen gekozen procedure veel tijd heeft bespaard bij de later gevolgde parlementaire behandeling. Zou het daarom, gezien die ervaring, geen aanbeveling hebben verdiend als de regering thans ten aanzien van het militair strafprocesrecht een soortgelijke methode had gevolgd?

Hoewel dit niet is gebeurd ligt de weg hiertoe nog open. Immers, de Tweede Kamer heeft het ingediende ontwerp in handen gesteld van een bijzondere commissie. Als gevolg van de politieke gebeurtenissen van de laatste maanden heeft de arbeid van die commissie enige stagnatie ondervonden, in die mate zelfs dat met de besprekingen eerst kort geleden, na het optreden van de nieuwe regering, een aanvang is gemaakt. In het door die commissie t.z.t. uit te brengen verslag zouden omtrent de bestaande, nu niet door de regering genoemde, desiderata bepaalde inzichten naar voren kunnen worden gebracht. De regering zou dan, aan de hand van dat verslag, zowel mondeling als schriftelijk met de commissie van gedachten kunnen wisselen over deze desiderata; bij de tenslotte daarna volgende openbare behandeling zou een ruime mate van zekerheid kunnen worden verkregen welke regelingen de meeste kans zullen hebben om t.z.t. door de Staten-

Generaal te worden goedgekeurd. Wellicht zou als resultaat van zo'n procedure de behandeling van de algehele herziening, wanneer die eenmaal aan de orde zal zijn, kunnen worden bespoedigd. Het resultaat zou kunnen zijn dat wij eerder dan misschien nu het geval zal zijn, zouden kunnen beschikken over een moderne regeling van het militair strafprocesrecht.

In dit verband dringt zich een tweede overweging op. Het is niet de eerste maal dat een wetsontwerp houdende een voorlopige aanpassing aan de orde komt in afwachting van een algehele herziening van het militair strafprocesrecht. Tot op heden is die algehele herziening nooit gevolgd, met als resultaat dat de voorlopige aanpassingen het karakter van duurzame regelingen hebben gekregen.

Het is overbekend dat herzieningen van de militaire straf- en tucht-rechtwetgeving de wind zelden in de zeilen hebben. Wij behoeven slechts te denken aan het feit dat, toen prof. VAN DER HOEVEN zijn opdracht ontving, die leidde tot ons huidige Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, hem en de toenmalige regering voor ogen stond dat een nieuw wetboek ter vervanging van de bestaande rechtsplegingen zich niet lang zou laten wachten, zodra de beide genoemde wetten tot stand zouden zijn gekomen. De werkelijkheid is geweest dat eerst een volgende generatie de invoering van VAN DER HOEVEN'S wetboeken heeft aanschouwd en dat er van een nieuw wetboek van militair strafprocesrecht niets is gekomen.

Ook de herzieningen van de rechtsplegingen in 1912 zijn indertijd aangekondigd als partiële herzieningen, in afwachting van een geheel nieuwe regeling van het militair strafproces; ook toen is het daarbij gebleven.

Tenslotte, de opmerkelijk lange levensduur van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof is het meest sprekend bewijs voor de stelling dat voorlopige regelingen en voorzieningen in het militair strafprocesrecht een lang leven kunnen hebben.

Zelfs al zou het ditmaal met de algehele herziening uitzonderlijk vlot gaan, men zal er toch op moeten rekenen dat het, in het gunstigste geval, om en nabij tien jaren zal duren voordat de nieuwe regeling in werking zal kunnen treden.

In die tussentijd zouden toestanden die algemeen als ongewenst worden beschouwd blijven voortduren, zulks tot schade van de rechtsbedeling aan de bijna 200.000 militaire justitiabelen die wij op het ogenblik hebben, wanneer daarin niet nu, bij partiële herziening, zou worden voorzien.

Aan de hand van deze overwegingen wordt de verleiding groot om er op aan te dringen reeds nu te trachten meerdere desiderata te verwirkelijken, zó veel als in het kader van de nu ingediende voorstellen mogelijk is. De neiging daartoe wordt bijna onbedwingbaar wanneer men zich indenkt dat de wetgevende arbeid wel eens zou kunnen worden onderbroken door internationaal politiek bepaalde factoren, die dan zouden kunnen leiden tot omstandigheden waarin aan een gave militaire rechtspleging meer dan ooit behoefte zou bestaan.

Hierboven hebben wij reeds gezien dat de regering het kader van haar voorstellen niet scherp heeft getrokken. Ondanks een limitatief aandoende opsomming van de doelstellingen blijkt dat het op vele punten een kwestie is van nuance, van wat meer of van wat minder. Bijv. de mate waarin de rechtspraak in eerste aanleg door het Hoog Militair Gerechtshof wordt ingekrompen. De regering wil alle hoofd-officieren voortaan in eerste aanleg voor de krijgsraad doen terechtstaan. Men zou echter de grens ook hoger of lager kunnen leggen, bijv. tussen overste en kolonel, of tussen generaal-majoor en luitenant-generaal; de erkenning van het gewicht van het principe dat zoveel mogelijk militairen berechting in twee instanties moeten hebben, wordt er niet door aangetast. Het is, gezien wat hierover gezegd wordt in de M.v.T., hoofdzakelijk een overweging van praktische aard welke de doorslag heeft gegeven voor de beslissing om de grens boven kolonel te leggen. Waardeert men de praktische factoren iets anders dan de regering dan komt men tot een ander resultaat dan zij, zonder dat er van enig principieel verschil van inzicht sprake is; in elk geval blijft men binnen het door de regering getrokken kader.

Het lijkt mij mogelijk naar analogie op meerdere punten een verdergaande regeling te treffen dan de regering thans heeft voorgesteld, binnen het kader van de doelstellingen van het wetsontwerp. Deze punten zijn:

1. Verdergaande herziening van de bepalingen omtrent de personeelsbezetting van de militair-rechterlijke organen;
2. verbetering van de regeling omtrent het arrest, de positie van de beklaagde en van diens raadsman;
3. verdergaande uitbreiding van het recht van hoger beroep;
4. verdergaande beperking van de rechtspraak in eerste aanleg door het Hoog Militair Gerechtshof;
5. schrapping van een groot aantal verouderde bepalingen;
6. hergroepering van de bestaande en de nu voorgestelde artikelen ten einde het geheel beter overzichtelijk te maken;
7. samenvoeging van de bestaande en nu voorgestelde, over verschillende wetten verspreide bepalingen tot één geheel;
8. modernisering van terminologie en spelling;
9. reeds nu invoeren van cassatie en herziening.

Van dit laatste punt zou men kunnen zeggen dat het beslist buiten het door de regering getrokken kader valt. Dat lijkt mij juist, maar het wil mij voorkomen dat dit een punt is van zo eminent belang en tevens een punt waarover zo weinig verschil van mening bestaat, dat een poging om deze rechtsmiddelen reeds thans voor de militaire justitiabelen ter beschikking te stellen, zeker gewettigd is.

In het bovenstaande heb ik getracht de grondgedachte van het wetsontwerp en de wijze waarop die is uitgewerkt, te belichten. Enerzijds dus wat de regering met het indienen van dit ontwerp beoogde, anderzijds gaf ik aan op welke punten de regering reeds thans, althans naar mijn mening, verder had kunnen gaan. Vanzelfsprekend is er alle ruimte voor verschil van mening over de door mij genoemde onderwerpen.

Het bestek van dit artikel laat echter niet toe om op elk door mij genoemd punt een nadere toelichting, motivering en concretisering te geven. Wellicht zal de redactie mij toestaan in komende afleveringen van dit tijdschrift op een en ander nader in te gaan. Zou het daardoor mogelijk worden dat van meerdere zijden die onderwerpen belicht worden, dan zou daarmee wellicht de militaire rechtspleging als geheel gediend zijn.

Revelatieplicht in verband met kameraadschap en ondergeschiktheid

door

Mr P. WESTERDIJK,

Luitenant-kolonel v. d. M.J.D.

De majoor Mr J. ALBARDA heeft in zijn onlangs in dit Tijdschrift verschenen artikel „Mededelingsplicht en bekentenisvrijheid”¹ de spanning aangetoond welke bestaat tussen de mededelings(-revelatie)plicht voortvloeiende uit art. 132 W.v.M.S. en het „algemeen erkende rechts-„beginsel” van de „bekentenisvrijheid”, d.i. het niet gehouden zijn om door een bekentenis aan eigen veroordeling mede te werken. Hij kwam hierbij, m.i. terecht, tot de conclusie dat de bedoelde mededelingsplicht in zekere mate door de „bekentenisvrijheid” wordt ingeperkt, terwijl er omgekeerd als gevolg van de mededelingsplicht geen onbeperkte „bekentenisvrijheid” bestaat. Zijn er behalve de „bekentenisvrijheid” nog andere factoren welke de mededelingsplicht waarom het hier gaat en die ik in den vervolge „revelatieplicht” zal noemen, beknotten? Spelen met name het beginsel der kameraadschap en dat der ondergeschiktheid hier een soortgelijke rol als de „bekentenisvrijheid”?

1. Het beginsel der kameraadschap.

Art. 7 lid 1 Regl. b.d. krijgstuicht bepaalt voor zover hier van belang:

„In het algemeen behoren de militairen, in het bijzonder zij die van „gelijke rang of stand zijn, zowel in dienst als daarbuiten in goede „kameraadschap te leven, elkanders rechten en overtuiging te eerbiedigen, elkander hulp te verlenen in moeilijkheden of in gevaar, „elkander achting toe te dragen en zich zoveel mogelijk er op toe te „leggen elkanders fouten te verbeteren en elkanders misstappen te „voorkomen.”

Lid 2 vervolgt dan met:

„Goede kameraadschap mag echter nimmer leiden tot niet-inacht-„neming van de militaire verhoudingen, noch tot handelingen in strijd „met dienstplichten of met de belangen van de dienst in het algemeen. „Zodanige handelingen mogen evenmin worden aangemoedigd of „goedgekeurd en zelfs niet oogluikend worden toegelaten.”

¹) Blz. 369 (*Red. M.R.T.*).

Door deze bepalingen wordt — dit lijkt mij onbetwistbaar — de revalidatieplicht in geen enkel opzicht beknot; integendeel, waar lid 2 stipuleert dat de belangen van de dienst hier vooropstaan en waar de revalidatieplicht ook (mede) op het dienstbelang berust (zie art. 132 W.v.M.S.), lopen zij bepaaldelijk met die omtrent de revalidatieplicht in de pas.

Wanneer S. in zijn onderschrift onder de sententie van het H.M.G. van 22 november 1949 (M.R.T. XLIII blz. 606 en vlg.) o.a. opmerkt dat het systeem van het Hof volgens hetwelk „op straffe thans de ene „militair de andere, ook die van gelijke rang of stand, of de meerdere „of de burger, van ambtswege (moet) rapporteren voor door hen ge- „constateerde overtredingen. . . dit algemeen als verklikken en ver- „raad zal worden gevoeld en niet bevorderlijk zal zijn voor een goede „kameraadschap en krijgstucht (art. 7 R.Kr.)” is, wat hier verder ook van zij (ik kom er straks op terug), zijn in deze op art. 7 R.Kr. gedane beroep dus onjuist.

Ook in het vonnis van de Zeekrijgsraad van 6 juli 1950 (M.R.T. XLIII blz. 620 en vlg.) wordt in dit verband de kameraadschap genoemd, echter zonder beroep op of verwijzing naar art. 7 R.Kr. Zo tegen liet slot van dit vonnis geeft de krijgsraad immers als zijn mening te kennen dat „voorschriften tot het verplicht verklikken de band van „onderling vertrouwen en kameraadschap tussen de militairen ernstig „zou verzwakken”.

Dit laatste is natuurlijk volkomen juist. Het strijdt tegen de meest elementaire fatsoensnormen om een kameraad „op te hangen” en daarom kan men, evenmin als van een schooljongen dat hij een klasgenoot die kattenkwaad heeft uitgehaald, bij onderwijzer of leraar aanbrengt, van een soldaat verlangen dat hij binnen het min of meer normale blijvende misdragingen van een collega aan een meerdere rapporteert. Zo is het nu eenmaal, alle eventuele anders bepaalde voorschriften ten spijt. Dit betekent dat de „goede kameraadschap” van art. 7 R.Kr. nog andere aspecten heeft dan de daar genoemde of, misschien beter gezegd, dat het niet de „goede kameraadschap” van art. 7 R.Kr. is die in deze een rol speelt maar een ander verschijnsel en wel dat van de solidariteit, „het bewustzijn van saamhorigheid en „de bereidheid om de consequenties daarvan te dragen” (van Dale). De goede kameraadschap van art. 7 R.Kr. heeft niet zoveel te betekenen; de solidariteit is daarentegen, hoewel er noch in het Regl. b.d. krijgstucht noch elders met een woord van wordt gerept, een factor van grote betekenis in de militaire samenleving. Dat men over dit laatste ook vroeger al zo dacht blijkt uit de geschiedenis van art. 144 W.v.M.S. (v. d. Hoeven II blz. 364-378), welk artikel impliceert dat de solidariteit onder bepaalde omstandigheden voor hogere belangen moet wijken. Tegen dit artikel bestonden aanvankelijk ernstige bezwaren. Zo was de sub-commissie voor de landmacht er weinig mee ingenomen. Wij lezen hierover het volgende: „Met het strafbaar stellen van rang- „gelijken, die elkanders voorgenomen strafbare feiten niet hebben aan „de dag gebracht kon zij (de sub-commissie) zich niet verenigen. Hier-

„door zou, zo vreesde zij, van de militairen een bende verklikkers „worden gemaakt, terwijl het integendeel hoogst noodzakelijk was, de „band van vertrouwen en kameraadschap bij hen te versterken. Alleen „verplichte aangifte van zware misdrijven, in de geest van art. 136 Swb., „achtte de sub-commissie noodzakelijk." Men bedenke hierbij dat de oorspronkelijke redactie van art. 144 veel ruimer was en dat de bezwaren der sub-commissie tegen deze redactie waren gericht. Zoals het artikel thans luidt is het dus min of meer in overeenstemming met de opvatting der sub-commissie: revelatieplicht alleen maar t.a.v. voorgenomen zware (militaire) misdrijven.

Naderhand wordt in de Memorie van Toelichting m.b.t. art. 144 nog o.a. het volgende opgemerkt: „Het belang van de dienst kan niet „gebaat zijn door het opleggen van een rechtsplicht die het openbaren „eist van het voornemen tot de geringste overtredingen, zelfs van die, „welke krijgstuchtelijk zouden kunnen worden afgedaan. Het niet voor- „komen op die wijze van dergelijke vergrijpen zal het belang van de „dienst minder schaden dan het voorkomen ervan door middel van „verplichte verklaring, waaronder de band van vertrouwen en kame- „raadschap tusen de militairen ernstig lijden zou." Dit is dan ook de voornaamste reden waarvan in art. 144 alleen maar een aantal zware misdrijven worden opgesomd. Wij zien hier een afweging van belangen. Zolang het om krijgstuchtelijke vergrijpen en lichte strafbare feiten gaat prevaleren de eisen van goede kameraadschap (solidariteit); bij zware misdrijven weegt echter het staats- of dienstbelang het zwaarst. Het resultaat van deze belangenafweging is in de wet neergelegd en art. 144 W.v.M.S. laat dan ook geen twijfel open aan de omvang van de revelatieplicht t.a.v. voorgenomen misdrijven.

Het is te betreuren dat de omvang der revelatieplicht t.a.v. voltooide strafbare feiten (en krijgstuchtelijke vergrijpen?) niet in de wet is vastgelegd. Als gevolg hiervan heerst er op dit gebied een grote onzekerheid. Men vergelijkte slechts de hierboven genoemde rechterlijke uitspraken. Zij staan diametraal tegenover elkaar, zij het ook dat in beide gevallen de beklagde van overtreding van art. 132 W.v.M.S. werd vrijgesproken.

Het standpunt van het H.M.G. is: het belang van de staat of van de dienst kan steeds door non-revelatie van een gepleegd misdrijf geschaad worden; derhalve is de militair, die van een gepleegd **misdrijf** kennis draagt, van ambtswege verplicht hiervan mededeling te doen.

De opvatting van de Zeekrijgsraad is daarentegen: art. 132 W.v.M.S. heeft niet ten doel militairen te verplichten de staat te helpen in zijn politiebeprijf. Derhalve bestaat er geen verplichting voor militairen om door anderen (militairen of burgers) gepleegde misdrijven aan te geven.

In de door het H.M.G. berechte zaak ging het om het niet aangeven door een militair van een door een niet-militair gepleegde diefstal. Wanneer S. nu schrijft, dat in het systeem van het Hof de ene militair thans op straffe verplicht is de andere, ook die van gelijke rang of stand of de meerdere of de burger, van ambtswege te rapporteren voor door hem geconstateerde overtredingen, haalt hij meer uit de sententie

dan erin zit of gaat hij er ten onrechte a priori van uit dat het Hof nimmer enige invloed op de revelatieplicht aan het kameraadschaps- (solidariteits) beginsel zal toekennen. (Overigens ben ik het met de door S. op de sententie uitgeoefende critiek grotendeels eens.)

De vraag of en zo ja in hoeverre het kameraadschaps- (solidariteits) beginsel de revelatieplicht beperkt komt niet aan de orde wanneer de door de Zeekrijgsraad verkondigde leer de juiste zou zijn. Immers wanneer er geen revelatieplicht v.w.b. gepleegde misdrijven bestaat kan deze ook niet door enig beginsel beknot worden. Deze leer is echter kennelijk onjuist. Men kan onmogelijk volhouden dat de verzwijging van een gepleegd misdrijf nimmer het belang van de dienst of van de staat kan schaden; het tegendeel is eerder waar. Ook de geschiedenis van de totstandkoming van art. 132 W.v.M.S. wijst in een andere richting (v. d. Hoeven II blz. 307-310). In het verslag der Tweede Kamer werd de vraag gesteld: „Moet nu ook de mindere rapporteren omtrent „misdrijven gepleegd door een meerdere?“ De Regering antwoordde hierop: „Als de mindere weet dat de meerdere een misdrijf pleegde „(bijv. in een samenzwering is betrokken) en het belang van de Staat „kan door de verzwijging daarvan worden geschaad, dan is hij verplicht „daarvan mededeling te doen.“ Tweede Kamer en Regering gingen er blijkens deze uitlatingen dus zonder meer van uit dat de revelatieplicht van art. 132 ook op gepleegde misdrijven betrekking kan hebben. Wanneer wij ons aan dit laatste houden en daarnaast de invloed van het kameraadschaps- (solidariteits) beginsel erkennen komen wij voor de vraag te staan hoe hier een juridisch verantwoorde oplossing te vinden is.

Naar ik meen wijst de Memorie van Toelichting ad art. 144 W.v.M.S. ons in deze de weg en kunnen wij een analoge redenering volgen. Het belang van de dienst kan niet gebaat zijn door aan militairen een rechtsplicht op te leggen die het openbaren eist van de geringste door rang- of standgenoten gepleegde overtredingen, zelfs van die, welke krijgstuuchtelijk zouden kunnen worden afgedaan. Het niet op deze wijze gemeld worden van dergelijke vergrijpen zal het belang van de dienst minder schaden dan het bekend worden ervan door verplichte verklikking, waaronder de band van vertrouwen en kameraadschap tussen de militairen ernstig lijden zou. Ook hier dus een afweging van (dienst)-belangen en wel van het (dienst)belang dat gepleegde overtredingen (in de ruimste zin) ter kennis van de overheid worden gebracht en het (dienst)belang dat de kameraadschap (solidariteit) onder rang- en standgenoten geen schade lijdt. Weegt het laatste belang het zwaarst dan kan niet gezegd worden dat de non-revelatie van de gepleegde overtreding het belang van de dienst kan schaden (revelatie zou immers schadelijker zijn dan non-revelatie) en is art. 132 W.v.M.S. dus niet van toepassing.

Het is uiteraard onmogelijk om aan de hand van bovenstaande redenering (of van welke andere redenering ook) een scherpe grens te trekken tussen die door rang- of standgenoten gepleegde overtredingen welke men wel en die welke men niet moet reveleren. Prof. van der

Hoeven heeft (m.b.t. art. 144) opgemerkt, dat een band van vertrouwen en kameraadschap niet moet bestaan ten aanzien van misdrijven. Voor hem zou de grens dus vermoedelijk hebben gelegen tussen de krijgstuchtelijke vergrijpen en de overtredingen (in enge zin) enerzijds en de misdrijven anderzijds. Dit komt mij te star en te dogmatisch voor en bovendien: hoe staat het dan met de oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen voor zover die tevens of eigenlijk in de eerste plaats misdrijven zijn?

Op grond van bovengenoemde belangenafweging meen ik dat er in deze stellig een revelatieplicht bestaat t.a.v. ernstige misdrijven, echter geen t.a.v. overtredingen en krijgstuchtelijke vergrijpen (eigenlijke en oneigenlijke) en ligt de grens dus ergens op het grote gebied van de niet-ernstige misdrijven. Daar zal men van geval tot geval de beide bedoelde belangen zorgvuldig tegen elkaar moeten afwegen. Aldus doende zou men m.i. in de hierboven vermelde, door het H.M.G. berechte zaak, indien de dief van het legerpistool niet een burger maar een standgenoot van de beklagde was geweest, wel en in het door de Zeekrijgsraad behandelde geval (diefstal van enige willekeurige textielgoederen) niet tot een veroordeling op grond van art. 132 W.v.M.S. moeten komen.

II. *Het beginsel der ondergeschiktheid.*

„De ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst. Derhalve is „elk militair van wat rang of stand hij zij, gehouden zijn meerdere in „de dienst alle eerbied en gehoorzaamheid te bewijzen.

„Hij zal ook buiten dienst zijn meerdere als zodanig erkennen en „zich tegenover hem eerbiedig gedragen.”

Aldus art. 2 van het Regl. b.d. krijgstucht over de verhouding van mindere tot meerdere. Er staat terecht „eerbied te bewijzen” en „zich „eerbiedig te gedragen” en niet „eerbied te koesteren (en dienovereen„komstig te handelen)”. Dit laatste kan men immers van niemand eisen; het is een zaak van persoonlijk gevoel. Bij „eerbied bewijzen” en „zich eerbiedig gedragen” gaat het daarentegen alleen maar om uiterlijk gedrag en daarvoor kan men wel regels stellen. Zo heeft het bepaalde in art. 2 R.Kr. dan ook niets te maken met de gevoelens welke een mindere jegens een meerdere in zijn binnenste koestert. De meerdere mag hem volkomen onverschillig zijn, hij mag met eerbied tegen de meerdere opzien of hem desnoods diep verachten; het doet er niet toe als zijn gedrag tegenover de meerdere maar eerbiedig is. Betekent dit een gedwongen huichelarij op grote schaal? Geenszins. „Eerbiedig gedrag” betekent hier slechts „gedrag als jegens iemand „voor wie men eerbied koestert” en niet „van eerbied getuigend ge„drag”. Men zou ook kunnen spreken van „onderdanig gedrag” ware het niet dat dit een minder aangename klank heeft.

Deze korte, aan de betekenis van art. 2 R.Kr. gewijde beschouwing moest voorafgaan aan de behandeling van mijn eigenlijke onderwerp, de eventuele invloed van het ondergeschiktheidsbeginsel op de revelatieplicht.

De meerdere die zich misdraagt door bijv. een misdrijf te plegen verdient niet dat een mindere eerbied voor hem koestert; de mindere zal zich echter wel eerbiedig jegens hem moeten blijven gedragen. Met eerbiedig (= onderdanig) gedrag is moeilijk in overeenstemming te brengen het melden door een mindere van de misdraging van een meerdere aan diens chef. Hier hebben we dus een botsing tussen de revelatieplicht en het ondergeschiktheidsbeginsel. Bij de totstandkoming van art. 132 W.v.M.S. heeft men aan de mogelijkheid van zo'n botsing gedacht.

In het verslag van de Tweede Kamer werd de vraag gesteld: „Moet „nu ook de mindere rapporteren omtrent misdrijven, gepleegd door „een meerdere?“ De Regering antwoordde hierop: „Als de mindere „weet, dat de meerdere een misdrijf pleegde (bijv. in een samenzwering „is betrokken) en het belang van de Staat kan door de verzwijging daar„van worden geschaad, dan is hij verplicht daarvan mededeling te „doen.“ (Deze vraag en dit antwoord werden hierboven reeds in ander verband door mij geciteerd.) Het feit, dat de Regering hier de „samenzwering“ noemt, duidt erop dat zij, de revelatieplicht van minderen m.b.t. misdragingen van meerderen aanvaardende, daarbij bepaaldelijk het oog had op door de laatsten gepleegde zware misdrijven.

Op 22 oktober 1943 veroordeelde de Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten een sergeant tot elf maanden gevangenisstraf wegens het niet rapporteren van een meerdere (2e luitenant) die... in een samenzwering was betrokken! (M.R.T. XL blz. 46 vlg.) Dit is de enige rechterlijke uitspraak waarbij een mindere werd veroordeeld wegens non-revelatie van een door een meerdere gepleegd misdrijf, welke ooit is gepubliceerd. Misschien is zij ook wel de enige die ooit is gedaan. Het betrof hier een hoogst ernstig geval. De bewuste luitenant — die naderhand tot levenslange gevangenisstraf werd veroordeeld — had met twee onderofficieren het plan opgevat om van Australië naar Java te vliegen teneinde zich aldaar aan de Japanners te kunnen overgeven. Hij trachtte de sergeant (beklaagde) voor dit plan te winnen daar hij de hulp van deze als radiotelegrafist nodig had. De sergeant „hield zich op de vlakte“. Hij zei niet ja en hij zei niet neen. In ieder geval liet hij na de „samenzwering“ te bevoegder plaatse te rapporteren. Voor de krijgsraad voerde hij o.a. als verweer aan dat hij niet zeker geweten had of de luitenant het wel ernstig meende. De krijgsraad overwoog te dien opzichte: „dat beklaagdes verweer dat „hij geen meerdere kon rapporteren wanneer hij over onvoldoende „bewijzen beschikt, beklaagde niet kan verschonen als het gaat om „ernstige delicten als militair verraad en desertie naar de vijand;

„dat de Raad hierin echter wel een verzachtende omstandigheid wil „zien, mede in verband met het feit dat de aangifte zich zou richten „tegen een gewezen vliegtuigcommandant van de beklaagde“.

Naast deze uitspraak van de strafrechter staat er één van de tuchtrechter. Een kapitein was gestraft met enige dagen licht arrest omdat hij bepaalde misdragingen van zijn commandant (een oudere kapitein) niet aan diens commandant had gemeld. Het ging hier slechts om

(eigenlijke) krijgstuchtelijke vergrijpen en beleidsfouten; niet om strafbare feiten. Dat de omschrijving der strafreden op zich zelf al onjuist was doet hier verder niet ter zake. Met betrekking tot de principiële vraag of de gestrafte verplicht moest worden geacht om hetgeen hem omtrent het gedrag en de beleidsfouten van zijn commandant bekend was aan diens commandant ter kennis te brengen wordt in de door de Chef van de Generale Staf, tvs Bevelhebber der Landstrijdkrachten, gegeven beklagbeschikking van 6 april 1959¹⁾ overwogen:

„dat naar uit het beginsel der ondergeschiktheid (art. 2 Regl. b.d. „krijgstucht) en voorts uit het bepaalde in art. 27 Regl. b.d. krijgstucht „voortvloeit een militair in het algemeen niet verplicht, ja zelfs niet „gerechtigd is onjuist gedrag en beleidsfouten van een meerdere aan „de meerdere(n) van deze meerdere ter kennis te brengen;

„dat zulks slechts dan niet geldt wanneer een militair, misdragingen „of beleidsfouten van een meerdere voor diens meerdere(n) verzwij- „gende, hiermede het misdrijf genoemd in art. 132 of dat genoemd in „art. 133 W.v.M.S. zou plegen;

„dat blijkens de geschiedenis van de totstandkoming van deze wets- „artikelen (v. d. Hoeven II blz. 308-310) zij eng moeten worden ge- „interpreteerd zodat de hieruit voortvloeiende meldingsplicht slechts „voor ernstige misdrijven (waarvan hier geen sprake was) geacht moet „worden te gelden”.

Het vonnis van de Zeekrijgsraad bij de strijdkrachten in het Oosten en de beklagbeschikking van de C.G.S., tvs B.L.S. spreken nagenoeg dezelfde taal: wanneer een meerdere een ernstig delict (misdrijf) heeft gepleegd is ook een mindere verplicht dit te rapporteren (ter kennis van de meerdere(n) van de meerdere te brengen). Hier speelt het ondergeschiktheidsbeginsel dus geen rol.

Ik acht dit juist en ik zou eraan willen toevoegen: in alle andere gevallen wordt de revelatieplicht door het ondergeschiktheidsbeginsel op zij gezet. Impliceert dit, dat ik aan het ondergeschiktheidsbeginsel een grotere werking toeken dan aan het kameraadschaps- (solidariteits) beginsel? Inderdaad. Het komt mij voor dat men, gezien de militaire verhoudingen, er eerder toe zal kunnen komen van een militair te eisen dat hij een rang- of standgenoot dan dat hij een meerdere „aanbrengt”. Dit laatste gaat immers helemaal tegen de draad in. De handhaving van de krijgstucht geschiedt van bovenaf naar omlaag, aldus kunnen we art. 27 R.Kr. kort samenvatten. In dit systeem past eigenlijk in het geheel niet de figuur van de mindere die gehouden zou zijn de misdragingen van zijn meerdere(n) te rapporteren. Er moeten dus wel zeer klemmende redenen zijn om deze „onkrijgstuchtelijke” figuur toch toe te laten. Welnu, ik acht zulke redenen alleen maar dan aanwezig wanneer er zeer grote dingen op het spel staan en het dus gaat om de hoogste belangen van dienst of Staat.

De schaarste der jurisprudentie op art. 132 W.v.M.S. in verband met het kameraadschaps- (solidariteits) beginsel en het ondergeschikt-

¹⁾ Zie blz. 474. (Red. M.R.T.).

heidsbeginsel toont duidelijk aan dat strafvervolgingen ten deze maar zelden worden ingesteld. Dit is begrijpelijk. Men zal in 99 van de 100 gevallen, wanneer de dader van een misdrijf is gestraft zich niet nog gaan afvragen of een zijner rang- of standgenoten dan wel een zijner minderen al te voren kennis van het misdrijf heeft gedragen en zo ja, of deze dan soms verplicht was geweest (op grond van art. 132 W.v. M.S.) de schuldige „aan te geven". Voorts zal men er een zekere natuurlijke afkeer van hebben om mensen die uit, zij het misschien misplaatst, solidariteits- of loyaliteitsgevoel hebben gehandeld (of, beter gezegd, niet hebben gehandeld) strafrechtelijk te vervolgen.

Uit mijn voorafgaande beschouwingen moge de lezer gebleken zijn dat ik deze gang van zaken toejuich.

Buiten het bestek van mijn eigenlijk onderwerp liggende maar met dit onderwerp in nauw verband staande is de vraag naar de omvang van het revelatierecht, d.i. het recht om uit eigen beweging misdragingen van meerderen of van rang- of standgenoten ter kennis van de meerdere(n) van dezen te brengen.

In de eerder door mij genoemde beklagbeschikking van de C.G.S. tvs B.L.S. komt de volgende reeds eerder geciteerde overweging voor:

„dat naar uit het beginsel der ondergeschiktheid (art. 2 Regl. b.d. „krijgstucht) en voorts uit het bepaalde in art. 27 Regl. b.d. Krijgstucht „voortvloeit een militair in het algemeen niet verplicht, ja *zelfs* niet „gerechtigd is, onjuist gedrag en beleidsfouten van een meerdere aan „de meerdere(n) van deze meerdere ter kennis te brengen".

Hier wordt op de vraag naar de omvang van het revelatierecht van minderen m.b.t. misdragingen van meerderen dus al geantwoord: als er geen revelatieplicht bestaat, bestaat er ook geen revelatierecht. Ik meen dat wij dit als beginsel moeten aanvaarden. Doen we het niet, dan zou „van de militairen een bende chanteurs worden gemaakt" om in de trant van de subcommissie voor de landmacht van omstreeks 1900 te spreken.

Op deze regel bestaat echter een belangrijke uitzondering als gevolg van het bepaalde in art. 9, lid 4 R.Kr. Wanneer de misdrijving van de meerdere een krenkende of onbillijke behandeling van een mindere inhoudt, is de laatste onder alle omstandigheden gerechtigd zich over deze behandeling te beklagen en daarbij uiteraard melding te maken van de misdrijving van de meerdere. Ook een beklag over een gegeven bevel (art. 71 W.Kr.) zou wel eens revelatie van misdragingen van een meerdere kunnen impliceren.

Voor wat betreft misdragingen van rang- of standgenoten geldt m.i. hetzelfde beginsel: geen revelatieplicht dan ook geen revelatierecht. Ook hier zal een uitzondering gemaakt moeten worden en wel voor het geval dat een militair zelf het slachtoffer is geworden van de misdrijving van een collega.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.
Zeekrijgsraad Ned. Nieuw-Guinea.

Vonnis van 2 april 1959.

President: Kapt. t. Zee H. M. van den Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. van der Hoeden, Lt.-Kol. d. Mars. J. A. van Reijn, Kapt.-Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven en Luit. t. Zee (A) 1e kl. G. G. J. Suyderhout.
Raadsman: Luit. t. Zee (A) 2e kl. OC J. C. Lagemaat.

Muiterij, gepleegd door twee schepelingen, wegens luidruchtig optreden op de openbare weg des nachts aangehouden door een uit 2 personen bestaande marinepatrouille. Eén hunner gaf het patrouillelid met de vuist een slag tegen de borst; de ander greep de patrouillecommandant bij het pistoolkoord, hem naar zich toetreckende om hem een vuistslag toe te dienen.

Feit gepleegd te den Helder; rapport ex art. 8 R.Z. toegezonden aan Commandant Zeemacht Nederland; deze zond het rapport voor nader onderzoek aan de Commandant van het schip, waarop de verdachten op weg waren naar Ned. Nieuw-Guinea; na terugontvangst van het rapport door de CZM. Ned. bevonden de verdachten zich binnen het bevelsgebied van de CZM. NNG.; CZM. Ned. zendt het rapport aan CZM. NNG., die verdachten verwijst naar de Zeekrijgsraad NNG.

(W.M.Sr. art. 119, 128; R.Z. art. 8, 8a; Inv. MSTR. art. 89).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NED. NIEUW-GUINEA,
in de zaak van de Fiscaal tegen C. W. W. en Th. J. v. d. K., oud resp. 18 en 19 jaren, geboren resp. te Dordrecht en Middelburg, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 2e klasse en hofmeester 2e klasse, gerequireerden,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad resp. nr. 448-447/C/CZMNNG en nr. 447/C/CZMNNG (beiden ddo. 29 jan. 1959);

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad dd. 24 maart 1959 resp. nr. 1196-477/C/CZMNNG en nr. 1195-477/C/CZMNNG aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

aan W.:

„dat hij dienende als matroos der 2e klasse, te Den Helder op of „omstreeks 10 september 1958, nadat de korporaal der mariniers z/m „M. C. Hoek, die zich als bevelvoerend militair over een patrouille, „bestaande uit de korporaal Hoek voornoemd en de marinier 2 z/m „J. W. van Daalen, tezamen met van Daalen aldaar op patrouille be- „vond, zijnde deze patrouille belast met de controle op de juiste na- „leving van de passagiers- en tenuuevoorschriften door het personeel „van de Koninklijke Marine, aan de marinier 2 z/m van Daalen „opdracht had gegeven zijn, beklagdes, gegevens te controleren i.v.m. „zijn luidruchtige gedrag aan de wal, tezamen en in vereniging met de

„hofmeester der 2e klasse Th. J. v. d. K., althans voor zich, opzettelijk „gewelddadig het pistoolkoord van de korporaal Hoek, dat op diens „borst hing, heeft vastgegrepen, terwijl hij met zijn tot vuist gebalde „rechterhand voornoemde korporaal een stomp wilde geven”;

aan v. d. K.:

„dat hij, dienende als hofmeester der 2e klasse, te Den Helder op of „omstreeks 10 september 1958, nadat de korporaal der mariniers z/m „M. C. Hoek, die zich als bevelvoerend militair over een patrouille, „bestaande uit de korporaal Hoek, voornoemd en de marinier 2 z/m „W. J. van Daalen, tezamen met van Daalen aldaar op patrouille be- „vond, zijnde deze patrouille belast met de controle op de juiste na- „leving van de passagiers- en tenuevoorschriften door het personeel „van de Koninklijke Marine, aan de marinier 2 z/m van Daalen op- „dracht had gegeven zijn, beklaagdes, gegevens te controleren i.v.m. „zijn luidruchtige gedrag aan de wal, tezamen en in vereniging met de „matroos der 2e klasse C. W. W., althans voor zich, opzettelijk ge- „welddadig de marinier 2 z/m van Daalen met zijn tot vuist gebalde „rechterhand een stomp tegen diens borst heeft gegeven”;

Gezien: . enz.;

Overwegende, dat beide zaken afzonderlijk bij de Krijgsraad zijn aanhangig gemaakt, doch dat de Krijgsraad zodanig verband tusschen beide zaken aanwezig acht, dat zij gevoegd aan de kennisneming van de krijgsraad dienen te worden onderworpen;

Overwegende, dat omtrent de vraag of de krijgsraad zich bevoegd kan achten van deze zaak kennis te nemen, allereerst de geldigheid van de beschikking tot verwijzing naar de krijgsraad dient te worden onderzocht;

Overwegende te dien aanzien dat het rapport ingevolge artikel 8 van de Regtspleging bij de zeemagt door de commandant van beklaagden op 13 september 1958 werd ingediend bij de Commandant der zeemacht in Nederland; dat door laatstgenoemde een aanvullend onderzoek werd nodig geoordeeld en dit onderzoek werd afgesloten toen Hr. Ms. „Piet Hein”, aan boord van welk schip beklaagden dienden, uit diens bevelsgebied was vertrokken; dat de commandant der zeemacht in Nederland vervolgens bij brief no. CZM/13500/C ddo. 31 oktober 1958 aan de Commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea verzocht de behandeling van deze zaak over te nemen, daarbij verwijzende naar het voorschrift „Justitieele zaken” (Verordeningen Koninklijke Marine Deel 3 Hoofdstuk XI) met name naar de gestelde noot bij artikel 18 sub 6; dat afgezien van het feit dat het in voornoemd artikel 18 sub 6 handelt over het geval dat een verdachte in eerste instantie voor het Hoog Militair Gerechtshof moet terechtaan, hetgeen in casu niet van toepassing is, de krijgsraad aan de rechtskracht van de onder artikel 18 sub 6 gestelde noot twijfelt nu het aldaar gestelde zich niet verdraagt met het gestelde in artikel 8 van de Regtspleging bij de zeemagt; dat in dit artikel geen regeling wordt gegeven, indien de commanderende officier tot verwijzing bevoegd, de verdachte, alvorens een beslissing te nemen niet meer onder

zijne bevelen heeft; dat indien stilzwijgend zou moeten worden aangenomen, dat als opvolgende verwijzingsautoriteit de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea zou moeten worden aangemerkt, de krijgsraad wil opmerken dat deze veronderstelling niet zou kunnen steunen op een ruime uitleg van art. 8 RZ hierop neerkomende als zou de opvolgende commanderende officier het venvijzingsrecht toekomen, aangezien Hr. Ms. „Piet Hein" na vertrek uit het bevelsgebied van de commandant der zeemacht in Nederland niet aanstonds in het bevelsgebied van de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea arriveerde doch eerst onder rechtstreeks bevel van de bevelhebber der zeestrijdkrachten ressorteerde; dat nu de krijgsraad de verwijzingsbevoegdheid van de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea niet kan gronden op art. 8 van de regtspleging bij de zeemagt onderzocht dient te worden of deze autoriteit bevoegd was op grond van art. 8a van voornoemde regtspleging het verwijzingsrecht uit te oefenen; dat het antwoord op deze vraag afhangt van de vraag of de krijgsraad bevoegd is om van deze zaak kennis te nemen; dat 's krijgsraads relatieve competentie is geregeld in art. 90 jo, art. 89 van de invoeringswet militair straf- en tuchtrecht; dat de krijgsraad het gestelde in art. 89 ten 1e ten deze niet van toepassing acht aangezien ten tijde van het begaan der strafbare feiten beklagden niet behoorden tot een schip waarvoor de krijgsraad was aangewezen; dat de krijgsraad voor deze opvatting steun vindt in het feit dat ondanks het gestelde in art. 88, 1e der invoeringswet aan dat artikel een bepaling is toegevoegd als vermeld in art. 88, 3e; dat ofschoon een soortgelijke bepaling in art. 89 ontbreekt de krijgsraad op grond van de overweging dat de wetgeving in sluitende competentie-regeling voor ogen moet hebben gestaan het bepaalde in art. 88, 3e van analogische toepassing acht;

Overwegende alzo, dat de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea tot verwijzen van deze zaak bevoegd geacht moet worden en de krijgsraad bevoegd is van deze zaak kennis te nemen.

Overwegende, dat C. W. W. op 12 maart 1956 als matroos 3e klasse in werkelijke dienst is aangenomen en thans als matroos 2e klasse in werkelijke dienst verblijft, en dat Th. J. v. d. K. op 19 maart 1956 als hofmeester 3e klasse in werkelijke dienst is aangenomen en thans nog als hofmeester 2e klasse in werkelijke dienst verblijft;

Overwegende dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard: 1e. Cornelis Willem W., oud 18 jaar, als beklagde:

dat hij op 9 september 1958, een paar dagen voor het vertrek van Hr. Ms. „Piet Hein" naar Nederlands Nieuw-Guinea, te Den Helder tezamen met een hofmeester 2e klasse is gaan passagieren; dat toen zij omstreeks middernacht luid zingende op weg waren naar het schip, zij schuin tegenover Hr. Ms. „Schorpioen" werden aangehouden door een marinepatrouille, bestaande uit een korporaal der mariniers en een marinier 2e klasse; dat de patrouille duidelijk herkenbaar was aan de witte helm met rode band met de letters MP; dat de korporaal hem opdracht gaf zijn legitimatiebewijs KM te tonen en daarna aan de

marinier 2e klasse te overhandigen; dat hij dit niet heeft overhandigd; dat hij toen zag dat de hofmeester v. d. K. slaags raakte met de marinier 2e klasse; dat hij niet heeft gezien wie het eerste begon; dat hij aan de korporaal gevraagd heeft: „Korporaal, mag ik het met de marinier „2e klase met blote handen uitvechten?“ dat de korporaal hierop geen antwoord gaf; dat hij toen opzettelijk het pistoolkoord van de korporaal, dat op zijn borst hing, heeft vastgegrepen en hij met zijn rechtervuist hem een stomp heeft gegeven;

2e. Theodoor, Jacob v. d. K., oud 19 jaar. als *beklaagde*:

dat hij op 9 september 1958, een paar dagen voor het vertrek van Hr. Ms. Piet Hein naar Nederlands Nieuw-Guinea, te Den Helder tezamen met de matroos 2e klasse W. is gaan passagieren; dat toen zij even na middernacht, het was dus 10 september 1958 geworden, luid zingend op weg naar het schip waren, zij schuin tegenover Hr. Ms. „Schorpioen^w werden aangehouden door een marinepatrouille bestaande uit een korporaal der mariniers en een marinier 2e klasse; dat de patrouille duidelijk herkenbaar was aan de witte helm met de rode band en de letters MP; dat hij op order van de patrouillecommandant zijn legitimatiebewijs aan de marinier 2e klasse afgaf, die hem zei, dat hij te laat was en derhalve zou worden gerapporteerd; dat wat er toen is gebeurd, hij zich niet meer kan herinneren; dat hij wel weet, dat hij heeft gezegd: „Voel jij je nu flink nu je mij op kan schrijven, „je bent nog maar een baroe, je ligt al een tijdje achter mijn scheur“, tegen de marinier 2e klasse; dat op een gegeven moment de marinier 2e klasse hem met de gummiknuppel sloeg, waarop hij hem heeft teruggeslagen; dat hij ten stelligste ontkent, dat hij het eerst heeft geslagen, waarbij hij zich realiseert, dat zijn verklaring, afgelegd op 8 december 1958, afwijkt van die van de marinepatrouille van 10 september 1958, dus enkele uren na het gebeurd; dat hij tijdens de schermutseling de marinier 2e klasse met zijn vuist een klap heeft gegeven; dat hij niet weet waar; dat hij ook nog slagen met de knuppel op zijn hoofd heeft gehad;

overwegende dat een ten processe aanwezig, door Baltus Spruyt en Jan Holtrop, respectievelijk sergeant-majoor en sergeant van speciale diensten der Koninklijke marine recherche, beiden onbezoldigd ambtenaar van het korps rijkspolitie, op 18 september 1958 op afgelegde ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal no 67/1958 van de Koninklijke marine recherche, onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisanten van:

Maarten Cornelis Hoek, oud 21 jaar, korporaal der mariniers z/m:

dat hij in de nacht van woensdag 10 september 1958, te omstreeks 00.20 uur, zich als patrouillecommandant met de marinier 2e klasse W. J. van Daalen per rijwiel op de Zuidstraat, gelegen te Den Helder, bevond, belast met de controle op de juiste naleving van de passagiers- en tenuevoorschriften door het personeel van de Koninklijke marine, beneden de rang van sergeant, ingevolge schriftelijke opdracht van de commandant afdeling marine-patrouilles Nederland; dat ten tijde en ter plaatse als bovenvermeld hij drie, hem onbekende personen, gekleed

in de uniform der Koninklijke marine ter hoogte van Hr. Ms. „Schorpioen" zag lopen, komende uit de richting van de Keizerstraat en gaande in de richting van het Ankerpark, waarvan zoals hij zag en hoorde, twee personen luidkeels liepen te zingen; dat hij teneinde deze overtreding ter plaatse te doen ophouden als patrouillecommandant de twee bewuste personen, staande hield, en op hun overtreding wees en inzage vorderde van hun legitimatiebewijs der Koninklijke marine; dat hij vervolgens het legitimatiebewijs controleerde van de derde persoon, die niet aan het zingen had meegedaan; dat nadat hij geconstateerd had, dat die persoon meerderjarig was hij hem zijn weg liet vervolgen; dat hij aan zijn ondergeschikt patrouillelid, de marinier 2 W. J. van Daalen, opdracht gaf de gegevens van de beide schepelingen op te schrijven aan de hand van de legitimatiebewijzen; dat zij beiden verklaarden geplaagd te zijn aan boord van Hr. Ms. „Piet Hein"; dat hij, terwijl van Daalen de gegevens noteerde, hoorde, dat de schepeling die hem bleek te zijn genaamd Theodoor Jacob v. d. K., hofmeester 2e klasse, tegen van Daalen zei: „Voel jij je nou flink nu je mij kan ..opschrijven, je bent nog maar een baroe, je ligt al een tijdje achter „mijn scheur" althans woorden van dergelijke strekking; dat na dit gezegde, waarop van Daalen geen commentaar gaf, v. d. K. van Daalen met zijn tot vuist gebalde rechterhand een stomp tegen diens borst gaf, dat op dat moment de tweede schepeling, welke hem bleek genaamd te zijn Cornelis Willem W., matroos 2, tegen hem zei: „korporaal mag „ik met de marinier 2e klasse met blote handen uitvechten" waarbij deze naar van Daalen wees; dat toen hij daarop geen antwoord gaf W. met zijn linkerhand het pistoolkoord dat op zijn borst hing vastgreep, hem naar zich toe trok en hem daarna met zijn tot een vuist gebalde rechterhand in zijn gezicht trachtte te slaan;

Post alia:

Overwegende dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen (wordende de verklaringen van beklaagden slechts als zodanig gebezigd ten nadele van hem die ze heeft afgelegd) wettig en overtuigend is bewezen, met hun schuld daaraan, hetgeen aan elk der beklaagden is ten laste gelegd, telkens met uitzondering van de woorden „althans voor „zich";

Overwegende dat het bewezene ten aanzien van elk der beklaagden behoort te worden gekwalificeerd als „muitelij";

Overwegende omtrent de op te leggen straf, dat de commandant van beklaagden beiden terzake krijgstuchtelijk heeft gestraft met zeven dagen licht arrest en zes dagen strafdienst à twee uur per dag; dat de krijgsraad ingevolge het bepaalde in art. 57 van de wet op de krijgstucht bij de bepaling der straf hiermede rekening houdt; dat de krijgsraad tevens rekening wil houden met het feit dat met de berechting geruime tijd gemoeid is geweest; dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van elk der beklaagden, ten aanzien van elk hunner een gevangenisstraf voor de tijd van zes weken passend is; dat er termen aanwezig zijn om een gedeelte van deze straf groot vier weken, ten aanzien van elk der

beklaagden voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen waartegen het militair belang zich niet verzet . enz.; [Red.].

NASCHRIFT.

(1) Bovenstaand vonnis is een voorbeeld van feitelijke aanranding van een meerdere door die meerdere bij diens kleding en/of uitrusting te grijpen.

(2) De Krijgsraad is uitvoerig ingegaan op de vraag of hij bevoegd was, van het tenlastegelegde kennis te nemen. De aanwijzing, door de CZM. Ned. gegeven, werd daarbij verworpen.

Het 6e lid van artikel 18 „Justitiële Zaken“, waarop de CZM. Ned. zijn aanwijzing grondde luidt (met de daarbij behorende noten) als volgt:

Art. 18 (Art. 8 R.Z.)

6e lid.

Indien de verdachte in eerste instantie terecht moet staan voor het Hoog Militair Gerechtshof (artikel 82 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht) zendt de vlootvoogd de op de zaak betrekking hebbende bescheiden aan den advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht, met verzoek om van advies te willen dienen. ¹⁾ ²⁾.

Het wil mij voorkomen dat de CZM. Ned. speciaal het oog had op noot I) van dat 6e lid, waarbij het voorschrift rekening houdt met de mogelijkheid dat de verdachte inmiddels is overgeplaatst.

De moeilijkheid, waar de Krijgsraad zich voor geplaatst zag, schuilt in het feit dat de relatieve competentie van de Zeekrijgsraden eigenlijk dubbel geregeld is, namelijk in artikel 8 R.Z. (waar de competentie van de Zeekrijgsraad wordt gekoppeld aan het bevelsrayon van de vlootvoogd) en in de artikelen 88-92 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, welke artikelen de verschillende Zeekrijgsraden opsommen en hun competentie regelen.

Men behoeft echter allerminst strijd tussen beide wetten te zien. Want wel zal moeten worden aangenomen dat de (tot straffen bevoegde) Commanderende Officier in de aanhef van artikel 8 en de

1) Hierbij is uitgegaan van de veronderstelling, dat de vlootvoogd zelf het verwijzingsrecht bezit. In het zeer bijzondere geval dat, b.v. door eene inmiddels plaats gehad hebbende overplaatsing, het verwijzingsrecht aan eene andere autoriteit toekomt of geen verwijzingsautoriteit is aangewezen, heeft de toezending der stukken plaats, in het eerste geval aan die verwijzingsautoriteit en in het andere geval aan den advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht.

2) Teneinde de redactie der artikelen niet noodeloos ingewikkeld te maken wordt in dit hoofdstuk naast „verwijzing naar den zeekrijgsraad“ niet steeds „verwijzing naar het hoog militair gerechtshof“ genoemd, noch is, waar sprake is van den „fiscaal“ steeds, waar de inhoud der artikelen er overigens aanleiding toe zou geven, alternatief de „advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht“ genoemd.

In het oog behoort evenwel te worden gehouden, dat zoo het betreft een persoon, die in eerste instantie voor het hoog militair gerechtshof moet terechtstaan, in de artikelen en in de bijbehorende modellen in **stede** van „verwijzing naar den zeekrijgsraad“ moet worden gelezen „verwijzing naar „het hoog militair gerechtshof“ en dat dan de „advocaat-fiscaal voor de „zee- en landmacht“ in de plaats treedt van den „fiscaal“.

(tot verwijzing bevoegde) *Commanderende Officier in het vervolg van artikel 8 beide behoren binnen het bevelsrayon, binnen hetwelk de verdachte zijn feit pleegde, doch artikel 8a verbreekt, desnodig, die band en legt de verwijzingsbevoegdheid in handen van de vlootvoogd, gerechtigd tot bijeenroeping van de bevoegde Krijgsraad. In artikel 8 wordt dus de bevoegdheid van de Krijgsraad afgeleid van de sfeer, waarbinnen de verdachte het feit pleegde; in artikel 8a wordt (indirect) verwezen naar de bevoegdheidsregeling van de verschillende Zeekrijgsraden en daarvan wordt het recht tot verwijzing afgeleid. En zó is deze verspreide competentieregeling behoorlijk tot één geheel gesmeed.*

Wanneer dan ook, zoals in casu, de lijn, welke artikel 8 R.Z. veronderstelt, door een overplaatsing is verbroken, wendt men de blik naar artikel 88 e.v. Inv. Wet.

Merkwaardig is dan, dat de Krijgsraad — terecht veronderstellende dat de Wet een sluitende competentieregeling heeft willen geven — werkt met analogie van artikel 88 (3) in plaats van rechtstreekse toepassing van artikel 89 (3).

W. H. V.

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw-Guinea.

Vonnis van 2 april 1959.

President: Kapt. t. Zee H. M. van den Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. van der Hoeden, Lt.-Kol. Mars. J. A. van Reijn, Kapt.-Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven en Lt. t. Zee (A) 1e kl. G. G. J. Suyderhout.

Raadman: Lt. t. Zee 1e kl. J. H. Mandels.

Opzettelijke ongehoorzaamheid door te weigeren en opzettelijk na te laten te voldoen aan de opdracht om inatrasovertrekken in te leveren.

Gedeeltelijk voorwaardelijke militaire detentie¹⁾.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NED. NIEUW-GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen R. v. M., oud 22 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als magazijnbeheerder 3e klasse,

Gezien: . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 24 maart 1959 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als magazijnbeheerder 3e klasse, te Biak op of omstreeks 24 november 1958, toen de korporaal-electromonteur „J. P. de Wit hem de order had gegeven de overtrekken matras van „de bak waartoe hij, beklagde, behoorde, te gaan inruilen, opzettelijk „tegen deze korporaal heeft gezegd: „dat doe ik niet“, althans woorden „van gelijke strekking, en deze order niet heeft uitgevoerd“;

¹⁾ Zie de beschikking van het H.M.G. van 21 april 1959, blz. 484 hierna. (*Red.*).

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:
1e. Johannes Petrus de Wit, oud 26 jaar, als getuige:

dat hij sedert 27 juli 1957 bij de marinekazerne Biak in Nederlands Nieuw-Guinea dient; dat hij op of omstreeks 24 november 1958 de magazijnbeheerder der 3e klasse R. v. M. heeft aangezegd, dat hij de matrasovertrekken van de gehele bak moest omruilen bij de provoost; dat dit gebeurde om \pm 07.10 uur zoals dit altijd gebeurt; dat M. bezwaren maakte omdat hij al een paar maal achter elkaar hiervoor was aangewezen; dat hij toen tegen hem heeft gezegd: „Daar heb ik niets „mee te maken, je doet het toch“; dat er namelijk niemand anders beschikbaar was; dat toen hij ongeveer drie uur later hoorde, dat de overtrekken matras nog steeds niet waren geruild, hij M. heeft opgebeld en hem gevraagd waarom het ruilen niet was geschied; dat hij wederom als reden opgaf dat hij het reeds meerdere malen had gedaan, waarop hij hem weer vertelde, dat hij daar niets mee te maken had en hij hem de order gaf alsnog de matrasovertrekken te ruilen; dat M. antwoordde: „Dat doe ik niet, zet mij maar streng“, waarop hij de telefoon verbrak;

2e. R. v. M., oud 21 jaar, als beklagde:

dat hij zich op of omstreeks 24 november 1958 te 07.00 uur op de slaapzaal van de marinekazerne Biak bevond, waar hij gelegd is; dat de korporaal-electromonteur de Wit, die ook bij hun op zaal slaapt, binnen kwam en hem zei de overtrekken matras in te leveren; dat toen hij de korporaal mededeelde, dat hij geen tijd had en dat hij het de laatste twee keer ook al gedaan had, deze antwoordde dat hij het toch maar moest doen; dat hij antwoordde: „Ik doe het niet“; dat hij de overtrekken matras niet heeft ingeleverd en hij aan zijn werk is gegaan; dat hij om \pm 11.00 uur werd opgebeld door de korporaal de Wit, die hem nogmaals de opdracht gaf de overtrekken te gaan omruilen; dat, daar hij het nog steeds onrechtvaardig vond hij antwoordde: „Eerst „moet iemand anders het doen en als die het niet doet zegt U dat ik „de overtrekken moet omruilen, terwijl ik het de laatste twee maal al „heb gedaan“; dat de korporaal zei: „Je doet het toch maar“, waarop hij antwoordde: „Ik doe het niet“; dat hij geen aanstalten heeft gemaakt om de overtrekken te gaan omruilen;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, alsmede zijn schuld daaraan, hetgeen aan de beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid“;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde een militaire detentie voor de tijd van vier weken passend is; dat er termen aanwezig zijn om een gedeelte dezer straf, groot twee weken, voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet.. . enz. [Red.].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 29 januari 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel L. C. Onderstal en Majoor R. P. Pieters.
Raadsman: Mr L. C. van der Tas.

Principiële ongehoorzaamheid met volharding nadat hem op zijn strafbaarheid was gewezen (door hem te zeggen dat hij zich aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking kon komen).

(W.M.Sr. art. 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. P. P., geb. 27 maart 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Regiment Infanterie Chassé te Maastricht, op 7 augustus 1957, in tijd van oorlog, te Maastricht, toen de kapitein H. J. C. Gits hem na zijn inlijving in de militaire dienst had bevolen een militair uniform te gaan halen en dat aan te trekken, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende, dat hij zulks op grond van gewetensbezwaren niet kon doen en vervolgens opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat genoemde kapitein hem er op had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou komen, zeggende, dat hij aan het bevel geen gevolg kon geven in verband met zijn geloofsovertuiging”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 9 augustus 1957, opgemaakt door de Commandant 2e Instructie Compagnie van het Regiment Infanterie Chassé te Maastricht, blijkt, dat beklaagde op voornoemd tijdstip sedert 7 augustus 1957 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 2e Instructie Compagnie van het Regiment Infanterie Chassé op 7 augustus 1957 te Maastricht in de Tapijnkazerne van de commandant van voornoemde compagnie, de kapitein H. J. C. Gits bevel heeft gehad om een militair uniform te gaan halen en dat aan te trekken; dat hij geweigerd heeft aan dat bevel gevolg te geven, zeggende, dat hij zulks op grond van gewetensbezwaren niet kon doen en dat hij toen ook geen uniform is gaan halen of aan is gaan trekken; dat hij ook, nadat vervolgens genoemde kapitein hem er op had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, in zijn weigering heeft volhard, zeggende, dat hij aan dat bevel geen gevolg kon geven in verband met

zijn geloofsovertuiging en dat hij geen uniform is gaan halen of aan is gaan trekken;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, waarbij „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat „een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen“;
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee jaren, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 7 augustus 1957; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.J.*]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 5 februari 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. G. de Bruin en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadslieden: Majoor K. Bakker en Kapitein L. E. van Diggelen.

Dood door schuld: Als opperwachtmeester toegelaten dat een wachtmeester trachtte te demonstreren dat hij, op een afstand van ongeveer 1 meter van beklagde staande, zou kunnen verhinderen dat beklagde zijn browning FN pistool zou afschieten, zulks zonder dat hij, beklagde, zich er deugdelijk van overtuigd had dat dat pistool ongeladen was, tengevolge waarvan, nu de demonstratie van het slachtoffer mislukte, een schot afging waardoor dit in de huik werd getroffen en enkele uren daarna is overleden.

(W.Sr. art. 307).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen V. L., geboren 18 juni 1911, beroepsopperwachtmeester Zwarte Lucht-doelartillerie, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepsopperwachtmeester bij het Korps „Lucht-doelartillerie der Koninklijke Landmacht, op 22 november 1957 „te 's-Gravenhage, tijdens een schietoefening op de schietbaan aan de „Waaltdorpervlakte, na met het tot zijn uitrusting behorende Browning

„FN-pistool, kaliber 9 mm enige series te hebben geschoten, hoogst „roekeloos en onvoorzichtig en onverantwoordelijk heeft gehandeld „door toen de dienstplichtig wachtmeester W. Hollander hem te ken- „nen had gegeven dat hij, Hollander, mits op korte afstand van de „schutter, ten allen tijde zou kunnen beletten dat een dergelijk pistool „werd afgevuurd, aan deze Hollander toe te staan zulks te demonstreren „en vervolgens het genoemde wapen op deze Hollander te richten, „zonder dat hij, beklaagde, eerst de houder uit het pistool waarmede „hij die dag had geschoten, had genomen en zonder zich door het „achteruitbrengen van de slede of op enige andere wijze te hebben „overtuigd of zich nog een scherpe patroon in het wapen of de houder „bevond en door vervolgens genoemde Hollander eerst met de hand „de slede van het door hem, beklaagde, vastgehouden wapen naar „achteren te laten drukken en daarmede het afvuren van het wapen te „beletten en vervolgens toen Hollander wilde demonstreren dat hij op „een pas afstand van de schutter ook tijdig zou kunnen ingrijpen en „op hem, beklaagde kwam toelopen, dit wapen op Hollander gericht „te houden en de trekker van dit wapen over te halen, waarop, daar „er zich inderdaad wel een scherpe patroon in het wapen bevond, een „kogel uit dit wapen werd afgeschoten voordat Hollander het wapen „had kunnen bereiken om iedere hantering van dit wapen te verhin- „deren, met het aan deze roekeloosheid en onvoorzichtigheid en on- „verantwoordelijkheid derhalve aan zijn, beklaagdes, schuld te wijten „gevolg, dat meergenoemde Hollander door deze door hem, beklaagde, „afgeschoten kogel in de bovenbuik werd getroffen, waarbij zijn lever „werd verscheurd en hij zodanig werd verwond, dat hij diezelfde dag „aan de gevolgen daarvan is overleden”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 14 december 1957, opgemaakt door de Commandant Kern 178e Afdeling Zware Lucht- doelartillerie semi-mobiel te 's-Gravenhage, blijkt, dat beklaagde op voornoemd tijdstip sedert 17 september 1945 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepsopperwacht- meester van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 178e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie semi-mobiel te 's-Gravenhage, op 22 novem- ber 1957 in de middaguren heeft deelgenomen aan een schietoefening met pistool op de schietbaan aan de Waalsdorpervlakte te 's-Graven- hage; dat hij tijdens die oefening heeft gebruikt het pistool Browning FN nr. KL 25949, kaliber 9 mm; dat hij een tweetal series van 8 pa- tronnen met dat pistool verschoten heeft; dat hij toen onder het toezicht van de baancommandant, de wachtmeester Van Tilborg, vervolgens nog een serie van 8 patronen heeft verschoten met dat wapen; dat hij daar- toe 8 patronen in de houder van dat wapen heeft gedaan; dat hij drie patronen in de kogelvanger heeft geschoten en dat hij, naar hij meende toen de resterende vijf op de schietschijf heeft verschoten; dat hij zich niet ervan overtuigd heeft of de houder werkelijk helemaal leeg was; dat de houder niet uit het wapen is geweest; dat de wachtmeester

W. Hollander naar hem toe kwam en hem te kennen gaf, dat hij, Hollander, mits op korte afstand van de schutter, te allen tijde zou kunnen beletten dat een pistool, zoals bovenbedoeld, werd afgeschoten; dat hij dit bestreed; dat hij toen de haan heeft gespannen door de slede van het wapen achteruit te trekken en weer naar voren te laten komen; dat hij toen Hollander toeliet diens theorie te demonstreren; dat, terwijl hij het wapen op Hollander gericht hield en Hollander vlak voor hem stond, Hollander vervolgens met diens hand de slede van het wapen naar achteren bracht, hetgeen tot gevolg had, dat, toen hij, beklaagde, vervolgens aan de trekker trok, de haan inderdaad niet naar voren ging; dat Hollander vervolgens wilde demonstreren, dat deze op een pas afstand van de schutter ook tijdig zou kunnen ingrijpen op dezelfde wijze als zoëven; dat Hollander daartoe een pas achteruit ging, waarbij hij het wapen op Hollander gericht hield en waarbij de haan van het wapen nog in diens achterste stand stond; dat hij, terwijl Hollander een stap naar voren deed naar hem toe, aan de trekker heeft getrokken voordat Hollander zijn, beklaagdes, pistool had kunnen bereiken met diens hand om iedere hantering van het wapen te verhinderen; dat er toen uit dat pistool een schot afging, waardoor Hollander in de bovenbuik werd getroffen, tengevolge waarvan Hollander diezelfde dag is overleden; dat hij vlak voor de demonstratie van Hollander, de slede van het wapen wel achteruit gebracht heeft, zonder daarbij te letten of zich nog een scherpe patroon in het wapen bevond; dat hij zich ook anderszins niet van dit laatste heeft overtuigd;

overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Piet van Tilborg:

dat hij op 22 november 1957 in de namiddag baancommandant was op de pistoolbaan no. 1 op de Waalsdorpervlakte te 's-Gravenhage; dat schutter de opperwachtmeester V. L. was; dat V. L. vlug schoot en op een gegeven moment ophield; dat hij de schoten niet heeft kunnen tellen; dat V. L. in strijd met de gewoonte de houder uit het wapen niet aan hem gaf; dat hij daarna zelf is gaan schieten; dat hij na afloop daarvan de wachtmeester Hollander op de grond zag liggen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 6 december 1957, opgemaakt en gesloten door Pierre Herman Johannes Neuteboom, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, Rintje van der Meer, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Jan Schalkoort, adjudant-onderofficier, behorende tot de Koninklijke Marechaussee, allen behorende tot de Brigade 's-Gravenhage, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Pieter de Groot:

dat hij op 22 november 1957 in de middaguren op de pistoolbaan op de Waalsdorpervlakte te 's-Gravenhage zag, dat de opperwachtmeester V. L. in gesprek was met de wachtmeester Hollander; dat de wachtmeester Hollander tegen de opperwachtmeester V. L. zei: „Als „ik mijn hand tegen de loop van een pistool druk, gaat het schot „niet af“; dat hij zag, dat de opperwachtmeester V. L. diens pistool op de wachtmeester Hollander richtte, terwijl Hollander met diens

vlakke hand tegen de loop van het pistool drukte; dat hij vervolgens de wachmeester Hollander tegen de opperwachmeester V. L. hoorde zeggen: „Als ik nu op ongeveer 1 meter afstand van U ga staan, gaat „het schot ook niet af, daar ik dan te dicht bij U sta. Op het moment, „dat U wilt schieten, dan heb ik alweer mijn hand tegen de loop van „het pistool gedrukt“; dat Hollander hierna een meter achteruit ging, terwijl de opperwachmeester V. L. diens pistool op Hollander gericht bleef houden; dat op het moment dat Hollander met een bijna uitgestrekte arm op de opperwachmeester V. L. afkwam, hij hoorde, dat er een schot afging; dat hij onmiddellijk hierna zag, dat Hollander naar diens buik greep, een paar passen zijwaarts maakte en vervolgens in elkaar zakte;

Henry Jan Hypolite van Hootegem, majoor-arts, chef militair geneeskundige dienst:

dat hij op 22 november 1957 omstreeks 14.45 uur zich naar de Waalsdorpervlakte te 's-Gravenhage heeft begeven; dat hij daar de wachmeester Willem Hollander aantrof in een diepe shock; dat hij zag, dat Hollander een diepe wond in de bovenbuik links voor had en een kleine wond rechts achter in de rug; dat hij constateerde, dat het een in- en uitschot was; dat Hollander naar het Militair Hospitaal is vervoerd, waar hij te 17.15 uur die dag is overleden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 307 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: Veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van 3 weken.
— Red.]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 12 februari 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel L. C. Onderstal en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: 1e Luit. L. J. van der Zee.

Lichamelijk letsel door schuld: met de voet de spangreep van een lichte mitrailleur, die door een ander soldaat, met de kolf op de grond,

bij de mondingsvlamdemper werd vastgehouden, een eindweegs neergedrukt zodat, toen beklaagdes voet van de spangreep afgleed, deze weer naar voren schoot en een schot deed afgaan, hetwelk door de linkerhand van die andere soldaat ging.

Beklaagde was vervolgens gevlucht en had zich vier dagen later bij de Koninklijke Marechaussee gemeld.

Voor dit laatste feit, begaan in psychogene opwindingsstoestand bij neurotische persoonlijkheid, ontoerekeningsvatbaar verklaard.

(W.M.Sr. art. 98; W.Sr. art. 37, 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. B., geboren 30 maart 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht:

„I. op of omstreeks 20 juni 1957 in de gemeente St. Oedenrode zo „onvoorzichtig en onverantwoordelijk heeft gehandeld, dat aan zijn „onvoorzichtigheid en onverantwoordelijkheid, derhalve aan zijn grove „schuld te wijten is geweest, dat de dienstplichtig soldaat J. A. van „den Berg zodanig lichamelijk letsel heeft bekomen, waaruit verhinde- „ring in de uitoefening zijner ambtsbezigheden is ontstaan, hebbende „ hij immers ten tijde en ter plaatse voormeld, terwijl genoemde Van „den Berg een lichte mitrailleur, die rechtstandig met de kolf op de „grond stond, met zijn linkerhand bij de mondingsvlamdemper vast- „hield, op welke lichte mitrailleur een met losse patronen gevuld maga- „zijn zich bevond, zijn, beklaagdes, rechervoet op de spangreep van „deze lichte mitrailleur gezet en de spangreep een eind naar beneden „gedrukt, waarbij echter de spangreep niet zover naar beneden werd „gedrukt, dat de afsluiter in zijn achterste stand werd vastgehouden „door de spanningsnok, waardoor, toen zijn, beklaagdes, voet van de „spangreep afgleed, een schot is afgegaan, door welk schot genoemde „Van den Berg een grote huid- en spierwond aan zijn linkerhand heeft „bekomen en daardoor minstens drie maanden verhinderd is geweest „in de uitoefening van zijn ambtsbezigheden van militair in de stand „van soldaat;

„II. op 20 juni 1957, omstreeks 03.15 uur, in tijd van oorlog, te „St. Oedenrode en Roosendaal, nadat hij, beklaagde, het sub I ge- „noemde feit had gepleegd, eigendunkelijk van zijn groep, die in de „nabijheid van St. Oedenrode op oefening was, is weggevloden en sinds- „dien langer dan vier dagen opzettelijk ongeoorloofd en onafgebrochen „van zijn groep aldaar en van zijn te Roosendaal gelegerd onderdeel „afwezig is geweest, totdat hij op 24 juni 1957 omstreeks 09.00 uur „zich bij de Koninklijke Marechaussee te Groningen heeft gemeld”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe ten aanzien van het hem onder I en II ten laste gelegde zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat

bij het Korps Commando Troepen van de Koninklijke Landmacht te Roosendaal, op 20 juni 1957 te omstreeks 03.00 uur, na afloop van een nachtoefening met de 104e Compagnie van bovengenoemd onderdeel, in de omgeving van de brug te St. Oedenrode was; dat hij tot een groep behoorde, waarin onder meer de soldaat J. A. van den Berg was ingedeeld; dat op tijd en plaats voormeld, genoemde Van den Berg, die bewapend was met een lichte mitrailleur (bren) en die dit wapen met de kolf op de grond had staan en met diens linkerhand de mondingsvlamdemper omvatte, tijdens een rustpauze op een gegeven moment zei: „Zullen we eens een overvalletje plegen of zullen we eens „een strot vuur op die boerderij afgeven?“; dat hij toen zei: „Dat is „goed“ en in een opwelling met zijn rechtervoet op de spangreep van de bren van Van den Berg traptte en daardoor de spangreep een eindweegs naar beneden drukte, echter niet zover dat de afsluiter (die meegenomen werd door de spangreep) in diens achterste stand werd vastgehouden door de spanningnok; dat het gevolg hiervan was, dat toen zijn voet afgleed van deze spangreep, de afsluiter weer naar voren schoot onder druk van de zuigerstangveer (afsluitingsveer) tengevolge waarvan de afsluiter een patroon meenam uit het magazijn, dat op het wapen was geplaatst; dat onmiddellijk hierna een schot afging en hij Van den Berg diens wapen zag neergooien en naar diens hand zag grijpen;

dat hij door dit voorval zo geschrokken was, dat hij niet gekeken heeft wat er verder met Van den Berg aan de hand was en het op een lopen gezet heeft; dat hij toen op 20 juni 1957 te St. Oedenrode eigen-dunkelijk van zijn groep, die aldaar op oefening was en van zijn onderdeel te Roosendaal is weggelopen en daarvan sindsdien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken van zijn groep aldaar en van zijn te Roosendaal gelegen onderdeel is afwezig gebleven, totdat hij zich op 24 juni 1957 te omstreeks 09.00 uur bij de Koninklijke Marechaussee te Groningen heeft gemeld;

overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Johannes Adrianus van den Berg:

dat hij op 20 juni 1957 in de nacht zich bevond in de buurt van de brug te St. Oedenrode na beëindiging van een oefening van de 104e Compagnie van het Korps Commando Troepen; dat hij bewapend was met een lichte mitrailleur (bren); dat hij op een gegeven moment toen aldaar heeft gezegd: „Zullen wij een overvalletje plegen?“, waarna hij het magazijn uit zijn patroentas heeft gehaald en op zijn wapen heeft gezet en geplaatst; dat hij, nadat hij dit had gedaan, met zijn linkerhand dit wapen vast hield op de mondingsvlamdemper, terwijl de kolf op de grond rustte; dat hij in een flits nog gezien heeft, dat de soldaat J. B., eveneens behorende tot zijn groep, met diens voet de spangreep van zijn wapen naar beneden drukte en dat onmiddellijk daarop een schot afging; dat door genoemde handeling kennelijk een losse patroon uit het magazijn van zijn wapen in de kamer was terechtgekomen en afgevuurd; dat hij een stekende pijn voelde aan zijn linkerhand; dat het hem bleek dat de houten prop van de afgevuurde losse patroon

door zijn linkerhand was gegaan tussen duim en wijsvinger in; dat hij overgebracht is naar het Johannes de Deo ziekenhuis te 's-Hertogenbosch, alwaar hij in verband met bovengenoemde verwonding tot 10 juli verpleegd is, waarna hij na enige dagen zonder dienst te doen bij zijn onderdeel te zijn geweest, tot op 19 september 1957 verpleegd is in het Militair Herstellingsoord Aerdenburg te Doorn;

Overwegende, dat een geneeskundige verklaring dd. 20 augustus 1957, opgemaakt en ondertekend door Dr Drijver, arts te 's-Hertogenbosch, zakelijk inhoudt als verklaring van relatant:

dat hij op 20 juni 1957 omstreeks 07.00 uur in het St. Johannes de Deo Ziekenhuis te 's-Hertogenbosch bij Johannes Adrianus van den Berg een grote huid- en spierwond aan de linkerhand heeft waargenomen; dat hij de tijd van de verhindering van de uitoefening van de ambts- of beroepsbezigheden van Van den Berg schat op enkele maanden;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft en genoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zwaar lichamelijke letsel bekommt“;
2. „desertie in tijd **van** oorlog gepleegd“;

voorzien en strafbaar gesteld bij: 1. artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht; 2. artikel 96 van het Wetboek van Militair Strafrecht; overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het hem onder I ten laste gelegde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het hem onder II ten laste gelegde niet strafbaar is zijnde gebleken van feiten en omstandigheden die zijn strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende te dien aanzien, dat een door de luitenant-kolonel-arts Ph. P. Bieger en de reserve-eerste-luitenant-arts G. K. van Wijngaarden op 20 januari 1958 omtrent beklaagde uitgebracht psychiatrisch rapport zakelijk als conclusie inhoudt, dat beklaagde tijdens het bedrijven van het hem ten laste gelegde lijdende was aan een ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens in de vorm van psychogene opwindingsstoestand bij neurotische persoonlijkheidsstructuur en ten aanzien van de door hem gepleegde desertie beschouwd moet worden als ontoerekeningsvatbaar, welke conclusie de Krijgsraad overneemt en tot de zijne maakt;

Overwegende, dat beklaagde mitsdien ten aanzien van het hem onder

II ten laste gelegde niet strafbaar is en daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 24 juli 1957-31 juli 1957 voorlopig arrest heeft ondergaan;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven onder I als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

[Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van een week voorwaardelijk, proeftijd een jaar — *Red.*];

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven onder II als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit, doch hem niet strafbaar;

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 5 maart 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Kapitein Mr W. van IJzeren.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Desertie, van Kerstverlof 1956 tot oktober 1957, waarbij beklaagde zich naar Frankrijk heeft begeven en bij Roosendaal-station door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden.

(W.M.Sr. artikel 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E. J. P. Z., geboren 9 augustus 1936, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot Luchtdoel-,artillerie der Koninklijke Landmacht te Ossendrecht, aldaar op 2 januari 1957, in tijd van oorlog, niet van Kerstverlof bij zijn voormeld „onderdeel is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoor-,loofd en onafgebroken langer dan vier dagen afwezig is gebleven, tot „hij op 19 oktober 1957 aan de Nederlands-Belgische grens bij de „doorlaatpost Roosendaal-station, komende uit het buitenland, door de „Koninklijke Marechaussee werd aangehouden en in arrest gesteld, „hebbende hij, beklaagde, zich bij deze afwezigheid naar het buiten-,land, te weten Frankrijk, verwijderd“;

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij het Depot Luchtdoelartillerie van de Koninklijke Landmacht te Ossendrecht, aldaar op 2 januari 1957 niet van Kerstverlof bij zijn onderdeel voormeld is teruggekeerd en daarvan sindsdien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven, totdat hij op 19 oktober 1957 aan de Nederlands-Belgische grens bij de doorlaatpost Roosendaal-station door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden en in arrest gesteld;

dat hij zich tijdens bovenvermelde afwezigheid naar het buitenland, te weten Frankrijk heeft begeven;

Overwegende, dat blijkens eerdergenoemde Justitiële verklaring beklagde van 2 januari 1957 tot 19 oktober 1957 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel, 1e Instructiebatterij Rhenen, gelegerd te Ossendrecht en op 19 oktober 1957 te Roosendaal is aangehouden;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige zich naar „het buitenland verwijdert“;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 98 j^o 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde zich sedert 19 oktober 1957 in arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 8 maanden (met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 19 oktober 1957) waarvan 3 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren — *Red.J.*

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 7 mei 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel W. A. Feitsma en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Mr P. van 't Hoff Stolk.

Als schildwacht in het plantonhuisje in slaap geraakt (de tenlastellegging vermeldt niet dat beklaagde met geweer gewapend was).

(W.M.Sr. art. 69, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. S., geboren 26 juni 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de 933e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal „van de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 15 maart 1958 te „Soesterberg, terwijl hij alstoen aldaar van 23.00 uur tot 24.00 uur „dienst deed als schildwacht of planton bij het achterhek van het „Kamp van Zeist, in elk geval als wachthebbende, de op hem als zo- „danig rustende verplichting of instructie om aldaar waakzaam te blij- „ven, niet is nagekomen doch tijdens deze periode is gaan slapen, al- „thans in slaap is geraakt in het aldaar aanwezige plantonhuisje”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 933e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te Soesterberg en terwijl hij behoorde tot de wacht over het Kamp van Zeist te Soesterberg en terwijl hij op last van de wachtcommandant op na te noemen datum van 23.00 uur tot 24.00 uur als planton, bewapend met een geweer, op post was gesteld bij het achterhek van genoemd Kamp van Zeist, op 15 maart 1958 tijdens vorenbedoelde plantondienst in zijn plantonhuisje bij genoemd achterhek in slaap is gevallen, uit welke slaap hij omstreeks 23.40 uur die avond werd gewekt door de eerste officier van de week in genoemd kamp, de eerste-luitenant Van Leeuwen; dat hij wist, dat hij verplicht was als planton om voortdurend waakzaam te zijn en op te letten, wie er zich bij het hek bevond;

Post alia:

Overwegende derhalve, dat beklaagde, bewapend met geweer, als planton bij het hek nr. 5 van het Kamp van Zeist, als schildwacht in de zin van artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht dient te worden aangemerkt;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als schildwacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet „nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van drie weken — *Red.*].

NASCHRIFT.

Wel heeft de Krijgsraad uit de ter terechtzitting aangevoerde bewijsmiddelen de conclusie getrokken dat beklagde schildwacht was, immers met geweer gewapend op post stond, doch ten laste gelegd was dat niet, althans m.i. niet voldoende. De vermelding in de tenlastelegging dat de man „schildwacht“ was, was daartoe ontoereikend, nu niet mede gesteld was dat hij met geweer gewapend op post was gesteld.

M.i. had de Krijgsraad aan het onderzoek, of de man met geweer gewapend was, niet toe behoren te komen en had met het bewijs van het subsidiair ten laste gelegde dienen te volstaan. W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 15 oktober 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapt. A. J. van Dongen.

Raadsman: Kapt. N. A. Groen.

Beklaagde, sergeant 1e klasse, had, als bestuurder van een jeep en ingedeeld ter begeleiding en bescherming ener militaire colonne, de soldaat-bestuurder van de 8e vrachtauto der colonne bevolen door te rijden toen het verkeerslicht rood licht ging uitstralen. Beklaagde was vervolgens ook zelf over de stopstreep gereden.

Tenlastegelegd: (1) primair: door misbruik van gezag uitlokken tot het niet-voldoen aan het stopbevel; subsidiair: doen plegen van het niet-voldoen aan het stopbevel; (2) geen gevolg geven aan het stopbevel.

KRIJGSRAAD: vrijspraak van (1) omdat niet tenlastegelegd noch gebleken is dat de 8e vrachtauto het verband met de colonne had verloren; vrijspraak van (2) omdat uiteraard artikel 7 (3) W.V.R. ook van toepassing is op motorrijtuigen, die de militaire colonne begeleiden of beschermen.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie achter het vonnis): Vrijspraak van (1) omdat beklagde de bestuurder opdracht gaf zich te gedragen naar artikel 7 (3) W.V.R. en beklagde, zodanig bevel gevende, niet gepleegd kan hebben de onder (1) vermelde delicten. Veroordeling terzake van (2). Artikel 1 (1)z W.V.R. schrijft voor aan welke voorwaarden een aantal motorrijtuigen moet voldoen om als militaire colonne te worden aangemerkt en uit die bepaling volgt dat alléén motorrijtuigen, van bedoelde herkenningstekens voorzien, kunnen behoren tot een militaire colonne.

Voorts: In het algemeen heeft het tot stilstand brengen van een der voertuigen van een militaire colonne (hetgeen in een bepaalde verkeerssituatie geboden kan zijn) niet ten gevolge dat het tot stilstand gebrachte voertuig en de daarop volgende voertuigen als een tweede militaire colonne beschouwd mogen worden.

(W.V.R. art. 1 (1)z, 7 (3) en 29 (S)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M., geboren 17 december 1927, beroepssergeant 1e kl., beklaagde, Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en in de rang van sergeant der eerste klasse „in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks „13 februari 1958 te Nijmegen,

„1. PRIMAIR: door misbruik van zijn gezag van hulplidder van na „te noemen militaire colonne, bestaande uit acht militaire vrachtauto's „en zijn gezag als sergeant der eerste klasse tegenover na te noemen „dienstplichtig soldaat, opzettelijk heeft uitgelokt dat de dienstplichtig „soldaat C. P. Hermans op 13 februari 1958 te Nijmegen als bestuur- „der van de 8e vrachtauto van een militaire colonne, daarmede rijden- „de op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, „de Graafseweg, komende uit de richting van het Keizer Karelplein en „gaande in de richting 's-Hertogenbosch, ter hoogte van de kruising of „splitsing van deze weg met de voor het openbaar rij- of ander verkeer „openstaande weg, de Willemsweg, geen gevolg heeft gegeven aan het „door het rode lichtsignaal, hetwelk ter plaatse voor het wegverkeer in „die richting werd gebezigd, aan genoemde bestuurder gegeven bevel „om te stoppen voor de stopstreep, door opzettelijk aan genoemde „Hermans het bevel te geven om door te rijden en niet voor de stop- „streep te blijven stilstaan, hoewel het lichtsignaal ter plaatse in de „richting van genoemde bestuurder een rood licht uitstraalde, waarna „genoemde bestuurder aan dit bevel gevolg heeft gegeven en het kruis- „vlak van genoemde wegen is opgereden, terwijl het lichtsignaal in zijn „richting een rood licht uitstraalde en op de Graafseweg is door- „gereden;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen ver- „oordeling mocht volgen,

„SUBSIDIAIR: door de ten deze strafrechtelijk niet aansprakelijke „dienstplichtig soldaat C. P. Hermans, heeft doen plegen dat genoem- „de Hermans op 13 februari 1958 te Nijmegen als bestuurder van de „8e vrachtauto van een militaire colonne, daarmede rijdende op de „voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Graafse- „weg, komende uit de richting van het Keizer Karelplein en gaande in „de richting 's-Hertogenbosch ter hoogte van de kruising of splitsing „van deze weg met de voor het openbaar rij- of ander verkeer open- „staande weg, de Willemsweg, geen gevolg heeft gegeven aan het door „het rode lichtsignaal, hetwelk ter plaatse voor het wegverkeer in die „richting werd gebezigd, aan genoemde bestuurder gegeven bevel om „te stoppen voor de stopstreep, door opzettelijk aan genoemde Her- „mans het bevel te geven om door te rijden en niet voor de stopstreep „te blijven stilstaan, hoewel het lichtsignaal ter plaatse in de richting „van genoemde bestuurder een rood licht uitstraalde, waarna genoemde „bestuurder aan dit bevel gevolg heeft gegeven en het kruisvlak van

„genoemde wegen is opgereden, terwijl het lichtsignaal in zijn richting „een rood licht uitstraalde en op de Graafseweg is doorgereden;

„2. als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, type jeep, daar „mede rijdende op de voor het openbaar rij- of ander verkeer open „staande weg, de Graafseweg, komende uit de richting van het Keizer „Karelplein en gaande in de richting 's-Hertogenbosch, ter hoogte van „de kruising of splitsing van de weg met de voor het openbaar rij- of „ander verkeer openstaande weg, de Willemsweg, geen gevolg heeft „gegeven aan het door het rode lichtsignaal, hetwelk ter plaatse voor „het wegverkeer in die richting werd gebezigd, aan hem, beklaagde, „gegeven bevel om te stoppen voor de stopstreep”;

Overwegende, dat uit een verklaring van werkelijke dienst dd. 17 juni 1958, opgemaakt door de Commandant Schoolcompagnie School Aan- en Afvoertroepen te Tilburg blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 3 juli 1952 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem sub 1 primair en subsidiair ten laste gelegde heeft begaan, met name niet bewezen is, dat de dienstplichtig soldaat Hermans het in de telastelegging omschreven bevel tot stoppen kreeg, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat deze dienstplichtige ten tijde en ter plaatse in de telastelegging genoemd, bestuurder was van een militair motorrijtuig, als achtste voertuig deel uitmakende van een militaire colonne, waarvan het voorste motorrijtuig het kruispunt in de telastelegging genoemd met groen licht was gepasseerd;

Overwegende, dat niet ten laste is gelegd, noch gebleken, dat hij bij het naderen van het in de telastelegging genoemde lichtsignaal, het verband met zijn colonne had verloren;

Overwegende, dat voornoemde dienstplichtige derhalve overeenkomstig het bepaalde in artikel 7 lid 3 van het Wegenverkeersreglement — in tegenstelling tot de overige niet tot de colonne behorende weggebruikers, niet anders acht behoefde te slaan op meergemeld lichtsignaal, dan als een aanwijzing tot verhoogde waakzaamheid;

Overwegende, dat op dezelfde gronden niet is komen vast te staan, hetgeen aan beklaagde sub 2 is ten laste gelegd, zodat hij daarvan eveneens behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende immers, dat artikel 7 lid 3 van het Wegenverkeersreglement uiteraard ook van toepassing is op motorrijtuigen, die de militaire colonne begeleiden of beschermen.

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde sub 1 primair en subsidiair en sub 2 is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 3 februari 1959.

President: Mr Doornbos; Leden: Luitenant-Generaals Van der Kroon,
Mr Schepers en Zegers en Commandeur (A) Bakker (plv.).

Raadsman: Kapitein N. A. Groen.

(Zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot een geldboete van vijftientig gulden, subsidiair tien dagen hechtenis terzake van het tweede feit, met nietigverklaring van de dagvaarding voor wat betreft het eerste feit;

Overwegende, dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, voorzover dit op het sub 2 tenlastegelegde betrekking heeft, niet kan verenigen;

Overwegende dienaangaande dat het Hof onjuist acht de opvatting van de krijgsraad dat artikel 7 lid 3 van het Wegenverkeersreglement eveneens van toepassing zou zijn op motorrijtuigen, die de militaire colonne begeleiden of beschermen, waarmede de krijgsraad, gezien het onderhavige geval, kennelijk bedoelt militaire motorrijtuigen, voor deze taken ingedeeld, zonder te zijn voorzien van de voor motorrijtuigen ener militaire colonne voorgeschreven herkenningstekens;

Overwegende, dat artikel 1 lid 1 van het Wegenverkeersreglement onder z voorschrijft aan welke voorwaarden een aantal motorrijtuigen moet voldoen om als een militaire colonne te worden aangemerkt en uit het daar bepaalde volgt dat tot een militaire colonne in de zin van het Wegenverkeersreglement alléén motorrijtuigen kunnen behoren die van de in genoemd artikel bedoelde herkenningstekens zijn voorzien;

Overwegende, dat een andere opvatting onverenigbaar zou zijn met de strekking van dit voorschrift dat juist beoogt een militaire colonne als zodanig kenbaar te doen zijn voor de overige weggebruikers, weshalve het ontoelaatbaar moet worden geacht, dat bestuurders van motorrijtuigen, welke niet van bovenbedoelde herkenningstekens zijn voorzien, zich in het verkeer zouden gedragen overeenkomstig de voor militaire colonnes geldende uitzonderingsbepalingen;

Overwegende, dat aan beklaagde is tenlastegelegd: (zie vonnis — Red.);

Overwegende: enz.;

Ten aanzien van het aan beklaagde sub 1 tenlastegelegde:

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft verkregen, dat beklaagde het hem sub 1 primair en subsidiair ten lastegelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat ten processe is komen vast te staan dat de militaire

colonne, waartoe de in de telastelegging genoemde 8e vrachtauto behoorde, op groen licht was begonnen de daar bedoelde stopstreep te passeren, weshalve de bestuurder van deze auto zich had te gedragen overeenkomstig het bepaalde bij artikel 7, lid 3 van het Wegenverkeersreglement en beklaagde, hem daartoe het bevel gevende, niet kan hebben gepleegd de hem onder 1 tenlastegelegde delicten;

Overwegende, dat appellant in zijn memorie van appèl stelt dat de Xe vrachtauto van de militaire colonne voor de stopstreep is blijven staan en — stilstaande — in de onderhavige verkeerssituatie niet tot een rijdende colonne kon behoren, zodat deze vrachtauto en de daarop volgende motorrijtuigen als een nieuwe militaire colonne moeten worden aangemerkt, doch dat zulks in de telastelegging niet tot uitdrukking komt omdat deze niet inhoudt dat dit 8e motorrijtuig door rood licht is gereden als eerste motorrijtuig van een militaire colonne — (die dan ter plaatse van het oponthoud zou zijn ontstaan) — terwijl in de telastelegging evenmin wordt gesteld dat dit voertuig is blijven staan, doch slechts dat de bestuurder daarvan het bevel kreeg om niet te blijven staan, hetgeen zeer wel een opdracht of aanwijzing aan een rijdende bestuurder kan zijn bij het naderen van een kruispunt, indien na het passeren van het hoofd der colonne het verkeerslicht op rood wordt geschakeld;

Overwegende echter in het algemeen, dat het tot stilstand brengen van een der motorrijtuigen van een militaire colonne, hetgeen in een bepaalde verkeerssituatie geboden kan zijn teneinde te voorkomen, dat de veiligheid op de weg in gevaar wordt gebracht, niet, indien de daarvoor rijdende wagens der colonne doorrijden, ten gevolge heeft dat het tot stilstand gebrachte voertuig en de daarop volgende wagens der colonne in het verkeer als een tweede militaire colonne beschouwd mogen worden, daar het tot stilstand gebrachte voertuig niet het herkenningsteken voert dat voor het hoofd van de colonne is vastgesteld, doch voor de overige weggebruikers kenbaar is als een der op het eerste voertuig volgende wagens der colonne;

Ten aanzien van het sub 2 tenlastegelegde:

overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij, als militair in werkelijke dienst zijnde, als sergeant der eerste klasse bij de Koninklijke Landmacht op 13 februari 1958 te Nijmegen als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, type jeep, daarmede reed over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Graafseweg, komende uit de richting van het Keizer Karelplein en gaande in de richting 's-Hertogenbosch; dat hij, gekomen ter hoogte van de splitsing van deze weg met de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Willemsweg, geen gevolg heeft gegeven aan het door het rode lichtsignaal, hetwelk ter plaatse voor het wegverkeer in die richting werd gebezigd, aan hem, beklaagde, gegeven bevel om te stoppen voor de stopstreep;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal (enz., Red.);

Overwegende, dat op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde onder

2 is tenlastegelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezenverklaarde moet worden gequalificeerd als:

„*overtreding van artikel 29 1e lid van de Wegenverkeerswet*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 juncto artikel 29 van de Wegenverkeerswet;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 2, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, het Koninklijk Besluit van 1 april 1953, Stbl. 167 en artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis, waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde onder 1 primair en subsidiair is tenlastegelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verklaart beklaagde schuldig aan het onder 2 tenlastegelegde en deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een geldboete van tien gulden, met bepaling dat deze geldboete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van vier dagen.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 15 januari 1958.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.-Kol. Mr L. F. de Groot.

Raadsman: Lt.-Kol. J. H. Ranft.

Lichamelijk Zetsel door schuld waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening der ambtsbezigheden van de gelaedeerde ontstaat, meer-malen gepleegd: als kapitein tijdens een oefening een „vijandelijke” jeep tot stilstand willende brengen, een stuk steen in de richting van de bestuurder geworpen waardoor deze bestuurder een impressiefactuur aan de schedel bekwam, de macht over het stuur verloor, het land inreed en een der inzittenden gewond werd.

Met gebruikmaking van artikel 24 W.Sr. geldboete opgelegd.

(W.Sr. art. 24, 309).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. F. A. L., geboren 7 juli 1924, kapitein, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 31 juli 1957 te Ermelo, in ieder geval in „Nederland, hoogst roekeloos, onvoorzichtig, onnadenkend en ondeskundig een stuk steen ter lengte van ongeveer 50 centimeter, in ieder „geval een zwaar en hard voorwerp in, althans in de richting van een „hem met een snelheid van ongeveer 60, althans 40 kilometer per uur, „in ieder geval met vrij grote snelheid over de voor het openbaar rij- „of ander verkeer openstaande weg de Uddelermeerweg naderend vier- „wielig motorrijtuig (jeep) heeft geworpen of gegooid, tengevolge waar- „van de bestuurder van genoemd voertuig H. G. B. M. Tasche door „genoemde steen, althans genoemd voorwerp werd getroffen en een „impresiefractuur van de schedel, een hersenschudding en een bloe- „dende hoofdwond, in ieder geval zodanige lichamelijk letsel uitmaken- „de kwetsuren en verwondingen bekwam dat hij gedurende meerdere „weken zijn ambtsbezigheden als dienstplichtig soldaat niet kon ver- „richten en mede tengevolge waarvan Tasche voornoemd de macht „over zijn stuur verloor, althans zijn bewustzijn verloor, tengevolge „waarvan meergenoemde jeep genoemde weg afreed en de inzittende „van die jeep L. F. J. Govaart uit dit voertuig werd geworpen althans „kwam te vallen tengevolge waarvan Govaart voornoemd een bloeden- „de hoofdwond en een hersenschudding, in ieder geval zodanige „lichamelijk letsel uitmakepde kwetsuren en verwondingen bekwam „dat hij gedurende meerdere weken zijn ambtsbezigheden als dienst- „plichtig soldaat niet kon verrichten”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 24 augustus 1957, opgemaakt door de luitenant-kolonel J. H. Ranft, commandant 433 Bataljon Stoottroepen te Grave, ten tijde, dat beklaagde het aan hem telastegelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 31 juli 1957 tijdens de oefening Vale Ouwe III, gehouden in de omgeving van het Uddelcrmeer staande op de Uddelermeerweg over die weg een vijandelijke jeep zag naderen, welke hij tot stilstand wilde brengen; dat hij een hard en zwaar voorwerp opraapte en zich daarmee midden op genoemde weg opstelde; dat hij, toen de jeep hem tot ongeveer 30 meter was genaderd, de indruk kreeg dat deze snelheid minderde, doch hij onmiddellijk daarna zag dat de inzittenden van de jeep zich bukten en de jeep sterk accelererend over de Uddelermeerweg verder reed; dat hij toen, nadat de jeep hem tot op enkele meters was genaderd genoemd hard voorwerp in de richting van de naderende jeep heeft geworpen; dat hij hierop zag, dat de jeep de weg afreed en op een bouwland tot stilstand kwam; dat hij zag dat de bestuurder van de jeep, die hem later bleek te zijn de dienstplichtig soldaat Tasche met een hoofdwond achterover in de jeep lag en hij ook een tweede persoon, die later bleek te zijn de dienstplichting soldaat Govaart, hevig aan het hoofd bloedend zag liggen;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambts-edig proces-verbaal no. 23/57, opgemaakt en gesloten te Harderwijk op 15 augustus 1957 door Johannes Marius Geerlings, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Jacobus Petrus Gerardus Engelen, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee beiden behorende tot het 1e Marechaussee Peloton 2e Divisie Marechaussee Compagnie onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Gerrit Jan Nijmeijer:

dat hij op 31 juli 1957 omstreeks 18.30 uur, staande bij de Uddelermeerweg nabij Staverden zag, dat zich aan de overzijde van de weg een in militair werkpak gekleed persoon bevond die een klomp steen ter lengte van naar zijn schatting 40 cm in een van zijn handen had; dat hij zag dat die persoon de klomp steen in de richting van een naderende jeep wierp; dat de klomp steen, naar hij meende te zien, ongeveer ter hoogte van de bestuurderszitplaats in de jeep terecht kwam; dat hij zag, dat de jeep naar links reed, een sloot inreed, weer omhoog kwam en tot stilstand kwam op het achter de sloot gelegen bouwland;

Bart Willem Jacobs:

dat hij zich op 31 juli 1957 omstreeks 18.30 uur achter in de jeep van de Stafcompagnie van het 413e Bataljon Infanterie bevond, welke jeep bestuurd door de dienstplichtig soldaat Tasche over de Uddelermeenweg in de richting Staverden reed; dat hij daar toen enige militairen zag opspringen en enige knallen hoorde van schoten en donderslagen; dat hij ineens dook en direct daarop voelde dat de jeep naar links reed, hevig heen en weer schudde en plotseling omhoog kwam; dat hij uit de jeep viel en daarna zag dat de grenadier Govaart, die naast de bestuurder in de jeep had gezeten, voorover op de grond lag; dat Govaart naar hij zag een diepe kloof in het voorhoofd had waaruit hij ernstig bloedde; dat hij naar de jeep, die hij op het bouwland zag staan, toeging en daarin Tasche zag liggen met een hevig bloedende hoofdwond;

Leonard Johan Frederik Govaart:

dat hij zich op 31 juli 1957 in een door Tasche bestuurde jeep bevond tijdens de oefening Vale Ouwe III en daarmee over een asfaltweg reed; dat hij plotseling een schok voelde net alsof iets de jeep raakte; dat hij hierop zag dat het stuurwiel van de jeep verbogen was en de bestuurder schuin naar links zat met het hoofd enigszins voorover, terwijl hij het stuur niet vasthield; dat de jeep daarop naar links de weg afreed; dat hij een hevige schok voelde, direct daarop zijn hoofd ergens tegen stootte en uit de jeep werd geslingerd;

Verbalisant:

dat hij op 31 juli 1957 aan de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Uddelermeerweg, in de gemeente Ermelo twee gewonde militairen aantrof te weten dienstplichtig grenadier Leonard Johan Frederik Govaart en dienstplichtig jager Henricus Gerardus Bernardus Maria Tasche;

Gerardus Franciscus Govcrdc:

dat hij op 31 juli 1957 tussen 18.30 en 19.00 uur over de weg, die

naar het Uddelermeer loopt, een jeep zag naderen en zag dat er een steen op het hoofd van de bestuurder van die jeep viel;

Overwegende, dat twee geneeskundige verklaringen dd. 6 augustus 1957 opgemaakt door de le-luitenant-arts A. Oosthoek te Grave onder meer zakelijk inhouden:

dat relatant op 31 juli 1957 heeft waargenomen:

bij H. B. G. M. Tasche een impressiefractuur van de schedel en een 12 cm lange snijwond,

bij L. J. F. Govaart een commotio cerebri en een wond aan het voorhoofd;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zodanig lichamelijk „letsel bekommt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner „ambtsbezigheden ontstaat, meermalen gepleegd“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 309 juncto 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

overwegende, dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf hechtenis zou hebben opgelegd, doch met toepassing van artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht een geldboete zal opleggen, bij de bepaling der hoegrootheid waarvan in het bijzonder rekening wordt gehouden met de moeilijke huiselijke omstandigheden waarin beklaagde verkeert;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 60,—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 18 dagen — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Chef van de Generale Staf, tevens Bevelhebber der Landstrijdkrachten.

Beschikking van 6 april 1959.

Beklagbeschikking: Luitenant-Generaal G. J. Le Fèvre de Montigny.

Een kapitein, plv. CC, was gestraft, omdat hij het gezag van zijn CC, kapitein, zou hebben aangetast, daar hij met twee ranggenoten over onjuiste gedragingen en beleidsfouten van zijn CC had gesproken

in plaats dat hij zich daarover bij de tot straffen bevoegde chef van zijn CC had beklaagd.

Voor de plv. CC bestond geen enkele grond voor het inbrengen van beklag over een krenkende of onbillijke behandeling van zijn CC onderzonden, daar hij persoonlijk niet krenkend of onbillijk door deze was behandeld.

Tot het inbrengen van een beklag over een krenkende of onbillijke behandeling van een meerdere onderzonden, bestaat nimmer een verplichting; een ieder is vrij in de keus tussen het al of niet inbrengen van een beklag.

De ondergeschiktheid en de handhaving der krijgstucht brengen mee, dat een militair in het algemeen niet verplicht is, ju zelfs niet gerechtigd is, onjuist gedrag en beleidsfouten van (een) meerdere(n) aan de chef(s) van die meerdere ter kennis te brengen. Zulks geldt echter niet wanneer een militair misdrijven of beleidsfouten van een meerdere voor diens chef(s) verzwijgende, hiermede het misdrijf van art. 132 of dat genoemd in art. 133 W.M.Sr. zou plegen.

Beklag gegrond.

(W.M.Sr. art. 132, 133; W.K. art. 61, 62, 65, 66; R.K. art. 2, 27).

DE LUITENANT-GENERAAL, CHEF VAN DE GENERALE STAF,
TEVENS BEVELHEBBER DER LANDSTRIJDKRACHTEN;

Gezien het beklag van de kapitein der Infanterie A., rnr , destijds dienende bij , houdende de op 16-2-1959 kenbaar gemaakte wens om zich te beklagen over de straf van 4 dagen licht arrest met de strafreden „Als plaatsvervangend CC het niet eens zijnde met „het algemeen optreden van zijn CC en bij bepaalde velddienstoefeningen over diens houding na afloop van de dienst in het bijzonder, zich „na terugkeer in de kazerne na één dezer velddienstoefeningen tot de „CC gewend, die hem te verstaan gaf, dat hij zich met het onderhavige „geval niet had te bemoeien. Daarna niet de hem bekende reglementaire „weg gevolgd, door zich niet te beklagen bij de Commandant van „ maar hierover met andere officieren in de officiersmess en „daarbuiten gesproken, waardoor het gezag van zijn CC werd aan- „getast", hem op 12-2-1959 opgelegd door de Generaal-Majoor C. en hem op 12-2-1959 ter kennis gebracht;

Gehoord de gestrafte en de strafoplegger en als getuigen de majoor D., de Kapiteins E. en F., de eerste-luitenant G., H. en J.;

Gezien de op de zaak betrekking hebbende bescheiden waaronder klagers toelichting op diens beklag;

Overwegende dat klager mondeling en/of schriftelijk heeft verklaard o.m.:

„Mijn gesprek in de bar met kapitein E. betrof de gehouden oefening „en het gedrag van de luitenant G. Ik heb daarbij geen kritiek geleverd „op de kapitein K. Anderen kunnen het gesprek, dat maar kort duurde, „niet gehoord hebben.

„In de verwachting, dat er bij de oefening van 16-20 maart wederom „moeilijkheden zouden ontstaan, meende ik advies te moeten inwinnen

„bij een oudere collega, tevens mijn voormalige compagniescommandant, de kapitein F.

„Ik heb in mijn gesprekken met de pelotonscommandanten de kapitein K. nimmer bekritiseerd.”

Overwegende dat de majoor D. heeft verklaard o.m.:

„Dat kapitein A. zijn moeilijkheden in de compagnie met kapitein F. besprak, acht ik persoonlijk volkomen toelaatbaar. Het is mij niet bekend of kapitein A. met nog anderen over zijn bezwaren heeft gesproken dan met de kapitein F.”

Overwegende dat de kapitein E. heeft verklaard o.m.:

„Vermoedelijk heb ik het initiatief genomen tot het gesprek aan de bar in de officiersmess door aan kapitein A. te vragen: „Hoe was de oefening?”.

„De kapitein A. vertelde, dat de oefening in het honderd was gelopen. Anderen kunnen het gesprek niet gehoord hebben.”

Overwegende dat de kapitein F. heeft verklaard o.m.:

„Het onderhoud, waarbij de kapitein A. zijn gemoed luchtte over de situatie bij de compagnie van de kapitein K., vond plaats op mijn bureau in tegenwoordigheid van de kapitein L., mijn opvolgend compagniescommandant.

„Wat hij mij vertelde, achtte ik voor een deel zó ernstig, dat ik hem met klem adviseerde dit alles onmiddellijk te gaan vertellen aan de majoor D.”

Overwegende dat de eerste-luitenant G. heeft verklaard o.m.:

„Ik heb nooit iets van kapitein A. vernomen ten nadele van kapitein K.”

Overwegende dat de eerste-luitenant H. heeft verklaard o.m.:

„De kapitein A. heeft het gezag van de kapitein K. nimmer tegenover ons, pelotonscommandanten, aangetast.”

Overwegende dat de eerste-luitenant J. heeft verklaard o.m.:

„Ik kan mij niet herinneren, dat kapitein A. ooit iets ten nadele van kapitein K. heeft gezegd tegenover ons, pelotonscommandanten.”

Overwegende dat de Generaal-Majoor C. heeft verklaard o.m.:

„Ik acht het onjuist dat A. over de misstanden bij zijn compagnie met anderen heeft gesproken, ook al zijn dat ranggenoten. Hierdoor tast hij het gezag van zijn direkte chef aan. Hij had zich tot majoor D. moeten wenden.

„Het eerste gedeelte van zijn strafreden was als inleiding bedoeld voor het tweede gedeelte.”

Overwegende, dat het in de eerste alinea van de omschrijving van de strafreden gestelde, hetwelk slechts als inleiding van het in de tweede alinea gestelde is bedoeld, geen krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert;

Overwegende met betrekking tot het in de tweede alinea van de omschrijving van de strafreden gestelde;

dat, naar is gebleken:

- a. de kapitein K., klagers compagniescommandant, zich herhaalde malen onjuist heeft gedragen;
- b. deze kapitein voorts beleidsfouten heeft gemaakt;

- c. klager over een en ander met de kapitein F. heeft gesproken;
- d. bij het grootste deel van dit gesprek de kapitein L. tegenwoordig was;

dat in de omschrijving van de strafreden aan klager wordt verweten dat hij in deze niet de reglementaire weg heeft gevolgd welke zou hebben bestaan in het doen van beklag bij de Commandant (de meerdere van klagers CC);

dat hier eventueel slechts sprake had kunnen zijn geweest van een vermeende krenkende of onbillijke behandeling door klager van zijn CC ondervonden;

dat er voor klager echter geen enkele grond voor het inbrengen van een dergelijk beklag bestond, zijnde hij persoonlijk niet krenkend of onbillijk door zijn CC behandeld;

dat nog afgezien daarvan er nimmer een verplichting tot het inbrengen van een beklag (en dus ook van een beklag over een vermeende krenkende of onbillijke behandeling van een meerdere ondervonden) kan bestaan, zijnde een ieder vrij in de keuze tussen het al of niet inbrengen van een beklag;

Overwegende met betrekking tot de hierna rijzende vraag of klager verplicht moest worden geacht om, zij het ook niet door middel van een beklag, hetgeen hem omtrent het gedrag en de beleidsfouten van zijn CC bekend was aan de commandant ter kennis te brengen;

dat naar uit het beginsel der ondergeschiktheid (art. 2 Regl. b.d. Krijgstucht) en voorts uit het bepaalde in art. 27 Regl. b.d. Krijgstucht voortvloeit een militair in het algemeen niet verplicht, ja zelfs niet gerechtigd is onjuist gedrag en beleidsfouten van een meerdere aan de meerdere(n) van deze meerdere ter kennis te brengen;

dat zulks slechts dan niet geldt wanneer een militair misdragingen of beleidsfouten van een meerdere voor diens meerdere(n) verzwijgende, hiermede het misdrijf genoemd in art. 132 of dat genoemd in art. 133 van het Wetboek van Militair Strafrecht zou plegen;

dat blijkens de geschiedenis van de totstandkoming van deze wetsartikelen (Van der Hoeven II blz. 308-319) zij eng moeten worden geïnterpreteerd zodat de hieruit voortvloeiende mededelingsplicht slechts voor ernstige misdrijven (waarvan hier geen sprake was) geacht moet worden te gelden;

dat klager, het gedrag en de beleidsfouten van zijn CC niet aan de Commandant ter kennis brengende, derhalve niet in strijd met zijn plicht als militair heeft gehandeld;

Overwegende met betrekking tot de vervolgens rijzende vraag of klager onjuist heeft gehandeld door hetgeen hem omtrent het gedrag en de beleidsfouten van de kapitein K. was bekend geworden aan de kapitein F., in tegenwoordigheid van de kapitein L., mede te delen:

dat klager zich eerst tot de kapitein K. zelf heeft gewend om zijn bezwaren over diens gedrag te uiten;

dat de kapitein K. hiervan niet gediend bleek te zijn;

dat klager vervolgens raad gezocht heeft bij zijn oudere'collega, de kapitein F., bij wie hij zijn hart uitstortte;

dat het misschien beter ware geweest wanneer klagers gesprek met de kapitein F. onder vier ogen had plaatsgevonden en dus niet in het bijzijn van de kapitein L.;

dat de aanwezigheid van de laatste echter niet als iets ernstigs kan worden beschouwd aangezien ook hij een ranggenoot van de kapitein K. was en hij evenmin als de kapitein F., onder diens bevelen stond;

dat, temeer waar in geen enkel voorschrift is bepaald hoe een officier, die in een geval als dat van klager verkeerde, moet handelen, klager er geen verwijt van kan worden gemaakt dat hij zich tot de kapitein F. wendde en deze van het gedrag en de beleidsfouten van de kapitein K. in kennis stelde;

Overwegende voorts, dat het gesprek van klager met de kapitein E. in de officiersmess ten deze geheel buiten beschouwing kan blijven, gezien de verklaringen van klager en getuige E.;

dat voor het overige uit het gehouden onderzoek niet is gebleken, dat klager met andere officieren dan de hiervoren genoemden heeft gesproken over de toestanden in zijn compagnie;

Overwegende dat klager zich in deze dus niet aan enig krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de krijgstucht;

Beschikkende op het beklag;

Verklaart dit *gegrond*;

Doet teniet de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden en bepaalt, dat de vermelding van de strafoplegging in de straflijst van de gestrafte geheel onleesbaar zal worden gemaakt, en daaronder de aantekening zal worden gesteld: „Strafoplegging na beklag teniet gedaan”;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan de Minister van Oorlog, een afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan de strafoplegger en een afschrift van deze beschikking zal worden ter hand gesteld aan de klager.

Zie „*Revelatieplicht in verband met kameraadschap en ondergeschiktheid*” door Mr P. WESTERDIJK, luitenant-kolonel van de M.J.D., op blz. 439 e.v. (Ked. M.R.T.).

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 19 mei 1959.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals Van der Kroon, Mr Schepers en Zegers, Commandeur Bakker (plv.).

Aan een soldaat, behorende tot de geneeskundige troepen en in onderhoud gesteld bij een instructie-eskadron, was tijdens het z.g.n. vooreten een haring uitgereikt, welke naar zijn mening bedorven was. Hij begaf zich daarmee rechtstreeks — zonder de officier belast met het toezicht op de maaltijden met zijn klacht daarover op de hoogte

te hebben gebracht — naar de op dat tijdstip diensthebbende eerste-luitenant-arts, die voor wat betreft zijn dienst bij de M.G.D., zijn directe chef was. Deze achtte de vis ongeschikt voor consumptie.

Hoewel klachten over verstrekte maaltijden moeten worden gedaan bij de officier belast met het toezicht op de maaltijden, is niet komen vast te staan, dat deze bij het vooreten in de eetzaal aanwezig was. Hst H.M.G. acht het begrijpelijk, dat deze soldaat zich toen tot de luitenant-arts wendde, met wie hij dagelijks doorlopend direct te maken had. Onder die omstandigheden beschouwde het Hof klagers handel. wijze niet te zijn een krijgstuuchtelijk vergrijp.

Beklag gegrond.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 10 april 1959 van H. S., dienstplichtig soldaat, registratienummer 38.10.11.339, behorende tot het 459 territoriaal geneeskundig detachement te Amersfoort, waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant regiment huzaren van Boreel, over de straf van zeven dagen verzuimd arrest hem door de commandant 1e instructie eskadron regiment huzaren van Boreel opgelegd wegens:

„Een haring, die tijdens de maaltijd was uitgereikt en naar zijn „mening was bedorven zonder de sgt.-kok of de officier van piket „hiervan in kennis te stellen naar de dokter gebracht“, bij welke beschikking — op 4 april 1959 genomen en op 9 april ter kennis van klager gebracht — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Een haring, die tijdens de maaltijd was uitgereikt en naar zijn „mening bedorven was rechtstreeks naar de officier van gezondheid „gebracht, zonder de officier, welke toezicht hield op de maaltijd, van „een en ander in kennis te stellen. Hierdoor, mede gezien slechts enkele „weken tevoren door hem t.a.v. het eten gepleegde misdrijving, de „indruk gewekt op deze wijze zijn misnoegen over het eten te willen „tonen“;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuigen onder ede de ritmeester J. C. Bu-ma Hopperus, strafoplegger, de luitenant-kolonel S. Vintura en de eerste-luitenant-arts J. J. Grobben;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Land-macht;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is komen vast te staan: dat klager, behorende tot de geneeskundige troepen, zijn dienst verrichtte bij de militair-geneeskundige dienst in de Prins Willem III kazerne te Amersfoort en in onderhoud was bij het 1e instructie-eskadron van het regiment huzaren van Boreel aldaar; dat zijn directe chef voor wat betreft zijn dagelijkse dienst bij de militair-geneeskundige

dienst was de eerste-luitenant-arts Grobben; dat klager op 24 maart 1959 tesamen met enige andere soldaten van de militair-geneeskundige dienst in de manschappen eetzaal van genoemde kazerne als „vooreter” de maaltijd, waarbij o.a. haringen werden uitgereikt, moest gebruiken; dat deze haringen aan de vooreters voorkwamen bedorven te zijn waarna klager de haringen naar de eerste-luitenant-arts Grobben, die toen dienst had op de militair-geneeskundige dienst, heeft gebracht, teneinde aan deze te vragen of de vis voor consumptie geschikt was; dat genoemde arts de vis ongeschikt achtte voor consumptie en onverwijld maatregelen heeft getroffen om de verdere uitgifte te doen staken en de vis door de keuringsdienst voor waren te doen keuren; dat weliswaar volgens de voorschriften in een dergelijk geval klachten over het verstrekte eten behoren te worden voorgebracht bij de officier belast met het toezicht op de maaltijden, doch dat niet is komen vast te staan of deze officier reeds in de eetzaal aanwezig was toen slechts de vooreters de maaltijd gebruikten en klagers verklaring dat hij deze officier niet heeft gezien als juist kan worden aanvaard;

Overwegende, dat het dan begrijpelijk is dat klager zich rechtstreeks tot de eerste-luitenant-arts Grobben heeft gewend, als de meerdere, waarmede hij dagelijks doorlopend direct te maken had;

Overwegende, dat het Hof onder die omstandigheden klagers handelwijze niet als een vergrijp tegen de krijgstucht beschouwt, weshalve het beklag gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de strafoplegging, waarvan beklag, in klagers straflijst moet worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

De soldaat die een (gegronde) klacht had over de aan hem en zijn medevooreters uitgereikte vis, trof blijkens bovenstaande beschikking de officier belast met het toezicht op de maaltijden (de officier van kazernepiket) niet in de eetzaal aan (art. 295, (3), 284, 55 R.Z.D.K.L.). Toen rustte op hem de plicht initiatief te betrachten, zoals is voorgeschreven in art. 12 (1) Regl. Krijgst.: „De algemene verplichting van „de militair tot gehoorzaamheid mag evenwel nimmer leiden tot onzelf-, standigheid, besluiteloosheid, gebrek aan durf of werkeloos blijven.” Hij heeft daarop niet het initiatief genomen en de officier van kazernepiket gezocht (art. 48 R.Z.D.K.L.) of bijv. zich tot zijn eskadronscommandant gewend, doch hij heeft zich naar zijn directe medische chef begeven, die op dat ogenblik dienst had.

Onder de gegeven omstandigheden beschouwde het Hof klagers

initiatiefkeuze niet als een onkrijgstuchtelijke gedraging. V.g.l. ook besch. H.M.G. van 22 januari 1957, M.R.T. L (1957) blz. 272.

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 21 april 1959.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals Van der Kroon, Mr Schepers en Zegers, Commandeur Bakker (plv.).

Een luitenant-kolonel vroeg in een vertrouwelijk gesprek met een kolonel, die van dezelfde promotie was, en die in een beoordelingscommissie over een over hem uit te brengen beoordeling, had zitting gehad, of die meerdere hem geschikt vond voor een bepaalde functie, waarover — naar hij wist — de commissie te oordelen had, terwijl hij had moeten begrijpen, dat hij deze vraag niet behoorde te stellen.

Beklag gedeeltelijk gegrond; straf en strafreden gewijzigd.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 3 februari 1959 van . . . , luitenant-kolonel, registratienummer . . . , dienende bij het territoriaal commando . . . , waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de commandant van het 1e legerkorps over de straf van zes dagen streng arrest hem door de commandant van de e divisie opgelegd wegens:

„Nadat hem door zijn regimentscommandant informatief was mede-„gedeeld dat deze hem ongeschikt vond als bataljonscommandant van „een oorlogsonderdeel en dat een beoordeling dienovereenkomstig was „opgemaakt, in een vertrouwelijk gesprek met een hoger in rang, doch „van dezelfde promotie zijnde meerdere, die in de beoordelingscom-„missie had gezeten — wetende dat deze meerdere niet over de be-„oordeling mocht spreken — hetgeen deze tijdens dit gesprek ook „herhaaldelijk memoreerde — naar zijn mededeling bij de divisie-„commandant — deze meerdere een afwijkend oordeel van de com-„missie ontfutseld, met het doel zulks bij zijn beklag te gebruiken. Bij „confrontatie met die meerdere volgehouden dat deze het afwijkend „oordeel had gegeven, hoewel bedoelde meerdere categorisch ontkent „een dergelijke verklaring te hebben afgelegd, waarbij tijdens dat ge-„sprek de herhaalde — door betrokkene toegegeven — weigeringen „om over de beoordeling te spreken, de verklaring van deze meerdere „steunt^m,

bij welke beschikking — op 30 januari 1959 genomen en op 2 februari 1959 aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard, met wijziging van de omschrijving van de strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Een meerdere, die zitting heeft gehad in zijn beoordeliingscommissie, „tijdens een onderhoud bij zijn divisiecommandant, woorden in de „mond gelegd betreffende zijn beoordeling welke volkomen tegen- „gesteld luidden aan het resultaat van die beoordeling, terwijl die meer- „dere ten stelligste ontkent die woorden te hebben uitgesproken; hier- „door doen voorkomen alsof die meerdere bovendien onwaarheid heeft „gesproken”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuigen onder ede de generaal-majoor , de kolonel en de kolonel . ;

Gelet op liet advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Land- macht;

Overwegende, dat is komen vast te staan, dat klagers regiments- commandant, de luitenant-kolonel aan hem op 5 januari 1959 heeft medegedeeld dat op 21 december 1958 over hem een beoordeling was uitgebracht door een commissie, bestaande uit de generaal-majoor en de kolonels en , o.m. inhoudende dat hij, klager, ongeschikt was voor de functie van bataljonscommandant bij herhalingsoefeningen en dat klager op 7 januari 1959 in een vertrouwelijk gesprek met de kolonel — klagers meerdere in rang en van dezelfde promotie als klager — aan deze heeft gevraagd of hij hem geschikt achtte voor het commando over een bataljon tijdens de herhalingsoefeningen;

Overwegende, dat klager volgens zijn verklaring, de bedoeling had om het antwoord dat hij van de kolonel zou krijgen eventueel bij een beklag inzake zijn ongunstige beoordeling te gebruiken en op 8 januari 1959 in een onderhoud met zijn divisiecommandant mededeelde dat de kolonel hem had gezegd hem, klager geschikt te achten als commandant van een herhalingsbataljon;

Overwegende, dat volgens klager de kolonel , na aanvankelijk te hebben geweigerd over de beoordeling door genoemde commissie te spreken, hem heeft medegedeeld hem, klager, wel geschikt te achten voor de functie van commandant van een herhalingsbataljon, doch dat de kolonel ontkent zulks tegen klager te hebben gezegd;

Overwegende, dat klager had moeten begrijpen dat hij de boven- omschreven vraag niet had mogen stellen en, eenmaal deze fout begaan hebbend, van het antwoord dat hij volgens zijn verklaring op die vraag zou hebben ontvangen, geen gebruik had mogen maken;

Overwegende, dat aan het Hof niet is gebleken dat klager de be- doeling heeft gehad om het tegen beter weten in te doen voorkomen als zou de kolonel onwaarheid hebben gesproken;

Overwegende, dat de omschrijving van de strafreden dienovereen- komstig moet worden herzien en behoort te luiden zoals hierna zal worden vermeld;

Overwegende, dat het Hof de opgelegde straf te zwaar acht in ver- houding tot de ernst van klagers tekortkoming;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;
Vernietigt de beschikking waarvan beklag;
Wijzigt de aan klager opgelegde straf in die van drie dagen licht
arrest;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden:
„In een vertrouwelijk gesprek met een hoger in rang doch van de
„zelfde promotie zijnde meerdere, die in een beoordelingscommissie
„zitting had gehad, gevraagd of die meerdere hem geschikt vond voor
„een bepaalde functie, waarover — naar hij wist— de commissie te
„oordelen had, terwijl hij had moeten begrijpen dat hij deze vraag niet
„behoorde te stellen”;

Bepaalt, dat vorenstaande straf en de omschrijving van de strafreden
in klagers straflijst zullen worden ingeschreven in plaats van die waar-
van beklag, welke in klagers straflijst moeten worden doorgehaald en
onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uit-
gereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee-
en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

*Daar bovenstaande beschikking geen bepaling vermeldt, waarop hef
„terwijl hij had moeten begrijpen, dat hij deze vraag niet behoorde te
„stellen”, in de omschrijving der strafreden steunt, wijzen wij erop,
dat pt 17 V.B.O. bepaalt, dat de vergaderingen der beoordelingscom-
missie geheim zijn en dat evenzo van geheime aard zijn de beoordelings-
lijsten en alle brieven, afschriften en bescheiden die lijsten betreffende,
terwijl de beoordeelde officier van de te zijnen aanzien uitgebrachte
beoordeling vanwege de Minister van Oorlog in kennis wordt gesteld
(pt 27 V.B.O.) en voorts dat blijkens art. 7 (1) Regl. Krijgst. goede
kameraadschap nimmer mag leiden tot handelingen in strijd met dienst-
plichten, enz.*

*Voor wat betreft de bijzondere overweging omtrent het gebruik dat
klager van het antwoord bedoelde te maken en de daarop volgende
overweging merken wij op, dat, indien tussen de beoordelaars, waar-
van ieder zelfstandig zijn oordeel over de te beoordelen officier dient
te geven, geen overeenstemming wordt bereikt, daarvan op de beoor-
delingslijst mededeling wordt gedaan onder opgave welke beoordelaar(s)
van afwijkende mening is (zijn) en onder vermelding van de punten
waarop zijn (hun) mening afwijkt van het oordeel hetwelk op de lijst
is ingevuld (pt 3, 18 V.B.O.).*

*Blijkbaar heeft de beoordelingscommissie klager ongeschikt geoor-
deeld voor bevordering en is er door geen der beoordelaars een afwij-
kend oordeel gegeven. Onopgelost blijft de kwestie van de pijnlijke
vraag, hoe het mogelijk is, dar klager verklaart, dat de kolonel hem
heeft medegedeeld, dat hij klager wèl geschikt achtte voor de functie
van commandant van een herhalingsbataljon, doch dat de kolonel zulks
ontkent. Hier staat het „ja” van klager tegenover het, zelfs onder ede
afgelegd, „neen” van de kolonel.*

Anders dan de strafoplegger en de beklagbeschikker was het H.M.G. niet overtuigd in de een of andere zin. Het Hof beperkte de omschrijving der strafreden dan ook tot het feit hetwelk voor het Hof overtuigend vaststond en verminderde in verband daarmee de aan klager opgelegde straf.

Men zie ook de beschikking H.M.G. van 25 september 1956, hiervoor, op blz. 242 e.v., opgenomen. A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 21 april 1959 *).

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaals Van der Kroon, Mr Schepers en Zegers, Commandeur (A) Bakker en Kapt. ter Zee Van Vreeswijk (plv.).

(In Ned. Nieuw-Guinea) geweigerd een hem door een meerdere gegeven opdracht uit te voeren.

Het Hof oordeelt dat het feit, mits bewezen, het misdrijf van artikel 114 W.M.Sr. oplevert, hetwelk in tijd van oorlog niet krijgstuuchtelijk mag worden afgedaan. Strafoplegger niet bevoegd; ambtshalve vernietiging van straf en strafreden.

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 68; R.Z. art. 10).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 20 september 1958, van R. v. M., magazijnbeheerder der 3e klasse, geplaatst in de marinekazerne te Biak, waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea over de straf van verlaging tot de stand van magazijnbeheerder der 3e klasse, hem opgelegd door de commandant van Hr Ms „Evertsen”, wegens:

„Wederom binnen zeer korte tijd na een soortgelijk vergrijp, een opdracht geweigerd uit te voeren”,

bij welke beschikking — op 2 september 1958 genomen en op 20 september 1958 aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gelet op het ingevolge 's Hof's opdracht door een tot straffen bevoegde meerdere, te weten de commandant van het marinevliegkamp te Biak, gehouden nader onderzoek;

*) Het vonnis, hetwelk op blz. 453 hiervóór is opgenomen, heeft wel betrekking op dezelfde magazijnbediende R. v. M., maar houdt met deze klachtbeschikking geen verband. Dat vonnis is van 2 april 1959; de beschikking van 21 april 1959. Net door het Hof behandelde geval had plaatsgevonden op 16 augustus 1958; het vonnis betrof een ongehoorzaamheid, op 24 november 1958 gepleegd. (*Red.*).

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager is gestraft terzake van handelingen door hem gepleegd op 16 augustus 1958, alzo in tijd van oorlog als omschreven in artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat blijkens de stukken het in de omschrijving van de strafreden vermelde feit, indien bewezen, onder zodanige omstandigheden is begaan, dat het oplevert het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, hetwelk in tijd van oorlog niet krijgstuchtelijk mag worden afgedaan, behoudens in het hier niet aanwezige geval vermeld in artikel 2, sub, 2e b van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende, dat de strafoplegger derhalve niet bevoegd was klager terzake van het feit waarvan beklag krijgstuchtelijk te straffen en de opgelegde straf zowel als de omschrijving van de strafreden behoren te worden vernietigd;

BESCHIKKENDE:

Verklaart de strafoplegger onbevoegd om te erkennen over het feit terzake waarvan hij klager krijgstuchtelijk heeft gestraft;

Vernietigt ambtshalve de straf van verlaging tot de stand van magazijnbeheerder der derde klasse aan klager op 18 augustus 1958 opgelegd met de daarbij behorende omschrijving van de strafreden;

Beveelt, dat deze straf en de omschrijving van de strafreden op klagers straflijst zullen worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hof's beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Marine.

NASCHRIFT.

Soortgelijke beschikkingen gaf het Hof op 21 april 1953 (M.R.T. XLVI, 1953, blz. 619) en op 15 juni 1954 (M.R.T. XLVII, 1954, blz. 603). In mijn naschriften bij die beschikkingen wees ik er op dat aldus het Hof ingreep in het vervolgingsbeleid en de toepassing van het opportuniteitsbeginsel, welk beleid en welke toepassing liggen bij de vlootvoogd/commanderend generaal, geadviseerd door de fiscaal/auditeur-militair. Wanneer deze verwijzingsautoriteit, gelet op het gegeven advies, tot krijgstuchtelijke afdoening heeft besloten, dient een dergelijke beslissing naar mijn mening niet ambtshalve ongedaan gemaakt te worden, vooral niet nu de fiscaal/auditeur-militair klaarblijkelijk geen aanleiding heeft gevonden tot toepassing van artikel 10 R.Z./15 R.L. Deze ambtshalve vernietiging van de strafoplegging komt dan eigenlijk neer op een ambtshalve toepassing door het Hof van de bevoegdheid, welke de Wet in artikel 10 R.Z./15 R.L. aan de fiscaal/auditeur-militair heeft gegeven.

In een geval van opzettelijke ongehoorzaamheid „in tijd van oorlog”, hetwelk in 1957 leidde tot een krijgstuchtelijke bestraffing, heeft het Hof die bestraffing bij zijn beschikking van 26 maart 1957 (M.R.T. L, 1957, blz. 476) onaangetast gelaten. Ik meende dat het Hof toen

„om” was en in beginsel de vrijheid van de verwijzingsautoriteit om het opportuniteitsbeginsel te hanteren, erkende. Bovenstaande beschikking doet echter weer een stap terug.

Te opvallender is deze beschikking, nu volgens het ter plaatse vigerende recht, althans de ter plaatse vigerende rechtsopvatting, het feit niet „in tijd van oorlog” was gepleegd. De beschikking van de tuchtrechter heeft op deze wijze wel verstrekkende invloed!

W. H. V.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Bepaling van de straf i.v.m. noodzakelijk geachte beveiliging van de maatschappij tegen verdachte.

De Rb. acht het noodzakelijk dat, nu herhaalde pogingen om verd. een therapeutische behandeling te doen ondergaan slechts als resultaat hadden dat bij enige hem gegeven vrijheid hij zich na korte tijd weer aan een reeks ernstige misdrijven schuldig maakt, thans het accent komt te liggen op de beveiliging van de maatschappij tegen deze verd. hetgeen voor geruime tijd te bereiken is door het opleggen van na te noemen gevangenisstraf (van een jaar en zes maanden, Red.).

(Sr. artt. 9—36, 321, Sv. art. 359).

(Vonnis Arr. rechtb. Zutphen (Strafkamer); 2 mei 1958, „Nederlandse jurisprudentie”, 1959, No. 153).

ARRONDISSEMENTS-RECHTBANKTE BREDA (STRAFKAMER). ¹⁾

Vonnis van 24 maart 1958.

Voorzitter: Mr Holleman; Leden: Mrs van Koot, van den Hurk (plv.).
Raadsman: Mr Houtman te Breda.

„Gegeven” in art. 98 Sr. Verhouding art. 430 Sr. en art. 98c Sr. Conglomeraat van gegevens als militair geheim.

Onder „gegeven” in art. 98 Sr. is niet uitsluitend te verstaan iets van materiële aard, reeds aanwezig voordat de dader ervan kennis neemt, zoals een tekening of een foto. Bij de tot standkoming der zg. Wet Bescherming Staatsgeheimen 1951, die art. 98 wijzigde en o.m. art. 98c in het W.v.Sr. invoegde, is met zovele woorden tot uitdrukking gebracht dat met het woord „gegeven” zowel op zaken van materiële als van immateriële aard is gedoeld.

Art. 430 Sr. is niet een lex specialis t.o.v. art. 98c lid 1 aanhef en onder 2°, zodat niet ingevolge art. 55 lid 2 Sr. art. 430 Sr. moet worden toegepast, doch de Rb. ex art. 55 lid 1 art. 98c aanhef en onder 2° zal toepassen, zijnde op schending hiervan de zwaarste hoofdstraf gesteld.

¹⁾ Zie het arrest van de H.R. van 16 dec. 1958 blz. 496. (Red. M.R.T.).

Al zou ook de beschikking van elk der gegevens, ter dagv. aangeduid, door een ieder kunnen worden verkregen, de Rb. verenigt zich met de opvatting van de getuige-deskundige, hierop neerkomende, dat het conglomeraat drie gegevens, als niet dan zeer moeizaam door systematische verzameling en samenbundeling tot stand te brengen, een militair geheim is, dat in het belang van 's Lands defensie bewaard moet blijven.
(Vonnis bevestigd door Hof 's-Hertogenbosch 22 sept. 1958. Beroep in cassatie verworpen H. R. 16 dec. 1958, N. J. 1959, no. 156).

(Sr. artt. 98c, 98, 430.)

O. dat de verd. is gedagvaard ter zake dat hij op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 te enz., althans enz., althans in Nederland, nagenoemde handelingen heeft verricht met het oogmerk om, zonder daartoe te zijn gerechtigd, de beschikking te krijgen over gegevens betreffende de geografische ligging van een complex van militaire objecten, alsmede betreffende nadere bijzonderheden omtrent aard en ligging van een of meerdere van deze objecten, zijnde deze objecten en derzelve ligging en bijzonderheden, althans het geheel van een en ander, gegevens waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, welke handelingen bestonden uit:

a. het observeren en aantekenen op een of meerdere wegenkaarten van de geografische ligging van een aantal militaire objecten gelegen in de provincies enz.

b. het maken van een schetstekening van de sector enz.;

c. het vermelden op genoemde schetstekening van gedetailleerde bijzonderheden van voornoemde militaire objecten of van een van deze;

d. het observeren en op een vel papier vermelden van bijzonderheden betreffende aard en ligging van een militair enz.

II. dat hij op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 te enz., althans enz., althans in Nederland opzettelijk zonder daartoe te zijn gerechtigd, onder zich heeft genomen en/of gehouden:

(volgen de hiervoor sub *a*, *b*, *c*, en *d* vermelde bescheiden)

al welke op kaart gebrachte aantekeningen en op schrift gebrachte tekeningen, vermeldingen en bijzonderheden elk voor zich, althans het geheel van een en ander, waren gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat was en is geboden;

O. dat tengevolge van kennelijke schrijffouten ter dagv. in de 7e regel der t.l.l. van het eerst vermelde delict tussen de woorden „zijnde” en „deze objecten” zijn uitgevallen de woorden „die gegevens betreffende” en in de 8e regel daarvan geschreven staat „het geheel van een en ander” in stede van „het geheel dier gegevens”, welke schrijffouten de Rb. herstelt, zijnde verd. door dit herstel in zijn verdediging niet geschaad;

O. dat X (verbalisant) als getuige t. t.r.z. zakelijk heeft verklaard: o.a.

dat verd. hem bij verhoor zakelijk verklaard heeft, aanvankelijk, dat hij bedoelde schetstekening „uit de flauwe kul” gemaakt had, later, dat hij die schetstekening had vervaardigd als een soort wegwijzer voor het bezoeken van klanten, wonende in de op die schetstekening aangegeven sector, vervolgens, dat hij de op die schetstekening vermelde aantekeningen omtrent diverse militaire objecten daarop had aangebracht in

zijn woning, dan weer, dat hij zulks terplaatse bij enz., zittende in zijn auto, had gedaan, daarna weer, dat hij die aantekeningen juist niet bij enz. op die schetstekening heeft gezet, omdat hij het toezicht rondom enz. vreesde en het risico te groot vond;

dat verdachte hem eveneens nog zakelijk heeft verklaard, dat hij die aantekeningen op die schetstekening heeft geplaatst als een soort geheugentest, alsook, dat hij zulks gedaan heeft om te kunnen constateren of zijn echtgenote zijn zaken doorzocht, er op rekenende, dat zijn echtgenote dat bescheid zou vinden en hem dan daarover een verwijt zou maken, waarmede dan het bewijs geleverd was van haar nasuffelen van zijn papieren;

O. dat Generaal-Majoor enz. als getuige-deskundige t. t.r.z. zakelijk heeft verklaard:

dat hem bekend is, dat in de provincies enz. onder meer de navolgende militaire objecten zijn gelegen, enz.;

dat hij ziet, dat op de hem door de Voorzitter ter terechtzitting getoonde wegenkaarten van de provincies enz., met rode inkt of rood potlood tekens zijn aangebracht op de plaatsen, alwaar voornoemde militaire objecten zijn gelegen;

dat hem eveneens bekend is, dat in de sector enz. onder meer de navolgende militaire objecten gelegen zijn, enz.;

dat hij ziet, dat op de hem door de Voorzitter ter terechtzitting getoonde schetstekening van voormelde sector enz. de ligging van genoemde militaire objecten is aangegeven;

dat hem bekende bijzonderheden van voornoemde militaire objecten, naar hij ziet, op voornielde schetstekening gedetailleerd zijn aangegeven;

dat hem bekend is, dat ten oosten van enz. een militair enz. is gelegen;

dat, naar hij ziet, op het hem door de Voorzitter ter terechtzitting getoond vel papier enz. hem bekende bijzonderheden betreffende aard en ligging van dat militair enz. zijn vermeld;

dat naar zijn oordeel als deskundige het conglomeraat van voormelde gegevens betreffende voormelde militaire objecten, als niet dan zeer moeizaam door systematische verzameling en samenbundeling tot stand te brengen, een militair geheim is, dat in het belang van 's lands defensie bewaard moet blijven;

O. dat verd. t. t.r.z. zakelijk heeft verklaard op grond van eigen wetenschap:

I. dat hij op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 in Nederland:

a. in het terrein heeft geobserveerd de geografische ligging van een aantal militaire objecten gelegen in de provincies enz., onder welke de in de t.l.l. bij het eerste feit onder a nader aangegeven militaire objecten, en de hem door de Voorzitter t. t.r.z. vertoonde aantekeningen op een wegenkaart van enz., resp. op een wegenkaart van enz., betreffende de geografische ligging van die militaire objecten aangebracht heeft;

b. gemaakt heeft de hem door de Voorzitter t. t.r.z. getoonde schets-tekening enz. van de sector enz. en daarop na observatie in het terrein aangegeven heeft de ligging van meerdere militaire objecten enz.;

c. op genoemde schetstekening heeft vermeld in blokletters en in de Duitse taal de daarop voorkomende gedetailleerde bijzonderheden van voornoemde militaire objecten;

d. heeft geobserveerd en op het hem door de Voorzitter t. t.r.z. getoonde vel papier enz. in blokletters en in de Duitse taal heeft vermeld bijzonderheden betreffende aard en ligging van een militair enz.;

II. dat hij op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 in Nederland onder zich heeft gehouden:

a. de op de hiervoor sub I a genoemde wegenkaarten aangebrachte aantekeningen betreffende de geografische ligging van de militaire objecten, als hiervoor sub I a nader omschreven;

b. de hiervoor sub I b genoemde schetstekening, waarop de ligging van de hiervoor sub I b genoemde militaire objecten was aangegeven;

c. de hiervoor onder sub I c genoemde gedetailleerde bijzonderheden, op de hiervoor sub II b genoemde schetstekening aangebracht;

d. het hiervoor sub I d genoemde vel papier, vermeldende de hiervoor sub I d genoemde bijzonderheden betreffende het hiervoor sub I d genoemde militaire enz.

O. dat de Rb. door voorschreven inhoud van voornoemde bewijsmiddelen, telkens alleen gebezigd tot bewijs van het feit, waarop deze bijzonderlijk betrekking hebben, de overtuiging heeft gekregen en rechtsgeldig bewezen acht hetgeen als eerste feit en onder II verd. bij de dagv. telastegelegd is en dat deze daaraan schuldig is, met dien verstande, dat hij op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 in Nederland, nage-noemde handelingen heeft verricht met het oogmerk om, zonder daartoe te zijn gerechtigd, de beschikking te krijgen over gegevens betreffende de geografische ligging van een complex van militaire objecten, alsmede betreffende nadere bijzonderheden omtrent aard en ligging van meerdere van deze objecten, zijnde het geheel dier gegevens betreffende deze objecten en derzelver ligging en bijzonderheden een gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, welke handelingen bestonden uit:

a. het observeren en aantekenen op meerdere wegenkaarten van de geografische ligging van een aantal militaire objecten gelegen in de provincies enz., onder welke enz.;

b. het maken van een schetstekening van de sector enz. en het daarop na observatie aangeven van de ligging van meerdere militaire objecten, met name enz.

c. het vermelden op genoemde schetstekening van gedetailleerde bijzonderheden van voornoemde militaire objecten;

d. het observeren en op een vel papier vermelden van bijzonderheden betreffende aard en ligging van een militair enz. gelegen ten oosten van enz.;

II. dat hij op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 in Nederland opzettelijk zonder daartoe te zijn gerechtigd, onder zich heeft gehouden:

a. op een wegenkaart van enz. en op een wegenkaart van enz. aangebrachte aantekeningen betreffende de geografische ligging van een

aantal militaire objecten gelegen in genoemde provincies, onder welke enz.;

b. een schetstekening van de sector enz. waarop de ligging van meerdere militaire objecten, met name enz. was aangegeven;

c. gedetailleerde bijzonderheden van voornoemde militaire objecten op genoemde schetstekening aangebracht;

d. een vel papier vermeldende bijzonderheden betreffende een militair enz. gelegen ten oosten van enz.;

het geheel van welke op kaart gebrachte aantekeningen en op schrift gebrachte tekeningen, vermeldingen en bijzonderheden was een gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat was en is geboden.

O. dat de in voorgeschreven inhoud van voornoemde bewijsmiddelen, vermelde feiten en omstandigheden, die hier als herhaald moeten worden beschouwd, opleveren de redengevende feiten en omstandigheden, waarop de beslissing der Rb. steunt, dat verd. het hem als eerste feit en onder II telastegelegde, in voege als voorschreven, heeft begaan en deze daaraan schuldig is;

O. met betrekking tot de van de zijde van verd. gevoerde verweren: dat aan verd. bij dagv. is telastegelegd:

In de (gecorrigeerde) omschrijving van het eerste delict (hierna te vermelden als I):

het verrichten van zekere handelingen ter verkrijging van de beschikking over gegevens betreffende bepaalde feiten, strafbaar gesteld in art. 98c, lid 1, aanhef met het aldaar sub 2e vermelde, Sr.;

Sub II:

het onder zich nemen en/of houden van zekere gegevens, t.w. van aantekeningen, van een schetstekening en daarop aangebrachte bijzonderheden, zomede van een vel papier, vermeldende bijzonderheden; een en ander strafbaar gesteld in art. 98c, lid 1, aanhef met het aldaar sub 1e vermelde, Sr.;

O. dat nu de raadsman heeft betoogd, dat de door verd. erkende gedragingen niet zouden betreffen enig „gegeven^u in de zin van gemelde wetsbepalingen;

O. dat het woord „gegeven^w“, in beide genoemde wetsbepalingen voorkomende, behoort te worden geïnterpreteerd aan de hand van art. 98 Sr., waarin datzelfde woord voorkomt, en waarheen beide voormelde wetsbepalingen ten deze verwijzen;

O. dat naar de zienswijze van de raadsman onder het woord „gegeven“ in art. 98 Sr. uitsluitend zou zijn te verstaan iets van materiële aard, reeds aanwezig voordat de dader ervan kennis neemt, zoals een tekening of foto; weshalve het ter dagv. vermelde, zijnde „geestesprodukten“ van verd. zelf, buiten dat begrip „gegeven^w zou vallen;

O. dat dit verweer — nog daargelaten in hoeverre het voor elk onderdeel der t.l.l. betekenis heeft — in elk geval door de Rb. verworpen wordt;

O. immers, dat de raadsman wel, vooreerst, tot staving van zijn betoog gewezen heeft op de omstandigheid, dat art. 98 spreekt van het

„ter beschikking stellen" van een „gegeven" — hetwelk uitsluitend op iets van materiële aard zou duiden — en zich voorts op de wetsgeschiedenis heeft beroepen, maar dat juist die wetsgeschiedenis de onjuistheid der bewering helder in het licht stelt;

dat toch bij de totstandkoming der zgn. Wet Bescherming Staatsgeheimen 1951, die gemeld art. 98 wijzigde en o.m. art. 98c in het W.v.Sr. invoegde, met zovele woorden tot uitdrukking is gebracht dat met het woord „gegeven" zowel op zaken van materiële als van immateriële aard is bedoeld;

dat zulks nadrukkelijk werd verklaard in de Memorie van Antwoord, waarin er tevens zakelijk op werd gewezen, dat, ter vermindering van elke onzekerheid, bij Nota van Wijzigingen o.m. in art. 98 de woorden „opzettelijk ter beschikking stelt van" zijn vervangen door „opzettelijk mededeelt aan, of ter beschikking stelt van" een onbevoegde; welke woorden vervolgens onveranderd door de Wetgever zijn aanvaard;

O. dat de raadsman ter ondersteuning zijner opvatting nopens bedoeld woord „gegeven" in art. 98 Sr. voorts blijkbaar heeft willen verwijzen naar de woorden „militair werk", voorkomende in de omschrijving der overtreding van art. 430 Sr., omtrent welke laatste woorden wel is beweerd, dat hiermede een „concrete zaak" — dus geen immateriële zaak — is bedoeld;

dat echter, wat hiervan zij, niet valt in te zien waarom het woord „gegeven", voorkomende in een geheel ander artikel, opgenomen onder de „misdrijven tegen de veiligheid van de Staat", aan dezelfde beperking onderworpen zou zijn als „militair werk" in de omschrijving der overtreding van art. 430 Sr.;

O. dat de raadsman naar aanleiding van deze verwijzing naar art. 430 Sr. verder heeft opgemerkt, dat de telastegelegde gedragingen ook vallen onder de omschrijving van dit artikel, en dat ex art. 55 lid 2 Sr. alleen dit art. 430 als *lex specialis* — bedreigende met veel lichter straffen dan art. 98c — ten deze toepasselijk zou kunnen zijn;

O. dienaangaande, dat van het ter dagvaarding gestelde slechts het sub I te lastegelegde valt onder de omschrijving van gemeld art. 430, o.m. strafbaar stellende het doen ener opneming en het maken ener tekening of beschrijving van enig militair werk;

O. voorzoveel dan het sub I te laste gelegde betreft, dat voor de gesuggereerde toepassing van art. 55, lid 2, Sr. ten deze o.m. vereist zou zijn, dat alle kenmerken van art. 98c lid 1, aanhef met sub 2e, zouden worden teruggevonden in art. 430;

— dat zulks allerminst het geval is;

dat toch eerstgemelde bepaling voor de strafbaarheid o.m. vereist het oogmerk om, zonder daartoe gerechtigd te zijn, de beschikking te krijgen over enig gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden;

dat derhalve de dader, zal hij strafbaar zijn, moet hebben geweten, althans begrepen:

1e. dat hij tot de handeling niet gerechtigd was, en

2e. dat het ging om enig gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden;

dat de Rb. zulks afleidt uit de wijze van plaatsing der woorden „met het oogmerk om”, terwijl bovendien het Voorlopig Verslag en de Memorie van Antwoord hebben doen uitkomen, dat voor de strafbaarheid krachtens deze bepaling de dader zich van die beide feiten bewust moet zijn geweest, immers de uitdrukkelijke bedoeling tot spionage moet worden vastgesteld;

O. dat, nu van deze kenmerken bij art. 430 Sr. geen sprake is, ook dit middel faalt, en de Rb. ten deze ex art. 55, eerste lid, Sr. zal toepassen het art. 98c, aanhef met sub 2e zijnde op schending hiervan de zwaarste hoofdstraf gesteld;

O. immers, dat de Rb. zich ook niet verenigen kan met de overige verweren, van de zijde van verd. opgeworpen;

O. dat de raadsman n.l. verder nog heeft betoogd, dat, zo hier met betrekking tot het sub I en II telastegelegde al een „gegeven^m aanwezig zou zijn in de betekenis, door art. 98 aan dit woord gehecht, ten deze dan toch in ieder geval geen „gegeven^m voorhanden is, „waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden” gelijk dit artikel bovendien eist;

dat immers de militaire objecten etc., ter dagv. vermeld, niet geheim zouden zijn, zodat ook geen sprake zou kunnen zijn van geheimhouding van gegevens hieromtrent;

O. dienaangaande, dat — al zou ook de beschikking over elk der gegevens, ter dagv. aangeduid, door een ieder kunnen worden verkregen — de Rb. zich verenigt met bovenomschreven opvatting van de getuige-deskundige enz., hierop neerkomende, dat het conglomeraat dier gegevens, al niet dan zeer moeizaam door systematische verzameling en samenbundeling tot stand te brengen, een militair geheim is, dat in het belang van 's Lands defensie bewaard moet blijven;

dat, gelet op dit belang van geheimhouding, uiteraard vergunning nodig zou zijn geweest tot de bewezen verklaarde gedragingen, doch dat daarvan in gene dele blijkt, terwijl verd. zelfs niet beweerd heeft zodanige vergunning te hebben gekregen;

O. dat mede bestreden is het ter dagv. tenlastegelegde oogmerk (opzet);

O. dat verd. als uitsluitend motief voor het vermelden van gedetailleerde bijzonderheden op de hem voorgehouden en ter dagv. genoemde schetstekening, telkens sub c aangeduid, zomede voor het op een vel papier vermelden van het ter dagv. telkens sub d omschrevene, t. t.r.z. heeft opgegeven zich aldus verdacht materiaal te hebben willen verschaffen, teneinde zijn vrouw op het nasuffelen daarvan te kunnen betrappen;

O. dat de Rb. deze verklaring als totaal ongeloofwaardig van de hand wijst, vermits verd., die t. t.r.z. van genoegzame schranderheid heeft blijk gegeven, het zelfde doel op allerlei andere, heel wat minder riskante manieren had kunnen bereiken;

dat zulks temeer spreekt, waar verd. tevens t. t.r.z. verklaarde des-

tijds in een slechte verhouding met zijn vrouw te hebben geleefd, onder welke omstandigheid het dreigend gevaar van aangifte harerzijds bij de bevoegde autoriteiten hem des te duidelijker moet zijn geweest; enz.

(Post aila):

O. dat de t. t.r.z. ondernomen poging van verd. om aan het maken van die schetstekening zelve slechts een onschuldige betekenis toe te schrijven — zij zou hem, eigenaardig genoeg, beter dan de ter dagv. telkens sub a vermelde wegenkaarten en de A.N.W.B. wegwijzers tot gids zijn geweest in een hem onbekend gebied — in het licht der bovenomschreven kennelijk met opzet verkondigde, onwaarheden alsmede ten enen male faalt;

dat de onaanvaardbaarheid dier explicatie, voor zoveel nodig, nog afdoende geschraagd wordt door de telkens van elkaar afwijkende en deels onderling tegenstrijdige mededelingen aangaande die schetstekening, blijkens opgemelde verklaring van getuige X, door verd. aan deze gedaan; welke aldus in rechte vastgestelde mededelingen, in verband met het voorafgaande, der Rb. volop aanleiding geven om aan het woord van verd. ten deze geen geloof te hechten;

O. dat dan ook evenmin op de Rb. indruk heeft gemaakt hetgeen verd. als excuus heeft aangevoerd met betrekking tot die ter dagv. telkens sub a vermelde wegenkaarten;

dat verd. heeft verklaard na waarneming in het terrein van allerlei, voornamelijk militaire objecten dienaangaande de meeste der hem t. t.r.z. vertoonde aantekeningen op die kaarten gemaakt te hebben, hieraan de toevoeging verbindende, dat hij — sedert 1 sept. 1957 vertegenwoordiger in textielgoederen, waaronder militaire kledingstukken — daarmee uitsluitend beoogde aan de bezetting dier objecten die waren zo mogelijk te slijten;

dat verd. evenwel heeft toegegeven ten dage zijner arrestatie (28 sept. 1957) nog geen enkele stap hiertoe te hebben ondernomen, terwijl algemeen bekend is, dat militaire dienstkleding van overheidswege aan de betrokkenen kosteloos wordt verstrekt;

dat voorts, zo verd. zich al zou hebben voorgesteld aan legerpersoneel (militaire) kledingstukken als handschoenen en overhemden te kunnen verkopen, het allereerst op zijn weg gelegen zou hebben grote militaire complexen als kazernes te bezoeken, waar hij grote aantallen militairen zou kunnen treffen, doch niet afgelegen militaire gebouwen als ter dagv. telkens sub a vermeld, alwaar hij slechts een geringe bezetting kon verwachten;

dat dan ook deze wegenkaarten met de daarop door verd. gestelde aantekeningen, die eerst na verd.'s arrestatie aan den dag kwamen, wonderwel passen in het kader der toen reeds tegen hem gerezen verdenking, gelijk verd.'s verklaringen dienaangaande stellig in de lijn liggen van zijn vorenomschreven leugenachtige houding; zodat de Rb. ook dit excuus als niet afdoende, ter zijde stelt;

O. dat verd. derhalve op geen enkele aanvaardbare wijze heeft opgehelderd zijn eigenaardige en voortdurende belangstelling voor militaire objecten;

O. dat, zo al een enkel der vorenomschreven excuses enige grond van waarheid zou behelzen, zulks in geen geval uitsluit, dat het opzet van verd. mede gericht was op spionage, waarover nog nader;

O. dat bij het vorenstaande nog komen de beide bovenaangeduide geheel getypte briefjes, blijkens de poststempels op de bijbehorende enveloppes op 30 sept. en 24 okt. 1957 uit 's-Gravenhage naar verd.'s postbox 189 te enz. gedirigeerd door een of twee duistere afzenders, en waarin hem verzocht werd resp. „am 4 oktober" en „am 30 oktober" thuis te zijn;

waarom trent verd. t. t.r.z. ook geen uitsluitel heeft gegeven;

O. dat in dit verband — welke verklaring verd. daarvan ook moge willen geven — interessant is het feit, dat de ter dagv. sub c en d aangegeven vermeldingen eveneens — in blokletters — in de Duitse taal zijn gesteld;

O. dat de raadsman nog beweerd heeft, dat aan verd. ten dage zijner arrestatie, twee uren voordien medegedeeld zou zijn, dat twee rechercheurs naar hem gevraagd hadden, en hij zich toen generlei moeite gegeven zou hebben om bezwarende bescheiden te vernietigen; hetgeen op zijn goede trouw zou wijzen;

O. dat echter noch de raadsman, noch verd. zelf t. t.r.z. maar één enkele poging heeft gedaan om deze bijzonderheden — waarvan geenszins van elders gebleken is — waar te maken, noch ook verklaard heeft daartoe bij gebreke van bewijsmateriaal niet bij machte zijn, zodat de Rb. die bewering dan ook — geheel daargelaten of zij, indien aannemelijk, ten deze tegenover al het bewijsmateriaal van enig nut zou kunnen zijn — als niet serieus ter zijde stelt;

O. dat verd. nog verklaard heeft de laatste jaren in moeilijke financiële omstandigheden te zijn geraakt en veel schuld te hebben;

O. dat de raadsman hieraan de conclusie heeft verbonden, dat verd., die tevens erkende de ter dagv. sub II vermelde bescheiden op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 onder zich te hebben gehouden, in verband met die armoede juist niet geacht zou moeten worden zich „als spion" te hebben gedragen, welke laatste z.i. naar eis van rechten zou moeten worden bewezen;

O. dat de wet het woord „spion" ten deze niet bezigt, maar dat in elk geval blijkens de parlementaire geschiedenis der artt. 98 e.v. Sr. de bestrijding van spionage wel in de bedoeling van de Wetgever gelegen heeft;

O. dat echter ook dat beroep op behoeftige omstandigheden van verd. in geen geval opgaat, vermits zeer wel mogelijk is, dat die bescheiden — al dan niet nader aangevuld — alsnog hun geld moesten opbrengen, en geenszins als vaststaande is aan te nemen, dat iedere spion ten allen tijde en te aller plaatse over geld zou kunnen beschikken;

O. dat het betoog van de raadsman, als zou de Staat ten deze geen nadeel geleden hebben, evenmin doel treft;

O. immers — nog daargelaten, dat de wet in art. 98 e.v. het ver-eiste van nadeel voor de Staat niet met zovele woorden aangeeft — dat

de Staat klaarblijkelijk nadeel lijdt wanneer een gegeven, waarvan de geheimhouding door zijn belang, immers door dat van 's Lands defensie, wordt geboden, bemachtigd wordt door en berust bij een onbevoegde, hetgeen andere ongewenste mogelijkheden opent;

0. voorts, dat verd., als genoegzaam schrander man, zeer zeker heeft ingezien, dat het ten deze ging om een gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat geboden werd, gelijk ook, dat hij — kennelijk niet in het bezit van enige vergunning — tot zijne gedragingen niet gerechtigd was;

dat een en ander nog gesteund wordt door opgemaakte verklaring van getuige X, volgens welke verd. deze zakelijk heeft medegedeeld het toezicht rondom enz. te hebben gevreesd, zomede door de opgave van verd., dat hij zijne zgn. geestesproducten, ter dagv. vermeld, beschouwde als verdacht materiaal, dat de belangstelling van zijn vrouw zou trekken;

O. alnu, dat de gezamenlijke zwaarwichtige en ongenoegzaam weerlegde bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, inderdaad opleveren het wettig en overtuigend bewijs, dat verd. zich aan het bewezen verklaarde heeft schuldig gemaakt, voor zoveel nodig met opzet tot spionage; zijnde duidelijk, dat verd. ten deze iets verborgen tracht te houden, hetgeen — nu de bewezen verklaarde gedragingen een militair geheim betroffen — in elk geval ten aanzien van het sub I telastegelegde niets anders kan zijn dan zijne instelling tot spionage ten behoeve van een mogelijk toekomstige binnen- of buitenlandse vijand van de Staat;

0. dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen verd. als eerste feit en onder II — meer of anders — bij dagv. is telastegelegd — dan hierboven als bewezen is aangenomen — en hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

0. dat beide voorschreven bewezen verklaarde feiten als op zich zelf staande immers ongelijksoortige handelingen moeten worden beschouwd en moeten worden gekwalificeerd als:

1. Enige handeling verrichten, ondernomen met het oogmerk om, zonder daartoe gerechtigd te zijn, de beschikking te krijgen over enig gegeven als bedoeld in art. 98 Sr., meermalen gepleegd;

2. Opzettelijk enig gegeven als bedoeld in art. 98 Sr., zonder daartoe gerechtigd te zijn, onder zich houden, meermalen gepleegd;

— misdrijven voorzien en strafbaar gesteld bij art. 98c lid 1 aanhef met sub 2e resp. sub 1e Sr.;

O. wat de op te leggen straf betreft, dat, waar niet is gebleken van enige omstandigheden, welke ófwel voorschreven bewezen geachte feiten straffeloos zouden maken, ófwel de strafbaarheid van verd. deswege zouden opheffen, deze strafbaar is en de Rb. gezien de aard en de ernst van die feiten en de omstandigheden waaronder die zijn gepleegd, na te noemen straf de juiste acht;

O. dat het openbaar belang vordert, dat de in de t.l.l. bedoelde bescheiden, voorwerpen van de onder II bewezen verklaarde feiten uitmakende, vernietigd worden;

Gezien, behalve voorschreven wetsbepalingen, de artt. 10, 27, 55 lid 1, 57, 98 Sr.; art. 354 Sv.;

Rechtdoende:

Verklaart bewezen, dat verd. het hem onder I en II telaste gelegde, in voege als voormeld, heeft gepleegd; dat dit zijn strafbare feiten en dat verd. deswege strafbaar is;

Kwalificeert deze als voormeld;

Veroordeelt de verd. tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier jaar.

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen, hetgeen verdachte onder I en II meer of anders — is telastegelegd — dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij;

Bepaalt, dat de tijd door de veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak in voorlopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht tot op heden;

Gelast de vernietiging van voormelde bescheiden op grond van het algemeen belang.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie”, 1959, No. 155).

HOGE RAAD DER NEDERLANDEN.

Arrest van 16 december 1958. ¹⁾

Voorzitter: Mr van der Meulen (Vice-pres.); *Leden:* Mrs Feber, van Berckel, Westerouen van Meeteren, Kazemier (Rapp.).

„Enig gegeven als bedoeld in art. 98 Sr.” „Zonder daartoe gerechtigd te zijn”.

Het observeren en schriftelijk vastleggen van gegevens, welke systematisch verzameld en samengebundeld, een militair geheim vormen, dat in het belang van 's lands defensie bewaard moet blijven, kunnen opleveren handelingen, ondernomen met het oogmerk om de beschikking te krijgen over enig gegeven als bedoeld in art. 98 Sr.

Ook indien zou moeten worden aangenomen, dat de door req. verzamelde gegevens betrekking hebben op objecten, welke elk afzonderlijk door iedereen waargenomen konden en mochten worden, volgt daaruit nog niet, dat het geoorloofd zou zijn de gegevens omtrent al die objecten tot een geheel samen te voegen en schriftelijk vast te leggen.

(Sr. artt. 98c, 98).

Op het beroep van D., req. van cassatie tegen een arrest van het Hof te 's-Hertogenbosch van 22 sept. 1958, houdende in hoger beroep bevestiging, onder versterking van het bewijs en met handhaving der bijkomende beslissing, behoudens t. a.v. de aan req. opgelegde straf en de

¹⁾ Zie het vonnis van Arr. Rechtb. Breda van 24 maart 1958 blz. 486 (Red. M.R.T.).

daarvoor opgegeven bijzondere redenen en de imputatie van het voorarrest, van een vonnis van de Rb. te Breda van 24 maart 1958, waarbij req. ter zake van: 1. „Enige handeling verrichten, ondernomen met het oogmerk om, zonder daartoe gerechtigd te zijn, de beschikking te krijgen over enige gegeven als bedoeld in art. 98 Sr., meermalen gepleegd“; 2. „Opzettelijk enig gegeven als bedoeld in art. 98 Sr., zonder daartoe „gerechtigd te zijn, onder zich houden, meermalen gepleegd“, met aanhaling van art. 98c, lid 1 aanhef met sub 2e resp. sub 1e Sr., alsmede de artt. 10, 27, 55 lid 1, 57, 98 Sr., tot straf is veroordeeld, terwijl de vernietiging van de in de t.l.l. bedoelde bescheiden werd gelast op grond van het algemeen belang, hebbende het Hof, met vernietiging van het vonnis van de Rb. in zoverre, req. veroordeeld tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren, met bepaling dat de tijd door den veroordeelde in voorlopige hechtenis doorgebracht tot en met den dag van de uitspraak van het arrest bij de tenuitvoerlegging van de hem opgelegde gevangenisstraf daarop zal worden in mindering gebracht; (Schriftuur van en gepleit door Mr P. van 't Hof Stolk te 's-Gravenhage, Red.).

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op de namens den req. bij schriftuur voorgestelde en bij pleidooi toegelichte middelen van cassatie, luidende:

„I. S., althans v. t. van artt. 348, 350, 358, 415, 422 en 423 Sv., doordat het Hof niet op de grondslag der t.l.l. heeft beraadslaagd.

II. S., althans v. t. van de artt. 261, 348, 350, 351, 358, 415, 422 en 423 Sv., doordat het Hof t.a.v. het sub II telastegelegde niet op de grondslag van de t.l.l. heeft beraadslaagd, immers bewezen verklaart, dat „het geheel van welke op kaart gebrachte aantekeningen en op schrift gebrachte tekeningen, vermeldingen en bijzonderheden was een gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat was en is geboden“, terwijl de t.l.l. inhoudt, dat dit „gegevens^v zouden zijn.

III. S., althans v. t. van art. 98c in verband met art. 98 Sr., door bewezen en strafbaar te verklaren de gedragingen van de verd., zoals deze in de dagv. in prima omschreven onder a, b, c en d van de primaire t.l.l. Er kan niet gezegd worden, dat het maken van aantekeningen op wegenkaarten van min of meer militaire gegevens een handeling is, verricht met het oogmerk om de beschikking te verkrijgen over gegevens, die geheim gehouden moeten worden. Hetzelfde kan gezegd worden van het maken van een schetstekening en van het op een vel papier vermelden van bijzonderheden van geografische aard. Al deze handelingen hebben met elkaar gemeen, dat zij eerst kunnen worden verricht nadat men voor het verrichten dier handelingen reeds de beschikking over de nodige gegevens heeft verkregen.

IV. S., althans v. t. van de artt. 98 en 98c Sr. jo. 351, 358, 415, 422 en 423 Sv., omdat het bewezenverklaarde niet uit de bewijsmiddelen kan worden afgeleid;”

Gehoord den P.-G. in zijn conclusie, strekkende tot verwerping van het ingestelde beroep;

O. dat requirant is telastegelegd:

„I. dat hij op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 nagenoemde

handelingen heeft verricht met het oogmerk om, zonder daartoe te zijn gerechtigd, de beschikking te krijgen over gegevens betreffende de geografische ligging van een complex van militaire objecten, alsmede betreffende nadere bijzonderheden omtrent aard en ligging van een of meerdere van deze objecten, zijnde deze objecten en derzelver ligging en bijzonderheden, althans het geheel van een en ander, gegevens waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, welke handelingen bestonden uit:

a. het observeren en aantekenen op een of meerdere wegenkaarten van de geografische ligging van een aantal militaire objecten gelegen in . . onder welke een magazijncomplex van de Koninklijke Luchtmacht nabij een munitiecomplex ten Westen van . . , een mobilisatie-complex ten Noord-Oosten van . . , een mobilisatie-complex ten Westen van . . , een militaire vliegbasis en een ondergrondse benzineopslagplaats in . . ongeveer ten Noorden van . . ;

b. het maken van een schetstekening van de sector . . en het daarop na observatie aangeven van de ligging van een of meerdere militaire objecten, met name van een militair vliegveld, van een benzinedepot en van een kazerne;

c. het vermelden op genoemde schetstekening van gedetailleerde bijzonderheden van voornoemde militaire objecten of van een van deze;

d. het observeren en op een vel papier vermelden van bijzonderheden betreffende aard en ligging van een militair benzinedepot *gelegen ten Oosten van . . , luidende ongeveer: Zwischen . . (in Richtung . . links von der Reichsstrasse) ist im Wald, teilweise von der Strasse aus sichtbar ein grosses Autobenzinlager. Tausende Jerrycans (benzine-kannen van 20 Ltr) stehen hier gefullt fertig und wird mit Lastwagen abgeholt. Tanks sind untererdisch. Benzin wird regelmässig mit militär tankwagen angeführt.*

II. dat hij op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 opzettelijk zonder daartoe te zijn gerechtigd, onder zich heeft genomen en/of gehouden:

a. op een wegenkaart van . . en op een wegenkaart van . . aangebrachte aantekeningen betreffende de geografische ligging van een aantal militaire objecten gelegen in genoemde provincies, onder welke een magazijncomplex van de Koninklijke Luchtmacht nabij . . , een munitie-complex ten Westen van . . , een mobilisatiecomplex ten Noord-Oosten van . . , een mobilisatiecomplex ten Westen van . . , een militaire vliegbasis en een ondergrondse benzineopslagplaats in . . ongeveer ten Noorden van . . ;

b. een schetstekening van de sector . . , waarop de ligging van een of meerdere militaire objecten met name van een militair vliegveld, van een benzinedepot en van een kazerne was aangegeven;

r. gedetailleerde bijzonderheden van voornoemde militaire objecten of van een van deze op genoemde schetstekening aangebracht;

d. een vel papier vermeldende bijzonderheden betreffende een militair benzinedepot gelegen ten Oosten van . . , luidende ongeveer: *Zwischen . . (in Richtung . . links von der Reichstrasse) ist im Wald, teil-*

weise von der Strasse aus sichtbar ein grosses Autobenzinlager. Tausenden Jerrycans (Benzinkannen von 20 Ltr) stehen hier gefüllt fertig, und wird mit Lastwagen abgeholt. Tanks sind undererdisch. Benzin wird regelmässig mit militar tankwagen angefuhr;

al welke op kaart gebrachte aantekeningen en op schrift gebrachte tekeningen, vermeldingen en bijzonderheden elk voor zich, althans het geheel van een en ander, waren gegevens, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat was en is geboden;"

O. dat te zijnen laste is bewezen verklaard:

„dat hij op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 in Nederland, nagenoemde handelingen heeft verricht met het oogmerk om, zonder daartoe te zijn gerechtigd, de beschikking te krijgen over gegevens betreffende de geografische ligging van een complex van militaire objecten, alsmede betreffende nadere bijzonderheden omtrent aard en ligging van meerdere van deze objecten, zijnde het geheel dier gegevens betreffende deze objecten en derzelve ligging en bijzonderheden een gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat wordt geboden, welke handelingen bestonden uit:

a. het observeren en aantekenen op meerdere wegenkaarten van de geografische ligging van een aantal militaire objecten gelegen in . . , onder welke een magazijn-complex van de Koninklijke Luchtmacht nabij . . , een munitiecomplex ten Westen van . . , een mobilisatiecomplex ten Noord-Oosten van . . , een mobilisatie-complex ten Westen van . . , een militaire vliegbasis en een ondergrondse benzineopslagplaats in . . ongeveer ten Noorden van . . ;

b. het maken van een schetstekening van de sector . . en het daarop na observatie aangeven van de ligging van meerdere militaire objecten, met name van een militair vliegveld, van een benzinedepot en van een kazerne;

c. het vermelden op genoemde schetstekening van gedetailleerde bijzonderheden van voornoemde militaire objecten;

d. het observeren en op een vel papier vermelden van bijzonderheden betreffende aard en ligging van een militair benzinedepot gelegen ten Oosten van . . luidende ongeveer: Zwischen . . (in Richtung . . links von der Reichsstrasse) ist im Wald, teilweise von der Strasse aus sichtbar ein grosses Autobenzinlager. Tausende Jerrycans (Benzinkannen von 20Ltr) stehen hier gefüllt fertig und wird mit Lastwagen abgeholt. Tanks sind undererdisch. Benzin wird regelmässig mit militar tankwagen angefuhr.

11. dat hij op verschillende tijdstippen in het jaar 1957 in Nederland opzettelijk zonder daartoe te zijn gerechtigd, onder zich heeft gehouden:

a. op een wegenkaart van . . en op een wegenkaart van . . aangebrachte aantekeningen betreffende de geografische ligging van een aantal militaire objecten gelegen in genoemde provincies, onder welke een magazijncomplex van de Koninklijke Luchtmacht nabij . . , een munitiecomplex ten Westen van . . , een mobilisatie-complex ten Noord-Oosten van . . , een mobilisatie-complex ten Westen van . . , een militaire vlieg-

basis en een ondergrondse benzineopslagplaats in . . ongeveer ten Noorden van . . ;

h. een schetstekening van de sector . . , waarop de ligging van meerdere militaire objecten met name van een militair vliegveld, van een benzinedepot en van een kazerne was aangegeven;

c. gedetailleerde bijzonderheden van voornoemde militaire objecten op genoemde schetstekening aangebracht;

d. een vel papier vermeldende bijzonderheden betreffende een militair benzinedepot gelegen ten Oosten van . . luidende ongeveer: Zwischen . . (in Richtung . . links von der Reichstrasse) ist im Wald, teilweise von der Strasse aus sichtbar ein grosses Autobenzinlager. Tausende Jerrycans (Benzinkannen von 20 Ltr) stehen hier gefullt fertig, und wird mit Lastwagen abgeholt. Tanks sind ndererdisch. Benzin wird regelmassig met militar tankwagen angefuhr;

het geheel van welke op kaart gebrachte aantekeningen en op schrift gebrachte tekeningen, vermeldingen en bijzonderheden was een gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van de Staat was en is geboden;"

T.a.v. het eerste middel:

dat dit blijkens de toelichting betrekking heeft op de overweging van de Rb.:

„dat tengevolge van kennelijke schrijffouten ter dagv. in de 7e regel der t.l.l. van het eerst vermelde delict tussen de woorden „zijnde” en „deze objecten”, zijn uitgevallen de woorden „die gegevens betreffende” en in de 8e regel daarvan geschreven staat „het geheel van een en ander” in stede van „het geheel dier gegevens”, welke schrijffouten de Rb. herstelt, zijnde verd. door dit herstel in zijn verdediging niet geschaad;”

dat de Rb. en in hoger beroep het Hof van oordeel konden zijn, dat hier sprake was van een schrijffout in de t.l.l., en de aangebrachte verbetering geen wijziging van den inhoud van het telastegelegde met zich bracht, zodat het middel faalt;

T.a.v. het tweede middel:

dat de steller van de dagv. kennelijk in de t.l.l. tot uitdrukking heeft willen brengen, dat hetzij elk der op kaart gebrachte aantekeningen en op schrift gebrachte tekeningen afzonderlijk, hetzij deze aantekeningen en tekeningen in hun geheel genomen, moet worden aangemerkt als een gegeven als bedoeld in art. 98 Sr., terwijl de Rb. door bewezen te verklaren dat het geheel der op kaart gebrachte aantekeningen en op schrift gebrachte tekeningen, vermeldingen en bijzonderheden was een gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van den Staat was en is geboden, tot uitdrukking heeft gebracht dat zij het telastegelegde tweede alternatief bewezen achtte;

dat mitsdien ook dit middel ongegrond is;

T.a.v. het derde en vierde middel:

dat Rb. en Hof het geheel der in de bewezenverklaring bedoelde gegevens hebben kunnen aanmerken als een gegeven, waarvan de geheimhouding door het belang van den Staat wordt geboden, op grond van de als bewijsmiddel gebezigde verklaring van den getuige-deskundige v. D.,

dat naar zijn oordeel het conglomeraat van die gegevens, als niet dan zeer moeizaam door systematische verzameling en samenbundeling tot stand te brengen, een militair geheim is, dat in het belang van 's lands defensie bewaard moet blijven;

dat het observeren en schriftelijk vastleggen van gegevens, welke, systematisch verzameld en samengebundeld, een militair geheim vormen, dat in het belang van 's lands defensie bewaard moet blijven, kunnen opleveren handelingen, ondernomen met het oogmerk om de beschikking te krijgen over enig gegeven als bedoeld in art. 98 Sr., zodat het derde middel evenzeer vruchteloos is voorgedragen;

dat het vierde middel blijkens de toelichting is gegrond op de stelling, dat niet bewezen kon worden, dat req. niet gerechtigd was tot de door hem verrichte handelingen, nu hij zich daarbij niet op verboden terrein heeft bevonden en de door hem verzamelde gegevens betrekking hadden op objecten die met het blote oog door iedereen kunnen en mogen worden waargenomen;

dat hierbij evenwel wordt miskend, dat ook indien zou moeten worden aangenomen, dat de door req. verzamelde gegevens betrekking hebben op objecten, welke elk afzonderlijk door iedereen waargenomen konden en mochten worden, daaruit nog niet volgt, dat het geoorloofd zou zijn de gegevens omtrent al die objecten tot een geheel samen te voegen en schriftelijk vast te leggen;

dat veeler het tegendeel kan worden afgeleid uit de eerder vermelde verklaring van den getuige-deskundige v. D.;

dat derhalve ook het vierde middel niet tot cassatie kan leiden;
Verwerpt het beroep.

Conclusie P.-G. Mr Langemeijer.

Het eerste van de in deze zaak bepleite middelen klaagt erover, dat het Hof zich bij zijn beraadslaging van de grondslag der t.l.l. heeft verwijderd. Blijkens de toelichting bij pleidooi doelt dit verwijt op de verbetering in de dagv. van hetgeen de Rb., daarin uitdrukkelijk door het Hof gevolgd, als „kennelijke schrijffouten" qualificeert. Nu zou ik voorop willen stellen, dat de vraag, of het ontbreken van zekere woorden in de t.l.l. als een verschrijving moet worden beschouwd, in beginsel aan de feitelijke rechter zal staan, waarbij de cassatierechter slechts dan zal mogen tussen beide komen, indien een opvatting als die van de lagere rechter in redelijkheid niet mogelijk was. Dit nu is hier naar mijn mening bepaald niet het geval. De woorden, die de Rb. aanvult, zijn enkel zodanige die nodig zijn om het betreffende zinsdeel taalkundig en stilistisch onberispelijk te doen zijn. Ook zonder de aanvulling zou zakelijk geen andere opvatting van de t.l.l. mogelijk zijn. Slechts zou men dan hebben moeten zeggen, dat die elliptisch was gesteld op een wijze, die uit stilistisch oogpunt voor ernstige kritiek vatbaar zou zijn geweest.

Het tweede middel maakt een naar de vorm overeenkomstig verwijt geldend, dat echter in het verband van de zaak een veel groter betekenis heeft. Het klaagt erover, dat de Rb. — ook hierin door het Hof ge-

volgd — de bijzonderheden, die verd. gezorgd had te weten te komen en de notities, die hij onder zich had gehouden, heeft bestempeld als „een gegeven”, terwijl zij in de telastelegging waren aangeduid als „gegevens”. Nu zal men in de regel zeker mogen zeggen, dat wanneer de steller van een t.l.l. een aantal bijzonderheden, ten aanzien waarvan een verboden handeling is geschied, „gegevens” noemt, de rechter gerechtigd is te beslissen, dat zij alle te zamen niet meer opleveren dan „een gegeven”. Dit is ófwel een zuiver taalkundige afwijking in qualificatie van naar de feitelijke beschrijving geheel dezelfde feiten, ófwel een beperking van de bewezenverklaring ten opzichte van de t.l.l. Ik geef echter volkomen toe, dat de vraag in het onderhavige geval moeilijker is. Immers, een van de omstrede punten in de zaak was juist dit, dat door verd. is betwist, dat elke afzonderlijk van de door hem verzamelde bijzonderheden iets geheims was en dat in de bewijsmiddelen een grote rol speelt de verklaring van zekere militaire autoriteit als getuige-deskundige (ik geef haar duidelijkheidshalve nog iets meer expliciet weer dan zij in het vonnis voorkomt): dat al waren dan die afzonderlijke bijzonderheden niet geheim, liet verzamelen van alle te zamen en het combineren daarvan zulk een ongewone praestatie vormden, dat het geheel als een geheim mocht gelden op grond van enerzijds de wenselijkheid, dat het geheim zou blijven, anderzijds het vertrouwen van de bevoegde instanties, dat dit ook zou gelukken, juist omdat de moeite van het verzamelen en combineren van iemand zonder zeer bijzondere bedoelingen niet te verwachten was. Zou het nu zo zijn, dat de steller van de t.l.l. deze laatste theorie buiten beschouwing had gelaten en bedoeld had enkel telaste te leggen, dat al de genoemde bijzonderheden afzonderlijk geheime gegevens vormden, en zou dan de Rb. hebben bedoeld zich te baseren op die theorie en ter uitdrukking daarvan de term „gegevens” hebben vervangen door „gegeven”, dan zou men ook naar mijn mening moeten zeggen, dat zij iets anders had bewezen verklaard dan was telastegelegd. Echter, zo is het in deze zaak in feite niet gesteld geweest. Ook de steller van de t.l.l. heeft met de meer genoemde theorie rekening gehouden door telaste te leggen, dat de bedoelde bijzonderheden zo niet elk voor zich, dan toch alle te zamen geheime gegevens vormden. Onder deze omstandigheder, wordt de vraag, of hier van „gegevens” dan wel van „een gegeven” moet worden gesproken, weer gereduceerd tot een taalkundige, die de Rb. naar eigen oordeel mocht beantwoorden zonder daar om de grondslag der t.l.l. te verlaten, hetzij als zuiver taalkundige rectificatie, hetzij als bewezenverklaring van een deel van het telastegelegde.

Middel III keert zich tegen de bewezenverklaring subsidiair tegen de strafbaarverklaring van het feit. Het doet dit met het betoog, dat het maken van aantekeningen en van een schetstekening onmogelijk kan gelden als handelingen, verricht met het oogmerk om gegevens te verkrijgen. Immers, aldus het betoog, om die handelingen te verrichten moet men die gegevens juist reeds kennen. Ik meen dat dit betoog onvoldoende rekening houdt met hetgeen reeds in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (Handelingen 1949/50 no 1554) bij

art. 98c is opgemerkt omtrent de betekenis van het woord „gegevens^u, namelijk dat daaronder zowel kan vallen iets immaterieels — de voorstelling in iemands bewustzijn — als iets materieels — de vastlegging van die voorstelling in woord of geschrift. Consequentie hiervan is, zo zou ik menen, dat iets, dat reeds in de eerste zin gegeven is, alsnog verwerkt kan worden tot een gegeven in de laatste zin. Het is duidelijk, dat deze opvatting ook door de ratio van het artikel wordt gevorderd. Immers het gevaar voor de veiligheid van de staat van kennis bij een bepaald persoon van bepaalde bijzonderheden kan aanzienlijk worden vermeerderd, wanneer die persoon die kennis, waarvan het in stand blijven aanvankelijk aan zijn geheugen was gebonden, vastlegt in een vorm, waarin zij te allen tijde aan een ieder kan worden overgedragen. In dit geval komt hier trouwens nog een andere overweging bij, die niet minder belangrijk is. Het is deze dat, wanneer het bijeenbrengen en combineren van gegevens een zeer moeilijk of tenminste zeer moeizaam werk is, zoals de Rb. in dit geval klaarblijkelijk op het voetspoor van de getuige-deskundige heeft aangenomen, het te zamen en in verband vastleggen ervan zeker een nieuw gegeven doet ontstaan.

Het vierde middel stelt, dat het telastegelegde niet uit de bewijsmiddelen kon worden afgeleid. Blijkens de toelichting gaat het hier om het bewijs van het onderdeel: dat req. tot zijn handelingen niet gerechtigd was. Nu is de vraag van het gerechtigd zijn tot de bewezen verklaarde handelingen er een, die niet bezien kan worden los van hetgeen overigens omtrent de aard en draagwijdte van die handelingen moet worden aangenomen. Uitgaan moet men van hetgeen ik reeds betoogde, namelijk dat elk van de twee telastegelegde feiten, elk in zijn totaliteit genomen, gezien moet worden als resp. (kort gezegd) het zich verschaffen en het onder zich houden van een geheim gegeven. Nu betekenen de woorden „zonder daartoe gerechtigd te zijn” in art. 98c zeker niet hetzelfde als het woord „wederrechtelijk” in tal van andere artikelen van het Wetboek van Strafrecht. Laatstgenoemde term drukt uit — altijd of tenminste in den regel — dat het met de overige elementen van de wetsbepaling omschreven feit niet strafbaar is tenzij zich bijzondere omstandigheden voordoen, op grond waarvan het geheel in strijd met het recht moet worden geacht. Met „zonder daartoe gerechtigd te zijn” daarentegen is uitgedrukt, dat de omschreven handelwijze in beginsel zonder meer verboden is, maar dat de mogelijkheid bestaat, dat men op bijzondere gronden daartoe is gerechtigd. Men kan twifelen of dit niet gerechtigd zijn een element is dan wel het gerechtigd zijn een rechtvaardigingsgrond. Ook echter wanneer men het eerste aanneemt, zou de Rb. uit het enkele feit, dat req. niet een bijzondere reden heeft genoemd, waarom juist hij gerechtigd zou zijn tot wat hij deed, hebben mogen afleiden, dat hij dit niet was. Versterkt wordt dit bewijs dan nog door de verklaring van de getuige v. d. L., ook door het Hof nog eens afzonderlijk gereleveerd: dat verd. hem heeft gezegd, dat hij vreesde door de bewaking bij het vliegveld X te worden opgemerkt.

Ik concludeer tot verwerping van het beroep.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie”, 1959, No. 156).

Luchtbuks is een „geweer^v in de zin van art. 22 lid 1 onder b Jachtwet.

Indien verd's verweer, dat de litigieuse luchtbuks geen geweer in de zin der Jachtwet is, juist ware, zou verd. strafbaar zijn omdat hij zich met een ongeoorloofd jachtmiddel in het jachtveld bevond. De Rb. is evenwel van oordeel dat uit art. 1 Beschikking van den Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening dd. 21 juni 1955 (no. W.V.J. 4450), gegeven ter uitvoering van voormeld art. 22 lid 1 onder b Jachtwet duidelijk blijkt dat daarbij de mogelijkheid is opengelaten om jachtakten te verlenen met gebruik van geweren, die projectielen uitstoten door een kracht op andere wijze dan door vuurontsteking opgewekt, weshalve verd. strafbaar is nu hij geen jachtakte had die hem het recht verleende om zich met de litigieuse luchtbuks in het jachtveld te bevinden.

(Jachtwet art. 22.)

(Vonnis Arr.rechtb. Haarlem (Strafkamer), 6 febr. 1958, „Nederlandse Jurisprudentie“, 1959, No. 161; V.g.l. vonnis Zeekrijgss. 's-Gravenhage, 31 okt. 1957, M.R.T. LI, (1959) blz. 93.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

30 december 1958.

(M.A.W. 1958/B 10).

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. Mr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

Eiser, die in 1952 tot reserve-kapitein was bevorderd, heeft in 1957 bij rekest aan Hare Majesteit de Koningin verzocht om die bevordering in 1949 te doen ingaan. Dit verzoek is afgewezen.

a. Het Ambtenarengerecht acht zijn beroep tegen deze afwijzing ongegrond, omdat hier sprake is van een weigering om terug te komen op een in rechte onaantastbaar geworden besluit.

De Centrale Raad van Beroep acht dit standpunt in het algemeen juist, in dit geval echter onjuist, omdat gebleken is, dat de weigering op een onhoudbare grondslag berustte; deze weigering is dus in strijd met het algemeen rechtsbeginsel, dat vordert, dat een administratief besluit moet berusten op een juiste feitelijke grondslag.

b. Subsidiair heeft eiser verzocht, dat over hem alsnog een beoordeling per 19 november 1947 zal worden uitgebracht.

Het Ambtenarengerecht heeft die vordering niet-ontvankelijk geacht, nu het bestreden besluit daarover niet spreekt, en er evenmin over is gesproken in het rekest, dat tot dit besluit leidde.

De Centrale Raad van Beroep neemt echter aan, dat er sprake is van een stilzwijgende weigering (bij nadere beslissing heeft de minister eisers zienswijze juist geacht).

c. Voorts heeft het Ambtenarengerecht deze vordering niet-ontvankelijk geacht, omdat niet Hare Majesteit de Koningin, maar alleen de minister bevoegd was over het verzoek om beoordeeld te worden te beslissen.

De Centrale Raad van Beroep neemt echter aan, dat ook de minister belist heeft; van hem is namelijk de brief afkomstig, waarbij van de afwijzing van het rekest mededeling werd gedaan.

d. Omdat dus de aangevallen uitspraak in zijn geheel moet worden vernietigd met ontvankelijk-verklaring van het beroep, is de zaak teruggevoerd naar het Ambtenarengerecht.

(Ambtenarenwet 1929, artikelen 24, 58, 110).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake: P., wonende te G., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. A. van Henvaarden, kapitein van de Militair-Juridische Dienst, wonende te Apeldoorn, tegen: de Minister van Oorlog als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden G. A. Koster, hoofd van het bureau Reserve-personeel bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser, die bij Koninklijk Besluit van 28 april 1952 met ingang van 1 mei 1952 was bevorderd tot reserve-kapitein bij de Koninklijke landmacht met toekenning van een ouderdom in rang gerekend van 1 januari 1952 af en die sedert 1 mei 1953 in werkelijke dienst was op zogenaamd lang verband, bij rekest van 12 juli 1957 aan Hare Majesteit heeft verzocht genoemde bevordering te doen ingaan op 1 februari 1949;

Overwegende dat de Minister van Oorlog hem daarop bij brief van 27 december 1957 het volgende heeft geantwoord:

„Ik deel U mede, dat Hare Majesteit de Koningin bij Kabinets-rescript van 10 december 1957, nr. 23 mij heeft gemachtigd U in kennis te stellen van Hoogstdezelver afwijzende beschikking op Uw verzoekschrift van 12 juli 1957.

„Vorenbedoelde beslissing is gegrond op de overweging, dat, ofschoon volgens de destijds geldende voorschriften bij Uw vertrek met groot verlof met ingang van 19 november 1947 omtrent U een beoordeling (inlichtingsrapport) had moeten worden uitgebracht, de omstandigheden bij het na de bevrijding in opbouw zijnde leger, de daaraan verbonden elkaar kort opvolgende overplaatsingen, alsmede de uitzending van onderdelen van het leger naar de overzeese gebiedsdelen, het niet wèl mogelijk maakten aan vorenbedoelde voorschriften de hand te doen houden.

„Voorts is bij de beslissing overwogen, dat niet met zekerheid kan worden gesteld, dat U tengevolge van het niet op het voorgeschreven

„tijdstip opmaken ener beoordeling inderdaad in een ongunstiger positie „is komen te verkeren dan Uw ranggenoten. De practijk van de toe- „passing van het Koninklijk Besluit van 11 april 1942 (Stb. C 30) „(Besluit houdende bepalingen inzake tijdelijke bevordering) bracht „namelijk met zich mee dat reserve-officieren die blijk gaven de „schiktheid voor een hogere rang te bezitten, in de eerste jaren na de „bevrijding voor het vervullen van een aan die rang verbonden functie „werden bestemd en tevens voor een tijdelijke benoeming tot de hogere „rang werden voorgedragen.

„Het feit, dat U destijds niet voor een tijdelijke benoeming tot „reserve-kapitein bent voorgedragen wordt in dit verband als een „aanwijzing beschouwd, dat U ten tijde van Uw verblijf in werkelijke „dienst vóór 19 november 1947 de geschiktheid voor een benoeming „tot reserve-kapitein nog niet bezat.”;

Overwegende dat eiser tegen het bij deze brief medegedeelde besluit der Kroon beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en in zijn klaagschrift mede heeft gesteld, dat hij vermeent de afwijzende beslissing op zijn verzoekschrift tevens te moeten opvatten als een weigering om alsnog een beoordeling als in de tweede alinea van de brief van de Minister van Oorlog bedoeld, van hem te doen opmaken (om aan de hand daarvan zijn positie opnieuw in beschouwing te kunnen nemen);

Overwegende dat eiser in zijn klaagschrift aan het Ambtenarengerecht heeft verzocht:

1. de afwijzende beschikking van Hare Majesteit de Koningin te vernietigen en te bepalen, dat hij alsnog per 1 februari 1949 zal worden benoemd en aangesteld tot reserve-kapitein, dan wel, indien het Ambtenarengerecht daartoe niet mocht kunnen besluiten,

2. te willen bepalen, dat van hem alsnog per 19 november 1947 een beoordeling zal worden uitgebracht;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 21 juli 1958 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep ongegrond heeft verklaard en eiser niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn vordering dat het gerecht zal bepalen, dat van hem per 19 november 1947 alsnog een beoordeling zal worden uitgebracht;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de bij aanvullend beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht zijn beroep alsnog gegrond te verklaren, dan wel, indien de Raad daartoe niet mocht besluiten, hem alsnog ontvankelijk te verklaren in zijn vordering, dat het Ambtenarengerecht zal bepalen, dat van hem per 19 november 1947 alsnog een beoordeling zal worden uitgebracht;

IN RECHTE :

I.

Overwegende dat bij de aangevallen uitspraak het bij de boven weergegeven brief van de Minister van Oorlog d.d. 27 december 1957 mede-

gedeelde besluit der Kroon terecht is aangemerkt als in te houden een weigering om terug te komen op het, inmiddels in rechte onaantastbaar geworden, Koninklijk Besluit van 28 april 1952;

Overwegende dat een dergelijke weigering in de regel niet kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929, en de Raad, met overneming van de motivering der aangevallen uitspraak, ook in het onderhavige geval het beroep tegen de gedane weigering ongegrond zou hebben geoordeeld, ware het niet, dat is gebleken, dat de voornaamste grond, waarop die weigering is gebaseerd, niet houdbaar is;

Overwegende immers, dat de weigering in hoofdzaak is gegrond op de overweging, dat bij eisers vertrek met groot verlof per 19 november 1947 omtrent hem — zij het in strijd met de toen geldende voorschriften — geen beoordeling aanwezig was, maar eisers raadsman ter terechtzitting van het Ambtenarengerecht heeft medegedeeld, dat hem op 24 juni 1958, bij de voorbereiding der onderhavige zaak — toen hij met toestemming van eisers commandant inzage nam van eisers beoordelingsbescheiden — gebleken is dat over een aanzienlijk deel van de periode, voorafgaande aan eisers vertrek met groot verlof per 19 november 1947, wel degelijk beoordelingen aanwezig zijn;

dat eisers raadsman deze mededeling ter 's Raads terechtzitting heeft herhaald en daaraan heeft toegevoegd, dat over bedoelde periode (eiser is van 15 oktober 1944 tot 19 november 1947 in werkelijke dienst geweest) slechts over een tijdvak van enige maanden beoordelingsbescheiden ontbreken;

dat de Raad geen reden heeft aan de juistheid van die mededelingen — welke kennelijk ook namens gedaagde als juist zijn aanvaard — te twifelen en mitsdien als vaststaande aanneemt, dat het bestreden besluit steunt op een ondeugdelijke feitelijke grondslag;

Overwegende dat het bestreden besluit daarom in strijd is met het tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen rechtsbeginsel, hetwelk vordert, dat een administratief besluit **dient te berusten** op een juiste feitelijke grondslag;

Overwegende dat het bestreden besluit om deze reden nietig moet worden verklaard en ook de aangevallen uitspraak, voorzover dat besluit betreffende, moet worden vernietigd, en de Kroon, na kennisneming der bedoelde beoordelingen, op eisers rekest van 12 juli 1957 opnieuw zal dienen te beschikken;

II.

Overwegende dat eiser bij de aangevallen uitspraak niet-ontvankelijk is verklaard in zijn subsidiaire vordering, dat het gerecht zou bepalen, dat over hem per 19 november 1947 alsnog een beoordeling zal worden uitgebracht;

Overwegende dat die niet-ontvankelijk-verklaring in de eerste plaats is gegrond op de overweging dat, nu in het beroepen besluit geen beslissing nopens dit punt valt te lezen, terwijl ook niet een verzoek om een zodanige beslissing te lezen valt in eisers verzoekschrift aan Hare

Majesteit de Koningin van 15 (lees: 12) juli 1957, waarbij hij het beroepen besluit uitgelokt;

Overwegende hieromtrent, dat in het bestreden besluit inderdaad niet uitdrukkelijk een beslissing omtrent genoemd punt valt te lezen en ook eisers vermeld verzoekschrift daarover niet handelt;

dat evenwel de vorenweergegeven brief van de Minister van Oorlog d.d. 27 december 1957 wel kan worden opgevat in de zin als door eiser blijkens zijn klaagschrift is gedaan, namelijk als te bevatten een (stilzwijgende) weigering om alsnog een beoordeling per 19 november 1947 over hem te doen opmaken;

dat hiertoe te meer reden is, nu de Minister van Oorlog bij een nadere beslissing d.d. 11 maart 1958 uitdrukkelijk heeft te kennen gegeven, dat die zienswijze van eiser als juist moet worden aangemerkt;

dat daarom de eerste grond, waarop de bij de aangevallen uitspraak gedane niet-ontvankelijk-verklaring berust, niet kan worden onderschreven;

Overwegende dat die niet-ontvankelijk-verklaring in de tweede plaats steunt op de overweging dat, indien er al aanleiding zou bestaan om aan te nemen, dat inderdaad bij het beroepen besluit mede nopens bedoeld punt is beslist, zulks nochtans tot niet-ontvankelijk-verklaring van eiser in zijn subsidiair gedane vordering zou moeten leiden, zij het dan op een andere grond; dat toch in het veronderstelde geval door het beroepen besluit niet rechtstreeks in zijn belang zou zijn getroffen in de zin van artikel 24, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, daar alsdan nopens het alsnog uitbrengen van een beoordeling over eiser per 19 november 1947 zou zijn beslist door of namens Hare Majesteit de Koningin, zulks terwijl het orgaan, dat bij uitsluiting tot het nemen van die beslissing bevoegd was en is, niet is Hare Majesteit de Koningin doch de Minister van Oorlog;

Overwegende dienaangaande, dat inderdaad alleen de Minister van Oorlog bevoegd was en is te beslissen over het alsnog doen opmaken van een beoordeling over eiser per 19 november 1947;

dat echter kan worden aangenomen, dat deze bewindsman bij zijn brief van 27 december 1957 terzake ook heeft beslist, juist omdat deze brief — waarbij althans primair mededeling is gedaan van een door de Kroon genomen besluit, als vorenomschreven — van die bewindsman afkomstig is;

dat mitsdien ook de tweede grond, waarop de niet-ontvankelijk-verklaring bij de aangevallen uitspraak berust, moet worden verworpen;

Overwegende dat de Raad ook overigens geen reden ziet, waarom eisers beroep tegen de weigering van de Minister van Oorlog om alsnog een beoordeling over hem per 19 november 1947 te doen opmaken, niet-ontvankelijk zou zijn geweest;

Overwegende dat de aangevallen uitspraak derhalve ook te dien aanzien moet worden vernietigd, met ontvankelijk-verklaring van dat beroep, zodat de zaak ten aanzien van dit punt met toepassing van artikel 10 der Ambtenarenwet 1929 naar het Ambtenarengerecht moet worden teruggewezen;

dat hierbij nog kan worden opgemerkt, dat een verdere behandeling door het Ambtenarengerecht alsnog overbodig zal kunnen blijken, nadat gedaagde, na kennisneming van de hiervoren onder I bedoelde vroegere beoordelingen, een nader besluit zal hebben genomen;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart het besluit van de Kroon, medegedeeld bij de brief van de Minister van Oorlog d.d. 27 december 1957, nietig;

Bepaalt, dat de Kroon op eisers rekest van 12 juli 1957 opnieuw een besluit zal nemen;

Verklaart het beroep, door eiser ingesteld tegen de in genoemde brief vervatte weigering van de Minister van Oorlog om alsnog een beoordeling over eiser per 19 november 1947 te doen opmaken, ontvankelijk;

Wijst de zaak, voorzover betrekking hebbend op dit beroep, terug naar het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

NASCHRIFT.

In deze uitspraak is door de Centrale Raad van Beroep een nieuw algemeen rechtsbeginsel geïntroduceerd, nl. het beginsel, dat een administratief besluit moet rusten op een juiste feitelijke grondslag. Hoe groot het gewicht is van een dergelijk beginsel, blijkt, wanneer men zich de uiterst zwakke positie realiseert van degene, die beroep instelt tegen een besluit, dat in feite niets anders is dan een weigering om terug te komen op een reeds in rechte onaantastbaar geworden besluit. Immers, in de grond van de zaak wordt dan tegen dat oude besluit, waarvan men niet meer in beroep kan komen, geprocedeerd. In het onderhavige geval is echter gebleken, dat een algemeen rechtsbeginsel in staat is zelfs deze barrière opzij te zetten.

Kort na de onderhavige uitspraak, op 6 januari 1959, heeft de Centrale Raad van Beroep in een andere zaak (MAW 1958/B 1) een besluit aan hetzelfde algemene beginsel getoetst. Het betrof toen een reserve-officier, die in beroepsdienst wenste over te gaan, en stelde, dat hem daaromtrent door een bepaalde autoriteit — die niet tot beslissen bevoegd was, maar wel een belangrijke adviserende stem had — toezeggingen waren gedaan. De Kroon wees echter het verzoek om aanstelling in beroepsdienst af, er van uitgaande, dat van enige toezegging niet gebleken was.

In rechte kwam vast te staan, dat de Kroon, wanneer Zij het gedaan zijn van toezeggingen zou hebben aanvaard, de zaak in nadere beschouwing zou hebben genomen. De Centrale Raad van Beroep kwam tot de conclusie, dat de toezeggingen inderdaad gedaan waren, en vernietigde het bestreden besluit wegens strijd met het onderhavige algemeen rechtsbeginsel, zonder overigens te onderzoeken of het besluitgevend orgaan, zo het van het bestaan der toezeggingen ware uitgegaan, tot een voor betrokkene gunstiger conclusie zou hebben moeten komen. Het resultaat van de uitspraak was dus, dat de betrokken officier een nieuw besluit tegemoet mocht zien, waarvan de inhoud geenszins van te voren zou vaststaan, maar waarbij hij er al-

thans zeker van kon zijn, dat bij het nemen er van met de hem gedane toezeggingen rekening zou zijn gehouden. W. H. S.

BOEKAANKONDIGING.

J. Hk. HOORNWEG — *Patronaat en celbezoek*. Handleiding voor de vrijwillige medewerker in de reclassering. 1959 (derde druk) — 48 blz. — f 0,50. Verkrijgbaar bij het Nationaal Bureau voor Reclassering uitgaande van de Vereniging van Reclasseringsinstellingen te 's-Gravenhage, Nieuwe Schoolstraat 87.

Deze brochure is ontstaan uit de behoefte aan een elementaire handleiding voor hen, die als vrijwilligers in de reclassering (van volwassenen) werkzaam zijn. De eerste druk werd geschreven in 1948, kort nadat de Reclasseringsregeling 1947 in werking was getreden. In 1951 verscheen een gewijzigde herdruk. In verband met de vrij talrijke wijzigingen in de tekst van de thans verschenen derde druk geeft de schrijver de raad de vorige drukken niet meer te raadplegen.

Het geschrift wil slechts een elementaire wegwijzer zijn voor hen, die aan het belangrijke maatschappelijke werk der reclassering willen medewerken; daarin is in een klein bestek de omvangrijke stof, voor zover voor hem van belang, op beknopte wijze samengevat ten behoeve van de vrijwillige medewerker. Het zou o.i. logisch zijn geweest, indien de schrijver, die meedeelt, dat men sedert 1948 niet meer van celbezoek doch van reclasseringsbezoek spreekt, de titel daarmee in overeenstemming had gebracht. (Voorbericht en blz. 26.)

Het geschrift wil in geen enkel opzicht aanspraak maken op volledigheid. Niettemin houdt het een duidelijke, op prettige wijze geschreven, uiteenzetting in van de inhoud van het reclasseringswerk, het doel en de taak en de praktische problemen der reclassering. In een tiental hoofdstukken heeft de schrijver de stof samengevat: Inleiding; Uit de geschiedenis van de reclassering; De huidige organisatie; Een en ander over berechting en reclasseringsmogelijkheden; De voorlichting; Reclasseringsbezoek; Toezicht of patronaat; Nazorg; Slotwoord.

Deze brochure is uiteraard ook van groot belang voor de vrijwillig dienende militairen, die zich op verzoek van de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap¹⁾ beschikbaar hebben gesteld als medewerkers van deze Stichting voor het in opdracht van het Bestuur der Stichting daadwerkelijk uitoefenen van toezicht op de militairen, wier gedragingen of omstandigheden voor of tijdens hun werkelijke dienst tot justitiële of, dan wel tevens, tot andere maatregelen hebben geleid

¹⁾ De Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap, opgericht op 11 september 1954, is gevestigd te 's-Gravenhage aan de Bachmanstraat 19. Zij oefent namens alle reclasseringsinstellingen toezicht uit over alle militaire reclassenten.

De Directie van het Bureau der Stichting, het uitvoerend orgaan, is gevestigd te Utrecht aan de Stadhouderslaan 41 II.

Zie verder M.R.T. XLVIII (1955) blz. 660 e.v.; L (1957) blz. 223, 419; LI (1958) blz. 381, 400.

en voor het verlenen van hulp en steun aan deze militairen om zich te ontwikkelen tot waardige en zelfstandige leden der maatschappij. Het verdient o.i. aanbeveling, dat dat geschrift wordt opgenomen in de militaire bibliotheken alsmede in de archieven van de korpscommandanten.

Blijkens het jaarverslag van de Stichting over 1958¹⁾ bedroeg het aantal (militaire) toezichthouders 285, waarvan 251 tot de Kon. Landmacht, 29 tot de Kon. Luchtmacht en 3 tot het korps Mariniers behoren, terwijl bij de militaire sportschool te Hooghalen 2 burgerleraren als medewerkers fungeren. Onder hen bevinden zich officieren: luitenants, kapiteins, majoors, luitenant-kolonels, en onderofficieren: sergeanten, sergeanten-majoor, adjudanten-onderofficier, e.a. Zij allen vinden in de handleiding „Patronaat en celbezoek” belangrijke aanwijzingen voor een juiste uitoefening van de taak, welke zij geheel vrijwillig op zich hebben genomen (reclasseringsbezoek, toezicht of patronaat). Van deze toezichthouders wordt verwacht, dat zij het vertrouwen van de reclassent (die militair is of geworden is) zullen kunnen winnen, waardoor een op vertrouwen gegronde persoonlijke band met de reclassent zal ontstaan die in het belang is van de nakoming der aan deze opgelegde voorwaarden en van diens reclassering. De ervaring zal leren of en in hoever het nog nodig zal zijn dat bijzondere wenken worden gegeven aan de militaire toezichthouder met betrekking tot zijn militaire reclassent. A. F. S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Luchtverkeersreglement (L.V.R.).

In Staatsblad 189 is het besluit van 2 mei 1959 opgenomen, houdende vaststelling van een Luchtverkeersreglement.

De nieuwe regeling treedt in de plaats van het KB van 9 april 1956, Stb. 213, en geeft uitvoering aan het bepaalde onder artikel 76 eerste lid onder b van de nieuwe Luchtvaartwet, waar een regeling *ter bevordering van de veiligheid en de regelmaat van de luchtvaart* in het vooruitzicht wordt gesteld.

Het in de nieuwe Luchtvaartwet aanvaarde beginsel inzake de verantwoordelijkheid van de Minister van Verkeer en Waterstaat enerzijds en de Minister van Oorlog en de Minister van Marine anderzijds m.b.t. de luchtvaart, zoals dit in artikel 1 onder h van de Luchtvaartwet is neergelegd, werd in het thans verschenen Luchtverkeersreglement nader uitgewerkt. Met name werd hierbij uitvoering gegeven aan artikel 3 der Wet, waarin is bepaald dat de Minister van Verkeer en Waterstaat, zijn bevoegdheden m.b.t. de algemene verkeersveiligheid in de lucht niet uitoefent dan in overeenstemming met de Minister van Oorlog c.q. de Minister van Marine.

¹⁾ Zie blz. 419.

De nieuwe regeling gaat derhalve uit van nauw overleg tussen militaire- en burgerluchtvaartautoriteiten. Indien dit beginsel in goede samenwerking in de praktijk wordt toegepast zal het L.V.R. ongetwijfeld beantwoorden aan zijn hierboven aangegeven doelstelling.

Aannemende dat de toestand van oorlogsgevaar nog zal voortduren, is het wachten thans op het ingevolge artikel 57 der Luchtvaartwet vereiste KB waarbij de Luchtvaartwet en het Luchtverkeersreglement (hetzij geheel, hetzij voor een deel) mede voor de militaire Luchtvaart van kracht worden verklaard. **O. v. d. B.**

Aanwijzing schadecommissarissen Inkwartieringswet.

Bij beschikking van de Minister voor Defensie van 16 mei 1959, nr. 237.140 B, nr. Minmar. 532.129/249.071, zijn aangewezen als officieren, bedoeld in artikel 104 van het Inkwartieringsbesluit en aangeduid als schadecommissarissen Inkwartieringswet, de hoofden van de juridische sectie van de staven der territoriale bevelhebbers alsmede, als onderhebbenden voor zover het hun ressort betreft, met ingang van de datum van hun plaatsing de officieren-jurist bij c.q. de officieren-hoofd van de juridische sectie van, de staven der territoriale commandanten. (L.O. 55.71/12, Nr. 59056 O).

INGEKOMEN BIJDRAGE

Enige opmerkingen naar aanleiding van het „Congrès International de droit pénal militaire" te Brussel van 14—17 mei 1959

door

Mr J. P. VAN ERK.

Het is niet wel mogelijk aan te tonen of, en zo ja welk nut een congres als het hierbovengenoemde heeft voor de nationale militaire strafrechtspleging. Wij zullen moeten volstaan met een indruk. De indruk nu was na de eerste zeer vermoeiende dag — het aanhoren van frans in allerlei tongvallen vereist voortdurende concentratie — niet bepaald gunstig. Met Brigadier-General HALSE, Director of Army Legal Services, vroeg ik mij de eerste avond af, waarvoor wij eigenlijk bij elkaar gekomen waren, nu we slechts te horen kregen wat ieder van zijn nationale standpunt uit over de te behandelen onderwerpen, te weten „de verhouding tussen en de begrenzing van de strafrechtelijke en krijgstuchtelijke vervolging", te vertellen had. Maar gelukkig bleek de tweede en zeker de derde en laatste dag, dat wij te voorbarig waren geweest met het geven van ons oordeel. Naast groeiende routine in het verstaan van vooral door de Italiaanse deelnemers op eigenaardige wijze uitgesproken frans, droegen kennelijk ook de persoonlijke gesprekken voor en na de vergaderingen bij tot een dusdanige verruiming van het algemene gezichtsveld, dat op de slotzitting de Brigadier als woordvoerder van de Angelsaksen optredende, als zijn mening te kennen gaf, dat wij dichter bij elkaar stonden dan hij oorspronkelijk gedacht had.

Persoonlijk ben ik van mening dat, ook al zouden wij niet zo erg dicht bij elkaar staan, en ik geloof dat de afstand hier en daar ook nog wel aanmerkelijk is, veel van het op het congres behandelde of gehoorde bevruchtend kan werken op ieder, die zich op welke wijze ook, hetzij wetenschappelijk, hetzij praktisch met militair strafrecht bezig houdt.

Want weliswaar was het mij uit het hart gegrepen wat de Heer VERSELE, Juge au Tribunal de première instance, Président suppléant au Conseil de guerre Bruxelles, in de slotzitting zei, n.l. dat van de vele op het congres gesproken woorden er zo weinig gewijd waren aan de mens, die als beklagde in het militaire strafproces in het centrum van onze belangstelling dient te staan, maar niet vergeten dient te worden dat de „man in the field" eerst aan de slag kan gaan, nadat de studeerkamer hem daartoe de werktuigen heeft verschaft.

En als ik mij nu afvraag wat dit congres voor mij persoonlijk als winstpunt heeft opgeleverd, dan geloof ik te mogen zeggen, dat een zekere twijfel over de wenselijkheid van terugverwijzing naar de tot straffen bevoegde meerdere voor de militaire rechter, en dus de in volle gestrengheid te handhaven scheiding tussen tucht- en strafrecht, bij mij is ontstaan. Niet alleen door het rapport van de Zwitser Colonel-

Brigadier EUGSTER, Ancien Auditeur en Chef, Professor aan de Universiteit te Zurich, maar ook door persoonlijke gesprekken met deze hoogst bekwame militaire jurist heb ik mij laten overtuigen dat vele redenen, die Zwitserland er toe gebracht hebben in 1927 de terugverwijzing te doen plaats maken voor het door de militaire rechter opleggen van de krijgstuchtelijke bestraffing, ook voor ons gelden. Ik moet toegeven dat de terugverwijzing ook in ons leger nimmer bij troepencommandanten tot levende stof is geworden en hoogstens als mosterd ná de maaltijd wordt beschouwd. Ik spreek er dan nog niet van, dat commandanten bij terugverwijzing niet zelden in de waan verkeren, dat zij het fout hebben gedaan en dat zij de zaak direct bij de aanvang zelf krijgstuchtelijk hadden moeten afdoen.

Het ook door Professor EUGSTER genoemde argument van de Zwitserse Generaal WILLET, dat de straf op de misdraging moet volgen, „wie der Donner den Blitz“, weegt bij mij niet zwaar. Ik kan de uitvoerige argumentatie op dit punt van de GRAAFF ¹⁾ ook niet volgen. Of een krijgstuchtelijke bestraffing 2 maanden na de overtreding plaats heeft of 6 maanden daarna, maakt geen verschil. In beide gevallen is het verband tussen misdraging en correctie verloren. Bovendien schorst beklag de executie van de straf niet. Na de uitspraak van het Hoog Militair Gerechtshof zal dus ook bij terugverwijzing oplegging en tenuitvoerlegging van de straf spoedig volgen. Tenslotte kan de met klein- of groot-verlof zijnde beklagde evenmin door de militaire rechter een tuchtstraf worden opgelegd. Is beklagde's werkelijke diensttijd bijna verstreken, dan wordt hij bij terugverwijzing toch ook niet met kleinverlof gezonden voordat afdoening heeft plaats gevonden.

Ik ben echter van mening dat een nadere bestudering van de praktijk van het opleggen van krijgstuchtelijke straffen door de Zwitserse militaire rechter alleszins gewenst is. Speciaal zal daarbij moeten worden onderzocht of de afdoening door de militaire rechter niet leidt tot een teveel aan krijgstuchtelijke bestraffing met als gevolg: verlies aan normbesef bij de troep.

Tot zover mijn persoonlijke winst. Of ik deze ooit zal incasseren zal dus afhangen van de mogelijkheid van een onderzoek ter plaatse en de spoed, die men betracht met het ontwerp van wet tot wijziging van het militaire strafprocesrecht.

Intussen zal het mij nieuwen of KRAUSS²⁾ die ook tot de deelnemers behoorde, evenals ik is gaan twijfelen. Immers als ik het goed heb, stonden wij betrekkelijk alleen als voorstanders van de strenge scheiding (ik meen dat VERMEER nog aan onze kant staat³⁾), waarbij Krauss nog een uitzondering maakte voor het bevestigen door de militaire

¹⁾ Zie Mr H. H. A. de Graaff: „De artikelen 57 en 58 van de Wet op de Krijgstucht en de scheiding tussen straf- en tuchtrecht.“ M.R.T. LI, pag 273 e.v.

²⁾ Mr M. Krauss: „De scheiding tussen het strafrechtelijk en tuchtrechtelijk procesrecht blijve gehandhaafd.“ M.R.T. LI, pag 418 e.v.

³⁾ Zie zijn naschrift M.R.T. '46 pag. 476 en „Op de grens van het Militaire straf- en Tuchtrecht“ M.R.T. '48 pag 140 e.v.

Overigens bevond ik mij uiteraard in gezelschap van v. d. Hoeven.

rechter van een reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf. Men zal zich wellicht afvragen waarom de argumenten van SPRUYT¹⁾, ROLLIN COUQUERQUE²⁾, DE GRAAFF³⁾ en anderen mij niet aan het twijfelen hebben kunnen brengen en die van de Zwitser wel. Het antwoord kan eenvoudig zijn. Herr Professor EUGSTER kon mij wijzen op een ruim dertigjarige praktijkervaring bij het Zwitserse leger en verklaarde met nadruk, dat men in zijn land nooit een dag spijt heeft gehad van het opheffen van deze scheiding tussen straf- en tuchtrecht. Zoals gezegd, ik capituleerde nog niet geheel. Ik maak naast de wenselijkheid van een nadere bestudering van de praktijk ook nog een voorbehoud t.a.v. verschillen van aard en karakter tussen het Zwitserse en het Nederlandse volk. Zo geloof ik ook dat het niet toeval is, dat VERMEER en KRAUSS tegenstanders zijn van opheffing van deze scheiding. Bij de marine en eigenlijk ook bij onze luchtmacht liggen de zaken anders. Het korps is veel kleiner, er is dus meer onderling contact. Bij de marine is de invloed van de officieren van administratie op een goede behandeling van de z.g. juridische zaken zeer groot; bij de luchtmacht zorgen de cursussen militair straf- en tuchtrecht voor officieren er eveneens voor, dat deze materie beter gekend en begrepen wordt.

Ik kom nu tot de vraag of het congres nog betekenis heeft gehad voor ons militair recht in het algemeen en onze militaire justitie in het bijzonder.

Het verheugt mij te kunnen zeggen dat de algemene indruk van de Nederlandse deelnemers was, dat ons land in vergelijking met de andere deelnemende natie's t.a.v. de wijze waarop militairen, verdacht van strafbare handelingen, behoren te worden berecht, geen slecht figuur sloeg. Voorts geloof ik dat wij een zekere verwantschap voelden met de Zwitserse militaire rechtspleging, dat de helderheid en de, door de omvangrijkheid van het te behandelen onderwerp, zo gewenste bondigheid van de rapporten van de Angelsaksen (U.S.A., Canada en U.K.) opvielen en dat tenslotte het Nederlandse rapport, zowel in de Franse als de Engelse vertaling al direct na de eerste dag in 2e editie gestencild moest worden. Naast mijn persoonlijk compliment, speciaal t.a.v. de duidelijkheid, overzichtelijkheid en de zo moeilijke zelfbeperking, hier dus een onmiskenbare pluim van de overige deelnemers op de Nederlandse baret.

STEFFEN⁴⁾ heeft eens gezegd: „Tuchtrecht is een verfijning van het „strafrecht“. Hij doelde kennelijk daarbij uitsluitend op het materiële recht, de grotere differentiatie in en de meer opvoedende werking van de straffen. Maar ons militaire tuchtrecht kent de geldboete niet en evenmin de voorwaardelijk op te leggen straf. Daartegenover is de differentiatie in de wijze van ondergaan van gevangenisstraf tegenwoordig

¹⁾ Dr A. Spruyt: Militaire Procedures. Acad. Pr. pag. 235 e.v. Zijn argumenten zijn o.a. ruimere keuze van straffen, grotere rechtszekerheid (inderdaad!), inconsequenties t.o.v. art. 60 W.K.

²⁾ M.R.T. L., pag. 297.

³⁾ t.a.p.

⁴⁾ „Het Zwitserse Militaire Tuchtrecht“. M.R.T. XLII, pag. 147.

aanzienlijk. Voor de militairen noem ik o.a. de Jeugdgevangenis te Zutphen, verder Norg voor hen, die in militaire dienst blijven en het moderne Nieuw Vosseveld te Vught voor hen, die ontslagen worden uit het militaire dienstverband. Intussen zou ik willen zeggen dat er een veel belangrijker verschil ligt in de rechtsbescherming van het individu en dat dienovereenkomstig het strafrecht een verfijning van het tuchtrecht is.¹⁾

Het interesseert mij niet of straf- en tuchtrecht al of niet kunstmatig verschillen²⁾, wel waar de verfijnde rechtsbescherming begint en waar deze ophoudt. Ik vraag dus bij de beoordeling van een stelsel van militaire rechtspleging naar het aandeel van de strafrechter in de berechting van de misdragingen van militairen, en dan constateerden wij toch aanmerkelijke verschillen.

Uitersten waren aan de ene kant de Canadezen met 90 dagen streng (doch uitsluitend voor dienstplichtigen en korporaals (without the „option of trial by Court Martial”) en de Fransen en Spanjaarden met beiden 60 dagen streng; aan de andere kant de Duitse tuchtrechter, wiens vrijheidsstraffen moeten worden gefiatteerd door de rechter, en de Belgische met niet meer dan 8 dagen „cachot”. Een goede runner up was Italië met 30 dagen.

Hiernaast zien wij voor de zware krijgstuchtelijke vergrijpen (oneigenlijk of niet) in Spanje de „Expedientes judiciales” en in Frankrijk en Italië, doch in die twee landen alleen, voor officieren en onderofficieren de „Conseils de discipline”, tuchtcolleges dus, die adviseren omtrent de straf aan de tot straffen bevoegde commandant, waarbij de meerdere rechtszekerheid echter uitsluitend in de collegiale beraadslaging ligt.

Nu bestaat in Spanje (evenals bij de Angelsaksen³⁾) ook voor de krijgstuchtelijke vergrijpen het systeem van de legaliteit (*nulla poena sine lege*), maar het kapstokartikel ontbreekt daar niet bij en dus is ook die rechtsbescherming niet meer dan een groot woord⁴⁾.

Nu weet ik wel dat bij ons de volledig strafbevoegde commandant als *unus iudex* een mindere 1 jaar tuchtklasse kan opleggen, maar men vergeet niet dat hier het onbepaalde voorwaardelijke ontslag mogelijk

¹⁾ In het strafrecht is het „*nulla poena sine lege*” geen loos woord. Zie b.v. t.a.v. overspanning van artikel 114 W.v.M.S. het naschrift van Vermeer onder vonnis Krijgsraad Oost van 29 juni 1949 M.R.T. XLII, pag. 646: „art. 114 W.v.M.S. zou een asyl worden, waar men elke norm van de strafwet een tweede tehuis zou kunnen verschaffen”.

Mr J. Maes: „Militair Tuchtrecht — Militair Strafrecht” M.R.T. LI, pag 337 e.v., ziet een principiële verschil. Het oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijp tast m.i. dit principe echter aan.

Zie de uitvoering motivering van een tegenovergestelde opvatting bij Dr A. Spruyt: „Militaire Procedures” Ac. proefschr.

³⁾ Bij de Angelsaksen kent men geen onderscheid tussen militair tucht- en strafrecht. De „Commanding Officer tries the case summarily (summary justicial trial), dismisses the charge or convenes a court martial.”

⁴⁾ Zie hierover van Dijk en Schepel, IVe druk, pag. 197. „Wilde men het beproeven (specifieke opsomming) dan zou toch een algemene bepaling als aanvulling moeten dienen.”

is en dat tuchtklasse, zodra de derde klasse bereikt is, geen grotere vrijheidsbeperking inhoudt dan het normale dienstdoen. Buitendien is er een aanmerkelijk verschil tussen het meer als opvoedingsmaatregel te beschouwen verblijf in Nieuwersluis en het streng arrest, de „*prison régimentaire*” of de „*arresto*”. En tenslotte kan de met tuchtklasse gestrafte in beklag komen bij een onafhankelijke rechter, het Hoog Militair Gerechtshof.

Tussen deze uitersten dan bewegen zich de andere systemen. De indruk — maar meer ook niet — kreeg ik, dat er in sommige landen heel wat gebeuren moet, voordat de tuchtrechter, hij mag dan een meervoudige kamer van advies (*conseils de discipline, expedientes judiciales*) boven zich hebben, wijkt voor de strafrechter met zijn openbaarheid, schriftelijke aanklacht, gerechtelijk vooronderzoek, verdediging en bewijsvoering. Daarentegen wordt in Duitsland, waar de militaire rechter — naar het oordeel van de delegatie slechts tijdelijk — heeft moeten wijken voor de burger strafrechter, nog een extra rechtsbescherming gevonden in het z.g. „*Wehrdienstgericht*”, dat alleen en uitsluitend bevoegd is de krijgstuchtelijke straf van verlaging en ontslag op te leggen.

Nu heb ik nog getracht uit rapporten en gesprekken op te maken, bij welke instantie in de verschillende landen, ten congresse vertegenwoordigd, de beslissing over de vervolging van militairen berustte, bij de militaire overheid of bij het burger openbaar ministerie. In België en Duitsland beslist het burger openbaar ministerie (de Belgische Auditeurs zijn justitieambtenaren, in rang gelijkgesteld met hoofdofficieren) over de vervolging. De militaire meerdere heeft dus geen zelfstandige bevoegdheid om te „*entscheiden*”. In Nederland heeft men een tussenvorm¹⁾ gevonden in het advies van een in dit opzicht slechts aan de Advocaat-Fiscaal en via deze autoriteit aan de Minister van Justitie verantwoordelijke Auditeur of Fiscaal.²⁾ In alle overige landen ligt de beslissing uitsluitend bij de militaire overheid. Alleen in Canada en het Verenigd Koninkrijk bestaat een vervolgingsrecht van het burgerlijk openbaar ministerie naast en los van dat van de militaire bevelhebbers. Een ne bis idem bestaat daar in dit opzicht niet.

Belangrijk vond ik ook na te gaan hoe het met het beklagrecht stond in de diverse weermachten. Het bleek mij dat alleen in Nederland en Duitsland het beklag in hoogste instantie door een onafhankelijk rechterlijk college wordt beoordeeld. In het laatste land zelfs in twee instanties, het Wehrdienstgericht en de Wehrdienstsenat. In de U.S.A. en het Verenigd Koninkrijk kent men uiteraard geen beklag in verband

¹⁾ De bekende „*kool en geit*”.

²⁾ Merkwaardig is eigenlijk de regeling van art. 15 R.L. (art. 10 R.Z.), waarbij dus ingeval de Commanderende Generaal (Vlootvoogd) in afwijking van het advies van de Auditeur-Militair (Fiscaal) tot sepot of krijgstuchtelijke afdoening besluit, ons hoogste militaire rechtcollege een uiteindelijke beslissing kan geven; de rechter dus, die in hoogste instantie beslist over de vervolging. In het tegenovergestelde geval zal m.i. de Auditeur-Militair (Fiscaal) terecht kunnen weigeren zijn advies te wijzigen in verband met zijn ten opzichte van dit punt bestaande verantwoordelijkheid en beslist dus eigenlijk het burgerlijk gezag.

met het recht van ieder militair Trial bij Court Martial te verkiezen. Kiest hij dit niet, dan berust hij als het ware bij voorbaat in de op te leggen straf. In alle overige landen, behalve Canada voor officieren en onderofficieren, die weer keus hebben, is het beklag zuiver militair hiërarchisch geregeld met als hoogste beklagrechtter meestal de Minister van Oorlog.

Voorts viel op, dat in de meeste landen, waar de beslissing omtrent de vervolging bij uitsluiting in handen van de militaire overheid is gelegd, bij krijgstuchtelijke bestraffing en strafrechtelijke vervolging voor eenzelfde misdrijving, verrekening van straf plaats vindt. GILISSEN¹⁾ zegt hierover in zijn Slotrapport: „L'interdépendance des deux actions „résultera donc en ordre principal du fait, que les deux actions sont, „au stade initial, entre les mains d'une même personne, le Chef militaire”. In het Angelsaksische systeem komen, zoals gezegd, de beide actie's niet tegelijk naast elkaar voor. Italië maakt een uitzondering op deze regel; weliswaar wordt de disciplinaire behandeling van de zaak, zo deze aan de strafrechtelijke is voorafgegaan, geschorst, maar na het vonnis van de militaire rechter kan de tuchtrechtelijke behandeling worden voortgezet.

Dat in Duitsland, weliswaar alleen t.a.v. de z.g. „Laufbahnstrafen” (straffen voor ernstige krijgstuchtelijke vergrijpen, gepleegd door „Soldaten mit einem gehobenen Dienstgrad”, op te leggen door Truppendienstgericht c.q. Wehrdienstsenat), in België en tenslotte ook in ons land de beide vervolgingen naast elkaar kunnen bestaan zonder onderlinge verrekening²⁾, is voor de eerste twee landen logisch volgend uit hun systeem. Ik geloof echter dat wij deze conclusie uit de vergelijking van de verschillende systemen mogen trekken, dat in ons land, waar het vervolgingsbeleid bij de militaire instantie's berust, en alleen bij hoge uitzondering de beslissing elders wordt genomen (Hoog Militair Gerechtshof c.q. Minister van Justitie), evenals in Italië eigenlijk ten onrechte geen verrekening plaats heeft³⁾.

Om te resumeren meen ik dus dat de door dit congres bevorderde mogelijkheid om de verschillende systemen te vergelijken, ten gevolge behoort te hebben:

ie. voor mij zelf een nadere bestudering van het Zwitserse systeem van berechting van krijgstuchtelijke vergrijpen door de militaire rechter;

¹⁾ J. Gilissen, premier substitut de l'Auditeur Général, Professeur à l'Université de Bruxelles, vice president de la Société internationale de droit pénal militaire et de droit de guerre.

²⁾ De bepaling van artikel 57, 2e lid W.K. is geen verrekening en vindt buitendien geen toepassing indien de krijgstuchtelijke straf naar het oordeel van de militaire rechter te zwaar is geweest.

Zie voormeld artikel van de Graaff op pag. 274 e.v. M.R.T. LI.

Zie t.a.v. verrekening:

Vonnis Krijgsraad Zuid van 23 febr. 1955, M.R.T. XLVIII, pag. 497 en naar aanleiding daarvan het naschrift, alsmede Mr W. J. Smits, M.R.T. XLVIII, pag. 727 en Mr H. J. F. Bijvoet, M.R.T. XLIX, pag. 154 en 364 (met persistit van Vermeer.)

Zie ook de Graaff t.a.p.

2e. inplaats van de regeling van art. 58 W.K. invoering van de in ons systeem dus thuisbehorende aftrek van krijgstuuchtelijke straffen door de militaire rechter.

Dit waren dan „enige^w opmerkingen. Er zullen er ongetwijfeld belangrijk meer te maken zijn, want men had veel hooi op de vork genomen en het gebodene was hier en daar van goede kwaliteit¹).

MILITAIRE RECHTSPRAAK

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw-Guinea

Vonnis van 2 april 1959

President: Kapt. t. Zee H. M. van den Wall Bake; *Leden:* Kapt. t. Zee (W) A. van der Hoeden, Lt. Kol. d. Mars. J. A. van Reyn, Kapt. Lt. t. Zee (AR) C. A. Eindhoven en Lt. t. Zee, (A) 1e kl. G. G. J. Suyderhoud.

Raadsman: Maj. d. Mars. A. C. Dyxhoorn.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: weigeren te voldoen aan de (herhaalde) order om zich te begeven naar het voorportaal in verband met een bevolen inspectie.

(W.M.Sr. art. 114; Inv. art. 74(1); W.Sr. art. 56, 57)

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NED. NIEUW-GUINEA,
in de zaak van de Fiscaal tegen F. A. W., oud 20 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als hofmeester 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. maart 1959, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als hofmeester 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „„Evertsen”, op of omstreeks 8 oktober 1958, toen dat schip zich in „of nabij de wateren rond Nederlands Nieuw-Guinea bevond, toen de „korporaal hofmeester G. F. G. M. van der Meer hem in verband met „een hutteninspectie de order had gegeven zich naar het voorportaal „officieren te begeven, opzettelijk deze korporaal heeft geantwoord „dat hij eerst even moest uitblazen en een sigaret wilde roken en niet „naar het voorportaal officieren is gegaan, ook niet nadat die korporaal „hofmeester die order had herhaald”;

¹) Ik denk hier aan de uitstekende synthese van de Franse Kolonel Gardon, waarvan het stencil ons nog in het vooruitzicht is gesteld. Voor ons interessant was ook het rapport van de Belgische Substituut van de Auditeur Generaal, de Heer M. H. Bosly, mede in verband met de aandacht, hierin gewijd aan voorstellen tot hervormingen binnen het kader van de huidige wet en die tot wetswijzigingen.

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde op 12 september 1959 als hofmeester 3e klasse in werkelijke dienst is aangenomen en thans nog in dezelfde kwaliteit in werkelijke dienst verblijft;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

Gijsbertus, Franciscus, Cornelis, Maria *van der Meer*, oud 28 jaar, als *getuige*:

dat hij sedert 17 augustus 1958 dient als chef hofmeester officieren aan boord van Hr. Ms. „Evertsen”, welk schip in Nederlands Nieuw-Guinea is gestationeerd; dat op 8 oktober 1958 ten 15.00 uur er inspectie was van de hutten aan boord van Hr. Ms. „Evertsen” door de eerste officier en de gamellechef; dat toen hij in het voorportaal aankwam, hofmeester W. niet bij zijn hutten was; dat hij hem is gaan zoeken en hem aantrof op het halfdek, waar hij een sigaret stond te roken; dat hij W. heeft gezegd zich onmiddellijk naar het voorportaal officieren te begeven, waarop hij antwoordde dat hij eerst even moest uitblazen en een sigaret wilde roken; dat hij hierop naar het voorportaal is teruggegaan; dat toen hij echter merkte, dat W. niet verscheen, hij is teruggegaan naar het halfdek en W. nogmaals de order heeft gegeven naar het voorportaal te gaan in verband met de inspectie door de eerste officier en de gamellechef; dat W. wederom het zelfde antwoord gaf en rustig bleef zitten roken;

Frederick, August W., oud 19 jaar, als *beklaagde*:

dat hij sedert 15 oktober 1957 dient aan boord van Hr. Ms. „Evertsen”, welk schip sedert 26 januari 1958 in Nederlands Nieuw-Guinea is gestationeerd; dat hij belast is met het schoonmaken van de hut van de dokter in het voorportaal; dat hij op 8 oktober 1958 ten ± 15.00 uur op het halfdek was stond uit te blazen en een sigaret te roken; dat het hem bekend was, dat er om 15.00 uur inspectie van de hutten zou zijn; dat de korporaal hofmeester naar hem toe kwam en zei, dat hij onmiddellijk naar het voorportaal officieren moest gaan omdat er inspectie was door de eerste officier en de gamellechef; dat hij antwoordde dat hij net klaar was met schrobben en dat hij een sigaret wilde roken, zodat hij maar kalm aan moest doen; dat de korporaal zei: „Dan ga je toch maar naar je hutten toe”, waarop hij antwoordde: „Ik ga zo”; dat hij echter niet gegaan is; dat de korporaal daarna is weggelopen, maar een minuut later weer terug kwam en tegen hem zei: „Ik geef je nog één kans, anders zeg ik je streng arrest aan”, waarop hij antwoordde, daar hij eerst zijn sigaret wilde oproken, „Nou dan „doet U dat toch”, daarbij geen aanstalten makend de order op te volgen.

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, alsmede zijn schuld daaraan, hetgeen aan de beklagde is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als „*opzettelijke ongehoorzaamheid*”.

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit is begaan en de persoon van de beklagde,

een militaire detentie voor de tijd van zes weken passend is; dat er termen aanwezig zijn om een gedeelte van deze straf, groot drie weken, voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet. . . .enz. (Red.).

NASCHRIFT.

Terzake van het bewijs van het element der verhouding van meerdere of mindere valt op dat de Krijgsraad, die van der Meer heeft gehoord, noch uit eigen waarneming, noch door ondervraging van die getuige heeft geconstateerd dat hij korporaal was. Wel spreekt de beklagde van „de korporaal” (zonder daarbij echter een naam te vermelden) en uit de identiteit van het door hem en door de getuige gerelateerde voorval valt af te leiden, dat de beklagde met „de korporaal” de getuige van der Meer heeft bedoeld. Dat de beklagde de mindere in rang was van de korporaal van der Meer valt slechts af te leiden uit de constatering van de Krijgsraad dat beklagde op 12 september 1955 als hofmeester 3e klasse in werkelijke dienst is aangenomen en „thans nog” in dezelfde kwaliteit in werkelijke dienst verblijft. Die constatering geschiedde op de dag der zitting, 2 april 1959. Daaruit volgt dat beklagde ook op de dag van het begaan van het feit, op 8 oktober 1958, hofmeester 3e klasse was.

De Krijgsraad acht bewezen „hetgeen aan de beklagde is ten laste „gelegd”, dus eveneens het deel „ook niet nadat die korporaal-hofmeester die order had herhaald”. Dit herhalen van de order is door de beklagde niet (althans niet zuiver) verklaard. Voor dit bewijs had de Krijgsraad een beroep kunnen doen op artikel 74, 1° Invoeringswet. Dit tweede feit echter bewezen zijnde, had het ook in de qualificatie (tweemaal gepleegd, eventueel als voortgezette handeling) tot uitdrukking gebracht moeten zijn.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Kon. Luchtmacht.

Vonnis van 29 april 1958.

President: Majoor Mr J. Zuur; *Leden:* Kolonel J. C. J. Vermeulen en Luitenant-Kolonel G. J. van Dijk.
Raadsman: Kapitein Van der Does.

Met grote snelheid rijdende over een door regen gladde weg tengevolge van sterke dwarse wind en gladde loopvlakken der achterbanden geslipt en op het voor tegenliggers bestemde weggedeelte geraakt.

Geldboete en voorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid.

(W.M.Sr. art. 13-15; W.Sr. art. 14a; W.V.W. art. 25)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
J. A. Z., geboren 18 juni 1933, dpl. soldaat, beklagde,
Gezien:enz.;

Overwegende, dat beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 5 januari 1958 te Amerongen, althans in „Nederland, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig daarmede „hoogst roekeloos, onvoorzichtig en ondeskundig met een snelheid van „± 120 kilometer per uur heeft gereden over de voor het openbaar ver- „keer openstaande weg de Rijksweg no. 12, terwijl het toen ter plaatse „regende en er harde wind, dwars op de weg, stond, waardoor hij met „het door hem bestuurde motorrijtuig naar links van de door hem „bereden rijbaan is afgeweken, gegleden of geschoven en op de voor „het verkeer uit de tegengestelde richting bestemde rijbaan van die „weg in botsing is gekomen met een hem over die rijbaan tegemoet „komend vierwielig motorrijtuig, tengevolge waarvan de inzittenden „van dat motorrijtuig genaamd Willem Gijsbertus Duiveman en Janna „van de Brink respectievelijk een breuk van het linker bovenbeen en „een hersenschudding, althans een of meer zwaar lichamelijk letsel „opleverende verwondingen of kwetsuren heeft/hebben bekomen, al- „thans zodanig lichamelijk letsel waaruit tijdelijke ziekte en/althans „verhinderende in de beroepsbezigheden is ontstaan;

„althans indien uit het vorenstaande geen veroordeling mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 5 januari 1958 te Amerongen, althans in „Nederland, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, daarmede „zodanig onvoorzichtig, onoplettend en/of ondeskundig met een snel- „heid van ± 120 kilometer per uur heeft gereden over de voor het „openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg no. 12, terwijl het „toen ter plaatse regende en er een harde wind, dwars op de weg, „stond, dat hij met het door hem bestuurde motorrijtuig naar links van „de door hem bereden rijbaan is afgereden, gegleden of geschoven en „op de voor het verkeer uit de tegengestelde „richting bestemde rijbaan „van die weg in botsing is gekomen met een hem over die rijbaan te- „gemoetkomend vierwielig motorrijtuig, door welke gedraging van hem, „beklaagde, de veiligheid op de weg in gevaar werd gebracht;”

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaring dd. 28 februari 1958, opgemaakt door de Commandant Administratief Squadron van de Administratieve Groep C.L.V., de 1e Luitenant H. A. Weiffenbach, te Zeist, ten tijde dat hij het aan hem tenlaste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is tenlastegelegd;

Overwegende, dat beklagde bij zijn verhoor door de Officier-Commissaris zakelijk onder meer heeft verklaard:

„Ik reed op zondag 5 januari 1958 te omstreeks 16.30 uur in de „gemeente Amerongen als bestuurder van een vierwielig personen- „motorrijtuig van het merk „Mercury”, bouwjaar 1954, gekentekend „RD 29-56, daarmede over de Rijksweg no. 12, een voor het openbaar „verkeer openstaande weg, komende uit de richting Utrecht en gaande „in de richting Arnhem. Het motregende en er stond een flinke wind „uit zuidelijke richting dwars op de weg. Ik reed met een snelheid van

„ongeveer 120 km. per uur. Ik wist niet dat het loopvlak van de achterbanden was afgesleten; ik had daar voor de rit niet naar gekeken. Toen ik daar zo reed met voornoemde snelheid voelde ik plotseling de auto van achteren als het ware naar links onder mij wegslijpen, dit naar mijn mening als gevolg van een plotselinge uitschieter van de wind, waarop ik reageerde door het stuur naar rechts te draaien. Ik voelde de wagen een halve slag maken en zo schoof ik met de wagen achteruit de rijbaan af, gezien mijn eerdergenoemde rijrichting naar links. We schoven over de scheidingsberm en kwamen vervolgens op de voor het verkeer uit tegengestelde richting bestemde rijbaan, waarbij de achterzijde van de „Mercury” in botsing kwam met een mij over die rijbaan tegemoetkomend vierwielig motorrijtuig. Dit was een bestelwagentje waarin, naar achteraf bleek, gezeten waren de heer en mevrouw Duiveman uit Doorn.”

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat het feit werd gepleegd op 5 januari 1958 te Amerongen;

overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„**overtreding van artikel 25 der Wegenverkeerswet**”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 lid 3 der Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 2, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 9, 23, 57, 91 van het Wetboek van Strafrecht; 193, 197, 205, 243, 249 van de Regtspleging bij de Landmagt; 39 der Wegenverkeerswet;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklagde tot betaling van een geldboete van vijfenzeventig gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen;

Ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 6 maanden;

Beveelt, dat deze ontzegging niet zal worden ten uitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroor-

deelde zich voor het einde van een op een jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of zich op andere wijze heeft misdragen.

NASCHRIFT

Het dictum is hierboven volledig afgedrukt; het feit dat daarin niet voorkomt de gebruikelijke (en door het — in het vonnis niet aangehaalde — artikel 15 W.M.Sr. imperatief voorgeschreven) algemene voorwaarde dat de veroordeelde, die militair is, zich niet schuldig zal maken aan een krijgstuchtelijk vergrijp, is mitsdien niet te wijten aan een redactionele verkorting van de afgedrukte tekst.

Toegegeven dat deze specifiek-militaire algemene voorwaarde, na de jongste wijziging van artikel 14a W.Sr., overbodig is geworden; de wet vordert haar nog steeds.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 8 mei 1958.

President: Majoor Mr P. Groenewegen; *Leden:* Luitenant-Kolonel W.

Vermeer en Luitenant-Kolonel K. Timmerman.

Raadsman: Luitenant-Kolonel Mr H. W. J. Bosch.

Door bedreiging met geweld een ander (een mindere) wederrechtelijk gedwongen iets te doen (zich te verwijderen zonder het gezelschap van zijn meisje). Feitelijke insubordinatie door een kapitein een slag in het gelaat en een schop tegen het been te geven.

Voorwaardelijke verlaging in verband met bijzondere (in het vonnis nader vermelde) omstandigheden.

Militaire detentie terzake van samenloop van een militair en een commuun misdrijf.

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 23, 117, 121, 137, 140; W.Sr. art. 284)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T.R.E., geboren 17 juni 1921, tdl. sergeant-majoor, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij als sergeant-majoor in werkelijke dienst bij de Koninklijke „landmacht, *althans als militair in de zin der wet,*

„le. op of omstreeks 25 augustus 1957 te Zuidlaren, in elk geval in

„Nederland, opzettelijk door bedreiging met geweld P. Broere

„wederrechtelijk heeft gedwongen zich van café Enting te ver-

„wijderen zonder vergezeld te zijn van het meisje Hermanna H.

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red.).

„Smit, hebbende hij toen aldaar opzettelijk wederrechtelijk P. „Broere — die buiten café Enting volgens een met haar ge- „maakte afspraak stond te wachten op het meisje Hermanna H. „Smit, met wie hij en beklaagde die avond hadden gedanst — „door het toen tegen deze opzettelijk op dreigende toon zeggen „van de volgende of ongeveer de volgende woorden „Sodemieter „„,op anders sla ik je morsdood tegen een boom, wat denk je „„,wel, met mijn meisje er van door gaan en nou maak je dat „„,je wekomt!" gedwongen zonder voornoemd meisje weg te „gaan, zijnde immers voornoemde Broere, zich bedreigd ge- „voelend door beklaagdes uitlatingen, van voornoemd café weg- „gegaan, zonder voornoemd meisje;

„2e. op of omstreeks 8 september 1957 in het kamp Sennelager, in „elk geval in Duitsland, opzettelijk gewelddadig zijn meerdere „de kapitein D. Ornee met gebalde vuist of met de hand krach- „tig in het gelaat heeft geslagen en met geschoeide voet tegen „het linker dijbeen heeft geschopt, tengevolge van welk slaan „voornoemde Ornee pijn heeft ondervonden en tengevolge van „welk schoppen een bloedingstorting aan het linkerdijbeen, in „elk geval letsel heeft bekomen;

„3e. op of omstreeks 8 september 1957 in het kamp Sennelager, in elk „geval in Duitsland, opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen „aan het hem door zijn meerdere, de majoor C. A. H. de Metter, „gegeven dienstbevel naar zijn tent te gaan, hebbende hij aldaar „opzettelijk voormeld dienstbevel — hetwelk hem toen aldaar „door voornoemde meerdere gegeven werd, aangezien hij zich „had schuldig gemaakt aan feitelijke insubordinatie jegens een „kapitein — niet terstond opgevolgd;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit de inhoud van wettige be- wijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde, hetgeen hem onder 3e is ten laste gelegd heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot hetgeen hem onder 1e en 2e is ten laste gelegd, ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij toen als sergeant-majoor (beroeps) in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht:

1e. op 25 augustus 1957 te Zuidlaren in de onmiddellijke omgeving van het café Enting aan een hem toen onbekende soldaat van de Koninklijke landmacht, die daar buiten dat café stond te wachten op een meisje, waarmee hij — beklaagde — kort daarvoor veel gedanst had, heeft opgedragen zich van dat café te verwijderen en dit te doen zonder in gezelschap te zijn van genoemd meisje; dat hij zulks heeft gedaan door tegen die soldaat op dreigende en barse toon zoiets te zeggen als: „Denk er om, je moet niet onder „mijn duiven schieten; je kunt maar het beste maken, dat je weg- „komt"; dat hij van dit meisje alleen weet, dat haar voornaam Mannie is; dat hij toen gekleed was in de uniform van de Konink-

lijke landmacht, voorzien van de onderscheidingsteken van sergeant-majoor; dat die soldaat — naar hij thans weet Broere genaamd — daarop alleen is weggegaan; dat hij toen geen enkele bevoegdheid en geen enkel recht had om aan de soldaat Broere een opdracht, als hiervoor omschreven, te geven;

- 2e. op 8 september 1957 te Sennelager in Duitsland, alwaar hij zich toen ter uitoefening van zijn dienstbetrekking van militair bij de Koninklijke landmacht met het onderdeel, waarbij hij was ingedeeld, op oefening bevond, de hem bekende kapitein Ornee welbewust met kracht met de rechter gebalde vuist een slag tegen het gelaat heeft gegeven en enige uren nadien in en buiten de tent, waarin die kapitein aldaar was gelegerd. ruzie met deze kapitein heeft gehad; dat hij daarbij toen zijn schoenen aan had;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, de schriftelijke verklaring van de 1e luitenant-arts J. B. Gortemulder slechts bezigend in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen en elk der bewijsmiddelen slechts bezigend ten aanzien van het feit of de feiten waarop het betrekking heeft. wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: . . . [Zie het niet-gecursiveerde deel van de tenlastelegging — *Red.*].

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „Een ander door bedreiging met geweld gericht tegen dien ander „wederrechtelijk dwingen iets te doen”;
 - II. „Feitelijke insubordinatie, gepleegd in rijd van oorlog, buiten „dienst”;
- voorzien en strafbaar gesteld bij:
- I. „Artikel 284 lid 1 aanhef en sub 1e van het Wetboek van Strafrecht”;
 - II. „Artikel 120 aanhef en sub 1e junctis artikel 117 en artikel 121 „van het Wetboek van Militair Strafrecht”;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dienaangaande, dat de Krijgsraad er mede rekening houdt:

- dat beklagde een uitstekende staat van dienst heeft;
- dat hem terzake van deze dienst verscheidene onderscheidingen zijn verleend;
- dat de bewezen verklaarde feiten door beklagde werden gepleegd

terwijl hij in ernstige mate verkeerde onder de invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank; dat de drankzucht van beklaagde is ontstaan tijdens diens verblijf in werkelijke dienst onder moeilijke omstandigheden in Malakka, Indonesië en Korea; dat de refusalkuur, waaraan beklaagde — zich nog bevindend in zijn garnizoen in Nederland — zich vrijwillig wilde onderwerpen, in verband met de oefeningen in Duitsland, op verzoek van de commandant van beklaagde, tot na afloop van die oefeningen werd uitgesteld; dat niet is gebleken, dat enige maatregel werd genomen om overmatig alcoholgebruik door beklaagde tijdens diens verblijf in Duitsland voor genoemde oefeningen te voorkomen; dat beklaagde thans een refusalkuur ondergaat; dat beklaagde, blijkens ten processe aanwezige bescheiden, terzake van de door de Krijgsraad bewezen verklaarde feiten reeds voorlopig arrest als streng heeft ondergaan van 8 september 1957 tot 7 oktober 1957 en sedertdien in de uitoefening van zijn dienstbetrekking is geschorst:

Overwegende, dat de Krijgsraad, welke beklaagde alleen wegens de gepleegde feiten ongeschikt zou oordelen in de door hem beklede rang van sergeant-majoor te blijven dienen, op grond van voornoemde omstandigheden echter termen vindt om de bijkomende straf van verlaging aan beklaagde voorwaardelijk op te leggen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden (onvoorwaardelijk) en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het valt op dat de auditeur-militair, door sub 1e in de tenlastelegging slechts te spreken van „P. Broere” in stede van „de soldaat P. Bi oel-e” de Krijgsraad terzake van dit in militaire verhoudingen gepleegde feit de weg naar artikel 140 W.M.Sr. heeft afgesneden; het valt echter ook op dat de Krijgsraad het feit niet (ook) gequalificeerd heeft volgens het (aanmerkelijk zwaarder strafbaar gestelde) misdrijf van artikel 137 W.M.Sr.

Noch uit de tenlastelegging, noch uit de bewijsmiddelen, zoals die in het vonnis zijn opgenomen, blijkt dat de feitelijke insubordinatie „buiten dienst” is gepleegd. Het „buiten dienst” is toch, evenals het „aan schuld te wijten” van artikel 96 en het „niet blijken van opzet” van de laatste alinea van artikel 150 een element van de geprivilegieerde vorm van het misdrijf.

Het wil voorkomen dat de feitelijke insubordinatie tweemaal is gepleegd; eventueel in voortgezette handeling.

De Krijgsraad heeft, zoals deze Krijgsraad eerder¹⁾ deed, terzake van een algemeen misdrijf (in samenloop met een militair misdrijf), militaire detentie uitgesproken.

W. H. V.

¹⁾ Zie vonnis van 16 juli 1953, M.R.T. XLVIII-1954-blz. 471 (zie ook vonnis van 8 januari 1952, M.R.T. XLV-1952-blz. 607).

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 25 september 1958

President: Kolonel Mr H. A. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Luitenant-Kolonel K. Timmerman.
Raadsman: Mr G. Somer.

Een op een perron gevonden portemonnaie niet onmiddellijk afgegeven maar zich zodanig gedragen, dat zijn optreden verdenking wekte. Noch de ten laste gelegde diefstal, noch de ten laste gelegde verduistering bewezen verklaard. De zaak verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier op grond van een door de Krijgsraad in het vonnis geformuleerd krijgstuchtelijk vergrijp.

(W.K. art. 58)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. v. H., geboren 1 december 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 21 juli 1958 te Amersfoort, in elk geval in Nederland, met „het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een „portemonnaie, toebehorende aan M. H. van der Werf, althans aan een „ander dan aan hem, beklaagde;
„althans voor zover terzake van het hiervoor gestelde geen veroordeling „kan of mocht volgen,
„dat hij alstoen aldaar opzettelijk een portemonnaie, toebehorende aan „M.H. van der Werf, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, „welke portemonnaie beklaagde had gevonden op een perron van het „station der Nederlandse Spoorwegen, althans anders dan door misdrijf „onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht, op 21 juli 1958 te Amersfoort op een perron van het station der Nederlandse Spoorwegen een gele damesportemonnaie op de grond zag liggen; dat hij die portemonnaie heeft opgeraapt en later in zijn zak gestoken; dat die portemonnaie hem niet in eigendom toebehoorde; dat hij niet de bedoeling had, deze portemonnaie te behouden doch ook geen pogingen heeft aangewend om deze aan de eigenaar terug te bezorgen; dat hij, na de portemonnaie gevonden te hebben een wagon van een stilstaande trein is binnengegaan en zich naar iet toilet heeft begeven; dat, toen hij uit dat toilet

kwam, een conducteur der Nederlandse Spoorwegen op hem toekwam, die blijkbaar wist, dat hij een portemonnaie gevonden had; dat hij die portemonnaie toen desgevraagd aan die conducteur heeft overhandigd; overwegende, dat een ten processe aanwezig procesverbaal, op ambtseed opgemaakt en op 23 juli 1958 gesloten en getekend door Hugo Johannes Fillet, brigadier bij de Spoorwegrecherche, tevens onbezoldigd ambtenaar van het Korps Rijkspolitie, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant van: Wouter Vink, oud 60 jaar, hoofdsein-huiswachter bij de N.V. Nederlandse Spoorwegen:

dat hij op 21 juli 1958 dienst deed op post T aan de westzijde van het 2e perron van het station Amersfoort; dat hij toen zag, dat een op dat perron lopende dame een portemonnaie verloor; dat achter deze dame toen op circa 3 meter afstand een militair liep, die deze portemonnaie oprapte en al doorlopende over een afstand van ongeveer 5 meter in zijn rechterhand hield; dat zowel die dame als die militair kennelijk de bedoeling hadden om in de voor vertrek richting Zwolle gereedstaande trein te stappen; dat die dame dit ook deed; dat die militair eerst nog bleef stilstaan en die dame nakeek, daarna de portemonnaie in zijn zak stak en vervolgens in dezelfde trein, doch in een andere wagon binnenging dan waarin de dame had plaatsgenomen; dat hij, Vink, toen sterk de indruk had gekregen, dat die militair de portemonnaie opzettelijk niet had willen afgeven en zich naar de wagon, waarin die militair was gegaan, heeft begeven; dat hij toen zag, dat deze een door hem reeds ingenomen zitplaats verliet en zich naar het toilet begaf, dat hij hierop de hoofdconducteur heeft gewaarschuwd;

Overwegende dat de Krijgsraad niet wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande, dat de Krijgsraad twijfel aanwezig acht omtrent de vraag of beklagde zich de gevonden portemonnaie inderdaad heeft willen toeëigenen;

Overwegende echter, dat de aan de ten lastelegging ten grondslag liggende gedragingen van beklagde, die „op een perron der Nederlandse Spoorwegen een hem niet toebehorende portemonnaie gevonden, hebbende, niet dadelijk maatregelen heeft genomen om deze vondst aan te geven, doch integendeel zich zodanig heeft gedragen, dat men hem er met reden van kon verdenken, dat hij met betrekking tot het „gevondene oneerlijke bedoelingen had,' waardoor, nademaal beklagde „alstoen in uniform was gekleed, het aanzien van de krijgsmacht schade „kan worden toegebracht" opleveren een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dit is omschreven in artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht, onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden-verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad, het dictum „zuiver“ houdende¹⁾, geeft in zijn desbetreffende overwegingen een duidelijke omschrijving van het door hem bevonden krijgstuuchtelijke vergrijp. De commanderende officier is daaraan niet gebonden, doch aan te nemen is dat hij van deze aanwijzing van de Krijgsraad dankbaar gebruik zal maken.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 5 februari 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. G. de Bruin en Kapitein A. J. van Dongen;

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Weigering te voldoen aan het hevel van zijn compagniescommandant om zijn vechtpet op te zetten. 14 dagen gevangenisstraf met aftrek van 14 dagen voorarrest en ontslag uit de militaire dienst (zonder ontzetting).

(W.M.Sr. art. 23, 114)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de auditeur-militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. W. T. S., geboren 4 februari 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke landmacht, op of omstreeks 23 oktober 1957, „in tijd van oorlog te Tilburg, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft „nagelaten te gehoorzamen aan het hem door zijn compagniescommandant, de kapitein P. Kroon gegeven dienstbevel, om zijn vechtpet „op te zetten door opzettelijk in stede van aan opgemeld bevel gevolg „te geven zijn vechtpet niet op te zetten, daarbij de woorden uitende: „„ik kan het niet“, althans woorden van dergelijke strekking“;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 25 oktober 1957, opgemaakt door de commandant 1e instructie-compagnie regiment aan en afvoertroepen te Tilburg blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 3 oktober 1957 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke landmacht, op 23 oktober 1957 te Tilburg, willens en wetens heeft nagelaten te gehoorzamen aan het door zijn compagniescommandant, de kapitein P. Kroon, gegeven dienstbevel om zijn vechtpet op te zetten, daarbij de woorden uitende: „ik kan het niet“ en zijn pet aldaar niet heeft opgezet;

Overwegende, dat een rapport dd. 23 oktober 1957, opgemaakt door de kapitein P. Kroon, commandant van de 1e instructie-compagnie van het depot aan- en afvoertroepen te Tilburg, inhoudt als verklaring van rapporteur, dat hij op 23 oktober 1957 in het depot aan- en afvoertroepen te Tilburg aan de dienstplichtig soldaat G. W. T. S. het bevel heeft gegeven zijn vechtpet op te zetten, aan welk bevel hij niet voldeed met de opmerking: „Ik kan het niet“;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog,“ voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 23 oktober 1957—5 februari 1958 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 14 dagen, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, voor een termijn van veertien dagen;

ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red. J.*

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 12 februari 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel C. F. J. W. Hafkemeijer, Majoor S. C. Brands.

Raadvrouw: Mr R. E. Andringa.

Desertie, toen de beklaagde de straf **van** licht arrest onderging („terw~~ijl~~ hij is dienstdoende”)

(W.M.Sr. art. 98, 99)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad, eiser, tegen P.B., geb. 18 juli 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Gezien de schriftuur van eis, door de Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van 12 februari 1958 strekkende tot veroordeling van beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van 5 weken, met aftrek voorarrest en met last tot invrijheidstelling, ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, en gehoord de voorlezing van de conclusie van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en namens beklaagde gevoerde verdediging;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de Vaste Staf Legerplaats Ermelo der Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 28 december 1957, in tijd van oorlog, te Ermelo, terwijl hij was gestraft met licht arrest, zijn voormeld onderdeel eigendunkelijk heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven tot hij op 2 januari 1958 te circa 23.00 uur is teruggekeerd”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 14 januari 1958, opgemaakt door de Commandant Verzorgingsdetachment Vaste Staf Legerplaats Ermelo te Ermelo, blijkt, dat beklaagde op voornoemd tijdstip sedert 4 december 1956 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Vaste Staf van de Legerplaats Ermelo, op 28 december 1957 te Ermelo zijn onderdeel voormeld eigendunkelijk heeft verlaten en daarvan sindsdien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken afwezig is gebleven totdat hij op 2 januari 1958 te omstreeks 23.00 uur bij zijn onderdeel voormeld is teruggekeerd; dat hij op 21 december 1957 door zijn compagniescommandant is gestraft met 14 dagen licht arrest, onmiddellijk ingaande;

Overwegende, dat blijkens eerder vermelde justitiële verklaring beklaagde van 27 december 1957 tot 2 januari 1958 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd afwezig is geweest van zijn

¹⁾ Niet duidelijk is, welke de (bijzondere) dienstverrichting is, welke beklaagde doende was uit te voeren, toen hij zich opzettelijk ongeoorloofd verwijderde. (Red.).

onderdeel Verzorgingsdetachement te Ermelo; dat beklaagde zich persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 7 januari 1958, opgemaakt en gesloten door Steven Tuinstra, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Ermelo, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hendricus Maria Athonius Teuwisse, kapitein der Infanterie; commandant van het Verzorgingsdetachement van de Vaste Staf van de Legerplaats Ermelo:

dat hij op 21 december 1957 de tot zijn detachement behorende dienstplichtig soldaat P. B. heeft gestraft met 14 dagen licht arrest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie, in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige het misdrijf pleegt, terwijl hij is dienstdoende”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 3 januari 1958—12 februari 1958 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch tevens niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

Gezien behoudens de voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 1, 10, 23, 60, 62 van het wetboek van Militair Strafrecht; 10, 27 van het Wetboek van Strafrecht; 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Vooroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van vijf weken, met bepaling dat van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht een termijn van vijf weken;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 februari 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel W. A. Feitsma en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

Desertie naar het buitenland; tijdstip van arrestatie in Zuid-Frankrijk niet, dat van arrestatie aan de Nederlandse grens wel als tijdstip van einde der desertie aangenomen.

(W.M.Sr. art. 98, 99)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. v. B., geb. 29 november 1926, tdl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en als tijdelijk korporaal in werkelijke dienst „bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 2 september 1957, „in tijd van oorlog, te Utrecht, nadat op 07.50 de hem verleende bewegingsvrijheid was geëxpireerd, eigendunkelijk niet naar zijn aldaar „gelegen onderdeel is teruggekeerd en sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken van zijn onderdeel afwezig is geweest, totdat „hij op 26 november 1957 door de Koninklijke Marechaussee aan de „doorlaatpost Roosendaal-station is aangehouden, althans totdat hij „op 2 september 1957 omstreeks 11.00 uur in Zuid-Frankrijk door de „Franse politie is aangehouden, hebbende hij, beklaagde, ten tijde en „ter plaatse voormeld bij het plegen van bovenvermeld misdrijf zich „naar België en Frankrijk, althans in Frankrijk, derhalve naar of in „het buitenland verwijderd;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als tijdelijk korporaal van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de School Technische Dienst te Utrecht, op 2 september 1957 na afloop van de hem verleende bewegingsvrijheid willens en wetens niet naar zijn voornoemd onderdeel te Utrecht is teruggekeerd en sindsdien willens en wetens ongeoorloofd en onafgebroken van zijn onderdeel voornoemd afwezig is gebleven totdat hij op 26 november 1957 door de Koninklijke Marechaussee aan de doorlaatpost Roosendaal-station is aangehouden;

Overwegende, dat blijkens eerdergenoemde justitiële verklaring beklaagde van 2 september 1957 tot 26 november 1957 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd afwezig is geweest van zijn onderdeel, School-compagnie, Kader Bataljon, School Technische Dienst, gelegerd in de Kromhoutkazerne te Utrecht, is aangehouden op 26 november 1957 te Roosendaal en teruggebracht door de Koninklijke Marechaussee;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen

aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met uitzondering van de woorden: „op 07.50 uur”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„desertie in tijd van oorlog gepleegd;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat, nu het primair ten laste gelegde bewezen is, een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 26 november 1957—18 december 1957 voorlopig arrest heeft ondergaan;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, een termijn van 3 weken — *Red.*].

NASCHRIFT.

(1) *De Krijgsraad heeft, in de keuze tussen het tijdstip van arrestatie van de deserteur door de buitenlandse politie in het buitenland en het tijdstip van zijn aankomst aan de Nederlandse grens en zijn arrestatie aldaar door de Nederlandse autoriteiten, laatstgenoemd tijdstip gekozen als dat van beëindiging van de desertie. Zie mijn opstel „Tijd en plaats van aanvang en einde „van ongeoorloofde afwezigheid” in M.R.T. XL - 1947 - blz. 587 e.v. en de daar aangehaalde jurisprudentie.*

(2) *Merkwaardig is dat de Krijgsraad, het primaire bewezen verklarende, de strafverzwarende omstandigheid dat de beklaagde zich naar het buitenland heeft verwijderd, buiten de qualificatie heeft gelaten. Het is onmiskenbaar dat het slot der tenlastelegging, aanvangende met „hebbende hij, beklaagde. . .”, hoewel het aansluit op het subsidiaire gedeelte, zowel op het primaire als op het subsidiaire betrekking heeft. Ook daarvan is, naar luid van de desbetreffende overweging van het vonnis, het primaire bewezen verklaard.*

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 15 januari 1958.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Luitenant-Kolonel Mr L. F. de Groot.

Raadsman: Mr W. van der Grinten.

Als marechaussee der 2e klasse: (1) een auto besturen terwijl hij onder invloed van alcohol verkeert; (2) zonder toestemming van de eigenaar met een auto rijden op een voor openbaar verkeer openstaande weg; (3) als planton wegnemen met oogmerk van wederrechtelijke toeëigening van een tweetal jerrycans met benzine, gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats (beklaagde plaatste twee zich in de garage bevindende jerrycans met benzine in een zich in die garage bevindende auto, waarmede hij wilde deserteren, en ging vervolgens terug naar de plantonkamer omdat hij nog wat had vergeten; daar werd hij gearresteerd); (4) poging tot desertie terwijl hij is dienstdoende.

Gedeeltelijke voorwaardelijke gevangenisstraf van 4 maanden en onvoorwaardelijk ontslag uit de militaire dienst.

(W.M.Sr. art. 23, 98, 99, 152; W.Sr. art. 45; W.V.W. art. 26, 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. v. d. P., geboren 29 april 1936, marechaussee 2e klasse, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde na voeging is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 19 november 1957 te Eijsden als bestuurder met een vierwielig motorrijtuig heeft gereden over de voor „het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, de Kapelke- „straat en het Stationsplein, terwijl hij onder zodanige invloed van het „gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat hij niet in staat „moest worden geacht zijn voertuig naar behoren te besturen;

„2. dat hij op of omstreeks 19 november 1957 te Eijsden, terwijl „hij als marechaussee der 2e klasse in werkelijke dienst was bij de „brigade Eijsden, opzettelijk wederrechtelijk een vierwielig militair „motorrijtuig op de voor het openbaar rij- en ander verkeer open- „staande wegen, de Kapelkestraat en het Stationsplein, heeft gebruikt, „door alstoen aldaar opzettelijk zonder recht of toestemming van enige „daartoe bevoegde meerdere als bestuurder met genoemd voertuig over „genoemde wegen te rijden;

„3. dat hij op of omstreeks 25 december 1957 te Maastricht, terwijl „hij als marechaussee 2e klasse in werkelijke dienst was bij de brigade „Maastricht-Wijk en terwijl hij belast was met de functie van planton- „wacht bij genoemde brigade (marechausseekazerne) en als zodanig „bewapend met een pistool, aldus terwijl hij als schildwacht op post „of uitkijk was gesteld, althans de functie van bevelhebber van enige „wacht vervulde, althans als militair tot enige wacht behoorde, opzet- „telijk de als zodanig op hem rustende verplichting om zich steeds in „de plantonkamer te bevinden en zich zonder noodzaak niet daarbuiten „te begeven, niet is nagekomen en opzettelijk niet steeds in die planton- „kamer is gebleven, opzettelijk zich zonder noodzaak daaruit heeft „verwijderd en opzettelijk zich zonder noodzaak elders op het brigade- „terrein heeft opgehouden;

„4. dat hij op of omstreeks 25 december 1957 te Maastricht, terwijl

„hij als marechaussee 2e klasse in werkelijke dienst was bij de brigade „Koninklijke Marechaussee Maastricht-Wijk en terwijl hij belast was „met de functie van plantonwacht bij die brigade, met het oogmerk van „wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen twee jerrycans inhoudende een hoeveelheid benzine, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde, hebbende hij genoemde jerrycans met benzine weggenomen in een tot de „brigade Koninklijke Marechaussee Maastricht-Wijk behorende garage, „welke plaats onder zijn bijzondere bewaking of bescherming als „plantonwacht was gesteld;

„althans indien uit het vorenstaande geen veroordeling mocht volgen: „dat hij op of omstreeks 25 december 1957 te Maastricht, terwijl hij „als marechaussee 2e klasse in werkelijke dienst was bij de brigade „Koninklijke Marechaussee Maastricht-Wijk en terwijl hij belast was „met de functie van plantonwacht bij de brigade, ter uitvoering van „zijn voornemen om uit een garage van de brigade Koninklijke Marechaussee Maastricht-Wijk, zijnde een onder zijn bijzondere bewaking „en bescherming gestelde plaats, twee jerrycans inhoudende een hoeveelheid benzine, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, in „ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde, met het oogmerk „van wederrechtelijke toeëigening weg te nemen, genoemde jerrycans „met genoemd oogmerk in genoemde garage in een aldaar staande „personenauto, waarmee hij zich wilde verwijderen, heeft geplaatst, „zijnde de uitvoering van zijn voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen „tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheden, dat „zijn voornemen door de marechaussee 1e klasse J. H. Bongers en de „opperwachtmeester der Kon. Marechaussee A. J. Hoek werd ontdekt „en verdere uitvoering daarvan door genoemde marechaussee 1e klasse „en/of genoemde opperwachtmeester werd verhinderd;

„5. dat hij op of omstreeks 25 december 1957 te Maastricht-Wijk, „terwijl hij als marechaussee 2e klasse in werkelijke dienst was bij de „brigade der Koninklijke Marechaussee Maastricht-Wijk en gelegd „was in de kazerne van die brigade en terwijl hij belast was met de „functie van plantonwacht bij genoemde brigade, aldus terwijl hij was „dienstdoende, ter uitvoering van zijn voornemen zich met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken „van zijn bovengenoemd onderdeel te verwijderen, in ieder geval zich „opzettelijk ongeoorloofd van zijn onderdeel te verwijderen en zich „daarbij naar het buitenland te begeven, opzettelijk zijn plantonkamer „in strijd met de voorschriften heeft verlaten, opzettelijk zijn militaire „en burgerkleding, in ieder geval een gedeelte van die kleding en twee „jerrycans inhoudende een hoeveelheid benzine heeft geplaatst in een „militaire personenauto, met welke auto hij zich als bovenomschreven „van zijn onderdeel wilde verwijderen en het rolluik van de garage „(autobox), waarin die auto zich bevond, gedeeltelijk heeft geopend, „zijnde de uitvoering van zijn voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen „tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheden, dat „zijn voornemen door de marechaussee 1e klasse J. H. Bongers en de

„opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee A. J. Hoek werd „ontdekt en verdere uitvoering daarvan door genoemde marechaussee „1e klasse en/of genoemde opperwachtmeester werd verhinderd en hij „door bedoelde opperwachtmeester in een cel werd ingesloten”;

Overwegende dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 30 december 1957, opgemaakt door de Majoor T. J. Laupman, Districtscommandant der Koninklijke Marechaussee te Maastricht, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklagde met betrekking tot het sub 1 ten laste gelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de loop van de avond van 18 november 1957 een twaalfstal glaasjes bier dronk, daarna omstreeks middernacht met een burger, genaamd Van Geffen, naar België reed en daar nog enkele glaasjes bier dronk; dat hij vervolgens als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig in gezelschap van Van Geffen terugreed naar de marechausseekazerne te Eijsden, daarbij rijdende over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen, de Kapelkestraat en het Stationsplein te Eijsden; dat hij daarbij zodanig onder invloed was van het gebruikte bier, dat het uit een oogpunt van verkeersveiligheid onverantwoord was, dat hij dat motorrijtuig bestuurde;

Overwegende dat beklagde met betrekking tot het sub 2 ten laste gelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 19 november 1957, terwijl hij als marechaussee der 2e klasse in werkelijke dienst was bij de brigade Koninklijke Marechaussee te Eijsden, als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen, de Kapelkestraat en het Stationsplein te Eijsden, wetende dat hij van geen bevoegde meerdere toestemming tot deze rit had gekregen;

Overwegende dat beklagde met betrekking tot het sub 3, 4 en 5 ten laste gelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 25 december 1957, terwijl hij als marechaussee der 2e klasse in werkelijke dienst was bij de brigade Koninklijke Marechaussee Maastricht-Wijk, met ingang van 16 uur belast was met de functie van plantonwacht bij genoemde brigade, hetgeen wil zeggen op de marechausseekazerne te Maastricht, waarbij het onder meer zijn taak was die kazerne en de zich daarin bevindende goederen te bewaken; dat hij was bewapend met pistool; dat hij in de loop van de avond begon te piekeren over de moeilijkheden, waarin hij verkeerde en ten slotte besloot de kazerne te verlaten, zich naar het buitenland te begeven en zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij besloot om een in een der garages van de marechausseekazerne geparkeerd vierwielig motorrijtuig, Ford Consul, dat naar hij wist toebehoorde aan de Staat der Nederlanden en ter beschikking van de divisiecommandant was gesteld, weg te nemen en daarmede naar de Belgische grens te rijden om de wagen daar achter te laten en verder zijn heil in het buitenland te zoeken; dat hij daarop zonder noodzaak zijn plantonkamer verliet, zich naar bedoelde garage begaf, vervolgens zijn militaire

en burgerkleding, alsmede twee ter plaatse aanwezige met benzine gevulde jerrycans in de daar staande Ford Consul plaatste en daarna begon het rolluik van deze garage, een autobox, te openen; dat hij dit alles deed ter uitvoering van zijn plan om met bedoelde auto weg te rijden; dat hij tijdens het openen van het rolluik bedacht, dat hij nog iets vergeten had en zich daarop terug begaf naar de plantonkamer; dat hij daar aangekomen, de marechaussee der 1e klasse Bongers zag staan, die blijkbaar een en ander in de gaten had en even later de opperwachtmeester Hoek eveneens in de plantonkamer kwam, waardoor de uitvoering van zijn voornemen werd verhinderd; dat hij de jerrycans met benzine in de auto plaatste met het oogmerk deze voor zichzelf te gebruiken, terwijl hij wist, dat de jerrycans en de daarin zich bevindende benzine in eigendom toebehoorden aan de Staat der Nederlanden; dat hij niet gerechtigd was de jerrycans met benzine weg te nemen;

Post alia:

Overwegende ten aanzien van het sub 3 ten laste gelegde:

dat ten processe is overgelegd een ambtsedig proces-verbaal nr. P. 375-57, opgemaakt en gesloten te Maastricht op 30 december 1957 door Cornelis Warnaar, 1e-luitenant van Speciale Diensten bij het Wapen der Koninklijke Marechaussee, en Pieter Verhulst, adjudant-onderofficier, commandant van de brigade Koninklijke Marechaussee Maastricht-Wijk, onder meer inhoudende:

als verklaring van verbalisant Verhulst:

dat in de plantoninstructie van de brigade Maastricht-Wijk staat vermeld „De planton bevindt zich steeds in de plantonkamer en mag zich „zonder noodzaak niet daarbuiten begeven“;

als verklaring van Sicco Brouwer aan verbalisanten:

dat hij in de nacht van 25 op 26 december 1957 zich omstreeks 00.05 uur naar de plantonkamer begaf van de marechausseekazerne der brigade Koninklijke Marechaussee Maastricht-Wijk en in die plantonkamer niemand aantrof; dat hij even later het geluid hoorde van het opdraaien van het rolluik der garage; dat hij wist dat beklagde planton was;

Overwegende ten aanzien van het sub 4 en 5 ten laste gelegde:

dat laatstgenoemd proces-verbaal onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Johannes Hubertus Bongers aan verbalisanten:

dat hij in de nacht van 25 op 26 december 1957 tesamen met de marechaussee Brouwer bij de marechausseekazerne van de brigade Maastricht-Wijk aankwam; dat hij, vermoedende dat er iets niet in de haak was, zich met Brouwer in de richting van de garage begaf en in de H-box een paar lichtflitsen zag; dat hij vlak daarna het geluid hoorde van metaal tegen metaal en daaruit de indruk kreeg, dat er met jerrycans werd gesjouwd; dat hij even later het geluid hoorde van het omhoog draaien van het luik, dienende tot afsluiting der garage; dat hij vervolgens zag dat de marechaussee v. d. P. zich van bedoelde garage begaf naar de achterdeur van de kazerne; dat hij hem volgde tot de plantonkamer; dat v. d. P. daar tot hem zei: „Luister eens Jan,

„je weet van niets, ga maar rustig naar bed, ik ga weg“; dat hij daarop antwoordde, dat hij moest blijven waar hij was en hij hem desnoods met geweld zou beletten de plantonkamer te verlaten; dat ongeveer tegelijkertijd de opperwachtmeester Hoek en de marechaussee Brouwer de plantonkamer binnen kwamen, waarop v. d. P. door de opperwachtmeester Hoek werd ontwapend en ingesloten; dat hij hierop naar de H-box is gegaan en aldaar in de auto van de commandant 2e Divisie Koninklijke Marechaussee verschillende militaire en burgerkledingstukken, alsmede twee jerrycans zag;

als verklaring van Abram Johannes Hoek, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, aan verbalisanten:

dat hem in de nacht van 25 op 26 december 1957 omstreeks 00.10 uur door de marechaussee 1e klasse Brouwer werd gemeld, dat de planton niet in het voor deze bestemde vertrek was en er vermoedelijk iets niet in orde was in de H-box; dat hij zich naar de H-box begaf en daar zag, dat het rolluik ongeveer 60 centimeter was opgedraaid, terwijl hij in de zich in die box bevindende wagen militaire en burgerkleding zag, in wanorde opgestapeld, alsmede twee gedeeltelijk met benzine gevulde jerrycans; dat hij zich vervolgens naar de plantonkamer begaf en daar aan de marechaussee v. d. P. vroeg wat deze met de wagen van plan was; dat v. d. P. antwoordde: „Ik wilde er tussen uit naar „het buitenland“; dat hij v. d. P. daarop voorlopig arrest heeft aangezegd en hem in een cel heeft ingesloten;

Post cetera alia:

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde sub 1, sub 2, sub 3, sub 4 primair en sub 5 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande:

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *Handelen in strijd met artikel 26 Wegenverkeerswet,*
2. *Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken,*
3. *Diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats,*
4. *Poging tot desertie in tijd van oorlog, terwijl de schuldige is dienstdoende,*

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen:

1. 26 en 35 van de Wegenverkeerswet,
2. 37 van de Wegenverkeerswet,
3. 152 Wetboek Militair Strafrecht j° 310 Wetboek van Strafrecht,
4. 98 j° 99 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat het sub 3 bewezen verklaarde niet een strafbaar feit volgens de wet oplevert, zodat beklagde daarvan moet worden vrijgesproken,

echter wel een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 sub 1

van de Wet op de Krijgstucht, terwijl het als een op zich zelf staande handeling moet worden beschouwd, samenhangend met het sub 1 bewezen verklaarde, zodat de Krijgsraad krachtens artikel 60 van de Wet op de Krijgstucht bij de bepaling van de straf ook dit feit in aanmerking behoort te nemen;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven sub 3 als bewezen aangenomen feit, doch bevindt dit te zijn een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 sub 1 Wet op de Krijgstucht;

Spreekt beklagde daarvan vrij;

Verklaart beklagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en als 1, 2, 3 en 4 gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt in aanmerking nemend het hierboven bedoeld krijgstuchtelijk vergrijp, beklagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van vier maanden [waarvan twee maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren — *Red.*] met bepaling dat de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht; te weten van 19 tot 21 november 1957 en vanaf 26 december 1957;

Ontslaat veroordeelde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 26 februari 1958.

President: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet, plv. *Leden:* Kolonel W. Klopenburg en Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes.

Raadsman: Mr L. C. v. d. Tas.

Opzettelijk niet voldoen aan een oproeping voor de werkelijke dienst en opzettelijke ongehoorzaamheid.

(W.M.Sr. art. 114, 150)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. A. H. V., geboren 29 december 1937, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

- „1. dat hij op of omstreeks 3 oktober 1957 te Venlo, terwijl hij als „dienstplichtige van de lichte 1957 met groot verlof was, aldus „in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor werkelijke dienst kon „worden opgeroepen, opzettelijk niet heeft voldaan aan een hem „door of namens de burgemeester van zijn woonplaats Venlo ge- „dane wettige oproeping om op 3 oktober 1957 te Venlo in de „Frederik Hendrikkazerne bij het Regiment Limburgse Jagers in

- „werkelijke dienst te komen tot het volbrengen van de eerste oefening voor zover deze nog niet door hem was vervuld;
- „2. dat hij op of omstreeks 29 november 1957 te Venlo, terwijl hij „als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 2e „Compagnie van het Regiment Limburgse Jagers, nadat de kapitein M. G. Th. Krekelberg hem opdracht had gegeven zich naar „de fourier van genoemd onderdeel te begeven en zich aldaar in „de militaire uniform te laten kleden heeft geweigerd, althans „opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen „en opzettelijk zich niet naar bedoelde fourier heeft begeven;”

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring d.d. 5 december 1957, opgemaakt door de Kapitein M. G. Th. Krekelberg, compagniescommandant Regiment Limburgse Jagers te Venlo, bij het Regiment Limburgse Jagers buiten tegenwoordigheid is ingelijfd als gewoon dienstplichtige op 12 juni 1957 en voor 1e oefening op 28 november 1957 in werkelijke dienst is gekomen;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

- a) dat hij naar zijn mening eind augustus 1957 namens de burgemeester van Venlo een schriftelijke oproeping ontving inhoudende dat hij op 3 oktober 1957 te Venlo in de Frederik Hendrikkazerne bij het Regiment Limburgse Jagers in werkelijke dienst moest komen tot het volbrengen van de 1e oefening voor zover deze nog niet door hem vervuld was; dat hem bekend was dat hij als dienstplichtige van de lichte 1957 buiten tegenwoordigheid was ingelijfd, en geacht werd met groot verlof te zijn; dat hij op 3 oktober 1957 willens en wetens niet aan voornoemde oproeping heeft voldaan;
- b) dat hij op 28 november 1957 door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden en de volgende dag naar de kamer van een militair werd gebracht, van wien hij wel begreep dat deze zijn militaire meerdere was; dat bedoelde militair hem vervolgens op 29 november 1957 te Venlo opdracht gaf zich naar de fourier van zijn, beklagde's, onderdeel te begeven en zich daar in de militaire uniform te laten kleden; dat hij toen volgens de wet als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 2e compagnie van het Regiment Limburgse Jagers; dat hij toen geweigerd heeft aan dit bevel te gehoorzamen zeggende dat hij zulks op grond van zijn geloofsovertuiging niet kon doen en dan ook niet naar de fourier is gegaan;

Overwegende, dat zich bij de processtukken bevindt een aan beklagde voorgehouden „Oproeping voor eerste oefening” waarbij de burgemeester van Venlo de dienstplichtige J. A. H. V. oproept om op donderdag 3 oktober 1957 bij het Regiment Limburgse Jagers te Venlo, Frederik Hendrikkazerne, in werkelijke dienst te komen tot het volbrengen van de eerste oefening voor zover deze nog niet werd vervuld; dat deze „Oproeping” geadresseerd is: „J. A. H. V,weg 184, Venlo” en blijkens het daarop gestelde datumpoststempel verzonden is op 23 augustus 1957;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde procesverbaal van Huishoudelijk Onderzoek opgemaakt te Venlo d.d. 3 december 1957 door Johan Francis Marie Kengen, 2e luitenant der Infanterie en Hendrikus Jacobus v. d. Brand res. 2e luitenant, beiden van het Regiment Limburgse Jagers te Venlo, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van M. G. Th. Krekelberg, kapitein:

dat de dienstplichtig soldaat J. A. H. V., die bij zijn compagnie was ingedeeld tot het volgen van de basisopleiding, op 29 november 1957 op zijn bureau werd gebracht; dat hij V. opdracht gaf naar de fourier te gaan om zich te laten kleden; dat V. hierop antwoordde, dat hij dat niet kon doen, daar hij in dienst van de Almachtige was;

Overwegende: . . . [bewezenverklaring — *Red.*].

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *Ais* militair opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst, gepleegd in tijd van oorlog;
2. *Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog*, voorzien en strafbaar gesteld bij: 1. artikel 150 Wetboek van Militair Strafrecht; 2. artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van een jaar en zes maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 29 november 1957; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Gerechtshof te 's-Hertogenbosch (Strafkamer)

Arrest van 28 april 1958.

Voorzitter: Mr Arriëns; Leden: Mrs Kickert, van Roosendaal.

Uit de bewoordingen van art. 36 Inkwartieringswet, voorzover inhoudende dat de Minister van Oorlog de daarbedoelde maatregelen reeds in tijd van vrede kan nemen of doen nemen, valt af te leiden dat

de Minister ook buiten tijd van vrede daartoe bevoegd is daar, — zou moeten worden aangenomen dat dit niet het geval zou zijn, — genoemd woord „reeds' als zinloos zou moeten worden aangemerkt.

(Inkwartieringswet art. 36.)

Overwegende, dat de verd. (M. J. G. C. te H., *Red.*) in prima heeft terechtgestaan ter zake:

dat hij te H. althans elders in Nederland op of omstreeks 24 mei 1957 opzettelijk niet heeft nagekomen de hem krachtens de Inkwartieringswet opgelegde verplichting om de auto. ., merk Ford, motornummer. ., chassisnummer . ., soort gesloten bestelauto, laadvermogen 1000 kg, waarvan hij alstoen houder was en welke in aanmerking kwam voor vordering krachtens art. 35 dier wet, te H. aanwezig te doen zijn ten tijde en ter plaatse als hem door nader aan te duiden schrijven was medegedeeld, zulks terwijl de Minister van Oorlog in tijd van vrede de maatregel van het onderwerpen van bovenbedoelde auto aan een of meer keuringen had genomen of doen nemen, welke verplichting hem, verd., bij schrijven van de burgemeester van de gemeente H. d.d. 4 mei 1957 schriftelijk was medegedeeld, althans indien het vorenstaande niet tot een veroordeling mocht leiden ter zake: dat hij te H., althans elders in Nederland op of omstreeks 24 mei 1957 niet heeft nagekomen de hem opgelegde verplichting krachtens de Inkwartieringswet, om de auto merk Ford, motornummer , chassisnummer , soort gesloten bestelauto, laadvermogen 1000 kg, waarvan hij alstoen de houder was en welke auto in aanmerking kwam voor vordering krachtens art. 35 dier wet, te H. aanwezig te doen zijn ten tijde en ter plaatse als hem bij genoemde vordering schriftelijk was medegedeeld, zulks terwijl de Minister van Oorlog in tijd van vrede de maatregel van het onderwerpen van bovenbedoelde auto aan een of meer keuringen had genomen of doen nemen, welke verplichting hem, verd., bij schrijven van de burgemeester van de gemeente H. d.d. 4 mei 1957 schriftelijk was medegedeeld, zijnde bovenbedoeld niet voldoen aan die verplichting aan zijn schuld te wijten, daar hij tijdig vooraf van de verplichting op de hoogte was gebracht door genoemd schrijven;

Overwegende, dat de verd., alhoewel behoorlijk gedagvaard, ten dienenden dage niet voor den Hove is verschenen en mitsdien tegen hem is verleend verstek;

Overwegende, dat de in het beroepen vonnis gegeven vrijspraak van de verd. berust op de overweging, dat geen enkel wettelijk voorschrift grond oplevert voor de opvatting als zoude de Minister van Oorlog buiten tijd van vrede de bevoegdheid toekomen tot het nemen of doen nemen van maatregelen als omschreven in art. 36 Inkwartieringswet;

Overwegende, dat het Hof zich met deze beslissing niet kan verenigen;

dat immers vooreerst uit de bewoordingen van evengenoemd artikel, voorzover inhoudend dat de genoemde Minister de daarbedoelde maatregelen reeds in tijd van vrede kan nemen of doen nemen, valt af te leiden dat de Minister ook buiten tijd van vrede daartoe bevoegd is

daar, — zou moeten worden aangenomen dat dit niet het geval zou zijn, — genoemd woord „reeds“ als zinloos zou moeten worden aangemerkt;

dat zulks ook daarom voor de hand ligt, omdat tot de algemene vorderingen, welke de Minister ingevolge art. 35 Inkwartieringswet onder andere ingeval van oorlog kan doen, ook behoort de navordering, genoemd in art. 39 Inkwartieringsbesluit, en het duidelijk is, dat de waarde van zulk een vordering problematisch of zelfs geheel illusoir zou zijn indien de voorbereiding daarvan — zoals registratie, keuring en het treffen van voorzieningen — uitsluitend in vreedstijd zou mogen plaats hebben;

dat voorts ook uit de artt. 42, 53 en 54 der meergenoemde wet blijkt van de bedoeling des wetgevers, dat maatregelen als genoemd in art. 36 ook buiten tijd van vrede genomen kunnen worden;

dat immers art. 42, na bepaald te hebben onder welke voorwaarden zij, die met de uitvoering van zodanige maatregelen zijn belast, toegang hebben tot in verband hiermede te betreden plaatsen, in zijn laatste lid de in de leden 2 en 3 omschreven voorwaarden buiten toepassing stelt voor het gebied dat in staat van oorlog of beleg verkeert, terwijl de artt. 53 en 54, voorzover hier van belang, bepalen, dat verhindering of belemmering van een maatregel, welke krachtens art. 36 wordt getroffen, zwaarder kan worden gestraft indien het feit wordt begaan in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden;

dat tenslotte Mr W. de Bruijn, referendaris aan de Afdeling Publiekrecht en Wetgeving van het Ministerie van Oorlog, ter 's Hofs t.r.z. als getuige-deskundige gehoord, zakelijk heeft verklaard, dat in het ontwerp van de Inkwartieringswet in de tegenwoordige artt. 30 en 36 het woord „reeds“ aanvankelijk ontbrak en dit vervolgens daarin is opgenomen met de bedoeling van vermindering der opvatting dat de Minister tot het nemen der in die artikelen omschreven maatregelen slechts in tijd van vrede en niet ook in tijd van oorlog enz. bevoegd zou zijn;

Overwegende, dat uit het vorenoverwogene volgt dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven;

Vernietigt het vonnis, op 3 okt. 1957 onder rolnummer 10540 door de Rb. te 's-Hertogenbosch tegen de verd. gewezen;

En alsnu opnieuw onderzoekend zo naar aanleiding van het onderzoek in eerste aanleg als van dat in hoger beroep:

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend bewezen is, hetgeen de verd. bij de inleidende dagv. primair is telastgelegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het ambtsedig p.-v. d.d. 15 juni 1957 no. 490157, opgemaakt door L. H. P., hoofdagent van gemeentepolitie te H., tevens onbez. rijksveldw., zakelijk inhoudt als verklaring aan de verbalisant van de verd.:

„Ik ben eigenaar van een bestelauto, merk Ford en voorzien van het kenteken. . Ik erken dat ik in het begin van de maand mei 1957 (de juiste datum weet ik niet meer) een brief heb ontvangen van de **Burge-**

meester van H., waarin ik werd opgeroepen om op 24 mei 1957 's morgens om half elf met mijn auto aanwezig te zijn in de centrale werkplaats van de gemeentereiniging aan de P.steeg alhier. Ik moest mijn auto daar laten keuren ingevolge de Inkwartieringswet. Ik ben vergeten om op die datum mijn auto ter keuring aan te bieden";

overwegende, dat ter 's Hofs t.r.z. de korte inhoud is medegedeeld van: enz.;

Overwegende, dat de in voorschreven bewijsmiddelen vervatte feiten en omstandigheden, die geacht moeten worden hier te zijn herhaald, opleveren evenzovele redengevende feiten en omstandigheden, waarop steunt de beslissing van het Hof, dat door deze bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met de schuld van de verd. daaraan: dat hij te H. op 24 mei 1957 niet heeft nagekomen de hem opgelegde verplichting krachtens de Inkwartieringswet om de auto, . . ., merk Ford, motornummer . . .; chassisnummer . . ., soort gesloten bestelauto, laadvermogen 1000 kg, waarvan hij alstoen de houder was en welke in aanmerking kwam voor vordering krachtens art. 35 dier wet, te H. aanwezig te doen zijn ten tijde en ter plaatse als hem bij genoemde vordering schriftelijk was medegedeeld, zulks terwijl de Minister van Oorlog de maatregel van het onderwerpen van bovenbedoelde auto aan een of meer keuringen had genomen of doen nemen, welke verplichting hem, verd., bij schrijven van de burgemeester van de gemeente H. d.d. 4 mei 1957 schriftelijk was medegedeeld, zijnde bovenbedoeld niet voldoen aan die verplichting aan zijn schuld te wijten, daar hij tijdig vooraf van de verplichting op de hoogte was gebracht door genoemd schrijven;

Overwegende, dat voorschreven bewezenverklaard feit moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten zijn, dat een verplichting, welke uit de tweede afdeling van hoofdstuk III der Inkwartieringswet voortvloeit, niet wordt nagekomen", zijnde misdrijf, voorzien en strafbaar gesteld bij de art. 36, 38 en 54 Inkwartieringswet; enz.

(Volgt veroordeling tot een boete van f 25, subs. 5 dagen hechtenis, Red.).

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie" 1959, No. 218).

Bijkomende straf van ontzegging gaat in na verloop van de ƒ art. 558 Sv. bepaalde termijn.

Aangenomen moet worden dat een vonnis, waarbij de in art. 39 W.V.W. genoemde bijkomende straf is opgelegd, voor wat die bijkomende straf betreft, niet eerder voor tenuitvoerlegging vatbaar wordt dan na verloop van den in art. 558 Sv. bepaalde termijn, gedurende welken het den veroordeelde vrijstaat zich omtrent de indiening van een verzoekschrift om gratie te beraden.

(Sv. art. 558, W.V.W. art. 39.)

(Arrest H. R. (Strafk., 14 okt. 1958, „Nederlandsche Jurisprudentie“, 1959 No. 182). Zie, in verband met bovenstaande verwijzing naar art. 558 W.Sv.: art. 206 R.L., art. 205 R.Z., art. 75 P.I. (Red. M.R.T.).

Hoge Raad der Nederlanden.

Arrest van 26 mei 1959.

Voorzitter: Mr van der Meulen (Vice-president); *Leden:* Feber, Westeroen van Meeteren, Kazemier en Dubbink (Raden).

Grove schuld. Dagvaarding. In Latijn gesteld bewijsmiddel.

Het Hof is niet buiten de grondslag der telastelegging gegaan, nu het feitelijk beslist heeft dat de aanrijding uitsluitend op de Oude Brandenburgerweg plaats vond, terwijl de telastelegging spreekt over verdachtes gedraging in de bocht tussen de 1ste Brandenburgerweg en de Oude Brandenburgerweg.

Al moge in het algemeen de eis gelden dat door de Nederlandse strafrechter bij het weergeven van de inhoud der tot bewijs gebezigde bewijsmiddelen van de Nederlandse taal moet worden gebruik gemaakt, deze eis heeft niet een zo verre strekking dat het de rechter niet zou vrij staan mede melding te maken van een medische omschrijving van de aard van een letsel, gesteld in Latijnse termen.

(Artt. 36 W.V.W., 344 W.v.Sv.)

DE HOGE RAAD DER NEDERLANDEN,

Op het beroep van J. v. E., van beroep portier, requirant van cassatie tegen een arrest van het Gerechtshof te Amsterdam van den 5den Februari 1959, waarbij in hoger beroep, met vernietiging van een mondeling vonnis van den Politierechter in de Arrondissements-Rechtbank te Utrecht van den 21sten April 1958, de requirant wegens „Aan zijn schuld, bij gelegenheid van een botsing of aanrijding met een door hem bestuurd motorrijtuig, te wijten zijn dat een ander zwaar lichamelijk letsel bekomt, terwijl dat letsel door de botsing of aanrijding is veroorzaakt“, onder aanhaling van de artikelen 36, 39 van de Wegenverkeerswet, 91 van het Wetboek van Strafrecht, werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van een maand, met ontzegging tevens aan deze van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen voor den tijd van één jaar;

Gehoord het verslag van den Vice-President van der Meulen;

Gezien het gerechtelijk schrijven namens den Procureur-Generaal aan den requirant uitgereikt, ter kennisgeving van den dag voor de behandeling dezer zaak bepaald;

Gelet op de middelen van cassatie, namens den requirant voorgesteld bij pleidooi, en luidende:

„1. Schending, althans verkeerde toepassing, van de artikelen 350, 358, 359, 415, 422, 423 van het Wetboek van Strafvordering, 36, 39 der Wegenverkeerswet, omdat het Gerechtshof zich begeeft buiten de grenzen der telastelegging.

2. Schending, althans verkeerde toepassing, van de genoemde artikelen en van de artikelen 338, 339, 344 van het Wetboek van Strafvordering, omdat het Hof als bewijsmiddel bezigt een ten verzoeken van de Gemeente-Politie te De Bilt afgegeven geneeskundige verklaring d.d. 7 juni 1958, zijnde deze niet vervat in de Nederlandse taal;"

Gehoord den Advocaat-Generaal Mr S'JACOB, namens den Procureur-Generaal in zijn conclusie, strekkende tot verwerping van het ingestelde beroep;

Overwegende, dat bij inleidende dagvaarding aan requirant is telastgelegd:

„dat hij te De Bilt althans in het arrondissement Utrecht op of omstreeks 17 mei 1957 met een door hem bestuurd vierwielig motorrijtuig — personenauto — komende uit de richting van het dorp De Bilt hoogst roekeloos, onachtzaam en onvoorzichtig de voor hem, verdachte, eerst naar links en dan naar rechts gaande bocht tussen de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen, de Ie Brandenburgeweg en de Oude Brandenburgeweg is ingereden en wel met een, gezien de situatie ter plaatse, te hoge snelheid, waardoor het door verdachte bestuurde motorrijtuig geheel of gedeeltelijk op de voor hem, verdachte, linker weghelft, bestemd voor het uit tegenovergestelde richting komend verkeer, kwam te rijden, zodat het aan zijn, verdachtes, schuld te wijten is geweest, dat dat motorrijtuig of enig onderdeel daarvan in aanrijding althans in botsing kwam met de J., die als bestuurder van een tweewielig motorrijwiel daarmede kwam aanrijden op de Oude Brandenburgeweg uit voor verdachte tegenovergestelde richting, tengevolge waarvan die de J. zwaar lichamenlijk letsel bekam, te weten een breuk in zijn bovenarm alsmede een scheur in zijn schouderblad, althans zodanig lichamenlijk letsel, dat hij gedurende enige tijd ziek te bed heeft gelegen althans verhinderd is geweest in de uitoefening van zijn beroepsbezigheden als messbediende“:

dat bij het bestreden arrest te zijnen laste is bewezen verklaard:

„dat hij te De Bilt op 17 mei 1957 met een door hem bestuurd vierwielig motorrijtuig — personenauto — komende uit de richting van het dorp de Bilt, hoogst roekeloos, onachtzaam en onvoorzichtig de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Oude Brandenburgeweg, is ingereden, waardoor het door verdachte bestuurde motorrijtuig geheel of gedeeltelijk op de voor hem, verdachte, linkerweghelft, bestemd voor het uit tegenovergestelde richting komend verkeer, kwam te rijden, zodat het aan zijn, verdachtes, schuld te wijten is geweest, dat dat motorrijtuig of enig onderdeel daarvan in aanrijding althans in botsing kwam met de J., die als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmede kwam aanrijden op de Oude Brandenburgeweg uit voor verdachte tegenovergestelde richting, tengevolge waarvan die de J. zwaar lichamenlijk letsel bekam te weten, een breuk in zijn bovenarm alsmede een scheur in zijn schouderblad“, dat het Hof vervolgens heeft overwogen:

„dat uit de omstandigheid dat verdachte met het door hem bestuurde

„motorrijtuig op het voor het verkeer uit tegenovergestelde richting be-
„stemde gedeelte van de Oude Brandenburgerweg voortreed, terwijl
„zich op dat weggedeelte in verdachtes onmiddellijke nabijheid een
„tegenligger bevond, het hoogst roekeloze, onachtzame en onvoorzich-
„tige karakter van verdachtes wijze van rijden zonder meer voortvloeit;

„dat verdachtes raadsman heeft betoogd dat de aanrijding geschiedde
„op het gemeenschappelijk vlak van de Zwanenlaan en de Oude Bran-
„denburgerweg, welk vlak de J. geheel voor de voor deze van rechts
„komende verdachte had dienen vrij te laten, weshalve niet verdachte
„maar de J. in casu schuld treft;

„dat echter dit betoog reeds hierom faalt omdat de aanrijding niet
„op dat gemeenschappelijk vlak doch uitsluitend op de Oude Branden-
„burgerweg plaats vond, gelijk uit de verklaringen van de getuige de
„J. blijkt”;

O. ten aanzien van het eerste middel:

dat dit blijkens de bij pleidooi gegeven toelichting vooreerst bedoelt
te klagen, dat het Hof, beslissende dat de aanrijding uitsluitend op
den Ouden Brandenburgerweg plaats vond, den grondslag van de te-
lastelegging heeft verlaten, nu daarin den requirant was verweten, dat
hij roekeloos eerst naar links de bocht en dan naar rechts de bocht
tussen den 1sten Brandenburgerweg en den Ouden Brandenburgerweg
in ingereden;

dat deze klacht alleen dan doel zou kunnen treffen indien de telaste-
legging aldus zou moeten worden verstaan, dat zij behelsde de stelling,
dat requirant zijn weg heeft vervolgd langs een baan die deel uitmaakte
noch van den 1sten Brandenburgerweg, noch van den Ouden Branden-
burgerweg, daar alsdan het Hof, bewezen oordelende dat de aanrijding
uitsluitend op den laatstgenoemden weg plaats vond, buiten den grond-
slag der telastelegging zou hebben beslist;

dat echter het Hof kennelijk de telastelegging niet in voormelden
zin heeft opgevat, noch behoefde op te vatten, doch blijkbaar deze aldus
heeft verstaan, dat haar steller in het midden heeft willen laten, of re-
quirant rijdende in de in de telastelegging bedoelde bocht, den 1sten
Brandenburgerweg dan wel den Ouden Brandenburgerweg heeft be-
reden, zonder daarbij uit te sluiten de mogelijkheid, dat requirant een
baan heeft gevolgd, welke uitsluitend deel vormde van den Ouden
Brandenburgerweg en aldaar met den getuige de J. in aanrijding is
gekomen;

dat het middel blijkens de meergenoemde toelichting voorts de grief
ter toetse beoogt te brengen, dat nu bij het aangevallen arrest niet als
bewezen werd aangenomen, dat requirant met een te hoge snelheid
heeft gereden, requirant ter zake van een geheel ander verwijt van
schuld dan hem was telastegelegd is veroordeeld;

dat ook deze grief faalt, aangezien het aan het Hof vrijstond tot deze
veroordeling te besluiten, nu het, ondanks het niet gewezen zijn van
evenbedoeld bestanddeel der telastelegging, het bewezenverklaarde straf-
baar oordeelde als opleverende het schuld misdrijf van artikel 36 der
Wegenverkeerswet, zulks om de redenen vermeld in de boven weer-

gegeven eerste nadere overweging van het bestreden arrest;
dat het middel mitsdien niet tot cassatie kan leiden;

O. ten aanzien van het tweede middel:

dat 's Hof's arrest voor de bewezenverklaring van het aan de J. opgekomen zwaar lichamelijk letsel, te weten: een breuk in zijn bovenarm alsmede een scheur in zijn schouderblad, de navolgende bewijsmiddelen bevat:

1. de opgave van requirant, luidende: „Toen ik bij het motorrijwiel „kwam, hoorde ik getuige de J. klagen over erge pijn in zijn arm. Later „heb ik vernomen, dat de J. een breuk in zijn bovenarm en een scheur „in zijn schouderblad had opgelopen”;

2. het getuigenis van M. de J., luidende: „hij (de J.) was door de „auto aan zijn linkerschouder getroffen en bleek nadien een gebroken „linkerbovenarm en een scheur in het linkerschouderblad te hebben „opgelopen”;

3. het getuigenis van de J., luidende: „dat hij tengevolge van het „hem op 17 Mei 1957 op de Oude Brandenburgerweg te De Bilt over- „komen ongeval gedurende vier maanden zijn normale werkzaamheden „in het geheel niet heeft kunnen verrichten”;

4. een ten verzoeken van de gemeentepolitie te De Bilt afgegeven geneeskundige verklaring dd. 7 Juni 1957 zakelijk inhoudende: „dat bij „het verlenen van geneeskundige hulp aan de J. op 17 Mei 1957 bij „deze aan letsel is waargenomen: fract. humeri sub capit. plus fract. „capitis humeri sin.”;

dat, al moge in het algemeen de eis gelden, dat een vonnis van den Nederlandsen strafrechter in de Nederlandse taal dient te worden gesteld en ook bij het weergeven van den inhoud der tot bewijs gebezigde bewijsmiddelen van de Nederlandse taal moet worden gebruik gemaakt, deze eis een niet zó verre strekking heeft, dat het den rechter die voor het bewijs gebruik maakt van een bescheid, constaterende een waargenomen letsel, niet zou vrijstaan bij de weergave van den inhoud van dat geschrift mede melding te maken van een daarin voorkomende medische omschrijving van den aard van dat letsel, gesteld, gelijk veelal gebruikelijk, in Latijnse termen;

dat derhalve dit middel vruchteloos is voorgedragen:

Verwerpt het beroep.

Conclusie van de Advocaat-Generaal, Mr S'JACOB:

Namens requirant zijn de volgende cassatiemiddelen aangevoerd: (zie arrest Red.).

Ik houd dit eerste middel voor ongegrond.

De oorspronkelijke dagvaarding is wat de aanduiding van de plaats van het strafbare feit betreft niet geheel gelukkig, waar het spreekt van „de voor hem, verdachte, eerst naar links en dan naar rechts gaande „bocht tussen de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande „wegen, de 1e Brandenburgerweg en de Oude Brandenburgerweg is „ingereden^s. Het is trouwens in villaparken als waar ook de onderhavige aanrijding zich heeft afgespeeld, vaak lang niet gemakkelijk te

bepalen tot welke der vele en bochtige wegen een bepaald gedeelte van de rijbaan eigenlijk behoort. De steller van de dagvaarding heeft wellicht deze moeilijkheid willen omzeilen door alleen uitdrukkelijk te noemen de 1e Brandenburgerweg, waar requirant vandaan kwam, en de Oude Brandenburgerweg, waar hij op uitkwam, daarbij in het midden latende of het daartussen liggende weggedeelte met de dubbele bocht al dan niet geheel of ten dele tot de 1e Brandenburgerweg, de Duivenlaan, de Zwanenlaan of de Oude Brandenburgerweg behoorde. Het is zeker niet zijn bedoeling geweest te stellen dat dat gedeelte in elk geval niet tot de 1e Brandenburgerweg noch ook tot de Oude Brandenburgerweg behoorde. Het Hof daarentegen stelt — op grond van gehouden onderzoek — feitelijk vast, dat dit tussenliggende weggedeelte geheel tot de Oude Brandenburgerweg behoort. De telastelegging laat deze mogelijkheid ook open en het Hof heeft derhalve de grondslag van de telastelegging niet verlaten.

De in het tweede middel bedoelde geneeskundige verklaring, waarop het Hof mede de bewezenverklaring heeft doen steunen, bestaat uit een gedrukt formulier, dat vanwege de politieautoriteiten aan de betrokken arts wordt toegezonden en waarop deze wordt verzocht een zestal daarop voorkomende vragen door invulling van het formulier te beantwoorden. Het formulier is uit de aard der zaak in de Nederlandse taal gesteld en de vragen zijn in casu ook in de Nederlandse taal beantwoord, met uitzondering van één vraag, en wel de voornaamste vraag, luidende: „Welk letsel hebt U bij bovengenoemde persoon waar„genomen?“ Deze vraag is beantwoord met de vermelding: „fract. „humeri sub capit. + fract. capitis humeri sin.“.

Het middel stelt nu, dat het Hof van dit geschrift geen gebruik had mogen maken voor het bewijs, omdat het — zij het ten dele — niet in de Nederlandse taal is gesteld. Ter ondersteuning van dit standpunt wordt een beroep gedaan op het arrest van Uw Raad van 29 januari 1934 (N.J. 499), waarbij Uw Raad onder meer overwoog: „dat het eerste middel terecht den eis stelt, dat een vonnis van den Nederlandschen rechter in de Nederlandsche taal is gesteld, zoodat ook bij het „weergeven van den inhoud der tot bewijs gebezigde bewijsmiddelen „van de Nederlandsche taal moet worden gebruik gemaakt“.

Men zal dunkt mij goed doen deze uitspraak van Uw Raad, waarvan de principiële juistheid wel door niemand zal worden aangevochten, toch niet te algemeen op te vatten. Ook dit beginsel heeft zijn grenzen en zijn uitzonderingen, zoals Uw Raad trouwens zelf duidelijk aangaf in hetgeen in het aangehaalde arrest verder wordt overwogen en zoals ook de Advocaat-Generaal heeft uiteengezet in zijn conclusie tot dat arrest. Natuurlijk moet in Nederland het strafproces in de Nederlandse taal worden gevoerd, moeten de verklaringen van de getuigen wanneer deze die taal niet machtig zijn, in het Nederlands worden vertaald en moeten schriftelijke stukken zoveel mogelijk in de Nederlandse taal zijn gesteld. Maar dit betekent niet, dat er in het strafproces hier te lande geen woord in een andere dan de Nederlandse taal in de stukken zou mogen voorkomen. Er zullen zich telkens weer gevallen voordoen,

waarin het gebruik van een buitenlandse taal, zij het in een zinsnede of in enkele woorden, in een processtuk onvermijdelijk is. Met name lijkt mij dit het geval te zijn daar, waar in bepaalde kringen van technici of mannen der wetenschap het gebruik van vreemde termen algemeen gebruikelijk is. Nu is het in de kringen der geneeskundigen sinds onheugelijke tijden gebruikelijk om veelal bij de aanduiding van ziekten of verwondingen de Latijnse benamingen van die ziekten en verwondingen alsmede van de zieke of verwonde delen van het menselijk lichaam te bezigen, ook in gevallen, waarin daarvoor een bruikbaar Nederlands equivalent bestaat. In het strafproces zijn dergelijke medische termen in de Latijnse taal, b.v. in psychiatrische rapporten, een regelmatig voorkomend verschijnsel. Tot moeilijkheden heeft dit tot op heden voorzover mij bekend nog geen aanleiding gegeven. De rechter mag, gezien zijn — gelukkig nog niet geheel verdwenen — klassieke opleiding, geacht worden die Latijnse termen te kunnen begrijpen en vertalen en derhalve in staat te zijn des nodig de verdachte of een getuige de betekenis van die termen duidelijk te maken. Trouwens, ook in de kringen der rechtsgeleerden is het gebruik van Latijnse termen geenszins ongewoon. Toch lijkt het mij weinig aannemelijk, dat Uw Raad een vonnis of arrest zou vernietigen, omdat daarin, b.v. in de overwegingen of in een geïnsereerd verklaarde pleitnota, zou worden gesproken van *ne bis in idem*, van *nulla poena sine lege*, van *animus iniuriandi*, van obscuur libel of van *dolus eventualis*. Ik zie daarom ook geen reden, waarom het feit, dat in de omstreden geneeskundige verklaring bij de omschrijving van het geconstateerde letsel gebruik is gemaakt van de gebruikelijke Latijnse termen, die verklaring als bewijsmiddel onbruikbaar en het arrest nietig zou doen zijn.

Ook het tweede middel ongegrond achtend heb ik de eer te concluderen, dat Uw Raad het beroep in cassatie zal verwerpen.

(Overgenomen uit Verkeersrecht, Juridisch Maandblad betreffende het Wegverkeer, Jaargang 1959, No. 47)

BOEKAANKONDIGING.

“Law in Eastern Europe III”, a series of publications issued by the documentation office for East European Law, University of Leyden, translated by F. J. FELDBRUGGE, A. W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij N.V. te Leiden, 157 blz., f 23,75.

Dit derde deel van de publicaties van het documentatiebureau voor Oosteuropes recht van de Leidse Universiteit bevat de tekst van het nieuwe federale strafrecht van de Sovjet Unie. Het werk vermeldt telkens op de linkerbladzijde de Russische tekst en daarnaast, op de rechterbladzijde, de Engelse vertaling van die Russische tekst. Noten verwijzen naar nadere toelichtingen achterin het boek: soms een nadere toelichting op de tekst, soms de letterlijke vertaling waar daarvan ter voorkonning van te stroeve zinsbouw was afgeweken, soms ter nadere

verduidelijking het Duitse equivalent van de gebezigde Engelse term.

Opgenomen zijn: de wet op de grondbeginselen der strafwetgeving (4 artikelen) en de grondbeginselen der strafwetgeving (47 artikelen); de wet op de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor misdrijven tegen de Staat (26 artikelen); de wet op de strafrechtelijke aansprakelijkheid voor militaire misdrijven (33 artikelen); de wet op de grondbeginselen der strafrechtsprocedure (3 artikelen) en de grondbeginselen der strafrechtsprocedure (54 artikelen). Al deze wetten dateren van 25 december 1958.

Vooraf gaat, in de Engelse taal, een inleiding van de hand van Prof. J. M. VAN BEMMEI-EN (30 bladzijden). Schrijver wijst op enkele opvallende aspecten van terugkeer naar pre-revolutionaire beginselen, zoals de nulla poena regel en de bescherming van de rechten van de burgers, inclusief van het persoonlijk bezit. Hij bespreekt voorts verschillende algemene leerstukken, zoals die in deze nieuwe Russische wetten zijn neergelegd.

Een compact alphabetisch register besluit het goed verzorgde werk.

Een belangwekkende documentatie met een heldere vertaling, welke een gemakkelijke toegang verleent tot het strafrecht op het continent achter het ijzeren gordijn, zoals dat in de wet is neergelegd.

W. H. V

MILITAIR JUSTITIELE STATISTIEK.

Overzicht over de eerste halve jaren 1958 en 1959.

HET CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK deed ons toekomen de hierna volgende 5 overzichten betreffende de omvang van de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit onder de militairen met betrekking tot de eerste halve jaren 1958 en 1959:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht, (te 's-Gravenhage), de Krijgsraden te Velde voor de Landmacht (te zamen) en de Krijgsraad te Velde voor de Luchtmacht. (Staat 1);
2. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en de aard der delicten (staat 2);
3. de zaken welke buiten geding zijn afgedaan, naar de aard der delicten de bevoegdheid der instantie, art. 74 W.Sr. (staat 3);
4. de personen, wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen (staat 4);
5. de ter zake van misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten (staat 5).

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechthof, de Krijgsraad voor de Zeemacht, de Krijgsraden voor de Landmacht (te zamen) en de Krijgsraad voor de Luchtmacht; 1e halfjaar 1958 — 1959.

a. Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c; Krijgsraden voor de Landmacht d. Krijgsraad voor de Luchtmacht	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Over-tredingen			
	1e halfjaar					
	1957	1958	1957	1958	1957	1958
2	3	4	5	6	7	
A. Zaken, op 1 januari reeds aanhangig, totaal	51	55	23	24	28	35
waarvan a.	10	20	6	7	4	13
b.	—	2	1	—	—	—
c.	39	31	14	16	21	21
d.	2	2	2	1	3	1
B. Zaken, in de loop van het eerste halfjaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	515	473	437	507	292	320
waarvan a.	40	39	23	30	29	31
b.	73	51	16	13	22	24
c.	322	327	325	400	223	233
d.	80	56	73	64	18	32
C. Zaken, in de loop van het eerste halfjaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal.	526	484	442	490	298	330
waarvan a.	42	45	22	20	24	37
b.	72	50	17	12	21	24
c.	332	333	328	394	233	238
d.	80	56	75	64	20	31
2. op andere wijze, totaal	3	2	6	7	—	2
waarvan a.	3	2	6	7	—	—
b.	—	—	—	—	—	—
c.	—	—	—	—	—	2
d.	—	—	—	—	—	—
D. Zaken, op 30 juni nog onafgedaan, totaal.	37	42	12	34	22	23
waarvan a.	5	12	1	10	9	7
b.	1	3	—	1	1	—
c.	29	25	11	22	11	14
d.	2	2	—	1	1	2

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1e halfjaar 1958—1959.

Instantie en aard der delicten	1e halfjaar			
	1958		1959	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	3	40	6	39
{ Overtredingen		19	5	15
Militaire delicten	1	23	1	36
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven	1	71	—	50
{ Overtredingen	3	14	2	10
Militaire delicten	—	21	—	24
C. Krijgsraden voor de Landmacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	10	322	2	331
{ Overtredingen	16	312	20	374
Militaire delicten	2	231	1	237
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht				
Commune delicten { Misdrijven . .	3	77	2	54
{ Overtredingen	4	71	7	57
Militaire delicten	—	20	1	30

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Sr.); 1e halfjaar 1958—59

Aard der delicten	1e halfjaar	
	1958	1959
1	2	3
Zaken, welke berechting zou behoren tot de bevoegdheid van:		
a. het Hoog Militair Gerechtshof.	16	16
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	847	840
c. de Krijgsraad voor de Landmacht	3.741	4.336
d. de Krijgsraad voor de Luchtmacht	994	1034

STAAT 5. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1e halfjaar 1958—1959.

Aard der delicten	Aantallen veroordeelden in							
	1958				1959			
	Totaal	waarvan			Totaal	waarvan		
		onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vw.		onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged. vw.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel V Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	6	5	1	—	5	4	—	1
VII Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	3	—	—	3	1	1	—	—
VIII Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	16	11	2	3	21	11	1	9
XI Valsheid in zegels en merken (art. 216 t/m 224)	1	—	—	1	—	—	—	—
XII Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	9	5	1	3	13	7	2	4
XIV Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254 bis)	47	22	11	14	33	5	6	22
XVI Belediging (art. 261 t/m 271)	5	4	—	1	7	6	—	1
XXVIII Misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid (art. 274 t/m 286)	3	1	—	2	—	—	—	—
XX Mishandeling (art. 300 t/m 306)	36	23	2	11	41	27	1	13
XXI Veroorzaken van de dood of van lichamelijk letsel door schuld (art. 307 t/m 309)	19	15	2	2	18	11	—	7
XXII Diefstal en stroperij (art. 310 t/m 316)	173	60	20	93	168	64	21	83
XXIII Afpersing en afdreiging (art. 317 t/m 320)	1	1	—	—	—	—	—	—
XXIV Verduistering (art. 321 t/m 325)	29	10	4	15	39	10	1	28
XXV Bedrog (art. 326 t/m 339)	7	2	1	4	6	3	—	3
XXVII Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	13	11	1	1	31	21	1	9
XXVIII Ambtsmisdrijven (art. 355 t/m 380)	—	—	—	—	1	—	1	—

STAAT 4. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen vonnissen; 1e halfjaar 1958—1959.

Instantie en aard der delicten ¹⁾	ten aanzien van wie		terugverwezen naar de commanderende officier	vrijgesprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telastelegging werd nietig verklaard			onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. voorwaardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
1. Commune delicten				5	23	1	12
2. Militaire delicten				—	18	1	25
”				6	14	—	1
”				4	15	—	1
”				2	21	—	—
”				2	31	1	2
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten			3	3	44	4	18
2. Militaire delicten			—	—	33	2	15
”			—	1	16	—	—
”			—	—	11	—	1
”			—	—	20	1	—
”			—	—	21	—	3
C. Krijgsraden voor de Landmacht							
1. Commune delicten			9	22	139 ²⁾	35	127
2. Militaire delicten			11	25	137 ²⁾	31	127
”			1	30	277	11	9
”			—	35	315	3	39
”			4	7	153	34	34
”			2	3	160	29	44
D. Krijgsraad voor de Luchtmacht							
1. Commune delicten			—	4	40	7	29
2. Militaire delicten			3	4	29	3	16
”			1	5	69	—	—
”			—	3	61	—	—
”			—	—	18	2	—
”			3	—	26	1	1

¹⁾ a = 1e halfjaar 1958, b = 1e halfjaar 1959.

²⁾ Hieronder 3 personen, bovendien ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a, W.v.Sr.).

WETGEVING.

Wetsontwerp Wijziging van de Dienstplichtwet en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht (5279)¹⁾

Buitengewone zitting 1959, Tweede Kamer; *Handelingen I* blz. 131-161.

.
De VOORZITTER: Ik stel aan de Kamer voor om, in afwijking van artikel 95 van het Reglement van Orde, bij deze algemene beschouwingen tevens aan de orde te stellen het *amendement* van de heer VAN RIJCKEVORSEL c.s. (Stuk nr. 7), strekkende om artikel I als volgt te lezen:

Nr. 7

Amendement van de heer VAN RIJCKEVORSEL c.s.

Artikel I wordt gelezen:

Artikel 33 van de Dienstplichtwet wordt gewijzigd als volgt:

1. De dienstplichtigen kunnen worden bestemd voor diensten buiten Europa:

- a. in geval zij daartoe hun toestemming hebben gegeven;
- b. in geval van oorlog of oorlogsgevaar;
- c. in geval van andere buitengewone omstandigheden op door Ons te verlenen machtiging;
- d. in gewone tijden, indien te verwachten is, dat de voor hen bepaalde oefeningstijd daardoor niet zal worden overschreden.

2. Ingeval het onvoorziene omstandigheden — niet inbegrepen de gevallen, bedoeld in het eerste lid onder b en c — verhinderen, dat dienstplichtigen, die in gewone tijden voor diensten buitenslands in Europa of krachtens het bepaalde in het eerste lid onder d voor diensten buiten Europa zijn bestemd, vóór het einde van de voor hen bepaalde oefeningstijd in Nederland terugkeren, kan hun verblijf in werkelijke dienst, zonder hun toestemming, met niet meer dan vier maanden worden verlengd.

3. Zolang de dienstplichtigen tussen de keerkringen dienen, genieten zij verhoogde militaire inkomsten.

Toelichting

De door de Regering beoogde juridisch-technische aanpassing van de Dienstplichtwet aan de grondwetswijziging van 1956 gaat te ver, indien het gehele artikel 33 der Dienstplichtwet zou vervallen. Voor zodanige aanpassing kan worden volstaan met schrapping van het huidige artikel 33, eerste lid, terwijl in het huidige tweede en derde lid de woorden „van de zeemacht” dienen te worden geschrapt. Een en ander is in bovenvermeld amendement geschied.

¹⁾ Zie blz. 72-76 van deze jaargang.

Zie ook „De wijziging van de Dienstplichtwet” door Mr A. J. Schouwenaar, *Ned. Jur. blad*, blz. 329 ev., 458 e.v. (Red. M.R.T.).

VAN RIJCKEVORSEL, FENS, ROOSJEN, BERKHOUWER, TILANUS.
Daartoe wordt besloten.

Minister VAN DEN BERGH. Er bestaan twee mogelijkheden om de restricties in de uitzending van strijdkrachten — niet-vrijwilligers — naar rijksheden overzee en naar Nieuw-Guinea mogelijk te maken. De eerste mogelijkheid is de in het ontwerp gekozen weg om door het vervallen van de restrictie de uitzending mogelijk te maken; de tweede mogelijkheid is om positief in de wet te bepalen, dat deze uitzending naar rijksheden overzee en naar Nieuw-Guinea onder bepaalde omstandigheden toegestaan wordt.

De eerste mogelijkheid was door mijn ambtsvoorganger gekozen, omdat dit ook steeds het systeem van de Dienstplichtwet geweest is. Want ook in de oude Dienstplichtwet staat niet, dat de diensplichtigen wel naar België, Frankrijk, Argentinië of waarheen ook gezonden mogen worden, maar deze mogelijkheid stond steeds open, omdat deze bij de wet niet verboden wordt.

Er ligt nu echter voor ons een amendement van de geachte afgevaardigde de Heer VAN RIJCKEVORSEL c.s., waarbij de tweede mogelijkheid, waarover ik zo juist sprak, dus het positief bepalen wat toegestaan is, gekozen wordt. Ik heb tegen dit amendement geen bezwaren en.....

Als gevolg van een en ander lijkt het noodzakelijk — hierover is ook reeds door de geachte afgevaardigde de Heer Tilanus gesproken — artikel II van het wetsontwerp te wijzigen. Ik zou daarom het voorstel willen doen, luidende:

„Het wetsontwerp wordt als volgt gewijzigd:

Artikel II wordt gelezen:

De Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht (Stb. 1954, 576) wordt gewijzigd als volgt:

In artikel 4, vierde lid, vervallen de woorden: „behorende tot de marine-reserve en”.

Toelichting.

Evenals in het oorspronkelijk voorstel artikel II nodig was teneinde de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht te doen aansluiten bij de Dienstplichtwet is, als het amendement van de Heer Van Rijckevorsel c.s. wordt aangenomen, een wijziging in dit artikel noodzakelijk.”

Ik zal dit dus bij U indienen, Mijnheer de Voortzitter!

De VOORZITTER: Ik verzoek de leden, die vóór het amendement van de heer VAN RIJCKEVORSEL c.s. zijn, op te staan.

Ik constateer, dat het amendement is aangenomen.

De VOORZITTER: Is de heer Minister thans bereid over te gaan tot de indiening van de nota van wijziging, welke indiening hij afhankelijk heeft gesteld van de beslissing over het amendement van de heer VAN RIJCKEVORSEL c.s. (Stuk nr. 7)?

De heer VAN DEN BERGH, Minister van Defensie: Ja, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Door de Regering is artikel II gewijzigd in die zin dat het thans luidt:

De Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht (Stb. 1954, 576) wordt gewijzigd als volgt:

In artikel 4, vierde lid, vervallen de woorden „behorende tot de marine-reserve en”.

Ik verzoek de vaste Commissie voor Oorlog en Marine haar oordeel over deze door de Regering na de verschijning van het verslag aangebrachte wijziging mede te delen.

De heer ROOSJEN, voorzitter van de vaste Commissie voor Oorlog en Marine: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie heeft tegen het gewijzigde artikel II geen bezwaar.

Het gewijzigde artikel II wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen

.

Het wetsontwerp wordt (d.d. 18 juni 1959) aangenomen met 73 tegen 41 stemmen.

Nr. 25

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET tot wijziging van de Dienstplichtwet en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht.

Wij JULIANA, bij de Gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het in verband met het vervallen van de artikelen 198 en 199 van de Grondwet wenselijk is de Dienstplichtwet en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht te wijzigen;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

Artikel 33 van de Dienstplichtwet wordt gewijzigd als volgt:

1. De dienstplichtigen kunnen worden bestemd voor diensten buiten Europa:

- a. in geval zij daartoe hun toestemming hebben gegeven;
- b. in geval van oorlog of oorlogsgevaar;
- c. in geval van andere buitengewone omstandigheden op door Ons te verlenen machtiging;

d. in gewone tijden, indien te verwachten is, dat de voor hen bepaalde oefeningstijd daardoor niet zal worden overschreden.

2. Ingeval het onvoorziene omstandigheden — niet inbegrepen de gevallen, bedoeld in het eerste lid onder b en c — verhinderen, dat dienstplichtigen, die in gewone tijden voor diensten buitenslands in Europa of krachtens het bepaalde in het eerste lid onder d voor diensten buiten Europa zijn bestemd, vóór het einde van de voor hen bepaalde oefeningstijd in Nederland terugkeren, kan hun verblijf in werkelijke dienst, zonder hun toestemming, met niet meer dan vier maanden worden verlengd.

3. Zolang de dienstplichtigen tussen de keerkringen dienen, genieten zij verhoogde militaire inkomsten.

Artikel II

De Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht (*Stb* 1954, 576) wordt gewijzigd als volgt:

In artikel 4, vierde lid, vervallen de woorden: „behorende tot de marine-reserve en”.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Defensie,

Eerste Kamer der Staten-Generaal. Nr. 37.

VOORLOPIG VERSLAG.

De overweging van dit wetsontwerp in de afdelingen der Kamer heeft geleid tot de volgende beschouwingen.

Par. 1. Zeer vele leden verklaarden zich met de inhoud van dit wetsontwerp te kunnen verenigen.

Enigen dezer leden verheugden zich erover, dat het wetsontwerp in de Tweede Kamer was aangenomen met algehele instemming van alle groeperingen, welke geestverwanten zitting hebben in het Kabinet.

Sommige leden meenden, dat de internationale betrekkingen nu eenmaal met zich brengen, dat de gehele krijgsmacht steeds zonder enig tijdverlies daarheen moet kunnen worden gezonden, waar haar gebruik het voor Nederland nuttigste effect zal kunnen hebben. Zij merkten hierbij op, dat daarom beperkingen ter zake van troepen-zendingen, gelijk eertijds, tot de grondwetswijziging van 1956, in artikel 199 van die wet waren neergelegd en gelijk thans nog in het bestaande artikel 33 van de Dienstplichtwet voorkomen, om redenen van landsbelang niet meer te accepteren zijn.

Voorts had het de aandacht dezer leden getrokken, dat ter gelegenheid van de openbare beraadslaging over dit wetsontwerp in de Tweede

Kamer de heer Suurhoff had gepleit voor een rekening houden met de wensen van belangrijke parlementaire minderheden. (*Handelingen* dezer zitting, blz. 160, rechterkolom.) Huns inziens zou een handelen in die geest als beleidssysteem in algemene zin wel aanbeveling verdienen. Tegen toepassing van dat beginsel in het onderhavige geval hadden deze leden echter wel bezwaar.

Een groot aantal der leden, in de eerste alinea aan het woord, gaven vervolgens te kennen, dat zij hun verdere beschouwingen, verband houdende met dit ontwerp, in het vervolg van dit verslag te berde willen brengen.

Vele andere leden hadden tegen het onderhavige wetsontwerp ernstige bezwaren, zowel van materiële als van formele aard.

De leden, hier aan het woord, wierpen in dit verband in de eerste plaats de vraag op, of de voorgestelde regeling wellicht als ontwerp van Rijkswet aan de Staten-Generaal had moeten worden aangeboden, aangezien die regeling ook betrekking heeft op de defensie van Suriname en van de Nederlandse Antillen. Zij brachten hierbij in herinnering, dat indertijd het ontwerp van wet, strekkende tot schrapping van de artikelen 198 en 199 van de Grondwet, wel als ontwerp van Rijkswet was ingediend. Nu de Tweede Kamer het amendement van de heer Van Rijckevorsel c.s. had aangenomen, was het vorenbedoelde vraagstuk naar het inzicht dezer leden van nog groter belang geworden dan, gelet op de oorspronkelijke tekst van het wetsontwerp, reeds het geval was. Immers, het ontwerp, zoals het thans luidt, geeft duidelijk regelen omtrent aangelegenheden van het Koninkrijk. Deze regelen behoren volgens artikel 14 juncto artikel 3, lid 1, sub *a*, van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden bij Rijkswet te worden geregeld. Is, zo vroegen deze leden, deze kwestie besproken in de Raad van Ministers van het Koninkrijk?

De hier het woord voerende leden vroegen waarom de gelegenheid, de Dienstplichtwet aan te passen aan de Grondwet, niet tevens was aangegrepen om die wet in overeenstemming te brengen met de in de Grondwet neergelegde nieuwe wetsorde. In de vorenbedoelde wet toch wordt nog gesproken van Nederlandsch-Indië, Koninklijke Nederlandsch-Indische Landmacht, Curaçao, enz.

Ook deze leden gaven er de voorkeur aan hun overige opmerkingen ter zake van dit ontwerp van wet in de volgende paragrafen van dit verslag naar voren te brengen.

Enkele leden verklaarden eveneens tegenstanders te zijn van de in dit wetsontwerp vervatte regeling, en wel op dezelfde gronden als zij hadden aangevoerd bij de jongste grondwetswijziging, voor zover die strekte tot schrapping van de artikelen 198 en 199 uit de Grondwet (zie o.m. *Handelingen* Eerste Kamer, Zitting 1955—1956, blz. 384, linkerkolom).

Bovendien hadden zij geen vertrouwen in de buitenlandse politiek van de Regering en evenmin in het beleid ten opzichte van Nederlands Nieuw-Guinea.

Voorts herinnerden deze leden eraan, dat de Minister in de nota naar

aanleiding van het verslag van de vaste Commissie voor Defensie uit de Tweede Kamer nopens dit wetsontwerp (stuk nr. 8) had verklaard: „Het ligt, onder de omstandigheden, zoals deze haar thans bekend zijn, „niet in de bedoeling van de Regering na het wegvallen van artikel 33 „uit de Dienstplichtwet artikel 28, lid 3, van deze wet toe te passen." Deze toezegging kon geen verandering brengen in hun afwijzend standpunt t.o.v. dit ontwerp, mede omdat een volgende Regering aan zodanige verklaring niet gebonden zal zijn en omdat deze Regering een interpretatie van zich ontwikkelende omstandigheden zou kunnen geven, welke deze toezegging waardeloos zou kunnen maken.

Par. 2. Sommige leden betoogden, dat in de tegenwoordige omstandigheden een uitzending van de krijgsmacht dan wel van onderdelen ervan enerzijds waarschijnlijk slechts plaats zal vinden in het kader van acties, waaraan ons land op grond van zijn verplichtingen jegens onze bondgenoten moet deelnemen. In dit verband noemden de hier aan het woord zijnde leden de op ons land rustende plichten, voortvloeiende uit de N.A.V.O. Zij meenden anderzijds, dat het niet uitgesloten was, dat Nederland wellicht gedurende enige tijd ergens ter wereld te dezen alleen zou moeten handelen. Ook beschouwden deze leden het als denkbaar, dat in bepaalde omstandigheden een gedeelte der bondgenoten van mening zal zijn, dat de casus foederis is ingetreden en een ander deel een weifelende houding met betrekking tot het vorenbedoelde vraagstuk zal aannemen.

Intussen achtten de hier het woord voerende leden het niet voor bestrijding vatbaar, dat de voorgenomen uitbreiding van de mogelijkheden om dienstplichtigen naar ver verwijderde delen van de aarde te zenden een extralast legt op de jongelingschap van ons land. Met het oog daarop hadden zij zorgvuldig overwogen, of enigerlei binding van de Regering aan een afspraak vooraf met de Staten-Generaal ter zake van het zenden van troepen wenselijk moest worden geacht. Zij waren hierbij ten slotte tot de conclusie gekomen, dat een zodanige binding onverenigbaar zou zijn zowel met de zeker op dit gebied te stellen eis van volstreekte slagvaardigheid als met de noodzakelijkheid aan anti-nationale krachten de mogelijkheid te ontnemen agitatoir op te treden in tijden, dat de positie van Nederland op het spel kan staan.

In verband met het vorenstaande wezen deze leden erop, dat van de zijde van de z.g. constructieve partijen een optreden, als aan het slot van de vorige alinea bedoeld, ondenkbaar moet worden geacht. Die partijen zullen immers, zo betoogden de hier het woord voerende leden wijders, in een gespannen internationale situatie te allen tijde zich achter de regering scharen. Om de voren geschetste redenen zal huns inziens het niet scheppen van de verplichting tot het aan het zenden van troepen voorafgaand plegen van overleg door de Regering met de Staten-Generaal geen aantasting inhouden van essentiële democratische rechten. Deze leden waren er voorts van overtuigd, dat, indien het uitzenden van troepen zou moeten plaatsvinden, de Rege-

ring, zodra de mogelijkheid ertoe bestaat, opening van zaken dien- aangaande aan de Staten-Generaal zal geven.

Vele andere leden herinnerden eraan, dat reeds bij de openbare beraadslaging in deze Kamer over het ontwerp van wet tot wijziging van de Grondwet, strekkende tot schrapping van de artikelen 198 en 199, blijk was gegeven van een zekere ongerustheid in verband met dat wetsontwerp (*Handelingen* dezer Kamer. Buitengewone zitting 1956, blz. 25, linkerkolom). Ingevolge artikel 59 van de Grondwet toch is voor het verklaren van oorlog voorafgaande goedkeuring van de Staten-Generaal nodig. Een oorlogsverklaring schijnt evenwel langzamerhand verouderd te geraken. Eerder geraakt thans een land in een oorlogssituatie, zonder dat een oorlogsverklaring als vorenbedoeld heeft plaatsgevonden. Indien dit geschiedt door een onverhoedse aanval — zoals in 1940 gebeurd is —, zullen er door het bepaalde in de tweede volzin van artikel 59, lid 1, der Grondwet geen staatsrechtelijke moeilijkheden ontstaan. Complicaties zullen zich echter kunnen voordoen, indien de Regering zich — zonder voorafgaand overleg met de Staten-Generaal — zou mengen in een internationaal geschil. Tegen een zodanige inmenging ter vervulling van een internationale *verplichting* zal, aldus vervolgden deze leden hun betoog, de overgrote meerderheid van de Staten-Generaal wel geen bezwaar maken. Er zou echter ernstig meningsverschil kunnen ontstaan, indien een inmenging als vorenbedoeld zou geschieden ter opvolging van een *aanbeveling*, b.v. van de zijde van de Verenigde Naties. De kans op een meningsverschil zou huns inziens nog groter worden in geval van eigen richting of indien de inmenging in een internationaal geschil niet haar grondslag zou vinden in een collectieve rechtshandhaving, maar in een steun aan één of meer bondgenoten, die, zoals b.v. Groot-Brittannië en Frankrijk in de Suezkwesitie, eigen richting toepassen.

De hier aan het woord zijnde leden meenden in het vorenstaande een bedenkelijke leemte in de Grondwet onder de aandacht gebracht te hebben, omdat de Regering in alle voornoemde gevallen kan optreden zonder voorafgaand overleg met de Staten-Generaal, hoewel de vorenbedoelde situaties niet veel verschillen van die, waarbij het Koninkrijk in oorlog met een andere Mogendheid wordt verklaard. Ter gelegenheid van de openbare beraadslaging in deze Kamer nopens de jongste grondwetswijziging had, aldus brachten deze leden voorts in herinnering, de toen optredende Minister van Buitenlandse Zaken toegegeven, dat men in dit opzicht te doen had met een uitermate belangrijk onderwerp, dat evenwel toentertijd niet ter discussie stond. (*Handelingen* Buitengewone zitting 1956, blz. 30 en 31.)

De het woord voerende leden wilden het vorenbedoelde vraagstuk thans opnieuw aan de orde stellen. Naar hun oordeel dient, indien de Grondwet een leemte vertoont, de gewone wet daarin zo goed mogelijk te voorzien. Zij meenden, dat in de voorgestelde *regeling* daarvan in het geheel geen sprake is. Er is immers in het ontwerp zelfs geen poging gedaan de vorenbedoelde leemte op te vullen. Integendeel, indien dit wetsontwerp kracht van wet zal hebben erlangd, zal de be-

staande bevoegdheid der Regering om Nederlandse troepen in te zetten, waar zij dit nodig vindt, nog worden uitgebreid. De voorgestelde nieuwe tekst van artikel 33 van de Dienstplichtwet bevat te dezen nagenoeg geen enkele beperking meer. In het door de Tweede Kamer verworpen amendement van de heer Wierda c.s. was naar het oordeel dezer leden nog getracht een oplossing te geven voor het vorenuiteengezette probleem. De tegenstanders van dat amendement hadden, zo constateerden deze leden, uitsluitend negatieve kritiek geleverd en er geen begrip voor getoond, dat de aan dat amendement ten grondslag liggende gedachtengang meer in overeenstemming was met de bedoeling van artikel 59 van de Grondwet dan de inhoud van het door de Tweede Kamer aanvaarde amendement van de heer Van Rijckevorsel c.s., hetwelk zich grotendeels baseert op de redactie van het huidige artikel 33 van de Dienstplichtwet. Deze redactie dateert, zo brachten zij in herinnering, uit 1922, toen de veranderingen in de internationale betrekkingen, welke zich ten gevolge van de nadien ontstane situaties hebben voltrokken, niet konden worden voorzien.

Enige leden meenden, in tegenstelling tot de leden, vóór hen aan het woord, dat de Tweede Kamer terecht het amendement van de heer Wierda c.s. had verworpen. Immers, indien aan beslissingen, welke de Regering moet nemen in het belang van de verdediging van het Rijk, stagnerende voorwaarden worden verbonden, bestaat het gevaar, dat die beslissingen geheel waardeloos worden.

De aanneming door de Tweede Kamer van het amendement van de heer Van Rijckevorsel c.s. juichten deze leden van harte toe, omdat, aldus brachten zij in herinnering, zo dit ontwerp tot wet zal worden verheven, in artikel 33 van de Dienstplichtwet zal zijn vastgelegd, wanneer de dienstplichtigen kunnen worden bestemd voor diensten buiten Europa. Zij betreurden het echter, dat de dienstplichtigen alleen verhoogde militaire inkomsten zullen genieten zolang zij tussen de keerringen dienen. Wel gaven deze leden toe, dat er gevallen zijn, waarin dienstplichtigen, die buiten Nederland dienen, niet voor verhoogde militaire inkomsten in aanmerking behoren te komen, omdat zulks onnodig of ongewenst zou zijn. Daartegenover staat echter, zo betoogden zij, dat de thans opgenomen formulering generlei garantie biedt voor een verhoging van inkomsten van die militairen, die, buiten de keerringen dienende, zulks doen onder omstandigheden, welke geacht kunnen worden volkomen gelijk te zijn aan die, heersende in het eerder bedoelde gebied.

Velen der leden, die in de aanvang van dit verslag reeds hun instemming met de inhoud van dit wetsontwerp hadden betuigd, brachten in herinnering, dat zij ter gelegenheid van de jongste grondwetswijzigingen reeds hun instemming hadden betuigd met de schrapping van artikel 199 uit de Grondwet. Zulks bracht met zich, aldus vervolgden deze leden hun betoog, dat zij tegen het onderhavige wetsontwerp, dat op hetzelfde beginsel gebaseerd is als het geval was m.b.t. vorenbedoelde wijziging der Grondwet, geen bezwaren koesterden. De leden, hier aan het woord, konden te gereder hun instemming met dit voorstel be-

tuigen nu bij de behandeling ervan door de Tweede Kamer het amendement van de heer Van Rijckevorsel c.s. was aangenomen en voorts in verband met de toezegging van de bewindsman om onmiddellijk de daartoe geroepen instanties uit de Tweede Kamer in te lichten, indien stappen m.b.t. de troepenendingen genomen zullen moeten worden (*Handelingen* dezer zitting. blz. 149, rechterkolom).

Deze leden zouden het in dit verband op prijs stellen van de bewindsman te vernemen, op welke wijze hij voornemens is de Staten-Generaal te dezer zake in te lichten.

Vele andere leden bleven betwijfelen, of de Regering zich, ook indien dit wetsontwerp het *Staatsblad* zal hebben bereikt, bevoegd zal kunnen achten geheel naar eigen inzicht over de krijgsmacht te beschikken, indien zij dit b.v. voor de verdediging van Nieuw-Guinea nodig zou achten. Wel heeft de Regering zich te dezen beroepen op artikel 194 van de Grondwet, maar deze leden hechtten in dit verband niet veel betekenis aan dat artikel.

Vervolgens wijdden deze leden enige beschouwingen aan voren aangeduid Grondwetsartikel in zijn verband met het bepaalde in artikel 195 der Grondwet.

In artikel 195 van de Grondwet ligt, zo betoogden zij, een grotere beperking van de bevoegdheid der Regering in defensie-aangelegenheden dan in artikel 194, waarop ter gelegenheid van de openbare beraadslaging in de Tweede Kamer nopens dit wetsontwerp de heer Van Rijckevorsel en de bewindsman zich beriepen in navolging van hetgeen de heer Van der Goes van Naters bij de behandeling van de jongste grondwetswijziging door die Kamer ter zake van de toen voorgestelde schrapping van de artikelen 198 en 199 der Grondwet had te berde gebracht (*Handelingen*, zitting 1955—1956, blz. 731, linkerkolom). Naar vrij algemene opvatting immers (zie o.m. Buys „De Grondwet”, deel II, blz. 633, en Oud „Het constitutioneel recht van het Koninkrijk der Nederlanden”, deel II, blz. 310) is — gelijk gezegd — de werkelijke betekenis van het huidige artikel 194 gering. Uit een historisch oogpunt dient het, zo meenden deze leden, te worden beschouwd als een inleiding op de daaropvolgende artikelen. Maar, ook indien men grotere waarde, dan in het algemeen geschiedt, aan de inhoud van dit artikel 194 wil toekennen, zal men moeilijk kunnen volhouden, aldus merkten de hier het woord voerende leden wijders op, dat Nederlands Nieuw-Guinea beschouwd dient te worden als grondgebied van het Rijk in de zin van dit artikel. In 1887 toch is het woord „Staat”, voorkomende in het voordien bestaande overeenkomstige artikel, vervangen door het woord „Rijk”, waarmede volgens artikel 2, lid 2, van de Grondwet, alleen het Rijk in Europa wordt bedoeld. Ook zou er eertijds een onverklaarbare tegenstelling bestaan hebben tussen artikel 194 en het in 1956 vervallen artikel 199 van de Grondwet. Immers, ingevolge dit laatste artikel, zoals het luidde in de formulering, voorkomende in de Grondwet van 1887, was uitzending van dienstplichtigen, die niet waren

dienstplichtigen ter zee, naar gebieden overzee zonder hun toestemming niet mogelijk.

Wat artikel 195 der Grondwet betreft, merkten deze leden, ter voortzetting van hun in de vorige alinea weergegeven beschouwingen daaromtrent, op, dat ingevolge dit artikel de krijgsmacht dient om de belangen van de Staat te beschermen. In het kader van de volkenrechtelijke ontwikkeling is „belangen van de Staat" evenwel een tamelijk vaag begrip geworden. Daarom zouden deze leden gaarne de mening van de Regering vernemen over dit begrip bij het licht van het huidige volkenrecht. De hier aan het woord zijnde leden vreesden, dat er wel steeds twijfelgevallen daaromtrent zullen blijven bestaan. Op grond daarvan achtten zij, zo wilden zij herhalen, voorafgaand overleg met de Staten-Generaal inzake eventuele troepenuitzendingen hoogst wenselijk en in menig geval bepaald noodzakelijk, aangezien het optreden van de Regering anders tot een betreurenswaardige onenigheid in het volk zou kunnen leiden.

Van andere zijde werd hierbij in herinnering gebracht hetgeen eerder in dit verslag over de mogelijkheid tot het vooraf raadplegen van de Staten-Generaal te dezer zake was naar voren gebracht.

De leden, vóór de laatstvermelden aan het woord, meenden te hebben begrepen, dat het motief van de Regering om aan te dringen op een spoedige behandeling van dit wetsontwerp de wens was om, zo zij dit nodig oordeelt, ook dienstplichtigen van de landmacht en de luchtmacht naar Nederlands Nieuw-Guinea te kunnen zenden. Het van regeringszijde aangevoerde motief te dezen, nl. dat het zo dringend nodig zou zijn de Dienstplichtwet aan te passen aan de Grondwet, beschouwden deze leden, mede gelet op het in gebreke blijven van de Regering om voorstellen te doen de Dienstplichtwet ook in ander opzicht aan de gewijzigde Grondwet aan te passen, als weinig overtuigend.

Verscheidene leden verwezen naar aanleiding van de vorenstaande beschouwingen van vele andere leden, naar de rede, welke de heer Drees ter gelegenheid van de algemene politieke beschouwingen over de rijksbegroting voor het lopende dienstjaar in deze Kamer had gehouden (*Handelingen*, zitting 1958—1959, blz. 72). Met het t.a.p. gestelde konden deze leden zich verenigen.

Sommige leden merkten in verband met de vorenweergegeven discussie op, dat er huns inziens van enigerlei verplichting, de Dienstplichtwet in overeenstemming te brengen met de in 1956 gewijzigde Grondwet, geen sprake is. De ter gelegenheid van de grondwetswijziging in dat jaar tot stand gekomen schrapping van artikel 199 der Grondwet had, zo stelden zij, slechts te dezer zake een beschermende norm laten vervallen. Zulks verplicht de gewone wetgever niet tot enigerlei daad zijnerzijds. Zij stelden zich overigens voor in de volgende paragraaf van dit verslag in ander verband nog enige beschouwingen aan de vorenbedoelde norm te wijden.

Vervolgens verklaarden de vele andere leden, eerder in deze paragraaf aan het woord, dat zij ook onjuist zouden achten een beroep op artikel 3, lid 1, sub *a*, van het Statuut voor het Koninkrijk der Neder-

landen, indien men op grond van dat artikel van het Statuut zou willen betogen, dat de Regering, na een totstandkoming der wet, geheel naar eigen inzicht over de krijgsmacht zal kunnen beschikken. Zij brachten hierbij in herinnering, dat in bedoeld artikel wordt bepaald, dat de handhaving van de onafhankelijkheid en de verdediging van het Koninkrijk aangelegenheden van het Koninkrijk zijn. De hier aan het woord zijnde leden voerden ter adstructie van hun standpunt te dezer zake aan, dat in het Statuut geen omschrijving wordt gegeven van het begrip „Koninkrijk”. Valt Nieuw-Guinea daar onder of niet?, aldus vroegen zij. Indien de Regering deze vraag bevestigend zou beantwoorden, zou er nog een reden te meer geweest zijn om, gelijk reeds in de eerste paragraaf van dit verslag was betoogd, het aan de orde zijnde wetsontwerp als ontwerp van rijkswet in te dienen.

De verscheidene leden, die reeds eerder in deze paragraaf het woord hadden gevoerd, zagen het in deze paragraaf van dit verslag door vele andere leden gevoerde betoog als een ten dele juridische en stellig spitsvondige bemanteling van het politieke bezwaar, dat bij die laatstbedoelde leden sedert korte tijd gerezen was tegen een uitzending van dienstplichtigen van de land- en luchtmacht ter bescherming van Nederlandse onderdanen in Nieuw-Guinea.

Waarom, zo vroegen de hier aan het woord zijnde leden in verband met het vorenstaande, was eigenlijk niet mede door deze andere leden bepleit de terugroeping van de reeds naar Nederlands Nieuw-Guinea gezonden onderdelen van de krijgsmacht?

Par. 3. Vele leden, dezelfden, die in de eerste paragraaf van dit verslag reeds ernstige bezwaren tegen dit wetsontwerp hadden te berde gebracht, herinnerden eraan, dat ter gelegenheid van de algemene politieke beschouwingen over de Rijksbegroting voor het lopende dienstjaar in deze Kamer de heer Ruppert had gesteld, dat met het beheer over Nieuw-Guinea geen enkel Nederlands belang, maar alleen dat van de Papoea's wordt gediend (*Handelingen* dezer Kamer, zitting 1958—1959, blz. 63, linkerkolom). Kan men dan, zo vroegen aeze leden, nog wel volhouden, dat Nieuw-Guinea verdedigd dient te worden „ter bescherming van de belangen van de Staat”? De vraag kan zelfs rijzen of de Staat wel het morele recht heeft jonge mensen te dwingen hun leven op het spel te zetten ter verdediging van een belang, dat niet is een vaderlands belang, ook niet, indien men dit laatste ruim interpreteert.

Deze leden meenden, dat dit ernstige vragen zijn, waarover in ons volk de meningen verschillen.

Op grond van de vorenstaande overwegingen achtten de het woord voerende leden het noodzakelijk, dat de Regering grote voorzichtigheid betracht en geen ingrijpende maatregelen op dit gebied neemt zonder vooraf de Staten-Generaal te raadplegen. Ook deze overweging noopt, zo meenden zij, tot bijzondere bedachtzaamheid bij de behandeling van dit wetsontwerp.

Verscheidene leden achtten een beroep op het tevoren ter sprake

gebrachte betoog van het lid dezer Kamer, de heer Ruppert, irrelevant, daar hieraan de verkeerde, nimmer door de heer Ruppert bedoelde, consequentie werd verbonden, dat bescherming van de Papoea's en van de Nederlanders in Nederlands Nieuw-Guinea — allen Nederlandse onderdanen — geen taak of plicht is van de Regering.

Verder merkte een aantal leden op, dat de Regering schromelijk te kort zou schieten, indien in haar beleid een rassendiscriminatie tot uitdrukking zou komen, daarin bestaande, dat zij de bescherming van blanke onderdanen wel en van donker gekleurden niet als haar taak zou beschouwen.

Sommige leden, die in de vorige paragraaf van dit verslag aandacht hadden besteed aan de consequenties van het vervallen van de beschermende norm, eertijds vervat in artikel 199 der Grondwet, ten gevolge van de schrapping van dat artikel ter gelegenheid van de jongste grondwetswijziging, vestigden er te dezer plaatse van het verslag de aandacht op, dat zodanige norm in het verleden zinvoller was geweest dan onder de huidige omstandigheden. Zij brachten in herinnering, dat ten tijde van het ontstaan van de Staatsregeling van 1801 voor het eerst dit onderwerp in algemene zin ter sprake was gekomen. In die dagen achtte men de dienstplicht, gelijk in het bijzonder uit het tweede lid van artikel 17 dier staatsregeling blijkt, slechts onder zeer bepaalde voorwaarden gerechtvaardigd. Voorts bracht toentertijd een verblijf in de tropen als soldaat een wel zeer grote sterftেকans ten gevolge van tropische ziekten met zich. Deze leden constateerden, dat thans zowel wat het inzicht ter zake over de dienstplicht in het algemeen als wat de beoordeling van de gevaren van een militaire dienst in de tropen in het bijzonder betreft, een volkomen wijziging is ingetreden. In feite kan, zo voegden zij aan het vorenstaande toe, heden een verblijf als militair in tropische gebieden in geval van gewapend conflict minder riskant zijn dan het leven als weerloos burger in een gebied van Europa, waar de oorlogstoestand zou zijn ingetreden.

Vele andere leden, dezelfde, die in de aanvang van deze paragraaf aan het woord waren geweest, vroegen zich nog af, of de totstandkoming der wet, mede gezien de nadere uiteenzetting van de zijde van de Regering ter gelegenheid van de openbare beraadslaging omtrent dit wetsontwerp in de Tweede Kamer en de haast, welke thans met deze behandeling betracht wordt, de verhouding van Nederland tot Indonesië wellicht nog slechter zal maken. Indien dit inderdaad als gevolg van een en ander gevreesd moet worden, kan zulks huns inziens toch niet geacht worden te geschieden in het belang van een gunstige ontwikkeling in dat deel van de wereld en dan zal dit ook de positie van Nederland in Zuidoost-Azië niet ten goede komen.

Andere leden merkten in dit verband met de in de vorige alinea weergegeven beschouwingen op, dat zij reeds lang tot de overtuiging waren gekomen, dat de ten opzichte van Nederland vijandige politiek van Indonesië — welke politiek alle redelijkheid mist en in strijd is met fatsoen en recht — in het verleden voortdurend de, onbedoelde, stimulans heeft ontvangen van diegenen, die bij elke gelegenheid uiting gaven

aan hun vrees, dat door de schuld van Nederland onze verhouding tot Indonesië opnieuw slechter zou worden.

Aldus vastgesteld de 10de juli 1959.

REIJERS, IN 'T VELD, ALGRA (voorzitter), DE GOU, VAN RIEL.

No. 37a.

Nadat het voorlopig verslag der commissie van rapporteurs aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD

§ 1. De in de aanhef van het verslag tot uitdrukking gebrachte instemming met het wetsontwerp stemt de ondergetekende tot voldoening. Bij de zienswijze van sommige leden, dat in de tegenwoordige omstandigheden de gehele krijgsmacht steeds daarheen moet kunnen worden gezonden, waar haar gebruik het voor Nederland nuttigste effect zal kunnen hebben, sluit de ondergetekende zich gaarne aan.

Wat betreft de vraag, of het ontwerp van wet niet als ontwerp van Rijkswet had moeten worden ingediend, merkt de ondergetekende het volgende op:

Inderdaad is de voorgestelde regeling een aangelegenheid van het Koninkrijk, evenals het schrappen van de artikelen 198 en 199 van de Grondwet. Bedoelde wijziging van de Grondwet is destijds bij Rijkswet geschied in verband met het bepaalde in artikel 5, derde lid, van het Statuut, waar staat voorgescreven, dat op wetsontwerpen, welke een grondwetswijziging betreffende een aangelegenheid van het Koninkrijk inluiden, de artikelen 15 t/m 20 van het Statuut moeten worden toegepast, m.a.w. de procedure voor de totstandkoming van een Rijkswet moet worden gevolgd.

Bij de thans aan de orde zijnde vraag of bij de voorgestelde wijziging evenbedoelde procedure moet worden gevolgd, dient allereerst te worden bedacht, dat de materie van de dienstplicht weliswaar een aangelegenheid van het Koninkrijk is, doch aan de landen zelf ter regeling is overgelaten. Voor wat Suriname en de Nederlandse Antillen betreft, blijkt dit duidelijk uit artikel 31 van het Statuut; voor wat Nederland betreft, moet op grond van de gelijkwaardigheid der landen hetzelfde worden aangenomen. Uit dien hoofde is een Rijkswet niet nodig. Voorts dient te worden gelet op artikel 14, derde lid, van het Statuut. Ingevolge deze bepaling worden immers regelen omtrent aangelegenheden van het Koninkrijk, welke noch in Suriname, noch in de Nederlandse Antillen gelden — en daartoe behoort de Dienstplichtwet —, bij wet of algemene maatregel van bestuur vastgesteld.

Gezien het vorenstaande, is de voorgestelde regeling niet besproken in de Raad van Ministers van het Koninkrijk.

Naar aanleiding van de vraag, waarom bij deze gelegenheid de Dienstplichtwet niet in overeenstemming is gebracht met de in de Grondwet neergelegde nieuwe rechtsorde, moge de ondergetekende verwijzen naar de memorie van toelichting, waaruit blijkt, dat bij de indiening van het ontwerp geen andere bedoeling heeft voorgezeten dan het in over-

eenstemming brengen van de Dienstplichtwet met de inzichten, waarvan bij het schrappen van de artikelen 198 en 199 van de Grondwet uitdrukkelijk is uitgegaan. Het is de ondergetekende evenwel niet ontgaan, dat de Dienstplichtwet wellicht ook in andere opzichten wijziging behoeft; in verband hiermede heeft hij bij de behandeling van het onderhavige ontwerp in de Tweede Kamer zich bereid verklaard de noodzaak van een zodanige herziening nader onder ogen te zien (Handelingen Tweede Kamer, zitting 1959, blz. 150, rechterkolom). Alsdan zal aan de hiervóór bedoelde kwestie eveneens aandacht kunnen worden besteed.

De bezwaren, welke door enkele leden in de laatste alinea's van § 1 van het verslag tot uitdrukking worden gebracht, berusten op een algeheel gebrek aan vertrouwen. De opvattingen van de ondergetekende staan te ver af van die dezer leden dan dat ter zake met hen tot overeenstemming zou kunnen worden gekomen.

§ 2. Geheel anders staat de ondergetekende echter tegenover de beschouwingen van de leden, in de aanhef van § 2 van het verslag aan het woord. Gaarne betuigt de ondergetekende zijn instemming met het in deze passages van het verslag neergelegde betoog.

Vele andere leden onderkennen in de Grondwet een leemte ten aanzien van het gebruik der krijgsmacht zonder dat het Koninkrijk in oorlog is verklaard met een andere Mogendheid.

De ondergetekende moge er zich van onthouden in beschouwingen te treden omtrent de gevoelde leemte. Dit probleem kan weliswaar in verband gebracht worden met, doch gaat ver uit boven de voorgestelde regeling. De ondergetekende is trouwens van oordeel, dat — indien de Grondwet op dit punt een leemte vertoont — niet getracht zou moeten worden in deze leemte te voorzien in de Dienstplichtwet, doch in de Grondwet.

Enkele leden betreurden, dat de dienstplichtigen slechts verhoogde militaire inkomsten zullen genieten zolang zij tussen de keerkringen dienen en dat de thans opgenomen formulering generlei garantie biedt voor een verhoging van inkomsten in geval van dienst buitenslands buiten de keerkringen.

Te dien aanzien zij opgemerkt, dat weliswaar in de Dienstplichtwet een garantie voor verhoging van militaire inkomsten ontbreekt in geval van dienst buitenslands buiten de keerkringen, doch er zij op gewezen, dat krachtens de algemene maatregelen van bestuur inzake de bezoldiging de militairen, die bedoelde dienst verrichten, vrijwel steeds aanspraak hebben op verhoogde militaire inkomsten.

Velen der leden, die in de aanvang van het verslag hun instemming met het wetsontwerp hadden betuigd, zouden het op prijs stellen te vernemen, op welke wijze de ondergetekende de Staten-Generaal zal inlichten omtrent het voornemen bepaalde troepenendingen te doen plaatsvinden. Op deze vraag is bezwaarlijk een voor alle gevallen passend antwoord te geven; dit zal van geval voor geval, naar gelang van de omstandigheden, moeten worden gezien.

Voor wat betreft de vraag van vele andere leden, of de Regering zich, ook indien dit wetsvoorstel tot wet zal zijn verheven, bevoegd zal kunnen achten geheel naar eigen inzicht over de krijgsmacht te beschikken, indien zij dit b.v. voor de verdediging van Nederlands Nieuw-Guinea nodig zou achten, moge — na hetgeen bij de behandeling in de Tweede Kamer over artikel 194 van de Grondwet te berde is gebracht — worden afgezien van beschouwingen omtrent de betekenis in dit verband van de artikelen 194 en 195 der Grondwet.

De ondergetekende moge hier thans volstaan met uitdrukkelijk vast te stellen, dat de Regering het in het kader van Statuut en Grondwet haar taak acht de onafhankelijkheid van het Koninkrijk te handhaven en het Koninkrijk te verdedigen; ongetwijfeld behoort ook Nederlands Nieuw-Guinea tot het Koninkrijk te worden gerekend. Ook acht de Regering zich bevoegd ter vervulling van haar taak, zoals hier omschreven, eventueel de krijgsmacht te gebruiken.

Uiteraard zal de Regering te dezen niet geheel naar eigen inzicht optreden in die zin, dat zij — waar en wanneer zulks mogelijk is — zou nalaten overleg te plegen met en mededelingen te doen aan de Volksvertegenwoordiging.

Ook in het vorenstaande is geen grond gelegen voor de stelling, dat het onderhavige wetsvoorstel een ontwerp van Rijkswet zou hebben moeten zijn.

Allereerst moge worden verwezen naar hetgeen hierboven te dezer zake reeds is opgemerkt. Voorts zij er de aandacht op gevestigd, dat de Regeringen van Suriname en de Nederlandse Antillen nimmer met gebruikmaking van artikel 11, zesde lid, van het Statuut zich in deze aangelegenheid hebben gemengd.

Om welke reden de Dienstplichtwet thans niet mede in andere opzichten aan de gewijzigde Grondwet wordt aangepast, is hiervóór reeds uiteengezet. Voor zoveel nodig zij er nog eens op gewezen, dat het bij de kwesties, waarop de leden, hier aan het woord, doelen, niet gaat om bepalingen, die het, zoals het geval is met artikel 33 van de Dienstplichtwet, onmogelijk maken een beleid te voeren, dat in overeenstemming is met de motieven, welke tot de wijziging van de Grondwet, in casu ten aanzien van de artikelen 198 en 199, hebben geleid. De ondergetekende vermag niet in te zien, waarom zulks in tegenspraak zou kunnen zijn met de door de ondergetekende uitgeoefende aandrang op een spoedige behandeling van dit wetsontwerp, dat het mogelijk maakt dienstplichtigen van land- en luchtmacht naar Nederlands Nieuw-Guinea te zenden.

Met de algemene strekking van het betoog van sommige leden, namelijk dat een wijziging van de Grondwet niet noodzakelijkerwijs hoeft te leiden tot aanpassing van de lagere wetgeving, kan de ondergetekende zich verenigen. Naar zijn oordeel behoorde echter — zoals in het vorenstaande reeds een en andermaal is betoogd — op de schrapping van artikel 199 van de Grondwet een wijziging van artikel 33 van de Dienstplichtwet te volgen, zulks in verband met de overwegingen, welke aan bedoelde grondwetswijziging ten grondslag liggen.

Hiervóór is reeds ingegaan op de door vele andere leden gemaakte opmerking, dat zij het onjuist zouden achten, indien voor wat betreft het gebruik van de krijgsmacht op het Statuut een beroep zou worden gedaan; tevens is toen aangegeven, dat Nederlands Nieuw-Guinea ongetwijfeld tot het Koninkrijk moet worden gerekend.

§ 3. Vele leden, die in het verslag reeds ernstige bezwaren tegen het wetsontwerp hadden ingebracht, stelden nog de vraag, of men nog wel kan volhouden, dat Nederlands Nieuw-Guinea verdedigd dient te worden „ter bescherming van de belangen van de Staat”.

Zoals de ondergetekende reeds bij de openbare behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer tot uitdrukking heeft gebracht, heeft Nederland verplichtingen ten aanzien van Nederlands Nieuw-Guinea, die zich mede uitstrekken over de inheemse bewoners van dit gebiedsdeel, zolang de soevereiniteit daarover bij Nederland berust. Voor de veiligheid en de verdediging van dit deel van het Koninkrijk en van allen — zonder enige discriminatie —, die daar wonen, is Nederland verantwoordelijk. Het welbegrepen eigenbelang, ook van een Staat, brengt mede verplichtingen en verantwoordelijkheden na te komen.

In dit licht gezien, is het naar het oordeel van de ondergetekende aan geen twijfel onderhevig, dat bij de bescherming van Nederlands Nieuw-Guinea belangen van de Staat in het geding zijn.

Naar het oordeel van de ondergetekende zullen het ontwerp, zo dit het *Staatsblad* zal hebben bereikt, en de spoed, welke thans bij de behandeling wordt betracht, niet tot gevolg hebben, dat de verhouding met Indonesië nog verder verslechtert. Vrees zou ook in dit opzicht een slechte raadgever zijn.

De Minister van Defensie *a.i.*,
J. VAN AARTSEN.

De commissie van rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 16 juli 1959.

REIJERS, IN T VELD, ALGRA (voorzitter), DE GOU, VAN RIEL.

Buitengewone zitting 1959, Eerste Kamer: *Handelingen I* blz. 96-115.

.
De heer VAN DEN BERGH, Minister van Defensie:

Ik kom in de eerste plaats tot de voornaamste kritiek van juridische aard, die op het wetsontwerp is uitgeoefend, n.l. de kwestie, dat dit wetsontwerp niet een gewoon wetsontwerp, maar een ontwerp van Rijkswet had moeten zijn. Mijnheer de Voorzitter! De ter dezer zake door de geachte afgevaardigden de heren ALGRA en VAN RIEL aangevoerde argumenten zijn naar mijn mening zeer afdoende geweest. Ik zelf heb in de memorie van antwoord de artikelen 14 en 31 van het Statuut van het Koninkrijk aangehaald, waaruit duidelijk blijkt —

vooral uit artikel 31 —, dat in Suriname en de Nederlandse Antillen ~~dienstplichtontwerpen~~ bij landsverordening worden vastgesteld. Als dit daar het geval is bij landsverordening, waarom zou het dan in Nederland niet bij eenvoudige wet kunnen geschieden? Het gaat hier ten slotte om verplichtingen van Nederlandse dienstplichtigen, die in Nederland woonachtig zijn.

Verder is mij verweten, dat ik de toezegging, die ik heb gedaan om zo spoedig mogelijk, nadat de Regering tot een besluit zou zijn gekomen dergelijke eenheden uit te zenden, daarover mededeling aan de Staten-Generaal te doen, verzwakt heb. Ik wil in de eerste plaats mijn excuus maken, indien ik ergens heb gezegd: Tweede Kamer. Ik heb bedoeld: de Kamers der Staten-Generaal. Ik zal mij ook stellig aan deze toezegging houden. Mijn bedoeling is geweest een middel te vinden om zo snel mogelijk de verantwoordelijke afgevaardigden te kunnen inlichten over hetgeen de Regering heeft gedaan.

Men heeft mij gevraagd: hoe zult U dat doen?

In de memorie van antwoord heb ik gezegd, dat ik de middelen zou gebruiken, die op dat ogenblik het meest passend zouden zijn. Ik kan hier nu wel verder gaan. Ik heb gedacht aan de vaste Commissie voor Defensie, die bestaat uit leden der beide Kamers, aan de voorzitters van de Kamers, die ik zou kunnen inschakelen, aan de voorzitters van de fracties uit de Kamers.

Er is verder opgemerkt — ik meen terecht —, dat de wijzigingen van de Grondwet destijds geen verplichting tot wijziging van de Dienstplichtwet meebracht. Het is stellig juist, dat een wijziging van de Grondwet niet uit de aard der zaak meebrengt, dat alle daaronder vallende wetten ook tegelijk gewijzigd moeten worden. De Regering heeft gemeend in verband met de politieke toestand in de wereld, dat het noodzakelijk was de Dienstplichtwet zo snel mogelijk aan de wijziging van de Grondwet aan te passen en op die manier alle belemmeringen, die zouden bestaan voor de uitzending van dienstplichtigen, op te heffen.

Voorts is mij gevraagd, hoe ik sta tegenover de uitzending van vrijwilligers en of ik bereid ben, zo lang mogelijk het uitzenden van dienstplichtigen te voorkomen. Mijnheer de Voorzitter! Ik ben zeer gaarne bereid om die toezegging te doen.

Wij zullen trachten om zoveel mogelijk eenheden van vrijwilligers te vormen, die voor deze uitzending in staat zijn. Dit is niet altijd gemakkelijk, want verschillende van onze eenheden bestaan uit gedeeltelijk vrijwilligers, gedeeltelijk dienstplichtigen en het is niet altijd gemakkelijk daar uitsluitend vrijwilligers van te maken.

Het wetsontwerp wordt d.d. 28 juli 1959 aangenomen met 28 tegen 14 stemmen.

Het gewijzigde wetsontwerp tot wijziging van de Dienstplichtwet en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht is als Wet van 1 augustus 1959 opgenomen in het Staatsblad 258, uitgegeven de zevende augustus 1959. (L.O. 51. 2/40 Nr 59093).

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Aantekening bij de sententie van de zeekeijzerraad aan boord van 's Lands Schip de Staten Generaal, van 4 juli 1796 (hiervóór blz. 299).

Nederland was alstoen in oorlog met Frankrijk, althans de macht in ons land werd door revolutionairen, ondersteund door Frankrijk, ge-usurpeerd.

Prins WILLEM V had zijn regering overgebracht naar Engeland, onze *bondgenoot* tegen Frankrijk.

Van een „overlopen naar de *vijand*“ kan in dat geval geen sprake zijn en aan Letterie c.s. geen verwijt worden'gemaakt.

De soevereine status van Prins WILLEM V werd niet alleen door Engeland, doch ook door Frankrijk erkend, o.a. gelet op het tractaat van 1802 tussen Frankrijk en Prins WILLEM V inzake compensatie voor territoriale verliezen.

Vgl. de toestand na 10 mei 1940: óók toen was Engeland onze bondgenoot, de grondwettelijke Nederlandse Regering bevond zich ook sedertdien in Engeland.

De pogingen van Nederlandse Marinemannen anderen oorlogsbodems enz. aan de vijand te onttrekken en naar Engeland of ander bondgenootschappelijk gebied over te brengen mogen evenmin als „over-„lopen naar de vijand“ worden gequalificeerd!

Mr W. H. KEUCHENIUS.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Legitimatie door in burger geklede militaire meerderen

door

Mr A. F. STEFFEN.

Ter kennis van de Koninklijke Landmacht wordt gebracht dat hoewel een militaire meerdere, gekleed in burger, bij zijn optreden tegenover een mindere slechts behoeft te volstaan met de mededeling dat hij meerdere is, het niettemin aanbeveling verdient dat de meerdere in voorkomend geval zich zo mogelijk als zodanig vooraf legitimeert. (L.O. 13.4/1 Nr 59105)¹⁾.

Het besluit van de meerdere, hetzij in uniform, hetzij in burgerkleding, om ter handhaving van de krijgstucht op te treden en de wijze waarop, tegen zich in het openbaar misdragende militairen, vereist enig nadenken ²⁾.

Of de tucht door op te treden zal worden gehandhaafd, hangt af van allerlei omstandigheden; daarom zal de meerdere zich moeten afvragen of door zijn optreden en de wijze waarop hij dat denkt te doen, de krijgstucht zal worden gebaat, dan wel zal worden geschaad. Wat het zwaarst is moet ook hier het zwaarst wegen. In de praktijk zal de meerdere in voorkomend geval uit doelmatigheidsoverwegingen wel eens iets over zijn kant moeten laten gaan, wanneer de omstandigheden dat met zich brengen.

Zo maakt het enig verschil of men zal optreden tegen een gering vergrijp dat in de kazerne wordt gepleegd of tegen een zelfde vergrijp, dat wordt begaan in de drukke Kalverstraat, in een volle schouwburgzaal, autobus, tram of trein, op een markt of kermis.

Ook maakt het verschil of de meerdere tegenover een goedwillende mindere komt te staan of tegenover een mindere die steeds tegen de draad in handelt, hij weet dat niet van tevoren.

Het optreden van de meerdere in het openbaar ter handhaving van de krijgstucht vereist derhalve dikwijls *veel takt*, waarbij de meerdere voor wat betreft het resultaat van zijn optreden het geluk aan zijn zijde moet hebben.

Het Hoofdbestuur der Vereniging van Officieren van de Koninklijke Landmacht had zich d.d. 30 november 1935 gewend tot de Minister van Defensie met het verzoek te willen overwegen in hoeverre het

¹⁾ Deze ministeriële beschikking verscheen ook als order voor de Koninklijke Luchtmacht (LuO 13.4/1 Nr 59582).

²⁾ Zie vonnis Zeekrijgsraad Ned. Nieuw-Guinea van 2 oktober 1956, M.R.T. L (1957) blz. 97, idem Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 22 november 1956, M.R.T. (1957) blz. 252.

mogelijk zou zijn om volgens door de Minister vast te stellen regelen de officieren weder een legitimatiebewijs te verstrekken. (M.R.T. XXXI (1935/1936), blz. 438)³⁾.

De Minister heeft daarop d.d. 12 december 1935 aan het Hoofdbestuur voornoemd het volgende medegedeeld:

„Naar aanleiding van Uw verzoek van 30 november 1935, nr 409, „deel ik U het volgende mede.

„De meerdere in burgerkleding die, overeenkomstig de in art. 27 (1) „en (2) R.K. op hem rustende verplichting, optreedt tegen een krijgsvuchtelijk vergrijp, waarvan hij kennis neemt, kan volstaan met zich „aan de dader als meerdere bekend te maken, zonder verder commentaar.

„Door die bekendstelling alleen, staat de gehoorzaamheidsplicht van „de betrokken mindere volledig vast, en de mindere die — denkende „„dat kan iedereen wel zeggen!“ — de bevelen van die meerdere niet „zou opvolgen, is voor de eventuele gevolgen van zijn weigering zonder voorbehoud aansprakelijk.

„Voor Jurisprudentie ter zake moge ik Uw hoofdbestuur wel verwijzen naar de Dispositie van het Hoog Militair Gerechtshof van 20 „maart 1908 (M.R.T. VI, blz. 167: Jur. IV ad art. 27 R.K. in „De „„practijk van het militaire tuchtrecht““).

„Waar nu de bevoegdheid tot optreden van de meerdere in burgerkleding zonder meer vaststaat, is het evenzeer duidelijk, dat de verstrekking, tot het door U beoogde doel, van een legitimatiebewijs, aan „deze uit krijgsvuchtelijk oogpunt alleszins juiste positie, afbreuk zou „doen, alleen reeds omdat, wanneer de meerdere — door welke omstandigheid dan ook — bedoeld bewijs niet zou kunnen vertonen, de „mindere dan, hoezeer ten onrechte, aan de bevoegdheid van die „meerdere tot optreden zou gaan twijfelen.

„Zulks tot ernstige schade voor de goede handhaving van de krijgsvucht.

„Trouwens, de mindere, die zou menen zich te kunnen veroorloven, „geen geloof te hechten aan de enkele bekendstelling van de meerdere „als zodanig, neemt daarmee een standpunt in, waaraan hij even gemakkelijk de grond zal ontlenen om te onderstellen, dat het hem „vertoonde legitimatiebewijs vals of in verkeerde handen gekomen is.

„Men kan nog verder gaan: de mindere kan ook wel twijfelen of „de tegen hem optredende, in uniform geklede meerdere, inderdaad „wel een militaire meerdere is of een willekeurige burger, die zich in „uniform heeft gestoken.

„In het ene en in het andere geval is de mindere aansprakelijk voor „de eventuele gevolgen van zijn twijfel; het voor het ongehoorzaamheidsdelict vereiste opzet vloeit voort uit de omstandigheid, dat de „dader zich de mogelijkheid met een meerdere te doen te hebben, „bewust geweest is; zekerheid is geenszins vereist.

„In verband met het bovenstaande acht ik verstrekking van legiti-

3) Dit schrijven hebben wij niet kunnen achterhalen.

„matiebewijzen als door U bedoeld, niet in het belang van de hand-
„having van de krijgstucht, en kan ik Uw in de aanhef genoemd verzoek
„tot mijn leedwezen niet in gunstige overweging nemen" 4).

Op grond van vorenstaande beslissing van de Minister van Defensie en blijkens de jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof en de krijgsraden was er van legitimatie geen sprake wanneer een meerdere gekleed in burgerkleding optrad tegenover een mindere die een krijgstuchtelijk vergrijp pleegde of die zich aan een strafbaar feit schuldig maakte 5).

Na de tweede wereldoorlog werden aan *alle* militairen militaire identiteitsbewijzen verstrekt. (L.O. 57/47 Nr 58106 0). Het doel daarvan was natuurlijk om zich in voorkomende gevallen daarmee te kunnen legitimeren.

Meerderden die als zodanig in burgerkleding tegen zich misdragende minderen optraden ter handhaving van de krijgstucht, waren op grond van vorenstaande beslissing van de M.v.D. *niet verplicht* zich tegenover minderen te legitimeren. In de praktijk legitimeerden sommige meerderen zich in voorkomende gevallen toen wèl, terwijl anderen zulks niet plachten te doen. (Vonnis Krijgsraad te Velde Oost van 6 oktober 1955, M.R.T. XLIX (1956) blz. 392; vonnis Krijgsraad te Velde Zuid van 16 november 1955, M.R.T. XLIX (1956) blz. 402; vonnis Krijgsraad te Velde West van 24 februari 1954, M.R.T. XLIX (1956) blz. 541).

D.d. 21 augustus 1959 zond het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de heer E. A. VERMEER, in verband met de legitimatie

4) Zie in dit verband ook:

„Identificatie van meerderen door ondergeschikten bij het misdrijf van dienst-
„weigering", M.R.T. XXIII (1927/1928) blz. 198/201;

„Gehoorzaamheid aan meerderen in burgerkleding", M.R.T. XXXIII (1937/
1938) blz. 15/16.

5) Gepubliceerde jurisprudentie o.m.:

Sent. H.M.G. van 11 sept. 1914, M.R.T. X blz. 251;

Besch. H.M.G. van 24 mei 1927, M.R.T. XXIII blz. 182;

Vonnis Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch van 3 november
1936 bevestigd bij sent. H.M.G. van 31 dec. 1936, M.R.T. XXXII (1936/1937)
blz. 598;

Sent. H.M.G. N.I. van 23 april 1937, M.R.T. XXXIII (1937/1938) blz. 396;

Vonnis Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch van 31 mei 1937,
bevestigd bij sententie H.M.G. van 2 juli 1937, behoudens voor wat betreft de
opgelegde straffen, M.R.T. XXXIII (1937/1938) blz. 466, 469;

Vonnis Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch van 26 oktober
1937, M.R.T. XXXIII (1937/1938) blz. 688;

Sent. H.M.G. N.I. van 25 juni 1948, M.R.T. XLII (1949) blz. 379;

Vonnis Krijgsraad te Velde Oost van 9 juni 1955, M.R.T. XLVIII (1955)
blz. 509, 510;

Vonnis Krijgsraad te Velde West van 12 december 1956, M.R.T. L (1957)
blz. 458;

Vonnis Krijgsraad te Velde West van 18 december 1957, M.R.T. LI (1958)
blz. 431.

van in burger geklede meerderen de volgende vragen ⁶⁾ in aan de Regering:

„1. Is het juist, dat een dienstplichtig soldaat uit Amsterdam van „klein verlof is teruggeroepen naar zijn onderdeel te Steenwijkerwold „tot het ondergaan van een disciplinaire straf?

„2. Is het juist, dat deze straf hem is opgelegd, omdat hij een „dienstbevel van een meerdere niet heeft opgevolgd?

„3. Is het juist, dat deze meerdere op het moment, dat hij dit „dienstbevel gaf, in burger was gekleed?

„4. Is het juist, dat de betrokken dienstplichtige de burger, die „hem dit dienstbevel gaf, gevraagd heeft zich te legitimeren?

„5. Is het juist, dat de in burger geklede meerdere aan het verzoek „van de dienstplichtige niet heeft voldaan?

„6. Is het juist, dat volgens een recente uitspraak van een militair „rechtscollege een meerdere, gekleed in burger, bij zijn optreden als „zodanig slechts behoeft te volstaan met de mededeling, dat hij meer- „dere is en de mindere dit zonder meer heeft te accepteren?

7 Indien vraag 6 bevestigend wordt beantwoord, vindt de Minister „dan in het gebeurde te Amsterdam een aanleiding te meer om de „dienstvoorschriften zodanig te wijzigen, dat een meerdere, die, in „burger gekleed, zijn militaire gezag tot gelding wil brengen, verplicht „is zich te legitimeren?"

Deze vragen werden door de heer CALMEYER, Staatssecretaris van Defensie, d.d. 27 augustus 1959 als volgt beantwoord:

„1. Het is juist, dat een dienstplichtig soldaat uit Amsterdam van „klein verlof is teruggeroepen naar zijn onderdeel te Steenwijkerwold, „omdat hij ervan verdacht werd zich te hebben schuldig gemaakt aan „een strafrechtelijk of een disciplinair vergrijp.

„2. Het is juist, dat na gehouden onderzoek bleek, dat betrokkene „zich o.m. had schuldig gemaakt aan het niet onmiddellijk opvolgen „van een dienstbevel. Deswege werd hij krijgstuchtelijk gestraft.

„3. Het is juist, dat de meerdere op het moment, dat hij dit dienst- „bevel gaf, in burger was gekleed.

„4. Nadat de meerdere het dienstbevel had gegeven en zich ken- „baar gemaakt als eerste luitenant der Koninklijke Landmacht, heeft „de soldaat daarop gereageerd met de opmerking: „Legitimeer je eerst „„„,maar eens" ⁷⁾.

„5. Het is juist, dat de in burger geklede meerdere hieraan niet „heeft voldaan.

⁶⁾ Vragen door de leden der Tweede Kamer gesteld overeenkomstig artikel 116 van het Reglement van Orde, en de daarop door de Regering schriftelijk gegeven antwoorden. Aanhangsel tot het Verslag van de Handelingen der Tweede Kamer, Deel I, Buitengewone Zitting 1959, pt 44, blz. 73.

⁷⁾ Militairen wordt gedurende hun opleiding bij de theorie „Krijgstucht" *geleerd*, dat meerderen in burgerkleding, die na bekendmaking als zodanig optreden ter handhaving van de krijgstucht tegenover zich misdragende militairen, niet verplicht zijn zich tegenover deze te legitimeren, evenals hun b.v. wordt *geleerd*, dat zij verplicht zijn de hun bekende in burger geklede meerderen de militaire groet te brengen.

„6. Het is juist, dat volgens een constante jurisprudentie van de „militaire rechtscolleges een meerdere, gekleed in burger, bij zijn optreden als zodanig slechts behoeft te volstaan met de mededeling, dat „hij meerdere is en de mindere zulks zonder meer heeft te accepteren.

„7. Ofschoon, gelet op het vorenstaande, de ondergetekende van „mening is, dat de betrokken officier in overeenstemming met de be„staande rechtspraktijk heeft gehandeld, heeft hij desniettemin in het „gebeurde te Amsterdam aanleiding gevonden ter kennis van de Ko„ninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht te brengen, dat, „onverminderd het onder 6 gestelde, het voor meerderen, die, in burger „gekleed, het militaire gezag tot gelding willen brengen, aanbeveling „verdient zich zo mogelijk vooraf te legitimeren.”

Een meerdere, gekleed in burger, die zich na de bevrijding bij zijn optreden tegenover een mindere ter handhaving van de krijgstuicht door middel van het hem verstrekte militair identiteitsbewijs legitimeert, handelt in analogie met een meerdere die een mindere wijst op zijn strafbaarheid wanneer die mindere weigert een dienstbevel op te volgen.

Wanneer een mindere weigert een dienstbevel te gehoorzamen, pleegt de meerdere hem in sommige gevallen te wijzen op de gevolgen van diens weigering. Dit vindt steun in de wet. De wetgever heeft in art. 114, lid 3 onder 1° W.M.Sr. de bevoegdheid van de meerdere om de mindere op de gevolgen van diens ongehoorzaamheid te wijzen, erkend.

Nergens echter is voorgeschreven of aanbevolen, dat de meerdere de mindere moet wijzen op de gevolgen van zijn weigering of dat zulks aanbeveling zou verdienen. Dit is een kwestie van beleid⁸⁾.

Enerzijds handelt de meerdere aldus om de mindere te vrijwaren voor een ernstige bestraffing, in de hoop dat deze naar aanleiding daarvan tot inkeer zal komen; anderzijds doet hij zulks omdat hij het in het algemeen onaangenaam vindt, indien een mindere door de niet-opvolging van zijn bevel een ernstige bestraffing zou oplopen. Blijft de mindere niettemin halsstarrig, dan heeft hij de gevolgen daarvan aan zichzelf te wijten en heeft de meerdere niet het onbevredigende gevoel, dat hij mogelijk niet al datgene zou hebben gedaan wat in zijn vermogen ligt om de mindere van zijn dwaling terug te brengen, om zijn mislag te voorkomen. (Art. 7 (1) R.K.).

Van de omstandigheden hangt het af of hij de mindere op de gevolgen van zijn onkrijgstuchtelijk gedrag zal wijzen: b.v. de mindere kan opgewonden zijn, of hij is mogelijk erg dom, of hij is nog slechts korte tijd in militaire dienst, enz. Het al of niet optreden en de wijze

⁸⁾ Uitdrukkelijk wijzen op de gevolgen van de ongehoorzaamheid heeft in geval van volharding tot gevolg dat de ongehoorzaamheid niet meer krijgstuchtelijk mag worden afgedaan en dat het maximum der strafbedreiging wordt verduubbeld. (W.M.Sr. art. 114, lid 3, 1°, art. 2, 2°a W.K.).

Zie Handleiding Militair Recht door Mr H. H. A. de Graaff blz. 231/232 en Het Wetboek van Militair Strafrecht door Mr D. B. A. Franken en Mr R. J. Brunner blz. 281/282.

waarop is een kwestie van beleid, van takt van de meerdere. Zelfs bij z.g. principiële dienstweigeraars probeert menige meerdere deze van hun dwaling terug te houden, hoewel dat eigenlijk geen zin heeft, en voor zover ons bekend is, ook nooit resultaat heeft gehad.

In het algemeen is het zo, dat de uniform de drager daarvan legitimeert, evenals het legitimatiebewijs de houder daarvan legitimeert.

Daar de militair als regel verplicht is steeds de uniform te dragen, welke hem legitimeert, terwijl de bevoegdheid om burgerkleding te dragen een uitzondering vormt op die regel, begrijpen wij dat de Staatssecretaris heeft bekend gemaakt, dat het aanbeveling verdient, dat de meerdere in burger (zonder de uniform als legitimatiemiddel), wanneer hij als zodanig meent te moeten optreden tegenover minderen, ter handhaving van de krijgstucht, zo mogelijk vooraf (ongevraagd) zijn legitimatiebewijs, dat hij steeds bij zich moet dragen, toont.

Het komt ons ook meer bevredigend voor dat degene die onverwacht een opdracht, terechtwijzing ontvangt van een hem onbekende in burger geklede meerdere — nu ieder militair in het bezit is gesteld van een militair identiteitsbewijs, dat hij steeds bij zich moet dragen — door middel van dat hem vertoonde legitimatiebewijs terstond weet, dat die burger tot het geven van die opdracht of terechtwijzing bevoegd is.

De aanbeveling in vorenstaande Landmachtorder aan de in burger geklede meerdere om zich zo mogelijk vooraf (ongevraagd) te legitimeren bij zijn optreden tegenover minderen is o.i. dan ook het logisch gevolg van de verstrekking van een legitimatiebewijs aan iedere militair.

Zoals daaruit blijkt, is het *géén verplichting*, dat de meerdere in burger zich vooraf (ongevraagd) legitimeert tegenover de mindere die zich aan een krijgstuchtelijk vergrijp of aan een strafbaar feit schuldig maakt (evenmin als het een verplichting is, dat de meerdere de mindere op de gevolgen van diens ongehoorzaamheid wijst).

Het is echter wel een door de meerdere niet te veronachtzamen raad hem door hogerhand gegeven in het belang van een taktvolle tucht-handhaving door hem 9).

De eerste reactie van een mindere die wegens onkrijgstuchtelijk gedrag onverwacht door een meerdere gekleed in burger ter verantwoording wordt geroepen, is dikwijls afwerend in die zin dat hij — vooral wanneer hij zich in gezelschap bevindt of wat te veel alcohol heeft gebruikt — met die hem onbekende burger niets te maken wil hebben. Daarbij komt, dat het *publiek* — het onverwacht optreden

9) Legitimatieplicht voor alle militairen is voorgeschreven jegens personeel van de Kon. Marechaussee, de schildwacht e.a. voorzover de uitoefening van hun taak zulks meebrengt. Zie „Wet op de Krijgstucht en Reglement betreffende de Krijgstucht" door Mr A. F. Steffen, 4e druk, blz. 195; vonnis Krijgsraad te Velde Oost van 24 mei 1951, M.R.T. XLV (1952) blz. 124; Noot *) blz. 652.

van de in burger geklede meerdere niet begrijpende — het vreemd vindt, dat een (meerdere in) burger, zonder zich te legitimeren, onverwacht een mindere terecht wijst. Het publiek kiest dan veelal partij voor de mindere, al is het slechts door te lachen, door het maken van opmerkingen (waar bemoeit die man zich mee), e.d., waardoor de mindere zich in zijn houding gesterkt voelt en daarin dan volhardt, zij het ook meestal tot eigen schade. Een opschudding met alle gevolgen daaraan verbonden wordt dan soms het resultaat van het optreden van de meerdere, die zelf op het moment de impopulaire figuur wordt, hoewel hij volkomen terecht handelde. Ter voorkoming van onnodige en ongewenste moeilijkheden, van onkrijgstuchtelijk gedrag enz. kán het in het belang van de krijgstucht en de handhaving daarvan zijn, dat de meerdere vooraf (ongevraagd) zijn legitimatiebewijs vertoont, teneinde tegenover een overtreder zonder twijfel voor deze zijn gezag te doen gelden, en zijn wil aan deze op te leggen.

De praktijk van de tuchthandhaving leert dat militairen, die terzake van vergrijpen zoals luidruchtigheid op straat, afwijkingen van de tenue, enz. door een meerdere in burgerkleding, die zich als zodanig aan hem bekend maakt, worden terechtgewezen, zich in het algemeen zonder meer naar de aanwijzingen en bevelen van die meerdere gedragen. Op grond van de bekendmaking door de meerdere, de wijze van diens optreden; het doel daarvan en het besef van die militairen dat zij tekort schoten in hun gedraging als militairen, nemen zij dan zonder meer aan dat zij met een meerdere te maken hebben. Legitimatie tegenover deze militairen zou derhalve niet nodig zijn.

Het zijn echter de lastige elementen onder hen — men weet helaas niet van tevoren wie lastig zijn en wie goedwillend zijn — die als gevolg van teveel alcoholgebruik, uit overmoed, baldadigheid, dwarsheid, domheid dan wel om zich een zekere houding te geven tegenover omstanders, om legitimatie vragen en moeilijkheden veroorzaken, wanneer zij wegens onkrijgstuchtelijk gedrag onverwacht door een meerdere in burger ter verantwoordng worden geroepen. Door de mondelinge bekendmaking *gepaard* met het gelijktijdig vertonen (ongevraagd) van het identiteitsbewijs weten deze militairen bovendien dan zwart op wit door het hun getoonde legitimatiebewijs, dat zij tegenover een meerdere staan en dat zij daarnaar hun gedrag hebben te bepalen met alle gevolgen van dien. (Artt. 8, 13, 20, 22 e.a. R.K.).

De gelegenheid tot kennisneming van het militair identiteitsbewijs van de meerdere door de mindere is gegeven *in het belang van de mindere*. Zou deze de kennisneming daarvan willen misbruiken om b.v. de hilariteit van omstanders op te wekken of zich overigens daarbij onbehoorlijk te gedragen¹⁰⁾, dan spreekt het vanzelf, dat de meerdere de gelegenheid tot kennisneming van het legitimatiebewijs terstond

¹⁰⁾ Zo bepaalt art. 14 van de Instructie voor het personeel van de gemeentepolitie te Haren van 1 februari 1958: „Wanneer hij in burgerkleding optreedt, „legitimeert hij zich op redelijk verzoek (curs. A. F. S.) daartoe met het hem „verstreckte legitimatiebewijs.”

aan de mindere ontnemt en verder handelt naar bevind van zaken (rapport, c.q. voorlopig arrest, e.d.).

Jammer is het dat wèl een aanbeveling is gedaan door de Staatssecretaris van Oorlog, maar — voor zover ons bekend is — niet door de Staatssecretaris van Marine, hoewel de beginselen van de tucht-handhaving voor de drie hoofddelen van de krijgsmacht identiek zijn.

Het maakt o.i. geen verschil of b.v. een officier van de Koninklijke Marine, die in burger gekleed is, optreedt tegen een zich misdragende mindere, die behoort tot de zeemacht of tot de land- of luchtmacht, of dat een officier van de Koninklijke Land- of Luchtmacht in burgerkleding gekleed, optreedt tegenover een zich misdragende mindere die behoort tot de land- of luchtmacht of tot de zeemacht.

Nu de ene Staatssecretaris wel een aanbeveling tot legitimatie heeft gedaan en de andere niet, is er voor wat betreft de wijze van tucht-handhaving bij de land- en luchtmacht enerzijds en bij de zeemacht anderzijds, enige incongruentie ontstaan, welke een nieuwe moeilijkheden veroorzakende factor kan zijn. In geval b.v. een meerdere van de zeemacht, die in burger is gekleed, optreedt tegen een zich misdragende mindere van de land- of luchtmacht, zou deze wel eens brutaal kunnen opmerken: „Met burgers heb ik niets te maken, waar blijft „anders Uw identiteitsbewijs?“

Tot slot vermelden wij een legitimatiegeval van enigszins andere aard dat zich afspeelde omstreeks het eerste halfjaar van 1946. Een majoor in burger gekleed liep op een avond omstreeks 19.00 uur langs het café „De groene weide“ te L. Bij de ingang stond een groep joelende en schreeuwende militairen. De majoor begaf zich naar hen toe, teneinde hen tot de orde te roepen (art. 27 R.K.). Een vijftal hunner bleek nogal onder invloed van teveel alcoholgebruik te verkeren. De majoor maakte zich als zodanig bekend en stelde zich van de plaatselijke toestand op de hoogte. Het bleek, dat in dat café een mess werd gehouden, waar die avond een feestje zou plaats hebben. Toen droeg de majoor een der manschappen op om de menagemeester (hofmeester) te roepen, die daarop verscheen. Hij was een jonge, blijkbaar zeer snel bevorderde sergeant-majoor, die een flinke indruk maakte. De majoor maakte zich aan hem bekend, vertelde hem wat er gebeurd was en gaf hem vervolgens de opdracht om het vijftal aangeschoten soldaten per (toevallig aanwezige) militaire vrachtauto naar de kazerne te geleiden, terwijl hij deze soldaten voorlopig arrest aanzegde in de kazerne, te ondergaan als licht arrest. (art. 44 W.K.)

De sergeant-majoor zei toen: „Dat wil ik wel doen, maar dan moet „U zich eerst legitimeren!“ Niet onmogelijk was dat de sergeant-majoor zich een zekere houding wilde geven tegenover de omstaande manschappen met wie hij dagelijks te maken had. Immers wanneer een willekeurige burger hem op het onkrijgstuchtelijk gedrag van de vijf manschappen zou hebben attent gemaakt, zou hij even goed hebben moeten ingrijpen.

De majoor antwoordde, dat hij daartoe niet verplicht was, maar zich

afvragende: „Waarom bezit ik anders een legitimatiebewijs", daarbij overwegende de gevolgen van een eventuele weigering, legitimeerde zich terstond, waarop de sergeant-majoor de opdracht correct uitvoerde.

Door zich te legitimeren voorkwam de majoor mogelijk indisciplinair gedrag van de sergeant-majoor en mogelijk ook van omstaande militairen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 26 juni 1958.

President: Majoor Mr Ch. J. Enschedé; Leden: Luitenant Kolonel W. Vermeer en Luitenant Kolonel K. Timmerman.
Raadsman: Mr J. J. P. de Mul te Nijmegen.

Het versperren van een „openbare landweg" in het buitenland door een Nederlands militair, door het aanbrengen van een prikkeldraadversperring, waardoor gevaar voor het verkeer ontstaat.

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 162).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. D. R., geboren 9 juni 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij op of omstreeks 19 april 1958 als soldaat der 1e klasse in „werkelijke dienst bij de Kon. Landmacht, *althans* als militair in de „zin der wet, terwijl hij in dienstbetrekking aan een militaire oefening „in Duitsland **), te Fallingbostel, in ieder geval in Duitsland, tezamen „met Govaert, althans alleen opzettelijk de openbare landweg, de „Hartemerweg, heeft versperd door het laag over die weg spannen van „prikkeldraad, terwijl daarvan gevaar voor de veiligheid van het ver- „keer op die weg te duchten was; althans *alstoen* aldaar dienende als „dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst, ingedeeld bij „de C-Cie van het 112e Transport Bat. hoogst roekeloos en *onbe- „dachtzaam* een concertina (spiraalvormig opgerold prikkeldraad, ter „hoogte van omstreeks 0,80 m) over de openbare landweg, de *Harte- „merweg*, heeft getrokken of gelegd en laten liggen, waardoor die weg „werd versperd, terwijl daardoor het verkeer onveilig werd";

Overwegende: enz.;

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard.

***) In de bewezen-verklaring volgen hierachter de woorden „deelnam, op- „zettelijk". (Red. M.R.T.).

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij in de late avond van de 19e april 1958, terwijl hij toen als dpl. soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Kon. landmacht, met zijn onderdeel, het 112e Transport Bataljon, deelnam aan een militaire oefening, in Duitsland, tezamen met de dpl. soldaat Govaert, een stuk van een daar in de buurt liggende prikkeldraadversperring, een z.g. concertina van ongeveer 80 cm. hoog, dwars over de rijbanen van de Hartemerweg, een openbare weg, te Fallingbostel in Duitsland heeft getrokken; dat die weg daardoor werd versperd; dat hij van niemand opdracht of toestemming had gekregen, om op die wijze die Hartemerweg te versperren en dat hij begreep, dat dat ook voor Govaert gold;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, door Maarten Lucas Wientjes en Theodorus Petrus den Brok, beiden dpl. marechaussee der 2e klasse, ingedeeld bij het Det. Fallingbostel van de 41e Marechaussee Cie, opgemaakt en op 24 april 1958 gesloten en getekend proces-verbaal nr. P. 37/58 zakelijk onder meer inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 19 april 1958 te omstreeks 24.00 uur te Fallingbostel zagen, dat dwars over de Hartemerweg, een concertina, zijnde een prikkeldraadversperring, bestaande uit spiraalvormig opgerold prikkeldraad ter hoogte van ongeveer 80 cm. was getrokken; dat de Hartemerweg is de verbindingsweg tussen Fallingbostel en Ostenholz; dat zij zagen dat een voertuig in die prikkeldraadversperring was gereden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — het proces-verbaal nr. P. 37/58 slechts bezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan enz. [zie niet-gecursiveerde deel der tenlastelegging — Red.];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„medeplegen van opzettelijk enige openbare landweg versperren, „terwijl daarvan gevaar voor de veiligheid van het verkeer te duchten is“;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 162 aanhef en sub 1e Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde blijkens een ten processe aanwezig afschrift van diens straflijst reeds terzake van voormeld strafbaar feit krijgstuuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest;

[Volgt: veroordeling tot drie maanden gevangenisstraf, waarvan twee maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren — Red.].

NASCHRIFT

(1) De tenlastelegging vermeldt, overbodig ¹⁾ de militaire status van de beklaagde en de omstandigheden dat hij zich in dienstbetrekking in het buitenland bevindt. De Krijgsraad paste terecht artikel 4 W.M.Sr. toe, zonder onderzoek of het gepleegde misdrijf in het buitenland strafbaar was of niet.

(2) In zijn sententie van 26 maart 1957 (M.R.T. L, 1957, blz. 682 v.) heeft het Hoog Militair Gerechtshof de werking van de Wegenverkeerswet uitdrukkelijk beperkt tot het grondgebied van Nederland. Ik meen dat tot een dergelijke beperking onvoldoende grond bestaat. Bovenstaand vonnis heeft dan formeel niet betrekking op een „voor „het openbaar verkeer openstaande weg”, zoals in de Wegenverkeerswet bedoeld, maar de Krijgsraad heeft zich klaarblijkelijk niet het hoofd gebroken over de vraag wat artikel 162 W.Sr. bedoelt met een „openbare landweg”, met name over de vraag of het Wetboek van Strafrecht wellicht alléén het oog heeft op Nederlandse (openbare) landwegen. Ik meen dat de Krijgsraad die vraag terecht onbeantwoord liet. Zie mijn naschrift bij aangehaalde sententie.

(3) De Krijgsraad heeft wel licht heengelopen over het gebrek van de tenlastelegging. Behalve de duidelijke schrijffout (doordien het woord „deelnam” weggevallen was), heeft de Krijgsraad óók een element van het misdrijf, namelijk het element „opzettelijk”, ingevoegd!

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 17 juli 1958.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. M. J. Baak; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Luitenant-Kolonel K. Timmerman.
Raadsmans: res. 2e Luitenant J. H. Wekx te Kampen.

Diefstal met valse sleutel: openen van een automaat met een Duits 5-pfenningstuk en toeëigenen van een gebakje.

Algemene preventie: openlijke uitlezing van het vonnis (14 dagen gevangenisstraf voorwaardelijk).

(W.Sr. art. 311; R.L. art. 205).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. J. v. S., geboren 7 april 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks „2 mei 1958 te Kampen, in elk geval in Nederland, met het oogmerk

¹⁾ Zie mijn naschrift bij de sententie van het H.M.G. van 26 maart 1957, M.R.T. L, 1957, blz. 685/686.

„van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een tompouce
„(gebakje) toebehorende aan S. van Marle, althans aan een ander dan
„aan hem, beklaagde, hebbende hij het weg te nemen goed onder zijn
„bereik gebracht door de sluiting van de automaat, waarin zich voor-
„melde tompouce bevond, te openen door middel van een Duits 5
„pfennigmuntstuk, althans door een muntstuk, voorwerp of werktuig,
„hetwelk niet was bestemd tot het openen der sluiting van de onder-
„havige automaat”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij op 2 mei 1958, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, te Kampen, wetend dat hij daartoe van niemand recht of toestemming had gekregen, een tompouce, toebehorende aan S. van Marle, heeft weggenomen en opgegeten; dat hij die tompouce heeft bemachtigd door de sluiting van de automaat waarin deze zich bevond te openen door middel van een Duits 5 pfennigmuntstuk, hetwelk niet was bestemd tot het openen der sluiting van de onderhavige automaat;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten,

dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, op 2 mei 1958 te Kampen, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een tompouce (gebakje) toebehorende aan S. van Marle, hebbende hij het weg te nemen goed onder zijn bereik gebracht door de sluiting van de automaat, waarin zich voormelde tompouce bevond, te openen door middel van een Duits 5 pfennigmuntstuk, hetwelk niet was bestemd tot het openen der sluiting van de onderhavige automaat;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*diefstal, waarbij de schuldige het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van een valse sleutel*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 311 lid 1 sub 5e Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad, waar uit ten processe aanwezige bescheiden is gebleken dat feiten als aan beklaagde te laste gelegd te Kampen veelvuldig worden gepleegd, van oordeel is dat met het oog op de generale preventie een onvoorwaardelijke gevangenisstraf in overeenstemming zou zijn met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan;

Overwegende, omtrent de persoon des daders echter, dat deze nog niet eerder met de strafrechter in aanraking is geweest en dat hij in militaire dienst nog niet krijgstuuchtelijk werd gestraft;

zodat uitsluitend om laatstgenoemde redenen de Krijgsraad overweegt de bevoegdheid uit te oefenen, bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Overwegende, dat de Krijgsraad het noodzakelijk oordeelt dat het ten deze te wijzen vonnis openlijk zal worden uitgelezen door de Secretaris op een nader in overleg met de commandant van de 101e Artillerie Meet Afdeling te houden appèl;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 14 dagen, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 31 juli 1958.

President: Majoor Mr K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Majoor Mr J. H. Dambrink.

Raadsman: Mr H. Kuiper.

Als beroepskapitein: (1) een zwarte rit maken; (2) een rijopdracht valselijk opmaken; (3) tijdens zijn dienst als eerste officier van de week zich enkele uren verwijderd.

Een maand gevangenisstraf en ontslag zonder ontzetting.

(W.M.Sr. art. 23, 97, 99; W.Sr. art. 225; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P., geboren 8 november 1922, kapitein, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij op of omstreeks 27 maart 1958 als bestuurder van een „jeep, welke jeep toebehoorde aan de Staat der Nederlanden, althans „aan een ander dan aan hem, beklaagde, daarmede opzettelijk weder„rechtelijk heeft gereden over diverse voor het openbaar verkeer open„staande rijwegen van de Legerplaats „De Wittenberg" te Stroe naar „en in Arnhem en van daar op 28 maart 1958 van en in Arnhem via „Renkum, Harskamp en Otterlo naar de Legerplaats „De Wittenberg" „te Stroe;

„2e. dat hij op of omstreeks 27 maart 1958 te Stroe, althans in „Nederland, opzettelijk valselijk en in strijd met de waarheid in rij„opdracht No. 414586 zijnde een geschrift, dat o.a. bestemd is om „tot bewijs te dienen van de data en uren van vertrek en aankomst „betreffende de gemaakte rit, heeft gesteld, dat hij op 27 maart 1958 „om 20.00 uur van de Legerplaats „De Wittenberg" te Stroe via „Otterlo naar Schaarsbergen was gereden en aldaar om 20.30 uur was „aangekomen en om 21.00 uur van Schaarsbergen via Otterlo naar de „Legerplaats „De Wittenberg" te Stroe was teruggereden en aldaar om „22.00 uur was aangekomen met het oogmerk om deze aldus valselijk „opgemaakte rijopdracht als echt en onvervalst te gebruiken waardoor „nadeel kon ontstaan, zulks terwijl hij op die datum niet naar Schaars„bergen doch naar Arnhem is gereden en op bovengenoemde datum „eveneens niet is teruggereden naar de Legerplaats „De Wittenberg" „te Stroe;

„3e. dat hij als kapitein in werkelijke dienst bij de Koninklijke „landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 20 „april 1958 opzettelijk per jeep naar Apeldoorn is gereden hoewel hij „als 1e officier van de week bij het 1e Legerkorps Verbindings- „Bataljon in de Legerplaats „De Wittenberg" te Stroe op die datum „door de Commandant 1 L.K. Verbindings Bataljon was aangewezen „en door deze was bepaald dat de 1e Officier van de week zich niet „buiten de Legerplaats „De Wittenberg" bij Stroe mocht begeven zon- „der toestemming van de Bataljonscommandant en hij deze toestem- „ming niet had en adus opzettelijk enige uren ongeoorloofd afwezig is „geweest van de plaats waar hij zich ter vervulling van de op hem „rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden, zulks terwijl hij „dienstdoende was”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij vanaf 25 juli 1950 als beroepsmilitair in werkelijke dienst is bij de Koninklijke landmacht en wel sedert 1 mei 1952 in de rang van kapitein; dat hij op 27 maart 1958 een aan de Staat der Nederlanden toebehorende jeep, gekentekend KX 64-67 heeft gebruikt door als bestuurder daarmede te rijden over diverse voor het openbaar verkeer openstaande wegen van de Legerplaats „De Wittenberg" te Stroe naar en in Arnhem en vandaar op 28 maart 1958 van en in Arnhem via Renkum, Harskamp en Otterlo naar de Legerplaats „De Wittenberg" te Stroe; dat hij tijdens die rit het plan had een tot zijn onderdeel behorende post in de Oranjekazerne te Schaarsbergen te gaan controleren; dat hij te Schaarsbergen gekomen, van de route naar genoemde kazerne is afgeweken en naar Arnhem is gereden waar hij met zijn collega's, de kapiteins R. en van O. en de 2e luitenant K. op stap is gegaan; dat hij heel goed wist, dat hij vanaf dat moment gedurende het vervolg van die rit die jeep gebruikte zonder daartoe van iemand recht of toestemming te hebben gekregen; dat hij als compagniescommandant slechts voor dienst kon bepalen welke ritten hij met de bij zijn compagnie ingedeelde motorvoertuigen mocht maken;

dat hij op 27 en 28 maart 1958 in de Legerplaats „De Wittenberg" te Stroe, te Arnhem en tenslotte wederom in de Legerplaats „De Wittenberg" willens en wetens, valselijk en in strijd met de waarheid in rijopdracht no. 414586, naar hij wist een geschrift dat bestemd is om tot bewijs te dienen van de data en uren van vertrek en aankomst betreffende de gemaakte rit, heeft gesteld dat hij op 27 maart 1958 om 20.00 uur van de Legerplaats „De Wittenberg" te Stroe via Otterlo naar Schaarsbergen was gereden en aldaar om 20.30 uur was aangekomen en om 21.00 uur van Schaarsbergen via Otterlo naar de Legerplaats „De Wittenberg" was teruggereden en aldaar om 22.00 uur was aangekomen; dat hij genoemde rijopdracht willens en wetens valselijk en in strijd met de waarheid had ingevuld met de bedoeling deze rijopdracht te gebruiken als ware zij echt en onvervalst; dat hij wist dat rijopdrachten ook worden gebruikt om te controleren of de getankte

benzine door het betrokken motorvoertuig wordt verreden; dat hij op 27 maart 1958 niet naar Schaarsbergen doch naar Arnhem was gereden en evenmin op die dag was teruggedreden naar „De Wittenberg“;

dat hij op 20 april 1958, terwijl hij toen dienst deed als 1e officier van de week bij het 1 L.K. Verbindings Bataljon in de Legerplaats „De Wittenberg“ bij Stroe, willens en wetens, zonder daartoe van zijn Bataljonscommandant toestemming te hebben gekregen per jeep naar Apeldoorn is gereden; dat hij als 1e Officier van de week was aangevoerd door de commandant van genoemd bataljon; dat door genoemde commandant was bepaald, dat de 1e Officier van de week zich niet buiten de legerplaats „De Wittenberg“ bij Stroe mocht begeven zonder toestemming van de Bataljonscommandant; dat hij vanaf 19.20 uur op genoemde dag tot omstreeks 23.05 uur van de plaats waar hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoorde te bevinden afwezig is geweest, wetend, dat hij hiertoe van meergenoemde Bataljonscommandant geen toestemming had gekregen; dat hij op de terugweg van Apeldoorn bij de majoor A. te Garderen is geweest;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel ten aanzien van ieder der ten laste gelegde feiten slechts bezigend voor zover daarop betrekking hebbende en de rijopdracht Nr. 414586 slechts bezigend in samenhang met de inhoud van de verklaringen van beklagde en getuige van der Laan, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten enz. (*Red.*);

Overwegende wat het sub 2e ten laste gelegde betreft, dat uit het gebruik van de valselijk opgemaakte rijopdracht als ware deze echt en onvervalst het nadeel kon ontstaan, dat de controle op het gebruik van het betrokken militaire motorrijtuig daardoor illusoir werd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken“;
 - II. „Valsheid in geschrift“;
 - III. „Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, welke afwezigheid in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt, terwijl de schuldige het misdrijf pleegt, „terwijl hij is dienstdoende“;
- voorzien en strafbaar gesteld bij:
- I. Artikel 37 van de Wegenverkeerswet;
 - II. Artikel 225 lid 1 van het Wetboek van Strafrecht;
 - III. Artikel 97 aanhef en sub 2e juncto artikel 99 lid 1 aanhef en sub 4e van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of

omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen moet worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 31 juli 1958.

President: Majoor Mr K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Majoor Mr J. H. Dambrink.
Raadsman: Mr H. Kuiper.

Als kapitein met een andere kapitein in een Rijks-jeep mederijden als passagier. Aanvankelijk gemeend dat het een contrôlerit betrof; echter blijven mederijden toen hij begreep dat er (verder) van contrôle niets meer terecht kwam: overtreding artikel 37 W.V.W.

(W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen O. A., geboren 24 mei 1916, res. kapitein, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 28 maart 1958 opzettelijk wederrechtelijk „als passagier is medegereden met een aan de Staat der Nederlanden, „althans aan een ander dan aan hem, beklagde, toebehorende jeep en „deze jeep aldus opzettelijk wederrechtelijk heeft gebruikt, over diverse „voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen van en in Arnhem „via Renkum, Otterlo, Harskamp naar de Legerplaats „De Witten- „„berg” te Stroe”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 27 en 28 maart 1958 een aan de Staat der Nederlanden toebehorende jeep heeft gebruikt, door in die jeep, bestuurd door de kapitein W., mede te rijden als passagier; dat hij met die jeep is gereden op 27 maart 1958 van de legerplaats „De Wittenberg” bij Stroe over voor het openbaar verkeer openstaande wegen naar en in Arnhem en op 28 maart 1958 over diverse voor het openbaar verkeer open-

staande wegen van en in Arnhem via Wolfheze, Otterlo en de Harskamp naar de legerplaats „De Wittenberg”; dat hij weliswaar op 27 maart 1958 had gemeend, dat de kapitein W. voornoemd een controle-rit maakte, maar dat hij op 28 maart 1958 te Arnhem had begrepen, dat er van controle niets meer terecht zou komen; dat hij vanaf dat moment had moeten en kunnen weten, dat hij wat de verdere rit betrof, die jeep als passagier gebruikte, zonder daartoe van iemand recht of toestemming te hebben gekregen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij op 28 maart 1958 opzettelijk wederrechtelijk als passagier is medegereden met een aan de Staat der Nederlanden toebehorende jeep en deze jeep aldus opzettelijk wederrechtelijk heeft gebruikt, over diverse voor het openbaar verkeer openstaande rijwegen van en in Arnhem via Renkum, Otterlo, Harskamp naar de Legerplaats „De „Wittenberg” te Stroe;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motor-„rijtuig op een weg gebruiken”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 200 subs. 2 maanden hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 29 januari 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel L. C. Onderstal en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Mr L. C. van der Tas.

(Principiële) ongehoorzaamheid met volharding nadat een meerdere de beklagde op zijn strafbaarheid had gewezen, zulks door te zeggen dat beklagde zich aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

(W.M.Str. art. 114, 1°)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. D., geboren 21 september 1937, dpl. soldaat, beklagde;

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Korps Luchtdeel-„artillerie in de legerplaats Ossendrecht te Ossendrecht, aldaar, in tijd

„van oorlog, op 11 October 1957, toen de reserve kapitein der Artillerie K. ter Haar hem, na hem onder de krijgstuicht te hebben gesteld, „had bevolen zich naar de fourier te begeven en aldaar zijn militaire kleding en uitrusting in ontvangst te nemen, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende dat hij zulks niet kon doen aangezien „hij slechts in het leger van Christus kon dienen, althans woorden van „gelijke weigerende strekking bezigende en vervolgens opzettelijk in „zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat genoemde kapitein hem „er op had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit „schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou „kunnen komen“;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 14 oktober 1957, opgemaakt door de Commandant 1e Instructie Batterij Rhenen Depot Lucht doelartillerie te Ossendrecht, blijkt, dat beklagde op voornoemd tijdstip sedert 11 oktober 1957 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was, als dienstplichtig soldaat bij het Korps Lucht doelartillerie van de Koninklijke Landmacht, op 11 oktober 1957 in de legerplaats Ossendrecht te Ossendrecht van de kapitein K. ter Haar het bevel heeft ontvangen, zich naar de fourier te begeven en aldaar zijn militaire kleding en uitrusting in ontvangst te nemen; dat hij geweigerd heeft aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende, dat hij zulks niet kon doen, aangezien hij slechts in het leger van Christus kon dienen en zijn militaire kleding en uitrusting niet in ontvangst heeft genomen; dat hij, nadat genoemde kapitein K. ter Haar hem er op had gewezen, dat hij zich aldus schuldig maakte aan een strafbaar feit en daarvoor met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en niet naar de fourier is gegaan en zijn militaire kleding en uitrusting niet in ontvangst heeft genomen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Klaas ter Haar:

dat hij op 11 oktober 1957 in de legerplaats Ossendrecht te Ossendrecht, als commandant van de 1e Instructie batterij „Rhenen” van het Depot Lucht doelartillerie aldaar, aan de dienstplichtig soldaat M. D. het dienstbevel heeft gegeven zich naar de fourier te begeven en bij de fourier zijn militaire kleding en uitrusting in ontvangst te nemen; dat deze soldaat geweigerd heeft aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende, dat hij zulks niet kon doen, omdat hij slechts in het leger van Christus kon dienen; dat hij, getuige, hem er toen op heeft gewezen, dat hij zich aldus schuldig maakte aan een strafbaar feit en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat genoemde soldaat niettemin in zijn ongehoorzaamheid volhardde en niet naar de fourier is gegaan en zijn militaire kleding en uitrusting niet in ontvangst heeft genomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, waarbij „de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een „meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen“;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde vanaf 11 oktober 1957 voorlopig arrest heeft ondergaan en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven doch tevens niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een jaar en negen maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, vanaf 11 oktober 1957; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting uit de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red. J.*]

NASCHRIFT.

(1) Op duidelijke wijze geeft de tenlastelegging aan, dat beklaagde in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat hij op de strafrechtelijke gevolgen van zijn daad was gewezen.

(2) Niet duidelijk is, wat de tenlastelegging bedoelt met de woorden „na hem onder de krijgstucht te hebben gesteld“; zulks te minder nu de Krijgsraad dit wel bewezen heeft verklaard doch onder de bewijsmiddelen terzake niets heeft opgenomen.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 18 maart 1958.

President: Majoor Mr. R. W. Reindersma; *Leden:* Majoor A. J. Koerselman en Kapitein E. J. Gerrits.

Raadsman: Kapitein A. v. d. Most-van Spijk.

Beklaagde, marechaussee 1e klasse, slipt met een militaire jeep en

beschadigt een geparkeerde auto. Verworpen het beroep op afwezigheid van schuld, gebaseerd op gladde keien en tramrails ter plaatse en het voorzien zijn van de jeep van terreinbanden: beklaagde was op de hoogte van het feit dat hij met terreinbanden reed en heeft niet zodanig gereden als door de situatie ter plaatse werd geboden. Een zekere, geringe, mate van schuld is aanwezig. Verwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 58; W.V.W. art. 25).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. P. D. H., geboren 9 maart 1933, marechaussee der 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als marechaussee der 1e klasse in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 30 januari 1958, te omstreeks 00.30 uur in de gemeente Amsterdam, als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, daarmede rijdende over de rijbaan van de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Westerdoksdijk, komende uit de richting Barendszplein en gaande in de richting van het Centraal Station, waar voor hem rechts op die weg, ter hoogte van perceel no. 48, een personenauto stilstond, onvoldoende naar links is uitgeweken om langs die personenauto te rijden, maar die stilstaande personenauto heeft aangereden, waardoor de veiligheid op die weg in gevaar werd gebracht, althans redelijkerwijs was aan te nemen, dat die veiligheid in gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk onder meer heeft verklaard:

dat hij op 30 januari 1958 omstreeks 00.30 uur als bestuurder van het militaire motorrijtuig, gekentekend KP 36-55 over de Westerdoksdijk te Amsterdam reed, komende uit de richting Barendszplein en gaande in de richting van het Centraal Station; dat gekomen in de bocht Barendszplein-Westerdoksdijk het door hem bestuurde motorrijtuig begon te slippen; dat hij om zijn as draaide en tot stilstand kwam tegen een geparkeerd vierwielig burger motorrijtuig; dat bedoelde motorrijtuig geparkeerd stond ter hoogte van perceel no. 48 aan de Westerdoksdijk;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal no. 102/V.40/58 d.d. 25 februari 1958 opgemaakt door Marinus Kossen en Hendrik Doedens, beiden marechaussee 1e klasse, opsporingsambtenaar behorende tot de Brigade Amsterdam zakelijk onder meer inhoudt:

1) als verklaring van Klaas van den Berg:

dat hij op 30 januari 1958 te omstreeks 00.30 uur zich bevond voor het perceel no. 44 aan de Westerdoksdijk te Amsterdam; dat hij op dat moment zag, dat een militaire jeep gekentekend KP 36-55 slipte; dat hij zag dat de jeep met een harde klap tot stilstand kwam tegen een

aldaar geparkeerde auto; dat deze auto geparkeerd stond aan de rechterzijde van de Westerdoksdijk ter hoogte van perceel no. 48;

2). . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35, juncto 25 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat namens beklagde uitdrukkelijk als verweer is voorgedragen, dat het te laste gelegde en thans bewezen verklaarde feit niet strafbaar is, althans dat bij beklagde alle schuld afwezig is geweest, daar het slippen van de jeep uitsluitend te wijten zou zijn aan de gladde keienbestrating en de aanwezigheid van spoorrails ter plaatse, alsmede aan de omstandigheid dat dat voertuig was voorzien van zogenaamde terreinbanden;

Overwegende, dat de Krijgsraad bedoeld verweer bepaaldelijk verwerpt, daar hij van oordeel is, dat bij beklagde, die zich met zijn voertuig geheel alleen op de weg bevond en die bekend was met de omstandigheid dat dat voertuig voorzien was van slip-gevaarlijke terreinbanden, toch een zekere — zij het ook geringe — mate van schuld aan het gebeurde aanwezig is geweest, daar hij niet zodanig heeft gereden als door de situatie ter plaatse in de gegeven omstandigheden werd geboden;

overwegende, dat beklagde mitsdien strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende echter, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak een der in artikel 2, nos. 2-6 van de Wet op de Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende buiten strafrechtelijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van de beklagde;

Gezien: . . . enz.;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 21 mei 1958.

President: Kolonel Mr Dr P. J. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Mr J. L. Koning.

Diefstal (toeëigening van een rijwiel); belediging van een meerdere (marechaussee 1e klasse; toevoegen van de woorden: „jij met je kut-„rang“ en „goorling“); bedreigen van een meerdere (marechaussee 1e klasse; toevoegen van de woorden „ . . . zal ik zorgen dat het bloed uit „je oren loopt“); zaakbeschadiging (in de cel vernielen van een lamp, een raam en tralies).

Voorwaardelijke gevangenisstraf; onvoorwaardelijke plaatsing in een strafklasse.

(W.M.Sr. art. 26, 108; W.Sr. art. 310, 350).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. v. D., dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 10 november „1957 te Nijmegen,

„I. met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een heren- „rijwiel merk Rudge, met 3 versnellingen heeft weggenomen, toebe- „horende aan G. A. J. Verhulsdonck, althans aan een ander dan aan „hem, beklaagde;

„II. opzettelijk de marechaussee der 1e klasse P. B. van der Hei- „den, derhalve een meerdere in rang in zijn tegenwoordigheid monde- „ling heeft beledigd en/of met enig kwaad heeft bedreigd althans heeft „beschimpt, door opzettelijk hem de woorden toe te voegen: „Dat kun „„jij niet met je kutrang, dat moet een kapitein doen. Met die kut- „„rangen van jullie heb ik niets te maken. Dat moet je mij buiten „„flikken, dan zal ik zorgen dat het bloed uit je oren loopt, goorling. „„Ik had jullie in de jeep al kapot kunnen maken, stelletje viezerikken“, „althans woorden van gelijke strekking;

„III. opzettelijk en wederrechtelijk in het arrestantenlokaal van de „Marechausseekazerne na te noemen goederen, geheel toebehorende „aan de Staat der Nederlanden heeft vernield of beschadigd door op- „zettelijk een getraliede, stofdichte lamp van de muur te rukken en te „beschadigen, het bovenlicht boven de deur uit het kozijn te slaan en „het glas te vernielen, en twee tralies boven de deur te verbuigen, zon- „der hiervoor toestemming of opdracht te hebben bekomen“;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 9 november 1957 omstreeks het middernachtelijk uur te Nijmegen heeft weggenomen een herenrijwiel, hetwelk naar hij wist hem niet in eigendom toebehoorde; dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen dit rijwiel weg te nemen; dat hij niet weet, waarom hij dat rijwiel heeft weggenomen; dat hij, nadat hij terzake van het bovenstaande was aangehouden door twee agenten van de gemeentepolitie te Nijmegen en was overgegeven aan

iemand van de Koninklijke Marechaussee, naar hem later bleek de marechaussee eerste klasse P. B. van der Heiden, op 10 november 1957 te omstreeks 00.30 uur te Nijmegen deze marechaussee eerste klasse willens en wetens in diens tegenwoordigheid de woorden heeft toegevoegd: „Dat kun je niet met de kutrang, dat moet een kapitein „doen, met die kutrangen van jullie heb ik niets te maken. Dat moet „je me buiten flikken, dan zal ik zorgen dat het bloed uit je oren loopt, „goorling. Ik had jullie in de jeep al kapot kunnen maken, stelletje „viezerikken”; dat hij, nadat hij door deze marechaussee was overgebracht naar de marechausseekazerne te Nijmegen, op 10 november 1957 in het arrestantenlokaal van genoemde marechausseekazerne willens en wetens zonder daartoe van iemand recht of toestemming te hebben gekregen, een getraliede stofdichte lamp van de muur heeft gerukt en beschadigd, het bovenlicht boven de deur uit het kozijn heeft geslagen en het glas heeft vernield en twee tralies boven de deur heeft verbogen; dat deze goederen hem niet in eigendom toebehoorden;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. *diefstal,*
 2. *als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid mondeling beledigen of met enig kwaad bedreigen, meermalen gepleegd,*
 3. *opzettelijk en wederrechtelijk enig goed dat geheel of ten dele aan een ander toebehoort vernielen of beschadigen, meermalen gepleegd,*
- voorzien en strafbaar gesteld bij
1. artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht,
 2. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht,
 3. artikel 350 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 weken met aftrek van de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 9 november 1957—23 november 1957, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren. Voorts, onvoorwaardelijk, plaatsing in een strafklasse voor de tijd van 4 maanden — *Red.*].

NASCHRIFT

Artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht herbergt een aantal afzonderlijke misdrijven. Minder juist schijnt daarom de qualificatie „beledigen of met enig kwaad bedreigen”. Hier had n.m.m. „en’ moeten staan. De tenlastelegging liet de Krijgsraad de keuze: de Krijgsraad had deze keuze moeten maken.

W .H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 21 mei 1958.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Mr W. van Dillen.

Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: als dpl. korporaal, korporaal van aflossing, gaan rijden met een jeep, gestald op het onder de bewaking van zijn wacht gestelde terrein.

Weliswaar stelt de tenlastelegging dat het feit gepleegd is te Amersfoort, door beklaagde, behorende tot de over de Boskamp gestelde wacht, terwijl het wachterrein gelegen is in de gemeente Leusden, doch dit terrein grenst direct aan de Boskamp, welke gelegen is in de gemeente Amersfoort, zodat de Krijgsraad van oordeel is dat de tenlastelegging voldoende duidelijk aangeeft, waar ter plaatse de beklaagde het feit heeft begaan.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. R., geboren 15 februari 1937, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig korporaal bij het 11e Bataljon „Zware Tanks der Koninklijke Landmacht, op 19 januari 1958, in tijd „van oorlog, te Amersfoort, terwijl hij, behorende tot de over het „Boskamp gestelde wacht in de functie van korporaal van aflossing, „als korporaal-planton tankparkeerplaats bevelhebber was over de over „de over deze tankparkeerplaats gestelde wacht, zijnde vier aan hem „ondergeschikte militairen, de als zodanig op hem rustende verplichting om te waken tegen ongeregeldheden en zorg te dragen voor de „beveiliging van het op deze parkeerplaats gestationeerde materiaal „niet is nagekomen,

„zijnde hij toch op genoemde dag tussen 07.00 en 19.00 uur met „een in de inspectieloods gestalde militaire jeep voor privé-gevoegen „over het terrein van de tankparkeerplaats gaan rijden, waarbij deze „jeep zwaar werd beschadigd toen hij daarmee tegen een bulldozer „reed, hebbende hij vervolgens de jeep snel weer in de inspectieloods „teruggezet en van het gebeurde niets gemeld”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig korporaal van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het 11e Bataljon Zware Tanks te Amersfoort, op 19 januari 1958 in de functie van korporaal van aflossing behoorde tot de wacht, die gesteld was over het Boskamp te Amersfoort en de daar niet ver vandaan gelegen tank-

parkeerplaats aan de kolonel van Rooyenweg; dat hij, als korporaalplanton, bevelhebber was van het over voornoemde tankparkeerplaats gestelde gedeelte van voornoemde wacht; dat genoemde wacht over de tankparkeerplaats behalve uit hem, uit vier aan hem ondergeschikte militairen bestond; dat deze wacht wachtdienst moest verrichten van 07.00 uur tot 19.00 uur die dag; dat deze wacht een onderdeel was van de wacht over het Boskamp; dat commandant van de gehele wacht, de wachtmeester Rouwenhorst was; dat hij die dag in de namiddag voor privé-genoegen over het terrein van genoemde parkeerplaats is gaan rijden met een militaire jeep, die op die tankparkeerplaats gesteld stond in een aldaar aanwezige inspectieloods; dat hij, na enkele malen met die jeep over die parkeerplaats te hebben gereden, toen met die jeep geslipt is en tegen een aldaar staande bulldozer is opgereden, waardoor die jeep zwaar werd beschadigd; dat hij toen die jeep weer snel in de inspectieloods heeft teruggezet en niets van het gebeurde heeft gemeld; dat hij wist dat hij als bevelhebber van de over die parkeerplaats gestelde wacht, verplicht was om te waken tegen ongeregelheden en zorg te dragen voor de beveiliging van het op deze tankparkeerplaats gestationeerde materiaal, welke beveiliging, naar hij wist, inhield dat geen onbevoegden aan of bij dat materiaal kwamen;

Post alia:

overwegende, dat weliswaar de tankparkeerplaats gelegen is in de gemeente Leusden, doch behoort tot en direct grenst aan het Boskamp, hetwelk gelegen is in de gemeente Amersfoort, zodat de Krijgsraad van oordeel is dat in de telastelegging voldoende duidelijk is aangegeven waar ter plaatse beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van eenige wacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen gepleegd in tijd van oorlog,”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van diens straflijst reeds terzake van voormeld strafbaar feit krijgstuuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van een maand — Red.]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 augustus 1958.

President: Majoor Mr Ch. J. Enschedé; *Leden:* Majoor R. P. Pieters en Kapitein Mr W. van IJzeren.

Raadsvrouw: Mevrouw Mr L. van Lokhorst.

Een in het belang van de krijgsmacht of van de dienst genomen maatregel verijdelen: als sergeant, ten overstaan van wie te 17 uur een aantal soldaten zich op last van de pelotonscommandant voor herinspectie van kleding en uitrusting moesten melden, deze soldaten toegestaan met bewegingsvrijheid te gaan.

(W.M.Sr. art. 134).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. C. J., geboren 24 juli 1937, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is telastegelegd:

„dat hij, dienstplichtig militair zijnde en in de rang van sergeant in „werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 21 „juni 1958, in tijd van oorlog, te Ermelo opzettelijk zonder daartoe „bevoegd te zijn, de door de 2e luitenant J. H. G. Koenders als pelotonscommandant getroffen maatregel, dat de tot zijn peloton behorende dienstplichtige soldaten C. D. van Tol, J. Bazuin, H. van „Rooyen, S. Hilverda en H. Wagemans die dag om 17.00 uur bij hem, „beklaagde, sergeant van de week zijnde, zich voor inspectie van hun „uitrusting en kleding, althans voor een deel van hun uitrusting en „kleding moesten melden in verband met het feit, dat bij de ochtend- „inspectie hun zaken niet geheel in orde waren, welke maatregel in „het belang van de dienst of van de krijgsmacht was bevolen, heeft „belet, belemmerd of verijdeld, door opzettelijk in plaats van die dag op „17.00 uur de inspectie te houden, aan genoemde soldaten toe te staan „dat zij, Wagemans voornoemd om 14.30 uur, de overigen om 15.25 „uur, met bewegingsvrijheid mochten vertrekken”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig sergeant van de Koninklijke Landmacht op zaterdag 21 juni 1958 omstreeks 11.30 uur in zijn functie van sergeant van de week een briefje ontving, afkomstig van de 2e luitenant Koenders, commandant van het 2e peloton van de compagnie waarbij hij wekdienst verrichtte, op welk briefje de namen stonden van de soldaten C. D. van Tol, J. Bazuin, H. van Rooyen, S. Hilverda en H. Wagemans, allen behorend tot genoemd peloton, met de aantekening dat die soldaten zich die dag om

17.00 uur bij hem als sergeant van de week moesten melden voor inspectie van hun kleding en uitrusting in verband met het feit dat bij de morgeninspectie hun zaken niet geheel in orde waren; dat hij ofschoon hij wist dat het hier een door de luitenant Koenders in het belang van de dienst of van de krijgsmacht bevolen maatregel betrof, toen die dag te Ermelo eerst omstreeks 11.40 uur de soldaat Wagemans toestemming heeft gegeven om om 14.30 uur die dag met bewegingsvrijheid te gaan en later omstreeks 13.30 uur eveneens te Ermelo aan de overige voornoemde soldaten toestemming heeft gegeven om om 15.25 met bewegingsvrijheid te gaan; dat hij de door de luitenant Koenders bevolen inspectie helemaal niet heeft gehouden; dat hij wist dat hij op geen enkele wijze bevoegd was genoemde maatregel van de luitenant Koenders te belemmeren en te verijdelen;

Overwegende, dat als getuigen ten processe zakelijk hebben verklaard:

1. Johannes Henricus Gerardus Koenders, oud 24 jaar, 2e luitenant: dat hij op zaterdag 21 juni 1958 als oudste luitenant van zijn compagnie in de ochtenduren te Ermelo een inspectie hield over de kleding en uitrusting van het 2e peloton van die compagnie; dat bleek dat de tot dat peloton behorende soldaten C. D. van Tol, J. Bazuin, H. van Rooyen, S. Hilverda en H. Wagemans hun zaken niet in orde hadden; dat hij toen onder nadere goedkeuring van zijn compagniescommandant, welke enkele ogenblikken later werd verkregen, de maatregel heeft getroffen dat genoemde soldaten zich die dag om 17.00 uur bij de sergeant van de week van die compagnie, sergeant J. moesten melden voor inspectie van hun uitrusting en kleding; dat hij dit tegen die soldaten heeft gezegd en die morgen de sergeant J. daarvan op de hoogte heeft gesteld middels een briefje; dat hij die maatregel trof in het belang van de dienst en van de krijgsmacht; dat hij om 14.20 uur die middag genoemde soldaten bij de bushalte buiten de legerplaats aantrof;

2. Hendricus Johannes Wagemans, oud 20 jaar: dat er op zaterdag 21 juni 1958 omstreeks 10.45 uur te Ermelo inspectie was van kleding en uitrusting van het peloton, waartoe hij behoorde, welke inspectie geschiedde door de 2e luitenant Koenders van die compagnie; dat de luitenant Koenders, daar zijn zaken niet in orde bleken te zijn, bepaalde dat hij zich die dag om 17.00 uur met zijn koppel, beter gepoetst en geblancoed dan die morgen, moest melden bij de sergeant van de week van die compagnie, de sergeant J. voor inspectie van die koppel; dat hij omstreeks 11.30 uur die dag naar sergeant J. is toegegaan, die toen al wist dat hij zich die middag om vijf uur bij hem zou moeten melden; dat hij toen aan deze gevraagd heeft om niettemin die dag om 14.30 uur met bewegingsvrijheid te mogen vertrekken; dat de sergeant hem dat toen te Ermelo heeft toegestaan; dat hij, zonder voor inspectie bij de sergeant geweest te zijn, om 14.30 uur die dag met bewegingsvrijheid is vertrokken;

3. enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-

staande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als militair opzettelijk zonder daartoe bevoegd te zijn enigen maatregel in het belang der krijgsmacht of van den dienst ondernomen of bevolen, beletten, belemmeren of verijdelen, gepleegd in tijd van „oorlog“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 134 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 87 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen;

Overwegende, dat beklaagde blijkens een overgelegd afschrift van diens straflijst ter zake van het gepleegde feit krijgstuchtelijk is gestraft met zes dagen verzuwaard arrest;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van veertien dagen en verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 8 oktober 1958

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.kol. A. J. J. H. van Dilst en Majoor J. C. Engelman.

Raadsman: Mr P. J. H. Nagel.

Een officier-commandant van een garnizoenspatrouille had beklaagde, die hij verdacht van het pogen te liften, opdracht gegeven naar zijn onderdeel terug te keren en zich aldaar op elk appèl gedurende het weekeinde te melden, aldus de aan beklaagde verleende gunst van bewegingsvrijheid intrekkende, waartoe die meerdere niet bevoegd was.

Onbevoegd gegeven bevel; geen overtreding van artikel 114 W.M.Sr.; constatering dat het gepleegde een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp oplevert.

(W.M.Sr. art. 114; W.K. art. 58, 60)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G.A.S., geboren 16 mei 1939, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat na voeging der afzonderlijk tegen hem aangebrachte zaken de beklaagde is ten laste gelegd:

- A . dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot Lucht-
„doelartillerie der Koninklijke Landmacht, te Ossendrecht, in tijd
„van oorlog, op 17 mei 1958, toen de eerste luitenant der Artil-
„lerie W. L. Boersma hem en de soldaat J. Th. V. had bevolen
„in de legerplaats Ossendrecht te blijven en zich op alle appèls
„te melden, opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoor-
„zamen en dit bevel opzettelijk niet is nagekomen, immers op-
„zettelijk tezamen met de soldaat J. Th. V. te circa 15.30 uur
„de legerplaats heeft verlaten en liftende naar huis is gegaan en
„aldus tevens van 17 mei 1958, 15.30 uur tot 19 mei 1958
„00.30 uur opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken van de
„legerplaats Ossendrecht afwezig is geweest en gebleven”;
- B . dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke
„dienst bij de 929e afdeling Lichte Lucht doelartillerie Territoriaal
„der Koninklijke Landmacht, op 16 juni 1958, in tijd van oorlog,
„te de Lier, na expiratie van een hem verleend verlof, eigen-
„dunkelijk niet naar zijn aldaar gelegen onderdeel is teruggekeerd
„en sindsdien langer dan vier dagen opzettelijk ongeoorloofd en
„onafgebroken van zijn onderdeel afwezig is geweest, totdat hij op
„13 juli 1958 zich bij zijn onderdeel heeft teruggemeld;
- C . dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke
„dienst bij de 929e Afdeling Lichte Lucht doelartillerie Terri-
„toriaal der Koninklijke landmacht, op 17 juli 1958, in tijd van
„oorlog, te de Lier, terwijl hij zich in voorlopig arrest, door te
„brengen in de vorm van streng arrest, in een cel in het Scheffer-
„kamp te de Lier bevond, opzettelijk uit zijn cel is geklommen
„en zijn te de Lier gelegen onderdeel heeft verlaten en sindsdien
„langer dan vier dagen opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken
„van zijn onderdeel afwezig is gebleven, totdat hij op 22 juli
„1958 door de gemeentepolitie te Leiden is aangehouden en naar
„het politiebureau aldaar is overgebracht”;

Overwegende: . . .enz.;

overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

Ad A:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke landmacht, ingedeeld bij het Depot Lucht doelartillerie op 17 mei 1958 te omstreeks 13.30 uur in gezelschap van de soldaat V. van dezelfde batterij als hij, werd aangetroffen op de Putseweg tussen de legerplaats Ossendrecht en Hogerheide, door de eerste luitenant Boersma, commandant van een patrouille controle-liftverbod; dat die luitenant, aangezien hij V. en hem er van verdacht te pogen te liften, V. en hem heeft gelast om zich te begeven naar de wacht van de legerplaats Ossendrecht, hetgeen zij toen hebben gedaan dat bij genoemde wacht de luitenant Boersma die dag omstreeks 14.00 uur V. en hem heeft bevolen om dat weekend in de legerplaats Ossendrecht te blijven en zich op alle appèls te melden; dat hij die dag tezamen met de soldaat V. omstreeks 15.30 uur, ieder geheel eigendunkelijk, de legerplaats Ossendrecht heeft verlaten; dat zij ieder liftend naar hun

woning zijn gegaan, hij naar Den Haag; dat hij sindsdien van **zijn** onderdeel voormeld te Ossendrecht afwezig is gebleven totdat hij zich aldaar in de nacht van 18 op 19 mei 1958 omstreeks 00.30 uur heeft teruggemeld;

Ad B. en C. . . . enz. (Red.);

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Willem Lijcle Boersma, eerste luitenant,

dat hij in zijn functie van commandant van een garnizoensofficierspatrouille, belast met het toezicht op de naleving van het liftverbod in het garnizoen Bergen op Zoom, tot welk garnizoen de legerplaats Ossendrecht behoort, op 17 mei 1958 omstreeks 14.00 uur aan de soldaten G. A. S. en J. Th. V. beide van de Specialistenbatterij Kornwerderzand, in genoemde legerplaats opdracht heeft gegeven om dat weekend in de legerplaats Ossendrecht te blijven en zich op alle *appèls* te melden gedurende dat weekend; dat hij hun dat bevel gaf in de wacht van de legerplaats Ossendrecht; dat hij een half uur tevoren deze soldaten had aangetroffen op de Putseweg, halverwege de legerplaats en Hogerheide; dat S. helemaal geen cent op zak had en V. drie cent; dat hij op grond hiervan er van uitging dat deze militairen het oogmerk hadden om te liften; dat hij hun toen opdracht heeft gegeven terug te gaan naar de legerplaats en zich daar te melden bij de wachtcommandant; dat zij dit toen inderdaad hebben gedaan; dat hij daarna deze militairen het het in de aanhef bedoelde bevel heeft gegeven; dat hij dus de bewegingsvrijheid, waarvoor deze zich hadden opgegeven, introk;

Overwegende, dat blijkens een justitiële verklaring dd. 22 mei 1958 opgemaakt door de commandant van de specialistenbatterij Kornwerderzand van het depot luchtdoelartillerie te Ossendrecht, beklaagde van 17 mei 1958 te 17.05 uur tot 19 mei 1958 te 00.30 uur onafgebroken afwezig is geweest van zijn onderdeel depot luchtdoelartillerie, gelegerd te Ossendrecht, en zich persoonlijk heeft teruggemeld;

Overwegende, dat een afschrift Algemene Instructie voor de Garnizoens-officierspatrouille van Bergen op Zoom dd. 20 januari 1953, voor eensluidend afschrift dd. 17 mei 1956 getekend door de Adjudant-onderofficier administrateur H. Hensbach onder meer inhoudt:

overtreders van het liftverbod te rapporteren en hen opdracht te geven zich te voet naar de dichtstbijzijnde Brigade der Koninklijke Marechaussee te begeven en aldaar nadere orders af te wachten; zodra daartoe gelegenheid is in verbinding te treden met de betrokken brigade en zo mogelijk het onderdeel van herkomst en maatregelen te treffen dat de overtreder naar zijn onderdeel wordt teruggebracht om zich aldaar bij de officier van piket te melden;

Overwegende, dat het bevel van de luitenant Boersma tot gevolg had, dat beklaagde diens bewegingsvrijheid werd ontnomen;

Overwegende, dat de luitenant Boersma niet bevoegd was de aan beklaagde door diens commandant verleende gunst in te trekken en het bevel in kwestie derhalve als onbevoegd gegeven moet worden beschouwd;

Overwegende, dat hieruit volgt dat het aan beklaagde gegeven bevel

niet was een dienstbevel in de zin van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Ad B. en C.: . . .enz. (*Red.*);

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde sub A, B en C is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, ten aanzien van het sub A ten laste gelegde, te weten:

dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het depôt luchtdoelartillerie der Koninklijke landmacht, te Ossendrecht, in tijd van oorlog, op 17 mei 1958, toen de eerste luitenant der artillerie W. L. Boersma hem en de soldaat J. Th. V. had bevolen in de legerplaats Ossendrecht te blijven en zich op alle appels te melden, opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te gehoorzamen en dit bevel opzettelijk niet is nagekomen, immers opzettelijk tezamen met de soldaat J. Th. V. te circa 15.30 uur de legerplaats heeft verlaten en liftende naar huis is gegaan;

Overwegende, dat het hierboven onder A bewezenverklaarde feit niet strafbaar is krachtens artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, noch bij enige andere strafbepaling strafbaar is gesteld;

Overwegende, te dien aanzien dat het onder A bewezenverklaarde oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende toch, dat de Krijgsraad van mening is dat beklagde in de gegeven omstandigheden aan het bevel gehoor had dienen te geven, nu hij zich tegenover de commandant van de garnizoensofficierspatrouille er niet op heeft beroepen, immers ook niet wist, dat de intrekking van zijn, beklagdes, bewegingsvrijheid slechts kon geschieden door zijn beklagdes, commandant, diens meerdere of in casu de officier van kazerneweekdienst, terwijl het bevel in kwestie wel degelijk een dienstaangelegenheid betrof, immers een maatregel inhield, strekkende tot betere naleving van de order betreffende het liften van militairen;

Overwegende, dat het voor het overige bewezene moet worden gequalificeerd als:

„1. *desertie in tijd van oorlog gepleegd*”,

„2. *desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige het „misdrijf pleegt, terwijl hij is dienstdoende”*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

2. artikel 98 juncto 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-

ming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 13 juli 1958—17 juli 1958 voorlopig arrest heeft ondergaan en op 22 juli 1958 wederom in arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten, ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen 1, 10, **23**, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 10, 27, 57 van het Wetboek van Strafrecht; 76 van de Invoeringswet Militair Strafen Tuchtrecht; 2, 60 van de Wet op de Krijgstucht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven sub A als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Bevindt dat dit feit oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht;

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven sub B en C als bewezen aangenomen en gequalificeerde feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden met bepaling dat van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf in mindering zal worden gebracht een termijn vanaf 22 juli 1958;

Bekrachtigt het bestaande arrest;

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk voor bewezen is verklaard en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

NASCHRIFT.

Verwezen wordt naar het vonnis van dezelfde Krijgsraad van 6 augustus 1958, opgenomen op blz. 183 e.v. hiervóór, en naar mijn daarbij gestelde naschrift.

Merkwaardig is dat 's Krijgsraads beslissing dat het sub A bewezen verklaarde een (eigenlijk) krijgstuchtelijk feit oplevert, in dat dictum zonder enige consequentie blijft.

In het vonnis van 6 augustus 1958 leidde die overweging en beslissing tot verwijzing naar de commanderende officier, op grond van artikel 58 W.K. In bovenstaand vonnis is artikel 58 W.K. niet, artikel 60 W.K. wel vermeld. De Krijgsraad zal dus vermoedelijk het geconstateerde krijgstuchtelijke vergrijp bij de bepaling van de straf in aanmerking hebben genomen. Ik meen dat zulks niet mag geschieden alléén door het artikel 60 W.K. onder de toegepaste wetsartikelen te

vermelden, doch dat (zoals in de jurisprudentie gewoonte is) daaraan een uitdrukkelijke overweging dient te worden gewijd, gelijk dat ook het geval is bij toepassing van artikel 57 W.K.

Overigens meen ik dat in casu voor toepassing van artikel 60 W.K. geen plaats is. „Samenhang of verband" van artikel 60 W.K. heeft niet het oog op deze vorm van meerdaadse samenloop, maar op eendaadse (in de oude leer van de Hoge Raad), op voortgezette handeling en dergelijke figuren. Als óók meerdaadse samenloop zonder verder verband of samenhang onder de bedoeling van de wetgever begrepen zou zijn, zou de wetgever de woorden „verband of samenhang" weggelaten hebben: die beperking zou dan geen zin hebben.

Deze beperking is trouwens in de Memorie van toelichting uitdrukkelijk naar voren gebracht (VAN DER HOEVEN III, blz. 382).

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 8 oktober 1958

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Majoor J. C. Engelman.

Raadsman: Mr P. J. H. Nagel.

Als beroepswachtmeester aan een dpl. soldaat-chauffeur gevraagd hem, met zijn rijwiel, naar huis te brengen met een militaire vrachtauto en, toen de mindere antwoordde dat dat niet mocht en hij het alleen zou doen als de wachtmeester de verantwoordelijkheid voor zijn rekening zou nemen, geantwoord dat hij de verantwoording op zich nam.

Geen overtreding van art. 140 W.M.Sr., zoals primair ten laste gelegd, maar misbruik van invloed als meerdere (art. 138 W.M.Sr.).

(W.M.Sr. art. 138, 140)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H. J. L., geboren 23 februari 1927, beroepswachtmeester, beklaagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van wachtmeester in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 26 april 1958 „te Rotterdam:

„PRIMAIR:

„opzettelijk, met overschrijding van zijn bevoegdheid als wachtmeester „bevoorrading bij de 943e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie der „Nationale Reserve, te Rotterdam, de bij genoemd onderdeel voor het „verrichten van chauffeursdiensten ten behoeve van dat onderdeel te „werkgestelde dienstplichtig soldaat J. Bakker, derhalve een mindere

„in rang, heeft bevolen om hem, beklaagde, en zijn, beklaagdes, par-
„ticulier rijwiel in het militair motorrijtuig, merk DAF, type vracht-
„auto, waarvan genoemde Bakker de chauffeur was, voor particuliere
„doeleinden van het militair barakkenkamp aan de Dorpsweg waar hij,
„beklaagde, en genoemde Bakker zich bevonden, naar zijn, beklaagdes,
„woning gelegen aan de Ameidestraat te Rotterdam te brengen, door
„opzettelijk genoemde soldaat de woorden toe te voegen: „Breng jij
„„me even met de auto thuis”;

en indien terzake van het hem primair tenlastegelegde geen veroor-
deling mocht volgen,

„SUBSIDIAIR:

„door misbruik van zijn invloed als wachtmeester tegenover de bij
„hetzelfde onderdeel dienende dienstplichtig soldaat J. Bakker, der-
„halve een mindere in rang, deze heeft overgehaald om hem, beklaagde,
„en zijn, beklaagdes, particulier rijwiel in het militair motorrijtuig, merk
„DAF, type vrachtauto, waarvan genoemde Bakker de chauffeur was,
„voor particuliere doeleinden van het militair barakkenkamp aan de
„Dorpsweg, waar hij, beklaagde, en genoemde Bakker zich bevonden,
„naar zijn, beklaagdes, woning gelegen aan de Ameidestraat te Rotter-
„dam te brengen, zulks terwijl daaruit enig nadeel kon ontstaan, door
„genoemde soldaat de woorden toe te voegen: „Breng jij mij met de
„„auto even thuis” en, nadat genoemde Bakker hem, beklaagde, had
„geantwoord dat hij het zou doen maar dat het voor zijn, beklaagdes,
„verantwoording was, voormelde Bakker de woorden toe te voegen:
„„Die verantwoording neem ik”;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de
overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem primair ten laste ge-
legde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:
dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepswachtmeester
van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Nationale Reserve
District Rotterdam en tewerkgesteld als wachtmeester bevoorrading
bij de 943e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie in het Kamp Dorpsweg
te Rotterdam op 26 april 1958 omstreeks 12.00 uur in genoemd kamp
aan de bij diezelfde afdeling als soldaat-chauffeur ingedeelde soldaat
J. Bakker heeft gevraagd om hem met zijn particuliere rijwiel in de
militaire truck, DAF, waarvan Bakker de chauffeur was, voor parti-
culiere doeleinden van genoemd kamp te brengen naar zijn woning
aan de Ameidestraat te Rotterdam, een afstand van ongeveer 10 km;
dat het een verzoek was, aangezien hij wel wist dat hij Bakker niet kon
bevelen hem naar huis te brengen, omdat hij daartoe niet bevoegd was
en omdat hij zich niet met een dienstwagen naar huis mocht laten
brengen; dat Bakker toen wel wat tegensputterde; dat hij echter toen
tegen Bakker heeft gezegd, dat hij als er moeilijkheden van kwamen de
verantwoording zou dragen; dat hij zijn voornoemd verzoek aan Bakker
ongeveer heeft gedaan met de woorden „Breng jij mij even met de
„auto thuis”; dat Bakker antwoordde dat hij alleen bereid was hem thuis

te brengen mits hij — beklaagde — daarvoor volledig de verantwoording nam, waarop hij — beklaagde — heeft gezegd: „Die verantwoording neem ik”; dat Bakker hem toen vervolgens met zijn fiets in die truck naar huis heeft gebracht; dat hij wist dat Bakker zijn mindere in rang was en dat hij op bovenbedoelde wijze misbruik maakte van zijn invloed als wachtmeester tegenover hem;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard Jan Bakker:

dat, terwijl hij als dienstplichtig soldaat was ingedeeld bij de 943e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie der Nationale Reserve te Rotterdam als soldaat-chauffeur, op 26 april 1958 omstreeks 12.00 uur de als wachtmeester-bevoorrading bij die afdeling ingedeelde wachtmeester L. tegen hem in het kamp Dorpsweg, een militair barakkenkamp, te Rotterdam zei: „Breng jij me met de auto even thuis”; dat hij toen, aangezien hij begreep dat de wachtmeester bedoelde dat hij deze zou thuis brengen met de militaire truck waarop hij chauffeur was en dit verboden was, daar het hier een zuiver particuliere aangelegenheid betrof, tegen L zei: „Ik wil het doen, maar op Uw verantwoording, want ik weet dat het niet mag. Als er wat van komt is het voor Uw rekening”; dat hij, nadat L. toen vervolgens tegen hem gezegd had: „Die verantwoording neem ik”, de wachtmeester L. met genoemde militaire truck van het kamp Dorpsweg heeft weggebracht naar diens particuliere woning aan de Arneidestraat te Rotterdam, waarbij hij toen ook het particuliere rijwiel van L. in de truck heeft meegevoerd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, te dien aanzien, dat door het maken van genoemde rit voor particuliere doeleinden, voor de Staat der Nederlanden nadeel is ontstaan:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

als militair door misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover een mindere, dezen overhalen iets te doen, terwijl daaruit enig nadeel kan ontstaan,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 138 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren, en onvoorwaardelijk: tot een geldboete van f 50,— subs. 10 dagen hechtenis — Red.].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 15 januari 1958

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen: *Leden:* Kolonel J. C. Zuidema en Lt.Kol. Mr L. F. de Groot.

Raadsman: Mr W. van de Grinten.

Opzettelijk wederrechtelijk gebruik gemaakt van een motorrijtuig: tijdens afwezigheid van een kameraad diens bromfiets, die beklaagde reeds eerder had mogen gebruiken, zonder (uitdrukkelijke) toestemming gebruikt.

De omstandigheid dat iemand eerder de bromfiets van een vriend met diens toestemming heeft mogen gebruiken brengt niet zonder meer met zich dat de ander gerechtigd is in den vervolge ook zonder die toestemming dat voertuig te gebruiken, doch kan hoogstens aanleiding geven tot de hoop dat de eigenaar tegen ongevraagd gebruik geen bezwaar zal hebben. Aan het wederrechtelijke karakter van het gebruik doet niet of dat de eigenaar, zoals in casu, achteraf te kennen geeft daartegen geen bezwaar te hebben.

(W.V.W. art. 37)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A.J.P., geboren 8 oktober 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 30 september 1957 te Grave opzettelijk „wederrechtelijk een tweewielig rijwiel, met ingeschakelde hulpmotor, toebehorende aan J. H. Stevens, in ieder geval aan een ander dan aan „hem, beklaagde, op de voor het openbaar rij- of ander verkeer open- „staande weg de Rijksweg heeft gebruikt, door alstoen aldaar als be- „stuurder opzettelijk wederrechtelijk met genoemd, door de hulpmotor „voortbewogen, rijwiel over genoemde weg te rijden“;

Overwegende: . . .enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij op maandag 30 september 1957 zag, dat de bromfiets van de hem bekende soldaat Stevens, die naar hij wist op oefening in Duitsland was, in het portaal van een toiletgebouw van de Generaal de Bonskazerne te Grave stond; dat hij even later, toen hij zijn eigen fiets niet direct kon gebruiken besloot om die bromfiets te gebruiken voor een rit naar zijn ouderlijke woning; dat het slot van de bromfiets defect bleek en hij dit eerst wilde laten repareren; dat hij toen in de loop van de avond als bestuurder van eerder bedoeld tweewielig rijwiel met ingeschakelde hulpmotor via de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande Rijksweg te Grave naar een rijwielhandelaar in Grave is gereden, wetende dat dat rijwiel toebehoorde aan genoemde Stevens en zonder daartoe van Stevens toestemming verkregen te hebben;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambtsedig procesverbaal no. P. 133/57, opgemaakt en gesloten te Grave op 25 oktober 1957 door de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee Marinus Arnoldus van den Hurk, behorende tot de brigade Grave onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van:

Petrus Joseph Marinus van Boxtel:

dat hij op 30 september 1957 omstreeks 18.00 uur in gezelschap

van de soldaat P. van de Generaal de Bonskazerne te Grave over de Rijksweg naar een rijwielhandelaar te Grave is gereden; dat P. daarbij een bromfiets van het merk Locomotief bestuurde welke zij eerder op die dag hadden aangetroffen in een toiletgebouw van de Generaal de Bonskazerne en die naar P. hem toen zeide van de soldaat Stevens was;

Joseph Hendrik Stevens (dienstplichtig soldaat bij het 15e Bataljon Infanterie, gelegerd in de Generaal de Bonskazerne te Grave):

dat hij van 27 september 1957 tot 12 oktober 1957 deelnam aan een oefening in Duitsland en voor zijn vertrek daarheen het hem in eigendom toebehorende rijwiel met hulpmotor merk Locomotief, neerzette in een toiletgebouwtje van de Generaal de Bonskazerne te Grave; dat hij het stuurslot van dit rijwiel met hulpmotor op slot draaide en een kabelslot bevestigde om de linkerpedaal en een framestang van het rijwiel, zodat tijdens zijn afwezigheid niemand daarvan gebruik kon maken; dat hij aan niemand, ook niet aan de soldaat P., toestemming heeft gegeven het rijwiel tijdens zijn afwezigheid te gebruiken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat ter terechtzitting door beklaagdes raadsman is aangevoerd dat de eigenaar van het rijwiel met hulpmotor, Stevens, met beklaagde zeer goed bevriend was en laatstgenoemde reeds eerder met toestemming van de eigenaar het rijwiel had bereden en op grond daarvan er op mocht rekenen dat de eigenaar tegen het onderhavige gebruik door beklaagde geen bezwaar zou hebben en beklaagde derhalve, zo al wederrechtelijk, in elk geval niet opzettelijk wederrechtelijk het voertuig gebruikt heeft;

Overwegende daaromtrent, dat de omstandigheid dat iemand een of meermalen het rijwiel met hulpmotor van zijn vriend met diens toestemming gebruikt zonder meer niet met zich brengt dat de ander gerechtigd is in den vervolge ook zonder die toestemming dat voertuig te gebruiken, doch hoogstens aanleiding kan geven tot de hoop dat de eigenaar tegen ongevraagd gebruik geen bezwaar zal hebben; dat dan ook beklaagde het rijwiel met hulpmotor heeft gebruikt zonder daartoe op enigerlei wijze gerechtigd te zijn en dit moet hebben be-

grepen; dat aan het wederrechtelijk karakter van het litigieuze gebruik, niet af doet het feit dat, als in casu, de eigenaar achteraf te kennen geeft daartegen geen bezwaar te hebben;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 15,—, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 9 dagen — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het zwaartepunt van 's Krijgsraads overweging, waarmede het verweer van de raadsman verworpen wordt, dient n.m.m. gezocht te worden in de woorden „zonder meer”. Vermoedelijk heeft de Krijgsraad aangenomen dat het (de) slot(en) van het rijwiel in orde was (waren), toen beklaagde het aantrof. Als het echter anders was geweest; als voorts de eigenaar-getuige meer de nadruk had gelegd op het (vanzelfsprekend-stilzwijgende) van zijn goedkeuring van en instemming met het gebruik door zijn vriend-beklaagde, dan wordt het veel gemakkelijker om aannemelijk te maken dat zelfs van wederrechtelijk gebruik geen sprake is geweest. In het voorliggende geval, nu het bewijs aannemelijk maakt dat beklaagde het (de) slot(en) van de bromfiets heeft geforceerd, was de wederrechtelijkheid apert en de opzet zeer aannemelijk.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 11 juni 1958.

President: Luitenant-Kolonel Mr O. A. Stradmeijer; *Leden:* Luit.-Kolonel W. de Bruyne en Luit.-Kolonel Mr L. F. de Groot.
Raadsman: 2e-luitenant E. W. Scheffrahn.

Desertie, door twee verenigde personen, naar het buitenland en onder de verzwarende omstandigheid van „dienstdoende”.

(W.M.Sr. art. 98, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. J. J. E., geboren 14 december 1938, dp. soldaat en J. F. D., geboren 31 augustus 1938, dpl. soldaat, beiden beklaagde,

Gezien: enz.;

overwegende, dat de beklaagden is ten laste gelegd *):

„dat zij zich op of omstreeks 11 maart 1958 te omstreeks 20.30 uur „te Venlo, alwaar zij als dienstplichtige soldaten in werkelijke dienst „waren bij de 1e Compagnie van het Regiment Stoottroepen, te samen „en in vereniging, *althans ieder voor zich*, met het oogmerk om zich „voorgoed aan hun dienstverplichtingen te onttrekken, tijdens een

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red.)

„oefening zonder recht of toestemming van hun onderdeel hebben ver-
„wijderd en zich naar het buitenland (Duitsland) hebben begeven en
„sindsdien opzettelijk ongeoorloofd van hun onderdeel afwezig zijn
„geweest en gebleven, totdat zij op 12 maart 1958 te omstreeks 18.00
„uur in Duitsland door Duitse douaneambtenaren werden aangehouden
„en op 12 maart 1958 te omstreeks 19.00 uur door deze aan de Ko-
„ninklijke Marechaussee te Venlo werden overgegeven”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagden ten processe onder meer zakelijk heb-
ben verklaard:

beklaagde E.:

dat hij op 11 maart 1958 te omstreeks 20.30 uur, terwijl hij als
dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de 1e compagnie van
het Regiment Stoottroepen te Venlo, aldaar te samen en in vereniging
met de soldaat J. F. D. met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn
dienstverplichtingen te onttrekken tijdens een avondoefening zich van
zijn onderdeel heeft verwijderd en zich naar het buitenland (Duitsland)
heeft begeven en sindsdien willens en wetens ongeoorloofd van zijn
onderdeel afwezig is geweest en gebleven zonder dat hij daartoe
enig recht of toestemming had, totdat hij op 12 maart 1958 te om-
streeks 18.00 uur in Duitsland door Duitse douaneambtenaren werd
aangehouden en op dezelfde dag te omstreeks 19.00 uur door voor-
noemde Duitse ambtenaren aan de Koninklijke Marechaussee te Venlo
werd overgegeven;

beklaagde D.:

dat hij op 11 maart 1958 te omstreeks 20.30 uur te Venlo, terwijl
hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de
1e compagnie van het Regiment Stoottroepen, tesamen en in vereniging
met de eveneens bij zijn compagnie behorende soldaat C. J. J. E., met
de bedoeling om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te ont-
trekken, tijdens een avondoefening te Venlo zich van zijn onderdeel
heeft verwijderd en zich naar het buitenland (Duitsland) heeft begeven
zonder dat hij van enige bevoegde meerdere recht of toestemming had
gekregen om zijn onderdeel te verlaten en dat hij sindsdien willens en
wetens ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig is geweest en gebleven,
totdat hij op 12 maart 1958 te omstreeks 17.30 uur in Duitsland door
Duitse douaneambtenaren werd aangehouden en diezelfde dag te om-
streeks 19.00 uur aan de Koninklijke Marechaussee te Venlo werd
overgegeven;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
staande bewijsmiddelen — de verklaring van ieder der beklaagden
slechts gebezigd tegen hem, die haar aflegde — wettig en overtuigend
bewezen acht, hetgeen aan beklaagden is ten laste gelegd met hun
schuld daaraan [zie het niet-gecursiveerde deel der tenlastelegging —
Red.];

Overwegende, dat het aldus bewezene voor ieder der beklaagden
moet worden gequalificeerd als:

„desertie in tijd van oorlog, gepleegd door twee of meer personen „gezamenlijk, waarbij de schuldige is dienstdoende en zich naar het „buitenland verwijdert”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 98 en 99 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling van de beklaagde E. tot een militaire detentie voor de duur van acht weken, en van de beklaagde D. tot een militaire detentie voor de duur van vier weken, waarvan een gedeelte, ten aanzien van E. groot vijf weken en ten aanzien van D. groot twee weken voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren — *Red.J.*

NASCHRIFT

(1) De Krijgsraad maakt ten aanzien van het tijdstip van einde der ongeoorloofde afwezigheid geen keuze tussen dat der arrestatie in het buitenland door de buitenlandse overheid en dat der arrestatie in Nederland door de Nederlandse overheid. Weliswaar was het tijdsverschil in casu te verwaarlozen, doch de tenlastelegging liet de Krijgsraad de gelegenheid, zijn standpunt te bepalen.

(2) Het vonnis geeft niet de minste overweging, waarom beklaagde E. tweemaal zo zwaar gestraft werd als beklaagde D. Het verschil kan niet in verschil in leeftijd of verschil in ancienniteit worden gezocht.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 19 juni 1958.

President (plv.): Majoor Mr Ch. J. Enschedé; *Leden*: Kolonel L. F. C.

Potjes en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: 2e Luitenant Mr F. Salomonson.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van een beroepswachtmeester en een beroepskorporaal gedurende een nacht; gezamenlijk (en tengevolge van samenspanning?) waarbij zij zich naar het buitenland (België) verwijderden. Wijziging inmiddels van het Regl. Znw. Dienst, waardoor de afwezigheid ten tijde van de berechting geen ongeoorloofde zou zijn geweest, Géén wijziging van strafrecht.

Een auto bestuurd onder drankinvloed.

Geen aftrek van voorarrest.

(W.M.Sr. art. 48, 97, 99; W.Sr. art. 27; W.V.W. art. 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen:

(1) L. v. R., geboren 27 juni 1927, wachtmeester, en (2) G. J. V.,

geboren 17 februari 1930, korporaal 1e klasse, beklaagden,

Gezien: enz.;

Overwegende dat de beklaagden na voeging is ten laste gelegd:
aan beklaagde R.:

„1. dat hij op of omstreeks 17 februari 1958 te omstreeks 01.00 uur
„te Oirschot, terwijl hij als beroepswachtmeester in werkelijke militaire
„dienst was bij het 11e Bataljon Zware Tanks en gelegerd in de leger-
„plaats Oirschot, zijn onderdeel heeft verlaten zonder toestemming
„van een bevoegde meerdere en sindsdien daarvan opzettelijk onge-
„oorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 17 februari
„1958 omstreeks 06.00 uur in de omgeving van de Belgische plaats
„Bree door de Belgische Rijkswacht werd aangehouden en door deze
„om 09.15 uur aan de adjudant-onderofficier Samson der Konink-
„lijke Marechaussee werd overgegeven, hebbende hij zich tijdens ge-
„noemde afwezigheid naar het buitenland (België) begeven en heb-
„bende hij bovenomschreven feiten gepleegd te samen en in vereniging
„met de bij bovengenoemd onderdeel als korporaal I in werkelijke
„dienst zijnde V.;

„2. dat hij op of omstreeks 17 februari 1958 te Oirschot en Eind-
„hoven als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmede heeft
„gereden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande
„weg, de Oirschotsedijk, terwijl hij daarbij onder zodanige invloed van
„het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat hij niet in
„staat moest worden geacht zijn motorrijtuig naar behoren te besturen;

„3. dat hij op of omstreeks 17 februari 1958 te Oirschot en Eind-
„hoven als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig daarmede heeft
„gereden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande
„weg, de Oirschotsedijk, zonder dat aan hem, beklaagde, het bij artikel
„9, 1e lid sub 3 der Wegenverkeerswet vereiste geldige rijbewijs was
„afgegeven“;

aan beklaagde V.:

„dat hij op of omstreeks 17 februari 1958 te omstreeks 01.00 uur
„te Oirschot, terwijl hij als beroepskorporaal I in werkelijke dienst was
„bij het 11e Bataljon Zware Tanks en gelegerd in de legerplaats Oir-
„schot te Oirschot, zijn onderdeel heeft verlaten zonder toestemming
„van een bevoegde meerdere en sindsdien daarvan opzettelijk onge-
„oorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 17 februari
„1958 te omstreeks 06.00 uur in de omgeving van de Belgische plaats
„Bree door de Belgische Rijkswacht werd aangehouden en door deze
„om 09.15 uur aan de adjudant-onderofficier Samson der Koninklijke
„Marechaussee werd overgegeven, hebbende hij zich tijdens genoemde
„afwezigheid naar het buitenland (België) begeven en hebbende hij
„bovenomschreven feiten gepleegd tezamen en in vereniging met de
„bij bovengenoemd onderdeel als wachtmeester in werkelijke dienst
„zijnde R.“;

overwegende: enz.;

Overwegende dat beklaagden — ieder voor zich — ten processe
onder meer zakelijk hebben verklaard:

beklaagde R.:

dat hij op 17 februari 1958, terwijl hij als beroepswachtmeester in werkelijke militaire dienst was bij het 11e Bataljon Zware Tanks en gelegerd in de legerplaats Oirschot te Oirschot, op een tijdstip na 00.00 uur en in ieder geval voor 06.00 uur zijn onderdeel heeft verlaten, tezamen en in vereniging met de korporaal 1e klasse V., die bij hetzelfde onderdeel in werkelijke militaire dienst was, nadat hij met genoemde V. had afgesproken de legerplaats Oirschot tezamen te verlaten, zonder dat hij van enige bevoegde meerdere toestemming had gekregen en sindsdien van zijn onderdeel ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 17 februari 1958 te omstreeks 06.00 uur in de omgeving van de Belgische plaats Bree door de Belgische Rijkswacht werd aangehouden en te omstreeks 07.45 uur door deze aan de adjudant-onderofficier Samson der Koninklijke Marechaussee werd overgegeven; dat in die tijd voor hem de regeling gold, dat hij te 24.00 uur in de legerplaats Oirschot aanwezig moest zijn; dat hij op 17 februari 1958 op een tijdstip, liggende tussen 00.00 uur en 06.00 uur te Oirschot en Eindhoven als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig heeft gereden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Oirschotsedijk; dat hij in de voorgaande tien uren op 16 februari 1958 meer dan 20 glazen bier op had; dat hij daarna goed dronken was;

beklaagde V.:

dat hij in de nacht van 16 op 17 februari 1958, terwijl hij als beoepskorporaal 1e klasse in werkelijke militaire dienst was bij het 11e Bataljon Zware Tanks en gelegerd in de legerplaats Oirschot te Oirschot tezamen en in vereniging met beklagde R. genoemde legerplaats heeft verlaten zonder dat hij van enige bevoegde meerdere toestemming had om na 24.00 uur van die nacht buiten de legerplaats Oirschot te verblijven en dat hij sindsdien ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven totdat hij op 17 februari 1958 omstreeks 06.00 uur in de omgeving van de Belgische plaats Bree door de Belgische Rijkswacht werd aangehouden en door deze omstreeks 08.00 uur aan de adjudant-onderofficier Samson van de Koninklijke Marechaussee werd overgegeven; dat zijn bedoeling was een eind te gaan toeren met een motor, tezamen met de bij bovengenoemd onderdeel als wachtmeester in werkelijke dienst zijnde R.;

Post alia:

Overwegende ten aanzien van het aan beklagde R. sub 1 en het aan beklagde V. ten laste gelegde:

dat het ten processe overgelegde ambtsedige proces-verbaal nr^t P. 11-58, opgemaakt en gesloten te Weert op 24 februari 1958 door Henricus Petrus Samson, adjudant-onderofficier der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Weert, onder meer zakelijk inhoudt: als verklaring van relatable:

dat hij op 17 februari 1958 te omstreeks 08.15 uur telefonisch bericht ontving van de Rijkswacht te Bree (België), dat aldaar twee Nederlandse militairen waren aangetroffen; dat hij toen aldaar om-

streeks 09.15 uur van de Brigadecommandant te Bree beklaagden R. en V. heeft overgenomen;

Overwegende: enz.;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft en de verklaringen van de beklaagden slechts gebezigd ten aanzien van hem, die haar aflegde — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde R. sub 1 en sub 2 en aan beklaagde V. is ten laste gelegd, met hun schuld daaraan, met dien verstande, dat niet is bewezen dat beklaagden zich naar het buitenland hebben begeven;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde R. het hem sub 3 ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

ten aanzien van beklaagde R.:

1. *„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, terwijl die afwezigheid in „tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt, terwijl twee of „meer personen gezamenlijk of tengevolge van samenspanning het „misdrijf plegen“;*
2. *„Handelen in strijd met artikel 26 van de Wegenverkeerswet“;*

ten aanzien van beklaagde V.:

„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, terwijl die afwezigheid in „tijd van oorlog niet langer dan vier dagen duurt, terwijl twee of „meer personen gezamenlijk of tengevolge van samenspanning het „misdrijf plegen“;

voorzien en strafbaar gesteld:

ten aanzien van beklaagde R. bij de artikelen 97 en 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikelen 26 en 35 van de Wegenverkeerswet;

ten aanzien van beklaagde V. bij de artikelen 97 en 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend bewezen is hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende dat beklaagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de raadsman van beklaagden ten aanzien van de hen ten laste gelegde en bewezen verklaarde opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid een beroep heeft gedaan op het feit, dat de bepaling van het Reglement op de Inwendige Dienst, voorschrijvende dat zij gedurende de nachtelijke uren niet zonder toestemming buiten hun kampement mogen vertoeven inmiddels gewijzigd is in dier voege, dat dit voorschrift niet langer geldt voor meerderjarig beroepskader, zodat beklaagden in verband met het bepaalde bij artikel 1 lid 2 van het

Wetboek van Strafrecht niet strafbaar zouden zijn, doch de Krijgsraad, daargelaten dat de Raad niet is gebleken, dat de toentertijd geldende paraatheidsregeling, met zich brengende dat het beklaagden niet geoorloofd was zonder toestemming hun garnizoen te verlaten gelijk zij hebben gedaan, thans niet meer van kracht zou zijn, dit beroep verwerpt, vermits de door beklaagden overtreden norm, te weten het verbod om opzettelijk ongeoorloofd afwezig te zijn, ongewijzigd is gebleven en schending daarvan onveranderd met straf wordt bedreigd, zodat, waar de strafwet derhalve niet is gewijzigd, artikel 1 lid 2 van het Wetboek van Strafrecht ten deze toepassing mist;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straffen in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon der daders, waarbij de Krijgsraad geen termen vindt de aftrek van het door beklaagden, blijkens meergenoemde justitiële verklaringen van 15 en 17 maart 1958 van 17 tot 19 februari 1958 als streng arrest ondergaan voorarrest te bevelen;

[Volgt: veroordeling van beklaagde R. tot een militaire detentie voor de duur van twee maanden, waarvan een maand voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren, en van de beklaagde V. tot een militaire detentie voor de duur van 6 weken, waarvan 3 weken voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

NASCHRIFT

(1) *De Krijgsraad verwerpt het beroep op artikel 1 (2) W.Sr. omdat de door beklaagden overtreden norm, te weten het verbod om opzettelijk ongeoorloofd afwezig te zijn, ongewijzigd is gebleven. Dit lijkt mij een petitio principii: als het betoog van de raadsman juist is, zouden beklaagden, handelende zoals zij deden doch op het tijdstip hunner berechting, geen norm hebben overtreden; zouden zij met name niet ongeoorloofd afwezig geweest zijn.*

Het wil overigens voorkomen dat beklaagden geen toestemming hadden om zich naar het buitenland te begeven, zodat dat in ieder geval (opzettelijk) ongeoorloofd geschiedde.

(2) *Het is niet duidelijk waarom de Krijgsraad, niettegenstaande de bekentenissen der beklaagden en het relaas van de adjudant-onderofficier Samson, niet bewezen heeft geacht dat beklaagden tijdens hun afwezigheid in het buitenland zijn geweest.*

(3) *De jurisprudentie heeft tot dusverre de strafverzwarende omstandigheid van artikel 99, 2° W.M.Sr. als een dubbele beschouwd; tussen de twee door „of” gescheiden figuren werd uitdrukkelijk een keuze gemaakt, resp. een cumulatie uitgesproken. De tenlastelegging spreekt (ten onrechte) niet van de samenspanning, doch slechts van het gezamenlijk plegen. Naar mijn mening had de Krijgsraad zich, in de qualificatie, daartoe behoren te beperken.*

(4) *Hoewel de tenlastelegging ten aanzien van beklaagde R. uitdrukkelijk de weg naar artikel 48 W.M.Sr. opende, heeft de Krijgsraad*

deze typisch militaire strafverzwarende omstandigheid met de gebruikelijke¹⁾ stiefmoederlijkheid behandeld.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 30 juli 1958.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; Leden: Kolonel H. J. F. Bijvoet en Luitenant-Kolonel W. de Bruijne.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten: zich naar een op 20 pas van zijn post gelegen boerderij begeven en aldaar met een aantal daar gelegerde militairen gepraat.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M., geboren 3 maart 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

*Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):*

„dat hij op of omstreeks 7 juni 1958 te Bemmelen, althans in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij het 15e Bataljon Stoottroepen der Koninklijke Landmacht en ingedeeld zijnde bij de wach van het object Noord te Bemmelen, wapend met een geweer, althans pistoolmitrailleur, althans pistool ter bewaking van genoemd object aldaar op post gesteld, zijn post eigendunkelijk heeft verlaten, althans de zodanig op hem rustende verplichting om voortdurend paraat en waakzaam te zijn opzettelijk niet is nagekomen, hebbende hij zich alstoen en aldaar opzettelijk in strijd met genoemde verplichtingen binnen een op ongeveer 20 pas van zijn post gelegen boerderij begeven en zich daarbinnen enige tijd opgehouden, waardoor hij niet of onvoldoende paraat en waakzaam kon zijn“;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft

¹⁾ Zie Krijgsraad te Velde Noord, vonnis van 14 februari 1947 (M.R.T. XL, 1947, blz. 414); Krijgsraad bij de Zeemacht in het Oosten, vonnis van 11 november 1946 (M.R.T. XLI, 1948, blz. 237); idem van 5 januari 1948 (M.R.T. XLI, 1948, blz. 326); Krijgsraad te Velde West, vonnis van 4 oktober 1947 (M.R.T. XLI, 1948, blz. 385); Krijgsraad te Velde Zuid, vonnis van 27 september 1950 (M.R.T. XLIV, 1951, blz. 110); Krijgsraad te Velde Oost, vonnis van 2 november 1950 (M.R.T. XLIV, 1951, blz. 466); Krijgsraad te Velde West, vonnis van 15 april 1953 (M.R.T. XLVII, 1954, blz. 112); Krijgsraad te Velde Zuid, vonnis van 2 oktober 1953 (M.R.T. XLVII, 1954, blz. 543); Krijgsraad te Velde Oost, vonnis van 31 januari 1957 (M.R.T. LII, 1959, blz. 115).

**) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten overgenomen in de bewezenverklaring.*
(Red.).

verklaard dat hij op 7 juni 1958 te Bemmelen, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 15e Bataljon Stoottroepen der Koninklijke Landmacht, ingedeeld zijnde bij de wachtpost van het object Noord te Bemmelen en aldaar gewapend met geweer op post gesteld, die post omstreeks 22.30 uur eigener beweging heeft verlaten zonder daartoe van enige meerdere opdracht of toestemming te hebben verkregen; dat hij zich willens en wetens binnen een op ongeveer 25 meter van zijn post gelegen boerderij heeft begeven en daar een praatje heeft gemaakt met de aldaar gelegerde pontoniers; dat toen de 2e luitenant van Helden binnenkwam die hem gelastte zijn plaats als schildwachter weer in te nemen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan [enz., zie het niet-gecurseerde deel der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als schildwachter zijn post eigendunkelijk verlaten in tijd van oorlog,” voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat blijkens een zich ten processe aanwezig afschrift van de straflijst van beklaagde, deze reeds terzake van bovenvermeld feit krijgstuchtelijk werd gestraft met 10 dagen streng arrest;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 4 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 25 september 1958.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel P. G. A. Coopmans en Lt. Kol. B. F. M. Wijtenburg.

Raadsman: Kapitein A. G. Heijligers (voor beklaagden 1 en 3) en Kapitein J. F. Molenkamp (voor beklaagde 2).

Wederrechtelijk gebruik van een militaire auto door een drietal militairen (twee korporaals en een soldaat) op voorstel van één hunner.
(W.M.Sr. art. 48; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen:
(1) V., geboren 21 augustus 1937, dpl. korporaal; (2) O., geboren 5 juli 1937, dpl. soldaat; (3) S., geboren 8 juni 1938, dpl. soldaat *), beklaagden;

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagden is telastegelegd:

„dat zij tezamen en in vereniging op of omstreeks 19 juni 1958 te Harderwijk en te Ermelo in ieder geval in Nederland, opzettelijk „wederrechtelijk, O. als bestuurder en S. en V. als inzittenden van een „vierwielig motorrijtuig met aanhangwagen, toebehorende aan de Staat „der Nederlanden, daarmede hebben gereden van Harderwijk naar „Ermelo en terug over een of meer voor het openbaar verkeer open- „staande wegen, o.a. te Ermelo de Stationsweg alsmede de Berkenlaan „en te Harderwijk de Leuvenumseweg”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde V. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 19 juni 1958 met toestemming van zijn pelotonscommandant als passagier samen met korporaal S. en soldaat O., bestuurder, met een militaire jeep met aanhangwagen is gereden vanuit Grave naar Harderwijk; dat hij in Harderwijk aan S. en O. heeft voorgesteld om naar Ermelo te rijden, waarmede beiden accoord gingen; dat zij toen naar Ermelo zijn vertrokken en daarbij over de voor het openbaar verkeer openstaande wegen de Leuvenumseweg te Harderwijk, de Rijksweg Zwolle-Amersfoort tussen Harderwijk en Ermelo, alsmede de Stationsweg en de Berkenlaan te Ermelo met voormelde jeep toebehorende aan de Staat der Nederlanden zijn gereden, terwijl O. de jeep bestuurde en S. en hij als passagier meereden; dat hij van geen enkele bevoegde meerdere toestemming had om deze rit Harderwijk-Ermelo te maken en dat hij wist, dat hij deze tocht niet mocht maken; dat zij te Ermelo zijn meegenomen door een adjudant van de Koninklijke Marechaussee, die hen opdracht gaf terug te keren naar Harderwijk;

Post *alia*:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebezigd als bewijs tegen hem die haar aflegde — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagden is telastegelegd met hun schuld daaraan, te weten:

dat zij tezamen en in vereniging op 19 juni 1958 te Harderwijk en te Ermelo, opzettelijk wederrechtelijk, O. als bestuurder en S. en V. als inzittenden van een vierwielig motorrijtuig met aanhangwagen, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, daarmede hebben gereden van Harderwijk naar Ermelo en terug over een of meer voor het openbaar verkeer openstaande wegen, o.a. te Ermelo de Stationsweg alsmede de Berkenlaan en te Harderwijk de Leuvenumseweg;

*) Bij informatie blijkt beklaagde (3) dpl. korporaal te zijn. (*Red.*).

Overwegende, dat het aldus bewezene t.a.v. ieder der beklaagden moet worden gequalificeerd als:

*„opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motor-
„rijtuig op een weg gebruiken“;*

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling van de beklaagden V., O. en S. tot gevangenisstraf voor de tijd van respectievelijk 2 weken, 1 week, 2 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaren en, onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van respectievelijk f 25, f 15, f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van respectievelijk 10, 5, 10 dagen — *Red.*].

NASCHRIFT

Ook in dit geval is toepassing van artikel 48 W.M.Sr. op dit door meerderen gezamenlijk met een mindere gepleegde misdrijf achterwege gebleven. De tenlastelegging liet daartoe geen ruimte.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 25 september 1958.

President: Kol. Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kol. P. G. A. Coopmans en Luit.-Kol. B. F. M. Wijtenburg.

Raadsman: Kapitein H. L. E. J. Rieter.

Na beëindiging van ziekte op 7 augustus niet naar zijn onderdeel teruggekeerd en zich eerst op 11 augustus gemeld. Nu de tenlastelegging niet uitdrukkelijk vermeldt dat de afwezigheid langer duurde dan 4 dagen volgt qualificatie volgens artikel 97 W.M.Sr.

Overmacht wegens vrees voor mishandeling van beklaagdes moeder; echter verwijzing naar de commanderende officier wegens niet tijdige berichtgeving.

(W.M.Sr. art. 97, 98; W.K. art. 58; W.Sr. art. 40).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. G. K., geboren 14 augustus 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

*„dat hij te Oirschot, althans in Nederland, terwijl hij als dienst-
„plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke
„Landmacht, ingedeeld bij de C-compagnie van het 16e Bataljon In-
„fanterie, gelegerd te Oirschot, op 7 augustus 1958 na beëindiging van
„ziekte en nadat hem door de controlerend geneesheer, 1e luitenant-*

„arts, een reisopdracht was verstrekt om op genoemde datum naar zijn onderdeel terug te keren, niet naar zijn vorengenoemd onderdeel is teruggekeerd, doch sindsdien daarvan opzettelijk, althans hoogst na-
latig ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij zich op
„11 augustus 1958 wederom bij zijn genoemd onderdeel heeft gemeld“;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de hiervorengenoemde schriftelijke verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat het feit is gepleegd te Oirschot;

Overwegende dat — nu het primair ten laste gelegde bewezen is verklaard — een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat, hoewel bij het onderzoek is komen vaststaan, dat beklagde's afwezigheid langer dan vier dagen heeft geduurd, nu de tenlastelegging zulks niet uitdrukkelijk vermeldt, veroordeling ter zake van desertie niet kan plaats vinden, doch de qualificatie dient te luiden:

„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat beklagde tot zijn verweer heeft aangevoerd, dat hij ernstig vreesde dat bij zijn afwezigheid zijn moeder het slachtoffer zou worden van mishandeling door zijn zich regelmatig aan alcohol te buiten gaande vader en haar onder die omstandigheden niet onbeschermd durfde achterlaten;

dat beklagde aannemelijk heeft weten te maken, dat zijn vrees alleszins gegrond was en de Krijgsraad dan ook van oordeel is, dat van beklagde niet behoeft te worden geëist, dat hij weerstand zou hebben geboden aan de door voormelde omstandigheden op hem uitgeoefende druk;

dat derhalve beklagde niet strafbaar is en behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende echter dat bij het onderzoek is gebleken dat beklagde heeft nagelaten zijn commandant tijdig in kennis te stellen van het feit, dat hij verhinderd was op de voorgeschreven tijd bij zijn onderdeel terug te keren;

dat deze gedraging onbestaanbaar is met de militaire orde en derhalve oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp als omschreven in artikel 2 sub 1 Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 Wet op de Krijgstucht de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklagde;

Gezien: enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde niet strafbaar en spreekt hem mitsdien vrij;

Verwijst deze zaak — onder mededeling van alle stukken — ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklaagde.

NASCHRIFT

Een afwezigheid, aanvangende op 7 augustus en eindigende op 11 augustus is òf een afwezigheid van niet langer dan 4 dagen òf een van langer dan 4 dagen. De Krijgsraad moet een keuze doen. Nu de tenlastelegging niet uitdrukkelijk zegt dat de periode 7—11 augustus (wèl) langer was dan 4 dagen, acht de Krijgsraad (het ten laste gelegde feit) bewezen dat de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid niet langer dan 4 dagen geduurd heeft. Dàt is echter in de tenlastelegging evenmin vermeld en de vraag rijst of de Krijgsraad de hogervermelde keuze, door de onvoldoende precisering van aanvang en einde der afwezigheid wel kan maken en of hij eigenlijk niet tot vrijspraak (ontslag van rechtsvervolgning) moet komen.

Artikel 58 W.K. zegt: Wanneer de Krijgsraad bevindt dat „het „feit“ een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert Ten laste gelegd was afwezigheid; de man werd echter naar zijn commandant verwezen wegens het niet-tijdig inlichten van zijn commandant. Het vonnis toont aan dat de praktijk eist, dat „het feit“ van artikel 58 W.K. niet wordt opgevat als het tenlastegelegde feit in zijn strafrechtelijk aspect, maar als het gehele ten laste gelegde gebeuren. **W. M. V.**

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gereshtshof.

Beschikking van 28 juli 1959.

President: Mr Doornbos; Leden: Luitenant-generaals van der Kroon, Mr Schepers, Zegers, Schout bij nacht Bakker (plv.).

Een sergeant van de week verbood niet uitdrukkelijk een dpl. soldaat die niet op de avondpermissie-staat voorkwam en die toch gaarne na het avondappèl wilde binnenkomen, op dat appèl afwezig te zijn. Hij wees hem slechts op de mogelijkheid dat de wachtcommandant hem zou kunnen snappen bij binnenkomst. De sergeant van de week zei hem voorts, dat, als hij na het avondappèl binnenkwam, hij dat zou doen op eigen risico. Als verzachtende omstandigheid gold, dat de sergeant van de week meende dat hij in de geest van een der officieren van de compagnie handelde, die deze soldaat had gekenschetst als een man die moeilijkheden gaf en die met takt moest worden behandeld.

Beklag gedeeltelijk gegrond; straf en strafreden gewijzigd.

(W.K. art. 68; R.K. art. 27).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 20 april 1959 van de dienstplichtig sergeant J. H. M., registratienummer 35.05.23.258, dienende bij het garderegiment grenadiers te Vught, waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van het garderegiment grenadiers over de straf van twee dagen verzuwaard arrest hem opgelegd door de commandant van de 1e compagnie van voornoemd onderdeel wegens:

„Als sergeant van de week een dienstplichtige die niet op de avond-„permissiestaat voorkwam en toch gaarne na het avondappèl zou „binnenkomen niet zonder meer verboden op genoemd appèl afwezig „te zijn. Toen de dienstplichtige opmerkte dat de sergeant van de week „toch de enige zou zijn die zijn afwezigheid op het avondappèl zou „opmerken, hem slechts gewezen op de mogelijkheid dat de wacht-„commandant hem zou kunnen snappen bij binnenkomst en hem „gezegd dat, als hij na het avondappèl binnenkwam hij dat zou doen „op eigen risico.”,

bij welke beschikking — op 16 april 1959 genomen en op 18 april ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris de Luitenant-Generaal A. G. J. M. F. van der Kroon gehouden nader onderzoek, waarbij zijn gehoord de klager en als getuigen onder ede de kapitein C. F. Hulst, de tweede-luitenant J. L. Kiesouw, de tweede-luitenant A. W. van Pelt, de dienstplichtig grenadier P. N. Pfenninger, de dienstplichtig grenadier W. G. Ebbelaar, de sergeant P. J. Bijman en de sergeant A. van de Belt;

Overwegende, dat het onderzoek van de zaak het Hof tot geen andere beschouwingen aanleiding heeft gegeven dan die vervat in de beschikking waarvan beklag, behoudens dat:

1. klager heeft aangevoerd de grenadier E. te hebben behandeld als vermeld in zijn verklaring ten overstaan van de beklagmeerdere afgelegd, omdat de luitenant Kiesouw had gezegd dat deze man een speciale behandeling behoefde;

2. de tweede-luitenant J. L. Kiesouw als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat ongeveer een week voor 1 april 1959 tijdens een oefening de houding van de soldaat E. ter sprake kwam; dat hij toen opmerkte dat deze soldaat af en toe moeilijkheden gaf maar niet bepaald onwillig was wanneer men hem met tact op zijn fouten wees; dat klager daaruit kan hebben begrepen dat E. op een andere wijze dan de normale moest worden behandeld; dat hij, getuige, zulks toen in het algemeen heeft gezegd;

Overwegende, dat het Hof termen aanwezig acht om, hoewel klagers verzuim om de grenadier E. op onmiskenbaar duidelijke wijze op zijn verplichtingen te wijzen terecht aan de krijgstucht is getoetst, de invloed, die de opmerking van de tweede-luitenant Kiesouw op klagers houding kan hebben gehad, als een verzachtende omstandigheid aan te merken;

Overwegende, dat in verband daarmee de straf behoort te worden verminderd en de strafreden behoort te luiden zoals hierna zal worden aangegeven;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzig de opgelegde straf in die van twee dagen licht arrest, welke straf wordt geacht te zijn tenuitvoergelegd door het ondergaan van de straf waarvan beklag;

Wijzig de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden:

„Ais sergeant van de week een dienstplichtige die niet op de avond-, permissie-staat voorkwam en toch gaarne na het avondappel wilde „binnenkomen, niet uitdrukkelijk verboden op dit appèl afwezig te zijn „en die dienstplichtige slechts gewezen op de mogelijkheid dat de „wachtcommandant hem zou kunnen snappen bij binnenkomst en „hem gezegd dat, als hij na het avondappel binnenkwam, hij dat zou „doen op eigen risico, onder de verzachtende omstandigheid, dat hij „meende in de geest van een der officieren van de compagnie te „handelen, die deze dienstplichtige had gekenschetst als een man die „moeilijkheden gaf en met tact behandeld moest worden”;

Bepaalt, dat de hierboven vermelde straf en omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden ingeschreven in plaats van die waarvan beklag, welke in klagers straflijst moeten worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hof's eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advokaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 28 juli 1959.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-generaals van der Kroon, Mr Schepers, Zegers, Schout bij nacht Bakker (plv.).

Een dpl. wachtmeester werd op dinsdag door zijn btc onderhouden over een defect helmbandje, waarbij hij verklaarde dat hij dat in reparatie zou geven. Daar de wachtmeester het helmbandje slechts op woensdagmiddag in reparatie kon geven, verscheen hij, hulpinstructeur zijnde, woensdagmorgen d.a.v. met dat nog niet gerepareerde helm-bandje bij de exercitie; de btc strafte hem deswege met 10 dagen licht

De btc had gewild, dat de wachtmeester, toen diens helmbandje woensdagmorgen nog niet was gerepareerd, omdat dat eerst woensdagmiddag kon geschieden, en deze geen andere oplossing had gevonden, zich tot hem om raad zou hebben gewend.

Het H.M.G. acht het begrijpelijk, dat de wachtmeester zijn btc niet om een dergelijke zaak heeft lastig gevallen nu hij diezelfde dag zijn helmbandje volgens de daarvoor vastgestelde dienstregeling kon laten repareren. Het gevolg van zijn beslissing om deze weg te volgen moest de wachtmeester niet als een vergrijp tegen de krijgstuicht worden verweten.

Beklag gegrond; beklagbeschikking vernietigd, straf en strafreden teniet gedaan.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 19 maart 1959 van K. J. J., dienstplichtig wachtmeester-titulair, registratienummer 36.05.18.177, dienende bij de 12e afdeling artillerie korps veldartillerie staf- en stafbatterij te Oirschot, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant 12e afdeling artillerie over de straf van tien dagen licht arrest hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Bij een les exercitie waarbij hij als hulpinstructeur was ingedeeld „een slecht voorbeeld gegeven, doordat zijn tenue niet naar behoren „verzorgd was”,

bij welke beschikking — op 18 maart 1959 genomen en op dezelfde dag aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Als hulpinstructeur bij een les exercitie een slecht voorbeeld gegeven, door het feit dat zijn tenue niet naar behoren verzorgd was; „hierdoor o.a. oorzaak geweest dat een mindere een krijgstuichtelijk „vergrijp beging”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige de kapitein der artillerie M.;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op 3 en 4 maart 1959 als hulpinstructeur was ingedeeld bij de exercitie;

dat klagers tenue op dinsdag 3 maart 1959 in zoverre niet in orde was, dat de helmband van zijn binnenhelm niet strak onder de kin was gespannen tengevolge van een defect;

dat hij daarover op die dag door zijn batterijcommandant werd onderhouden waarbij klager verklaarde, dat hij deze helmband in reparatie zou geven;

dat reparaties slechts op woensdagmiddag werden ingenomen en hij

dus op woensdagmorgen 4 maart 1959 daartoe nog niet in de gelegenheid was geweest en toen met een ongerepareerde helmband bij de exercitie verscheen;

dat hij tijdens deze exercitie aan een soldaat de opdracht gaf de armen verder door te zwaaien, waarop deze soldaat reageerde door onder meer een onkrijgstuchtelijke opmerking te maken met betrekking tot klagers tenue;

dat klager die soldaat vervolgens rapporteerde;

dat klager toen door zijn batterijcommandant wegens het niet strak zitten van zijn helmband werd gestraft, als in de beschikking waarvan beklag vermeld, terwijl bovendien de omschrijving van de strafreden na beklag nog ten ongunste van klager werd gewijzigd;

Overwegende, dat klagers batterijcommandant blijkens diens verklaring had gewild dat klager zich, toen zijn helmbandje woensdagochtend nog niet hersteld was omdat dit eerst woensdagmiddag kon geschieden, tot hem, batterijcommandant, om raad zou hebben gewend indien klager geen andere oplossing had gevonden;

Overwegende, dat klager zulks inderdaad had kunnen doen, doch dat het anderzijds begrijpelijk is dat klager zijn batterijcommandant niet over een dergelijke zaak heeft lastig gevallen nu hij diezelfde dag zijn helmbandje kon laten repareren volgens de daarvoor vastgestelde dienstregeling, weshalve het Hof van oordeel is dat hem het gevolg van zijn beslissing om deze laatste weg te volgen niet als een vergrijp tegen de krijgstucht moet worden verweten;

Overwegende, dat het beklag mitsdien gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de strafoplegging waarvan beklag in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hof's eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 28 juli 1959.

President: Mr Boornbos; *Leden:* Luitenant-generaals van der Kroon, Mr Schepers, Zegers, Schout bij nacht Bakker (plv.).

Een batterijcommandant was gestraft, omdat hij persoonlijk onvoldoende controle zou hebben uitgeoefend op de uitvoering van een door hem gegeven opdracht aan zijn batterijofficier, reserve-tweede-luitenant.

In het algemeen moet een batterijofficier geacht worden in staat te zijn de opdracht van zijn btc tot het leveren van een stuk geschut van 90 mm met bediening ten behoeve van proefschieten door de Commissie van Proefneming zelfstandig te kunnen uitvoeren, aan welke opdracht de btc had toegevoegd dat de batterijofficier aan de hand van de geschutsboekjes moest nagaan welke vuurmond voor deze opdracht in aanmerking kwam, dat die vuurmond schiet- en rijklaar gemaakt moest worden en dat hij een ervaren wachtmeester moest aanwijzen als stukscommandant.

Een batterijcommandant is bevoegd of te gaan op verklaringen van zijn officieren (waarin hij vertrouwen heeft), dat de zaken goed geregeld zijn, doch zulks ontheft hem niet van de verantwoordelijkheid voor fouten die achteraf blijken gemaakt te zijn.

Hieruit vloeit echter niet voort, dat dan achteraf blijkt dat de btc een krijgstuchtelijk vergrijp zou hebben begaan doordat hij een verklaring van een zijner officieren zonder persoonlijke controle als juist zou hebben aanvaard. In een bepaald geval kan dit anders zijn, kan er sprake zijn van een krijgstuchtelijk vergrijp, indien de btc had kunnen weten dat persoonlijke controle nodig was, en dat hij deze uit nalatigheid achterwege zou hebben gelaten. Van nalatigheid van de zijde van de btc is in het onderhavige geval niets gebleken. Beklag gegrond; beklagbeschikking vernietigd, straf en strafreden teniet gedaan.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 13 maart 1959 van X, kapitein der artillerie, registratienummer , dienende bij de afdeling zware luchtdoelartillerie mobiel, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de commandant luchtdoelartilleriegroep over de straf van drie dagen licht arrest hem opgelegd door de commandant afdeling zware luchtdoelartillerie mobiel wegens:

„Als batterijcommandant persoonlijk onvoldoende daadwerkelijke „controle uitgeoefend op de uitvoering van de door hem aan zijn „batterijofficier verstrekte belangrijke opdracht om met een stuk „zwaar van 90 mm van zijn batterij steun te verlenen aan de Com- „missie van Proefneming bij het houden van schietproeven, waardoor „ket kon gebeuren, dat vóór het vertrek van het stuk naar het schiet- „terrein aan het schiet- en rijklaar maken van de vuurmond en de „samenstelling van de bediening niet de vereiste, althans grootst moge- „lijke aandacht en zorg is besteed om onregelmatigheden op schiet- en „bedieningstechnisch gebied te voorkomen; Voorts, er ten volle van „overtuigd zijnde dat op het schietterrein toezicht op de handelingen „van de dienstplichtig stukscommandant door een deskundige meerdere „nodig was, niet genoeg moeite gedaan dit toezicht te verzekeren; Een „en ander hebbende mede geleid tot zware beschadiging van een vuur- „mond van 90 mm bij het schieten.”,

bij welke beschikking — op 7 maart 1959 genomen en op 12 maart

1959 ter kennis van klager gebracht — het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Als batterijcommandant persoonlijk onvoldoende daadwerkelijke controle uitgeoefend op de uitvoering van de door hem aan zijn batterijofficier verstrekte opdracht om met een stuk zw lua van 90 mm van zijn batterij steun te verlenen aan de Commissie van Proefneming bij het houden van schietproeven, waardoor het kon voorkomen, dat vóór het vertrek van het stuk naar het schietterrein aan het schiet- en rijklaar maken van de vuurmond en de samenstelling van de bediening niet de vereiste aandacht en zorg werd besteed, zodat de vuurmond te laat op het schietterrein aankwam hetgeen mede geleid heeft tot een slordige vuurvoorbereiding tengevolge waarvan de vuurmond zwaar werd beschadigd.”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige onder ede de luitenant-kolonel der artillerie Y;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op vrijdag 16 januari 1959 de opdracht kreeg om op 19 en 20 januari 1959 een stuk geschut van 90 mm met bediening te leveren ten behoeve van proefschieten door de Commissie van Proefneming; dat hij deze opdracht doorgaf aan de batterijofficier, de reserve-tweede-luitenant Z, daaraan toevoegend dat deze aan de hand van de geschutsboekjes na moest gaan welke vuurmond voor deze opdracht in aanmerking kwam, dat die vuurmond schiet- en rijklaar gemaakt moest worden en dat hij een ervaren wachtmeester moest aanwijzen als stukscommandant;

dat enige soldaten, die zich eigenlijk gereed moesten maken voor klein verlot, door hem werden aangewezen voor de bediening in verband met hun grotere geoefendheid;

dat hij ter controle van de uitvoering van deze door hem aan de batterijofficier gegeven opdracht volstaan heeft met aan de batterijofficier te vragen of alles in orde was omdat hij van mening was op deze officier te kunnen vertrouwen;

dat de batterijofficier klagers vraag bevestigend beantwoordde;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met het standpunt van de beklagmeerdere op de door hem vermelde gronden, dat aan klager niet kan worden verweten dat hij op het schietterrein geen toezicht op de handelingen van de stukscommandant heeft doen uitoefenen;

Overwegende ten aanzien van het verwijt dat klager tekort zou zijn geschoten door persoonlijk onvoldoende controle te hebben uitgeoefend op de uitvoering van de door hem aan zijn batterijofficier verstrekte opdracht, in de strafreden nader omschreven;

dat in het algemeen een batterijofficier geacht moet worden in staat te zijn een opdracht als door klager gegeven zelfstandig te kunnen uitvoeren;

dat, zoals de beklagmeerdere terecht heeft gesteld, een batterijcommandant bevoegd is af te gaan op verklaringen van zijn officieren dat de zaken goed geregeld zijn, doch dat zulks hem niet ontheft van de verantwoordelijkheid voor fouten die achteraf gemaakt blijken te zijn;

dat hieruit echter niet voortvloeit dat de batterijcommandant dan achteraf blijkt een krijgstuchtelijk vergrijp te hebben begaan door een verklaring van een zijner officieren zonder persoonlijke controle als juist te aanvaarden;

dat dit in een bepaald geval anders zou kunnen zijn indien de batterijcommandant had kunnen weten dat persoonlijke controle nodig was en deze uit nalatigheid achterwege zou hebben gelaten;

dat echter in het onderhavige geval van nalatigheid aan de zijde van klager niet is gebleken;

dat bovendien de als getuige gehoorde eerste strafoplegger heeft verklaard dat het, totdat het ongeval in de omschrijving van de strafreden bedoeld plaats vond, getolereerd was dat een batterijcommandant persoonlijke controle achterwege liet op de uitvoering van een opdracht als die welke blijkens de omschrijving van de strafreden door klager aan zijn batterijofficier werd verstrekt, doch dat hij, strafoplegger, toen aan deze opvatting een einde had gemaakt;

Overwegende, dat het beklag mitsdien gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de strafoplegging waarvan beklag in klagers straflijst zal worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Defensie.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Waarneming van snelheid, waarmee de bestuurder van een auto rijdt.

Het feit, dat de bestuurder van een auto rijdt met een snelheid van 70 km p. u., kan door een opsporingsambtenaar op zodanige wijze op grond van feiten of omstandigheden, door hemzelf waargenomen of ondervonden, worden vastgesteld, dat hij gezegd kan worden dit feit te hebben waargenomen. Mitsdien kan uit de omstandigheid, dat de Rb. datgene, hetwelk de verbalisant in zijn p.v. vermeldde met betrekking tot de snelheid, waarmede de bestuurder van de auto reed, zake-lijk relateerde met de woorden, dat de verbalisant heeft „waargenomen” dat de bestuurder reed met een snelheid van 70 km p. u., niet

worden afgeleid, dat dit p.-v. niet voldeed aan de daaraan in art. 344 onder 2° Sv. gestelde eisen.

Anders: P.-G. Langemeijer.

(Sv. art. 344).

(Arrest H.R. (Strafk.), 10 maart 1959, Nederlandse Jurisprudentie, 1959, No. 353).

Noot. De H. R. is geneigd heel wat verklaringen als „waarneming“ toe te laten, die vroeger onder „beoordeling“ zouden gevallen zijn. Verg. de arr. 15 maart 1959 No. 355, 25 oktober 1949, 1950 No. 127 (met annotaties).

Waarneming is de algemeen gebruikelijke beoordeling. Slechts de bijzondere, op speciale kennis berustende beoordeling kan niet als „waarneming“ van de getuige worden aanvaard. Of iets kan worden „waargenomen“ hangt af van het algemene niveau van waarnemingsmogelijkheid, zoals dat bestaat in de gehele rechtsgemeenschap of in een bepaalde groep van haar leden, bv. opsporingsambtenaren.

Kan men waarnemen, dat een auto met een snelheid van 70 km rijdt? Zeker, dat hij met grote of met matige snelheid rijdt. Maar precies die 70 km?

Die vraag diende beantwoord, omdat de Rb. een proces-verbaal zakelijk relateerde als inhoudend, dat de opsporingsambtenaar had waargenomen, dat met een snelheid van 70 km werd gereden. Uit de conclusie van de P.-G. blijkt, dat de verklaringen vermeld in het proces-verbaal zelf alleszins aanvaardbaar waren als resultaat van waarneming, en geschikt om als bewijsmateriaal te dienen voor het telastgelegde. Maar de „zakelijke weergave“ vermeldde slechts de waarneming van het 70 km-rijden. „Dit is,“ zegt de P.G., „natuurlijk een „waarneming, die iemand niet rechtstreeks kan doen.“

De H.R. laat zich niet uit over de vraag of directe waarneming van 70 km-rijden mogelijk is. Een opsporingsambtenaar kan bepaalde feiten en omstandigheden waarnemen, en daaruit op zodanige wijze vaststellen dat 70 km werd gereden, dat hij kan gezegd worden dit laatste feit te hebben waargenomen. Op welke wijze dit dient te geschieden vermeldt de H. R. niet. Het „op zodanige wijze vaststellen“ betekent hetzelfde als „op zodanige wijze concluderen“. Het gaat om de vraag welke conclusies uit „feitelijke waarnemingen“ nog „feitelijke waar-„neming“ kunnen worden genoemd.

Het „70 km-rijden“ kan dus uit bepaalde waargenomen feiten en omstandigheden worden vastgesteld. Of dit terecht is geschied zal de feitelijke rechter blijkbaar moeten uitmaken. De H. R. kan het grondmateriaal niet beoordelen, daar het niet vermeld is in de stukken waarvan de H. R. kennis neemt. De enige vraag die voor de H. R. van belang is, is of dergelijke „vaststelling“ mogelijk is. Slechts als nooit dergelijke vaststelling uit andere feiten zou mogelijk zijn, zou de H. R. kunnen ingrijpen.

B. V. A. R.

„Feiten of omstandigheden, welke de getuige zelf waargenomen of ondervonden heeft”.

Blijkens het p.-v. van 's Hofs t.r.z. is — enkel — als getuige beëdigd en gehoord G. L. G., van beroep keurmeester A bij den Provincialen Keuringsdienst van waren. Het Hof heeft — onder meer — als bewijsmiddel gebezigd een door genoemden getuige afgelegde verklaring, luidende: „dat er geen levende organismen in de capucijners zaten en dat zij dus wat de aangevretenheid betreft in de tijd, verlopen tussen de aflevering van de capucijners door verd. aan K. op 12 sept. 1956 en de uitslag van het onderzoek op het laboratorium, niet in kwaliteit kunnen zijn achteruitgegaan.” Deze verklaring kan niet worden aangemerkt als een bij het onderzoek op de t.r.z. gedane mededeling van feiten of omstandigheden, welke de getuige zelf waargenomen of ondervonden heeft. De bewezenverklaring steunt derhalve mede op den inhoud van een onwettig bewijsmiddel, zodat geschonden zijn de artt. 338, 339, 342, 359 Sv. en het eerste middel, voor zover blijkens de toelichting te dier zake klagende, gegrond is, weshalve het aangevallen arrest niet kan worden gehandhaafd.

Anders: P.-G. Langenzeijer.

(Sv. art. 342).

(Arrest H. R. (Strafk.), 10 maart 1959, Nederlandse Jurisprudentie, 1959, No. 354).

Noot. De grens tussen wat de getuige als feit kan waarnemen en wat slechts de deskundige als conclusie uit zijn wetenschap kan afleiden, is bijzonder moeilijk te trekken. Die grens wisselt met de algemene- of de groepservaring (zie de annotatie bij het hiervoor geplaatste arrest). Het is dan ook geen wonder, dat de H. R. en zijn P.-G. vaak in deze verschillende opvatting hebben. Ook in het nu besliste geval is er verschil in opvatting. Maar deze keer niet over de vraag of de gebezigde woorden nog „waarnemingen” relateerden (op dat punt waren H. R. en P.-G. het eens), maar over de vraag of de vermelding van de gewraakte zinsnede in het arrest dwong tot de conclusie, dat het Hof zijn beslissing had gebaseerd op ontoelaatbaar bewijsmateriaal.

De gewraakte bepaling luidde „dat er geen levende organismen in „de capucijners zaten en dat zij dus wat de aangevretenheid betreft in „de tijd tussen aflevering en laboratoriumonderzoek niet in kwaliteit „kunnen zijn achteruitgegaan”. De P.-G. geeft toe, dat het hier gaat om een onmiskenbare gevolgtrekking. „Echter, het is een van die ge- „volgtrekkingen waarvan het op zichzelf niet ongewenst is, dat een „getuige ze uitspreekt, omdat ze geschikt zijn de rechter op het spoor „te brengen van de gevolgtrekkingen, die deze zelf, hetzij krachtens „eigen kennis van algemeen bekende ervaring, hetzij op grond van „verklaringen van deskundigen uit de waarneming van de getuige kan „trekken.” Vandaar dat het simpele feit, dat de rechter onnodig die zinsnede in de getuigenverklaring had laten staan, niet medebracht, dat men zou moeten concluderen tot onwettig bewijs. „Men zal toch,”

zo betoogt de P.-G., „moeten aannemen, dat ook het Hof zich bewust „is geweest, dat de verklaring van G. omtrent het bedoelde punt tot „s Hof's overtuiging te dien aanzien, voorzover die anders mocht hebben ontbroken, niet kon bijdragen.”

Het is begrijpelijk, dat de H. R. niet in deze redenering is getreden. De rechtspraak gaat er nu eenmaal van uit, dat de in de rechterlijke beslissing opgenomen bewijsmiddelen tot het bewijs hebben medegewerkt. De gewraakte „deskundigenconclusie” mocht daarom niet meewerken als „getuigeverklaring”. Dat het Hof ze niet liet bijdragen tot de vorming van zijn overtuiging zou slechts gissing zijn.

Men zou zich kunnen afvragen: waarom al deze hersengymnastiek nu het gaat om een onderscheid waaraan de wet geen verschil van rechtsgevolg verbindt. Het is immers zo, dat iedereen waarvan de rechter de conclusies zou willen kennen om daarop zijn oordeel te baseren, door die rechter als deskundige kan worden beëdigd.

De zin van het onderscheid is vooral daarin te zoeken, dat de beëdiging als deskundige de rechter waarschuwt, dat hij nu met conclusies te doen krijgt. Hij moet dan bedachtzaam gaan zijn op andere aspecten van het verklaarde. Maar men zou kunnen verdedigen, dat t.a.v. een ambtelijke rechter de genoemde onderscheiding nauwelijks zinvol is te noemen.

B. V. A. R.

„Toebehoren” in de zin van art. 321 Sr. Op stam gekocht fruit „behoort” niet „toe” aan de koper. Zuivere vrijspraak.

Niet blijkt, dat het Hof aan den in de t.l.l. voorkomenden term „toebehoorden”, welke geacht moet worden aldaar te zijn gebezigd in denzelfden zin als aan het overeenkomstige begrip „toebehooren” toekomt in art. 321 Sr., een betekenis heeft gehecht, welke niet met een juiste uitlegging van genoemd wettelijk voorschrift is overeen te brengen. Immers hij, die fruit op stam heeft gekocht onder verplichting van den verkoper tot aflevering van dit fruit zodra het oogstrijp zal zijn geworden, kan niet gezegd worden door het enkele feit van deze koop in zodanige verhouding tot dit fruit te zijn gekomen, dat dit geacht kan worden hem toe te behoren in den zin van meergenoemd artikel. Waar evenmin is gebleken van omstandigheden, waaruit ware af te leiden, dat de gegeven vrijspraak uit anderen hoofde niet zou zijn een vrijspraak als bedoeld in art. 430 eerste lid Sv., kan de req. niet in zijn beroep worden ontvangen.

(Sr. art. 321; Sv. art. 430).

(Arrest H. R. (Strafk.), 24 maart 1959, Nederlandse Jurisprudentie, 1959, No. 357).

„Het recht om het laatst te spreken" in geval van nadere verklaringen van getuigen.

Het p.v. van de t.r.z. van het Hof d.d. 19 Nov. 1958 houdt in, dat, nadat req. en diens raadsman het laatst het woord hadden gehad, twee getuigen, nog nadere verklaringen hebben afgelegd, en het onderzoek daarna door den voorzitter gesloten is verklaard. Uit dit p.-v. blijkt niet, dat aan req. en diens raadsman, nadat vorenbedoelde getuigen hun nadere verklaringen hadden afgelegd, het recht is gelaten om het laatst te spreken, zodat moet worden aangenomen, dat zulks niet het geval is geweest en het op straffe van nietigheid gegeven voorschrift van art. 311 vierde lid jis art. 331 eerste lid en art. 415 Sv. niet is nageleefd.

(Sv. art. 311, Sr. art. 328bis).

(Arrest H. R. (Strafk.), 5 mei 1959, Nederlandse Jurisprudentie, 1959, No. 367).

Regres van werkgever op werknemer.

Het oordeel, dat een chauffeur, die een verkeersfout begaat en daardoor zijn werkgever schade berokkent, jegens de werkgever tot vergoeding daarvan is gehouden, ongeacht de ernst van de fout, is niet juist, daar de aard van een arbeidsovereenkomst kan meebrengen, dat een werkgever de gevolgen moet dragen van geringe fouten, die de arbeider bij de verrichting van zijn werkzaamheden begaat.

Dit is met name het geval wanneer een werkgever zijn arbeider opdraagt als chauffeur deel te nemen aan het wegverkeer.

(Artt. 1279, 1401, 1403, 1637a, 1638z, 1639, 1639d B.W.).

(Arrest H. R. 26 juni 1959, Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1959, No. 56, blz. 147).

Bespannen voertuig in dichte mist.

Het rijden tijdens zeer dichte mist op een tamelijk drukke weg bij een zicht van 30 tot 40 meter met een onverlichte bespannen wagen en zonder dat het achteropkomend verkeer op andere wijze op die wagen wordt geattendeerd, levert een gedraging op als bedoeld in art. 25 W.V.W.

(Artt. 25 W.V.W. en 54, 84 W.V.R.).

(Arrest H. R. 23 juni 1959, Verkeersrecht, juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1959, No. 57).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Cenirale Raad van Beroep.

3 maart 1959. (M.A.W. 1958/K 15).

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.
(VBO).

Betekenis vastgesteld van de cijfers 1 tot en met 10 in hun betrekking tot de kwalificaties „zeer slecht” enz. tot en met „uitmuntend”. Dit geldt niet alleen voor de binnenzijde, maar ook voor de voorzijde der beoordelingslijst, en wel op gelijke voet. Hieruit vloeit voort, dat bij de beoordeling in de rang onder „middelmatig” allen vallen, die lager dan („goed” (8) en hoger dan „onvoldoende” (4) worden beoordeeld. Dit maakt het gewenst, dat, althans wanneer een als „middelmatig” in zijn rang beoordeelde officier de grens van „goed” of „onvoldoende” zeer dicht nadert, een bij de lijst gevoegde nota nader aangeeft, wat in het voorliggende geval onder „middelmatig” wordt verstaan. I.c. was dat gebeurd, doordat aan „middelmatig” de betekenis was toegekend van „ruim voldoende tot goed” (7½).

(Zie M.A.W. 1958/K 15, 26-5-1959, hierna blz.).

De Centrale Raad van Beroep, in zake: C., wonende te H., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr H. Tj. de Raaf, luitenant-kolonel der Koninklijke luchtmacht, wonende te 's-Gravenhage, tegen: de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden H. Staring, kolonel buiten dienst, hoofd van het bureau Beoordeling officieren en onderscheidingen van het Ministerie van Oorlog, wonende te Rijswijk.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN BET TWISTGEDING:

Overwegende dat over klager, luitenant-kolonel-waarnemer der Koninklijke luchtmacht, op 17 augustus 1957 een beoordelingslijst is opgemaakt, het tijdvak 16 april 1955 tot 16 april 1957 betreffende, welke beoordelingslijst op 4 februari 1958 door klager voor „gezien” is getekend;

Overwegende dat klager, die tegen verscheidene in genoemde beoordelingslijst neergelegde waarderingen bezwaren had, ter zake een bezwaarschrift bij verweerder heeft ingediend;

Overwegende dat verweerder bij besluit van 30 oktober 1958 — gezien het advies van een commissie, als bedoeld in punt 40 van het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948 (Stb. I 161) — ter kennis van klager heeft gebracht, dat aan hem door bovengenoemde beoordeling niet in alle opzichten recht was we-

dervaren, en dat die beoordeling op een aantal punten werd gewijzigd; dat genoemde beoordelingslijst ten gevolge van dit besluit is komen te luiden — voorzover te dezen van belang — als volgt:

geschiktheid voor een troepenfunctie: ruim voldoende/goed,

geschiktheid voor een zelfstandig commando: ruim voldoende/goed,

uithoudingsvermogen bij zware dienst: naar verwachting ruim voldoende,

karakteromschrijving: levendig en actieve figuur. Impulsief, doch heeft zich niet altijd voldoende in bedwang. Weinig tactvol. Enigszins stug en wantrouwig van aard. Is moeilijk te overtuigen en verdraagt moeilijk kritiek,

beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: middelmatig (zie nota),

inhoud nota: Onder „middelmatig” op de voorzijde van de beoordelingslijst, dient te worden verstaan: „ruim voldoende tot goed ($7\frac{1}{2}$)”, voor bevordering: niet in alle opzichten aan te bevelen;

Overwegende dat klager tegen dit besluit van 30 oktober 1958 tijdig bij de Raad in beroep is gekomen en in zijn klaagschrift op de daarin aangevoerde gronden heeft verzocht:

„1. wijziging geschiktheid troepenfunctie in goed

„2. wijziging zelfstandig commando in goed

„3. wijziging uithoudingsvermogen in —

„4. wijziging karakter „weinig tactvol” doorhalen

„5. wijziging beoordeling in rang in goed en te bepalen, dat dien-
„tengevolge „voor bevordering niet in alle opzichten aan te bevelen”
„wordt vervangen door „aan te bevelen.””;

Overwegende dat verweerder heeft gediend van contra-memorie en daarin heeft geconcludeerd tot ongegrond-verklaring van het beroep;

IN RECHTE:

Post alia:

Overwegende ten aanzien van klagers bezwaar tegen de beoordeling in zijn rang met „middelmatig”, waaronder blijkens de bijgevoegde nota moet worden verstaan „ruim voldoende tot goed ($7\frac{1}{2}$)”, dat klager in het klaagschrift heeft aangevoerd:

„1. dat in Van Dale's groot woordenboek middelmatig wordt omschreven met redelijk, eer slecht dan goed;

„2. dat het gestelde aan de binnenzijde van de betrokken beoordelingslijst een beoordeling in rang met goed rechtvaardigt;

„3. dat het gestelde in de beoordelingslijst van 16 april 1953 tot 16 april 1955 aan de binnenzijde een iets lagere waardering dan op die van 16 april 1955 tot 16 april 1957 te zien geeft, hetgeen evenwel een beoordeling in rang met „goed” niet in de weg stond;

4 dat de aanduiding „ruim voldoende” uit de nota niet voorkomt op de voorzijde der beoordelingslijst en kennelijk als middelste van een zevental waarden bij een maximum van 10 nimmer $7\frac{1}{2}$ kan vertegenwoordigen; vergelijking van puntenwaardering van de reeks „waartoe ruim voldoende tot goed ($7\frac{1}{2}$) en de reeks, waartoe middelmatig behoort, geeft het volgende beeld:

„zeer slecht	1	(1/7 x 10 =)	1 3/7	zeer slecht
„slecht	2		2 6/7	slecht
„gering	3			
„onvoldoende	4		4 2/7	onvoldoende
„bijna voldoende	5		5 5/7	middelmatig
„voldoende	6			
„ruim voldoende	7		7 1/7	goed
„goed	8	(7½	8 4/7	zeer goed
„zeer goed	9			
„uitmuntend	10		10	uitmuntend

„waaruit blijkt, dat 7½ iets meer is dan goed (7 1/7) uit de reeks van zeven waarderingen en de waardering in rang dus iets boven „goed” „moet liggen.”;

dat de Raad klagers opvatting omtrent het begrip „middelmatig”^m, zoals dit is bedoeld op de voorzijde der beoordelingslijst, niet kan onderschrijven;

dat de Raad zich wel kan verenigen met de in het klaagschrift met betrekking tot de beoordelingslijst aan de cijfers 1 tot en met 10 gehechte betekenis, behalve dat aan het cijfer 5 niet de betekenis „bijna „voldoende”, doch „even voldoende” moet worden toegekend (zulks in overeenstemming met hetgeen door verweerder tot uitdrukking is gebracht in een rondschrĳven d.d. 31 mei 1950), maar niet kan aanvaarden de cijferwaardering, in het klaagschrift toegekend aan de omschrijvingen zeer slecht, slecht, onvoldoende, middelmatig, goed, zeer goed en uitmuntend, vermeld op de voorzijde der beoordelingslijst bij het punt „beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met”;

dat n.l. naar 's Raads oordeel aan de omschrijvingen zeer slecht, slecht, onvoldoende, goed, zeer goed en uitmuntend op deze plaats der beoordelingslijst geen andere cijferwaardering behoort te worden gegeven dan die, voor de beoordelingslijst overigens aangenomen in de eerder genoemde reeks 1 tot en met 10;

dat daarom moet worden aanvaard, dat onder de omschrijving „middelmatig”ⁿ vallen al degenen, die in hun rang worden beoordeeld lager dan goed (8) en hoger dan onvoldoende (4);

dat de ruimheid, welke het begrip „middelmatig”^w aldus opgevat heeft, het wel wenselijk doet zijn, dat, althans indien een als „middelmatig”^v beoordeelde officier zeer dicht de grens van „goed” of „onvoldoende” nadert, in een bij de beoordelingslijst gevoegde nota nader wordt aangeduid wat in het voorliggende geval onder „middelmatig” wordt verstaan; hetgeen te dezen is geschied doordat de bijgevoegde nota inhoudt, dat onder „middelmatig”^m dient te worden verstaan „ruim „voldoende tot goed (7½)”;

dat de Raad zich met deze waardering in het onderhavige geval ook kan verenigen en haar niet in strijd oordeelt met het ingevulde aan de binnenzijde der beoordelingslijst; waarbij kan worden daargelaten hetgeen klager heeft gesteld omtrent zijn voorgaande beoordelingslijst;

Overwegende dat ook overigens niet is gebleken, dat verweerders

bestreden besluit kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929; enz.

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn bij de Raad ingebrachte bezwaren tegen de te zijnen aanzien gegeven beoordeling op de punten „geschiktheid voor een troepenfunctie" en „voor bevordering";

Verklaart het beroep voor het overige ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

26 mei 1959. (M.A.W. 1958/K 11).

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(VBO punten 3 en 23).

1. *Het vereiste, dat elke beoordelaar zelfstandig zijn oordeel moet geven, sluit niet in, dat hij dat slechts mag doen op grond van eigen bekendheid met de beoordeelde; hij kan dit ook doen op grond van van derden verkregen gegevens, mits hij op grond hiervan tot een eigen oordeel komt.*

2. *Als in de bijgevoegde nota terecht aan beoordeelde in zijn rang het cijfer 5 wordt toegekend, moet hij op de voorzijde der beoordelingslijst in zijn rang worden beoordeeld met „middelmatic".*

(Zie ook M.A.W. 1958/K 15, 3-3-1959, hiervóór blz. 638).

De Centrale Raad van Beroep in zake: K., wonende te B., klager, ter openbare terechtzitting van 7 april 1959 en 5 mei 1959 in persoon verschenen, ter laatstgenoemde zitting daartoe ambtshalve opgeroepen, op beide genoemde zittingen bijgestaan door Mr A. Th. E. Kastein, advocaat te Amsterdam, als zijn raadsman, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter genoemde openbare terechtzittingen als gemachtigde is opgetreden H. Staring, kolonel b.d., hoofd van het bureau Beoordeling officieren en onderscheidingen van het ministerie van Oorlog, wonende te Rijswijk.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP, enz.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat over klager, reserve-kapitein van het wapen der artillerie (op lang verband), op 6 januari 1958 een beoordelingslijst is opgemaakt, het tijdvak 31 december 1955 tot 31 december 1957 betreffende, welke o.m. de volgende kwalificaties bevatte:

Houding t.a.v. minderen in rang	: even voldoende,
Dienststopvatting (ijver)	: voldoende tot ruim voldoende,
Geheugen	: even voldoende,
Organisatievermogen	: onvoldoende,
Betoont bezieling bij de uitoefening van de dienst	: slecht,
Betoont initiatief	: onvoldoende,

Kennis reglementen en voorschriften : voldoende,
 Bevelvoering in het algemeen : onvoldoende,
 Geschiktheid voor een troepenfunctie : onvoldoende,
 Geschiktheid voor een staffunctie : onvoldoende,
 Geschiktheid voor een bureaufunctie : voldoende,
 Administratieve bekwaamheden : voldoende,
 Geschiktheid voor een instructieve
 functie : onvoldoende,
 Geschiktheid voor een zelfstandig
 commando : onvoldoende,
 Handhaving krijgstucht t.a.v. zichzelf : ruim voldoende,
 Handhaving krijgstucht t.a.v.
 minderen in rang : even voldoende,
 Beoordeelde wordt in zijn rang be-
 oordeeld met : onvoldoende,
 Voor bevordering : ongeschikt;

dat door de commandant der 902^e luchtverdedigingskring op de beoordelingslijst het volgende onderschrift is geplaatst:

„Conform, onder aantekening dat gebleken is dat betrokkene de hem „aangewezen functie niet heeft aangekund.“;

Overwegende dat verweerder bij besluit van 19 juli 1958 — beschikkende op een door klager tegen voormelde beoordelingslijst ingediend bezwaarschrift, gezien het advies van een commissie, als bedoeld in punt 40 van het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948, Stb. T 161 (hierna te noemen: het V.B.O.) — ter kennis van klager heeft gebracht, dat hem door bovengenoemde beoordeling niet in alle opzichten recht is wedervaren en dat het in verband hiermede zal worden beschouwd:

1. alsof het gestelde achter onderstaande punten luidt:
 Houding t.a.v. minderen in rang: voldoende,
 Betoont bezieling bij de uitoefening van de dienst: onvoldoende,
 Handhaving krijgstucht t.a.v. minderen in rang: even voldoende tot voldoende,
 Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: onvoldoende (zie bijgevoegde nota d.d. 6 januari 1958);
2. alsof het gestelde in de bijgevoegde nota luidt:
 „Aan „onvoldoende“ moet een waardering overeenkomstig het „cijfer 5 worden toegekend“;
3. alsof het gestelde in het onderschrift van de commandant van de 902^e Luchtverdedigingskring luidt „Conform“;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig beroep heeft ingesteld bij de Raad en bij aanvullend klaagschrift op de hierin aangevoerde gronden heeft verzocht dat besluit te vernietigen;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorie op de hierin aangevoerde gronden heeft verzocht het door klager ingestelde beroep ongegrond te verklaren;

Overwegende dat in opdracht van 's Raads fungerende voorzitter

door de luitenant-generaal Mr J. D. Schepers ter zake van het onderhavige geding een onderzoek is ingesteld, waarop betrekking heeft een verslag en advies van deze deskundige d.d. 23 februari 1959; enz.;

IN RECHTE:

Overwegende dat de luitenant-generaal Mr J. D. Schepers in zijn voornoemd deskundigenrapport tot de conclusie is gekomen, dat het punt „geschiktheid voor een instructieve functie" met een verwachtingsoordeel had behoren te worden gewaardeerd, dan wel achter dit punt een liggend streepje had behoren te worden geplaatst (hetgeen de deskundige heeft geadviseerd alsnog te doen), doch dat voor het overige de onderhavige beoordeling — zoals deze na het bestreden besluit is komen te luiden — juist is opgemaakt;

Overwegende dat deze conclusie namens klager is aangevochten met tal van argumenten en naar aanleiding daarvan alsnog, , leden der beoordelingscommissie, welke de onderhavige beoordelingslijst hebben opgemaakt, zijn gehoord;

Overwegende dat dit getuigenverhoor met betrekking tot klagers capaciteiten en prestaties niet heeft geleid tot andere gevolgtrekkingen dan reeds op grond van het voor de commissie van onderzoek verhandelde en in het rapport van de luitenant-generaal Schepers neergelegde konden worden getrokken, te weten, dat — afgezien van het punt „geschiktheid voor een instructieve functie" — bij het bestreden besluit die capaciteiten en prestaties juist zijn gewaardeerd;

Overwegende dat wel opmerkelijk is, dat de over klager op 22 januari 1954 en op 12 januari 1956 opgemaakte beoordelingslijsten (respectievelijk het tijdvak 28 oktober 1952 tot 31 december 1953 en het tijdvak 31 december 1953 tot 31 december 1955 betreffende) op een aantal punten vrij belangrijk gunstiger voor klager luiden, doch de luitenant-kolonel A. Zijlmans, die deze beide malen, en ook ten aanzien van de onderhavige beoordelingslijst, deel heeft uitgemaakt van de commissie van beoordelaars, ter 's Raads terechtzitting heeft verklaard, dat die voorgaande beoordelingslijsten een gunstiger beeld van klager geven dan door zijn feitelijke prestaties werd gerechtvaardigd, omdat bij het invullen van die lijsten de betreffende commissies zich sterk bewust zijn geweest van klagers zeer moeilijke particuliere omstandigheden;

Overwegende dat de luitenant-kolonel Zijlmans tevens heeft verklaard, dat hij zich met de onderhavige beoordeling heeft verenigd — en derhalve tot het besluit is gekomen, klagers particuliere omstandigheden niet meer in belangrijke mate te doen wegen — op grond van een aantal tekortkomingen van klager, welke hem door de andere leden der beoordelingscommissie ter kennis werden gebracht;

dat klagers raadsman hierin aanleiding heeft gevonden voor de stelling, dat onder deze omstandigheden niet voldaan zou zijn aan het vereiste van punt 3 van het V.B.O., dat elke beoordelaar zelfstandig zijn oordeel over de te beoordelen officier moet geven;

dat de Raad deze stelling echter niet kan aanvaarden, aangezien het in genoemd punt gestelde niet betekent, dat een beoordelaar zijn oor-

deel mag geven slechts op grond van eigen bekendheid met de beoordeelde; hetgeen mede blijkt uit het bepaalde in punt 23 van het V.B.O., dat de beoordelaars bevoegd zijn over de te beoordelen officier het oordeel in te winnen van een ieder, die zij daartoe wensen te horen;

dat een zelfstandig oordeel, als in punt 3 bedoeld, ook kan worden gegeven op grond van gegevens, van derden verkregen, mits de beoordelaar op grond van deze gegevens komt tot een eigen oordeel;

dat voor deze uitleg ook pleit hetgeen in punt 3 op de bedoelde zin onmiddellijk volgt, te weten, dat hogere autoriteiten op dat oordeel generlei invloed mogen uitoefenen;

Overwegende dat de Raad op grond van het vorenstaande tot de overtuiging is gekomen, dat verweerders bestreden besluit niet met vrucht kan worden aangevochten, behoudens op twee nader te noemen punten;

dat in de eerste plaats de Raad zich verenigt met het advies van de luitenant-generaal Mr Schepers, dat achter het beoordelingspunt „geschiktheid voor een instructieve functie” een liggende streep moet worden geplaatst, aangezien klager in het beoordelingstijdvak geen blijk van zijn capaciteiten op dit terrein heeft kunnen geven en, naar het de Raad voorkomt, niet voldoende gegevens ter beschikking staan om tot een verwachtingsoordeel op dit punt te geraken;

dat ten tweede het bestreden besluit onjuist is, voorzover daarbij de waardering „Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: onvoldoende” is gehandhaafd, en in de bijgevoegde nota is gesteld, dat aan „onvoldoende” een waardering overeenkomstig het cijfer 5 moet worden toegekend;

dat immers de beoordelingslijst ten aanzien van het punt „Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met” geen andere waarderingen kent dan: uitmuntend, zeer goed, goed, middelmatig, onvoldoende, slecht en zeer slecht;

dat dit naar 's Raads oordeel tengevolge moet hebben — dit in afwijking van het standpunt van verweerder, als neergelegd in diens rondschrjven d.d. 31 mei 1950, Conf. Litt. O 118, onderwerp: Beoordeling van officieren — dat al degenen, die in hun rang worden beoordeeld lager dan „goed” (8) en hoger dan „onvoldoende” (4) moeten worden gebracht onder de omschrijving „middelmatig”;

dat hierdoor laatstgenoemd begrip een ruimheid verkrijgt, welke het wenselijk kan doen zijn, dat nader wordt aangeduid, wat in het desbetreffende geval onder „middelmatig” wordt verstaan;

dat de Raad, klagers beoordeling in zijn rang met het cijfer 5 (waaraan de betekenis „even voldoende” moet worden toegekend) op zichzelf juist achtende, daarom van oordeel is, dat de rubriek „Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met” in casu behoort te worden ingevuld met „middelmatig”, terwijl de bijgevoegde nota moet luiden: „Aan „middelmatig” moet een waardering overeenkomstig het cijfer 5 („even voldoende) worden toegekend”;

Overwegende dat op grond van al het voorgaande moet worden bevestigd als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond, behalve voorzover het betreft de punten „Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met" en „Geschiktheid voor een instructieve functie";

Verklaart het bestreden besluit ten aanzien van deze punten nietig; Bepaalt, dat

- a. het punt „Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met" behoort te worden gewaardeerd met „middelmatic", terwijl de bijgevoegde nota behoort te luiden „Aan „middelmatic^x moet een waardering „overeenkomstig het cijfer 5 (even voldoende) worden toegekend";
- b. achter het punt „Geschiktheid voor een instructieve functie" een liggende streep worden geplaatst.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Honorarium voor bijdragen.

Bijdragen in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift worden met ingang van 1 oktober 1959 gehonoreerd met vijf gulden per bladzijde tot een maximum van vijftig gulden per aflevering.

Inzendingen van minder dan twee bladzijden worden niet gehonoreerd.

De Redactie.

Bespreking van psychiatrische rapporten ter zitting.

In het Militair-Rechtelijk Tijdschrift van 1959, aflevering 5, (pag. 321), werd een vonnis van de Krijgsraad Zuid en daarop volgende sententie van het Hoog Militair Gerechtshof gepubliceerd; her betrof hier een geval van principiële dienstweigering met volharding.

Omtrent verdachte werd door ondergetekende een psychiatrisch rapport uitgebracht, waarin herclassificatie tot S-5 (wegens homosexualiteit en hysteropsychopathie) werd geadviseerd.

In een opmerking naar aanleiding van dit geval, getiteld „Principiële „dienstweigering", opgenomen in hetzelfde nummer van het Militair Rechtelijk Tijdschrift, schrijft Mr J. H. VAN WIJK: „Op de Krijgsraad-„zitting kwam dit rapport uitgebreid ter sprake en werd ten dele ook „voorgelezen. De afkeuring en redenen daarvoor waren dus bekend."

Bij uitgebreide openbare bespreking en voorlezing uit een psychiatrisch rapport, dient men het volgende te bedenken ¹⁾:

Enerzijds worden in het rapport gegevens vermeld, verstrekt door verdachte en zijn gezinsleden. Hoewel bij elk interview wordt uiteengezet, dat van handhaving van medisch beroepsgeheim geen sprake kan zijn, worden toch in de loop van het onderhoud, als de gespreks-sfeer vertrouwelijker is geworden, confidenties gedaan, die zeker achter-

¹⁾ Zie ook „Strafrechtspraak" (Uitgave van Gorcum & Comp. N.V. Assen, 1959) blz. 101—109: „De Psychiater ter zitting" door Prof. Dr Mr P. A. H. Baan. (Red. M.R.T.).

wege zouden blijven, indien de betrokkenen zich op dat moment realiseerden, dat een openbare bespreking zou kunnen volgen.

Anderzijds — en dit is nog belangrijker — wordt in het rapport een karakterbeschrijving gegeven, die meermalen, (zo ook in het onderhavige geval) in mineur gestemd moet zijn. De hierbij gebezigde termen zijn bedoeld als een oordeel, niet als een veroordeling. Qualificeert de psychiater iemand als b.v. egocentrisch en dweperig, dan zal hij deze ongewenste eigenschappen vaak zien tegen de achtergrond van opvoeding en erfelijke aanleg en in elk geval zal hij de betrokkene nimmer als verwerpelijk of waardeloos beschouwen.

Het gevaar dreigt, dat de beklaagde, als deze termen coram publico worden herhaald, zich wèl gekwetst en veroordeeld voelt, zonder gelegenheid tot verweer tegen de doorgaans afwezige psychiater en beschaamd in het vertrouwen, dat hij in deze heeft gesteld.

Indien later een psychotherapeutische behandeling moet volgen is een voortijdige openbare bespreking van problemen zelfs funest.

Tenslotte bestaat de mogelijkheid, dat de rapporterende psychiater met deze gevaren voor ogen, een zo grote omzichtigheid betracht bij het opstellen van zijn rapport, dat dit aan duidelijkheid inboet.

Met bovenstaande bezwaren zal in de praktijk doorgaans wel rekening worden gehouden, ook bij de voorhouding der stukken aan de klaagde; Mr. VAN WIJK vermijdt in zijn opmerking het woord homosexualiteit en spreekt slechts van hysteropsychopathie. Toch leek het mij gewenst, wellicht ten overvloede dus, de aandacht te vestigen op een eventuele gang van zaken, die noch de verdachte, noch de forensische psychiatrie ten goede zou komen.

R. A. DE BOER, tijd. res. Kapitein-arts,
Sectie Geestelijke Gezondheidszorg IMGD.

Maatschappelijke belemmeringen bij de reclassering van ontslagen gedetineerden.

door

WAYNE K. PATTERSON,

Executive Director, Colorado Department of Parole.
Gepubliceerd in NPPA Journal, van Juli 1958, vol. 4 no. 3 onder de titel
„Civil and Social Barriers to Treatment“.

Crimineel gedrag wekt angst en vijandschap op bij het publiek jegens hen die wegens misdrijf veroordeeld zijn. Het gemiddelde beeld dat men zich van een delinquent maakt, is dat van een pleger van de meest gruwelijke misdaden die men zich kan voorstellen. Deze omstandigheid vormt een grote hinderpaal bij een gerichte reclassering van ontslagen gedetineerden. De traditionele wijze van strafvoltrekking is een weerspiegeling van het verlangen van het publiek om de delinquenten veilig op te bergen. De angst van de maatschappij om veroordeelden in vrijheid te stellen vinden wij terug in allerlei verordeningen die het

mogelijk maken dat delinquenten worden geïsoleerd en verbannen, niet alleen na invrijheidstelling maar in sommige gevallen voor het gehele leven.

De belevingswereld van de delinquent. Er zijn weinig voorwaardelijk invrijheidgestelden, of voorwaardelijk veroordeelden die werkelijk gereserveerd staan tegenover het vertrouwen dat men in hen stelt en eigenlijk al dadelijk plannen maken om nieuwe misdrijven te plegen. De meeste van hen daarentegen verlangen sterk naar de vrijheid en hebben het vaste besluit om deze vrijheid te bewaren en te verdedigen. Dit alles doet de conclusie trekken dat er weinig kansen bestaan voor mislukkingen, voor nieuwe conflicten met de wet. De statistieken echter wijzen anders uit; het percentage recidivisten is belangrijk. De reclassent weet, dat de normen van waaruit zijn verleden en toekomst worden gemeten sociaal aanvaarde regelen zijn. Maar het blijkt tegelijkertijd dat de „anderen“ niet naar deze normen leven en dat er eigenlijk twee verschillende normenstelsels zijn, één voor hen en één voor de niet-criminele mens. De reclassent leeft geestelijk gespannen. Zijn gevoel van onzekerheid is groot door het bewustzijn dat hij eigenlijk niet vrij is. Hij durft niets te doen zonder eerst strikt de consequenties van zijn daden af te wegen tegen de regelen waaraan hij zich moet houden. Hij is bevreemd dat iedereen zijn verleden kent en bevooroordeeld tegenover hem staat. Het is in feite ook zo dat hij dit verleden niet blijvend voor iedereen kan verbergen. Zijn familie en vrienden zullen hem, door hun voorzichtige wijze van optreden, telkenmale herinneren aan zijn moeilijke situatie. In het gewone leven moet hij zich vele gewone dingen onthouden en zich in zijn naaste omgeving dikwijls verontschuldigen voor zover hij daar zijn werkelijke situatie nog niet heeft opgebiecht. En zo zien wij dat wij aan onze reclassenten eisen stellen die te zwaar zijn voor de gewone mens, terwijl wij verlangen dat de reclassent zich aanpast.

Andere moeilijkheden zijn het gevolg van de wettelijke regelingen. Nemen wij bijvoorbeeld Colorado dan zien wij hoe in deze staat duizenden dollars worden besteed aan het reclasseringswerk. Alle aandacht heeft men daar ook voor een belangrijk facet van de reclassering, namelijk de tewerkstelling. Men poogt er de werkgevers te wijzen op hun morele en sociale plichten. Maar de staat zelf, als belangrijkste werkgever, mag geen ex-gedetineerde in dienst nemen. Dit verbod staat uitdrukkelijk in de wet geregeld. Omdat de delinquent eenmaal veroordeeld is, wordt hij niet in overheidsdienst aangenomen. Ook op ander terrein is de deur voor hem gesloten. Hij mag niet werken in gelegenheden waar sterke drank wordt geschonken en ongeacht zijn misdrijf staat geen werkkring open waar de aard van het werk is gebaseerd op vertrouwen.

De houding van de maatschappij is duidelijk tegenstrijdig. Aan de ene kant ontmoet de ontslagen delinquent allerlei moeilijkheden bij zijn terugkeer in de maatschappij, moeilijkheden die het gevolg zijn van wettelijke en administratieve bepalingen, moeilijkheden ook doordat het publiek zich duidelijk afwerend toont tegenover iemand die geen

blanco strafregister heeft. Aan de andere kant geeft de maatschappij haar goedkeuring aan het reclasseringswerk door veel geld ervoor beschikbaar te stellen. Maar totdat er beter begrip is gekweekt bij het publiek, niet alleen voor de delinquent en het reclasseringswerk als zodanig, maar voor het gehele probleem van de criminaliteit, zal elke poging tot wederopvoeding van de delinquent gedoemd zijn te mislukken. Een reclasseringsprogramma zal elastisch moeten zijn, aangepast aan de individu en zijn omstandigheden en uit te voeren zonder dat er allerlei maatschappelijke hindernissen bestaan.

Wat moet er gedaan worden. Dit gehele probleem in kort bestek te behandelen is niet mogelijk. Wel zijn enkele duidelijke punten aan te geven die onmiddellijk uitvoerbaar zijn en waardoor het werk van de ontslagen gedetineerde zal worden vergemakkelijkt:

- 1e. Maakt duidelijk aan het publiek dat niet alle misdaden gevaarlijk zijn, maar dat de meeste misdaden zelfs ongevaarlijk zijn;
- 2e. Breekt met de wetten die het reclasseringswerk bemoeilijken.
- 3e. Hervormt de oude reclasseringsregelen en geeft de reclasseerder meer ruimte om te voldoen aan de noden van de individuele reclassent;
- 4e. Geeft een eerlijke en duidelijke voorlichting aan het publiek over de bestaande penitentiaire inrichtingen en over de gedachten die uitgaan naar een niet-institutionele penitentiaire behandeling.

(Overgenomen uit „Documentatieblad”, Uitgave van het Studie- en Voorlichtingscentrum van het Ministerie van Justitie, Jaargang 1959, No. 1, blz. 43).

Bekentenisvrijheid en militair dienstbevel

door

Mr W. H. VERMEER.

Een typisch axioma van de militaire samenleving, verankerd in artikel 2 van het Reglement betreffende de Krijgstucht, luidt „de „ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst”. Rechtstreeks uitvloeisel hiervan is de verplichting van elk militair om de dienstbevelen van superieuren op te volgen; de weerspiegeling van dit axioma vindt men in het centrale militaire misdrijf: dat der opzettelijke ongehoorzaamheid (artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht (W.M.Sr.)).

Die gehoorzaamheidsplicht is echter niet onbeperkt; het delict der opzettelijke ongehoorzaamheid heeft zijn begrenzingen. Dit zal zonder meer duidelijk zijn. Als immers de omvang van de werking van genoemd delict onbegrensd zou zijn, zou men kunnen volstaan met de militair bij zijn indiensttreding te gelasten het reglement betreffende de krijgstucht alsmede een aantal dienstvoorschriften te lezen en zich gedurende zijn dienstdtijd naar die normen te gedragen. Daardoor zouden alle disciplinaire vergrijpen worden opgetrokken tot het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid en artikel 114 W.M.Sr. zou een passe-

partout worden. Terecht heeft dan ook de Redactie van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift in een redactioneel hoofdartikel¹⁾ gewezen op de begrenzing welke gelegen is in het onderscheid tussen „dienstbevel“, hetwelk zich gewoonlijk richt tot één militair of enkele militairen en één concreet gebeuren tot onderwerp heeft, en „dienstvoorschrift“, hetwelk zich richt tot een groot aantal militairen en een toestand of een zich steeds gedragen naar een bepaalde norm tot onderwerp heeft.

Voor het dienstbevel gelden nog andere beperkingen en het delict van artikel 114 W.M.Sr. heeft nog andere begrenzingen dan alleen de voormelde. Zeer belangrijke beperkingen gelden in oorlogstijd van de zijde van het oorlogsrecht en de misdrijven tegen de mensheid²⁾. Maar ook het beginsel der bekentenisvrijheid van hem die als verdachte wordt gehoord, zoals dat beginsel in het Nederlandse strafprocesrecht geldt, beperkt de werking van het dienstbevel en van de gehoorzaamheidsplicht van de militair. Dit beginsel, hetwelk o.a. is neergelegd in artikel 29 W.Sv., vindt men ook terug in de wettelijke regeling van het militaire strafproces (vastgesteld bij Souverein Besluit van 20 juli 1814). Het militaire strafprocesrecht bevat namelijk een bepaling³⁾ luidende: „Men zal nimmer door het aandoen van pijn of ongemakken, „door bedreiging van dezelve, door beloften van vrijstelling of vermindering van straf of wel door strikvragen, den beschuldigten zoe-, „ken te brengen tot confessie, doch hem wel onder het oog brengen, „zoo wel dat de Regter op bewijzen, zonder bekentenis, kan en moet „straffen als de onwaarschijnlijkheid zijner verdediging“. Het staat er allemaal niet zo gestroomlijnd als in het moderne artikel 29 W.Sv., maar de bedoeling is duidelijk: vrijheid van de verdachte om al of niet tot bekentenis te komen. Aldus ook expliciet Hoog Militair Gerechthof, o.a. beschikking van 22 mei 1928 (M.R.T. XXIV, blz. 254) en sententie van 20 mei 1950 (M.R.T. XLII, blz. 623).

Wat zou er echter van deze bekentenisvrijheid terechtkomen, wanneer zij zou worden doorkruist door de militaire gehoorzaamheidsplicht? De opsporing, het politionele vooronderzoek, het gerechtelijk vooronderzoek en het onderzoek ter terechtzitting zijn immers praktisch uitsluitend in handen van personen, die tevens de militaire meederen zijn van de verdachte. De verhorende superieur zou, als de praktijk niet anders was, door het vorderen van gehoorzaamheid, ook als hij iemand voor zich had die als verdachte werd gehoord, de juiste toedracht der feiten kunnen verlangen en kunnen vorderen dat de verdachte al het nodige voor zijn eigen veroordeling zou bijbrengen. Hij zou zich dan bovendien nog kunnen beroepen op een bepaling als van artikel 71 R.Z. (73 R.L.), hetwelk spreekt van een beklagde die „zijn „antwoorden zoodanig onbetamelijk inrigt, dat het klaarblijkelijk is,

¹⁾ Zie M.R.T. XLIX blz. 1 e.v.

²⁾ Zie mijn opstel „Misdrijf tegen de mensheid en gehoorzaamheidsplicht“ in N.J.B. 1948 blz. 533 e.v.; zie ook „De Kafr-Kassim-affaire“ in het M.R.T. LII blz. 289 e.v.

³⁾ Artikel 61 Regtspleging Zeemagt (R.Z.); gelijkkluidend artikel 63 Regtspleging Landmagt (R.L.), beide gearresteerd bij Souverein Besluit van 20 juli 1814.

„dat hij zich, aan zijne verpligting om te antwoorden, wil onttrekken". Hieruit zou men de gevolgtrekking kunnen maken dat de militaire verdachte een plicht tot antwoorden heeft en aangezien het onaannemelijk is dat de Wet wel een plicht tot antwoorden zou opleggen doch de betekenis daaraan zou ontnemen door de vrijheid te verlenen, onwaar te antwoorden, zou artikel 71 R.Z. (73 R.L.) artikel 61 R.Z. (63 R.L.) waardeloos maken. De nadruk moet, bij het lezen van artikel 71 R.Z. (73 R.L.) dan ook niet vallen op de plicht om te antwoorden maar op het betamelijk antwoorden op de gestelde vragen.

De praktijk van het militair strafproces erkent namelijk wel degelijk de bekentenisvrijheid. Niettemin hebben de beginselen waarop de militaire samenleving is gebaseerd, hun invloed doen voelen.

De rechtspraak maakt daarbij een duidelijk verschil tussen gegevens, welke aan de verdachte worden gevraagd met betrekking tot het vermoedelijk door hem gepleegde feit zelf, en gegevens betreffende zijn identiteit. De tragsgewijze ondergeschiktheid en de daardoor gevormde eenheid, welke voorwaarde is voor een goed functioneren van de Krijgsmacht als instrument van de Staat ingeval van gevaar, stellen bijzondere eisen aan de Krijgstucht en maken het noodzakelijk, dat de vaststelling van de identiteit van iemand, die van het plegen van een strafbaar feit of van een krijgstuchtelijk vergrijp wordt verdacht, vlot en onmiddellijk plaats vindt. Dit is een gebiedende eis voor de handhaving der krijgstucht, welke, zonder deze verplichting, ernstig gevaar zou lopen. Het is in de militaire maatschappij onaanvaardbaar dat een meerdere, teneinde de identiteit te verkrijgen van een mindere die hij verdenkt van het plegen van een strafbaar feit of een disciplinair vergrijp, genoeg zou moeten nemen met die mindere te volgen tot dat hij zou zijn aangekomen in een omgeving, waar die gegevens door getuigen of met andere bewijsmiddelen vastgesteld kunnen worden. Aan de opdracht om de naam op te geven, moet door de mindere gehoorzaamd worden. Doet hij dat niet, dan wordt op heterdaad het plegen van het misdrijf der opzettelijke ongehoorzaamheid geconstateerd, hetgeen de meerdere zo nodig aanleiding kan geven tot krachtdadig optreden.

De tekst van de wettelijke regelingen kan dat verschil tussen de bekentenisvrijheid in de civiele maatschappij, waar de verdachte zelfs niet verplicht is gegevens omtrent zijn identiteit te verschaffen, en de militaire maatschappij, waar het niet-verschaffen van die gegevens strafbaar is als „opzettelijke ongehoorzaamheid", ondersteunen. Waar artikel 29 W.Sv. spreekt van: „In alle gevallen waarin iemand als verdachte wordt gehoord", zegt artikel 61 R.Z. (63 R.L.) veel beperkter, dat men „den beschuldigten (niet mag) zoeken te brengen tot „confessie". Het terrein waarop artikel 29 volgens zijn tekst werkt is derhalve veel ruimer dan dat van artikel 61 R.Z. (63 R.L.).

Overigens: ook in het gemene strafrecht is de bekentenisvrijheid op het stuk van de identiteit van de verdachte minder beschermd dan die, welke betrekking heeft op het feit, waarvan de ondervraagde verdacht wordt. Als verdachte naar zijn naam gevraagd, heeft men vrijheid om

niet te antwoorden; dat levert geen strafbaar feit op. Men heeft echter geen vrijheid om onder die omstandigheden een onwaar antwoord te geven; dat levert een overtreding op van artikel 435 (3) W.Sr. De verdachte echter, die terzake van het vermoedelijk gepleegde feit wordt ondervraagd, heeft het recht zowel om het antwoord schuldig te blijven als om in strijd met de waarheid te antwoorden. Dit moge in verband met de waardering van zijn persoon een ongunstige invloed hebben, strafbaar is het niet.

In de militaire rechtspraak is dan ook altijd ⁴⁾ het niet antwoorden op de vraag (= opdracht) van de meerdere om naam en onderdeel op te geven, als opzettelijke ongehoorzaamheid strafbaar gesteld. Men zie o.a. (om zowel een oudere als een recente uitspraak te noemen) de sententies van het H.M.G. van 20 juni 1924 (M.R.T. XX, blz. 339) en van 22 november 1949 (M.R.T. XLIII, blz. 84). Eerstgenoemde uitspraak geeft een voorbeeld van iemand, die werd aangehouden, verdacht van een krijgstuuchtelijk vergrijp en het tweede van een mindere die weigerde te voldoen aan de opdracht, zijn naam op te geven, omdat hij verdacht werd van het plegen van een strafbaar feit.

Opgemerkt wordt nog dat ook het opgeven van een valse naam aan een meerdere, wegens de zwaardere strafbepaling, onder de werking van artikel 114 W.M.Sr. valt.

De verplichting van de mindere om, op straffe van het plegen van het misdrijf van opzettelijke ongehoorzaamheid, aan een meerdere zijn naam op te geven, geldt vanouds. Bij de landmacht bestond echter daarnaast een leemte van praktische aard, doordien de militairen der Koninklijke Marechaussee, belast met de opsporing van strafbare feiten in het leger, ten deze alleen de identiteitsgegevens konden vorderen van verdachten, voor zover die minderen waren en zij niet konden optreden tegen militairen van gelijke rang en tegen superieuren.

Aangezien men in de militaire samenleving het verschaffen van identiteitsgegevens niet ziet als een inbreuk op de bekentenisvrijheid, zoals die volgens de artikelen 61 R.Z. (63 R.L.) aan de militairen gegeven wordt, heb ik in 1948 ⁵⁾ als oplossing aan de hand gedaan dat bij „dienstvoorschrift” op alle militairen der landmacht de verplichting zou worden gelegd om, desgevraagd, aan militairen van het Wapen der Koninklijke Marechaussee gegevens hunner identiteit te verschaffen, ongeacht de rang van de vorderende militair van de Koninklijke Marechaussee en ongeacht de rang van de militair, van wie deze gegevens gevorderd worden.

Het „dienstvoorschrift”, als door mij bedoeld, zou dan door de Kroon dienen te worden vastgesteld en zou zijn sanctie vinden in de blanco strafbepaling van artikel 135 W.M.Sr., hetwelk straf bedreigt tegen hem die „opzettelijk nalaat enig door Ons of van Onzentwege „vastgesteld dienstvoorschrift op te volgen”.

⁴⁾ Een uitzondering vormt het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 11 augustus 1949 (M.R.T. XLIII, blz. 78), welk vonnis echter werd vernietigd bij de hierna te noemen sententie van 2 november 1949.

⁵⁾ Zie M.R.T. XLI, blz. 484.

Tegen deze oplossing kante zich Mr D. B. A. FRANKEN ⁶⁾ 7) op grond van de overweging dat, hoewel het „dienstvoorschrift“ zijn sanctie ontleent aan de Wet, het niettemin zelf een product is van een lagere wetgever en dat mitsdien de door die lagere wetgever gegeven norm niet in strijd mocht komen met de Wet, in casu met artikel 29 W.Sv. Ik meende ⁸⁾ en meen dat ten deze de militaire samenleving een eigen regeling heeft in artikel 61 R.Z. (63 R.L.) en dat de norm van het door mij voorgestelde „dienstvoorschrift“ zeker met die Wet in overeenstemming zou zijn. Kort daarna, bij Koninklijk Besluit van 7 augustus 1950 no. 21 *), heeft inderdaad een „dienstvoorschrift“ het licht gezien, hetwelk aan alle militairen der landmacht, ongeacht hun rang, de verplichting oplegt om zich op eerste vordering te legitimeren tegenover militairen van het Wapen der Koninklijke Marechaussee, ongeacht hun rang.

Nog op ander terrein doet zich de invloed van de beginselen, waarop de militaire samenleving gebaseerd is, gevoelen. Op het terrein van het militaire tuchtrecht namelijk is de bekentenisvrijheid sterk teruggedrongen. Met name is in het militaire tuchtrecht de bekentenisvrijheid ook beknot waar het vragen betreft met betrekking tot het feit, waarvan de betrokkene verdacht wordt. Bemoeilijken van het onderzoek naar de toedracht van een krijgstuchtelijk vergrijp door het spreken van onwaarheid levert op zichzelf wederom een krijgstuchtelijk vergrijp op, hetwelk tot straf(verzwarende) aanleiding kan geven. Zie beschikking H.M.G. van 12 december 1927 (M.R.T. XXIII, blz. 686) en van 22 mei 1928 (M.R.T. XXIV, blz. 254) en speciaal de daarbij gestelde redactionele naschriften. De jurisprudentie stelt zich hierbij op het standpunt dat een militair weliswaar niet aan zijn eigen strafrechtelijke veroordeling behoeft mede te werken, doch dat hij een *tuchtrechtelijk* onderzoek niet mag bemoeilijken ⁹⁾.

De mij bekende jurisprudentie heeft slechts betrekking op het bemoeilijken van het onderzoek door onwaarheid te spreken; mij is geen jurisprudentie bekend dat ook het weigeren van antwoord bij het onderzoek naar een krijgstuchtelijk vergrijp als het bemoeilijken van het onderzoek wordt verweten en als krijgstuchtelijk vergrijp aangerekend.

Wanneer wij de trapsgewijze degressie, welke bij de vergelijking met het gemene strafprocesrecht naar voren treedt, zouden mogen doorzetten, zou in ieder geval het achterwege laten van het antwoord in

⁶⁾ Mr. Franken was president van de krijgsraad die het in noot ⁴⁾ vermelde vonnis heeft gewezen.

⁷⁾ „Verhouding van de Wet en de regelingen van lagere wetgevers“ in M.R.T. XI.1, blz. 627.

⁸⁾ T.a.p. blz. 634.

^{*}) Bij K.B. van 21 februari 1957 Nr 22 is het dienstvoorschrift betreffende legitimatieplicht, vastgesteld bij K.B. van 7 augustus 1951 Nr 21 (L.O. 1950/225), met ingang van 30 maart 1957 *vervallen*. (Red. M.R.T.).

⁹⁾ Zie beschikking H.M.G. van 29 juni 1954, M.R.T. XLVII, blz. 608 en mijn naschrift daarbij (in welk naschrift abusievelijk wordt verwezen naar het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 22 jan. 1953, M.R.T. XLVII, blz. 91 hetgeen ten rechte moet zijn vonnis van 12 nov. 1953, t.a.p. blz. 473).

een krijgstuchtelijke onderzoek niet tot verwijt en (krijgstuchtelijke) straf aanleiding mogen geven. Het is immers zo dat in het gemene strafproces ten aanzien van de identiteitsgegevens zwijgen toegestaan is, doch onwaarheid spreken strafbaar en dat ten aanzien van het vermoedelijk gepleegde feit zowel zwijgen als onwaarheid spreken vrij is.

In het militaire strafproces is zowel zwijgen als het onwaarheid spreken met betrekking tot de identiteit strafbaar, terwijl zwijgen zowel als onwaarheid spreken ten aanzien van het vermoedelijk gepleegde feit vrij is.

De volgende fase is het militaire tuchtrecht; behalve dat met betrekking tot de identiteitsgegevens zwijgen en onwaarheid spreken beide strafbaar zijn, is ook het onwaarheidspreken met betrekking tot het feit (krijgstuchtelijk) strafbaar. Aangenomen zou kunnen worden dat zwijgen met betrekking tot het feit niet strafbaar is en ik meen dat de redelijkheid deze straffeloosheid ook gebiedt.

Overigens vraag ik mij af of er voor het onderscheid ten deze tussen het militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht wel voldoende grond bestaat ¹⁰⁾. De grens immers tussen militair strafrecht en militair tuchtrecht is vaag en wisselend. Krijgstuchtelijke vergrijpen zijn, behalve alle niet in enige strafwet omschreven feiten, welke onbestaanbaar zijn met de militaire tucht of orde (de zgn. eigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen) ook zeer vele wèl in enige strafwet omschreven feiten, welke van lichte aard zijn (de zgn. oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen) ¹¹⁾. Het is voor een verdachte vaak niet mogelijk te beoordelen, of hij gehoord wordt terzake van een strafbaar feit of van een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp. Nog vaker zal het voorkomen dat het hem niet mogelijk is te beoordelen of hij gehoord wordt terzake van een strafbaar feit (een feit dus dat later strafrechtelijk zal worden vervolgd) dan wel terzake van een oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp. De beslissing, en dus de wetenschap, of het gepleegde later zal blijken een strafrechtelijke vervolging te behoeven, dan wel dat met een tuchtrechtelijke afdoening zal kunnen worden volstaan, ligt niet eens bij de verhorende meerdere. Zelfs kan uiteindelijk de militaire rechter de zaak terugverwijzen naar de militaire tuchtrechter en omgekeerd kan de militaire justitie een zaak, welke reeds krijgstuchtelijk is bestraft, aan zich trekken en terzake bij vonnis straf opleggen.

In ieder geval echter zal de mindere die gehoord wordt terzake van een vermoedelijk door hem gepleegd krijgstuchtelijk vergrijp, het recht moeten hebben op de hem gestelde vragen omtrent de toedracht geen antwoord te geven. Ik meen dat hij hiermede een behoorlijke bescherming als verdachte heeft en dat dit in overeenstemming te brengen is met de eisen van de krijgstucht, welke niet kan dulden dat de verhorende tuchtrechter door een onwaar verhaal op een dwaalspoor

¹⁰⁾ Zie mijn naschrift onder de beschikking, in noot 9) vermeld.

¹¹⁾ Volgens het bij de Tweede Kamer der Staten Generaal aanhangige wetsontwerp (zitting 1957-1958-5169 R 112)) is voorgesteld krijgstuchtelijke afdoening van alle strafbare feiten, waarvan de militaire rechter kennis kan nemen, mogelijk te maken, indien zij van lichte aard zijn.

wordt gebracht maar wel, dat de verhorende tuchtrechter het (overtuigende) bewijs van elders haalt. Zoals hoger gezegd, zou dit ook passen in het systeem.

(Overgenomen uit het Tijdschrift voor Strafrecht, deel LXVIII, 1959, blz. 370-376).

Ontzegging der rijbevoegdheid heeft geen werking buiten Nederland.

Onder verwijzing naar het arrest van het Gerechtshof te Arnhem van 27 februari 1958, opgenomen in M.R.T. LI (1958) blz. 316, laten wij hieronder volgen de *noot* onder dat arrest van Mr J. J. BREDIUS, substituut-officier van justitie bij de Arr.rechtb. te Haarlem, opgenomen in Verkeersrecht, Juridisch maandblad betreffende het wegverkeer, 1959, No. 8, blz. 154:

Het oorspronkelijke vonnis van de Almelose Rechtbank namen wij reeds op in V.R. 1957 no. 77. Hieruit bleek dat, om tot een veroordeling te kunnen komen, art. 5 W.v.Sr. een aantal eisen stelt:

1. verdachte moet Nederlander zijn;
2. het feit moet, op de wijze waarop en ter plaatse waar het begaan is, door de Nederlandse wet als een misdrijf worden beschouwd;
3. op het feit moet, op de wijze waarop en ter plaatse waar het begaan is, ook door de Duitse wet straf zijn gesteld.

Aan de eerste eis was voldaan, aan de tweede reeds niet meer, zodat de vraag of verdachte naar Duits recht strafbaar was, niet meer ter sprake kwam. Naar oordeel van het Hof heeft het wegverkeer zo'n sterk territoriaal karakter, dat in beginsel de Nederlandse wetgever alleen op zijn eigen territorium wetgevende bevoegdheid kan hebben. Dit komt overeen met het standpunt van het H.M.G. in zijn uitspraak van 26 maart 1957, V.R. 1957 no. 78. Tot nu toe was er over de gelding van de W.V.W. buiten Nederland maar weinig jurisprudentie. Behalve de bovenaangehaalde zijn mij slechts over art. 37, joy-riding, resp. gepleegd in Nieuw-Guinea en in Duitsland, uitspraken bekend, waarbij in beide gevallen de W.V.W. niet van toepassing wordt geacht. (Militair-Rechtelijk Tijdschrift 1956, blz. 450, en 1953, blz. 313).

Op het ogenblik nemen bijna alle landen van West-Europa genoeg met het nationale Nederlandse rijbewijs, zodat slechts zeer weinig automobilisten zich nog een internationaal rijbewijs zullen aanschaffen. Het zal dus maar zelden meer voorkomen dat iemand, aan wie de rijbevoegdheid is ontzegd, nog over een internationaal rijbewijs beschikt. Toch kan nog de vraag rijzen of zo iemand nog gerechtigd is een internationaal rijbewijs te hebben, en in hoeverre dit geldig is.

Art. 39 lid 6 handelt over het verlies van geldigheid van een rijbewijs, of rijbewijzen. Uit de verwijzing naar art. 16 blijkt evenwel, dat het hier slechts gaat over het nationale rijbewijs. Het meervoud „rijbewijzen“ slaat slechts op rijbewijzen voor de verschillende categorieën motorrijtuigen. Nu zegt het 9de lid van art. 39 dat, voorzover de veroordeelde betreft, het 6de lid ook van toepassing is op een internationaal rijbewijs als bedoeld in art. 23 lid 2. Laatsbedoeld lid be-

treft evenwel het internationale rijbewijs van een in het buitenland woonachtige bestuurder, dat hem in het buitenland is afgegeven; het is hier dus niet van toepassing.

In art. 19 is de inleveringsplicht geregeld van rijbewijzen die hun geldigheid door ongeldigverklaring of ontzegging der rijbevoegdheid verloren hebben. Ook dit art. handelt blijkens de verwijzing naar art. 9 slechts over de gewone, nationale, door de Nederlandse autoriteiten afgegeven rijbewijzen. Een buitenlander, aan wien hier te lande de rijbevoegdheid ontzegd wordt, behoeft zijn internationale rijbewijs niet in te leveren; de ongeldigheidsverklaring voor het besturen in Nederland geschiedt door aantekening in dat rijbewijs.

Er bestaat een circulaire van de Minister van Justitie d.d. 8 februari 1950, no. 2331, waarin deze het gewenst acht dat bij ontzegging der rijbevoegdheid aan een Nederlander in Nederland ook diens eventuele internationale rijbewijs wordt ingetrokken. Het komt mij voor dat de Minister, juist door het gebruiken van het woord „gewenst”, te kennen geeft dat ook vóór de inwerkingtreding van de W.V.W. een wettelijke plicht tot inleveren van het internationale rijbewijs niet bestond.

Wet van 7 augustus 1959, Stb. 258, tot wijziging van de Dienstplichtwet en de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht.

In verband met bovenvermelde wetswijziging (M.R.T. LII, 1959, blz. 72 e.v., 359 e.v. en noot 1 op blz. 359) verwijzen wij naar „Defensie „en dienstplicht” van de hand van Mr A. Berkhout in het Ned. Jur. Blad 1959, blz. 692 e.v. (*Red. M.R.T.*).

Klaproosdag 1959.

Ontroerend monument van dankbaarheid . . .

Eén van die bijzondere dagen die — gelukkig! — is ingeburgerd in ons volksleven, is KLAPROOSDAG.

Het symbool van deze dag is ontstaan op een Vlaams oorlogskerkhof, kort na de oorlog 1914—1918. De dichter JOHN MCCRAE zag hier de lange rijen witte kruisen, waartussen het rood der bloeiende klaprozen opvlamde. Dit inspireerde hem tot het nu wereldbekende gedicht „*In Flanders' Fields*”, dat aanvangt met „*In Flanders' fields „the poppies blow between the crosses, row on row, that mark our „place . . .”*” („Tussen de kruisen op Vlaanderens grond bloeien de „klaprozen; hun rode mond merkt onze graven. . .”).

Zo werd de klaproos, die eens de vlammeende omlijsting vormde voor de oorlogsgraven in Vlaanderen, in de Engelssprekende landen de bloem van het oorlogsgraf. Miniatuurmodellen van deze bloemen werden op gedenkdagen verkocht ten bate van de nabestaanden der gesneuvelden en ten behoeve van hen, die invalide uit de oorlog waren teruggekeerd.

In de Tweede Wereldoorlog deelde Nederland het lot, dat Vlaanderen in 1914—1918 trof. Toen ons land op 5 mei 1945 werd bevrijd

bleven meer dan 30.000 gesneuvelde geallieerde militairen hier achter. In onze bodem hadden zij hun laatste rustplaats gevonden. Voor Nederland waren oorlogskerkhoven en oorlogsgraven niet langer begrippen van over de grenzen.

Maar in het buitenland was in evenzoveel gezinnen een lege plaats gekomen. En . . . het verlangen om eens te mogen staan op één van de meer dan vijfhonderd begraafplaatsen in Nederland, waar in de jaren 1940—1945 de velen ter aarde besteld werden die hun leven gaven voor onze vrijheid. Om deze vaders en moeders, vrouwen en kinderen te laten overkomen, heeft nu ook Nederland een **KLAPROOSDAG**.

In 1945, toen de laatste schoten van de Tweede Wereldoorlog nauwelijks waren verklonken, werd het Nederlands Oorlogsgraven Comité opgericht, dat later onder de naam: „Klaprooscomité” in binnen- en (vooral) buitenland grote bekendheid zou krijgen. Elk jaar organiseert dit comité de Klaprooscollecte. De opbrengst van deze inzameling wordt gebruikt om nabestaanden in het buitenland — die in zodanige omstandigheden verkeren dat zij dit zelf niet kunnen bekostigen — in staat te stellen zich naar Nederland te komen om hier het graf van man, vader, zoon of broer te bezoeken.

Op deze wijze zijn sedert de bevrijding reeds meer dan 25.000 nabestaanden de gast van het Klaprooscomité geweest. Nu eens kwamen zij alleen of met enkele lotgenoten, soms ook in grote groepen van honderden personen. Maar steeds regelde het Nederlands Oorlogsgraven Comité (in samenwerking met „The British Legion”, de Britse vereniging van oudstrijders en nabestaanden) hun reis naar en verblijf in ons land. Zij waren hier als gast van het Nederlandse volk, dat door de giften aan de Klaprooscollecte hun overkomst mogelijk maakte.

Wanneer zij weer naar huis gingen, waren het andere mensen geworden. Niet omdat het leed en het gemis minder waren geworden. Maar het was te dragen, omdat zij hadden mogen staan op dat plekje in Nederland, dat de laatste herinnering is aan hem die ging, om niet meer terug te keren.

Elk jaar komt er een stroom van brieven binnen op het kantoor van het Klaprooscomité. Deze geven een schrijnender beeld van de oorlogsellende dan de meest realistische roman of de felste film. Maar tevens zijn zij een monument van ontroerende dank voor wat het Nederlandse volk op Klaproosdag doet.

Straks, op 14 november, is het wéér Klaproosdag. In vele buitenlandse gezinnen wordt hiernaar met spanning uitgezien. Want de opbrengst der Klaprooscollecte bepaalt, of ook zij volgend jaar naar Nederland kunnen komen om te kunnen staan bij de zerk of het kruis met de voor hen zo geliefde naam.

Van wat wij op 14 november doen, als ons de collectebus met het klaproosembleem wordt voorgehouden, hangt het af hoeveel brieven met de uitnodiging „U kunt komen!” het Klaprooscomité volgend jaar naar deze gezinnen kan sturen . . .

FREEK VAN DER MEER.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Enige opmerkingen naar aanleiding van een vonnis betreffende artikel 13 Wegenverkeersreglement

door

Mr. F. KALSHOVEN,

Luitenant ter zee (A) der 1e klasse.

Bij vonnis van 12 maart 1958, M.R.T. LII (1959) blz. 161 e.v., veroordeelde de krijgsraad te velde voor de Koninklijke Luchtmacht de vaandrig P. G. M. wegens „overtreding van artikel 13 van het „Wegenverkeersreglement, vijfmalen gepleegd" tot vijf geldboeten c.a. Deze veroordeling geeft aanleiding tot een tweetal, overigens samenhang vertonende vragen: in de eerste plaats betreffende de kwalificatie van deze overtreiding(en) en vervolgens naar het aantal overtredingen, dat hier was gepleegd.

I. Allereerst dan de kwestie van de kwalificatie. In art. 124 W.V.R. wordt bepaald, dat „overtreding van artikel ... 13 ... wordt gestraft „met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van ten „hoogste driehonderd gulden". Dwingt de redactie van dit voorschrift tot de conclusie, dat de kwalificatie dan moet luiden „overtreding van „art. 13"? Mij dunkt van niet; art. 124 bevat de sanctie, gesteld op overtreding van telkens een uit een reeks van strafbare feiten, en het is heel wel denkbaar, dat een in het sanctie-voorschrift vermeld artikel ook op zichzelf al meer dan een strafbaar feit bevat. Men zie bijvoorbeeld art. 17 W.V.R., dat verbodsbepalingen bevat gericht tot de bestuurder en de eigenaar of houder van een stoom- of motorwals en dat achtereenvolgens verbiedt rijden of doen of laten rijden: a. indien de wals te groot is, b. en c. indien die op verschillende wijzen te zwaar is en d. sneller dan 6 km per uur. Dit zijn zeer verschillende feiten, strafbaar omdat art. 17 (zonder splitsing in onderdelen) in de opsomming van art. 124 voorkomt. Het is een kwestie van toeval, dat de besluitwetgever voor dit art. 17 de constructie koos van een artikel met vier onderdelen en niet van vier afzonderlijke artikelen.

Uit art. 124 W.V.R. kan dus niet dwingend worden afgeleid, dat de kwalificatie moet luiden als door de krijgsraad gegeven; maar het door die raad ingenomen standpunt: de wetgever maakt in art. 124 geen splitsing en dan hoeft de rechter dat evenmin te doen, is toch zeker niet geheel onredelijk. Echter is evenzeer deze andere zienswijze verdedigbaar: dat de man, die te hard heeft gereden met zijn stoomwals, veroordeeld moet worden wegens „overtreding van art. 17, *aanhef en onder d* W.V.R.", omdat alleen zó uit de kwalificatie kan worden begrepen welk strafbaar feit door deze man is begaan.

Nu heeft in deze controverse de Hoge Raad reeds enige jaren geleden stelling genomen ¹⁾ en geoordeeld:

„dat toch „handelen in strijd met art. 32 W.V.W." betrekking kan

¹⁾ H.R. 21 december 1954, N.J. 1955-30.

„hebben zowel op het misdrijf, omschreven in lid 1 als op dat, omschreven in lid 2 van dat art., gelijk ook „handelen in strijd met art. 30, eerste lid, W.V.W.” kan omvatten evenzeer het misdrijf aldaar „onder a als dat onder b genoemd;

„dat, nu de feiten, omschreven in art. 32, onderling van geheel verschillende aard zijn en ditzelfde het geval is met die, genoemd in art. 30, lid 1, de rechter niet mag nalaten, in de qualificatie tot uitdrukking te brengen ter zake van welk feit de veroordeling is uitgesproken”.

Het handelen in strijd met artt. 30, eerste lid, en 32 W.V.W. is strafbaar gesteld bij art. 35 W.V.W. Zowel de Rechtbank te Haarlem als, in hoger beroep, het Hof te Amsterdam hadden gekwalificeerd volgens de tekst van art. 35 en dus zonder aanduiding van het i.c. door de veroordeelde overtreden onderdeel van art. 30, eerste lid, en van art. 32. De H.R. maakte (ambtshalve!) uit dat deze wijze van kwalificeren aan de rechter niet vrijstaat en dat die rechter het gepleegde strafbare feit, telkens een onderdeel dus van de aangehaalde artt., moet noemen, wil hij zich niet schuldig maken aan schending van art. 358 Sv.

W. P(ompe) in een noot onder dit arrest stemt met de beslissing van de H.R. in en meent zelfs, dat het College nog wel verder had kunnen gaan. „In het eerste lid van art. 32 zijn twee, in art. 30 onder a vele voorschriften vervat. De H.R. acht deze voorschriften misschien niet „van geheel verschillende aard”. Maar dit criterium is moeilijk te hanteren. Practisch zal hier de — min of meer willekeurige — legislatieve redactie in afzonderlijke leden of onder afzonderlijke letters „beslissend worden.” Hij concludeert, dat nog meer voorkeur dan het nu door de H.R. toegepaste systeem verdient „een qualificatie naar den inhoud van artt. 30 en 32. Daarbij moet de rechter vanzelf een keuze doen uit de in deze artikelen tezamen gebrachte voorschriften.”

Deze laatste opvatting van Pompe zal voor hen, die het militaire tuchtrecht hanteren, bekend klinken. Een van de voornaamste eisen, waaraan de strafoplegger in tuchtzaken moet voldoen, bestaat in het formuleren van het gepleegde vergrijp, niet door verwijzing naar een artikel van bijv. het Reglement Krijgstucht of een dienstvoorschrift, maar door een zakelijke en duidelijke weergave van de feiten, die eventueel kan bestaan in een „qualificatie naar den inhoud” van het overtreden voorschrift. Maar is het inderdaad nodig een zo strenge eis ook in het strafprocesrecht te stellen? Zo de rechter inderdaad aldus gaat kwalificeren, wordt mogelijkerwijs het verschil tussen de, ook in het vonnis voorkomende, bewezenverklaring en de qualificatie heel gering. Dit argument zou ik echter niet de doorslag willen laten geven: die bewezenverklaring wordt immers niet opgenomen in het strafregister en kan dus bij latere kennisname van het strafblad geen licht verschaffen omtrent de vraag, waarvoor de betrokkene werd veroordeeld²⁾. Wat echter m.i. de beslissing moet geven is dit: dat een feitelijke qualificatie naar de inhoud van het overtreden wetsartikel, ge-

²⁾ Art. 5 der Wet op de justitiële documentatie en op de verklaringen omtrent het **gedrag**.

geven de redactie en constructie van vele moderne (straf)wetten, in talloze gevallen een zinsnede zou opleveren, zo volmaakt onleesbaar, dat het bedoelde beter kenbaar zijn van het begane strafbare feit juist in zijn tegendeel zou verkeren³). Toepassing van het door Pompe voorgestane systeem komt in die gevallen wel uitermate onwenselijk voor.

Blijft de door de H.R. gestelde eis, dat de kwalificatie het artikellid of zelfs -onderdeel moet aanwijzen, indien de feiten in de verschillende leden enzovoort „van geheel verschillenden aard" zijn. Hoe staat het met de feiten in art. 13 W.V.R. genoemd? Mij dunkt: er kan weinig twijfel over bestaan, dat ook daar gesproken moet worden van naar hun aard zeer verschillende feiten. Het eerste lid handelt over de inrichting, het tweede over de belading en het derde over de verlichting van voertuigen. En het eerste lid bevat een drietal onderdelen a-c, waarvan men wederom het zelfde kan zeggen: ook hier verschillende feiten (a: geen deugdelijke bouw, rijtechnisch onvoldoende onderhoud; b: inrichting geeft onvoldoende uitzicht; c: inrichting voldoet niet aan de in Hoofdstuk IV van het W.V.R. gestelde eisen). Met toepassing van het arrest van 1954 moet men bij een beschouwing van art. 13 wel tot de conclusie komen, dat bij een veroordeling op dit artikel gegrond de rechter de plicht heeft, in de kwalificatie aan te geven het lid en, bij het eerste lid, het onderdeel er van, dat was overtreden.

Deze plicht bestaat ook voor de militaire rechter. Er is geen wezenlijk verschil tussen art. 358 Sv. aan de ene kant, en, aan de andere, de artt. 197 R.Z. en 189 R.L. En weliswaar wordt de militaire rechter niet rechtstreeks gebonden door de uitspraken van de H.R., maar de rechtsgelijkheid eist dat die militaire rechter zich conformeert aan de opvattingen van dat college, zolang het wezen van het militaire strafproces zich niet daartegen verzet⁴). Al met al luidt dus de conclusie van dit eerste punt, dat de door de krijgsraad te velde gegeven kwalificatie niet voldoet aan de daaraan rechtens te stellen eisen: aangeduid had moeten worden, welk(e) onderde(e)l(en) van het art. waren overtreden.

II. Om nu te kunnen beoordelen hoe in het door de krijgsraad be-rechte geval de kwalificatie wèl had moeten luiden, dient de er aan ten grondslag liggende bewezenverklaring beschouwd te worden. Hierbij zal dan meteen de tweede gestelde vraag aan de orde komen.

In het M.R.T. werd die bewezenverklaring niet opgenomen, kennelijk omdat die gelijkloidend was aan de telastlegging. Ik meen dan ook, van die telastlegging te mogen uitgaan. Deze luidde (met weglating van wat niet van belang is):

„dat hij op of omstreeks 9 januari 1958 te Overveen als

³ Men zie in dit verband ook H.R. 2 december 1958, N.J. 1959-98 m.n. W. P., waar de Raad accoord ging met verwijzing naar een wetsartikel in de dagvaarding, voor welke verwijzing het O.M. er zich op had beroepen, dat een feitelijk weergeven van het artikel de verdachte meer geschaad dan gebaat zou hebben.

⁴ Zo betoogde ik ook in M.R.T. LI (1958) blz. 710.

„eigenaar en houder van een vierwielig motorrijtuig (personenauto)
„daarmede heeft doen of laten rijden op de voor het openbaar rij- en
„ander verkeer openstaande weg , zondat dat dit motorrijtuig was
„voorzien:

- „1. van een deugdelijke stuurinrichting;
- „2. van twee afzonderlijke deugdelijke remmen, welke voldeden
„aan de in artikel 73 van het Wegenverkeersreglement gestelde eisen;
- „3. van tenminste één hoorn met vaste toonhoogte;
- „4. van richtingaanwijzers volgens artikel 78 van het Wegenver-
„keersreglement;

„terwijl dat motorrijtuig rijtechnisch niet in voldoende staat van on-
„derhoud verkeerde immers:

„1. waren de 4 lagers van de achterwielen en de kroonmoeren op
„de achteras versleten;

„2. waren van 2 banden de loopvlakken totaal versleten;

3 kon de uit onderling met plakband verbonden hardboard platen
„bestaande achterzijde van de carrosserie met de hand heen en weer
„bewogen worden:

„4. waren de zitplaatsen niet vast met het motorrijtuig verbonden.
„Deze schoven tijdens het rijden heen en weer terwijl de bodem van dat
„motorrijtuig in dermate slechte staat verkeerde, dat er gevaar bestond
„dat de zitplaatsen er doorheen zouden zakken."

Dat een motorrijtuig wèl voorzien behoort te zijn van de in de
telastlegging in de eerste serie van 1-4 genoemde zaken, bepaalt art. 66
resp. onder a, b, c en h W.V.R., welk artikel voorkomt in Hoofdstuk
IV van dat reglement. Rijden of doen of laten rijden met zo'n voertuig
zonder die zaken is verboden bij art. 13, eerste lid, aanhef en onder c;
dat voorschrift had de vaandrig P. G. M. kennelijk overtreden, maar
hoeveel malen: eens of viermaal?

De tweede serie van vier gebreken, in de telastlegging opgesomd,
behoort thuis onder het eerste lid, aanhef en onder a van art. 13.
Wederom rijst dan de vraag: hoeveel malen was deze strafbepaling
overtreden?

Uit de uitgesproken veroordeling (tot betaling van vijf geldboeten
van f 10, f 10, f 10, f 10 en f 50) meen ik te mogen afleiden, dat
de krijgsraad het punt c viermalen overtreden achtte, het punt a één-
maal. Om nu met dit laatste punt te beginnen: aldus geïnterpreteerd ver-
toont de uitspraak van de krijgsraad volledige overeenstemming met
een, een goede maand later gewezen, arrest van de H.R.⁵⁾ De expedi-
teur D. M. was eerst door de Kantonrechter te 's Hertogenbosch en
vervolgens in hoger beroep door de Rechtbank aldaar terzake van
„overtreding van art. 13 lid 1 aanhef en onder a W.V.R., tweemaal
„gepleegd" veroordeeld tot twee geldboeten van ieder f 300: tweemaal
de maximumboete derhalve! Deze veroordeling berustte op de bewezen-
verklaring:

„dat hij als houder van een trekker met oplegger, daarmede

⁵⁾ 15 april 1958, N.J. 1959-16 m.n. B.V.A.R.

„heeft doen rijden over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, „ . terwijl dit motorrijtuig niet in voldoende staat van onderhoud ver-
„keerde, immers:

„1. het rechterveerpakket van de oplegger was geheel van de lig-
„plaats, waar dit behoorde zich te bevinden, verwrongen en naar voren
„verschoven, zodat de lading, bestaande uit 20 rioolbuizen van elk
„omstreeks 920 kilogram, de oplegger naar rechts deed hellen;

„2. aan de achterste as (van de oplegger) ontbraken twee nood-
„zakelijke klauwen.”

In cassatie verwierp de H.R. eerst de ingediende middelen en over-
woog vervolgens ambtshalve: „dat het bewezenverklaarde niet oplevert
„twee doch één overtreding van art. 13 lid 1 aanhef en onder a
„W.V.R.”; er volgde, na gedeeltelijke vernietiging van het beroepen
vonnis, kwalificatie dienovereenkomstig en veroordeling tot één geld-
boete van f 300. Zoveel had D. M. met zijn beroep in cassatie in
ieder geval bereikt.

Een motivering liet de H.R., als zo vaak, achterwege. De advocaat-
generaal Mr Van Oosten had, ook al ambtshalve, zich wat uitvoeriger
uitgelaten:

„Het bewezene moge dan al samenloop van twee (zo niet meer!)
„technische gebreken of onvolkomenheden van het motorrijtuig op-
„leveren, deze lossen zich evenwel op in één strafrechtelijk relevant
„bestanddeel, in een toestand, een staat van onderhoud, waarin het
„uit rijtechnisch oogpunt niet mag verkeren. Aldus beschouwd,
„heeft req. art. 13, lid 1, aanhef en onder a, slechts eenmaal over-
„treden ..

Röling sluit zich in zijn noot onder het arrest hierbij aan. „Er was”,
zegt hij, „in het behandelde geval niet sprake van ééndaadse samen-
„loop, immers het éne feit viel slechts in de éne strafbepaling”. Niet
elke technische onvolkomenheid levert een aparte overtreding op;
laten rijden met een voertuig met meer gebreken betekent een ernstiger
geval van het éne strafbare feit. Hij vervolgt:

„De straf op dergelijke bepalingen is in maximum bepaald door de
„meest vergaande onvoldoendheid van de staat van onderhoud. Na-
„tuurlijk is het strafwaardiger, immers gevaarlijker, iemand te laten
„rijden met een voertuig met twee gebreken in plaats van één gebrek.
„Maar dit verschil kan verdisconteerd worden in de straftoemeting.”

Men kan zowel met de beslissing als met de door de A.-G. en de
annotator gegeven argumenten instemmen, alhoewel het argument van
de maximumstraf bepaald naar de meest vergaande onvoldoendheid
van het onderhoud een tikje theoretisch aandoet in dit geval, waar
immers de sanctie op overtreding van de diverse leden van art. 13
voorkomt in een artikel, dat een en dezelfde maximumstraf bepaalt
voor een hele serie voorschriften van het W.V.R., terwijl het in art.
124 gekozen maximum weer berust op art. 34 Wegenverkeerswet dal
ditzelfde maximum zonder onderscheid als limiet stelt voor de a.m.v.b.,
de provinciale en de plaatselijke verordening. De redenering zou dan
moeten luiden, dat indien de besluitwetgever voor een meer gecompli-

ceerde onvoldoendheid van onderhoud een zwaardere straf had nodig gevonden, hij hetzij een wijziging van art. 34 W.V.W. hetzij opname in die wet van een afzonderlijke strafbepaling hieromtrent zou hebben uitgelokt.

Maar ook overigens mag niet uit het oog worden verloren, dat het hier een vraagstuk betreft waarover ook wel anders kan worden gedacht en waarvan de oplossing in elk concreet geval in sterke mate afhankelijk blijft van de, min of meer toevallig door de wetgever gekozen, delictsomschrijving. Men zie hierover uitvoerig Prof. mr Van Hattum bij Van Bemmelen-Van Hattum⁶⁾. De schrijver wijst op het merkwaardige voorbeeld van art. 3 Vuurwapenwet 1919: „Het is ver- „boden een vuurwapen of munitie te vervaardigen, te herstellen of „voorhanden te hebben". Het voorhanden hebben van 100 pistolen levert op 100 overtredingen, maar van 2500 pistoolpatronen („munitie") slechts één overtreding van het voorschrift⁷⁾.

De invloed van de delictsomschrijving springt ook bij een beschouwing van de onderdelen van art. 13 W.V.R. in het oog. Enerzijds kan men instemmen met 's Hogen Raads uitspraak, dat meer gebreken één onvoldoende staat van onderhoud en dus één overtreding opleveren (eerste lid, aanhef en onder a). Anderzijds blijkt de krijgsraad van oordeel, dat elke afwezigheid van een der in hoofdstuk IV W.V.R. voorgeschreven onderdelen op zichzelf oplevert een niet voldoen aan de daar gestelde eisen en derhalve een overtreding van het eerste lid, aanhef en onder c. Maar dan wordt de betrekkelijke willekeur, die hierin schuilt, toch wel opvallend: elk gebrek, dat strijdt met Hoofdstuk IV, levert een overtreding op en vier van die gebreken betekenen vier overtredingen, maar de gebreken die „slechts^w de deugdelijkheid van inrichting of de staat van onderhoud raken, kunnen tezamen niet meer dan één overtreding opleveren. Deze willekeur schaadt niet, zolang de rechter bij de bepaling van de straf beneden het gestelde maximum kan blijven en, zoals de krijgsraad deed, de vier afwijkingen van Hoofdstuk IV tezamen genomen kan honoreren met nog minder straf dan de ene overtreding van punt a. Maar in geval de rechter reeds voor elke overtreding op zichzelf de maximumstraf verdiend acht, ontstaat deze discrepantie, dat bijvoorbeeld de niet-deugdelijkheid van de stuurinrichting en van de remmen **ieder** f 300 kunnen opleveren, de slijtage van de lagers en die van de banden echter slechts eenmaal dat bedrag. Of dit verschil in behandeling inderdaad voortspuit uit een verschil in ernst, verschaarlijkheid van de gebreken en daarmee van de overtredingen, meen ik te mogen betwijfelen.

De hier geconstateerde discrepantie bestaat alleen wanneer men instemt met het oordeel van de krijgsraad dat, zo een voertuig meer dan één gebrek als bedoeld in Hoofdstuk IV W.V.R. vertoont, er ook meer dan één overtreding is gepleegd. De tekst van punt c van art. 13, lid 1, wijst inderdaad in die richting: ontbreekt aan het motorvoertuig de

⁶⁾ Hand- en leerboek van het Nederlandse strafrecht, dl. I nr. 303 (blz. 517 e.v.).

⁷⁾ Vgl. H.R. 29 juni 1936, N.J. 1957-153.

hoorn met vaste toonhoogte, dan voldoet het niet aan een eis van Hoofdstuk IV (art. 66 onder c), hetgeen een overtreding oplevert wanneer met het voertuig wordt gereden; ontbreken ook de richtingaanwijzers, dan voldoet het wederom niet aan een (andere) eis van dat hoofdstuk (art. 66 onder h) en dat is dan weer een andere overtreding.

Deze redenering zou dwingend voorkomen, indien in het aangehaalde punt van art. 13 stond: niet voldoet aan een in Hoofdstuk IV gestelde eis; of: niet voldoet aan een der in Hoofdstuk IV gestelde eisen. Zo echter luidt de bepaling niet; er staat in werkelijkheid: niet voldoet aan de in Hoofdstuk IV gestelde eisen; een tekst, die óók een andere dan 's krijgsraads uitleg toelaat. Men kan zeker ook aldus redeneren: rijden zonder deugdelijke stuurinrichting levert op de overtreding van art. 13, eerste lid, aanhef en onder c; maar rijden *en* zonder deugdelijke stuurinrichting *en* zonder de vereiste remmen *en* zonder hoorn *en* zonder richtingaanwijzers levert eveneens nog steeds alleen maar op: rijden met een (motor)voertuig, indien dit niet voldoet aan de in Hoofdstuk IV W.V.R. gestelde eisen; een weliswaar veel ernstiger vervulling van de delictsinhoud van de bewuste bepaling en in zover te belonen met een zwaardere straf, maar toch slechts eenmaal een overtreding.

Over de juiste uitleg van punt c blijft m.i. dus twijfel mogelijk. Voegt men daarbij het zoëven genoemde, niet op redelijkheid en billijkheid gefundeerde verschil van behandeling, dat in de opvatting van de krijgsraad aan de gebreken van punt a en aan die van punt c ten deel valt, dan zou men geneigd zijn over te hellen tot de conclusie, dat in het door de krijgsraad berechte geval ook punt c maar éénmaal was overtreden.

Echter pleit tegen deze conclusie een argument, dat bij nadere beschouwing van punt c in verband met Hoofdstuk IV naar voren komt. In het berechte geval ging het weliswaar over een aantal gebreken, die alle de rijtechnische eigenschappen van het voertuig betroffen en waarvan bovendien een deel gebracht kon worden onder de in Hoofdstuk IV opgesomde eisen. Maar Hoofdstuk IV bevat óók tal van eisen, die niet de rijtechnische hoedanigheden betreffen, zoals eisen aangaande de maximale hoogte, breedte en lengte, zo ook aangaande vermelding van de bouwer en het fabrieksnummer. Deze en de overige in dit Hoofdstuk genoemde eisen lopen onderling zo ver uiteen, dat de besluitwetgever welhaast niet bedoeld kan hebben dat het tegelijkertijd niet voldoen aan verschillende dezer eisen slechts één overtreding zou opleveren. De willekeur van het genoemde verschil van behandeling bij punt a en punt c bestaat bovendien alleen, wanneer (zoals in het berechte geval) het gaat om een aantal gebreken, die alle de gesteldheid van het voertuig als zodanig in gevaar brengen; in geval enerzijds rijtechnische gebreken, anderzijds afwijkingen als te grote lengte of afwezigheid van het fabrieksnummer worden geconstateerd, komt het afzonderlijk honoreren van elk der laatste afwijkingen zeker niet onredelijk voor. Ondanks de voor verschillende uitleg vatbare tekst van punt c schijnt dan ook de oplossing, die de krijgsraad koos, de juiste.

In zijn noot onder het eerder aangehaalde arrest van de Hoge Raad van 15 april 1958 werpt Röling nog de vraag op „wat de juridische „situatie is, als de houder niet alleen laat rijden met een voertuig in „ondeugdelijke staat, maar ook met een het uitzicht belemmerende „lading (art. 13 sub 2 W.V.R.), of met een verboden omvang (art. 14 „W.V.R.), of zonder dat voldaan is aan de voorwaarde voor het rijden „met een aanhangwagen (art. 16), of onder andere omstandigheden „verboden in de wet. T.a.v. de houder gelden dan dezelfde moeilijkheden als t.a.v. de rijder zelf: eendaadse of meerdaadse samenloop? „Deze vraag zal telkens moeten worden beantwoord naar het criterium „of het onrecht van de ene bepaling min of meer besloten ligt in het „onrecht van de andere.”

Hij acht bij bepalingen, die de geschiktheid van het voertuig als zodanig betreffen, een overlapping die tot eendaadse samenloop doet besluiten gemakkelijker mogelijk dan bij samenloop van een geschiktheidsovertreding met bijvoorbeeld een belastingdelict.

Deze vraag naar eendaadse of meerdaadse samenloop kan men ook stellen in het hier behandelde geval; er is gereden met een voertuig, dat in ondeugdelijke staat verkeerde maar dat ook niet was voorzien van enige wettelijk vereiste bestanddelen, welke evenzeer de geschiktheid van het voertuig raakten. Nu werd hierboven al gezegd, dat de bepaling van art. 13, eerste lid, aanhef en onder c niet alleen de geschiktheid betreft maar ook geheel andere belangen. Men kan weliswaar in een concreet geval als het onderhavige een overlapping constateren, maar in abstracto ligt het onrecht van punt c niet zozeer in het onrecht van punt a besloten, dat tot eendaadse samenloop zou mogen worden geconcludeerd.

De slotsom moet dan luiden, dat de vaandrig P. G. M. had behoren te zijn veroordeeld wegens „1e. overtreding van art. 13, eerste lid, „aanhef en onder c W.V.R., viermalen gepleegd; 2e. overtreding van „art. 13, eerste lid, aanhef en onder a W.V.R.”. De krijgsraad had de onderdelen van art. 13 W.V.R. moeten beschouwen als afzonderlijke strafbare feiten die ook afzonderlijk gekwalificeerd moeten worden; maar de door de krijgsraad verrichte telling der gepleegde overtredingen blijkt juist,

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 13 augustus 1959.

President: Mr. A. J. Veldman (wnd.); *Leden:* Kapt. t. Zee (T) W. Beets, Kapt. t. Zee (AR) C. van der Ploeg, Lt.-Kol. Mars. G. K. R. de Roos en Lt.-Kol. d. Mars. G. J. B. Veenhuijs.
Raadsman: Ltz. (A) 1e kl. F. Vermeeren.

Ten laste gelegd: verduistering. Vrijspraak omdat met name niet voldoende is komen vast te staan dat beklaagde zich de bewuste gelden heeft toegeëigend.

Echter leveren beklagdes gedragingen, zoals die blijken uit de informatiën bij de Officier-Commissaris en welke kennelijk ten grondslag liggen aan de tenlastelegging, een krijgstuuchtelijk vergrijp op.

Verwijzing naar de Commanderende Officier.

(W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen N. E. H., geboren 5 juli 1934, ge-requireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad ge-diend hebbende als korporaal-vliegtuigmaker-radio-radar-monteur,

Gezien: enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 28 juli 1959 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als korporaal vliegtuigmaker-radio-radar-monteur „bij het Marine Vliegkamp „Valkenburg” te Katwijk, aldaar op een „of meer tijdstippen in de periode van 29 december 1958 tot en met „9 januari 1959 telkens opzettelijk geldsbedragen tot een totaal van „omtrent f 125. — (honderdvijfentwintig gulden) Nederlandse cou-„rant, althans een geldsbedrag, welke gelden toebehoorden aan de „Stichting „Marine Cantine Dienst” en welke hij in zijn functie van „tijdelijk beheerder van de korporaalscantine van het Marine Vlieg-„kamp „Valkenburg” door contante verkoop van in die cantine ver-„krijgbare artikelen onder zijn berusting had gekregen, althans anders „dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toege-„eigend”;

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde op 16 september 1953 als vlieg-tuigmaker-radio-radar-monteur der 3e klasse bij de zeedienst is aan-ge-nomen en thans nog als korporaal-vliegtuigmaker-radio-radar-monteur bij de zeemacht dient;

Overwegende, dat de krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat het ten laste gelegde feit is gepleegd door de beklagde, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat met name niet voldoende is komen vast te staan dat beklagde zich de in de tenlastelegging bedoelde gelden heeft toegeëigend;

Overwegende dat echter beklagdes gedragingen ten aanzien van die gelden zoals die blijken uit de informatiën van de Officier-Com-missaris, en welke gedragingen kennelijk ten grondslag liggen aan de tenlastelegging, strijdig zijn met de militaire tucht en orde en derhalve opleveren een krijgstuuchtelijk vergrijp als omschreven in artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, weshalve naar het oordeel van de Krijgsraad met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling moet worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklagde;

Gezien de artikelen 58 van de Wet op de Krijgstucht, 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier van beklagde.

NASCHRIFT

Bij bovenstaand vonnis vergelijkte men de uitspraak van dezelfde Krijgsraad van 22 mei 1958 in M.R.T. LII (1959) blz. 21 v. Daar betrof het een diefstal, waarbij de Krijgsraad het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening niet bewezen achtte.

Vermoedelijk ter voorkoming van een vrijspraak, gevolgd door een terugverwijzing van de zaak naar de commanderende officier, verklaarde de Krijgsraad toen het ten laste gelegde feit bewezen, met uitzondering van het ten laste gelegde oogmerk en verwees de zaak, voor dat bewezen verklaarde gedeelte, naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

Het Hoog Militair Gerechtshof achtte (eveneens) het ten laste gelegde oogmerk van wederrechtelijke toeëigening niet bewezen, verleende een (volledige) vrijspraak en verwees de zaak vervolgens met de toverformule (de aan de tenlastelegging ten grondslag liggende gedragingen) naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

In bovenstaand vonnis heeft de Krijgsraad het Hof gevolgd.

In het geval van het vonnis van 22 mei 1958 bleef er, na niet-bewezenverklaring van het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening, nog een (ten laste gelegde) wegnemingshandeling over, welke voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking kwam. In bovenstaand verduisteringsgeval werd juist de handeling niet bewezen verklaard, waarna er geen (ten laste gelegde) handeling overbleef.

Het systeem van het Hof maakt het mogelijk om ook in gevallen dat er geen (ten laste gelegde) handeling meer overblijft, de zaak tóch naar de commanderende officier te verwijzen en leidt mitsdien tot een zeer ruime toepassing van artikel 58 W.K. Daartegen bestaat niet veel bezwaar, zolang de tot straffen bevoegde commanderende officieren beseffen dat de Rechter hun allermint een opdracht verleent om krijgstuchtelijk te straffen, ten aanzien waarvan zij souverain recht hebben, behoudens ingrijpen van de boven hen gestelde meerderen.

Men zie in verband met het dictum ook de studie van Mr. Dr. J. P. van Erk in M.R.T. XLVII (1954) blz. 433 v.

W.H.V.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 22 april 1959.

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel K. W. Woudenberg en Majoor A. P. Th. M. Brogtrop.
Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Berechting, door de Krijgsraad te Velde Kon. Luchtmacht, van drie beklagden waarvan er twee tot de Kon. Luchtmacht behoorden en één tot de Kon. Landmacht.

(Inv. W.M.S.T.R. art. 99; W.M.Sr. art. 97, 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen:
(1) D. d. J., geboren 26 juli 1939, dpl. soldaat vliegbasis Soesterberg,
(2) G. N., geboren 17 mei 1939, dpl. soldaat vliegbasis Soesterberg,
(3) L. J. F. H. L., geboren 26 juni 1939, dpl. soldaat depot verbindingsdienst Ede, beklagden,

Gezien: enz.;

Gezien de beschikkingen tot verwijzing, respectievelijk vanwege de Chef Luchtmachtstaf, Commandierend Generaal, dd. 12 maart 1959 naar de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht, en vanwege de Chef Generale Staf, Commandierend Generaal, dd. 23 maart 1959 naar de Krijgsraad te Velde Zuid;

Overwegende dat de beklagden is ten laste gelegd:

„dat zij tezamen en in vereniging, althans ieder voor zich, en na „een voorafgaande afspraak tot het plegen van na te noemen misdrijf, „te Amersfoort, althans in Nederland, terwijl ieder van hen als dienst- „plichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was, N. en d. J. bij de „Kon. Luchtmacht en L. bij de Kon. Landmacht, en ieder van hen „was ingedeeld bij de F. Cie van het Regiment Geneeskundige Troe- „pen te Amersfoort, op 25 februari 1959 te 22.00 uur niet op hun „vorengenoemd onderdeel zijn teruggekeerd, terwijl zij toen aldaar „aanwezig dienden te zijn, en sindsdien daarvan opzettelijk, althans „hoogst nalatig, ongeoorloofd afwezig zijn geweest en gebleven, tot- „dat zij zich op 26 februari 1959 te ongeveer 23.00 uur bij de Ko- „ninklijke Marechaussee te Gulpen hebben teruggemeld”;

Overwegende dat de ten processe overgelegde justitiële verklaringen (enz.);

Overwegende dat de Krijgsraad zich op grond van artikel 99 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht bevoegd acht tot kennisneming ten aanzien van alle beklagden;

Overwegende dat de beklagden — ieder voor zich doch eensluidend — onder meer ten processe zakelijk hebben verklaard:

dat zij, terwijl zij als dienstplichtig soldaat, ingedeeld bij de F-compagnie van het Regiment Geneeskundige Troepen te Amersfoort

- en gelegerd zijnde in de Juliana van Stolbergkazerne aldaar, tezamen niet te 22 uur op 25 februari 1959 bij hun onderdeel zijn teruggekeerd, waar zij op dat tijdstip aanwezig dienden te zijn en dat zij sindsdien willens en wetens zonder dat zij daartoe van iemand toestemming hadden bekomen, van voormeld onderdeel afwezig zijn geweest en gebleven, totdat zij zich tezamen te omstreeks 23 uur op 26 februari 1959 bij de Koninklijke Marechaussee te Gulpen hebben gemeld, waarheen zij zich gezamenlijk liftend hadden begeven;

Post alia:

Overwegende (volgt bewezenverklaring van het primaire — *Red.*);

Overwegende dat het aldus bewezene voor ieder der beklaagden moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende, terwijl drie personen gezamenlijk het „misdrijf plegen“,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 97 j° 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende: enz.;

[Volgt: veroordeling van beklaagde J. tot een militaire detentie voor de duur van 6 weken, beklaagden N. en L. ieder tot een militaire detentie voor de duur van 4 weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 6 mei 1959.

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel W. A. Bedet en Luitenant-Kolonel J. C. van Nes.

Raadsmansman: Kapitein J. Eden.

De opdracht, aan beklaagde en twee zijner onderhebbenden verstrekt, om een straalzenderrelaisstation doorlopend door één hunner bezet te houden, is niet aan te merken als het deel uitmaken van een wacht in de zin van artikel 129 W.M.Sr. Vrijspraak (in zoverre). Om-schrijving van een wacht.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
D. G. N., sergeant, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende dat de beklaagde is ten laste gelegd:

1 dat hij op 20 januari 1959 te Willemstad (N.Br.) als vrijwilliger „wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, „in de rang van sergeant in werkelijke dienst zijnde bij de Koninklijke „Luchtmacht, terwijl hij als chef van het straalzenderrelaisstation, fort „„De Hel“, tezamen met de sergeant v. d. Z. en de soldaat V. opdracht „had het straalzenderstation doorlopend door één van hen bezet te

„houden en aldus zijnde wachthebbende, in strijd met de als zodanig „op hem rustende verplichting om conform het geldend dienstrooster, „dat hem, beklaagde, aanwees om op die datum te 19.00 uur genoemd „station te bezetten, gedurende de voorgeschreven tijd aldaar aanwezig „te zijn, zich te \pm 19.00 uur op eerstgenoemde datum zonder nood- „zaak niet naar genoemd station heeft begeven en aldaar tot \pm 23.15 „uur op die datum niet aanwezig is geweest, zodat genoemd station „gedurende voormelde uren onbezet is gebleven;

2 . ” (enz. — Red.);

Overwegende: enz.;

Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het aan hem sub 1 tenlastegelegde zou hebben begaan;

Overwegende, dienaangaande, dat de Krijgsraad met name van oordeel is dat beklaagde door de enkele opdracht, aan hem en zijn twee onderhebbenden verstrekt, om het straalzenderstation door één van hen bezet te houden, niet is aan te merken als wachthebbende, d.w.z. deel uitmakende van een wacht in de zin van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht; dat een tegengestelde opvatting tot de onaanvaardbare consequentie zou leiden dat deze drie militairen bij voortduring deel zouden uitmaken van de wacht op genoemd station, ongeacht de plaats waar zij zich, buiten hun aanwezigheid op genoemd station, zouden bevinden; dat een dergelijke interpretatie van het begrip „deel uitmakende van een wacht" dit begrip denatureert evenals het begrip „wacht" zelve; dat immers onder een wacht in de zin van artikel 129 Wetboek van Militair Strafrecht dient te worden verstaan: een op een bepaalde standplaats geconsigneerde afdeling van twee of meer militairen onder commando van één, tot deze afdeling behorend, militair belast met de uitoefening van bewakingsdiensten over een bepaald object of gebied;

enz. (Red.).

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 17 juni 1959.

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel N. W. J. Teunissen en Luitenant-Kolonel J. H. H. Lentz.

Bij het eerste verhoor van de Officier-Commissaris is gebleken dat beklaagde ten tijde van het hem ten laste gelegde feit nog niet opgekomen was in werkelijke dienst.

De Krijgsraad verklaart zich onbevoegd om over de persoon van beklaagde te oordelen en stelt de stukken in handen van de bevoegde rechter (Arrondissements-rechtbank te 's-Gravenhage).

(R.L. art. 240).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. T., geboren 12 november 1938, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien de beschikking tot verwijzing dd. 22 mei 1959 vanwege de Chef Luchtmachtstaf, Commandierend Generaal, waarbij de zaak tegen beklaagde naar de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht wordt verwezen terzake:

„dat hij in of omstreeks juni 1958 te 's-Gravenhage opzettelijk de „vrouw Cornelia Johanna H, die vermoedde zwanger te zijn, „in behandeling heeft genomen door haar over te halen meermalen „van aannemelijke hoogte van een trap te springen en een aantal haar „door hem verstrekte pillen in te nemen, daarbij te kennen gevende of „bij haar de verwachting opwekkende, dat daardoor zwangerschap kon „worden verstoord“;

Gezien het rapport van de Officier-Commissaris bij voornoemde Krijgsraad dd. 11 juni 1959, zakelijk inhoudende dat hem bij het eerste verhoor van beklaagde is gebleken, dat over de persoon van beklaagde een andere rechter bij de wet is gesteld, zijnde de in de beschikking tot verwijzing genoemde feiten gepleegd vóór beklaagde's eerste opkomst in werkelijke militaire dienst;

Gelet op de voorstelling van de zaak en de bedenkingen wegens de onbevoegdheid van de Krijgsraad door genoemde Officier-Commissaris gedaan ter terechtzitting van de Krijgsraad;

Gehoord de Auditeur-Militair en zijn advies, inhoudende dat de Krijgsraad zich onbevoegd zal verklaren om over de persoon van beklaagde te oordelen;

Overwegende dat beklaagde ten processe heeft verklaard, dat hij op 4 november 1958 voor het eerst in werkelijke militaire dienst is gekomen bij de Koninklijke Luchtmacht en dat hij voor die datum nimmer als militair in werkelijke militaire dienst is geweest;

Overwegende dat een ten processe aanwezige, door de reserve-kapitein M. L. Laurey, commandant MT-squadron van de vliegbasis Ypenburg te Rijswijk, opgemaakte en ondertekende justitiële verklaring betreffende T., dienstplichtig soldaat, legernummer 38.11.12.377, geboren 12 november 1938 te Leeuwarden, zakelijk inhoudt onder meer:

dat T. voornoemd op 6 mei 1958 bij de Koninklijke Luchtmacht buiten tegenwoordigheid is ingelijfd als gewoon dienstplichtige; dat T. met ingang van die datum uitstel van eerste oefening is verleend tot na 15 september 1958 per Ministeriële Beschikking nr. 381112377 dd. 5 mei 1958; dat T. bij de Koninklijke Luchtmacht in persoon is ingelijfd als gewoon dienstplichtige op 4 november 1958;

Overwegende dat beklaagde mitsdien ten tijde in de verwijzingsbeschikking aangegeven geen militair was in de zin der wet, terwijl niet is gebleken, dat beklaagde anders dan als militair aan de rechtsmacht van de militaire rechter was onderworpen;

Overwegende dat op grond van het vorenstaande de Krijgsraad derhalve onbevoegd moet worden geacht over de persoon van de beklaagde te oordelen en dat er een andere rechter over de persoon van de beklaagde bij de wet is gesteld;

Gezien de artikelen 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 193, 197, 205, 221, 222, 224, 240, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt, 76 Invoeringswet Militair Straf- en Tucht-recht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart zich onbevoegd over de persoon van de beklaagde te oordelen;

Bevindt dat er een andere rechter over de persoon van de beklaagde bij de wet is gesteld;

Geeft daarvan met toezending der nodige stukken kennis aan de bevoegde rechter, zijnde de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage.

Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

Vonnis van 17 juni 1959.

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel H. W. J. Teunissen en Luitenant-Kolonel J. H. H. Lentz.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Gestraft zijnde met licht arrest en het bevel gekregen hebbende na afloop van de dienst niet naar Eindhoven te gaan, toch in de avond opzettelijk ongeoorloofd het vliegekamp verlaten.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, terwijl de schuldige is dienstdoende; géén opzettelijke ongehoorzaamheid omdat:

1° uit de tenlastelegging niet blijkt dat het bevel betrekking had op een dienstaangelegenheid;

2° een zodanig algemeen gesteld en voor onbepaalde tijd geldend verbod voor beklaagde uitmaakte een voor onbepaalde tijd te volgen gedragslijn en niet een dienstbevel;

3° beklaagde gedurende zijn licht arrest reeds van strafsanctie voorziene verplichtingen had, die het gegeven bevel mede omvatten, zodat het gegeven bevel neerkwam op het verbod om geen strafbaar feit te plegen, zulks terwijl niet blijkt dat beklaagde, tijdens het geven van het bevel, reeds doende was een strafbaar feit te plegen of dat beklaagde dit vermoedelijk zou plegen.

(W.M.Sr. art. 99, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
M. J. G., geboren 10 mei 1937, korporaal der 1e klasse, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij te Uden, althans in Nederland, terwijl hij als vrijwilliger,
„wiens dienstverband hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht,
„in de rang van korporaal der 1e klasse, in werkelijke militaire dienst
„was bij de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld op de Vliegbasis
„Volkel:

„1. op 24 januari 1959 te ± 8.00 uur, zijnde tijdstip van aanvang

„van de dienst, niet op zijn bovengenoemd onderdeel is teruggekeerd
„en sindsdien daarvan opzettelijk, althans hoogst nalatig, ongeoorloofd
„afwezig is geweest en gebleven totdat hij op 26 januari 1959 te ±
„8.30 uur te Eindhoven werd opgehaald en naar zijn onderdeel is
„teruggekeerd;

„2. op 26 januari 1959 te ± 22.00 uur, gestraft zijnde met licht
„arrest, zijn bovengenoemd onderdeel heeft verlaten en sindsdien daar-
„van opzettelijk, althans hoogst nalatig, ongeoorloofd afwezig is ge-
„weest en gebleven, totdat hij op 27 januari 1959 te Eindhoven werd
„opgehaald en naar zijn onderdeel teruggebracht;

3. op 26 januari 1959, nadat zijn militaire meerdere, de Kapitein
„J. H. Buursink, hem had verboden om na afloop van de dienst nog
„naar Eindhoven te gaan, zonder van hem toestemming te hebben ver-
„kregen, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dat
„dienstbevel te gehoorzamen en dezelfde dag na afloop van de dienst,
„zonder toestemming toch naar Eindhoven”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken
bevindende Justitiële verklaring d.d. 20 februari 1959, opgemaakt en
getekend door de Kapitein J. H. Buursink, commandant B & E Squad-
ron van de Vliegbasis Volkel te Volkel, ten tijde, dat hij het hem ten
laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke militaire dienst was;

Overwegende, dat kennelijk tengevolge van een schrijffout in het
sub 3 ten laste gelegde achter het laatste woord Eindhoven de woorden
zijn weggefallen „is gegaan”, welke schrijffout de Krijgsraad ambts-
halve verbetert, wordende beklaagde daardoor niet in zijn verdediging
benadeeld;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de
overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem sub 1 ten laste ge-
legde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het hem sub 2 ten laste
gelegde onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als vrijwilliger bij de Koninklijke Luchtmacht voor
de tijd van 7 jaar in de rang van korporaal der 1e klasse in werkelijke
militaire dienst was, ingedeeld bij het B & E Squadron van de vlieg-
basis Volkel, op 26 januari 1959 door zijn squadron commandant, de
Kapitein Buursink, is gestraft met de straf van vijf dagen licht arrest;
dat hij daarna diezelfde dag te ongeveer 22.00 uur zijn bovengenoemd
onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan willens en wetens zonder
dat hij van iemand daartoe toestemming had, afwezig is geweest en
gebleven, totdat hij op 27 januari 1959 te Eindhoven te omstreeks
14.30 uur door de militaire arts Kapitein Oomen, werd opgehaald en
naar zijn onderdeel werd teruggebracht;

Overwegende, dat de hiervoren reeds genoemde ten processe over-
gelegde Justitiële Verklaring onder meer zakelijk inhoudt:

dat M. J. G. van 26 januari 1959 te ± 22.00 uur tot 27 januari
1959 te ± 16.00 uur onafgebroken zonder recht of vergunning af-
wezig is geweest van zijn onderdeel B & E Squadron gelegerd te Volkel;
dat hij is aangehouden op 27 januari 1959 te Eindhoven;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige en aan beklaagde voorgehouden afschrift straflijst van beklaagde, voor eensluitend afschrift gewaarmerkt door de 1e luitenant Schep, blijkt, dat beklaagde op 26 januari 1959 door zijn Squadron commandant, de Kapitein J. H. Buursink is gestraft met vijf dagen licht arrest, welke straf hem diezelfde dag is aangezegd;

Overwegende, dat het van algemene bekendheid is dat de Vliegbasis Volkel is gelegen binnen de gemeente Uden;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde sub 2 primair is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan, te weten:

„dat hij te Uden, terwijl hij als vrijwilliger, wiens dienstverband hem „tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, in de rang van korporaal „der 1e klasse in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke „Luchtmacht, ingedeeld op de Vliegbasis Volkel; op 26 januari 1959 „te ± 22.00 uur, gestraft zijnde met licht arrest, zijn bovengenoemd „onderdeel heeft verlaten en sindsdien daarvan opzettelijk ongeoor- „loofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 27 januari 1959 te „Eindhoven werd opgehaald en naar zijn onderdeel teruggebracht“;

Overwegende, dat — nu het sub 2 primair ten laste gelegde bewezen is verklaard — een onderzoek naar het sub 2 subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem sub 3 ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande, dat de Krijgsraad met name van oordeel is, dat het in de ten laste legging genoemde verbod geen dienstbevel in de zin van artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht is;

ten eerste omdat uit de inhoud van de ten laste legging niet blijkt dat het daar genoemde verbod betrekking had op een dienstaangelegenheid;

ten tweede, omdat een zodanig algemeen gesteld en — naar uit het onderzoek is gebleken — voor onbepaalde tijd geldend verbod, aangenomen dat dit wel betrekking zou hebben op de dienst, slechts een maatregel inhield ter beperking van beklaagdes bewegingsvrijheid na de diensturen en mitsdien voor beklaagde uitmaakte, een door hem voor onbepaalde tijd te volgen gedragslijn;

ten derde, omdat voor beklaagde gedurende de tijd van zijn licht arrest reeds van strafsancie voorziene verplichtingen bestonden, die het in de ten laste legging genoemde verbod mede omvatten, zodat dit verbod voor de duur van beklaagdes licht arrest, neerkwam op een verbod om geen strafbaar feit te plegen, zulks terwijl uit de ten laste legging niet blijkt, dat beklaagde tijdens het geven van het verbod reeds doende was een strafbaar feit te plegen of dat beklaagde dit vermoedelijk zou plegen;

Overwegende, dat het sub 2 ten laste gelegde moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende, terwijl de schuldige het misdrijf pleegt „terwijl hij is dienstdoende“,

Voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 j° 99 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde sub 2 primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeelt beklaagde tot een militaire detentie voor de duur van 3 weken — *Red.*].

NASCHRIFT.

Voor wat betreft de sub 2° en 3° vermelde overwegingen van de Krijgsraad, namelijk dat het gegeven bevel geen „dienstbevel“ was, wordt verwezen naar het Redactionele artikel in M.R.T. XLIX (1956) blz. 1 e.v.

Het valt op dat het violeren van licht arrest als opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid „terwijl de schuldige is dienstdoende“ wordt gequalificeerd. Zie het Redactionele artikel in M.R.T. XLVIII (1955) blz. 1 e.v.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 10 juli 1958.

President: Kol. Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Lt.-Kol. W. Ch. Lapré en Lt.-Kol. B. A. J. A. van Randwijk.

Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

Beklaagde, beroepskorporaal 1e klasse, deserteerde op 28 mei 1957 (naar het buitenland), werd op 28 februari 1958 ontslagen uit de militaire dienst, onder gelijktijdige benoeming tot dpl. korporaal 1e klasse en werd op 22 maart 1958 te Schiphol gearresteerd. Einde van de desertie op 28 februari 1958, omdat beklaagde toen ophield militair te zijn. Wel werd hij dienstplichtige, doch was als zodanig niet in werkelijke dienst, zijnde de werkelijke (vrijwillige beroeps)dienst waarin hij verkeerde geen werkelijke dienst in de zin van de Dienstplichtwet.

(W.M.Sr. art. 99).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen **A. B.**, geboren 16 juli 1927, korporaal 1e klasse, als zodanig eervol ontslagen uit de militaire beroepsdienst, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als korporaal der 1e klasse in werkelijke dienst „was bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der „wet, op of omstreeks 28 mei 1957, derhalve in tijd van oorlog, met „het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te ont- „trekken, zijn te Oldebroek, althans te Amersfoort, in elk geval in „Nederland, gelegen onderdeel heeft verlaten en daarvan sindsdien op- „zettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is ge- „weest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 22 maart 1958 te of nabij „Schiphol werd aangehouden, althans totdat hij op of omstreeks 28 „februari 1958 uit de militaire dienst werd ontslagen, hebbende be- „klaagde zich gedurende voormelde periode naar het buitenland — te „weten Frankrijk en Noord-Afrika — verwijderd”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële Verkla- ring op 9 mei 1958 opgemaakt en getekend door de commandant van het B-Eskadron van het 102e Verkennings Bataljon alsmede uit een daaraan gehechte registratielijst van betrokkene onder meer blijkt, dat A. B. nr. 27.07.16.008 van 10 januari 1952 tot 28 februari 1958 in werkelijke dienst is geweest bij de Koninklijke Landmacht als militair wiens vrijwillig dienstverband bij de Krijgsmacht hem tot doorlopende werkelijke dienst verplicht, dienende hij als zodanig sedert 3 juni 1957 in de rang van korporaal der 1e klasse;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 27 mei 1957 als korporaal der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en ingedeeld bij het B-Eska- dron van het toen 101e Verkennings Bataljon gelegerd te 't Harde, gemeente Oldebroek; dat hij op genoemde datum bedoeld onderdeel heeft verlaten en zich, met de bedoeling om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, heeft begeven naar België, Frank- rijk en Noord-Afrika, in welke landen hij is verbleven totdat hij op 22 maart 1958 naar Nederland is teruggekeerd en op die dag door personeel van de Koninklijke Marechaussee te Schiphol werd aange- houden; dat hij van 27 mei 1957 tot 22 maart 1958 van zijn te 't Harde gelegerd onderdeel is afwezig geweest en gebleven, zulks terwijl hij heel goed wist daartoe van niemand recht of toestemming te hebben verkregen; dat hij naderhand heeft gehoord tijdens zijn afwezigheid op 28 februari 1958 uit de militaire dienst te zijn ontslagen;

overwegende, dat uit een ten processe aanwezig voor eensluitend getekend afschrift van de registratielijst beklagde betreffende onder meer blijkt, dat beklagde met ingang van 28 februari 1958 uit de dienst als beroepsmilitair is ontslagen onder gelijktijdige benoeming tot dienstplichtig korporaal der 1e klasse, terwijl daaruit niet blijkt, dat beklagde sedertdien als dienstplichtige in werkelijke dienst is opge- roepen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig proces-verbaal nr. P 55/58 van de brigade Oldebroek der Koninklijke Marechaussee, op-

gemaakt op ambtseed en op 26 maart 1958 gesloten en ondertekend door Jan Bernard Bollen, wachtmeester der eerste klasse van dat Wapen, tevens opsporingsambtenaar, inhoudt als verklaring aan verballisant van A. B., dat hij zich op 28 mei 1957 te Lille heeft gevoegd bij de kazerne van het Vreemdelingenlegioen aldaar, dat hij aldaar enige dagen later een verbandakte voor vijf jaren bij het Vreemdelingenlegioen heeft getekend, dat hij in juni of juli 1957 een andere naam moest hebben en in het vervolg heette Marcel Veerhaas;

overwegende, dat ten processe aanwezig is een „Extrait du livret „individuel” ten name van Marcel Veerhaas, ingedeeld bij het 1e Régiment Etranger, welk „extrait” is voorzien van een sternpelafdruk van „Le colonel Ire Régiment Etranger” en van een foto;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het onderzoek ter terechtzitting door eigen waarneming heeft vastgesteld, dat het beeld van de foto, voorkomende op het eerder genoemde „Extrait du livret individuel” ten name van Marcel Veerhaas, dat van beklaagde is;

Overwegende, dat uit genoemde Justitiële Verklaring dd. 9 mei 1958 tevens blijkt als verklaring van de commandant van het B-Eskadron van het 102e Verkenings Bataljon, dat A. B. van 28 mei 1957 tot 22 maart 1958 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd afwezig is geweest van zijn te 't Harde gelegen onderdeel;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — het „extrait du livret individuel” slechts bezigend in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten dat hij terwijl hij als korporaal der 1e klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 28 mei 1957, derhalve in tijd van oorlog, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken zijn te Oldebroek gelegen onderdeel heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven totdat hij op 28 februari 1958 uit de militaire dienst werd ontslagen, hebbende beklaagde zich gedurende voormelde periode naar het buitenland — te weten Frankrijk en Noord-Afrika — verwijderd;

Overwegende dienaangaande, dat beklaagdes ongeoorloofde afwezigheid (desertie) moet worden geacht een einde te hebben genomen op de datum waarop hem eervol ontslag uit de militaire dienst is verleend, aangezien beklaagde toen ophield militair te zijn; dat beklaagde weliswaar van die datum af als dienstplichtig korporaal der 1e klasse tot de krijgsmacht behoorde, doch dat niet is gebleken dat hij als zodanig in werkelijke dienst is opgeroepen; dat hij zich op het tijdstip waarop hem ontslag als vrijwillig dienend militair werd verleend weliswaar (zij het dat hij gedeserteerd was) in werkelijke dienst bevond, doch dat deze werkelijke dienst geen werkelijke dienst in de zin der Dienstplichtwet was en moet worden geacht te zijn geëindigd toen het aan beklaagde verleende ontslag inging;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„desertie, in tijd van oorlog gepleegd, waarbij de schuldige zich naar „of in het buitenland verwijdert“;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 98 aanhef en lid 1 sub 1e en sub 2e j° lid 3 j° art. 99 aanhef en sub 5e Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 5 maanden, waarvan 3 maanden voorwaardelijk, proeftijd drie jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 24 juli 1958.

President: Majoor Mr. K. N. Korteweg (wnd.); *Leden:* Kolonel A. E.

Bueno de Mesquita, Majoor P. Ridder.

Raadsman: Mr. A. Rozelaar.

Verduistering van een horloge tijdens oefening in Duitsland, welk horloge hij „gevonden“ had en welk vinden hij eerst aangaf nadat hij vernomen had dat de Koninklijke Marechaussee naar het horloge zocht.

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen N. S., geboren 29 september 1939, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht, „althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 20 maart 1958, „te Molbergen, in elk geval in Duitsland, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een horloge, toebehorende aan A. J. Derksen, „althans aan een ander dan aan hem, beklagde, heeft weggenomen, „althans terzake dat hij alstoen aldaar opzettelijk voornoemd horloge, „dat toebehoorde aan A. J. Derksen, althans aan een ander dan aan „hem, beklagde, en dat hij had gevonden, althans anders dan door „misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend“;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem primair telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde met betrekking tot het subsidiair te lastegelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard, dat hij op 20 maart 1958 terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht en zich met zijn onderdeel op oefening in Duitsland bevond, te Molbergen in Duitsland uit de keuken van een boerderij een aldaar op een kachel liggend polshorloge heeft weggenomen; dat hij dit bij zich heeft gestoken en aan zijn pols heeft gedragen; dat dit horloge niet aan hem doch aan A. J. Derksen toebehoorde; dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen dat horloge daar toen weg te nemen, bij zich te steken en zelf te dragen; dat hij niemand heeft gemeld dat hij in het bezit was van dit horloge en ook geen navraag heeft gedaan van wie dit was; dat hij tegen de soldaat Brunink heeft gezegd dat dit horloge hetwelk hij toen om zijn pols droeg, hem uit Nederland, alwaar het in reparatie zou zijn geweest, per brief was nagestuurd; dat hij pas toen hij hoorde dat er door de Koninklijke Marechaussee een onderzoek werd ingesteld, heeft gezegd dat hij dat horloge had gevonden in die boerderij;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig door Reinier Voets, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, ingedeeld bij de C-Compagnie van het 101e Marechaussee Bataljon, op afgelegde ambtseed opgemaakt en op 1 april 1958 gesloten en getekend proces-verbaal no. P.C. 258 zakelijk onder meer inhoudt als verklaring aan verbalisant van:

1e. Gerhard Heinrich Brunink, dpl. soldaat, rnr 37.03.04.017, dat hij op 20 maart 1958 tezamen met de soldaat der 1e klasse S. zich met zijn onderdeel op oefening in Duitsland bevond; dat S. hem des namiddag op die dag heeft verteld, hem een horloge tonende dat hij om de pols droeg, dat zijn meisje hem uit Nederland per brief dat horloge had opgezonden; dat hij, omdat hij wist, dat des morgens op die dag een dergelijk horloge was vermist en hij vermoedde dat S. dit had ontvreemd, deze heeft geraden bedoeld horloge maar gauw terug te brengen, aangezien door de marechaussee een onderzoek werd ingesteld; dat S. toen tegenover hem toegaf dit horloge „gevonden” te hebben;

2e. enz.;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten dat hij als soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht op 20 maart 1958 te Molbergen in Duitsland opzettelijk een horloge dat toebehoorde aan A. J. Derksen, en dat hij had gevonden, althans anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

Overwegende dienaangaande, dat de Krijgsraad beklagdes opzet tot wederrechtelijke toeëigening bewezen acht, uit de omstandigheid waaronder hij het feit heeft gepleegd, met name uit zijn gedragingen en uitlatingen tegenover de soldaat Brunink;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„verduistering^m,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 321 Wetboek van Strafrecht; [Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren, en een geldboete (onvoorwaardelijk) van f 40, bij niet-betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis voor de tijd van 16 dagen — *Red.*].

NASCHRIFT

Terecht heeft de Krijgsraad de toepasselijkheid van het Nederlandse recht op dit in Duitsland gepleegde misdrijf gebaseerd op het (in het vonnis aangehaalde) artikel 4 W.M.Sr. en niet op artikel 5 W.Sr. Zie punt (3) van mijn naschrift onder het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 17 januari 1957 (M.R.T. L, 1957, blz. 681-686)¹.

W . H . V .

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 11 september 1958.

President: Kol. Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Lt.-Kol. W. Ch. Lapré en Maj. Mr. J. H. Dambrink.

Raadsman: Mr. A. E. Kuhlman.

Plotseling midden op de rijbaan stoppen, waardoor een achter hem rijdende auto tegen de door beklaagde bestuurde auto botste.

Geen overtreding van artikel 30 W.V.W. Wel is beklaagde weggereden toen de bestuurder van de andere auto een café binnenging om de politie te bellen, maar na het ongeval had beklaagde onmiddellijk zijn auto aan de kant van de weg geparkeerd en met de bestuurder van de andere auto gesproken, zodat vaststelling van identiteit van hem en van zijn auto behoorlijk mogelijk was. Wel acht de Krijgsraad dit wegrijden van beklaagde hoogst onfatsoenlijk.

(W.K. artikel 60; W.V.W. art. 25 en 30).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. J. T., geboren 30 maart 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 6 april 1958 te Arnhem, in elk geval in „Nederland, als bestuurder van een automobiel daarmee heeft ge- „reden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de „Steenstraat en met die door hem, beklaagde, bestuurde auto, hoogst

¹) In dat naschrift is verwezen naar het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 3 juni 1953, M.R.T. XLVII (1954) blz. 398 v.; die verwijzing dient ten rechte te geschieden naar blz. 389 v. t.a.p.

„onvoorzichtig plotseling ongeveer op het midden van die weg heeft
„geremd en heeft gestopt ongeveer daar waar die Steenstraat overgaat
„in de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Velpenweg,
„terwijl op korte afstand achter hem in dezelfde richting J. P. J. Kohl-
„mann met een door die Kohlmann bestuurde auto kwam aange-
„reden waardoor die Kohlmann door dit plotselinge stoppen van hem,
„beklaagde, zich de weg versperd ziend tegen de achterzijde van die
„door hem, beklagde, bestuurde auto is opgereden, waardoor schade
„aan die door Kohlmann bestuurde auto is ontstaan, terwijl hij, be-
„klaagde, alstoen aldaar vervolgens is door- of is weggereden zonder
„dat de identiteit van hem, beklagde, en van het door hem bestuurde
„motorrijtuig behoorlijk is kunnen worden vastgesteld.

„Het door Kohlmann bestuurde motorrijtuig behoorde noch aan
„hem, beklagde, noch aan een inzittende van die door hem, beklag-
„de, bestuurde auto”;

Overwegende: . . . enz.:

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard, dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke
dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 6 april 1958 te Arnhem
als bestuurder van een personenauto, gekentekend UT-55-63, daar-
mede heeft gereden over de voor het openbaar rii- en ander verkeer
openstaande weg, de Steenstraat, komende vanuit de richting Arnhem
Centrum en gaande in de richting van de Velperweg, rijdende met een
snelheid van ongeveer 50 km/per uur; dat hij ter hoogte van de Velper-
poort, waar de Steenstraat overgaat in de Velperweg zijn auto, zonder
erop te letten of hem achteropkomend verkeer naderde, ongeveer mid-
den op die weg tot stilstand heeft gebracht; dat hij, toen hij juist tot
stilstand was gekomen, bemerkte dat een auto achter tegen het door hem
bestuurde voertuig aanreed;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
staande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen
aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten::

[zie tenlastelegging tot en met het woord „ontstaan” — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
als:

„overtreding van art. 25 van de *Wegenverkeerswet*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 25 j° art. 35 lid 3 van de *We-
genverkeerswet*;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen
beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen
is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of
omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden
owheffen of uitsluiten:

overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem-
ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden
waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dienaangaande, dat ten processe is komen vast te staan dat beklaagde direkt na de aanrijding zijn auto op korte afstand van de plaats van de aanrijding heeft geparkeerd en zich vervolgens naar de bestuurder van de auto welke met de zijne in botsing was gekomen, heeft begeven en met deze een gesprek heeft gevoerd; dat bedoelde bestuurder dus behoorlijk gelegenheid heeft gehad om de identiteit van beklaagde en van diens voertuig vast te stellen; dat het weliswaar hoogst onfatsoenlijk *) van beklaagde was om zich te verwijderen toen Kohlmann in plaats van eerst beklaagdes identiteit en die van diens auto vast te stellen, zich naar een café had begeven om daar de politie te bellen doch dat de Krijgsraad met de Auditeur-Militair van oordeel is dat, gezien de omstandigheden, hier geen sprake was van overtreding van art. 30 van de Wegenverkeerswet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 30 dagen — *Red. J.* _____

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 18 december 1958.

President: Kol. Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luit.-Kol. B. C. J. Brouwer en Luit.-Kol. J. D. Stolp.
Raadsmansman: Kapt. A. Wagenaar.

Zonder redelijk doel aan een dier letsel veroorzaken: een kat uit een 6 meter hoog raam geworpen, waarbij deze op de straatstenen terecht kwam en een paar poten brak, zodat het dier terstond moest worden afgemaakt.

(W.Sr. art. 254).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. H. G., geboren 1 februari 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der Wet op of omstreeks 17 augustus 1958 te Steenwijk, in elk geval in Nederland, zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, opzettelijk aan een dier pijn of letsel heeft veroorzaakt, hebbende hij alstoen aldaar op zijn kamer in de Johan van Kornputkazerne, met de bedoeling om dit dier aldus van de kamer te verwijderen, een zich op die kamer bevindende kat vast gegrepen en dit dier opzettelijk met kracht door een openstaand raam van een hoogte van circa 6 meter naar buiten gegooid, tengevolge

*) De Krijgsraad heeft dit hoogst onfatsoenlijke gedrag van beklaagde niet als een krijgstuchtelijk vergrijp, niet het bewezen strafbare feit samenhangende, op de voet van artikel 60 W.K. bij de straftoemeting in rekening gebracht.

„waarvan die kat op de straatstenen terecht kwam en een of meer „poten van het dier braken, althans zodanig ernstig letsel werd ver- „oorzaakt, dat het dier terstond daarna moest worden afgemaakt“;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij terwijl hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht op 17 augustus 1958 te Steenwijk op zijn kamer, kamer 37 van gebouw D in de Johan van Kornput-kazerne aldaar, een kat, die daar rondscharrelde, heeft vastgegrepen en het dier met kracht door een geopend raam van een hoogte van ongeveer 6 meter naar buiten heeft gegooid; dat die kat daardoor op de straatstenen van het kazerneterrein terecht kwam; dat, toen hij even later naar beneden was gegaan, de kat lag te spartelen en kennelijk pijn ondervond; dat de kat op zijn buik rond kroop; en waarschijnlijk een paar pootjes gebroken had; dat hij van mening was dat de kat zodanig lichamenlijk letsel had bekomen, dat het maar goed was dat een ander het direct daarna heeft afgemaakt; dat hij behoudens dat hij de kat uit de kamer wilde verwijderen, geen enkel redelijk doel had om die kat uit het raam te gooien; dat hij toen heel goed begreep dat hij de kat zeker letsel of pijn zou toebrengen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„zonder redelijk doel aan een dier letsel veroorzaken“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 254 lid 1, 1ste van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde, zoals ten processe is gebleken, terzake van het hem telastegelegde en bewezen verklaarde feit door zijn commandant werd gestraft met een krijgstuchtelijke straf van 12 dagen streng arrest, van welk arrest hij twee dagen heeft ondergaan, alvorens verdere tenuitvoerlegging van deze straf werd geschorst;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechtenis voor de tijd van 12 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 26 mei 1959.

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor Mr. J. H.

Dambrink, Kapt. Mr. L. A. Punt.

Raadsman: Majoor K. Bakker,

Desertie naar het buitenland (Frankrijk) gepleegd door een dpl. sergeant die aldaar zich tevens schuldig maakte aan het dragen van de onderscheidingsteken, behorende bij het ambt van eerste luitenant en die, gebruikmakend van deze onderscheidingsteken en een onwaar verhaal, een ander bewoog tot de afgifte van Frs. 1000.

Toepasselijkheid van het Nederlandse strafrecht op deze feiten.

(W.M.Sr. art. 4, 5, 98, 99; W.Sr. art. 5, 196, 326).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. M. H. H., geboren 11 juni 1937, dpl. sergeant, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„1. dat hij, terwijl hij als sergeant in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 1 mei 1958, derhalve in tijd van oorlog, na een hem ver- „leend verlof of bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te zijn geweest, „niet naar zijn onderdeel te Schaarsbergen, althans in Nederland, is „teruggekeerd, dan wel op die datum zijn te Schaarsbergen, althans in „Nederland gelegen onderdeel heeft verlaten, en daarvan sindsdien op- „zettelijk dan wel met zijn schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is „geweest en gebleven, totdat hij zich op of omstreeks 19 december „1958 bij de Koninklijke Marechaussee te Deelen heeft teruggemeld, „zulks terwijl hij zich op of omstreeks 4 mei 1958 naar België en „Frankrijk heeft verwijderd;

„2. dat hij, terwijl hij als sergeant in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 16 mei 1958 te Béziers (Fr.) opzettelijk de onderschei- „dingsteken van 1e luitenant zijnde 2 sterren aan iedere zijde op de „revers van een veldblouse heeft gedragen, zulks terwijl hij sergeant „was;

„3. dat hij, op of omstreeks 16 mei 1958, terwijl hij dienstplichtig „sergeant was bij de Koninklijke Landmacht, in ieder geval militair in „de zin der wet, te Béziers, in ieder geval in Frankrijk, met het oog- „merk om zich wederrechtelijk te bevoordelen, door hel aannemen „van de valse hoedanigheid van officier van de Koninklijke Land- „macht, immers door zich bij J. H. Faassen te vervoegen in uniform „met de onderscheidingsteken van een eerste luitenant en voorts „door aan deze Faassen opzettelijk listiglijk en in strijd met de waar- „heid te verklaren dat hij als officier van de inlichtingendienst in „Frankrijk gedetacheerd was en ten behoeve van de inlichtingendienst „in NATO-verband te Béziers iemand moest ophalen en naar Bordeaux „moest overbrengen en ten behoeve van die man en zichzelf verteringen „had gemaakt en geen voldoende geld had die te betalen, die voor- „noemde Faassen heeft bewogen hem, beklaagde, 1000 francs ter leen „te geven”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht als dienstplichtig sergeant en ingedeeld bij de C-compagnie van het 12e Bataljon Garde Regiment Jagers, gelegerd in de Oranje kazerne te Schaarsbergen, op 1 mei 1958 zijn voornoemd onderdeel heeft verlaten; dat hij daarvan sindsdien willens en wetens ongeoorloofd afwezig is gebleven, totdat hij zich op 19 december 1958 heeft teruggemeld bij de Koninklijke Marechaussee te Deelen; dat hij zich op 4 mei 1958 eerst naar België en daarna naar Frankrijk heeft verwijderd, in welk laatste land hij is gebleven totdat hij daaruit op 15 december 1958 in Nederland is teruggekeerd; dat hij op 16 mei 1958 dienende als boven vermeld in de rang van sergeant, te Béziers in Frankrijk willens en wetens zonder daartoe gerechtigd te zijn, de onderscheidingsteken van eerste luitenant, zijnde 2 sterren, op de revers van zijn veldblouse heeft gedragen en dat hij daarbij tevens een militaire baret en veldbroek droeg; dat hij, dienende als boven vermeld, zich op 16 mei 1958 te Béziers in Frankrijk gekleed had in de uniform van de Koninklijke Landmacht, voorzien van de onderscheidingsteken van eerste luitenant; dat hij zich voordeed en voorstelde aan de heer J. H. Faassen als de eerste luitenant H.; dat hij willens en wetens en in strijd met de waarheid aan Faassen vertelde, dat hij, als Officier van de Inlichtingendienst in NATO-verband, te Béziers iemand moest ophalen en naar Bordeaux moest overbrengen en de verteringen ten bate van deze persoon gemaakt, niet kon betalen; dat hij op bovengenoemde wijze Faassen heeft bewogen hem 1000 Francs te leen te geven; dat hij door bovengenoemde hoedanigheid aan te nemen en willens en wetens een verhaal in strijd met de waarheid te vertellen de bedoeling had zichzelf te bevoordelen; dat hij wist geen recht op die bevoordeling te kunnen doen gelden;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en de feiten waarop het betrekking heeft, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten: enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- 1e. *„desertie gepleegd in tijd van oorlog, waarbij de schuldige zich „naar het buitenland verwijdert“;*
- 2e. *„opzettelijk onderscheidingsteken verbonden aan een ambt, dat „de schuldige niet bekleedt, dragen“;*
- 3e. *„oplichting“;*

voorzien en strafbaar gesteld bij resp.:

artikel 98 ten 2e en artikel 99 ten 5e Wetboek van Militair Strafrecht,

artikel 196 Wetboek van Strafrecht;

artikel 326 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich van 19 december 1958 tot 26 februari 1959 in voorlopig arrest heeft bevonden te ondergaan als streng arrest;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten onwaardig acht in de door hem beklede rang van sergeant te blijven dienen;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezig psychiatrisch rapport blijkt, dat beklaagde ten aanzien van het hem ten laste gelegde feit moet worden beschouwd, als in licht verminderde mate toerekeningsvatbaar, welke opvatting de Krijgsraad tot de zijne maakt;

Overwegende, dat in bovengenoemd rapport wordt geadviseerd beklaagde te plaatsen onder toezicht ener reclasseringsvereniging alsmede onder psychiatrisch toezicht voor een tijd van 2 jaar;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepalingen, nog de artikelen: 1, 2, 4, 13, 15, 25, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 5, 10, 14a, b, c, d, 27, 57 van het Wetboek van Strafrecht, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht, 259, 405 van de Code Pénal;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden, met bepaling, dat de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Beveelt, dat van deze gevangenisstraf een gedeelte groot vier maanden niet zal worden ten uitvoergelegd, (enz.: voorwaardelijke veroordeling, proeftijd 3 jaren; met bijzondere voorwaarde zich te gedragen naar de aanwijzingen en raadgevingen van de Militaire Reclassering-Broederschap — *Red.*).

NASCHRIFT

De Krijgsraad heeft artikel 4 W.M.Sr. aangehaald. Aangezien beklaagde zich niet in dienstbetrekking in het buitenland bevond, moet die aanhaling geschied zijn met het oog op het tweede lid ervan, de Nederlandse strafwet toepasselijk verklarende op de militair die zich buiten dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevindt en die zich aldaar aan een strafbaar feit schuldig maakt o.a. (voor zover hier van

toepassing te achten) onder een der in artikel 44 W.Sr. vermelde omstandigheden.

Ten aanzien van beide in het buitenland gepleegde misdrijven heeft beklaagde inderdaad gebruik gemaakt van gelegenheid of middel (uniform), hem door zijn ambt geschonken. Artikel 44 is echter in de qualificaties niet tot uitdrukking gebracht (de tenlastelegging liet daartoe geen voldoende gelegenheid), noch in de aangehaalde artikelen vermeld.

Nu volgens de geldende jurisprudentie „tijd van oorlog“ van kracht is, had de Krijgsraad eenvoudiger de toepasselijkheid van de Nederlandse strafwet kunnen construeren via artikel 5 W.M.Sr. Aanhaling van artikel 5 W.Sr. en de artikelen van de Code Pénal is een voor de militaire rechtspraak onnodige omweg.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 3 december 1958.

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; Leden: Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Als bestuurder van een motorrijwiel in een file rijdend, tegen de achterbumper van de vóór hem rijdende auto gebotst toen deze plotseling stopte.

Beklaagde niet strafbaar (overmacht) aangezien gebleken is dat de verkeerspolitie ter plaatse het verkeer tot spoed aanmaande, de voor beklaagde rijdende auto plotseling krachtig remde en zich ter plaatse een olievlek op de weg bevond.

Vrijspraak.

(W.Sr. art. 40; W.V.R. art. 53).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C., geboren 4 augustus 1912, beroepskorporaal 1e klasse, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepskorporaal der eerste klasse bij de „Koninklijke Landmacht, op 8 oktober 1958 te 's-Gravenhage, als be- „stuurder van een tweewielig motorrijtuig, gekentekend KS 30-53, „waarmee hij reed over de voor het openbaar verkeer openstaande „weg, de Laan van N.O. Indië richting Benoordenhoutseweg in een file „van motorrijtuigen, zijn snelheid niet zodanig heeft geregeld, dat hij „steeds het door hem bestuurde motorrijtuig tot stilstand kon brengen „binnen de afstand waarover de weg voor hem vrij was, doch onvol- „doende afstand heeft bewaard tot een voor hem uit rijdende Mercedes- „Benz, waardoor hij tegen dat motorrijtuig is opgebotst, toen dit tot „stilstand werd gebracht“;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepskorporaal eerste klasse bij de Koninklijke Landmacht, op 8 oktober 1958 te 's-Gravenhage, als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, gekentekend KS 30-35, daarmede reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Laan van Nieuw Oost Indië richting Benoordenhoutseweg in een file van motorrijtuigen; dat ter hoogte van de Theresiastraat de file stopte; dat hij remde; dat echter zijn motor doorgleed en tegen de linker zijde van de achterbumper van een voor hem rijdende personenauto, gekentekend 1741 C (NA), merk Mercedes Benz reed; dat die achterbumper hierdoor gedeukt, de bumpersteun verbogen en de carrosserie achter die bumper beschadigd werd;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 53 van het *Wegenverkeersreglement*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 junctis artikel 53 van het *Wegenverkeersreglement*, artikel 45 van de *Wegenverkeerswet*, artikel I van het Koninklijk Besluit dd. 1 april 1953 S. 167;

Overwegende, dat is gebleken van feiten en omstandigheden die beklagdes strafbaarheid uitsluiten;

Overwegende te dien aanzien, dat gebleken is, dat de verkeerspolitie ter plaatse het verkeer tot spoed maande, de voor beklagde rijdende Mercedes onverwacht krachtig remde en tussen beklagde en de Mercedes, toen beklagde remde, zich een olievlek op het wegdek bevond;

Overwegende, dat beklagde mitsdien niet strafbaar is *) en van het hem ten laste gelegde behoort te worden vrijgesproken;

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Verklaart hem deswege niet strafbaar;

Spreekt hem mitsdien vrij.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 11 december 1957.

President: Majoor Mr. D. J. R. Buisman (wnd.); *Leden:* Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier en Kapt. A. J. van Dongen.

Beklagde, bestuurder van een auto, reed daarmede een kruisvlak van wegen op, terwijl hem van rechts een auto naderde, die eveneens het kruisvlak opreed.

Aangezien die andere auto zich in een naar links afslaande file

*) De Krijgsraad houlde artikel 40 W.Sr. aan. (Red.)

wilde voegen en (met die file) moest stoppen, heeft beklaagde, wiens doorgang nog niet was afgesneden, met een lichte zwenking naar links, voor die auto langs zijn weg vervolgd.

Het standpunt dat die auto, door te stoppen, zijn voorrang zou hebben verloren, vindt geen steun in de wet.

Veroordeling tot f 1 geldboete, subs. 1 dag hechtenis.

Bevestigd door het H.M.G. (sententie achter het vonnis).

(W.V.R. art. 27).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. J., geboren 25 december 1915, beroepskapitein, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als kapitein bij de Koninklijke Landmacht, op 10 september 1957 te Haarlem, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, gekentekend PT 52-85, waarmee hij reed over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, het Houtplein, komende uit noordelijke en gaande in zuidelijke richting gekomen bij het kruis- of verenigingspunt van genoemde weg met de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Tempeliersstraat, de doorgang voor zich langs niet heeft vrijgelaten voor de bestuurder van een vierwielig motorrijtuig (personenauto) die langs de Tempeliersstraat, komende uit westelijke richting genoemd kruispunt gelijktijdig, althans nagenoeg gelijktijdig was genaderd en die aldaar voorrang had krachtens het bepaalde in artikel 27 lid 2 sub f van het „Wegenverkeersreglement“;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij als kapitein in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 10 september 1957 te omstreeks 17.00 uur als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, personenauto, gekentekend PT 52-85, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande Houtplein, komende uit noordelijke en gaande in zuidelijke richting; dat hij na vóór de kruising van dat plein met de Tempeliersstraat voor een voetgangersoversteekplaats te zijn gestopt op de linkerzijde van zijn rijbaan, genoemde kruising opgereden is en vervolgens op die kruising voor een andere personenauto, die voor hem van rechts uit de Tempeliersstraat was gekomen en zich eveneens op de kruising bevond, langs de kruising is opgereden; dat hij zodoende die auto geen voorrang heeft verleend;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 23 september 1957, opgemaakt en gesloten door Jan Hendrik Heljeur, hoofdagent van gemeentepolitie te Haarlem en onbezoldigd gemeenteveldwachter aldaar, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 10 september 1957 te omstreeks 17.00 uur op het voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaand Houtplein te Haarlem zag, dat een man als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig, don-

kergroene personenauto, gekentekend PT 52-85, daarmede over dat plein reed in zuidelijke richting; dat genoemde personenauto een stilstaande autobus ter linkerzijde voorbijreed en het kruispunt gevormd door het Houtplein en de Tempeliersstraat nagenoeg gelijktijdig naderde met een uit de Tempeliersstraat komende personenauto; dat de bestuurder van de auto, gekentekend PT 52-85, geen voorrang gaf aan de voor deze van rechts uit de Tempeliersstraat komende personenauto, doch naar links uitweek en met een boog voor genoemde auto langs reed; dat het Houtplein en de Tempeliersstraat geen voorrangswegen zijn; dat het kruispunt van die wegen geen voorrangskruispunt is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„overtreding van artikel 27 eerste lid van het Wegenverkeersreglement”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 27 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat door beklagde als verweer is aangevoerd, dat de uit de Tempeliersstraat gekomen personenauto geen voorrang had nu deze, toen beklagde het kruispunt naderde, kort vóór of op dat kruispunt tot stilstand zou zijn gebracht en daardoor geen verkeersdeelnemer meer zou zijn;

Overwegende, dat de Krijgsraad dit verweer verwerpt, vooreerst omdat in feite, zoals blijkt uit de hiervoor opgenomen verklaring van verbalisant Teljeur, beklagde met de door hem bestuurde auto het kruispunt opreed op het ogenblik, dat de auto uit de Tempeliersstraat naderde, derhalve in beweging was;

Overwegende voorts, dat al ware de uit de Tempeliersstraat komende auto wel vóór of op het kruispunt gestopt, daaruit niet zonder meer kan worden afgeleid, dat de bestuurder van die auto zich had teruggetrokken uit het verkeer en niet meer als verkeersdeelnemer optrad, terwijl de opvatting, dat bedoelde auto door te stoppen op of nabij het kruispunt, ook indien dit stoppen moest geschieden teneinde voorrang te verlenen aan het voor de bestuurder van die auto van rechts komende verkeer, de voorrang zou hebben verloren geen steun vindt in de wet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 1, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 1 dag — *Red.*]

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 4 maart 1958.

President: Mr. Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr. Schepers, Lt.-Generaal-Vl.-Waarn. Zegers.

Raadsman: Lt.-Kolonel G. H. Kleijn.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

(zie *het vonnis hiervóór*).

Gezien: enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal is zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid;

Overwegende, dat het Hof zich verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie;

Overwegende, dat beklaagde als verweer heeft aangevoerd dat de voor hem van rechts uit de Tempeliersstraat komende personenauto, kennelijk om linksaf te slaan en zich te voegen in een file die tot stilstand was gekomen en zou gaan optrekken in een richting tegengesteld aan die waarin beklaagde reed, op de rijbaan van het Houtplein stilstond, hoewel de bestuurder van deze auto het gehele kruisingsvlak vrij had moeten laten totdat zich voor hem de gelegenheid voordeed om zich in genoemde file te voegen, opdat zowel een rechts van beklaagde rijdende autobus als beklaagde hadden kunnen doorrijden, dat die autobus daardoor gedwongen was om voor die van rechts gekomen auto te stoppen, dat beklaagde, toen hij de autobus voorbijreed, zag dat die personenauto langzaam verder het kruisingsvlak opreed, dat daarop beklaagde, wiens doorgang toen nog niet door die personenauto werd geblokkeerd, teneinde het verkeer in zijn richting niet op te houden, met een lichte bocht naar links voor deze auto langs, is doorgereden;

Overwegende, dat dit verweer faalt omdat — ook al zou het voor de bestuurder van de van rechts komende personenauto niet mogelijk zijn geweest linksaf te slaan, zodat deze het gehele kruisingsvlak vrij had moeten laten — beklaagde, toen die personenauto toch doorreed, zijn auto tot stilstand had moeten brengen, teneinde te voldoen aan zijn verplichting om de van rechts komende auto krachtens de algemene voorrangsregeling voorrang te verlenen;

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN !

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd met overneming der gronden.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 augustus 1958.

President: Majoor Mr. Ch. J. Enschedé (wnd.); *Leden:* Majoor R. P. Pieters en Kapitein Mr. W. van IJzeren.

Raadsman: Mr. J. H. van Wijk.

Principiële dienstweigering; volharding in de ongehoorzaamheid nadat een meerdere hem op zijn strafbaarheid had gewezen (door de waarschuwing dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen).

(W.M.Sr. art. 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. W., geboren 15 juni 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot voor „Discipline Nieuwersluis te Loenen aan de Vecht, aldaar, in tijd van „oorlog, op 24 juli 1958, toen de sergeant der Mariniers P. Engels „hem had bevolen een daartoe gereedgelegd militair uniform aan te „trekken, heeft geweigerd althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit „bevel te gehoorzamen, zeggende: „Dat trek ik niet aan" en vervolgens, nadat genoemde sergeant hem er op had gewezen, dat hij zich „aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met „de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, opzettelijk in zijn „ongehoorzaamheid heeft volhard, zeggende: „Ik weiger er bij" en „opzettelijk het uniform niet heeft aangetrokken";

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 28 juli 1958, opgemaakt door de wnd. Commandant Gestraften Compagnie Depot voor Discipline Nieuwersluis blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 3 december 1957 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in militaire dienst was als dienstplichtig soldaat bij het Depot voor Discipline te Nieuwersluis, gemeente Loenen aan de Vecht, aldaar op 24 juli 1958 van de sergeant der Mariniers Engels het bevel heeft ontvangen een daartoe gereed gelegd militair uniform aan te trekken; dat hij geweigerd heeft aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende: „dat trek ik niet aan" en het uniform niet heeft aangetrokken; dat hij, nadat genoemde sergeant hem er op had gewezen, dat hij zich aldus schuldig maakte aan een ernstig strafbaar feit en daarvoor met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en het uniform niet heeft aangetrokken, zeggende: „Ik weiger erbij";

Overwegende, dat een rapport dd. 24 juli 1958, opgemaakt door P. Engels, sergeant der Mariniers, zakelijk inhoudt als ve klaring van rapporteur:

dat hij op 24 juli 1958 in het Depot voor Discipline te Nieuwersluis,

gemeente Loenen aan de Vecht, aan de dienstplichtig soldaat J. W. heeft gelast een militair uniform aan te trekken; dat deze heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen en het uniform niet heeft aangetrokken, zeggende: „dat trek ik niet aan“; dat hij, rapporteur, hem er toen op heeft gewezen, dat hij zich aldus schuldig maakte aan een strafbaar feit en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen; dat genoemde soldaat niettemin in zijn ongehoorzaamheid volhardde en het uniform niet aantrok, zeggende: „Ik weiger erbij“;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemd rapport slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog, waar-
„bij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat
„een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen“*,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten om omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde op 24 juli 1958 in voorlopig arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 1 jaar en 3 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, vanaf 24 juli 1958; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red. J.*

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 7 januari 1959.

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor W. N. G.

Swaving en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Mr. A. J. Schouwenaar.

Diefstal op een onder zijn bewaking gestelde plaats: wegneming van een maximum-minimum thermometer van een munitiemagazijn tijdens zijn ronde als patrouillelid.

(W.M.Sr. art. 152).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. v. M., geboren 11 maart 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 30 oktober „1958 in de gemeente Amsterdam:

„PRIMAIR: terwijl hij behoorde tot de wacht bij de munitiemagazijnen „Noorderweg, Noordertocht en het Marinemagazijn in de Grote IJ- „polder en op dat tijdstip als patrouillelid van een door die wacht uit- „gezonden patrouille belast was met de controle, beveiliging en bewa- „king van genoemde munitiemagazijnen, welke magazijnen en daarbij „behorende terreinen, waarop deze munitiemagazijnén gelegen waren, „derhalve op dat tijdstip onder zijn bijzondere bewaking of bescher- „ming als patrouillelid waren gesteld, met het oogmerk van weder- „rechtelijke toeëigening op het terrein van het munitiemagazijn Noor- „dertocht een zogenaamde minimum en maximum thermometer heeft „weggenomen, toebehorende aan de Staat der Nederlanden;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen ver- „oordeling mocht volgen:

„SUBSIDIAIR: met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening op „het terrein van het munitiemagazijn Noordertocht een zogenaamde „minimum en maximum thermometer heeft weggenomen, toebehorende „aan de Staat der Nederlanden”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 1e Compagnie Regiment van Heutsz te Amsterdam en terwijl hij behoorde tot de wacht over de munitiemagazijnen Noorderweg, Noordertocht en het Marinemagazijn in de Grote IJpolder in de gemeente Amsterdam en terwijl hij door de commandant van die wacht, de soldaat I. Muller op patrouille was gezonden samen met de soldaat van der Laan (patrouillecommandant) langs die magazijnen, op 30 oktober 1958 te omstreeks 07.00 uur op het magazijnencomplex Noordertocht voornoemd een zogenaamde maximum en minimum thermometer heeft weggenomen; dat hij die thermometer wegnam met de bedoeling om zich die toe te **eigenen**; dat hij daarbij wist dat die thermometer toebehoorde aan de Staat der Nederlanden; dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen om die thermometer weg te nemen en zich toe te **eigenen**; dat hij daarbij ook wist dat genoemde magazijnen en de terreinen waarop deze magazijnen gelegen waren en die daarbij behoorden, ten

tijde van de wegname onder zijn bijzondere bewaking en bescherming waren gesteld als patrouillelid; dat hij als patrouillelid immers belast was met de controle en beveiliging en bewaking van die munitiemagazijnen en alles wat zich erin en eraan bevond;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„diefstal door een militair gepleegd op eene onder zijne bijzondere „bewaking of bescherming gestelde plaats”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 152 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde bewezen is, een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één week met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 7 januari 1959; bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 januari 1959.

President: Kol. Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor R. van der Laan en Majoor J. C. Engelman.

Raadsman: Kapt. A. S. Bolsius.

Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog: drie verenigde soldaten hadden een wachtmeester, bij wie zij zich moesten melden omdat zij een avondappèl gemist hadden, neergeslagen en geschopt, tengevolge waarvan die wachtmeester het bewustzijn had verloten en enkele verwondingen aan het gezicht bekwam.

(W.M.Sr. art. 120, 117).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen (1) H. H., geboren 17 juli 1938, dpl. soldaat, (2) D. D., geboren 21 maart 1938, dpl. soldaat, (3) T. T., geboren 13 mei 1938, dpl. soldaat, beklagden,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat aan beklagden na voeging van de tegen ieder hunner afzonderlijk aangebrachte zaken respectievelijk WL. Nr. I 1714, I 1715 en I 1716 C'58 is ten laste gelegd:

aan beklagde H. H.:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 934e Afdeling

„Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal der Koninklijke Landmacht, op
„7 december 1958, in tijd van oorlog, te Huis ter Heide in het Wal-
„laardt Sacrékamp, tezamen en in vereniging met de soldaten D. D. en
„T. T., de dienstplichtig wachtmeester W. C. J. Fransen, wachtmeester
„van de week van de vuurmond-batterij, die hen op het avondappèl
„van 6 december 1958 24.00 uur afwezig had bevonden en die hun
„namen had genoteerd als zijnde onwettig afwezig, opzettelijk geweld-
„dadig heeft gestompt, geslagen en/of geschopt, totdat deze wacht-
„meester het bewustzijn verloor, waardoor deze wachtmeester voorts
„een gezwollen bovenlip en enkele scheurwondjes opliep”;
[aan de beklagden D. D. en T. T. is mut. mut. hetzelfde tenlaste-
gelegd — Red.];

Overwegende, dat beklagde D. D. ten processe zakelijk heeft ver-
klaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat
bij de Vuurmond Batterij van de 934e Afdeling Lichte Luchtdoel-
artillerie Territoriaal van de Koninklijke Landmacht, op 7 december
1958 te omstreeks 00.15 uur te Huis ter Heide in het Wallaardt Sacré-
kamp tezamen en in vereniging met de soldaten H. H. en T. T. de
dienstplichtig wachtmeester W. C. J. Fransen, de wachtmeester van
de week van de batterij voornoemd, bij wie zij zich op de wekkamer
van die batterij toen wilden komen afmelden, omdat zij het avond-
appel van 6 december 1958 te 24.00 uur gemist hadden, willens en
wetens met geweld hebben geslagen, totdat de wachtmeester op de
grond terecht kwam, tengevolge van welke slagen deze wachtmeester
een bebloede en gezwollen bovenlip en enkele scheurwondjes opliep;
dat namelijk T. T. genoemde wachtmeester een stomp gaf, waardoor
de wachtmeester achteruit viel; dat hij toen zo kwaad werd dat hij de
wachtmeester vervolgens ook enige flinke klappen gaf, waarna de
wachtmeester op de grond terecht kwam; dat ook H. H. zich er toen
nog in mengde en de wachtmeester een schop gaf;

Post *alia*:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven-
staande bewijsmiddelen — de verklaring van iedere beklagde slechts
gebezigd ten aanzien van degene die haar aflegde — wettig en over-
tuigend bewezen acht, hetgeen aan ieder der beklagden is ten laste
gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene ten aanzien van ieder der be-
klaagden moet worden gequalificeerd als:

„feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120 juncto artikel 117 van
het Wetboek van Militair Strafrecht;

Verklaart beklagden schuldig aan het hierboven als bewezen aan-
genomen en gequalificeerde strafbare feit en hen deswege strafbaar;

[Volgt: veroordeling van H. H. tot een gevangenisstraf voor de tijd
van 8 maanden met aftrek voorarrest, waarvan 4 maanden voorwaar-
delijk met een proeftijd van een jaar; van D. D. tot een gevangenisstraf
van 8 maanden met aftrek voorarrest, waarvan 4 maanden voorwaar-

delijk met een proeftijd van drie jaar; van T. T. tot een gevangenisstraf van 9 maanden met aftrek voorarrest, waarvan 4 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaar; ten aanzien van allen: bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red. J.*

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 januari 1959.

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. W. Kasten en Majoor R. P. Pieters.
Raadsman: Mr. F. de Koning.

Door een samenweefsel van verdichtsels zich aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrokken: op de dag waarop hij van verlof naar zijn onderdeel had moeten terugkeren, zijn huisarts laten komen en gezegd dat hij een ongeluk had gehad met zijn bromfiets, voorgewend dat hij even bewusteloos was geweest en dat hij nu last had van hoofdpijn, waarop die arts, een lichte hersenschudding aannemende, hem 14 dagen bedrust heeft voorgeschreven.

(W.M.Sr. art. 101).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. G. D., geboren 4 oktober 1938, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depot Lucht-„doelartillerie der Koninklijke Landmacht te Ossendrecht, aldaar in „tijd van oorlog, op 9 november 1958 te 24.00 uur niet van verlof bij „zijn voormeld onderdeel is teruggekeerd en zich sindsdien opzettelijk „langer dan vier dagen door na te noemen listige kunstgreep aan de „vervulling zijner dienstverplichtingen te Ossendrecht heeft onttrokken, „doordien hij namelijk op 10 november 1958 aan zijn onderdeel heeft „doen telegraferen dat hij ziek thuis was en zijn huisarts Dr Vernooij „heeft doen ontbieden, aan wie hij op 10 november 1958 verteld heeft, „dat hij een ongeluk met een bromfiets had gehad en vermoedelijk een „tijd bewusteloos was geweest, alsmede dat hij hoofdpijn had, welk „verhaal totaal uit de lucht gegrepen was, doch waardoor deze arts werd „bewogen hem wegens mogelijke hersenschudding 14 dagen bedrust „voor te schrijven welk advies door de controlerend militair-arts, die „hem hierna bezocht, werd overgenomen, hebbende hij beklaagde, op „deze wijze opzettelijk de vervulling zijner dienstverplichtingen ver- „zaakt tot 27 november 1958, op welk tijdstip hij door de Koninklijke „Marechaussee in zijn woning te Wanrooij werd aangehouden en in „arrest gesteld”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij het Depot Luchtdoelartillerie te Ossendrecht, aldaar op 9 november 1958 te 24.00 uur niet van verlof bij zijn voormeld onderdeel is teruggekeerd; dat hij vervolgens op 10 november 1958 zijn onderdeel heeft doen telegraferen, dat hij ziek thuis was, waarna hij zijn huisarts dokter Vernooy heeft doen ontbieden; dat deze huisarts hem diezelfde dag nog in zijn ouderlijke woning te Wanrooy heeft bezocht; dat hij toen aan deze dokter heeft verteld dat hij de avond tevoren een ongeluk met zijn bromfiets had gehad en daarbij was komen te vallen, tengevolge waarvan hij vermoedelijk een tijdlang bewusteloos was geweest, alsmede dat hij mede tengevolge van dit ongeval last van hoofdpijn had; dat deze dokter hem toen op grond van dit verhaal veertien dagen bedrust heeft voorgeschreven; dat alles wat hij deze dokter heeft verteld, zoals boven aangegeven, echter een puur verzinsel was van hem; dat hij dit deze dokter heeft verteld om niet naar zijn onderdeel te hoeven terugkeren; dat hij de avond tevoren ook al in een café te Wanrooy zich tegenover enkele kennissen in deze zin had uitgelaten, dat hij er weinig voor voelde om terug te keren naar zijn onderdeel en dat hij het idee had om een ongeval en een hersenschudding tengevolge daarvan, voor te wenden; dat hij op 11 november 1958 vervolgens is bezocht door een controlerend militair-arts, die het advies van dokter Vernooy overnam, nadat hij ook deze arts hetzelfde verhaal als bovenvermeld had verteld; dat hij op deze wijze tot 27 november 1958 in zijn woonplaats te Wanrooy heeft vertoefd, alwaar hij op die dag in zijn ouderlijk huis door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden en in arrest gesteld; dat hij zich aldus van 9 november 1958 om 24.00 uur tot 27 november 1958 aan de vervulling van zijn dienstplichtingen te Ossendrecht heeft onttrokken en gedurende deze periode op deze wijze opzettelijk de vervulling van zijn dienstplichtingen heeft verzaakt;

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 3 december 1958, opgemaakt door Johan Theodorus van 't Hullenaar, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, brigade Vierlingsbeek, zakelijk inhoudt als verklaring van Jaques Johannes Laarakkers:

dat op 9 november 1958 omstreeks 18.30 uur, toen hij met de dienstplichtig soldaat J. D. in het café Centen te Wanrooy vertoefde, de dienstplichtig soldaat J. D. tegen hem zei: „Ik wou, dat ik maar „eens wist, hoe ik thuis kon blijven“; dat D. toen naar voren kwam met het idee om voor te wenden, dat hij een ongeval had gehad en daardoor een hersenschudding zou hebben opgelopen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 31 december 1958, opgemaakt door Johan Theodorus van 't Hullenaar, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Vierlingsbeek, zakelijk inhoudt als verklaring van Cornelis Gijsbertus Vernooy, arts te Wanrooy:

dat hij op 10 november 1958 als arts werd ontboden bij de dienstplichtig soldaat J. D., wonende te Wanrooy; dat deze, toen hij op ge-

noemde datum bij de soldaat J. D. thuis kwam, hoofdpijnlachten had en bij onderzoek tegen hem zei: „Ik ben gisteren met de bromfiets „gevallen“; dat hij uit de verklaring van D., dat hij niet wist of hij buiten bewustzijn was geweest, heeft aangenomen dat deze dus even buiten bewustzijn moet zijn geweest; dat hij D. daarna volkomen heeft behandeld alsof deze een lichte hersenschudding had opgelopen en hem daarom bedrust heeft voorgeschreven;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „*door na te noemen listige kunstgreep*“;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Als militair zich opzettelijk door een samenweefsel van verdichtsels, „in tijd van oorlog, langer dan vier dagen aan de vervulling zijner „dienstverplichtingen onttrokken*“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 101 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto 98 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 27 november 1958 — 1 december 1958 — *Red.J.*

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 25 februari 1959.

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. W.

Kasten en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Mr. W. van Dillen.

Als militair, getuige van een door een mindere gepleegd misdrijf, opzettelijk nalaten tegen de dader de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden: als korporaal tegenwoordig geweest terwijl een soldaat in een café de buffetta opende en daaruit een bankbiljet van f 10 nam.

(W.M.Sr. art. 143).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. J. S., geboren 9 mei 1938, dpl. korporaal, beklagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij militair zijnde en als dienstplichtig korporaal in werke-, „lijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op een niet met juistheid „aan te geven tijdstip in of omstreeks de maand augustus 1958 te „Roosendaal, terwijl hij met de dienstplichtig soldaat W. J. P. in de „Citybar, gelegen aan de Brugstraat nr. 54 bij het buffet stond en zag,

„dat genoemde P. de buffetlade, waarin het geld van de verteringen
„werd geborgen, opentrok, zijn hand daarin stak en er iets uit haalde
„dat hij onmiddellijk in zijn broekzak stopte, hetgeen een bankbiljet
„van f 10,— bleek te zijn, welke bankbiljet genoemde P. korte tijd
„later buiten de Citybar aan hem, beklaagde, liet zien met de mede-
„deling dat hij, P., dat bankbiljet uit de buffetlade had genomen, der-
„halve terwijl hij, beklaagde, getuige was van het door genoemde P.
„— een mindere in rang — gepleegd misdrijf van diefstal, opzettelijk
„heeft nagelaten tegen genoemde dader de door het belang der zaak
„gevoerde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden,
„door opzettelijk noch zelf tegen genoemde P. op te treden, noch het
„door hem — P. — gepleegde feit aan zijn, verdachtes, commandant
„of aan de Marechaussee of Politie te rapporteren;

„II. op een niet met juistheid aan te geven tijdstip in of omstreeks
„de maand augustus 1958, een dag na het sub I gepleegde feit, te
„Roosendaal,

„PRIMAIR: van de dienstplichtig soldaat W. J. P. een geldsbedrag
„van f 3,— als geschenk heeft aangenomen, welk geldsbedrag naar
„hij, beklaagde, wist, begreep althans had moeten of kunnen begrijpen,
„van de sub I genoemde diefstal, althans van enig misdrijf, afkomstig
„was;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen ver-
„oordeling mocht volgen:

„SUBSIDIAIR: opzettelijk uit de opbrengst van de sub I vermelde door
„de dienstplichtig soldaat W. J. P. gepleegde diefstal van het bank-
„biljet van f 10,—, dat door P. gewisseld was, voordeel heeft ge-
„trokken, door van genoemde P. een geldsbedrag van f 3,— als ge-
„schenk aan te nemen, welk geldsbedrag naar hij, beklaagde, wist,
„begreep, althans had moeten of kunnen begrijpen, deel uitmaakte van
„het gewisselde bankbiljet van f 10,—, hetwelk door P. verkregen was
„door de sub I genoemde diefstal, althans door enig misdrijf”;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de
overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem sub II primair en sub-
sidiar ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te
worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:
dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig korpo-
raal bij de Koninklijke Landmacht, zich op een tijdstip omstreeks
augustus 1958 op een avond tezamen met de dienstplichtig soldaat
W. J. P. in de Citybar, een café gelegen in de Rugstraat 54 te Roosen-
daal, bevond; dat hij, terwijl hij met genoemde P. in dat café aan het
buffet stond, op een gegeven moment zag dat P. voornoemd de buffet-
lade waarin het geld van de verteringen werd opgeborgen, opentrok,
zijn hand in die lade stak en er iets uithaalde, wat hij onmiddellijk in
zijn broekzak stopte; dat dit een bankbiljet van tien gulden bleek te
zijn; dat P., toen zij korte tijd later genoemd café verlieten, hem op
straat een bankbiljet van tien gulden liet zien en hem vertelde dat hij

dit zojuist uit genoemde buffetlade had weggenomen; dat hij, terwijl hij toen korporaal was en P. soldaat en hij derhalve een meerdere van P. was, toen hieraan willens en wetens niets heeft gedaan en niet de vereiste maatregelen heeft genomen, die hij had moeten en kunnen treffen; dat hij toegeeft, dat hij als meerdere verplicht was, eenmaal getuige geweest zijnde van voormelde door P. gepleegde diefstal, hier- tegen op te treden, hetzij tegen P. zelf, hetzij door de Commandant of Marechaussee of Politie van het bovenstaande in kennis te stellen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van boven- staande bewijsmiddelen het sub I ten laste gelegde wettig en over- tuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair, getuige van een door een mindere gepleegd misdrijf, „opzettelijk nalaten tegen den dader de door het belang der zaak ge- „vorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 143 van het Wetboek van Militair Strafrecht juncto artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstem- ming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde van 29 december 1958—3 1 december 1958 voorlopig arrest heeft ondergaan;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 20, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 4 dagen — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 19 november 1958.

President: Maj. Mr. H. J. F. Bijvoet (wnd.); *Leden:* Kol. J. C. Zuidema en Lt.-Kol. B. F. M. Wijtenburg.

Raadsman: Mr. M. J. M. J. Verbruggen.

Als soldaat, 's nachts rijdende op een rijwiel zonder verlichting, niet voldaan aan ket bevel om af te stappen, gegeven door een wachtmeester der Kon. Marechaussee. Niet voldoen aan een vordering van een op- sporingsambtenaar en overtreding van artikel 84 W.V.R.

(W.Sr. art. 184; W.V.R. art. 84, 124).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. v. B., geboren 8 juni 1938, dpl. soldaat 1e kl., beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 12 augustus 1958 (\pm 23.40 uur) te „Vught terwijl hij als bestuurder van een tweewielig rijwiel voortreed „over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de „Dorpsstraat, opzettelijk niet heeft voldaan aan een hem door de wacht- „meester der Koninklijke Marechaussee, A. W. Scheffers, op patrouille „zijnde mede ter controle op de juiste naleving van de bepalingen van „de Wegenverkeerswet en het Wegenverkeersreglement, gekleed in „uniform van de Koninklijke Marechaussee met witte patrouille-uit- „rusting staande op het trottoir, gelegen naast genoemde Dorpsstraat, „nadat genoemde wachtmeester had gezien, dat beklaagdes rijwiel niet „was voorzien van de in artikel 13 jo 84 van het Wegenverkeersregle- „ment voorgeschreven verlichting, op een voor beklaagde duidelijk „hoorbaar geroepen bevel om te stoppen en af te stappen namelijk „door in beklaagdes richting te roepen: „Stapt U eens af", en opzette- „lijk met opvoerende snelheid is doorgereden;

„II. dat hij op of omstreeks 12 augustus 1958 omstreeks 23.40 „uur, zijnde een tijdstip bij nacht, te Vught, als bestuurder van en „gezetten op een tweewielig rijwiel daarmede heeft gereden over de „voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Dorps- „straat, zulks terwijl bedoeld rijwiel niet was voorzien van een voor- „en achterlicht, aangebracht volgens en voldoende aan de in artikel 84 „van het Wegenverkeersreglement gestelde eisen";

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 12 augustus 1958 omstreeks 23.40 uur na omstreeks 10 glazen bier gedronken te hebben als bestuurder van en gezeten op een tweewielig rijwiel daarmede heeft gereden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Dorpsstraat te Vught, zonder de wettelijk voorgeschreven voor- en achterverlichting; dat hij zijn dynamo niet had aangezet; dat hij gekomen ter hoogte van het kruispunt van wegen gevormd door de Dorpsstraat en de Kerkstraat te Vught hoorde roepen: „Stapt U eens af"; dat hij wel wist dat zulks tegen hem geroepen werd, maar niet wist wie dat riep, doch meende dat de gemeentepolitie zulks deed; dat hij toen willens en wetens niet heeft voldaan aan dit kennelijk voor hem bedoelde en duidelijk door hem verstande bevel; dat hij na dit roepen mogelijk zijn snelheid iets heeft verhoogd;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambts- edig proces-verbaal no. 255158, opgemaakt en gesloten te 's-Hertogenbosch op 26 augustus 1958 door Abraham Willem Scheffers, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en Ruurd Harrie Jonker, marechaussee der 1e klasse tevens opsporingsambtenaar, beiden behorende

tot de brigade 's-Hertogenbosch, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant Scheffer:

dat hij zich als wachtmeester der Koninklijke Marechaussee tezamen met de Marechaussee der 1e klasse R. H. Jonkers op 12 augustus 1958 omstreeks 23.40 uur tijdens de uitvoering van een patrouille te voet, gekleed in uniform en voorzien van de witte patrouille-uitrusting op een trottoir van de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Dorpsstraat te Vught bevond; dat hij daar toen zag dat een persoon gekleed in de uniform van de Koninklijke Landmacht als bestuurder van een tweewielig rijwiel over genoemde weg reed zonder dat dat rijwiel was voorzien van een voor- of achterlicht; dat hij bedoelde persoon, die hem op een afstand van ca. 5 meter voorbijreed, met duidelijk hoorbare stem toevoegde: „Stapt U eens af”; dat hij zag dat bedoelde persoon zijn snelheid opvoerde en doorreed;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten: [zie tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat de wachtmeester Scheffer bij zijn bovenvermeld optreden de politietaak ten behoeve van de strijdkrachten uitoefende en derhalve ingevolge artikel 141 Wetboek van Strafvordering juncto artikel 2e, 1e lid aanhef en sub a van de Aanwijzingsbeschikking opsporingsambtenaren en hulpofficieren van Justitie juncto het gestelde in de aanhef en sub 2 van het enig artikel van het KB van 6 februari 1954 Stb. 45 handelde als opsporingsambtenaar, zodat de qualificatie dient te luiden:

I. „opzettelijk niet voldoen aan een bevel of een vordering krachten wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar belast met het opsporen van strafbare feiten”;

II. „overtreding van artikel 13 juncto 84 van het Wegenverkeersreglement, tweemaal gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij:

I. artikel 184 Wetboek van Strafrecht en 33, 3e lid Wegenverkeerswet;

II. artikel 224 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van drie geldboeten van f 20, f 4

en f 3, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van resp. 4, 1 en 1 dag — *Red.*].

NASCHRIFT.

Aangenomen moet worden dat de Auditeur-Militair niet bewijsbaar achtte dat beklaagde wist of vermoedde met een meerdere te doen te hebben, waardoor dit bevel van een meerdere jegens een mindere niet verder kwam dan artikel 184 W.Sr. *W. H. V.*

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 16 april 1959.

President: Majoor Mr. H. J. F. Bijvoet (wnd.), plv.; *Leden:* Luit.-Kolonel W. de Bruijne en Luit.-Kolonel B. F. M. Wijtenburg.
Raadsman: Majoor K. Bakker.

Opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding nadat beklaagde door een meerdere op zijn strafbaarheid was gewezen: weigeren de gegeven opdracht om een concept uit te typen, uit te voeren.

(W.M.Sr. art. 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M. A. v. K., geboren 7 mei 1938, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 januari 1959 te Oirschot, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke militaire dienst was bij „de Verzorgings Compagnie, 17e Bataljon Infanterie Chassé en bij de „administratie van deze compagnie was tewerk gesteld, nadat de tot „deze compagnie behorende sergeant-majoor P. Slabber hem, beklaagde, „de, had opgedragen om een concept van een genie-inspectie te typen, „heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit bevel te „gehoorzamen zeggende: „dat doe ik niet majoor“, hebbende hij, be- „klaagde, opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard, nadat genoemde „de sergeant-majoor hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen“;

Overwegende: enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 9 januari 1959 te Oirschot, terwijl hij als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke militaire dienst was bij de Verzorgingscompagnie van het 17e Bataljon Infanterie „Chassé“ der Koninklijke Landmacht en tewerk gesteld was bij de administratie dier compagnie, nadat de tot die compagnie behorende sergeant-majoor P. Slabber hem had opgedragen een concept van een genie-inspectie te typen, heeft geweigerd aan die opdracht te gehoorzamen zeggende: „Dat doe ik niet, „majoor“, en dat hij voorts nadat die sergeant-majoor hem uitdrukke-

lijk op zijn strafbaarheid had gewezen, willens en wetens in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard en bedoeld concept niet heeft getypt;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P 25/59, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 15 januari 1959, door Egbertus Marinus de Jong, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Vliegveld Welschap, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van P. Slabber, sergeant-majoor-instructeur bij de Verzorgings-compagnie 17e Bataljon Infanterie te Oirschot:

dat hij op 9 januari 1959 op het administratiebureau van de Verzorging-Compagnie 17e Bataljon Infanterie waar de soldaat v. d. K. werkzaam was, deze opdracht gaf een door hem (Slabber) gemaakt concept van een genie-inspectie te typen; dat v. d. K. deze opdracht weigerde uit te voeren met de woorden: „Dat doe ik niet, majoor“; dat hij v. d. K. wees op de gevolgen van diens dienstweigeren en hem nogmaals opdroeg bedoeld stuk te typen, doch v. d. K. weer weigerde;

overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat beklaagde heeft geweigerd aan het in de ten laste legging omschreven bevel te gehoorzamen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, waarbij de schulddige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen“,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van drie maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten voor de duur van drie maanden; opheffing van het arrest en bevel tot de onmiddellijke in-vrijheidsstelling van veroordeelde; voorts ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

NASCHRIFT.

Noch uit de tenlastelegging, noch uit de bewijsmiddelen blijkt dat beklagde op de strafrechtelijke gevolgen van zijn ongehoorzaamheid is geweest.

W . H . V .

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

Hoge Raad der Nederlanden,

Arrest van 2 juni 1959.

Voorzitter: Mr. van der Meulen (Vice-President); *Leden:* Mrs. Feber, van Berckel, Westerouen van Meeteren (Rapp.), Kazemier.

Geldigheid van volmacht met onleesbare handtekening van een der Officieren van Justitie bij de Rb. te 's-Gravenhage.

Ieder der rechterlijke ambtenaren, die tezamen het O. M. bij een rb. vormen, is bevoegd dat als eenheid optredende Staatsorgaan te vertegenwoordigen, handelende als „de Officier van Justitie” bij het desbetreffende gerecht, zonder dat daarbij melding behoeft te worden gemaakt van den naam van den betrokken functionaris.

(Sv. art. 450).

Op het beroep van W. M. v. d. A., te G., req. van cassatie tegen een arrest van het Hof te 's-Gravenhage van 6 maart 1959, houdende in hoger beroep bevestiging — behoudens t.a.v. de aan req. opgelegde hoofdstraf en bijkomende straf — van een mondeling vonnis van den Pol.r. in de Rb. te 's-Gravenhage van 14 juli 1958, waarbij de req. wegens „handelen in strijd met art. 26 lid 1 W.V.W. als bestuurder „van een motorrijtuig”, onder aanhaling van de artt. 14a, 14b, 23, 91 Sr., 1, 26, 35 en 39 W.V.W., tot straffen werd veroordeeld, hebbende het Hof met vernietiging van het vonnis in zoverre en met schrapping van de artt. 14a, 14b en 23 Sr. uit de reeks der toegepaste wetsartikelen opgelegd gevangenisstraf voor den tijd van veertien dagen, met ontzegging voorts aan req. van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor den tijd van elf maanden, en bepaling dat de tijd gedurende welke het rijbewijs van den veroordeelde ingevolge art. 27 W.V.W. voor het onherroepelijk worden van deze uitspraak ingehouden is geweest, op den duur van de ontzegging geheel in mindering zal worden gebracht; (Gepleit door Mr J. A. Schuering te 's-Gravenhage, *Red.*).

De Hoge Raad, enz.;

Gelet op het middel van cassatie, namens den req. voorgesteld bij pleidooi, en luidende:

„S. of v. t. van de artt. 449, 450, en 451 Sv., doordat het Hof ten „onrechte beslist heeft dat het ingestelde hoger beroep ontvankelijk is, „daar noch in de volmacht, waarbij A. v. d. H. gemachtigd werd hoger „beroep in te stellen, noch in de acte van hoger beroep zelf, vermeld „wordt welke O. v. J. aan A. v. d. H. machtiging verleende tot het „instellen van hoger beroep”;

Gehoord enz.;

O. dat het Hof het namens req. gevoerde verweer, betrekking hebbende op de ontvankelijkheid van het door den O. v. J. ingesteld appèl, heeft verworpen op de navolgende gronden:

„dat de raadsman van verd. de ontvankelijkheid van het hoger beroep heeft bestreden omdat uit de acte van hoger beroep niet zou blijken dat het hoger beroep door een bevoegde zou zijn ingesteld;

„dat deze acte inhoudt dat voor de Griffier van de Rb. te 's-Gravenhage op 17 juli 1958 is verschenen A. v. d. H., ambtenaar ter voorkomende griffie, blijkens de aan de acte gehechte bijzondere volmacht gemachtigde van de O. v. J. bij deze Rb., verklarende namens deze in hoger beroep te komen van het in eerste aanleg gewezen vonnis, welke acte door de comparant en de Griffier is getekend;

„dat uit de aangehechte volmacht blijkt dat A. v. d. H. voornoemd op 16 juli 1958 door de O. v. J. bij de Rb. te 's-Gravenhage is gemachtigd om het onderhavige hoger beroep in te stellen;

„dat namens verd. niet is betwist dat deze volmacht is ondertekend door een lid van het O. M. bij die Rb.;

„dat derhalve uit de inhoud van volmacht en acte blijkt dat het hoger beroep op de wijze zoals in de artt. 449 en 450 Sv. is voorgeschreven door de daartoe bevoegde O. v. J. is ingesteld, zijnde niet vereist dat de acte van hoger beroep vermeldt de naam van het lid van het O. M. dat de schriftelijke machtiging heeft verleend het hoger beroep in te stellen”;

O. omtrent het middel:

dat het Hof zonder schending van enig wettelijk voorschrift het evenbedoelde verweer op de daarvoor in het bestreden arrest vervatte en hierboven weergegeven gronden heeft kunnen verwerpen;

dat het middel aan de volmacht, waarbij A. v. d. H. gemachtigd werd hoger beroep in te stellen en aan de acte van hoger beroep zelve, een eis stelt die niet in enig wettelijk voorschrift steun vindt;

dat immers ieder der rechterlijke ambtenaren, die tezamen het O. M. bij een rb. vormen, bevoegd is dat als eenheid optredende Staatsorgaan te vertegenwoordigen, handelende als „de Officier van Justitie” bij het desbetreffende gerecht, zonder dat daarbij melding behoeft te worden gemaakt van den naam van den betrokken functionaris;

dat het middel derhalve vruchteloos is voorgesteld;

Verwerpt het beroep.

Conclusie wnd. Adv.-Gen. Mr Baron van Voorst tot Voorst:

Naar mijn oordeel zal het beroep niet kunnen slagen:

Het hoger beroep in deze zaak is ingesteld op de wijze als vermeld in art. 450, lid 1, sub b Sv., namelijk door een bij bijzondere volmacht schriftelijk gemachtigde.

Deze volmacht luidt:

„De Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage machtigt hierbij A. v. d. H., Ambtenaar ter Griffie dier Rechtbank om namens hem hoger beroep in te stellen tegen het von-

„nis de 14-7-58 door de Politierechter te 's-Gravenhage gewezen tegen „W. M. v. d. A.

„'s-Gravenhage 16 Juli 1958.

De Officier van Justitie."

Deze volmacht is getekend met een onleesbare handtekening, waar- bij ik opmerk dat niet wordt betwist dat deze handtekening is gesteld door een der Officieren van Justitie bij de Rb. te 's-Gravenhage.

Niet is voorgeschreven dat een volmacht als de onderhavige op naam behoort te worden gesteld; het is wat men zou kunnen noemen een functionele volmacht, een volmacht uit hoofde van en krachtens de functie.

Het O. M., dat één en ondeelbaar is, treedt bij de behandeling van strafzaken als zodanig op, nimmer „persoonlijk", als persoon; het O. M. oefent zijn bevoegdheden onpersoonlijk uit.

Het is naar mijn oordeel ook niet nodig, dat hetzelfde lid van het O. M. dat ter zitting fungeert, rechtsmiddelen aanwendt of er afstand van doet, een appel-memorie schrijft of de cassatieschriftuur indient, enz.

Ik concludeer tot verwerping van het beroep.

(Overgenomen uit „Nederlandse Jurisprudentie" 1959, No. 549).

ADMINISTRATIEVE RECHTSpraak.

Centrale Raad van Beroep.

3 maart 1959.

(M.A.W. 1958/K 14).

Voorzitter: Mr. A. Blom (fgd.); Leden: Mr. P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr. C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Ambtenarenwet art. 3, lid 2).

(VBO punten 4, 5, 30b, 31 en 32).

1. Nu klager voor de Raad punten naar voren brengt, waarover hij niet in zijn bezwaarschrift tegen de beoordeling of ten overstaan van de „commissie van onderzoek van bezwaarschriften" geklaagd heeft, terwijl deze punten niet in onverbrekkelijk verband staan met punten, waarover het bestreden besluit van de minister handelt, en het evenmin punten betreft, waarover de Raad ambtshalve heeft te oordelen, moet hij in zijn bezwaren tegen die punten niet-ontvankelijk worden verklaard.

2. De onderhavige beoordeling diende zich uit te strekken over het tijdvak van 2 februari 1956 tot 23 november 1957. Sedert 24 september 1957 volgde beoordeelde echter een cursus tactische vorming, welke zou duren tot 21 december 1957. De minister bepaalde daarom, dat de beoordeling zou worden opgemaakt op een datum ten spoedigste na de beëindiging der cursus. De Raad acht deze verlenging van het beoordelingstijdvak in dit geval geoorloofd.

3. *De beoordeling dient zo volledig mogelijk te geschieden en waardering van een bepaald punt moet alleen achterwege blijven, indien daaromtrent in redelijkheid zelfs geen verwachting kan worden uitgesproken.*

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake W., wonende te R., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden H. Staring, kolonel buiten dienst, hoofd van het bureau Beoordeling officieren en onderscheidingen van het Ministerie van Oorlog, wonende te Rijswijk.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat over klager, kapitein der infanterie, op 12 februari 1958 een beoordelingslijst is opgemaakt betreffende het tijdvak 2 februari 1956 tot 22 december 1957, waarin, voor zover te dezen van belang, de volgende waarderingen voorkwamen:

Specifiek militaire opleiding: geen;

Tactische bekwaamheid: naar verwachting ruim voldoende;

Geschiktheid voor een bureaufunctie: voldoende;

Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: goed, zie bijgevoegde nota dd. 12 februari 1958;

Inhoud van deze nota:

„Met de kwalificatie van beoordeelde in zijn rang met „goed” heeft „de commissie van beoordelaars tot uitdrukking willen brengen „goed”, „tot zeer goed”.

„De beoordeling in zijn rang met „goed tot zeer goed” heeft be-, trekking op de waarde van beoordeelde in zijn huidige leidinggevende „functie.

„Naar de mening van beoordelaars heeft beoordeelde met al zijn „leidinggevende hoedanigheden, op het punt van zijn bekwaamheden „waarschijnlijk zijn plafond bereikt.”;

Voor bevordering: aan te bevelen, beperkt;

Overwegende dat verweerder naar aanleiding van het door klager tegen voormelde beoordelingslijst ingediende bezwaarschrift onder dagtekening 15 oktober 1958 ter kennis van klager heeft gebracht:

„dat aan hem door de dd. 12 februari 1958 opgemaakte beoordeling „niet in alle opzichten recht is wedervaren en dat het zal worden „beschouwd, alsof

„1. het gestelde achter „Specifiek militaire opleiding” luidt „Com-,,,mandotroepen”;

„2. de slotalinea van de bij de beoordelingslijst gevoegde nota niet „is gesteld;

„3. de invulling achter „Geraadpleegde adviseur(s)” is aangevuld „met „voormalig Commandant Kamp Rucphen”.”;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig beroep heeft ingesteld bij de Raad en op bij klaagschrift aangevoerde gronden heeft verzocht de beoordeling in diër voege te wijzigen, dat de beoordeling komt te luiden:

„tactische bekwaamheid	goed/zeer goed
„bureaufunctie	goed/zeer goed (zulks in overeenstemming met de vervulde functies en de bijzondere geschiktheid).
„betoont bezieling bij de uitoefening) (zulks in overeenstemming met de bijzondere geschiktheid voor Commandant grotere eenheid).
„van de dienst;	
„bevelvoering in het algemeen;	
„geschiktheid voor een troepenfunctie;	
„geschiktheid voor een zelfstandig	zeer goed
„Commando;	
„voor bevordering	aan te bevelen
„beoordeling in rang	zeer goed";

Overwegende dat verweerder bij op contra-memorie aangevoerde gronden heeft verzocht het beroep van klager ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager in zijn bij de Raad ingediend klaagschrift mede bezwaar heeft ingebracht tegen de punten van waardering betreffende „betoont bezieling bij de uitoefening van de dienst", „bevelvoering in het algemeen", „geschiktheid voor een troepenfunctie" en „geschiktheid voor een zelfstandig commando", maar te dien aanzien niet-ontvankelijk moet worden verklaard, aangezien klager tegen deze punten geen bezwaren had gemaakt in zijn tot verweerder gericht bezwaarschrift of bij de commissie van onderzoek van bezwaarschriften, en verweerders bestreden besluit daarom op die punten geen betrekking heeft, althans nu de waardering van die punten niet in onverbreekelijk verband staat met punten van waardering, waarop het bestreden besluit betrekking heeft (de Raad vestigt klagers aandacht er op, dat klager in de betrokken beoordelingslijst niet is aangemerkt als *bijzonder* geschikt voor bepaalde daargenoemde functies, maar als *in het bijzonder* geschikt voor die functies), terwijl te dezen evenmin sprake is van bezwaren van formele aard, welke door de Raad ambtshalve in beschouwing moeten worden genomen;

Overwegende dat de Raad wel ambtshalve in beschouwing dient te nemen een kwestie van formele aard — waaromtrent klager geen bezwaren heeft ingebracht — betreffende het tijdvak der beoordeling;

dat namelijk verweerder bij schrijven van 2 oktober 1957 aan de commandant van het Regiment Van Heutsz het volgende heeft bericht:

„Omtrent de Kapitein der infanterie W., behoort onder dagtekening van 16 november 1957 een gewone beoordelingslijst te worden uitgebracht over het tijdvak van 2 februari 1956 tot 16 november 1957.

„Vermits voornoemde officier inmiddels is aangewezen voor het volgen van de Tactische cursus A aan de Infanterieschool van 24 september 1957 tot 21 december 1957 en ik er prijs op stel, dat het

„desbetreffende cursusresultaat alsnog in de beoordeling wordt ver-
„werkt, verzoek ik U bedoelde beoordelingslijst te doen opmaken op
„een datum ten spoedigste na de beëindiging van deze cursus.”;

dat de commissie van onderzoek van bezwaarschriften in haar aan
verweerder uitgebracht rapport dd. 8 augustus 1958 hieromtrent het
volgende heeft gesteld:

„B. Het verlengen van het tijdvak ingevolge de brief van de Mi-
„nister van Oorlog van 2 oktober 1957 Nr. P. 515.546/Conf.

„Aangezien reclamants vorige beoordeling zich uitstreckte over een
„tijdvak tot 2 februari 1956 en hij bij Koninklijk Besluit van 23 novem-
„ber 1951 met ingang van 16 november 1951 is bevorderd tot kapi-
„tein, dient de onderhavige beoordeling zich uit te strekken over het
„tijdvak van 2 februari 1956 tot 23 november 1957. Op deze laatste
„datum volgde reclamant de A-cursus aan de Infanterie School.

„De beoordeling over het onderhavige (verlengde) tijdvak is opge-
„maakt ingevolge het gestelde in de laatste alinea van de brief van de
„Minister van Oorlog van 2 oktober 1957 Nr. P. 515.546/Conf. De
„Commissie is echter van mening, dat de door reclamant gevolgde
„cursus van **3** maanden niet valt onder het bepaalde in punt 32
„V.B.O. Ook al ware het gestelde in de aangehaalde brief van de
„Minister van Oorlog gegrond op het bepaalde in punt 5 V.B.O., het-
„geen echter niet is vermeld, dan toch zou tot „nietig verklaren”
„moeten worden geadviseerd, aangezien van het onderhavige geval niet
„kan worden gezegd, dat het V.B.O. „daarin niet voorziet”.

„De Commissie is des te eerder tot deze mening gekomen, aange-
„zien juist de resultaten van deze cursus („niet voldaan”) een ongun-
„stige invloed hebben gehad op een aantal punten van de beoordeling.

„Op grond van de onder B. vermelde overwegingen is de Commissie
„van mening, dat de beoordelingslijst voor vernietiging in aanmerking
„komt.”;

dat verweerder — die het advies van genoemde commissie te dezen
aanzien niet heeft gevolgd — bij contra-memorie hieromtrent heeft
aangevoerd:

„Klager is bij Koninklijk Besluit van 23 november 1951 nr. 17 met
„ingang van 16 november 1951 in zijn huidige rang benoemd en is
beoordeeld respectievelijk, over de tijdvakken:

„23 november 1951/13 november 1953,

„13 november 1953/2 februari 1956 en

„2 februari 1956/22 december 1957.

„Klager kon op 16 november 1957 6 dienstjaren in zijn huidige
„rang aanwijzen en zou normaliter op die datum met de officieren
„van zijn anciënniteit overeenkomstig het gestelde in punt 30 b van
„het V.B.O. voor de 3e maal (namelijk 3 maal 2 jaren) in zijn huidige
„rang moeten worden beoordeeld.

„Op 16 november 1957 volgde klager echter reeds sedert 24 sep-
„tember 1957 een cursus tactische vorming „A” aan de Infanterie-
„school, welke zou duren tot 21 december 1957.

„Een dergelijke cursus wordt aan de wapenschool gehouden en heeft

„ten doel luitenants geschikt te maken voor commandant van een „compagnie of een overeenkomstige eenheid.

„Vermits klager reeds eerder de „A"-cursus volgde, doch deze vroeg-tijdig heeft moeten afbreken en het hier een kapitein betreft met een „hoge anciënniteit, heeft ondergetekende, ter voldoening aan het ge-stelde in punt 4 van het V.B.O., bij de overweging in welke lijst het „resultaat van de cursus, welke gedeeltelijk in het ene en gedeeltelijk „in het volgende tijdvak ligt, moet worden verwerkt, met gebruik-making van de hem in punt 5 van het V.B.O. gegeven bevoegdheid, „bij brief van 2 oktober 1957, nr. P. 515.546/Conf., bepaald, dat be-doelde beoordelingslijst op een datum wordt opgemaakt ten spoedigste „na beëindiging van deze cursus en het cursusresultaat alsnog daarin „wordt verwerkt.

„Naar dezerzijdse mening brengt de Commissie van onderzoek van „bezwaarschriften ten onrechte punt 32 van het V.B.O. in het geding.

„Punt 32 van het V.B.O. heeft immers betrekking op detachering „aan de Hogere Krijgsschool, welke 2 jaar duurt, alsmede op detache-ringen aan onderwijsinrichtingen voor langer dan een jaar. De slui-tingsdatum van het beoordelingstijdvak is dan veelal gepasseerd en „de beoordelingslijst welke alsdan na een termijn van 2 jaar zou moe-ten worden opgemaakt, wordt niet opgemaakt. Het beoordelingstijd-vak vangt aan aan het einde van de detachering en eindigt aan het „einde van het kalenderjaar dat de officier wederom een vol jaar heeft „gediend.

„De periodieke beoordeling om de 2 jaren wordt dus onderbroken.""; dat de Raad zich verenigt met het te dezen in de contra-memorie gestelde en, mede in acht nemende, dat het V.B.O. in punt 31, tweede juncto derde alinea, aan verweerder de bevoegdheid geeft het opmaken van tussentijdse beoordelingslijsten te gelasten, dat de datum, waarop de onderhavige cursus was beëindigd, slechts ruim een maand was ge-legen na de datum, waarop klager volgens punt 30 b van het V.B.O. moest worden beoordeeld, en dat er in dit geval een bijzondere reden was het beoordelingstijdvak te verlengen, geen aanleiding vindt de be-oordeling om deze reden niet in stand te laten;

Overwegende dat vervolgens moet worden onderzocht of de door klager naar voren gebrachte grieven tegen de andere punten van waar-dering dan die, genoemd in de eerste rechtsoverweging dezer uitspraak, gegrond zijn;

Overwegende met betrekking tot het punt „tactische bekwaamheid", gewaardeerd met „naar verwachting ruim voldoende", dat, nu hier sprake is van een verwachtingsoordeel, de vraag rijst, of de commissie van beoordelaars niet zou hebben moeten volstaan met het plaatsen van een liggende streep, waar Mager in de practijk niet in de gelegenheid is geweest van zijn bekwaamheid in dit opzicht gedurende het be-oordelingstijdvak te doen blijken (de door hem naar voren gebrachte ervaringen op dit gebied dateren uit een reeds meer verwijderd ver-leden en werden opgedaan in lagere rangen);

dat de Raad de zo juist genoemde vraag echter ontkennend beant-

woordt, gehoord het te zijner terechtzitting door verweerders gemachtigde aangevoerde, te weten, dat de inhoud van een beoordelingslijst tevens van groot belang is voor de beslissing, welke functie aan een betrokkene zal worden opgedragen, zodat ook in diens eigen belang de beoordeling zo volledig mogelijk dient te geschieden, en de waardering van een bepaald punt alleen achterwege moet blijven, indien daaromtrent in redelijkheid zelfs geen verwachting kan worden uitgesproken;

dat dit laatste in casu echter niet het geval is, waar de commissie van beoordelaars gegevens ter beschikking had omtrent althans de theoretische zijde van de bij klager aanwezige tactische bekwaamheid, in de vorm van door hem bereikte cursusresultaten;

dat de Raad ook geen aanleiding vindt het verwachtingsoordeel te dezen op zich zelf te laag te achten, gezien genoemde cursusresultaten en vooral gelet op het — vrijwel eenstemmige — oordeel, dat hieromtrent ten overstaan van de commissie van onderzoek is gegeven door de leden der beoordelingscommissie, waaronder de kolonel P. W. van Duin en de majoor J. H. Becht, die door klager zelf als tot oordelen wel in staat worden beschouwd;

Overwegende dat hetzelfde geldt met betrekking tot klagers geschiktheid voor een bureaufunctie, gewaardeerd met „voldoende”, enz.;

Overwegende met betrekking tot de kwalificatie „voor bevordering „aan te bevelen, beperkt”, dat, naar de Raad uit de gedingstukken en het te zijner terechtzitting verhandelde is gebleken, klager door zijn superieuren wordt beschouwd als een goed officier, die echter niet voor alle functies in de rang van majoor geschikt wordt geacht;

dat deze mening door de zo juist weergegeven kwalificatie en door de bij de beoordelingslijst gevoegde nota, zoals deze door het bestreden besluit is komen te luiden, op duidelijke en niet met het V.B.O. strijdige wijze is uitgedrukt, en tevens in de inhoud der beoordelingslijst voor het overige, genoegzaam steun vindt, terwijl, naar uit het voorgaande blijkt, deze inhoud door klager niet met vrucht kan worden bestreden; dat de onderhavige kwalificatie, naar uit het voor de commissie van onderzoek verhandelde blijkt, berust op het eenstemmig oordeel van de leden der beoordelingscommissie;

dat hieraan niet afdoet, dat klager in *zijn rang* is beoordeeld met „goed”, waaraan, blijkens de bij de beoordelingslijst gevoegde nota, de betekenis „goed tot zeer goed” moet worden toegekend;

dat toch bij de beoordeling van een kapitein in zijn rang minder zware — en deels ook andere — maatstaven worden aangelegd dan bij de beoordeling van diens geschiktheid voor majoor, weshalve eerstgenoemde beoordeling op zich zelf niet van doorslaggevende betekenis is voor de vraag, of promotie tot majoor dient te geschieden;

dat daarom *terzake* niet van belang is klagers grief, dat hij in zijn rang had moeten zijn beoordeeld met „zeer goed”;

dat deze grief ook op zichzelf beschouwd moet worden verworpen, daar het verschil tussen de kwalificatie „goed tot zeer goed” en „zeer „goed” zich zo weinig voor objectieve toetsing leent, dat, althans in

de regel — en ook in het onderhavige geval — geen aanleiding kan worden gevonden de ene waardering als juist, de andere als onjuist aan te merken;

dat de Raad nog wil opmerken, dat, naar verweerders gemachtigde ter terechtzitting heeft verklaard, de kwalificatie „bepikt aan te be-„velen" niet met zich behoeft te brengen, dat een bevordering van klager tot majoor thans niet zal plaats vinden of later dan bij onbepikte geschiktheid voor die rang het geval zou zijn;

Overwegende dat, naar uit het vorenstaande voortvloeit, het beroep van klager niet-ontvankelijk moet worden verklaard voorzover het betrekking heeft op de in de eerste rechtsoverweging dezer uitspraak genoemde punten, en voor het overige ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het door klager ingestelde beroep niet-ontvankelijk, voorzover het betrekking heeft op de waarderingen betreffende „betoont „bezieling bij de uitoefening van de dienst", „bevelvoering in het algemeen", „geschiktheid voor een troepenfunctie" en „geschiktheid voor „een zelfstandig commando";

Verklaart het beroep voor het overige ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

2 juni 1959.

(M.A.W. 1959/K5)

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Jhr C. M. O. van Nispen tot Sevenaer.

(Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht art. 7).

De beantwoording van het punt „welke kwalificatie is naar Uw „mening het meest op beoordeelde van toepassing?" (punt 21 der beoordelingslijst) is door de woorden „uitsluitend voor de eerste beoor„delaar" wel aan de tweede beoordelaar onttrokken, maar niet aan de mede-beoordelaar; de mede-beoordelaar moet worden betrokken bij a 11 e punten, waarover de eerste beoordelaar zijn mening uitspreekt.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake V., wonende te S., klager, in persoon, ambtshalve opgeroepen, ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door J. Eden, kapitein der Koninklijke luchtmacht, wonende te Soest, als zijn raadsman, tegen de Commandant van het Commando Depots Materieel Luchtmacht, te Soestduinen, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting is opgetreden A. A. de Groot, luitenant-kolonel der Koninklijke luchtmacht, wonende te Rhenen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde verschenen

personen, alsook als getuige, ambtshalve opgeroepen, H. L. Borghuis, eerste-luitenant der Koninklijke luchtmacht, wonende te Soestdijk;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 3 november 1958 aan klager, sergeant-majoor der Koninklijke luchtmacht, ingevolge het „Beoordelingsvoorschrift „kader luchtmacht“ is uitgereikt een kennisgeving, vermeldende een punt van waardering uit de over hem op 3 november 1958 opgemaakte beoordelingslijst, het tijdvak 30 juni 1956 tot 30 juni 1958 betreffende, van welk punt verbetering door het dienstbelang werd gevorderd, zijnde ten aanzien van de rubriek 13 (kennis van zaken) de waardering uitgedrukt met BC;

Overwegende dat klager tegen deze waardering een bezwaarschrift heeft ingediend bij verweerder, en deze bij besluit van 12 januari 1959, gezien het ten aanzien van dit bezwaarschrift door een commissie, als bedoeld in artikel 11 van voormeld beoordelingsvoorschrift uitgebracht advies, de aangevoerde bezwaren ongegrond heeft verklaard en de aangevallen waardering heeft gehandhaafd;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig bij de Raad beroep heeft ingesteld en bij klaagschrift, op de daarbij aangevoerde gronden, heeft verzocht dat besluit in dier voege te doen wijzigen, dat de waardering BC in rubriek 13 vervalt en hiervoor wordt gelezen „niet te „beoordelen“, en te bepalen dat hij door de Minister van Oorlog zal worden overgeplaatst naar een ander onderdeel van de Koninklijke luchtmacht om aldaar tewerk te worden gesteld overeenkomstig zijn vooropleiding;

Overwegende dat verweerder van contra-memorie heeft gediend en daarbij heeft geconcludeerd tot handhaving van de gewraakte beoordeling;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager gedurende het beoordelingstijdvak — met uitzondering van de laatste twee maanden daarvan — als opzichter 2e klasse van de vliegtuigtechnische dienst de functie heeft vervuld van hoofd der electrowerkplaats van het technisch squadron van het depot vliegtuigmaterieel nr. 1;

Overwegende dat hij als zodanig — naar tussen partijen niet in geschil is — niet beschikte over de technische kennis, vereist voor een volledige uitoefening van genoemde functie, waarvan de eisen zijn aangegeven in de bijlage A van het „Bevorderingsvoorschrift voor het „beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant der luchtmacht 1952“;

Overwegende dat klager evenwel heeft aangevoerd, dat hij bij de aanvaarding van genoemde functie zijn superieuren heeft medegedeeld, dat hij de bedoelde technische kennis miste, en dat hem toen door de commandant van het depot vliegtuigmaterieel is te kennen gegeven, dat dit geen bezwaar was en hij voornamelijk belast zou worden met de algemene leiding en het administratieve werk, aan de functie verbonden;

Overwegende dat verweerder heeft aangevoerd, dat klager bij deze

bewering vermoedelijk het oog heeft op hetgeen door zijn squadroncommandant met hem is besproken en deze commandant, de eerste-luitenant Borghuis, voornoemd, als getuige ter 's Raads terechtzitting hieromtrent heeft verklaard, dat hij klager destijds inderdaad heeft gezegd, dat deze zich aanvankelijk tot het algemene toezicht, de handhaving der discipline en het administratieve werk diende te beperken, maar daaraan heeft toegevoegd, dat klager zich langzamerhand tot vakman diende te ontwikkelen;

Overwegende dat namens verweerder aan klager wordt verweten, dat hij zich te weinig moeite heeft gegeven deze kennis te verwerven; dat hierbij weliswaar een verzachtende omstandigheid gezien is in klagers zeer moeilijke particuliere omstandigheden, maar het hem toch mogelijk zou zijn geweest — door afstand te doen van enkele liefhebberijen — meer zorg en inspanning aan zijn technische vorming te wijden;

Overwegende hieromtrent, dat blijkens de gedingstukken klager destijds in kennis is gesteld met een beoordeling gesteld op een inlichtingsrapport over het tijdvak 1 november 1954 tot 1 november 1956, waarbij zijn „vakkennis voor de toegewezen taak” en „practische bruikbaarheid en (technisch) inzicht bij de uitvoering van de taak” zijn gewaardeerd met het cijfer 50 (even voldoende) en waarbij o.m. is aangetekend: „Is tewerkgesteld als Chef Electro-afd. vanaf 23-3-'55. „Toont weinig belangstelling en heeft weinig of geen techn. kennis. „Voelt niets voor omscholing naar Opz. Mag. Dienst. M.i. is het zeer „noodzakelijk betr. nader te onderzoeken op bruikbaarheid en hem in te „passen in een ander dienstvak.” „Wordt mede in verband met het „bovengenoemde nog niet geschikt geacht voor bevordering naar naast „hogere rang.”;

dat het bezwaar van klager tegen de bestreden beoordeling kennelijk niet of nauwelijks betreft de daarin tot uiting gebrachte waardering van zijn kennis met betrekking tot de electrotechniek, doch de omstandigheid, dat zodanige kennis wordt gerekend te behoren tot de benodigde vakkennis voor de toegewezen taak;

dat echter klager blijkens voormeld inlichtingsrapport reeds geruime tijd met deze omstandigheid bekend is;

dat hij niettemin onvoldoende pogingen heeft aangewend in zijn tekort in electrotechnische kennis te voorzien en evenmin zijn overplaatsing heeft bevorderd, doch aanvankelijk heeft beweerd — blijkens het vorenstaande ten onrechte — dat geen aanmerkingen zijn gemaakt met betrekking tot zijn kennis van zaken;

dat de Raad op grond van het vorenstaande van oordeel is, dat aan klager door de onderhavige waardering voor „kennis van zaken” met BC (welke waardering is gelegen tussen „zijn kennis van zaken is slechts „beperkt en schiet ook in normale omstandigheden weleens tekort” en „heeft een redelijke kennis van zaken op het gebied van zijn functie”) geen onrecht is aangedaan, waar deze waardering de feitelijke stand van zaken zeker niet ongunstiger voor klager voorstelt dan zij is;

Overwegende voorts, dat klager niet-ontvankelijk moet worden verklaard in zijn vordering om naar een ander onderdeel van de Konink-

lijke luchtmacht te worden overgeplaatst, reeds op deze grond, dat deze vordering geheel buiten het bestreden besluit om gaat;

dat hierbij wel opmerking verdient, dat klager sinds twee maanden vóór de totstandkoming der onderhavige beoordelingslijst in een andere functie is tewerkgesteld, en daarin, blijkens mededeling van de getuige Borghuis, beter voldoet;

Overwegende tenslotte, dat het — naar door klagers raadsman ter terechtzitting is opgemerkt — wel enige bevreemding wekt, dat punt 21 der onderhavige beoordelingslijst als kwalificatie, welke het meest op klager van toepassing was, vermeldt „berekend voor zijn taak”, aangezien dit zich moeilijk laat rijmen met de bij punt 13 — naar 's Raads oordeel terecht — gegeven waardering;

dat, naar hetgeen verweerders gemachtigde ter 's Raads terechtzitting heeft medegedeeld, bij hem en de overige met beoordeling belaste officieren de mening heerst, dat de bij dit punt geplaatste woorden „uitsluitend voor de eerste beoordelaar” betekenen, dat niet alleen de tweede beoordelaar, maar ook de eventuele mede-beoordelaar zich van bemoeienis met betrekking tot dit punt heeft te onthouden; dat in casu derhalve alleen de eerste beoordelaar — die klager slechts administratief onder zijn bevelen had — zijn mening op dit punt heeft gegeven, en de mede-beoordelaar, de meergenoemde eerste-luitenant Borghuis, onder wiens bevelen klager zijn dienst verrichtte, op de desbetreffende waardering geen invloed heeft uitgeoefend;

dat de Raad hieromtrent opmerkt, dat naar zijn oordeel de geschetste mening niet de juiste is en moet worden aangenomen, dat in casu alleen de tweede beoordelaar wordt uitgesloten;

dat toch het „Beoordelingsvoorschrift kader luchtmacht” in artikel 7, lid 5, bepaalt, dat de eerste beoordelaar de eventuele mede-beoordelaar bij de beoordeling moet betrekken door zich op de hoogte te stellen van diens opvattingen omtrent alle punten waarover een oordeel kan worden uitgesproken; en dat hij ingevolge lid 7 van genoemd artikel gehouden is eventuele afwijkende meningen van de mede-beoordelaar te vermelden, indien hij met deze niet tot overeenstemming kan komen;

dat trouwens in casu de gang van zaken meer met de door de Raad voorgestane dan met de namens verweerder naar voren gebrachte opvatting in overeenstemming is geweest, waar toch de getuige Borghuis heeft verklaard, dat de eerste beoordelaar het onderhavige punt 21 met hem heeft besproken, en dat hij, Borghuis, het wel niet geheel en al met de betrokken waardering eens was, maar toch niet meende te moeten aandringen op een vermelding van zijn afwijkend oordeel;

dat overigens, al zou moeten worden geconcludeerd, dat ten aanzien van het onderhavige punt 21 geen juiste waardering heeft plaats gevonden, zulks klager niet zou kunnen baten, aangezien de waardering op dit punt niet in het geding is en het dan bovendien een onjuistheid in voor hem gunstige zin zou betreffen, zodat een verbetering daarvan de waardering op dit punt slechts zou kunnen verlagen;

Overwegende dat, naar uit het bovenstaande voortvloeit, de volgende beslissing moet worden genomen;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn vordering tot overplaatsing naar een ander onderdeel van de Koninklijke luchtmacht;

Verklaart het beroep ongegrond.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

De criminologie van het verkeersongeval

door

Prof. R. GRASSBERGER,

Directeur de l'Institut de Criminologie de Vienne.

Gepubliceerd in Bulletin de Société Internationale de Criminologie, année 1958, 2e Semester, onder de titel: La Criminologie de l'accident de circulation.

Het onderstaande vormt een verslag van de 7e cours international de criminologie, gehouden van 7 tot 12 oktober 1957 te Wenen. Het geeft uit de aard der zaak slechts een samenvatting van de meest essentiële resultaten van deze bijeenkomst. Het doel van de bijeenkomst was te wijzen op die omstandigheden welke belangrijk zijn om recht te doen bij de behandeling van verkeersongevallen.

Het programma was verdeeld over vijf onderwerpen, t.w.:

1. De belangrijkheid van verkeersongevallen voor wat betreft de veiligheid van personen en goederen.
2. Het risico van ongevallen gelegen in de verkeerssituatie zelf.
3. Gevaren gelegen in de vervoermiddelen.
4. Gevaren gelegen in de gebruikers van de openbare weg.
5. Identificatie en behandeling van de gevaarlijke weggebruiker.

De voordrachten in de eerste groep handelden over het belang van verkeersongevallen, en over de belangrijkste risico's. In Europa is, in tegenstelling met de V.S., het verkeersongeval eerst een ernstig gevaar geworden na de tweede wereldoorlog. Men heeft vastgesteld dat verkeersongevallen frequenter voorkomen in landen waar de motorisering, na een traag begin, zich zeer snel ontwikkeld heeft ten gevolge van de hoogconjunctuur. Enige vergelijkingscijfers voor wat betreft de aantallen gewonden bij verkeersongevallen per 10.000 inwoners: in het jaar 1956: West-Duitsland - 694, Zwitserland - 820 en Oostenrijk - 761. Het hoge cijfer voor Zwitserland is het gevolg van het Europese toerisme. Een andere methode om de belangrijkheid van verkeersongevallen vast te stellen, is het berekenen niet van het aantal gewonden, maar van het aantal doden. Deze waren per 10.000 automobielen — Oostenrijk 24,5, West-Duitsland 22,8, Zwitserland 16,7, Italië 15,6, Verenigde Staten 6.

De ondervinding, welke in de loop der laatste jaren in Europa is

opgedaan, geeft reden om te vrezen dat het aantal verkeersongevallen ieder jaar met 10 à 15 % zal toenemen in die landen waar de motorisering nog niet haar hoogtepunt heeft bereikt. De gegevens van de all-risk verzekeringsmaatschappijen geven de mogelijkheid bepaalde conclusies te trekken met betrekking tot het economische belang van verkeersongevallen. Zij leiden er toe aan te nemen dat in 1956 in Oostenrijk, met 7 miljoen inwoners, verkeersongevallen een schade hebben veroorzaakt van 400 miljoen schilling, ongeveer 15 miljoen dollar. De schadevergoeding welke werd uitgekeerd door de verzekeringsmaatschappijen wijzen uit dat in Oostenrijk ieder verkeersongeval gemiddeld 190 tot 230 dollar kost. Wij zijn van mening dat de vermelding van deze cijfers noodzakelijk is teneinde de basis te vormen van de berekening van de bedragen welke aangewend mogen worden om een verkeersongeval te vermijden.

Een vergelijking tussen de aantallen verkeersongevallen in een gedeelte van Europa en de Anglo-Amerikaanse landen toont aan dat de frequentie van verkeersongevallen op het continent niet onvermijdelijk is. Het feit dat de V.S. erin geslaagd zijn om per 10.000 motorvoertuigen het aantal dodelijke ongevallen te houden op bijna een vierde van Oostenrijk is slechts te verklaren uit de betere aanpassing van de Amerikaan aan de gevaren die aan de motorisering verbonden zijn.

Bijna alle besprekingen tijdens het congres hebben de indruk gegeven dat de huidige frequentie van verkeersongevallen in de eerste plaats te wijten is aan de nog onvoldoende aanpassing van de gebruikers van de openbare weg, zowel fysiek als moreel.

In Europa bereikte de motorisering een gevaarlijk niveau toen het merendeel van de weggebruikers reeds een oudere leeftijd had bereikt. Deze weggebruikers waren derhalve dikwijls niet meer in staat zich snel aan de veranderde situatie aan te passen zowel in waarneming als reactie. Daarnaast heeft men vastgesteld dat verkeersmisdrijven en overtredingen in hoge mate zijn toe te schrijven aan de sociale onaanpastheid van de weggebruikers. Evenals gewone misdrijven vinden ook deze hun oorsprong in het karakter van de delinquent.

De bestudering van deze problemen heeft tot de interessante conclusie geleid dat de verplichte verzekering, ingesteld met het oog op de schadevergoeding voor het gewone slachtoffer, het gevoel van verantwoordelijkheid bij vele bestuurders heeft verminderd. Deze menen, nu zij verplicht zijn zich te verzekeren, tegenover de gemeenschap hun plicht te hebben gedaan als zij hun verzekeringspremie betalen. Zij menen aan een deel van hun morele aansprakelijkheid te hebben voldaan met hun voldoen aan hun civiele aansprakelijkheid.

Om de verkeersongevallen te bestrijden moet men de oorzaken kennen. De statistieken wijzen uit dat 75 à 80 % van het totaal aantal verkeersongevallen door menselijke fouten veroorzaakt wordt, 12 à 15 % door slechte wegen en ongeveer 6 % door gebreken aan het voertuig of weersomstandigheden. Voor wat betreft de menselijke fouten, waardoor verkeersongevallen gebeuren, worden vier of vijf keer zoveel fouten gemaakt door bestuurders van motorrijtuigen als door

andere weggebruikers. Als voorbeeld noemen wij dat 11,5 % van de verkeersongevallen in Wenen in 1956 werd veroorzaakt door voetgangers. Uit de discussies bleek, dat de politiestatistieken dikwijls een verkeerd beeld geven van de werkelijke oorzaken. In de meeste gevallen is één feit niet voldoende om een verkeersongeval te veroorzaken. Meestal is er een ongelukkige samenloop van meerdere factoren. In vele gevallen begaat zowel de ene als de andere van de weggebruikers een fout. Als de verkeerspolitie slechts verplicht is om één oorzaak te noemen, valt te vrezen, dat hij een van de omstandigheden aanwijst op subjectieve gronden. Als bijvoorbeeld bij het remmen op een glad wegdek een wagen slipt, zal de een het ongeval toeschrijven aan een te hoge snelheid, welke niet aangepast is aan de slechte toestand van de weg, terwijl de ander slechts zal rapporteren over de gladheid van de weg of over een onvoorzichtige voetganger, die oorzaak is geweest van het fatale remmen.

Men heeft daarom de wens uitgesproken van ongevalsstatistieken die bij ieder geval een meer-dimensionale evaluatie van de oorzaken aangeeft. Men moet het geheel van ongevallen onderscheiden in die welke voortkomen uit een snelheid welke inadequaat is en die het gevolg zijn van statische inbreuken op de verkeerscode. Dit is niet alleen belangrijk voor het voorkomen van delicten, maar ook voor de repressie.

Het merendeel van de ernstige verkeersongevallen is te wijten aan niet aangepaste snelheid. Te hoge snelheid, onvoorzichtig passeren, niet in acht nemen van voorrang, zijn de oorzaken van bijna de helft der verkeersongevallen. Over het algemeen kunnen deze vergrijpen slechts geconstateerd worden als de bestuurder ervan over een voldoende afstand wordt gevolgd. Deze vergrijpen zijn van te meer belang omdat zij, door de grotere snelheid, de ernstigste gevolgen hebben.

Hieruit volgt dat vooral aandacht moet worden geschonken aan inbreuken op de rijcode. Waar beide, zowel de overtreder als de waarnemer, zich verplaatsen, is het bewijs dikwijls moeilijk te leveren; deze moeilijkheid kan slecht worden opgelost door een politie-organisatie die gespecialiseerd is in de techniek van het verkeer. Tevens leiden snelheidscontroles en strafbare feiten welke slechts met het oog kunnen worden waargenomen dikwijls tot een contradictoire behandeling. Deze overweging geeft op zich al een voldoende reden waarom de repressieve actie van de agent geen geëigende maatregel is om deze soort vergrijpen te bestrijden. Trouwens gezien de ernst van deze vergrijpen is een agent, wiens recht om te straffen zeer beperkt is, niet eens in staat om een straf op te leggen welke adequaat is aan het gevaar dat de delinquent oproept.

Het is veel eenvoudiger de statische inbreuken op de verkeerscode te beoordelen, b.v. vuile nummerplaten, verboden parkeren, onvoldoende verlichting van een verkeersobstakel etc. Hierbij gaat het in het kort, over alles wat het verkeer belemmert. Het bewijs is meestal zo gemakkelijk te leveren, dat geen proces nodig is. Er zijn hier derhalve geen principiële bezwaren tegen een onmiddellijke repressie

door het orgaan dat het strafbare feit constateert. Een behandeling voor de rechter is hier slechts nodig als een uitzonderlijk gevaar wordt veroorzaakt.

De artsen hebben zeer belangrijke fenomenen belicht voor wat betreft de aard van de gevolgen van ongevallen. Volgens hen is het niet voldoende alleen rekening te houden met de lichamelijke kwetsuren. Iedere lichamelijke kwetsuur heeft een psychisch correlatief. Voor de fysieke genezing is het psychische lijden even belangrijk als het leed van de kwetsing. Dikwijls verwekt een verkeersongeval bij het slachtoffer een ziekelijke hebzucht welke het proces van genezing ongunstig beïnvloedt, bewust of onbewust, door de hoop op een grotere schadevergoeding. De artsen hebben dan ook gewezen op het belang van een zo spoedig mogelijke afdoening van deze gevallen.

De risico's voor ongevallen gelegen in de verkeerssituatie zelf zijn gedetailleerd besproken. Wij hebben dit gedaan omdat wij inzagen dat het bepalen van de schuld slechts mogelijk is als de determinanten van het ongeval bekend zijn. De uitkomsten van deze bespreking kunnen van belang zijn voor hen die belast zijn met het voorkomen van ongevallen. De belangrijkste resultaten kunnen in de volgende wensen worden uitgedrukt: vereenvoudiging van het verkeer; gezondmaking van de verkeersregeling; beperking van de schade.

Hoewel menselijke fouten een eerste rol spelen, menen wij te kunnen verzekeren dat minstens een vierde — zo niet de helft — van de ongevallen kan worden voorkomen door maatregelen welke met het volgende rekening houden.

A. De vereenvoudiging van de taak in het verkeer. De ervaring leert dat het aantal ongevallen dikwijls hoger is op een groot plein, waar ruimte is voor voorsorteren, passeren enz. dan op een plaats waar amper ruimte is om te manoeuvreren. Studie van dit paradoxale feit heeft aangetoond dat in het laatste geval iedere weggebruiker weet dat het gevaar groot is en zich hierop prepareert. In het andere geval moet de bestuurder zelf een plan opmaken om zijn taak in het verkeer te vervullen en de andere weggebruikers weten niet wat zij te verwachten hebben.

Wanneer door een soort smalle kanalisatie de route is voorgeschreven, houdt ieder zich in de verkeersstroom. Iedere weggebruiker weet dan ongeveer wat hij moet doen en of hij bedreigd wordt door een gevaar. Het is vooral belangrijk dat gevaarpunten niet te dicht opeenvolgen. Iemand die juist een gevaarlijk punt voorbij is, verkeert in een toestand van ontspanning. Als hij dan een nieuwe gevaarsituatie moet trotseren is hij niet klaar om goed te reageren, en kan hij gemakkelijk een fout maken.

Het is overbodig te zeggen, dat met deze feiten rekening dient te worden gehouden bij het beoordelen van de schuld in strafrechtelijke zin. Dit wil zeggen dat het niet mogelijk is een juist oordeel te vellen als men alleen de fatale situatie analyseert. Ook een beoordeling van wat is voorafgegaan is noodzakelijk.

B. De gezondmaking van de aanwijzingen en de verkeersregeling. De verkeersborden bereiken hun doel slechts als zij gering in aantal zijn, op tijd waarschuwen, de aandacht trekken en gemakkelijk te begrijpen zijn. Als ze te talrijk zijn, onderscheidt een signaal voor ernstig gevaar zich niet voldoende van de aanduiding van normaal gevaar. Als het bord niet opvalt of te laat is geplaatst, mist het zijn doel. Als het te ingewikkeld is, eist het een hoeveelheid psychische energie, die beter gebruikt kan worden voor een adequate reactie.

Het is vooral van belang dezelfde regeling te houden over een bepaalde afstand, die een eenheid vormt voor wat betreft de vermindering van gevaarssituaties. Als b.v. één oversteekplaats van een voorrangsweg beschermd is, moeten de andere eveneens beschermd zijn. Een niet beschermde oversteekplaats na een reeds beschermde vergroot het gevaar.

Ernstige bezwaren zijn geuit tegen de opstaande randen langs grote Negen. De rijweg kan beter door een gekleurde streep worden aangegeven dan door materiële obstakels. Als het gebruik van materiële afbakening nodig blijkt, zijn geleidestreven minder gevaarlijk dan stenen of bomen. Het werd betreurd dat de middenstreep op de rijweg geen internationaal teken is, daar deze soort aanwijzingen zeer eenvoudig zijn.

Er werd verzekerd, dat het onvermijdelijk is een voldoende gedeelte van de weg vrij te maken om de doorstroming van het verkeer te garanderen. Het parkeren van voertuigen aan de kant van de weg moet daarom gelimiteerd worden en de weg moet verbreed worden waar parkeren nodig is, bijv. bij halten van openbare middelen van vervoer en benzinestation.

C. De beperking der schade.

Zoals Zwitserland heeft aangetoond kan de schade zeer effectief worden teruggebracht door bepaalde gevaarlijke delen van voertuigen te verwijderen. Een algemeen verbod van versierselen bv. op de radiator zou moeten worden ingevoerd. Toch zou het naar mijn oordeel overweging verdienen na te gaan of een strafactie of civiele actie tegen de producent van dergelijke gevaarlijke ornamenten niet meer effect zou sorteren dan een verbod voor het voeren van deze versierselen.

Gegeven dat het effect van een voorwerp in beweging toeneemt in verhouding tot het kwadraat der snelheid, heeft een snelheidslimiet een beslissende betekenis bij de vermindering van de gevolgen van een ongeval. Terwijl verenigingen van automobilisten en dergelijke tegen een algemene snelheidsbeperking zijn, waren de verkeerspolitie, het parket en de verkeersrechtbanken het eens over de noodzaak van snelheidsbeperking in de bebouwde zones. In deze zones van verhoogd gevaar schijnt een beperking tot 50 km per uur zeer goede resultaten af te werpen.

Technici en psychologen hebben op instructieve wijze het belang van snelheidsbeperking voor de verkeersveiligheid samengevat. Naar gelang de snelheid toeneemt wordt het gezichtsveld beperkt, het punt van geconcentreerde aandacht verplaatst zich in gevaarlijk tempo en de

reactieweg wordt verlengd, terwijl de reactietijd dezelfde blijft. Als gevolg daarvan wordt een grotere afstand afgelegd voordat de rembeweging effect sorteert. De technici completeren dit beeld door aan te tonen de vertraging van het remmen afhangt van het kwadraat van de snelheid. Als de snelheid verdubbelt, wordt de remweg dus verviervoudigd.

De bestudering van de gevaren verbonden aan automobielen bracht uiteraard een bespreking mede van de verkeersgewoonten welke typisch zijn voor verschillende categorieën voertuigen. In het algemeen is vastgesteld dat bestuurders van voertuigen op twee wielen, motors, scooters en bromfietsen, minder gedisciplineerd zijn dan automobilisten. Toch zijn verhoudingsgewijze minder voertuigen op twee wielen betrokken bij ongevallen omdat zij gemakkelijker, door hun wendbaarheid, gevaarssituaties kunnen vermijden.

Kennis van de stijl van rijden bij de verschillende voertuigen is onmisbaar daar het gaat om de beoordeling van de rijder in een strafzaak. De motorrijder b.v. kan slechts korte tijd met zijn hand de richting aangeven, de automobilist heeft een middel dat hij gedurende langere tijd kan gebruiken. Het inhalen van een motorrijder moet daarom voorzichtiger gebeuren dan het inhalen van een auto, opdat het korte aangeven van richtingverandering niet onopgemerkt blijft. Bijna 10 % van de verkeersongevallen is veroorzaakt door onvoldoende tussenafstand bij het passeren. De gevolgen hiervan zijn veel ernstiger voor de berijder van de scooter of motor dan voor een automobilist.

Het aantal ongevallen veroorzaakt door vrouwelijke bestuursters is niet meer dan het door mannen veroorzaakte aantal. Daarentegen zijn bij de voetgangers tweemaal zoveel vrouwen als mannen verantwoordelijk voor ongevallen. Het is niet duidelijk geworden of dit te wijten is aan een predispositie bij de vrouwelijke voetganger of aan het feit dat vrouwen verplicht zijn bij hun inkopen voor het huishouden meer de straat over te steken, dan mannen die voor het merendeel een beroep hebben. Deze steken voor het merendeel alleen de straat over bij het gaan naar en komen van hun werk.

Onderzoeken hebben aangetoond dat er mensen bestaan die gepredisponeerd zijn voor ongelukken. In Amerika waren in een bepaalde streek 3,9 % van de bestuurders verantwoordelijk voor 36,5 % der ongevallen in een periode van zes jaar. Deze predispositie moet naar de mening van psychologen deels aan psychische tekortkomingen, deels aan morele worden toegeschreven. Het onvoldoende functioneren van bepaalde zintuigen is nauwelijks van belang. Een bestuurder die weet dat zijn gezicht of gehoor niet zo goed is, kan dit gemakkelijk compenseren door grotere oplettendheid.

De bekwaamheid om de verkeerssituatie te overzien en de belangrijkste elementen eruit te halen, speelt een belangrijke rol. De onbekwaamheid hiertoe veroorzaakt regelmatig verkeersongevallen. De voornaamste morele tekortkoming is wel de zin om risico te nemen. Deze toont zich in een neiging om een gevaarlijke situatie te scheppen,

waarbij de overheersing ervan een bijzondere bevrediging schijnt te beloven. Als de bekwaamheid niet overeenkomt met zijn zin voor risico is zulk een bestuurder reeds gepredisponerd voor een ongeval. Een analyse van de psyche heeft twee groepen oorzaken doen onderscheiden uit psychologisch gezichtspunt. In de ene groep kan de begane fout door de normale psychologie worden verklaard, in de andere groep door de diepte-psychologie.

Voor wat betreft de normale psychologie kan opgemerkt worden dat een gedrag zonder gevaar slechts mogelijk is als er een automatische bestaat bij de beslissende acties van de bestuurder. Dit hangt af van ervaring en oefening. Tijdelijke fysieke afwijkingen, bijv. overmatige vermoeidheid of drankgebruik zijn aandoeningen van de fysieke functies welke ongelukken veroorzaken, welke ook door de psychologie kunnen worden verklaard.

De diepte-psychologie kan de predispositie van bepaalde weggebruikers verklaren uit hun angst en hun latente agressie. Deze verschijnselen kunnen tijdelijk zelfs een gedisciplineerd weggebruiker gevaarlijk maken en kunnen uit allerlei emoties voortkomen.

Verkeersongevallen veroorzaakt door adolescenten kunnen minder verklaard worden door fysieke tekortkomingen en gebrek aan oefening dan door de psychische en sociale conditie van jeugdigen. De adolescent die een beroep gaat uitoefenen kan het verlies van de affectieve binding met zijn familie niet compenseren in zijn beroep. Amusement en ontspanning vormen dan het voornaamste punt van zijn belangstelling en hij tracht een compensatie te vinden in opwindende gebeurtenissen. Een voertuig stelt hem in staat het kader van zijn leven te verruimen; zo wordt het verkeer voor hem een doel op zichzelf.

Daarbij komt de verandering in de ideeën over opvoeding. De vroegere vaderlijke autoriteit is gewijzigd in de goede verstandhouding tussen ouders en kinderen. Maar erkenning van gezag is noodzakelijk voor een gezonde samenleving. Als het individu thuis geen subordinatie meer leert, kan het slechts in het openbare leven rekenschap leren geven van het bestaan van voorschriften en verboden. Opstand tegen het gezag manifesteert zich niet meer in het gezin, maar daarbuiten. Er zijn vele botsingen nodig om de adolescent te leren zijn gedrag aan te passen aan de eisen van de maatschappij. Het aantal bestuurders onder invloed van alcoholhoudende drank is zeer laag (3 à 5 %) maar de statistiek rekent hieronder over het algemeen slechts diegenen die 1 tot 1.5 % alcoholgehalte in het bloed hebben. Toch heeft alcohol een zeer grote invloed op het aantal ongevallen. Zelfs een lichte roes brengt een fatale verandering in het reactievermogen. Een berekening heeft dan ook uitgewezen dat tussen 10 % en 20 % van de ongevallen ten minste ten dele, te wijten is aan gebruik van alcohol.

De deelnemers aan het Congres werden het niet eens over een wettelijke regeling van de bloedproef zonder toestemming van de betrokkene. Ondanks de de bewering van Duitse gerechtsartsen en juristen dat de bloedproef onder dwang, zoals in Duitsland is toegestaan, nooit bijzondere moeilijkheden heeft gegeven of verkeerde gevolgen heeft ge-

had voor de gezondheid van betrokkenen, verzetten Oostenrijkse artsen en juristen zich op principiële gronden tegen een dergelijke maatregel. Naar mijn mening moet er een mogelijkheid worden geschapen om de bloedproef toe te passen tegen de wil van de betrokkene.

Onder de morele tekortkomingen van bestuurders, welke een pre-dispositie voor ongevallen bepalen, hebben sociale onaangepastheid op het gebied van het verkeer en een gebrek aan egards tegenover andere weggebruikers een beslissende invloed. De conclusie van de congressisten was op dit punt dat het karakteristieke kenmerk van het gebrek aan egards bestaat in de omstandigheid dat een weggebruiker een recht op te veel plaats wil hebben.

Tenslotte heeft men de gevaren geanalyseerd met betrekking tot de verkeerssituatie, de automobielen en de weggebruikers, teneinde de preventieve en repressieve maatregelen te kunnen vervolmaken. In de eerste plaats heeft men er de nadruk op gelegd dat iedere juridische consequentie van een verkeersovertreding een preventief karakter heeft. Terwijl vroeger zowel de civielrechtelijke als de strafrechtelijke gevolgen moesten worden gevreesd, beschermt de All-risk-verzekering thans tegen de civielrechtelijke gevolgen. Men heeft dan ook een aanbeveling gedaan om degenen die een ongeval veroorzaken een deel van de schade te laten betalen.

De voornaamste middelen om ongevallen te voorkomen zijn het elimineren van onbekwame bestuurders, verkeerscontrole door daartoe geëigende organen en opvoeding van verkeersovertreders.

Eliminering van onbekwame rijders kan geschieden door weigering of intrekking van het rijbewijs. Psychotechnische en psychologische tests zijn daarbij zeer waardevol. Herhaalde straf voor misbruik van alcohol moet in ieder geval meebrengen het intrekken van het rijbewijs.

Bedreiging met intrekking van rijbewijs heeft zeer gunstige resultaten afgeworpen. De opvoedende waarde welke hiervan uitgaat is zeer belangrijk.

Het is gewenst dat motorrijders, die in sommige landen geen rijbewijs behoeven te bezitten eveneens toestemming moeten hebben om aan het verkeer deel te nemen. Dit zou de mogelijkheid scheppen om hen die hun onbekwaamheid hebben getoond, deelneming aan het verkeer te ontzeggen. Gemotoriseerde patrouillering is een van de belangrijkste middelen tot preventie. Zij moeten zowel in uniform als in burger plaatsvinden. Als de ongedisciplineerde bestuurder bij herhaling constateert dat gesurveilleerd wordt, zal hij rekening houden met controle in burger.

Het is van belang dat verkeersopvoeding reeds jong begint en deel uitmaakt van de elementaire opleiding. De resultaten worden beduidend beter als de leerlingen in de gelegenheid zijn met de verkeerspolitie de belangrijkste factoren van het verkeer te bekijken.

In principe moeten repressieve acties door de uitvoerende macht zelf slechts worden uitgevoerd als geen onmiddellijk gevaar uit de overtrekking voortvloeit bijv. bij parkeerverbod of onvoldoende onderhoud. In die gevallen waarbij de veiligheid van het rijdende verkeer is be-

trokken bijv. snelheidsbepalingen en voorrangsbepalingen, is een contradictoire behandeling i.v.m. de persoonlijkheid van de dader aanwezig. Als bij deze behandeling een gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel aan het licht komt is een strenge straf gewenst, zelfs als geen ongeval is gevolgd.

Waarschijnlijk is voor delinquenten van deze categorie een verplichte verkeerscursus zeer vruchtbaar. In een aantal gevallen worden met groepstherapie goede resultaten bereikt.

De verplichte deelnemers wordt eerst gevraagd ten overstaan van andere verkeersovertreders een uiteenzetting te geven van hun overtreding. Deze andere deelnemers en de leider van de cursus geven vervolgens hun visie. Op deze wijze leren allen van de fouten ook van de overigen. Daar de mens geneigd is zijn eigen fouten te bagatelliseren en die van anderen streng te beoordelen is de kritiek van de andere delinquenten in het merendeel der gevallen het meest effectief, terwijl kritiek van lotgenoten over het algemeen gemakkelijker wordt geaccepteerd. De voornaamste taak van de leider is dan ook om van alle gerelateerde feiten die te benadrukken welke het belangrijkste zijn en waaruit lering kan worden getrokken.

Tenslotte is er op gewezen dat het van belang is de antecedenten te kennen van de delinquent teneinde de straf te kunnen individualiseren. Tevens werd bepleit dat de overwegingen van het vonnis zeer minutieus zullen worden geredigeerd daar deze vonnissen, in tegenstelling met andere vonnissen, door de veroordeelde in zijn vriendenkring zonder schroom worden besproken, waarbij het blijvend effect van de schuldigverklaring meer voortkomt uit de overtuiging rechtvaardig gestraft te zijn dan uit de straf zelf.

Het is onmogelijk om in dit kort bestek alle ervaringen uit dit congres te bespreken. Het merendeel der deelnemers was van mening dat het grote aantal ongevallen geen onontkoombaar gevolg is van de technische vooruitgang, maar dat de medewerking van alle geïnteresseerden tot succes kan leiden. Willen is kunnen.

Niemand is in ernst van mening dat Europa niet in staat zou zijn een verkeersveiligheid te bereiken die in Noord-Amerika reeds een gewone zaak is.

(Overgenomen uit „Documentatieblad”, uitgave van het Studie- en Voorlichtingscentrum van Ministerie van Justitie, jaargang 1959, No. 3).

Inwerkingtreding Luchtvaartwet.

Bij K.B. van 22 september 1959 (Stbl. 344) is als datum van inwerkingtreding van de nieuwe LUCHTVAARTWET (Wet van 15 januari 1958, Stbl. 47) vastgesteld 1 oktober 1959.

Hiermede is de nieuwe luchtvaartwetgeving met ingang van die datum van kracht geworden voor de burgerlijke luchtvaart. In verband met het feit dat het K.B. van 10 april 1939, inzake oorlogsgevaar, nog steeds van kracht is, gelden de Wet en de hierop gebaseerde voorschriften ingevolge artikel 57 der Wet „ten aanzien van militaire lucht-

„vaartuigen en de leden hunner bemanning alsmede ten aanzien van „militaire luchtvaartterreinen niet, dan voor zover zulks door Ons bij „Algemene Maatregel van Bestuur is bepaald”.

Een algemene maatregel van bestuur als hier bedoeld heeft inmiddels het Staatsblad bereikt. Bij K.B. van 2 oktober 1959 (Stb. 355) zijn nml. de bepalingen van en krachtens de Luchtvaartwet — voor zover in die wet niet anders is voorgeschreven —, met ingang van 1 oktober 1959 van toepassing verklaard op de militaire luchtvaart.

Op de hierboven vermelde toepasselijkverklaring zal in een latere mededeling meer uitgebreid worden teruggekomen.

Mr. C. MANTE.

Besluit Luchtfotografie.

Tegelijk met de inwerkingtreding van de nieuwe Luchtvaartwet is per 1 oktober 1959 van kracht geworden een nieuw BESLUIT LUCHT-FOTOGRAFIE (K.B. van 1 september 1959, Stb. 329).

Het is zonder vergunning van de Minister van Defensie verboden in een luchtvaartuig een foto- of filmtoestel mede te voeren of vanuit een luchtvaartuig daarmede opnamen te maken.

Zodanige vergunning kan onder beperkingen worden verleend en er kunnen voorschriften aan worden verbonden.

Het verbod geldt niet indien het betreft luchtvaartuigen, die worden geëxploiteerd voor het vervoeren van personen of goederen, en voorts is het niet van toepassing op het ten behoeve van militaire doeleinden medevoeren van een foto- of filmtoestel in, of fotograferen daarmede vanuit militaire Nederlandse of bondgenootschappelijke luchtvaartuigen.

Overtreding wordt bedreigd met een straf van ten hoogste vier maanden hechtenis of ten hoogste duizend gulden boete.

Mr. E. H. VISSER.

Regeling toelating vreemde militaire luchtvaartuigen.

Onder intrekking van het K.B. van 29 april 1931 (Stb. 179), is ter uitvoering van art. 76 eerste lid onder d van de nieuwe Luchtvaartwet, bij K.B. van 9 september 1959 (Stb. 332) het volgende bepaald.

Vreemde militaire luchtvaartuigen (t.w. alle luchtvaartuigen van vreemde nationaliteit, waarin het bevel wordt gevoerd door een militair van vreemde nationaliteit) mogen zich slechts met vergunning van de Minister van Defensie binnen Nederlands rechtsgebied begeven, of daarin de luchtvaart uitoefenen.

De Minister kan ontheffing verlenen voor bepaalde soorten van vluchten door militaire luchtvaartuigen van een door hem aan te wijzen nationaliteit.

Aan de vergunning, resp. ontheffing kunnen voorwaarden worden verbonden.

Het is verboden, behoudens *bijzondere* vergunning van de Minister in een dergelijk luchtvaartuig wapens, explosieven, projectielen e.d. en

foto- of filmtoestellen mede te voeren, voor zover niet behorende tot de standaarduitrusting, en voorts om voor het verlaten daarvan gebruik te maken van valschermen.

Aan vreemde militaire vliegtuigen kan opdracht gegeven worden, zich naar een bepaald luchtvaartterrein te begeven c.q. langs een aangewezen route Nederlands rechtsgebied te verlaten. In beide gevallen kan het daartoe worden gedwongen. De toelating geschiedt onder de algemene voorwaarde dat Nederlandse wetten en verordeningen in acht genomen worden.

Een op het K.B. gebaseerde ministeriële beschikking inzake de toelating van militaire luchtvaartuigen, behorende tot de krijgsmachten van onze NAVO-bondgenoten, is gelijktijdig van kracht geworden. (Zie Nederl. Staatscrt. van 2 oktober 1959, Nr 191, hierna).

Mr. E. H. VISSER.

Vluchten van buitenlandse vliegtuigen boven het Nederlandse rechtsgebied.

30 september 1959/Nr. Mar. 543.953/245.682/Nr. 202.62014-V
Directoraat Juridische Zaken/Afdeling Wetgeving en Publiekrecht.
De Minister van Defensie,

Gelet op het Koninklijk besluit van 9 september 1959, Stb. 332;

Na overleg met zijn ambtgenoten van Verkeer en Waterstaat en van Buitenlandse Zaken;

Besluit:

1. Militaire luchtvaartuigen van de landen, aangesloten bij de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie, mogen zich, mits voorzien van de vereiste kenmerken, op dienstvluchten begeven binnen het Nederlandse rechtsgebied, aldus aan het luchtverkeer deelnemen, alsmede landen op en opstijgen van nader door de chef van de luchtmachtstaf dan wel door de chef van de marinestaf — indien het een vlucht betreft naar een vliegveld, in gebruik bij de Koninklijke Marine — aan te wijzen luchtvaartterreinen, onder de volgende voorwaarden:

A. de I.C.A.O.-luchtverkeersvoorschriften dienen te worden nageleefd, met dien verstande, dat:

1°. behoudens bij het opstijgen en landen, een minimumhoogte van 300 meter (1000 voet) moet worden aangehouden;

2°. wanneer een I.F.R.-vlucht buiten een algemeen verkeersgebied of buiten een plaatselijk verkeersgebied wordt uitgevoerd:

a. alvorens het Nederlandse vluchtinlichtingengebied wordt binnenvlogen, een vliegplan moet worden ingediend bij de vluchtinlichtingendienst te Hilversum (telegramadres: FIC EHMC), alsmede de vluchtinlichtingendienst te Amsterdam (telegramadres: FIC EHAM);

b. bij het binnenvliegen van het Nederlandse vluchtinlichtingengebied per radio een positievermelding aan een der onder a genoemde vluchtinlichtingendiensten moet worden gedaan;

c. tijdens de uitvoering van de vlucht binnen het Nederlandse vluchtinlichtingengebied een tweezijdige radioverbinding met de vlucht-

inlichtingendienst, waaraan de onder punt 2°, b, bedoelde positie-melding is gedaan, moet worden onderhouden en de door deze dienst vereiste overige positiemeldingen moeten worden gedaan;

3". het gestelde onder 2° niet geldt met betrekking tot vliegtuigen, welke worden geleid door radarstations, behorende tot het Nederlandse meldings- en gevechtsleidingsstelsel;

4°. het gestelde onder 2" evenmin geldt, indien het vliegen binnen het Nederlandse vluchtinlichtingengebied een noodzakelijk gevolg is van de ligging van buitenlandse luchtvaartterreinen en dit vliegen zich beperkt tot de als zodanig bekendgestelde klim- en daalsectoren.

B. Voor vluchten, waarbij afwijking van vorenstaande bepalingen noodzakelijk of gewenst is, moet ten minste 3 maal 24 uren, voordat zodanige vlucht zal plaatsvinden, een daartoe strekkend verzoek worden ingediend bij de chef van de luchtmachtstaf dan wel bij de chef van de marinestaf, indien het een vlucht betreft naar een vliegveld, in gebruik bij de Koninklijke Marine.

C. Behoudens nader verkregen toestemming van de Minister van Defensie, mogen in bedoelde luchtvaartuigen niet worden medegevoerd wapenen, munitie, bommen, torpedo's, andere projectielen en fotografische toestellen, voor zover geen deel uitmakende van de normale uitrusting van het luchtvaartuig.

2. De toestemming, als bedoeld onder 1, kan door de Minister van Defensie, al dan niet voor en bepaald geval, worden ingetrokken, gewijzigd of aan andere voorwaarden onderworpen.

3. Deze beschikking treedt in werking tegelijk met het Koninklijk besluit van 9 september 1959, Stb. 332.

4. De beschikking van de Minister van Oorlog en van Marine van 19 november 1954, nr. 140874 en MinMar 3796031245682, wordt ingetrokken.

5. Deze beschikking zal worden gepubliceerd in de Staatscourant. 's-Gravenhage, 30 september 1959.

De minister voornoemd,
S. H. VISSER.

(Nederl. Staatscrt Nr 191 d.d. 2 oktober 1959; zie ook Regeling toelating vreemde militaire luchtvaartuigen, hiervóór).

Militair Juridische Dienst.

Op vrijdag 6 november jongstleden vierde de MILITAIR JURIDISCHE DIENST zijn tienjarig bestaan. Weliswaar werd bij beschikking van de Minister van Oorlog van 25 april 1949 *) het dienstvak opgericht met ingang van 1 mei 1949, doch door allerlei omstandigheden kon de viering niet eerder plaats vinden.

Na een gemeenschappelijke borrel werd een korpsmaaltijd gehouden,

*) Legerorders 1949 nr 88 L-LM (M.R.T. 42, blz. 319).

waaraan ongeveer honderd beroeps- en reserve-officieren deelnamen, onder wie ook velen die met groot-verlof waren.

De Directeur, Kolonel Mr. P. J. LA GORDT DILLIÉ, prees in zijn tafelrede de grote verdiensten van de eerste Directeur, Kolonel Mr. H. H. A. DE GRAAFF, voor het dienstvak, aan welks oprichting hij zo'n groot aandeel heeft gehad.

Voorts wees de Directeur op de slechte promotiekansen van de beroepsofficieren, als gevolg waarvan de animo onder de jonge officieren om bij het dienstvak te komen, niet groot is. Tenslotte achtte de spreker het een bijzonder gelukkige omstandigheid dat de Militair Juridische Dienst een uitstekend korps reserve-officieren bezit.

De bijeenkomst mag bijzonder geslaagd worden genoemd, en vele deelnemers gaven dan ook te kennen dat zij gaarne regelmatig een korpsdiner zouden willen houden.

Nog lang bleven velen daarna in „De Witte" bijeen.

Bijzondere Krijgsgerechten.

In deel 42 (jaar 1949) van dit Tijdschrift is op blz. 481 een verhandeling opgenomen van de toenmalige Majoor J. W. G. CORNET over de Bijzondere Krijgsgerechten in Indië. In de klapper op deel 42 komen de vermeldingen „Bijzonder Krijgsgerecht" en „Krijgsgerecht" niet voor; en het zoeken naar deze materie wordt daardoor zeer verzaagd. Hun die deel 42 bezitten moge worden aangeraden deze woorden en de blz. alsnog in de klapper op deel 42 aan te brengen. Aangetekend zij dat ook de verordeningen van het militair gezag waarbij die gerechten worden ingesteld, in deel 42 zijn opgenomen.

Abonnementsprijs.

De abonnementsprijs van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift is met ingang van 1 januari 1960 vastgesteld op f 8.— per jaar.

Errata.

Blz. 324, regel 10 van boven en blz. 337 regel 8 van boven: Westerouwen van Meeteren moet zijn Westeroenen van Meeteren;

blz. 337 regel 8 van boven Kazimier moet zijn Kazemier;

blz. 418, regel 19 van boven: „de heer ONOFRIO, senator" moet zijn „de heer O. JANUZZI", senator;

blz. 508 voorlaatste alinea: 10 moet zijn 110.

Blz. 530, aan de voet de volgende noot plaatsen:

¹⁾ Zie mijn naschrift bij het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 6 november 1952, M.R.T. XLVI — 1953 — blz. 313 e.v. en de daar vermelde jurisprudentie.

REGISTER

van deel LII, 1959

	Blz.		Blz.
Aanrijding. Zie bij Rijongeval.		is geen besluit van de M.v.M. ,	
Aansprakelijkheid van de chauffeur. De besturing van een auto door de chauffeur overgegeven aan een daartoe onbevoegde	135	inhoudende de weigering van vrije overtocht na ontslag uit de zeedienst. Klager is hierdoor niet rechtstreeks in zijn belangen getroffen.	
Abonnementsprijs M.R.T.	729	Beroep niet-ontvankelijk	136
Academici. Afgestudeerde — benoemd tot vaandrig (kornet) te oud voor deze rang?	268	— Ongeoorloofd geacht dat een conduiterapport over een adj.-ond. off. der mars., in functie van chef d'équipage, wordt uitgebracht door de kazernecommandant alléén. Bindend is voorgeschreven, dat de eerste officier als rapporteur en de commandant als beoordelaar optreedt.	
Achterzeilen. Opzettelijk zijn schip —	109	Conduiterapport nietig	138
Administratieve Rechtspraak.		— Een officier stelde beroep in tegen de weigering hem de z.g. maandvliegerstoelage over een aantal terugliggende jaren uit te betalen. Klager heeft jarenlang berust in niet-uitbetaling. Klager wist in het algemeen, dat de mogelijkheid van het toekennen van een toelage bestond, enz. Klager niet-ontvankelijk verklaard.	
— Het is niet in strijd met het V.B.O. een kapitein, die wegens zijn beperkte vooropleiding, voor de rang van majoor alleen in een instructieve functie geschikt wordt geacht, aan de voorzijde der beoordelingslijst te waarderen met „voor bevordering beperkt aan te bevelen”. Niet-doorslaggevend is, dat hij in feite werk doet, waaraan de majoorsrang is verbonden, gezien het gebrek aan bepaalde categorieën officieren. T.a.v. de beoordeling van een majoor worden zwaardere maatstaven aangelegd dan t.a.v. een kapitein, ongeacht of beiden dezelfde functie bekleden	64	De A.W. en M.A.W. bieden geen mogelijkheid een verdeling wegens kosten voor juridisch advies, telefoon, reis- en verblijfkosten toe te kennen	203
— Het is niet in strijd met het V.B.O.—gezien ook de door dat voorschrift t.a.v. beoordelaars gegeven bepalingen — dat in een beoordelingscommissie leden zitting hebben, die vroeger deel hebben uitgemaakt van beoordelingscommissies, wier beoordelingen t.a.v. dezelfde officier vernietigd werden. Ook het als adviseur horen van een opperofficier, die van genoemde commissies deel had uitgemaakt, is niet ongeoorloofd, veeleer gewenst.	67	— Krachtens de M.B. regelende de toelage o.a. voor de luchtvaartattaché bij het Hof van St. James, wordt op diens inkomen een vermindering toegepast voor „vrije geneeskundige behandeling”, hetgeen slechts kan betekenen „voor rekening van het Rijk komende geneeskundige behandeling”. Deze regeling is van toepassing op de Nederlandse militairen in Engeland en derhalve ook op de attaché; zij is niet in strijd met art. 79 R.M.A.K.L. en KLu.	206
— Een beslissing van de M.v.M. inhoudende een informatie over klagers rechten op overtocht voor marine-rekening van Curaçao naar Nederland, na ontslag uit de zeedienst in Curaçao,		— Klager, korporaal K.N.I.L. , was overgegaan naar de K.L. en had een jaar lang zijn K.N.I.L. -bezoldiging behouden.	

- Blz.
- Over deze periode bestond recht op het verschil tussen deze twee bezoldigingen. De M.v.O. wilde dit niet betalen en wilde ook geen inlichtingen verstrekken; daarin had klager jaren lang berust. Het afwijzend antwoord op het alsnog ingediend rekest moet worden beschouwd als een weigering om terug te komen op een vroeger genomen en reeds onaantastbaar geworden besluit 255
- Een besluit inhoudende, dat aan een O.O. door een minder gunstige beoordeling op een bepaald punt niet ten volle recht is wedervaren, betekent i.c. niet, dat de betrokkene nu gepocht moet worden op dit punt gunstig te zijn beoordeeld. Beoogd is, dat dit punt niet is geëvalueerd, hetgeen niet strijdt met art. 7 Beoord. voorschr. Kader Landmacht 253
- Kon. Besluit tot ongegrondverklaring van het beroep van J.G.R. inzake vrijstelling van dienst als gew. dpl. (art. 15, eerste lid onder e Dpl.wet) 260
- De M.v.O. deed de toezegging dat de ond.off. van het K.N.I.L., die 30 voor pensioen geldende dienstjaren kon aanwijzen, bij verzoek om ontslag „ontslag niet op verzoek (met onmiddellijk ingaand pensioen)" krijgt. Later bepaalde de M.v.O. dat men van dat recht gebruik kan maken indien men de leeftijd van 48 jaar had bereikt. Dit geldt niet in het onderhavige geval daar de ond.off. is overgegaan tot hij 30 dienstjaren had en zéér gewichtige persoonlijke belangen had. Het besluit tot afwijzing van het verzoek om ontslag met onmiddellijk ingaand pensioen was in strijd met een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur 344
- De M.v.M. kende een aanvankelijk geweigerde toelage ten slotte toe. Daarna trok de Minister die beslissing - zijnde ten onrechte genomen - weer in. Dit was ongeoorloofd. Het toekenningsbesluit was in rechte onaantastbaar geworden. Het intrekingsbesluit strijdt met het algemeen rechtsbeginsel der rechtszekerheid. Het door de ambtenaar op goede gronden in een t.z.a. genomen besluit gestelde vertrouwen mag niet worden beschaamd, behoudens dringende redenen 400
- De eis van art. 4 lid 26 Beoordelingsvoorschr. Kader Landm. (bevelsverhouding van 6 maanden vereist tussen beoordelaar en beoordeelde) geldt niet voor de tweede beoordelaar. Eerste beoordelaar gaf CD, tweede beoordelaar gaf C, doch verklaarde tegen een waardering CD geen bezwaar te hebben. C.R.v.B. bepaalde de waardering op CD 404
- Bij K.B. wordt beroep inzake vrijstelling van dienst als gew. dpl. wegens het verkeren in een geval als bedoeld in art. 15, eerste lid, onder c Dienstpl.wet ongegrond verklaard 406
- Eiser was in 1952 bevorderd tot res.-kapitein. Zijn verzoek aan H.M. de Koningin om de bevordering in 1949 te doen ingaan was afgewezen. In het algemeen is juist de weigering om terug te komen op een in rechte onaantastbaar geworden besluit. Nu gebleken is, dat de weigering op een onhoudbare grondslag berustte, is deze onjuist. Deze weigering was in strijd met het algemeen rechtsbeginsel, dat vordert, dat een administratief besluit moet berusten op een juiste feitelijke grondslag. Eiser verzocht subsidiair dat over hem alsnog een beoordeling tegen 19 nov. 1947 zou worden uitgebracht. De C.R.v.B. neemt aan, dat er sprake is van een stilzwijgende weigering. Voorts neemt de C.R.v.B. aan, dat de M.v.O. een beslissing had genomen. Uitspraak M.A.G. vernietigd, klager ontvankelijk. Zaak teruggewezen naar M.A.G. 504
- Betekenis vastgesteld van de cijfers 1 t/m 10 in hun betrekking tot de kwalificaties zeer slecht, enz. t/m uitmuntend.

	Blz.	Blz.
Dit geldt zowel voor de binnenzijde als voor de voorzijde van de beoordelingslijst.		
Onder middelmatig vallen allen die lager zijn beoordeeld dan goed (8) en hoger dan onvoldoende (4). In een bij de beoordelingslijst gevoegde nota moet worden aangegeven wat onder middelmatig wordt verstaan. I.c. was dat gebeurd door aan middelmatig toe te kennen ruim voldoende tot goed (7½)	638	
— Het vereiste dat een beoordeelaar zelfstandig zijn oordeel moet geven, sluit niet in, dat hij dat slechts mag doen op grond van zijn eigen bekendheid met de beoordeelde. Hij kan dat ook doen op grond van van derden verkregen gegevens, mits hij op grond hiervan tot een eigen oordeel komt. Als in de bij de beoordelingslijst gevoegde nota de beoordeelde in zijn rang het cijfer 5 is toegekend, moet hij aan de voorzijde van de beoordelingslijst worden beoordeeld met „middelmatig”	643	
— Nu klager voor de C.R.v.B. punten naar voren brengt, waarover hij noch in zijn bezwaarschrift tegen de beoordeling noch ten overstaan van de Commissie van onderzoek van bezwaarschriften heeft geklaagd, terwijl deze punten niet in onverbreeklijkverband staan met punten waarover het bestreden besluit van de Minister handelt en het evenmin punten betreft waarover de Raad ambtshalve heeft te oordelen, moet hij in zijn bezwaren tegen die punten niet-ontvankelijk worden verklaard.		
De Raad acht verlenging van het beoordelingstijdvak in dit geval tengevolge van een nog niet-beëindigde cursus, geoorloofd.		
De beoordeling moet zo volledig mogelijk geschieden; waardering van een bepaald punt moet alleen achterwege blijven, indien daaromtrent in redelijkheid geen verwachting kan		
worden uitgesproken.		707
— De beantwoording van het punt „welke kwalificatie is naar Uw mening het meest op beoordeelde van toepassing?” [pnt 21 der beoordelingslijst (Beoordelingsvoorschriften kader luchtmacht art. 7)] is door de woorden „uitsluitend voor de eerste beoordelaar” wel aan de tweede beoordelaar onttrokken, maar niet aan de mede-beoordelaar; de mede-beoordelaar moet worden betrokken bij alle punten waarover de eerste beo- delaar zijn mening uitspreekt.		
Aftrek voorarrest. Geen —		616
Afwezigheid. Zie bij Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid en bij Desertie.		
Algemene preventie		587
Appèl. Memorie van —		25
Arrest. Zie bij Streng arrest en bij Inarreststelling.		
Art. 74 bis W.Sr. Inwerkingtreding van — en de art. 382-388, 392 en 393 W.Sv.		367
Art. 98 W.Sr. Gegeven in —		486, 496
Art. 98c W.Sr. Verhouding van art. 430 W.Sr. en —		486
Art. 430 W.Sr. Verhouding van — en art. 98c W.Sr.		486
Art. 13 W.V.R. Enige opmerkingen naar aanleiding van een vonnis betreffende —		657
Art. 28, eerste lid aanhef en sub b W.V.R. De verplichting van — om de doorgang voor het tege- moetkomende verkeer vrij te laten geldt slechts voor het hoofd van een militaire colonne en niet ook voor elk van de in colonneverband volgende motorrijtuigen afzonderlijk.		337
Art. 30 W.V.W. Betekenis van „behoorlijk” in —		136
Automaat. Openen van het slot van een sigaretten — metdaar- voor niet-bestemde 5-Pfennig- stukken		113
A(utomatisch) G(eweer)-ploeg- Commandant. Omvang van de taak van —		33
Bedreiging met enig kwaad van een meerdere (korporaal): Als je nog een stap in de richting van de officier van piket doet, sterf je ter plaatse.		175

	Blz.
— (marechaussee le kl.): Dan zal ik zorgen, dat het bloed uit je oren loopt.	598
Bedreiging met geweld. — vaneen soldaat door een sergeant-majoor: „Sodemieter op anders sla ik je morsdood tegen een boom”, enz.	524
Bedrog bij levering van helmen	50
Behoorlijk. Betekenis van „—” in art. 30 W.V.W.	136
Bekentenisvrijheid. Mededelingsplicht en —	369
— en militair dienstbevel	648
Beklagrecht. Angezien over een deel van de omschrijving der strafreden onzekerheid bestaat, moet daarvoor geen straf worden opgelegd	40
Beklagzaken. Tijdens een onderzoek door een tweede-luitenant, optredende als w.n. C.C., deze geantwoord: „Ik vind het lullig dat het bij een kapitein wel op een menselijke manier kan en bij een tweede-luitenant niet”. Over een deel van de strafreden bestaat onzekerheid; daarvoor moet geen straf worden opgelegd. Bij de strafbepaling rekening gehouden met de goede staat van dienst van klager. Beklag gedeeltelijk gegrond	40
— Een dpl. soldaat klaagde over een hem opgelegde straf van 6 maanden plaatsing in de tucht-klasse. Hoewel het H.M.G. een straf van 3 maanden plaatsing in de tucht-klasse een passende correctie oordeelde voor klagers wangedrag, legt het Hof 14 dagen streng arrest op, gezien de lange duur van het arrest van rechtswege ondergaan als streng arrest, gevolg van omstandigheden buiten de schuld van klager. Beklag gedeeltelijk gegrond.	44
— Een dpl. vaandrig verontreinigde en beschadigde een aggregaat tijdens een gevechtspatrouille-oefening en gaf daardoor mede een slecht voorbeeld aan zijn, daarvan getuige zijnde, ondergeschikten. Het H.M.G. neemt bij de strafbepaling in aanmerking, dat klagers optreden mede aanleiding is geweest tot het niet-voordragen	

	Blz.
van hem tot res.-tweede-luitenant en tot het terugstellen van hem tot dpl. sergeant. Beklag gedeeltelijk gegrond	47
— Een materieelbeheerder, belast zijnde met de uitvoering van een transport van 5 halftracks, bestuurd, zonder in het bezit te zijn van het militaire rijbewijs D, een halftrack en deed 2 halftracks besturen door chauffeurs, die evenmin in het bezit waren van dat rijbewijs. Beklag gedeeltelijk gegrond	127
— Ontbroken op het eerste werk-appel, voorgevende ziek te zijn. Bij controle door de kapitein-arts geschikt verklaard om dienst te doen. Straf: 8 dagen verzwaard arrest. De beklag-meerdere is niet overtuigd, dat klager ziekte had voorgewend en ten onrechte te bed was gebleven. Beklag gegrond.	130
— 3 dagen na een ernstige waarschuwing van zijn BC tijdens deelname aan een cursus reden tot klachten gegeven en de officier, die hem op de gevolgen van zijn gedrag wees, ongepaste woorden toegevoegd. Klager heeft zich niet zo on gevoelig voor straf betoond dat plaatsing in de tucht-klasse thans noodzakelijk is. Beklag gedeeltelijk gegrond	195
— Als korporaal, Cdt van een peloton eigenmachtig een marsroute bekort, enz. Beklag ongegrond	197
— Een beoordeelde officier die in een bezwaarschrift zijn grieven tegen de over hem uitgebrachte beoordeling kenbaar maakt, is bevoegd daarin te vermelden: dat een beoordelaar op grond van diens persoonlijke gezindheid niet objectief tegenover hem zou staan; dat hij een beoordelaar verdenkt van gebrek aan goede trouw; dat een beoordelaar in strijd met eigen persoonlijke mening niettemin zich met een ongunstige beoordeling van de andere beoordeelaars heeft verenigd. Indien de beoordeelde officier niet van de juistheid van de door hem vermelde grieven	

Blz.

overtuigd is, handelt hij in strijd met de krijgstucht.

Een bezwaarschrift behoort in duidelijke taal te zijn gesteld zonder in strijd te komen met de krijgstucht. Beklag gegrond 242

Een sergeant, die rechtstreeks een verzoekschrift aan de M.v.O. zond, inhoudende het verzoek hem een hogere ouderdom in rang te willen toekennen, en een afschrift daarvan zond aan zijn CC, handelende niet in strijd met de krijgstucht. Beklag gegrond. 248

De beklagmeerdere vulde de omschrijving der strafreden aan met andere gedragingen dan die waarvoor klager gestraft was. Na beklag is zulks niet geoorloofd. De beklagmeerdere had voor die andere feiten afzonderlijk kunnen straffen. Beklag gedeeltelijk gegrond 391

Een s.m.a. had, naar aanleiding van een aanmerking van zijn Afd. C., zich zo zeer opgewonden, dat hij de Afd. C. toeriep: „Gemene schurk, dat is machtswellust”.

Bij de bepaling van de straf moet rekening worden gehouden met de omstandigheden waaronder het vergrijp plaats had (opgewonden toestand, e.d.). Beklag gedeeltelijk gegrond 395

Een kapitein zou met 2 ranggenoten over onjuiste gedragingen en beleidsfouten van zijn CC hebben gesproken in plaats dat hij zich daarover bij de chef van de CC had klaagd.

De ondergeschiktheid en de handhaving van de krijgstucht brengen mee, dat een ondergeschikte niet verplicht is, ja zelfs niet gerechtigd is, om onjuist gedrag en beleidsfouten van (een) meerdere (n) aan de chef (s) ter kennis te brengen behoudens art. 132, 133 W.M.Sr. Beklag gegrond. 474

— Een soldaat van de geneesk. troepen, vooreter, wendde zich met een (gegronde) klacht over een hem uitgereikte (bedorven)

Blz.

haring tot zijn directe chef, luitenant-arts, in plaats van tot de officier belast met het toezicht op de maaltijden, die toen niet in de eetzaal aanwezig was. Onder diè omstandigheden was die gedraging van die soldaat geen krijgstuchtelijk vergrijp. Beklag gegrond. 478

— Een lt.-kol. vroeg in een vertrouwelijk gesprek aan een kolonel van dezelfde promotie die als lid van een beoordelingscommissie een beoordeling over hem had uitgebracht, of die meerdere hem geschikt vond voor een bepaalde functie, waarover de commissie had te oordelen. De lt.-kol. had moeten begrijpen, dat hij die vraag niet behoorde te stellen. Beklag gedeeltelijk gegrond . . . 481

— Een magazijnbeheerder 3e kl. had in Ned. Nw.Guinea geweid te voldoen aan de opdracht van een korporaal matrasoverdekken in te leveren en was deswege krijgstuchtelijk gestraft.

Het H.M.G. besliste, dat dat feit, indien bewezen, het misdrijf van art. 114 W.M.Sr. opleverde, dat in tijd van oorlog niet krijgstuchtelijk mocht worden afgedaan. Straf en strafreden ambtshalve vernietigd 484

— Een sold., die niet voorkwam op de avondpermissiestaat, zou gaarne na het avondappel binnenkomen. De sergt. v. d. week verbood hem niet om na het avondappel afwezig te blijven. Hij wees de soldaat op mogelijke betrapping door de wachtcommandant en op het handelen op eigen risico. Aanwezigheid van een verzachtende omstandigheid. Beklag gedeeltelijk gegrond 626

— Een btc. strafte een wachtmeester wegens het verschijnen bij de instructie met een defect helmbandje op woensdagmorgen, hoewel de btc. hem dinsdagmiddag d.a.v. daarover had onderhouden. Het helmbandje kon echter eerst woensdagmiddag in reparatie wor-

	Blz.
den gegeven. Toen de wachtmeester voordien geen andere oplossing had gevonden, wilde hij de btc. daarover niet lastig vallen. Het Hof achtte dit begrijpelijk. Beklag gegrond.	628
— Een btc. was gestraft wegens het onvoldoende zelf uitoefenen van controle op de uitvoering van een door hem gegeven opdracht aan de batterij-officier, die hij tot uitvoering van die opdracht in staat achtte. Een btc. is bevoegd af te gaan op verklaringen van zijn officieren, dat de zaken goed zijn geregeld, al onthefte hem dat niet van de verantwoordelijkheid voor achteraf ontdekte fouten.	
Van een krijgst. vergrijp van de btc. kan sprake zijn, indien hij kon weten, dat persoonlijke controle nodig was en deze uit nalatigheid niet had uitgeoefend. I.e. was daarvan niet gebleken. Beklag gegrond	630
Belediging van een meerdere: — door een daad: met de handen over de wangen van een korporaal strijken	175
— mondelinge —: son of a bitch; focking bastards	175
— jij met je kutrang en goorling	598
Belemmeren van het gebruik van openbare wegen aan een militaire colonne. In gevaarbrennen van de veiligheid op de weg of —	341
Belofte. Zie bij Eed.	
Bepaling van de Straf. — i.v.m. noodzakelijk geachte beveiliging van de maatschappij	486
Berechting van een Indiëdeserteur uit 1947	319
Beschadiging. Zie bij Zaakbeschadiging.	
Bespotten van een meerdere, <i>maréchasseepatrouille</i> . Mondeling — door een res. 2e-lt. met groot verlof door een of meer leden dier patrouille toe te roepen: „oude lullen“, en „kalkemmers“	192
Bespreking van psychiatrische rapporten ter terechtzitting	645
Besturen onder toezicht. Het —	353
Besturing van een auto. De — door de chauffeur overgegeven	
aan een daartoe onbevoegde	135
— onder invloed van alcohol	536
Bestuurder. — van het motorrijtuig tijdens het rij-examen.	200
Beveiliging van de maatschappij. Bepaling van de straf i.v.m. noodzakelijk geachte —	486
Bevelhebber van enige wacht. Als — een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen, gepleegd in tijd van oorlog: Als dpl. sergeant, wachtcommandant, belast met het bewaken van een vliegveld en vliegtuigen en materieel, met de gehele wacht het wachtobject verlaten en, gedurende circa 20 minuten, met zijn ondergeschikten in een café verbleven	181
— Als (dpl.) korp. v. aflossing gereden met een jeep gestald op het onder de bewaking van zijn wacht gestelde terrein.	600
Bevoegdheid. — Zeekr. Ned. Nw.-Guinea	452
— bij deelneming van 3 personen: 2 van de luchtmacht en 1 van de landmacht aan eenzelfde delict	667
— Zie ook bij Onbevoegdheid van de krijgstraad.	
Bewegingsvrijheid Ontneming van — door een commandant van een garnizoenspatrouille; onbevoegd gegeven bevel; geen dienstbevel	183
Bewijsmiddel. In Latijn gesteld —	547
— Verklaring van een getuige over feiten of omstandigheden, welke de getuige zelf heeft waargenomen of ondervonden	635
Bijdragen. Honorarium voor —	645
Bijkomende straf v. ontzegging v. d. rijbevoegdheid. De — is niet eerder voor tenuitvoerlegging vatbaar dan na afloop v. d. termijn bedoeld in art. 558 W.Sv.	546
Bijlevering. Betekenis van — in art. 332 W.Sr.	50
Boekaankondiging. Dr <i>d. W. Egink</i> : De geschiedenis van het Nederlandse gevangeniswezen	71
J. <i>Hk. Hoornweg</i> : Patronaat en celbezoek. Handleiding voor de vrijwillige medewerker in de reclassering.	510
<i>Law in Eastern Europe III</i> , a	

	Blz.
series of publications issued by the documentation office for East European Law, University of Leyden	552
Buitenlandse vliegtuigen. Vluchten van — boven het Nederlandse rechtsgebied	727
Buks. Zie bij Luchtbuks.	
Burgerkleding. Legitimatie door meerderen in —	577
Bijzondere krijgsgerechten	729
Conduiterapport van een adj.-ond.-off. mars., chef d'équipage	138
Conglomeraat van gegevens als militairgeheim.	486
Congres. Zie bij Internationaal congres.	
Criminologie. De — van het verkeersongeval.	717
Dagorder. 10-jarig bestaan van de NAVO.	274
Dagvaarding. Ontoelaatbare invoeging van „opzettelijk” in de —	201
— Het Hof is niet buiten de grondslag der telastelegging gegaan.	547
Deelnemen. Als wachtmeester — aan een zwarte rit door een korporaal	115
— Opzettelijk verzwijgen en — aan een samenzwering	299
— Als korporaal-hofmeester met een mindere (hofmeester) — aan diefstal door 2 verenigde personen	302
Defensie en dienstplicht.	655
Depot voor discipline. Uitbreiding van het —	271
Desertie.	
— A. — in tijd van vrede gepleegd: — opzettelijk zijn schip achterzeilen.	109
— B. — in tijd van oorlog gepleegd: — opzettelijke of aan schuld te wijten ongeoorloofde afwezigheid van langer dan 4 dagen	177
— Berechting van een Indië-deserteur uit 1947.	319
— In 1950 te Djakarta uit arrest ontsnapt en afwezig gebleven tot aanhouding in 1957. Beklaagde was 4 juni 1953 uit de dienst ontslagen, tevens einde van de ongeoorloofde afwezigheid	389
— Na het veroorzaken van lichamelijk letsel door	

	Blz
schuld, gevlucht en 4 dagen afwezig gebleven	460
— waarbij de schuldige zich naar het buitenland (Frankrijk) heeft begeven	465
— terwijl hij is dienstdoende: tijdens het ondergaan van licht arrest	538
— naar het buitenland: tijdstip van einde van de desertie is het ogenblik van arrestatie door de Kon. Marechaussee aan de Ned. grens	534
— Poging tot —, terwijl hij is dienstdoende	43E
— Na expiratie van een verlof eigendunkelijk langer dan 4 dagen afwezig gebleven.	605
— terwijl hij is dienstdoende: tijdens het ondergaan van voorlopig arrest	605
— door 2 verenigde personen, waarbij de schuldigen zijn dienstdoende en zich naar het buitenland verwijderden	614
— waarbij de schuldige, sergeant, zich naar het buitenland (Frankrijk) verwijderd, aldaar onderscheidingsteken draagt van eerste-luitenant en oplichting pleegt	682
— Beroepskorporaal deserterde 28 mei 1957 naar het buitenland, werd op 28 februari 1958 ontslagen onder gelijktijdige benoeming tot dpl. korporaal, en werd 28 maart 1958 op Schiphol gearresteerd. Einde van de desertie 28 februari 1958, omdat beklaagde toen opviel militair te zijn	674
Diefstal? Het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening ontbreekt; geen —, doch eigenlijk krijgst, vergrijp. 22, 29, 109,	528
Diefstal. — waarbij de schuldige zich de toegang verschaft door middel van inklimming	110
— met gebruikmaking van valse sleutels	113
— Medeplichtig aan —	115
— door een korporaal-hofmeester in deelneming met een mindere (hofmeester); geldboete.	302
— van 2 jerrycans met benzine op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats	536

	Blz.	Blz.
— met valse sleutel	587	
— van een rijwiel (en belediging van een meerdere, marechaussee 1e kl. en zaakbeschadiging)	598	
— op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats door wegneming van een thermometer van een munitiemagazijn tijdens een ronde als patrouillelid	692	
Dienstbevel. Geen —: Ontneming van bewegingsvrijheid aan een soldaat door een commandant van een garnizoenspatrouille naaraanleiding van een krijgstuchtelijkvergrijp.	183	
— Geen —: Bevel van een burger departementaal ambtenaar, aan een officier van gezondheid om zich ten departemente te melden voor regeling van passage naar Ned. Indië.	186	
— Bekentenisvrijheid en militair	648	
— Uit de telastelegging blijkt niet, dat het bevel betrekking had op een dienstaaangelegenheid	671	
Dienstdoende.	532, 536, 589, 605, 614, 671	
Dienstplicht. Defensie en —	655	
Dienstplichtwet (wetswijziging). Zie bij Wetgeving.		
Dienstweigerig. Zie bij Ongehoorzaamheid en bij Principiele —		
Dierenmishandeling	681	
Dood door schuld. — tengevolge van onvoorzichtigheid bij het van het wapen nemen van het magazijn met scherpe patronen, een schot doen afgaan, waardoor een militair dodelijk werd getroffen	387	
— Een opperwachtmester liet een demonstratie toe met een FN-pistool zonder dat hij zich had overtuigd of dat pistool ongeladen was. De demonstratie mislukte en een schot ging af, waardoor een wachtmester dodelijk werd getroffen.	456	
Drankinvloed. Als res.-2e lt. buiten werkelijke dienst, doch in uniform onder — een rijwiel bereden	191	
— Als korporaal 1e kl. tussen 00.00-06.00 uur een 2-wielig motorrijtuig bestuurd onder —	616	
Dronkenschap. Bewijs van „oogmerk van wederrechtelijke toe-eigening" ingeval van —; dit oogmerk i.c. viel niet uit de bewijsmiddelen af te leiden	324	
Dwingen iets te doen. Zie bij Bedreiging met geweld en bij Wederrechtelijk —		
Eed. Het woord „Koningin" in de officierseed	81	
Einde van ongeoorloofde afwezigheid. — van desertie: op het ogenblik van het ontslag uit de militaire dienst	389, 674	
— van desertie: op het ogenblik van arrestatie door de Kon. Marechaussee aan de Nederl. grens	534	
Errata	224, 368, 729	
Examen. Zie bij Rij-examen.		
Examinandus tijdens rij-examen. Zie bij Rij-examen.		
Examinator tijdens rij-examen. Zie bij Rij-examen.		
Exces. Zie bij Noodweer-exces.		
Feitelijke insubordinatie.		
— A. — in tijd van vrede gepleegd: — door een marinier-zeemilicien 3e kl., die de matras van een daarop rustende marinier 1e kl. (meerdere) vastgreep en daartegen duwde, waardoor de marinier 1e kl. op de grond kwam te vallen	33	
— door een hofmeester 1e kl., die een kommetje met scheerwater naar een korporaal-hofmeester wierp, die een deel van het hete water over zich kreeg.	305	
— door een marinier z/m 3e kl., die een korporaal-bottelier aangreep en buiten de ziekenzaal duwde en de officier van de wacht vastgreep en op de grond wierp	379	
B. — in tijd van oorlog gepleegd: — door een sgt.-majoor die een kapitein een slag in het gelaat en een schop tegen een been had gegeven	524	
— door 3 verenigde soldaten, die een sergeant, bij wie zij zich moesten melden, neersloegen en schopten, waardoor de sergeant het bewustzijn verloor en verwon-		

	Blz.		Blz.
dingen oplied	694	Heropening. — van het onderzoek, bevel tot nieuwe behandeling, aanhouding voor onbepaalde tijd	309
Gebruiken van 2 vloeistofkompassen. Wegnemen van 2 vloeistofkompassen met de bedoeling die te gebruiken bij het zeilen; geen bewijs van oogmerk van wederrechtelijke toëigening; verwijzing naar de t. str. bev. C.O.	234	Heterdaad.	121
Gebruiken van een aan een ander toebehorend motorrijtuig . Opzettelijk en wederrechtelijk — op een weg 118, 120, 536, 589, 592	592	Honorarium voor bijdragen.	645
— Toestemming achteraf neemt het wederrechtelijk karakter niet weg	612, 622	Hoofdstraf. Met toepassing van art. 33 en 33a W.Sr. zònder toepassing van verbeurdverklaring van een aan een ander toebehorende auto waarmede beklagde, ontzegt zijnde van de rijbevoegdheid, de max. snelheid had overtreden	310
Gedetineerden. Maatschappelijke belemmeringen bij de reclasering van ontslagen —	646	Identiteit van bestuurder en auto. Zie bij Vaststelling van de — bij een botsing.	
Gegeven in art. 98 W.Sr.	486, 496	Inarreststelling	376
Geheim. Zie bij Militair geheim.		Informatie van de M.v.M. Een — over vrije overtocht van Curaçao naar Nederland	136
Geheimhouding. Verzekering van de —?	18	Indië-deserteur uit 1947. Berechting van een —	319
Gehoorzaamheidsplicht en misdrijf tegen de mensheid. De Kafr-Kasim affaire	289	Inklimming	110
Getuige. Jerklaring omtrent feiten of omstandigheden, welke de — zelf heeft waargenomen of ondervonden.	635	Inspecteren. — van kasten, kisten, koffers e.d. van militairen.	414
Gevangeniswezen. De geschiedenis van het Nederlandse —	71	Intelligentie (geringe)	387
Gevonden portemonnaie. — niet onmiddellijk afgegeven; gedrag daarna wekte verdenking	528	Internationaal congres. — te Brussel	288, 417
Gewetensbezwaren. Wetsontwerp — militaire dienst	270	— te Verona	288
Groot verlof. Als res.-2e-lt. buiten werkelijke dienst, doch in uniform onder drankinvloed een rijwiel bereden	191	— Enige opmerkingen naar aanleiding van het „Congrès International de droit pénal militaire" te Brussel van 14-17 mei 1959	513
— Als res.-2e-lt. buiten werkelijke dienst, een meerdere, marcheaussee-patrouille mondeling bespot door een of meer leden dier patrouille toe te voegen: „oude lullen", „kalkemmers"	192	„In tijd van oorlog" in de zin van art. 105 W.Sr. en art. 87 W.Sr.	50
Gunst. Intrekken van een — door een daartoe onbevoegde meerdere	183, 604	Intrekken van een gunst. — door een daartoe onbevoegde meerdere.	183, 604
Handtekening. Geldigheid van volmacht met onleesbare — van een der officieren van justitie bij de Rb. te 's-Gravenhage.	705	Jaarlichting . Bruto —	268
Heling. Ontoelaatbare invoeging van „opzettelijk" in de dagvaarding terzake van —	201	Jaarvergadering. — 1959 van de Stichting Mil. Recl. Broederschap	419
Helmen. Bedrog bij levering van —	50	Jehova-getuige. — voldoet (principeel) niet aan de wettige oproeping om zijn tewerkstelling bij een andere tak van Staatsdienst dan bij de krijgsmacht te vervullen	251
		Joy-riding	118
		Justitiële belangen in door de oorlog geteisterd gebied. Behartiging van —	222
		Kafr-Kasim affaire. De —	289
		Kalkemmers	192
		Klaproosdag 1959	655
		Komma. — plaatsing in een telastelegging	121

	Blz.
Koningin. Het woord „—” in de officierseed	81
Krijggerechten, Bijzondere —	729
Krijgslist en misbruik van militaire uniformen.	77
Latijn. In — gesteld bewijsmiddel	547
Legitimatie. — door in burger gelede militaire meerderen	577
Letsel. Zonder redelijk doel — aan een dier veroorzaakt. Een kat uit een 6 m hoog raam geworpen, die een paar pootjes brak en moest worden afgemaakt	681
Lichamelijk letsel door schuld. — Door als bestuurder van een motorfiets daarmede op onverantwoordelijke wijze een scherpe bocht te nemen, waardoor de duopassagier van de motorfiets viel en zwaar lichamelijk letsel opliep, enige weken buiten bewustzijn is geweest en enige maanden verhinderd in de uitoefening van zijn beroepsbezigheden	171
— Door met een voet de spangreep van een lichte mitrailleur, welke door een andere soldaat werd vastgehouden, niet ver genoeg neer te drukken, zodat, toen de voet van de spangreep afgleed, een schot afgang, waardoor de andere soldaat zwaar lichamelijk letsel opliep: in een hand werd getroffen.	459
— Door bij een oefening een steen te werpen in de richting van de bestuurder van een vijandelijke jeep, waardoor deze zwaar letsel opliep: schedelbasisfractuur en tijdelijke verhindering in de uitoefening van zijn ambtsbezigheden	471
— Zwaar —: breuk in bovenarm, scheur in schouderblad, bij gelegenheid van een botsing of aanrijding	547
Lichting. Zie bij Jaarlichting.	
Lichtbuks. Een — is een geweer in de zin van art. 22 lid I onder b Jachtwet	504
Luchtfotografie. Besluit —	726
Luchtvaartongevallen. Procedure bij —	271
Luchtvaartwet. Inwerkingtreding —	725
Luchtverkeersreglement (L.V.R.)	511
Maatregelen. — als bedoeld in	

	Blz.
art. 36 Inkwart.wet: De M.v.O. is bevoegd ook buiten tijd van vrede — te (doen) nemen: auto welke in aanmerking kwam voor vordering voor keuring op een bep. plaats aanwezig te doen zijn.	544
— in het belang van de krijgsmacht of van de dienst genomen verijdelen. 602, . . . Zie bij Verijdelen.	
Maatschappelijke belemmeringen. — bij de verlossing van ontslagen gedetineerden.	646
Marechaussepatrouille. Als res.-2e-lt. met groot verlof een meerdere, —, mondeling bespot door een of meer leden dier patrouille toe te voegen: „Oude lullen” en „kalkemmers”	192
Marine scheepsongevallen. Procedure bij —	271
Mededelingsplicht. — en bekentenisvrijheid	369
Medeplichtig aan diefstal. Wachtmeester helpt korporaal met het uitladen van betontegels welke deze ontvreemd had.	115
Mederijden. — in een opzettelijk en wederrechtelijk gebruikte Rijksjeep	592
Medische omschrijving van letsel: In Latijn gesteld bewijsmiddel	547
Meerdere in burger. Zie bij Legitimatie.	
Meerdere-mindere. Een marinier 1e kl. door de Commandant aangewezen als d.d.-korporaal is in de functie van A(utomatische G(eweer) Ploegcommandant de meerdere van een marinier zeemilicien 3e kl.	33
Memorie van appèl.	25
Militaire colonne. Voor een — geldt geen uitzondering op het bepaalde in art. 28(1)b W.V.R.	232
— Een reglementair rijdende — neemt als „eenheid” deel aan het verkeer	337
— Alleen motorrijtuigen van de voorgeschreven herkenningstekens voorzien kunnen behoren tot een —	466
— Art. 1 (1) z W.V.R. schrijft voor aan welke voorwaarden — moet voldoen	466
— Het als gevolg van een bepaalde verkeerssituatie tot	

	Blz.
stilstand brengen van een voertuig uit een—en de daarachter volgende militaire voertuigen heeft niet tot gevolg dat deze als een 2e — beschouwd mogen worden. . .	466
Militair dienstbevel. Bekentenisvrijheid en —	648
Militaire detentie. Gedeeltelijk voorw. —	453
Militaire Willemsorde. Zonder daartoe gerechtigd te zijn — gedragen	316
Militair geheim. Conglomeraat van gegevens als —	486
Militair Juridische Dienst (tienjarig bestaan)	728
Militair Justitiële statistiek	215, 553
Militair onderwijs. Wet op het — Verouderd, geen herziening	273
Militair oproer	156
Militairrechtelijke organisatie	287
Ministerie van Oorlog. Gegevens uit de Memorie van Antwoord op de begroting van Oorlog voor 1959	270
Misbruik van militaire uniformen. Krijgslist en —	77
Misbruik van zijn invloed als meerdere tegenover een mindere: Overhalen van een soldaat-chauffeur door een wachtmee-ster om deze met een militaire vrachtauto naar huis te brengen	609
Misdrijf tegen de mensheid. De Kafr-Kasim affaire. Gehoorzaamheidsplicht en —	289
Mishandeling. — met overschrijding van de grenzen der noodzakelijke verdediging als onmiddellijk gevolg van hevige gemoedsbeweging, noodweere-xces	106
, 2 x gepleegd, resp. van een mindere en van een burger.	376
Mist. Bespannen voertuig in dichte —	637
Zie bij Riionaeval.	
Motivering van opgelegde straf	50, 524
Muiterij. — door 2 schepelingen	447
NAVO. Dagorder bij tienjarig bestaan	274
Noodweere-xces	106
Officierseed. Zie bij Bed.	
Onbevoegde bestuurder van een auto. De besturing van een auto door de chauffeur over-	

	Blz
gegeven aan een daartoe onbevoegde	131
Onbevoegd gegeven bevel: het bevel aan een soldaat, dat probeerde te liften, om naar zijn onderdeel terug te keren en daar te blijven en zich gedurende het weekeinde op elk appèl te melden, is geen dienstbevel	183, 60
Onbevoegdheid van de krijgsraad. Bij het verhoor van de Off.-Comm. bleek, dat beklaagde, ten tijde van het hem telastgelegde feit, nog niet was opgekomen in werkelijke dienst. 66 Zie ook bij Bevoegdheid.	66
Onderscheidingsteken. Een sgt. droeg in het buitenland de — van eerste-luitenant	68
Onderwijs. Zie bij Militair —	
Onderzoek. Heropening van het —, bevel tot nieuwe behandeling. Aanhouding van het — voor onbepaalde tijd	30
Onfatsoenlijk. Het weggrijden na een botsing was i.c. —	67
Ongehoorzaamheid.	
— A. Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van vrede gepleegd:— Opzettelijk nalaten te gehoorzamen door een soldaat aan het bevel van een marechaussee der 1e kl. die krachtens beschikking van het bevoegd gezag zijn meerdere was, om met een militaire trein te reizen	17'
— Weigeren en opzettelijk nalaten door magazijnbeheerder 3e kl. te voldoen aan de opdracht van een korporaal matrasovertrekken in te leveren	45
— Weigeren te voldoen aan de (herhaalde) order van een korporaal-hofmeester door een hofmeester 3e kl. om zich naar het voorportaal te begeven in verband met een inspectie.	51
— door 2 soldaten gezamenlijk meermalen gepleegd door in strijd met een gegeven order een sleepboot te verlaten en de wal op te gaan	38
— met volharding door een soldaat, die weigerde een militaire uniform te halen	

Blz.	Blz.
	van een genie-inspectie te typen en volhardde daarin nadat de s.m.a. hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen . . . 703
— Weigeren te voldoen aan het bevel van zijn CC om de vechtpet op te zetten. . . 530	— B. Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd: — Een sergeant, hoofd van een „link-afdeling” zijnde tijdens een inter-geallieerde luchtverdedigingsoefening, bekend zijnde met zijn instructie dat 's nachts steeds een van de twee militairen van de bezetting van de link-apparaatuur wakend moest blijven, was gaan slapen, wetende dat de ingedeelde korporaal zich te ruste had begeven 36
— (Principieel) weigeren te voldoen aan het bevel van zijn CC om naar de fourrier te gaan om zich te laten kleden 542	— met volharding (princiële ongehoorzaamheid) . 321, 365
— (Principieel) weigeren te voldoen aan het bevel van zijn batt.e. naar de fourrier te gaan en zijn uitrusting in ontvangst te nemen. . 593	Onleesbare handtekening. Zie bij Handtekening.
— Een met licht arrest gestrafte korporaal van de luchtmacht kreeg het bevel na afloop van de dienst niet naar Eindhoven te gaan; desondanks verliet hij het vliegekamp. Dit levert niet op —, omdat: uit de telastelegging niet blijkt, dat het bevel betrekking had op een dienst aan gelegenheid, naar zo algemeen gesteld en voor onbepaalde tijd geldend verbod een voor onbepaalde tijd te volgen gedragslijn was, en dat beklaagde gedurende zijn licht arreststraf reeds een voor een strafsanctie voorziene verplichting had, die het gegeven bevel mede omvatte. Het bevel kwam neer op het verbod een strafbaar feit te plegen. . 671	Ontoelaatbare invoeging van „opzettelijk” in de dagvaarding terzake van heling 201
— (Principieel) weigeren een daartoe gereedgelegd militair uniform aan te trekken met volharding, nadat een meerdere hem erop had gewezen, dat hij zich aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en met de krijgswaard in aanraking zou kunnen komen. 691	Ontoerekeningsvatbaar. Beklaagde —; vrijspraak 118
— Een soldaat bij de administratie van een comp. tewerkgesteld weigerde te voldoen aan het bevel van de s.m.a. om een concept	Ontslag uit de dienst z.o. . 230, 589
	Ontslagen gedetineerden. Maatschappelijke belemmeringen bij de reclassering van — . . 646
	Ontzegging der rijbevoegdheid 171, 239, 310, 546
	— heeft geenwerking buiten Ned. Oogmerk van wederrechtelijke toeëigening. 654
	— Bewijs van — ontbreekt in een geval van wegneming van 2 dopsleutels en 2 verwarmingskachels door 2 elctromonteurs voor gebruik bij het werk en voor verwarming 21
	— Bewijs van — ontbreekt in een geval van wegneming uit de blauwgoedkist a/b van een jekker, waaruit beklaagde het nummer en onderscheidings-teken tornde, uitsluitend met het doel deze te tonen bij plunje-inspectie 29
	— Bewijs van — ontbreekt in een geval van wegneming van een waardeloos boek 109
	— Bewijs van — ontbreekt in een geval van wegneming van 2 vloeistofkompassen, teneinde

	Blz.		Blz.
deze te gebruiken bij het zeilen	234	dienstdoende (gestraft was met licht arrest)	673
— Bewijs van — ontbreekt in een geval van dronkenschap . . .	324	Organisatie. Zie bij Militairrechtelijke organisatie.	
— Bewijs van — ontbreekt in een geval van niet onmiddellijk afgeven van een op een perron gevonden portemonnaie . . .	528	Overmacht. — wegens vrees voor mishandeling van beklaagdes moeder	624
Oordeel van erkende personeelsorganisaties. Geen — gevraagd bij wetsontwerp 5169 (R112) . . .	273	— wegens aanmaning tot spoed van het verkeer door verkeerspolitie door het plotseling remmen van een vóór rijdende auto en een olievlek op de weg . . .	686
Oorlogskrijgsraden. Wanneer — vervangen door vredeskrijgsraden?	270	Personeelsbeleid bij KL en KLu (uit Memorie van Antwoord op de begroting van Oorlog 1959	265
Openen van het slot van een sigarettenautomaat. — met daarvoor niet-bestemde 5-pfennigstukken	113	Plaats waar het feit is begaan. — voldoende duidelijk in de telastelegging aangegeven . . .	600
Oplichting. — door een sergeant in Frankrijk	682	Poging tot verduistering. — van rijksbenzine uit jerrycan in Duitsland	161
Oproeping. Zie bij Wettige —		Politietoezicht in volle zee. . .	141
Oproer. Zie bij Militair oproer.		Portemonnaie. Een gevonden — niet onmiddellijk afgegeven. . .	528
Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (in tijd van vrede) gepleegd:		Preventie. Zie bij Algemene —	
Als hofmeester o.o. van de wacht en lid van de brandploeg opzettelijk ongeoorloofd het schip verlaten en korter dan 24 uur daarna teruggebracht . . .	230	Principiële dienstweigering	365, 455, 542, 591
Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog gepleegd: — Niet langer dan 4 dagen durende. Hoewel bewezen is, dat beklaagdes ongeoorloofde afwezigheid meer dan 4 etmalen heeft geduurd, moet het bewezene worden gequalificeerd als opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (en niet als desertie), omdat de telastelegging het tijdstip van het begin der afwezigheid niet nader vermeldt	166	Procedure. — bij luchtvaartongevallen	271
— Niet langer dan 4 dagen durende, terwijl hij is dienstdoende	589	— bij marinescheepsongevallen . . .	271
— Niet langer dan 4 dagen durende, door 2 personen gezamenlijk of tengevolge van samenwerking, waarbij zich naar het buitenland verwijderden . .	616	Psychiatrische rapporten. Bespreking van — ter terechtzitting	641
— niet langer dan 4 dagen durende na beëindiging van ziekte	624	Psychogene opwindingstoestand. — bij neurotische persoonlijkheidsstructuur	461
— Niet langer dan 4 dagen durende door 3 personen, waarvan er 2 tot de luchtmacht behoorden en een tot de landmacht, gezamenlijk	667	Qualificaties. Gebruik van — bij opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding	321
— Niet langer dan 4 dagen durende terwijl de schuldige is		Radio-luistervergunning. Niet voorhanden hebben van een —	171
		Recht om het laatst te spreken. Het — door verdachte ingeval van nadere verklaring van getuigen	631
		Rechtsherstel militairen	221
		Reclassering. Maatschappelijke belemmeringen bij de — van ontslagen gedetineerden . . .	641
		Redactie M.R.T. Aanvulling en wijziging van de —	22
		Regres. — van werkgever op werknemer	631
		Reservepersoneel, Wet —, Wetswijziging. Zie bij Wetgeving.	
		Revelatieplicht. — in verband met kameraadschap en ondergeschiktheid	431
		Richting veranderen (afslaan). — door een militaire colonne	331

	Blz.		Blz.
Rijbevoegdheid. Zie bij Ontzegging der rijbevoegdheid.		— Aan (grove) schuld te wijten zwaar lichamelijk letsel veroorzaakt bij gelegenheid van een botsing of aanrijding . . .	547
Rijexamen. Verkeersovertreding bij —; niet examinandus maar examiner is bestuurder van het motorrijtuig tijdens het —	200	— Marechaussee 1e kl. slipt met mil. jeep en beschadigt een geparkeerd staande auto. Geringe schuld aanwezig. Verwezen naar t. str. bev. C.O. . . .	595
Rijongeval. Bij mist en zeer beperkt zicht met zodanige snelheid gereden, dat de autobestuurder op het punt waar de rijbaan overging in 2 gescheiden rijbanen, zich niet tijdig op de rechterrijbaan heeft begeven en in aanrijding is gekomen met een tegenligger (W.V.W. art. 25)	159	— Plotseling midden op de rijbaan stoppen, waardoor een daarachter rijdende auto tegen beklagdes auto botste. Beklaagde heeft zijn auto aan de kant van de weg geparkeerd, heeft met de bestuurder van de andere auto gesproken, zodat vaststelling van de identiteit van hem en zijn auto behoorlijk mogelijk was en is, toen de bestuurder van de andere auto de politie ging oppellen, weggereden. Onfatsoenlijk gedrag, geen overtr. v. art. 30 W.V.W.	679
— Een bestuurder van een militair motorvoertuig in colonneverband rijdende rechtsafslaande, had de doorgang naast hem niet vrijgelaten voor een achteropkomende bromfietser, waardoor een botsing ontstond. Art. 28, eerste lid b W.V.R. j ^o art. 27 W.V.R. is niet toepasselijk op bestuurders van motorvoertuigen, behorende tot militaire colonnes	167	— Bestuurder van een motorrijwiel rijdt tegen achterbumper van in een file voorrijdende auto die plotseling stopte. Overmacht: verkeerspolitie maande het verkeer tot spoed aan; voorrijdende auto stopte plotseling, en ter plaatse was een olievlek	686
— Als bestuurder van een motorfiets met duorijder op onverantwoordelijke wijze een scherpe bocht genomen, waardoor de duorijder van de motorfiets viel en letsel opliep; lichamelijk letsel door schuld.	171	— Zie ook bij Verkeersoongeval. Rijopdracht vals opmaken . . .	589
— Beklaagde, deel uitmakende van een militaire colonne, had, rechtsafslaande, de doorgang rechts van hem niet vrijgelaten voor een zich in dezelfde richting begevende bromfietser. Vrijspraak wegens gemis aan alle schuld	232	Samenloop. — van het misd. van art. 308 W.Sr. waarop alternatief gevangenisstraf of hechtenis is gesteld, met andere misdrijven; art. 57 W.Sr. toegepast	251
— Een bestuurder van een tegemoetrijdende tankauto liet de doorgang niet vrij voor een militaire vrachtauto, welke deel uitmaakte van een reglementair rijdende militaire colonne, waarvan het hoofd naar links was afgeslagen	332	— van een militair en een gemeen misdrijf (detentie) . . .	524
— Met grote snelheid rijdende over een gladde weg geslipt, op het voor tegenliggers bestemde weggedeelte geraakt en tegen een tegemoetkomende auto gebotst: geldboete en voorw. ontzegging v. d. rijbevoegdheid	521	— van desertie in tijd van oorlog gepleegd en een-krijgstucht&lijk vergrijp	604
		Samenscholing (Militair oproer). Samenweefsel van verdichtfels. Door een —: zijn huisarts en controlerend mil. arts door een hem overkomen verzonnen ongeval, voorgelogen, zich na verlof gedurende 14 dagen aan zijn dienstverplichtingen onttrokken	156 696
		Samenzwering. Opzettelijk verzwijgen van en deelnemen aan een —	299

	Blz.		Blz.
Schadecommissarissen Inkwartieringswet. Aanwijzing — . . .	512	afloop van de termijn bedoeld in art. 558 W.Sv.	546
Schildwacht. Als — in het plantonhuisje in slaap geraakt in tijd van oorlog	465	Terbeschikkingstelling van de regering	119
— Als — eigendunkelijk zijn post verlaten en zich naar een op 20 pas van zijn post gelegen boerderij begeven en daar een praatje gemaakt met aldaar gelegerde militairen	621	— Zie ook bij Voorwaardelijke Tijd van oorlog. Zie bij In tijd van oorlog.	
Schuld. Veroorzaken van een rijksongeval: gemis van alle — op grond van de aan beklaagde gegeven lessen en de daarbij gebezigde circulaire	232	Toebehoren. — in de zin van art. 321 W.Sr. Op stam gekocht fruit behoort niet toe aan de koper	636
— Grove — bij een aanrijding	547	Toeïgening. Zie bij Wederrechtelijke —	
— Geringe — bij een aanrijding als gevolg van slippen	595	Toelaten van een misdrijf door een mindere. Als korporaal ziende, dat een soldaat in een bar een bankbiljet van f 10.— uit de buffetla wegnam, geen maatregelen getroffen	693
— Overmacht bij een aanrijding tegen de achterbumper, gezien de aanmaning tot spoed door de verkeerspolitie, het plotseling stoppen van de in de file voorrijdende auto en het aanwezig zijn van een olievlek ter plaatse	686	Toelating vreemde militaire luchtvaartuigen. Regeling —	726
Sententie Zeekrijgsraad a/b des Lands schip De Staten Generaal, van 4 juli 1796	299, 576	Toestand voertuigen. Gelegenheid gegeven met een in deplorabele rijtechnische toestand verkerende auto te laten rijden (art. 13 W.V.W.)	161
Snelheid. Waarneming van de — waarmee de bestuurder van een auto rijdt	638	Toestemming achteraf. — neemt het wederrechtelijk gebruik van eens anders motorrijtuig niet weg	612
Statistiek. Zie bij Militair Justitiële Statistiek.		Toezeggingen. — door een autoriteit die niet tot beslissing bevoegd was, maar een belangrijke adviserende stem had.	509
Stichting Militaire Reclasseringbroederschap. Jaarvergadering 1959	419	Toezicht. Onder — doen rijden. Beklaagde onder drankinvloed had zijn echtgenote, die geen rijbewijs bezat, zijn auto doen besturen; deze reed bij het wegrijden tegen een geparkeerd staande auto aan	239
straatschenderij. Schieten met een luchtbuik op openbare weg en verwonding van iemand.	313	— Het besturen onder —	353
Streng arrest. Verstrekking van stichtelijke lectuur en dienstvoorschriften bij — resp. bij de K.L. en de K.M.	270	— Regeling — Luchtvaart (R.T.L.)	364
— Aspecten van het „ziek-zijn” van met — gestrafte militairen, voor zover dit kenmerken vertoont, welke afwijken van ziektebeelden bij de „vrije mens”	276	— Zie bij Politietoezicht in volle zee.	
Taak van de A(utomatisch G(e)weer) -Ploegcommandant. Omvang van de —	33	Uitlezing van een vonnis. Openlijke — 33, 156, 230,	587
Tenuitvoerlegging van de bijkomende straf van ontzegging van de rijbevoegdheid. — Deze is niet eerder mogelijk dan na		Uniformen. Krijgslist en misbruik van militaire —	77
		— Als res.-tweede-luitenant buiten werkelijke dienst, doch in uniform onder drankinvloed een rijwiel bereden.	191
		Valse naam opgeven	121
		Valse sleutels (5-pfennigstukken)	113, 587
		Valsheid in geschrift	589

	Blz.		Blz.
Vaststelling van de identiteit van bestuurder en auto bij een botsing. Beklaagde heeft na een botsing met de bestuurder van de andere auto gesproken, zodat — behoorlijk mogelijk was en is, toen de bestuurder van de andere auto de politie ging opbellen, weggereden. Onfatsoenlijk gedrag, geen overtr. v. art. 30 W.V.W.	673	masker.	314
Verbeurdverklaring. Met toepassing van art. 33-33c W.Sr. zonder toepassing van hoofdstraf — van een aan een ander toebehorende auto waarmede — ontzegd zijnde van de rijbevoegdheid — de max. snelheid was overschreden	310	Verlaging	376
Verboden geschriften	274	Verlichting. 's Nachts gereden op een rijwiel zonder — en niet voldaan aan het bevel van een wachtmeester der Kon. Marechaussee om af te stappen.	700
Verdachte. Het recht van — om het laatst te spreken ingeval van nadere verklaringen van getuigen	637	Vernielen. Zie bij Zaakbeschadiging .	
Verduistering. Het dögmerk van wederrechtelijke toeëigening ontbreekt; geen —, doch eigenlijk krijgst. vergrijp	29, 528	Vernietiging van luchtbuks. — waarmede straatschenderij was gepleegd	318
— Poging tot — van rijksbenzine uit een jerrycan in Duitsland	163	Versperren. — v. e. openb. landweg in Duitsland waardoor gevaar voor het verkeer ontstaat	585
— van een in huur ontvangen radiotoestel (samenloop bedoeld in art. 63 W.Sr.)	307	Verwijzing naar de t. str. bev. C.O. terzake van art. 2, 1e W.K. 22, 29, 183, 186, 528,	664
— van cantinegelden. Toeëigening niet bewezen; vrijspraak	664	— (op grond van door krijgsraad geformuleerd krijgst. vergrijp)	596, 624
— van een horloge tijdens oefening in Duitsland, hetwelk beklagde „gevonden“ had en eerst aangaf nadat hij had vernomen, dat de marechaussee naar het horloge zocht	677	Verwijzingsbevoegdheid in de Militaire Rechtspleging. De —	1
Verijdelen. Een maatregel in het belang van de krijgsmacht of van de dienst genomen —: Een sergeant stond soldaten toe te 14.30 (15.25) uur met bewegingsvrijheid te gaan, terwijl de pelotons-cdt. te 17.00 uur herinspectie had bevolen.	602	Verzekering van geheimhouding?	18
Verkeersongeval. De criminologie van het —	717	Verzwijgen. Opzettelijk — van en deelnemen aan een samenzwering	299
— Zie ook bij Rijongeval		Violeren van arrest	671
Verkeersovertreding tijdens het rijexamen. Zie bij Rijexamen.		Vloeistofkompassen	234
Verkeersrechtspraak	140, 142	Vluchten van buitenlandse vliegtuigen boven het Nederlandse rechtsgebied	727
Verkoop van gevechtsschoenen. — bij een op voet van oorlog gebrachte krijgsmacht; samenloop met diefstal van een gas-		Voertuig. BESPANNEN — in dichte mist.	634
		Voertuigen. Zie bij Toestand voertuigen.	
		Volmacht. Geldigheid van een onleesbare handtekening onder een — van een der off. v. just. bij de rb. te 's Gravenhage.	705
		Voorlopig arrest. Ondergaan van — in huizen van bewaring.	271
		Voorrang geven. Geen voorrang gegeven aan een van rechts naderende auto, die stopte, althans zeer langzaam reed, en met een boog voorlangs deze gereden; Aan de algemene voorrangsregel moet worden voldaan	235
		Voorwaardelijke terbeschikkingstelling van de regering.	286
		Vordering wegens kosten voor juridisch advies, telefoon, reisen verblijfkosten. De A.W. en de M.A.W. bieden geen mogelijkheid een — toe te wijzen	203
		Vragen. — door Kamerleden gesteld overeenkomstig art. 116	

	Blz.
R.v.O., en de daarop door de Regering schriftelijk gegeven antwoorden	415
Vreemde militaire luchtvaartuigen. Regeling toelating —	726
Voorrang bij wegruisingen.	687
Waarneming vandesnelheid waarmee de bestuurder van een auto rijdt.	633
Wacht. Als ander militair dan die genoemd in art. 129 (1) en (4) W.M.Sr., behorende tot enige —, een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen: Als hofmeester o.o. van de — en lid van de brandploeg opzettelijk ongeoorloofd het schip verlaten en korter dan 24 uur daarna teruggebracht	230
— De opdracht aan beklaagde en 2 zijner onderhebbenden verstrekt om een straalzenderrelaisstation door één hunner bezet te houden, is niet aan te merken als het deel uitmaken van een wacht in de zin van art. 129 W.M.Sr.	668
Wachtcommandant. Zie bij Bevelhebber van enige wacht.	
Wederrechtelijk dwingen iets te doen. — door een sgt.-maj. van een soldaat: „Sodemieter op anders sla ik je morsdood tegen een boom“, enz.	524
Weegbriefjes. — beschouwd als geschriften bestemd om tot bevijs te dienen	251
Weerspannigheid	121
Wegenverkeersreglement. Enige opmerkingen naar aanleiding van een vonnis betreffende art. 13 W.V.R.	657
Werkelijke dienst. Zie bij Groot verlof en bij Wettige oproeping.	
Wetboek van Strafrecht. Art. 74bis	367
Wetboek van Strafvordering. Art. 382-393	367

	Blz.
Wetgeving.	
Wijziging van de Dienstplichtwet en de Wet voor het reservepersoneel der krijgsmacht	72
Koninklijke Boodschap	72
Ontwerp van Wet.	72
Memorie van toelichting.	73
Voorlopig verslag Tweede Kamer.	75
Memorie van antwoord	76
Handelingen Tweede Kamer	559
Amendement van de heer Van Rijckevorsel e.s.	559
Gewijzigd Ontwerp van Wet	561
Voorlopig verslag Eerste Kamer	562
Memorie van antwoord	571
Handelingen Eerste Kamer.	574
Gewijzigd Wetsontwerp als Wet van 1 augustus 1959 opgenomen in Stb. 258	576
Defensie en Dienstplicht	655
Wetsontwerp 5169. Het —	433
Wetsontwerp 5169. Het — (tot wijziging van het militaire straf-, strafprocesrecht e.a.)	433
Wettige oproeping. Jehova's getuige voldoet (princiueel) niet niet aan een — om zijn tewerkstelling bij een andere tak van staatsdienst dan bij de krijgsmacht te vervullen.	251
— Beklaagdevoldoet (princiueel) niet aan — voor de werkelijke dienst	541
Wijziging van strafrecht. Geen —, als gevolg van wijziging van het Regl. op de Inwend. Dienst	616
Zaakbeschadiging	599
Zicht. Zeer beperkt — Zie bij Rijnongeval.	
Ziektebeelden. Aspecten van het „ziek-zijn“ van met streng arrest gestrafte militairen, voor zover dit kenmerken vertoont, welke afwijken van — bij de „vrije mens“	276
Zonder daartoe gerechtigd te zijn (art. 98c W.Sr.).	486
Zwarte rit	115, 589

Art.	Blz.
120	694
121	524
124	156
128	447
129	36, 230, 465, 600, 621, 668
132	369, 439, 475
133	445, 475
134	602
137	524
138	609
139	369
140	524, 609
142	376
143	698
150	541
152	536, 693
161	314

Wet op de Krijgstucht.

2	22, 665
2, 2 ^o a	396
2 (3)	47
20	44, 195
37	396
38	391
39	195
48	396
50	391, 396
51	396
58	22, 29, 183, 186, 234, 381, 528, 596, 604, 624, 665, ...
60	604, 679
61	127, 131, 197, 396, 475
62	127, 131, 197, 396, 475
65	127, 131, 197, 396, 475
66	127, 131, 197, 396, 475
67	391
68	41, 44, 47, 195, 242, 249, 479, 481, 484, 626, 629, 631
70	391

Reglement betreffende de Krijgstucht.

2	475
14	249
19c	414
27	475, 626

K.B. van 14 juni 1951. Stb. 213.

— 195. 196

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

74 (1)	379, 519
89	447
99	667

Art.	Blz.
Provisieone Instructie.	
1	287
2	287
28	287

Regtspleging bij de Landmagt.

63	6 5 0
73	649, 650
198	318
205	587
240	669

Regtspleging bij de Zeemagt.

8	447
8a	447
10	484
61	650
71	649, 650
185	22, 29
204	33, 156, 230

Inkwartieringswet.

36	544
----	-----

Jachtwet.

22	504
----	-----

Radioluisterbeschikking 1950.

7	174
---	-----

Wegenverkeerswet.

(W.V.W.)

3	200
9	118
25	159, 239, 337, 521, 596, 637, 679
26	191, 239, 536, 616
30	30, 679
32	310
35	337
36	547
37	115, 118, 536, 589, 592, 612, 622
39	171, 546

Wegenverkeersreglement.

(W.V.R.)

1 (1)	337
1 (1) z	466
3	200
7 (3)	4 6 6
13	161, 657
27	167, 236, 332, 337, 688
28 (i)b	167, 232, 337
29 (1)	466
53	686
54	637
61 (a)	3 1 0
84	637, 700
124	161, 700

Art.	Blz.	Pnt.	Blz.
Ambtenarenwet 1929 (A.W.).		242 (b)	138
24	505	244	138
24 (1)	136	341	138
58	203, 207, 255, 344, 400, 505	Voorschrift nr 1584, deel A. (Regl. Inwend. Dienst K.L., deel A)	
110	503	Art.	
Militaire Ambtenarenwet 1931. (M.A.W.)		2, pt 4	249
2	136	Beoordelingsvoorschrift kader Landmacht.	
Reglement Militaire Ambtenaren der K.L. (R.M.A.K.L.)		4 lid 2b	404
19 (2b)	344	7	258
79	207	Dienstplichtwet.	
Voorschrift Beoordeling Officieren. (V.B.O.)		Art.	
Pnt.	Blz.	15, eerste lid onder c	406
—	64, 67, 638	15, eerste lid onder e	260
3	242, 641	33	559
4	707	Inkwartieringsbesluit.	
5	707, . . .	104	512
18, l. l.	242	Regeling Toezicht Luchtvaart. (R.T.L.)	
23	641	—	364
30b	707	Wet voor het reserve-personeel der Krijgsmacht.	
31	707, . . .	4	562
32	707	V.V.K.M.	
37-40	242	13 bijlage XIV	400
Beoordelingsvoorschrift kader Luchtmacht.		Burgerlijk Wetboek.	
7	713	1279	637
Voorschrift betreffende de Conduiterapporten K.M. (V.V.K.M. 1)		1401	136, 637
Pnt.	Blz.	1403	136, 637
110	138	1637a	637
231	138	1638z	637
		1639	637
		1639d	637

STRAFRECHTELIJKE, DISCIPLINAIRE EN ADMINISTRATIEFRECHTELIJKE BESLISSINGEN

opgenomen in deel LII, 1959

MILITAIRE STRAFKECHTSpraak.		8 september 1958	170
Sententie van:		3 februari 1959	469
Hoog Militair Gerechtshof.		3 maart 1959	323
10 februari 1948	188	<i>Zeekrijgsraad aan boord van</i>	
13 augustus 1957	384	<i>'s Lands Schip De Staten Generaal,</i>	
10 december 1957	124	<i>Liggende ter rede van Texel.</i>	
4 maart 1958	238, 690	4 juli 1796	299
8 juli 1958	26		

Vonnis van:	Blz.
<i>Krijgsraad voor de Zeenzacht binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage.</i>	
22 mei 1958	21
12 juni 1958	29
24 juli 1958	106
13 augustus 1959	664

Vonnis van:	Blz.
<i>Krijgsraad voor de Zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea.</i>	
18 december 1957	109
2 mei 1958	230
23 juli 1958	302, 305, 376
23 september 1958	33, 156
27 november 1958	379
2 april 1959	447, 453, 519

Vonnis van:	Blz.
<i>Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.</i>	
18 december 1957	159
12 maart 1958	161, 307
22 april 1959	667
29 april 1958	521
6 mei 1959	668
17 juni 1959	669, 671

Vonnis van:	Blz.
<i>Krijgsraad te Velde Oost.</i>	
24 januari 1957	113
31 januari 1957	36, 115
7 februari 1957	118
17 januari 1958	163
22 januari 1958	166
8 mei 1958	524
26 juni 1958	585
10 juli 1958	674
17 juli 1958	587
24 juli 1958	167, 677
31 juli 1958	589, 592
11 september 1958	679
25 september 1958	528
13 november 1958	232
20 november 1958 (besch.)	309
18 december 1958	681
26 mei 1959	682

Vonnis van:	Blz.
<i>Krijgsraad te Velde West.</i>	
11 december 1947	186
24 april 1957	381
16 oktober 1957	121
4 december 1957	234
8 januari 1958	238
29 januari 1958	455, 593
5 februari 1958	456, 530
12 februari 1958	459, 531
19 februari 1958	171; 17-1
28 februari 1958	534
5 maart 1958	463
11 maart 1958	314

Vonnis van:	Blz.
18 maart 1958	175, 595
24 maart 1958	177
23 april 1958	181
7 mei 1958	4 6 4
21 mei 1958	597, 600
6 augustus 1958	183
13 augustus 1958	191
27 augustus 1958	602, 691
8 oktober 1958	604, 609
15 oktober 1958	466
3 december 1958	686
11 december 1958	687
7 januari 1959	6 9 2
28 januari 1959	694, 696
25 februari 1959	698
4 maart 1959	310
1 april 1959	387

Vonnis van:	Blz.
<i>Krijgsraad te Velde Zuid.</i>	
27 november 1957	192
15 januari 1958	471, 535, 611
26 februari 1958	389, 541
12 maart 1958	316
9 april 1958	318
11 juni 1958	614
19 juni 1958	616
30 juli 1958	6 2 1
25 september 1958	622, 624
19 november 1958	700
12 februari 1959	321
16 april 1959	703

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Beschikking van:	Blz.
<i>Hoog Militair Gerechtshof.</i>	
25 september 1956	242
12 augustus 1958	40
19 augustus 1958	44
2 september 1958	47
21 oktober 1958	195
16 december 1958	248
17 februari 1959	391
21 april 1959	481, 484
19 mei 1959	4 7 8
28 juli 1959	626, 628, 630

Beschikking van:	Blz.
<i>Chef van de Generale Staf, tevens Bevelhebber der Landstrijdkrachten.</i>	
6 april 1959	474

Beschikking van:	Blz.
<i>Commandant Territoriale Luchtdoelartillerie.</i>	
5 mei 1959	395

Beschikking van:	Blz.
<i>Territoriaal Commandant Limburg.</i>	
17 oktober 1958	197

Beschikking van:	Blz.	Vonnis van:	Blz.
<i>Territoriaal Commandant Noord-Brabant.</i>		<i>Arrondissements-Rechtbank te Haarlem (Strafkamer).</i>	
15 oktober 1958	130	6 februari 1958	504
16 oktober 1958	127	<i>Arrondissements-Rechtbank te Zutphen (Strafkamer).</i>	
BURGERLIJKE RECHTSpraak.		2 mei 1958	486
Arrest van:		<i>Kantongerecht te Amersfoort.</i>	
<i>Hoge Raad der Nederlanden (Strafkamer).</i>		5 juni 1958	332
29 april 1958	251	<i>Kantongerecht te 's-Gravenhage.</i>	
24 juni 1958	251	8 augustus 1957	200
14 oktober 1958	546	ADMINISTRATIEVE RECHTSpraak.	
16 december 1958	496	Uitspraak van:	
3 februari 1959	324	<i>Centrale Raad van Beroep.</i>	
10 maart 1959	633, 635	17 juli 1958	64
17 maart 1959	337	14 oktober 1958	67, 138
24 maart 1959	636	18 november 1958	203
5 mei 1959	637	25 november 1958	210, 254
26 mei 1959	547	2 december 1958	343
2 juni 1959	705	9 december 1958	258
23 juni 1959	637	30 december 1958	504
26 juni 1959	637	13 januari 1959	400, 404
<i>Gerechtshof te 's-Hertogenbosch (Strafkamer).</i>		3 maart 1959	638, 707
9 april 1958	201	26 mei 1959	641
28 april 1958	543	2 juni 1959	713
Vonnis van:		<i>Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.</i>	
<i>Arrondissements-Rechtbank te Arnhem (Strafkamer).</i>		11 maart 1957	136
12 november 1957	50	23 juni 1958	206
<i>Arrondissements-Rechtbank te Breda (Strafkamer).</i>		<i>Koninklijk Besluit</i>	
24 maart 1958	486	19 maart 1958 (Stb. 190)	260
<i>Arrondissements-Rechtbank te Groningen. Politierechter.</i>		17 april 1959 (Stb. 166)	406
14 januari 1959	251		

BIJDRAGEN, MEDEDELINGEN EN OPMERKINGEN

opgenomen in deel LII, 1959

	Blz.		Blz.
Mr A. A. S. M. Aerden, Verkeers- rechtspraak (overgenomen) .	142	R. A. de Boer, tijd. res.-kapitein- arts, Bespreking van psychia- trische rapporten ter zitting .	645
Mr J. Albarda, Res.-Majoor v. d. M.J.D., Mededelingsplicht en bekentenisvrijheid	369	Mr J. J. Bredius, Ontzegging der rijbevoegdheid heeft geen wer- king buiten Nederland (over- genomen)	654
J. A. G. van Andel, Res.-Generaal- Majoor-tit., Rechtsherstel Mil- itair	225	Mr J. M. J. A. Dieteren, Verzeke-	

	Blz.		Blz
ring van de geheimhouding?	18	pelijke belemmeringen bij de reclassering van ontslagen gedetineerden (overgenomen)	64f
H. A. van Ee, Luitenant-ter-zee (A) 2de kl. O.C., Politietoelichting in volle zee	145	Mr. C. Pijl Hogeweg , Het besturen onder toezicht (overgenomen).	352
Mr. J. P. van Erk, Enige opmerkingen naar aanleiding van het „Congrès International de droit pénal militaire" te Brussel van 14-17 mei 1959	513	Mr. J. D. Schepers, Naschrift op het opstel: „Rechtsherstel" van Res.-Gen.-Maj. J. A. G. van Andel	225
Prof. R. Grassberger, De criminologie van het verkeersongeval (overgenomen)	717	Mr. A. J. Schouwenaar, Kapiteinluitenant ter Zee b.d., Het Wetsontwerp 5169.	433
Mr. S. F. L. de Hartogh, Verkeersrechtspraak (overgenomen)	140	C. J. A. Somers, Kapitein-Arts, Streng arrest (overgenomen).	27C
Mr. L. J. 't Hooft, Behartiging van justitiële in door de oorlog geïsoleerd gebied (overgenomen)	222	Mr. A. F. Steffen, Militairrechtelijke organisatie	287
Mr. F. Kalshoven, Enige opmerkingen naar aanleiding van een vonnis betreffende art. 13 Wegenverkeersreglement	657	— Legitimatie door in burger geklede militaire meerderen	577
Mr. W. H. Keuchenius, Krijgslist en misbruik van militaire uniformen	77	Mr. M. E. Tjaden , Hoofdinspecteur van de Reclassering, Wat betekent de Reclassering voor de strafrechtspleging?	424
— Aantekening bij de sententie van de zee krijgsraad aan boord van 's Lands Schip De Staten Generaal, van 4 juli 1796 (299),	576	Mr. W. H. Vermeer , Voorwaardelijke terbeschikkingstelling v. d. regering	286
J. O. de Lange, Ik zweer trouw aan de Koningin	81	— De Kafr-Kasim affaire, gehoorzaamheidsplicht en misdrijf tegen de mensheid	289
J. Maes , Subst.-Krijgsauditeur te Antwerpen, De verwijzingsbevoegdheid in de Militaire Rechtspleging	1	— Bekentenisvrijheid en militair dienstbevel (overgenomen)	648
Mr. C. Mante , Inwerkingtreding Luchtvaartwet	725	Mr. E. H. Visser, Besluit Luchtfotografie.	72E
Freek van der Meer, Klaproosdag 1959.	655	— Regeling toelating vreemde militaire luchtvaartuigen	72G
Wayne K. Patterson, Maatschap-		Mr. P. Westerdijk, Luit.-kolonel v. d. M.J.D., Revelatieplicht in verband met kameraadschap en ondergeschiktheid	439
		Mr. J. H. van Wijk, Principiële dienstweigering	365